Közgazdaságtudományi kar.

KÖZGAZDASÁGI ÉS KERESKEDELMI OSZTÁLY.

Vonház István dr., ny. r. tanár, helyettes tanár a francia kereskedelmi üzemtani tanszéken.

Tóth András dr., intézeti tanár, helyettes tanár a francia kereskedelmi üzemtani tanszéken. *I., Attila-utca 91.*

Kertész K. Róbert

Ratkovszky Ferenc, a Budapest Székesfőváros Elektromos Művei vezérigazgatója, „A nagyteljesítményű és nagyfeszültségű villamos gépek problémái" című tárgykör magántanára. *II., Pasaréti-út 22.*

Sasvári Géza dr., c. rk. tanár, a „Szivattyú- és turbinatelepek" című tárgykör magántanára. *XIV., Stefánia-út 49.*

Sályi István dr., m. kir. szabadalmi bíró, „A szilárdságtan különleges problémái" című tárgykör magántanára. *IX., Hőgyes Endre-u. 11.*

Sándy Róbert dr., MÁV. műszaki főtanácsos, a „Járműmotor-szerelvények működési, szerkesztési elvei és vizsgálata" című tárgykör magántanára. *II., Toldy Ferenc-u. 18.*

Schleicher Aladár dr., c. rk. tanár, a „Metallográfia" című tárgykör magántanára. *II., Olasz-fasor 35.*

Schrodt István dr., c. rk. tanár, „A technikai hőtan fejezetei" című tárgykör magántanára. *Istambul, Mezturiyet c. 102.*

Szűcs Adolf Endre dr., c. rk. tanár, a „Valós differenciálegyenletek és variációszámítás" című tárgykör magántanára. *II., Szalay-utca 6.*

Thamm István dr., a M. Kir. Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság műszaki igazgatója, a „Válogatott fejezetek a mechanikai mérések köréből" című tárgykör magántanára. *XI., Budafoki-út 22.*

József nádor sájekozt. 1942/43

4. MAGÁNTANÁROK.

(Betűrendben.)

Mérnöki és építészmérnöki kar.

MÉRNÖKI OSZTÁLY.

Álgyay Pál dr., kereskedelem- és közlekedésügyi minisztériumi államtitkár, a „Hidak főtartóinak együttdolgozása" című tárgykör magántanára. *V., Széchenyi-rakpart 3.*

Barta József dr., miniszteri műszaki tanácsos miniszteri oszt. tanácsosi c. és jelleggel, a „Matematikai rugalmasságtan" című tárgykör magántanára.

Barthos Andor dr., c. rk. tanár, a Magyar vasúti jog" című tárgykör

Thiering Oszkár dr., c. rk. tanár, A „szövőgépek szerkezete és üzeme' című tárgykör magántanára. *IX., Üllői-út* 121.

Treer Mór Ferenc dr., műegyetemi tanársegéd, a Hofherr-Schrantz-Clayton-Shuttleworth magyar gépgyári művek rt. főmérnöke, a „Folyadékáramlások" című tárgykör magántanára. *XI., Bornemissza-utca* 12.

Urbanek János dr., műegyetemi adjunktus, a „Világítástechnika" című tárgykör magántanára. *II., Rókushegyi-lépcső 14.*

Vér Tibor dr., c. rk. tanár, a „Válogatott fejezetek az anyagvizsgálat köréből" című tárgykör magántanára. *XI., Horthy Miklós-út 76.*

VEGYÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Bittó Béla dr., c. rk. tanár, a „Cukor- és zsírnemű vegyületek" című tárgykör magántanára. *II., Házmán-utca 11.*

Entz Géza dr., Kir. Magyar Pázmány Péter tudományegyetemi ny. r. tanár, a „Hidrobiológia és haltenyésztés" című tárgykör magántanára. *I., Ág-utca 4.*

Erdély Sándor dr., a Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. igazgatója, a „Barnaszenek kémiai feldolgozása" című tárgykör magántanára. *I., Tigris-utca 4.*

Gärtner Károly dr., m. kir. műszaki tanácsos, „A dohány mint élvezet cikk és ipari nyersanyag" című tárgykör magántanára. *XI., Verpeléti-út 5.*

Gerecs Árpád dr., a Chinoin Gyógyszer és Vegyészeti Termékek Gyára R.-T. mérnöke, a „Szénhidrátok és glükozidok" című tárgykör magántanára. *XII., Fery Oszkár-utca 34.*

Gimesi Nándor dr., c. rk. tanár, „A kolloidok technikai és biológiai alkalmazásai" című tárgykör magántanára. *XI., Ibrahim-utca 22.*

Haltenberger Mihály dr., tanügyi főtanácsos, a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium igazgatója, „A gazdasági földrajz válogatott fejezetei" című tárgykör magántanára. *XI., Sánc-utca 3/a.*

Hoffmann Sándor dr., vegyészmérnök, a „Válogatott fejezetek a növényi és állati eredetű] gyógy- és hatóanyagok kémiájából, különös tekintettel azok gyártására" című tárgykör magántanára. *XII., Hidegkúti-út 58.*

Károly Rezső dr., nyug. gazd. akadémiai igazgató, „A mezőgazdasági növények és termékeik" című tárgykör magántanára. *XI., Horthy Miklós-út 53.*

Kiss Dénes dr., m. kir. honvédfőmérnök, „A gázvédelem, különös tekintettel az ipari mérgezések megelőzésére" című tárgykör magántanára. *XI., Budafoki-út 22.*

vitéz Lányi Béla dr., c. rk. tanár, a „Technikai röntgen-vizsgálatok" című tárgykör magántanára.

Liffa Aurél dr., c. rk. tanár, az „Elméleti kristallographia" című tárgykör magántanára. *VII., Damjanich-utca 42.*

Mados László dr., műegyetemi adjunktus, „A talajvizsgálatok alapelvei és gyakorlati alkalmazása" című tárgykör magántanára. *II., Tövis-utca 12.*

Közgazdaságtudományi kar.

KÖZGAZDASÁGI ÉS KERESKEDELMI OSZTÁLY.

Vonház István dr., ny. r. tanár, helyettes tanár a francia kereskedelmi üzemtani tanszéken.

Tóth András dr., intézeti tanár, helyettes tanár a francia kereskedelmi üzemtani tanszéken. *I., Attila-utca 91.*

---

4. MAGÁNTANÁROK.

(Betűrendben.)

Mérnöki és építészmérnöki kar.

MÉRNÖKI OSZTÁLY.

Álgyay Pál dr., kereskedelem- és közlekedésügyi minisztériumi államtitkár, a „Hidak főtartóinak együttdolgozása" című tárgykör magántanára. *V., Széchenyi-rakpart 3.*

Barta József dr., miniszteri műszaki tanácsos miniszteri oszt. tanácsosi c. és jelleggel, a „Matematikai rugalmasságtan" című tárgykör magántanára.

Barthos Andor dr., c. rk. tanár, a „Magyar vasúti jog" című tárgykör magántanára. *I., Alagút-utca 1.*

Bauer Mihály, c. rk. tanár, az „Analitikai számelmélet és függvénytan" című tárgykör magántanára. *VIII., Tisza Kálmán-tér 11.*

Feimer László dr., a „Mozgatható hidak és hídprovizóriumok" című tárgykör magántanára. *IV., Veres Pálné-utca 32.*

Guóth Béla dr., magánmérnök, a „Birtokrendezések mérnöki munkái" című tárgykör magántanára. *II., Csopaki-utca 9.*

Haviár Győző dr., miniszteri osztálytanácsos, a „Tartószerkezetek dinamikus igénybevételei" című tárgykör magántanára. *XII., Olasz-fasor 2.*

Kazinczy Gábor dr., székesfővárosi műszaki főtanácsos, a „Tartószerkezetek biztonsága" című tárgykör magántanára. *XII., Kissvábhegyi-utca 12/b.*

Korányi Imre dr., MÁV műszaki tanácsos, a „Vashidak erősítése és átépítése" című tárgykör magántanára. *XI., Csetneki-utca 12.*

ÉPITÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Kertész K. Róbert, államtitkár, a „Kelet-Ázsia építőművészete" című tárgykör magántanára. *II., Görgey Artúr-utca 19.*

vitéz Kiss Tibor dr., műegyetemi adjunktus, a „Magyar népi építészet" című tárgykör magántanára. *XII., Németvölgyi-út 59.*

vitéz Láczay Oszkár, ny. országgyűlési műszaki főigazgató, „Az épületek jókarbantartása" című tárgykör magántanára. *V., Országház.*

Kismarty-Lechner Jenő dr., c. rk. tanár, „A renaissance és barokk építőművészet Magyarországon" című tárgykör magántanára. *XI., Mészöly-utca 4.*

Medgyaszay István, c. rk. tanár, az „Előadások a népművészet köréből" című tárgykör magántanára. *XI., Nagyboldogasszony-útja 59.*

Rados Jenő dr., a Budapesti Felső Építőipariskola rendes tanára, „A magyar kastély- és lakóház-építészet történeti fejlődése" című tárgykör magántanára. *XIV., Szabó József-utca 14.*

Szmodits Hildegárd dr., c. rk. tanár, a „Projektív geometria" című tárgykör magántanára. *XI., Budafoki-út 57/b.*

Zigány Ferenc dr., az „Alkalmazott mértani rokonságok" című tárgykör magántanára. *XI., Horthy Miklós-út 88.*

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Babits Viktor dr., m. kir. szabadalmi bíró, „A rádiótechnika különleges kérdései és berendezései" című tárgykör magántanára. *XI., Késmárki-utca 4—6.*

nemes Hoór-Tempis Móric dr., c. rk. tanár, „Az elektrotechnikai fizika alapelvei" és „Energiagazdaságtan" című tárgykör magántanára. *I., Attila-utca 77.*

Kőnig Dénes dr., c. rk. tanár, a „Nomographia, analysis situs és halmazelmélet" című tárgykör magántanára. *XI., Horthy Miklós-út 28.*

Ratkovszky Ferenc, a Budapest Székesfőváros Elektromos Művei vezérigazgatója, „A nagyteljesítményű és nagyfeszültségű villamos gépek problémái" című tárgykör magántanára. *II., Pasaréti-út 22.*

Sasvári Géza dr., c. rk. tanár, a „Szivattyú- és turbinatelepek" című tárgykör magántanára. *XIV., Stefánia-út 49.*

Sályi István dr., m. kir. szabadalmi bíró, „A szilárdságtan különleges problémái" című tárgykör magántanára. *IX., Hőgyes Endre-u. 11.*

Sándy Róbert dr., MÁV. műszaki főtanácsos, a „Járműmotor-szerelvények működési, szerkesztési elvei és vizsgálata" című tárgykör magántanára. *II., Toldy Ferenc-u. 18.*

Schleicher Aladár dr., c. rk. tanár, a „Metallográfia" című tárgykör magántanára. *II., Olasz-fasor 35.*

Schrodt István dr., c. rk. tanár, „A technikai hőtan fejezetei" című tárgykör magántanára. *Istambul, Mezturiyet c. 102.*

Szűcs Adolf Endre dr., c. rk. tanár, a „Valós differenciálegyenletek és variációszámítás" című tárgykör magántanára. *II., Szalay-utca 6.*

Thamm István dr., a M. Kir. Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság műszaki igazgatója, a „Válogatott fejezetek a mechanikai mérések köréből" című tárgykör magántanára. *XI., Budafoki-út 22.*

József nádor tájékozt.
1942/43

Thiering Oszkár dr., c. rk. tanár, A „szövőgépek szerkezete és üzeme' című tárgykör magántanára. *IX., Üllői-út* 121.

Treer Mór Ferenc dr., műegyetemi tanársegéd, a Hofherr-Schrantz-Clayton-Shuttleworth magyar gépgyári művek rt. főmérnöke, a „Folyadékáramlások" című tárgykör magántanára. *XI., Bornemissza-utca* 12.

Urbanek János dr., műegyetemi adjunktus, a „Világítástechnika" című tárgykör magántanára. *II., Rókushegyi-lépcső 14.*

Vér Tibor dr., c. rk. tanár, a „Válogatott fejezetek az anyagvizsgálat köréből" című tárgykör magántanára. *XI., Horthy Miklós-út 76.*

VEGYÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Bittó Béla dr., c. rk. tanár, a „Cukor- és zsírnemű vegyületek" című tárgykör magántanára. *II., Házmán-utca 11.*

Entz Géza dr., Kir. Magyar Pázmány Péter tudományegyetemi ny. r. tanár, a „Hidrobiológia és haltenyésztés" című tárgykör magántanára. *I., Ág-utca 4.*

Erdély Sándor dr., a Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. igazgatója, a „Barnaszenek kémiai feldolgozása" című tárgykör magántanára. *I., Tigris-utca 4.*

Gärtner Károly dr., m. kir. műszaki tanácsos, „A dohány mint élvezet cikk és ipari nyersanyag" című tárgykör magántanára. *XI., Verpeléti-út 5.*

Gerecs Árpád dr., a Chinoin Gyógyszer és Vegyészeti Termékek Gyára R.-T. mérnöke, a „Szénhidrátok és glükozidok" című tárgykör magántanára. *XII., Fery Oszkár-utca 34.*

Gimesi Nándor dr., c. rk. tanár, „A kolloidok technikai és biológiai alkalmazásai" című tárgykör magántanára. *XI., Ibrahim-utca 22.*

Haltenberger Mihály dr., tanügyi főtanácsos, a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium igazgatója, „A gazdasági földrajz válogatott fejezetei" című tárgykör magántanára. *XI., Sánc-utca 3/a.*

Hoffmann Sándor dr., vegyészmérnök, a „Válogatott fejezetek a növényi és állati eredetű] gyógy- és hatóanyagok kémiájából, különös tekintettel azok gyártására" című tárgykör magántanára. *XII., Hidegkúti-út 58.*

Károly Rezső dr., nyug. gazd. akadémiai igazgató, „A mezőgazdasági növények és termékeik" című tárgykör magántanára. *XI., Horthy Miklós-út 53.*

Kiss Dénes dr., m. kir. honvédfőmérnök, „A gázvédelem, különös tekintettel az ipari mérgezések megelőzésére" című tárgykör magántanára. *XI., Budafoki-út 22.*

vitéz Lányi Béla dr., c. rk. tanár, a „Technikai röntgen-vizsgálatok" című tárgykör magántanára.

Liffa Aurél dr., c. rk. tanár, az „Elméleti kristallographia" című tárgykör magántanára. *VII., Damjanich-utca 42.*

Mados László dr., műegyetemi adjunktus, „A talajvizsgálatok alapelvei és gyakorlati alkalmazása" című tárgykör magántanára. *II., Tövis-utca 12.*

miatt, a lépcsőházból, egybenyitott nagy terekből és a két szinten még egy-egy helyiségből állt.

– A falon akkora repedés volt, hogy ki lehetett látni az égre – meséli a belsőépítész feleség. – A lépcső lesüllyedt, mint később kiderült, nem volt alábetonozva, helyenként gombás, penészes volt a parketta. Mindezek ellenére a lakás gyönyörű volt, első látásra megszerettük.

– Mik voltak a helyreállítás főbb szempontjai?

– Lehetőleg az eredeti állapotot akartuk visszaállítani, és persze, a lakást a család számára használhatóvá tenni. Statikai problémák megoldásán túl, az emeleten kellett az átépítések miatt használhatatlan részeket átalakítani. Ilyen módon most két gyerekszoba, fürdő és gardrób-mosókonyha egészíti ki a lépcsőházi teret. A konyhát, ami nem volt, a bejárati kis helyiségben rendeztük be. Ahol lehetett, igyekeztünk az eredeti színekhez, tapétákhoz alkalmazkodni. Valaha a lépcsőházban úgynevezett flóderezett ajtó és ablakok voltak, a lakótérben pedig zöld nyílászárók. A flóderezést nem tudtuk megoldani, így a lépcsőházban az ajtók, ablakok zöldek, másutt fehérek lettek.

Lukovits Judit:

A budai villa lépcsőházában alakították ki a különleges lakást, amelynek szépségét az egybenyitott terek és a gyönyörű falépcső adják

– Az emeleten, közvetlenül egymás mellett, egy térben sokféle tevékenység folyik. Hogyan vált be ez a gyakorlatban?

– Jól. A mi családunk olyan szorosan él együtt, hogy éppen erre a fajta „nyitott lakásra" van szükségünk. Tulajdonképpen valahogy szeparálni akartuk a mi hálóhelyünket, de aztán sajnáltuk tönkretenni ezt a szép teret. Végül is két alacsony szekrény takarja most az ágyat, és ez bőven elég. Egyébként ebben a nagy térben elvesznek a zajok, és még amikor valamelyikünk beteg volt, sem éreztük az ajtók hiányát. Ami hiányzik, az egy nagy asztal, ahol a gyerekekkel délutánonként rajzolhatnánk, festhetnénk. Úgy tervezzük, hogy az ebédlőből nyíló szobában „éjszakai dolgozószobát" rendezünk be, ahol napközben a gyerekekkel is foglalkozhatunk.

– A lakásban egymás mellett szecessziós garnitúra és modern ágy, mai lámpa és borbélyszék áll. Úgy látom, nem ragaszkodnak meghatározott stílushoz...

– Valóban, úgy gondoljuk, hogy az igazán jó bútorok és tárgyak elviselik egymás közelségét, függetlenül attól, hogy milyen stílusban készültek.

Még egyszer körbepillantva, én is így gondolom.

L. J.

A szülői hálóhely. A modern ágy mellett ritka szép, art deco stílusú szekrény

„Beszélgetősarok" a szülők hálóhelye mellett, Otto Wagner-hangulatú ülőbútorokkal

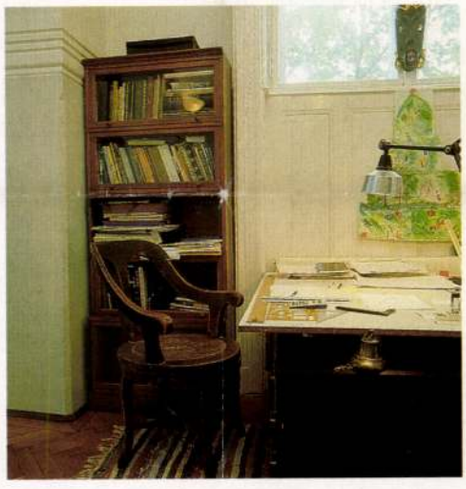

A szülői háló mellett az íróasztal egyik fele, borbélyszékkel és Lingel könyvespolccal

Az elegáns, szürke-fehér fürdőszoba részlete, jobbra a süllyesztett fürdőkád

DARABOS GYÖRGY FELVÉTELEI

A HÓNAP LAKÁSA

Lakás a lépcsőházban

A századfordulón épült, budai villa lépcsőházában alakították ki ezt a különleges lakást, amelynek igazi szépségét a szokatlan, egybenyitott terek és a szakszerűen helyreállított, gyönyörű falépcső adják.

„Kilátás" a lépcsőház legmagasabb pontjáról

1995/7

Csendélet. Az asztal mögött az eredeti lépcsőházi csapóajtó

Az emeleti „társalgó", a falon Hauszmann Alajos ▶ és Ybl Miklós egy-egy tervrajza

A „társalgóban" a régi és új bútorok, a barna és a kék szép összhangja

Az ebédlő, néhány régi bútorral és modern lámpával. Balra, a sarokban, az eredeti, légfűtéses kályha ma is működőképes

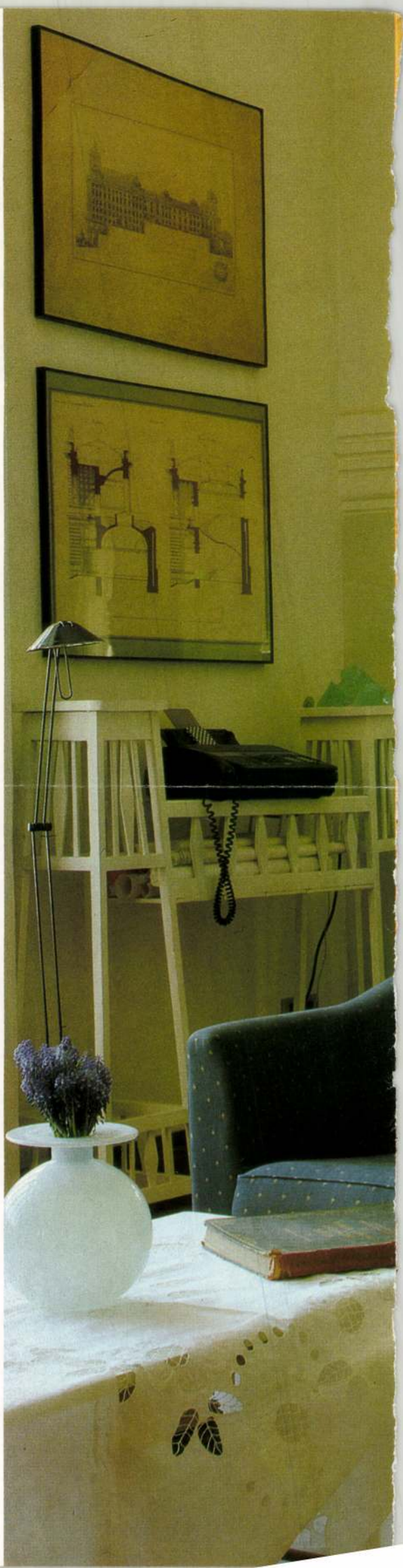

A most konyhaként működő, kis előtérből a lépcsőházba lépve lenyűgöző a látvány: az emeletre felfutó, szép ívű lépcső, az óriási belmagasság, a zöldre festett, eredeti csapóajtó – egészében a nem mindennapi lakás ebédlője. Az emeleten, a körbefutó korlát mentén, egy térben, egymás mellett íróasztal és dolgozósarok, ágy és ülőgarnitúra; zárható helyiségek csupán a gyerekszobák és a fürdő.

Annak idején Kertész Károly Róbert építész a családja számára tervezte ezt a házat, amely a többi villához hasonlóan, igen rossz állapotban – statikai hibákkal, megroggyant lépcsővel, kisebb lakásokra feldarabolva – vészelte át az utolsó ötven esztendőt. Nemrég, csere folytán, az egyik lakás megürült – a ház talán legszebb lakása – s egy háromgyermekes építész-belsőépítész házaspár helyezkedett el benne. A lakás akkor, két évvel ezelőtt, a leválasztások

TERVEZTE: KISS ALADÁR. HÁLÓSZOBA. KÉSZITETTE: GELB M. ÉS FIA.

Mai nappal átvettem a „Krónika“ rovat szerkesztését.

E rovat ezután is mindazon rövid híreket hozza, melyek a tervező és különösen a pályázó építészt érdeklik.

Teret kívánok azonban szorítani a mindenkor legaktuálisabb és leginkább közérdekű és az egész építészséget közelről érdeklő kérdés megbeszélésére. Műszaki lapjaink: a Mérnök- és Építész-Egylet „Heti Értesítője“, az „Építő Ipar“, a „Vállalkozók Közlönye“ és „Vállalkozók Lapja“ ugyan tág teret nyujtanak, és pedig hetenként, szakíróinknak, mindazonáltal úgy vélem, hogy csak a közös ügyet, a kari érdeket, az építőművészet céljait szolgáljuk, ha a nagyközönséget is érdeklő építőművészeti kérdések tárgyalására ezen lap hasábjain is teret nyitunk.

Az elvontabb építőművészeti, esztétikai kérdések is idetartoznak. Az építészet mai forrongó, folyton fejlődő, szinte lázas alakulása, a modern és nemzeti stiltörekvések az eszmecserét ez irányban is indokolttá teszik.

E rovat minden kartárs előtt nyitva áll. Elfogulatlan véleményét itt szabadon közölheti, amennyiben egyéni vagy vállalati érdekeket nem szolgál.

Most, midőn e rovat szerkesztését elvállaltam, kérem a tisztelt kartársak szíves támogatását és jóindulatát.

Kertész K. Róbert.

Az új Nemzeti Színház.

Jakabffy Zoltán.

Hetven évvel ezelőtt épült föl a Nemzeti Színház, a színművészetnek első állandó temploma Pesten, az ország fővárosában; hosszú évekig egyedüli otthona volt a drámai muzsának és védbástyája a magyarságnak. Ma hét állandó színházban esténként majdnem tízezer ember keres szórakozást. Színházaink, különösen az Operaház és a Vígszínház, teljesen modernek, a Nép-, Magyar, a Király Színházak is megfelelnek a követelményeknek. Csak a Nemzeti Színháznak jutott a legmostohább sors, kis színpadja kényelmetlen, éppen nem tűzbiztos nézőtere ma már teljesen tarthatatlan; pedig a Nemzeti Színháznak kell igazán minden tekintetben kiválónak lenni, mert ez a nemzet első színháza. Alkalmas színpaddal kell bírnia a műsorába tartozó színművek tökéletes előadására, kényelmes, tűzbiztos nézőtérrel kell bírnia, hogy a közönség megszeresse, jól érezze magát benne s örömmel járjon oda. Csak a rendezők tudják, hogy milyen óriási nehézségekkel kell megküzdeniök, midőn a Nemzeti Színház színpadján egy nagyobbszabású drámát kell előadni. A közönség és a sajtó csak zúgolódik a hosszú szünetek miatt, vagy helyteleníti a nem eléggé tökéletes és jellemző díszletet, de nem látja, hogy micsoda emberfölötti munka folyik a leeresztett vasfüggöny mögött. A színpad oly kicsiny és a hátsó színpad teljesen hiányzik, hogy a lebontott szín alkotórészeit, a színfalakat és a bútorokat stb. távoleső helyekre, a Múzeumkörútig kinyúló raktárba vagy a színházudvarra kell hordani. Ez a díszletek nagy rongálásával jár és rendkívüli idővesztésbe kerül s valóságos szisziphuszi munka, mert igen gyakran előfordul, hogy a rákövetkező szín az előbbi díszletet követeli s akkor kénytelenek megint a távol eső helyekről a díszleteket és a bútorokat újra a színpadra hordani. Az öltözők szűkek és kényelmetlenek, a színpad szellőzése rossz és tökéletlen, úgy hogy minden szünetben a színpadnak hátsó, az élettani intézet kertjére néző kapuját ki kell nyitni, hogy friss levegő jusson a színpadra, de ezáltal a színészek nagyon könnyen meghülésnek vannak kitéve. A nézőtér hiányairól és hibáiról azt hiszem a közönség teljesen meg van győződve, aki csak egyszer látta azt a tolongást, ami a szűk ruhatárakban és a szűk folyosókon végbemegy, az mindenesetre megérti ez állapot tarthatatlanságát. Szóval új Nemzeti Színház fölépítésére égető szükség van. A régi már nem méltó fejlett drámai művészetünkhöz s nem való, hogy színészeinket és közönségünket nap-nap után kitegyük olyan veszélynek, aminő tűz esetén a hiányos berendezés és a kevés számú kijáratok folytán előfordulhat.

Igaz ugyan, hogy szép és kedves dolog volna a régi színházat, mint Pest első állandó színházát, melyhez annyi lélekemelő emlék fűződik, fenntartani mint egy műemléket, hogy a késő utókor is meghatottan szemlélhesse az első színházat, ahol magyar nyelvünk először elhangzott. Sajnos, ez azonban ma már nem lehetséges. A Nemzeti Színház ma már nem áll régi alakjában úgy, ahogy azt 1837-ben fölépítették. A 70-es években két hatalmas bérházat emeltek tőle kétoldalt, új homlokzatot is kapott, belső elrendezésében is változást szenvedett. A régi színházat bármilyen nagyszabású átalakítással célszerűvé és használhatóvá tenni tehát nem lehet.

Az új Nemzeti Színház építésénél elsősorban fölmerül a hely kérdése. Hová építsük? Több telek jött kombinációba, de legjobb és legszebb hely mégis a régi színház telke, természetesen a két bérház lebontásával nyert telekrészekkel együtt. Ezen elrendezés mellett szól különösen a hagyo-

mány. Ezen a helyen állott a színház hetven évig, álljon ott továbbra is. A nagylelkű adományozó azon kikötéssel adta ezen telket, hogy azon a Nemzeti Színház álljon. Ezen elhelyezés ellen csak egy érvet lehet felhozni, hogy az építés alatt, mely mindenesetre két évet vesz igénybe, hol játszanak a Nemzeti Színház tagjai. Az előadások zavartalan folytatása némi akadályokba ütközik, de semmiesetre sem olyanokba, amelyek le nem győzhetők.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium, melynek hatáskörébe tartoznak most az állami színházak, az új Nemzeti Színház építésének kérdését magáévá tette s rövid időn belül megoldani kívánja. Elsősorban kimondotta, hogy csakis a régi helyet tartja legcélszerűbbnek az új Nemzeti színház számára, nemcsak a hagyomány szempontjából, hanem gazdasági okokból is. Mert a régi telek, lerombolván a két bérházat is, még mindig olcsóbb, mint bármely más a főváros belsejében lévő és megvásárolható alkalmas telek, továbbá az idegen telek kisajátítása nagymértékben késleltetné is az új Nemzeti Színház fölépítését.

Megállapodván tehát a régi telekben, másodsorban gondoskodni kell ideiglenes színházról, hol a Nemzeti Színház személyzete az építkezés ideje alatt, azaz két évig, játszhassék. E célból a közoktatási minisztérium tárgyalásokat folytatott a magánszínházakkal, de ezek közül egyik sem volt kibérelhető.

Nem is lenne helyes a Nemzeti Színház kedvéért egy magánszínházat megszüntetni és annak társulatát szélnek ereszteni. Kombinációba került az Operaház és az Uránia Színház is. Ezekben felváltva játszana a Nemzeti Színház személyzete, és pedig 2—3 estén az Operában, 3—4 estén pedig az Urániában; de bár az Uránia alkalmas volna kisebb szalondarabok előadására, színpadja azonban teljesen célszerűtlen, nincs mellékhelyisége, elégséges öltözője s a hozzájutás csak a nézőtéren át van biztosítva. Nem marad tehát más hátra, mint egy új színházat építeni, akár állandó, akár pedig ideiglenes jelleggel.

Ha a kormány állandó színház építésére határozná el magát, úgy helyesebben cselekedne, ha ezt Budán a Horváth-kertben vagy esetleg a Döbrentei-téren építené föl, Budának úgy is szüksége van egy rendes, kényelmes és állandó színházra.

Ha pedig ideiglenes jellegű színházat akarna építeni, melyben a Nemzeti Színház személyzete csak az építkezés ideje alatt tartaná előadásait s aztán lebontás alá kerülne, úgy mindenesetre egy szerény, csak a legszükségesebb követelményeket kielégítő színházat kell építeni. Véleményem szerint ezen ideiglenes színház számára keresve sem találnánk jobb helyet, mint a központi városház hatalmas udvarát.

Az új Nemzeti Színház építésével egy igen fontos városszabályozó kérdés is kerül szőnyegre. Ugyanis azt mindenki érzi és tudja, aki Budapest forgalmát megfigyeli, hogy a Rákóczi-út—Kossuth-Lajos-utca és a Múzeum-körút—Károly-körút keresztezése mai alakjában semmi esetre sem alkalmas a forgalom lebonyolítására. Ez a forgalom pedig még növekedni fog, különösen akkor, ha a villanyos vasutat a Kossuth-Lajos-utcán megépítik, ami szükségképpen be fog következni. Ezen keresztezés helyére tér kell, nemcsak a forgalom könnyebb lebonyolítására, hanem városrendezési és esztétikai szempontokból is. Ezen teret meg kell alkotni és pedig minél előbb, hogy a Nemzeti Színház építése ne szenvedjen késést. Kertész K. Róbert építész mutatott be nemrégiben egy igen szép és érdekes megoldást: a keresztezés helyén 110 méter hosszú és 50 méter széles teret létesít. Kertész terve szerint a jelenlegi Pannonia-szállónak a színház felé eső határpontjából a Rákóczi-útra merőleges utca nyittatnék. Ezáltal a Pannonia-szálló a színház felé eső részén a jelenlegi határtraktus átépítése által utcai homlokzatot nyer. Az utca a színház mögött is elvonul s merőlegesen torkollik a Múzeum-körútra. Ilyképpen egy L alakú terület áll rendelkezésre, ezen területen a Nemzeti Színház tökéletesen fölépíthető.

Az új Nemzeti Színháznak, mely hivatva van legalább is egy évszázadon át szolgálni a magyar drámai művészetet, teljesen új rendszer szerint kell épülnie. Színházemberek előtt régóta ismeretes, hogy a mai színpadi berendezés, még a legtökéletesebb is, teljesen alkalmatlan igazán hű és természetes hatások elérésére. A kétszáz év óta használatban levő kulissza-színpad ma már lejárta magát. A színpadi képet kulisszák és szuffiták nélkül kell megoldani. És hogy a kulisszák és a szuffiták nélkülözhetők legyenek, meg kell szüntetni azt az okot, mely ezen díszleteket szükségessé teszi. A kulisszák és a szuffiták a színpad oldalfalainak, a zsinórpadlásnak és a világító testeknek eltakarására szolgálnak, ne legyen semmi eltakarnivaló s akkor ezen díszletek teljesen fölöslegessé válnak. Az üres színpadnak a színpadnyíláson keresztül a horizont kell bemutatnia, ha ezt elérjük, akkor ezen színpadra bármilyen szín egyszerűen és könnyen, fölösleges cafrangok nélkül felállítható és természetes hatás elérhető lesz.

A bécsi nemzetközi építészeti kiállítás. Jelen év május hó 18-án veszi kezdetét Bécsben a VIII. nemzetközi építész-kongresszus. Ugyanakkor és ugyanott nyílik meg az egyhavi időtartamra tervezett nemzetközi építészeti kiállítás.

Első alkalom ez, hogy összecsoportosítva láthatjuk majd a különböző nemzetek építőművészeti alkotásait, azon alkotásokat, melyek ***az utolsó tíz év alatt készültek*** (a kiállítási programm egy pontja), akár megépültek azok, akár csak mint művészi eszme kerültek tervezés alá. A kiállításon résztvevő államok: Ausztria, Belgium, Bulgária, Kanada, Anglia, Németország, Franciaország, Hollandia, Olaszország, Mexikó, Portugália, Oroszország, Svédország, Svájc, Spanyolország, Törökország, Egyesült-Államok és Magyarország.

Ebben a díszes, nemzetközi társaságban a magyar építőművészetet méltóan képviselni, ez elé a feladat elé állíttatott a magyar építész-gárda. A kiállítási bizottság még mult év őszén alakult meg *Fittler* Kamill elnöklete alatt, kinek kiállítások szervezésében és rendezésében eddig több ízben kifejtett sikeres tevékenysége és agilitása önmagában biztosítani látszik az eredményt. Gróf *Apponyi* Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter, a kongresszus magyar védőbizottságának díszelnöke 10.000 korona állami segélyt engedélyezett a kiállítás támogatására. A főváros, a keresk. min. és a földmívelésügyi minisztériumok a részvételt, sajnos, megtagadták.

Ezideig 55 kiállító jelentett be 359 lapot. A kiállítók névsorában ott látjuk építőművészeti közéletünk nagyjait és a fiatalokat egyaránt. Fájdalommal és csodálattal látjuk azonban *Alpár* Ignác távolmaradását. A mezőgazdasági múzeum festői épületcsoportja, a börze és az osztrák-magyar

bank épületének tervei nélkül az utolsó tíz év tevékenysége bizony csonkán kerül bemutatásra.

A tervek e hó 18-ikáig küldendők be a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletbe a kiállítási zsüri címére. A zsüri négy tagját a kiállítási bizottság választotta *(Fittler K., Hikisch R., Árkai A., Pogány M.)*, öt tagot pedig a kiállítók választanak titkos szavazással.

A kiállítás a „Gartenbaugesellschaft“ épületében rendeztetik, melyet ez alkalomból ideiglenes toldalékkal látnak el. Az épület két, a főhomlokzatra nyíló termét Ausztria tartotta fenn magának. A középső nagyteremben a különböző nemzetek által beküldött legkiválóbb művek helyeztetnek el. Az osztrákok baloldali termához csatlakozik a magyar terem, melynek alapterülete circa 180 m², A terem felső világítással bír és így az összes falfelületek a kiállítás céljára használhatók ki. Tervbe van véve egy külön osztály létesítése, melyben a magyaros jellegű tervek csoportosíttatnak össze. Ez a csoport esetleg külön teremben állíttatik ki.

Valamennyi terv paszpartu nélkül, fénytelen, fehér keretekben lesz kiállítva. A rendezést a helyszínen öttagú bizottság végzi; ennek tagjai: *A. Balogh L., Maróti G., Sebestyén A., Málnai B.* és *Tátray L.* *(K. K. R.)*

A stílusok trösztje. Arra a hírre, hogy Mr. *Schwáb* az ismert amerikai acélkirály és milliárdos New-Yorkban a bloisi kastély és a Trianon mintájára palotát szándékozik építtetni, a *„Figaró“* költője, G. A. de *Caillavet* egy balladát írt, mely építész körökben méltán számíthat érdeklődésre. A balladában a milliárdos megbízatást ad az építésznek, hogy a műtörténeti stílusokat nagyban szállítsa. Érvényesüljön az épületen a francia renaissance, szláv motivum, klasszikus- és rokokó elem, Henri, II. és az összes Lajosok stílusa, minden, mi megálmodható és absurd: görög templom, kínai pagoda, izlam teraszok, tornyok és tornyocskák, minaretek felvonóhíddal, oszlopcsarnokok és obeliszkek. Az új palota sarokra terveztessék. Egyik oldalról tekintve mutassa a híres armenouvilei pavillon profilját, a másik oldalról pedig a csalódásig hűen a firenzei dómot ábrázolja. Midőn az építész a feladat hallatára elájul és görcsösen rángatódzik, az építtető megvetéssel szól hozzá: „Hitvány európai, hát nem érted, mit kívánok? A stílusok trösztjét akarom!“

A Kecskeméten létesítendő állami elmegyógyintézet tervpályázatán az első és második díjat egyenlő 5000—5000 koronás részben Korb és Giergl, valamint Bálint és Jámbor budapesti építészek nyerték el, a harmadik 2000 koronás díjat szótöbbséggel Lechner Ödön és Sebestyén Artur budapesti építészek. A minisztérium egyenkint 1000 koronával megvásárolta a Kolonia, Dymphne, Humanitás és a Vöröskereszt kettőskörben jeligés pályaterveket, amelyek szerzői: Hübner Jenő, Kőrösi Albert Kálmán, Ybl Lajos és Jakabffy Zoltán, Schodits Lajos budapesti műépítészek.

Tervpályázati hirek.

A csurgói takarékpénztár intézeti házának február 25-én lejárt pályázatán 20 pályaművet adtak be. A bíráló-bizottság az első 80J koronás díjjal *Himler* Dezső kaposvári építész „Székházaink“ jeligéjű művét tüntette ki. Azonkívül dicséretben részesítette az „Sz. L.“ jelű pályamunkát, szerzője Szente Lajos szombathelyi építész.

Túrkevei fiú- és leányiskola tervpályázata március 1-én járt le. Tizennyolc pályázó 24 pályaművel vett részt a versenyben, melyek közül a a bíráló-bizottság *Komor* Arnold kir. főmérnök, a szolnoki m. kir. államépítészeti hivatal főnöke és városi mérnök bírálata alapján a hirdetett 400 és 200 kor. jutalomdíjat egyesítvén, azt két egyenlő összegben a „Bene cogito?“ és a „Keve“ jeligéjű terveknek, mint a beérkezett tervek közül a legjobb és legsikerültebb két tervnek ítélte oda. Mindkét tervnek szerzője: *Dobovszky* József István szentesi építész.

A szabadkai ref. templom tervpályázatán az első 500 koronás díjat *Kovács* Károly budapesti építész nyerte.

A belvárosi takarékpénztár tervpályázatán 43 pályázó közül a 3, egyenként 6000 koronás díjat *Bálint* és *Jámbor*, *Korb* és *Giergl*. *Hübner* Jenő és *Mészner* Sebestyén nyerték. Egyenként 2000 K-ért megvették *Pártos* Gyula, *Papp* és *Szabolcs*, *Löbl* Ferencz, *Hubert* József és *Pauer* János terveit. (Legközelebbi számunkban közöljük.)

KERTÉSZ K. Rábat építén

AH 1994/1. 140.

$\frac{d}{dx}$

KERTÉSZ K. Róbert építész

Keserű = Népr. Ét. 1995 173, 177

908. FRIDECZKY Frigyes: Liszt Ferenc és a K
észet. = Somogy, 14, 1986, 5. 25-28.
909. FUTURIZMUS kiállítás. Velence, Palazzo
1986 ism. EMBER Mária: A futurizmus és a futu
sok. Nemzetközi tárlat Velencében. = Magyar Ne
1986. szeptember 20. 9. ÁCS József: Futurizmus és fu
rizmusok. = Híd, 50, 1986., 11. 1452-1456. RÓZSA Gyu.
A Ma mint csehszlovák folyóirat. A futurizmus és futu
rizmusok kiállítása Velencében. = Népszabadság, 1986.
szeptember 13. 15. VADAS József: Gondolák felhőkarco-
lókkal. = Élet és Irodalom, 1986. október 10. 12.
910. JURECSKÓ László: A magyaros szecesszió kialakulása és szerveződése K. Lippich Elek, a hivatalos művészetpolitika irányítója vezetésével. Szakdolgozat. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Művészettörténet Tanszék. Bp., 1986
911. KÁLLAI, Emő: Vision und Formgesetz. Aufsätze über Kunst und Künstler von 1921 bis 1933. Übers. Edit Müller. Leipzig, Kiepenheuer, 1986 274 p., (Gustav Kiepenheuer Bücherei, 73.)
912. KESERŰ Katalin: "Légi semmi" és "állandó alak". Dante a magyar szecessióban. = Irodalomtörténet, 68, 1986, 1. 851-876. ill.
913. KISS-BALÁZS, Éva: Concrete and Art. = Periodica Polytechnica. Architecture, 30, 1986, 1-4. 157-168. ill.
914. KOCZOGH, Ákos: Finnisch fine and applied arts in Hungary. = Friends and relatives. Finnisch - Hungarian cultural relations. Ed. by Jaakko Numminen et al. Bp., Corvina, 1986 191-205. ill.
915. KONDICS József: Sárvár és a sárváriak a képzőművészetben, 3. = Vasi Szemle, 40, 1986, 1. 62-73. > 1984, 432.
916. KUNTÁR Lajos: Ötven éve "fogadta fiává" Derkovits Gyulát szülővárosa. 1936-ban Szombathelyen

KERTÉSZ K. Róbert

Nagy Gergely: Kertvárosunk, a Wekerle.
Bp, 1994, † Szelényi Ház

17.

4. Magántanárok.

(Betűrendben.)

Mérnöki és építészmérnöki kar.

Mérnöki Osztály.

Álgyay Pál, okl. mérnök, műszaki doktor, kereskedelem- és közlekedésügyi minisztériumi államtitkár, az Országos Közlekedési Bizottság alelnöke, a BSzKRT miniszteri biztosa, a vasúti, posta- és távirda-, hajóstisztképző, valamint a keresk. teng. tisztképző tanfolyamok felügyelőbizottságának elnöke, a Dunahídépítési Bizottság elnöke, a Hajózási és Kikötőügyi Tanács tagja, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagja, a Magyar Érdemrend (a csillaggal), a lengyel Polonia Restituta-rend nagykeresztjének, az olasz Korona-rend nagytiszti keresztjének és a kormányzó által adományozott Signum Laudis és újólagos Signum Laudis, a Nemzetvédelmi Kereszt tulajdonosa, a „Hidak főtartóinak együttdolgozása" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1937. április 17-én.

Barta József dr., a „Matematikai rugalmasságtan" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1937. április 29-én. (L. a helyettes tanároknál is.)

Feimer László, okl. mérnök, műszaki doktor, a „Mozgatható hidak és hídprovizóriumok" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1935. október 5-én.

Guóth Béla, okl. mérnök, műszaki doktor, magánmérnök, a „Birtokrendezések mérnöki munkái" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1941. január 15-én.

Haviár Győző, okl. mérnök, műszaki doktor, miniszteri osztálytanácsos, a Nemzetvédelmi Kereszt tulajdonosa, a „Tartószerkezetek dinamikus igénybevételei" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1941. január 18-án.

Kazinczy Gábor, okl. mérnök, műszaki doktor, székesfővárosi műszaki főtanácsos, a polgármesteri III. ügyosztály helyettes vezetője, a budapesti szükségóvóhelyek építésének miniszteri biztosa, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének alelnöke, az Országos Iparügyi Tanács tagja, az Internationale Vereinigung für Brückenbau és Hochbau állandó bizottságának tagja, a Neuer Internationaler Verband für Materialprüfung tagja, a „Tartószerkezetek biztonsága" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. július 21-én.

Korányi Imre, okl. mérnök, műszaki doktor, MÁV műszaki főtanácsos, a MÁV igazgatóságának hídosztályában a tervezési és építési csoport vezetője, a „Vashidak erősítése és átépítése" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1937. április 27-én.

Építészmérnöki Osztály.

Kertész K. Róbert, okl. építész, államtitkár, a R. I. B. A. levelező tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa, a III. oszt. vaskoronarend lovagja, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa, a „Kelet-Ázsia építőművészete" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József Műegyetemen 1918. június 27-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1936. március 6-án.

vitéz Kiss Tibor, okl. építészmérnök, műszaki doktor, adjunktus, a „Magyar népi építészet" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1942. január 9-én.

vitéz Láczay Oszkár, okl. építész, ny. országgyűlési műszaki főigazgató, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja és építészi szakosztálya volt elnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesülete volt alelnöke és építészi szakcsoportjának volt elnöke, a Képzőművészeti Társulat művész-társtagja, az Országos Vitézi Szék társadalmi bizottságának tagja, eml. l. tüzérőrnagy, „Az épületek jókarbantartása" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1931. június 27-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1936. március 6-án.

Rados Jenő, okl. építész, műszaki doktor, a Budapesti Felső Építőipariskola rendes tanára, törvényszéki hites szakértő, árvaszéki hites szakértő, „A magyar kastély- és lakóház-építészet történeti fejlődése" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1932. november 14-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én.

Zigány Ferenc, beosztott középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, az „Alkalmazott mértani rokonságok" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1941. január 18-án.

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

Gépészmérnöki Osztály.

Babits Viktor, okl. gépészmérnök, műszaki doktor, m. kir. szabadalmi biró, az Institution of Electrical Engineers, az Institute of Radio Engineers (New-York) és az Acoustical Society of America tagja; a Nemzetvédelmi Kereszt, a magyar és a bolgár háborús emlékérem tulajdonosa, a „Rádiótechnika" című tárgy meghivott szakelőadója, „A rádiótechnika különleges kérdései és berendezései" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1938. július 22-én.

Ratkovszky Ferenc, okl. gépészmérnök, kereskedelmi főtanácsos, Budapest Székesfőváros Elektromos Művei vezérigazgatója, a Székesfővárosi nagyüzemek központi vezérigazgatója, a Ganz és Társa R.-T. villamossági,

Az északi országok közül *Norvégiából* néhány kiváló portrét és csendéletet látunk az elhanyagolt, de valőrértékben utólérhetetlen pigment eljárással készítve. A tengermelléki világ hű tolmácsolója *Olaszország*. Mario *Cociancig* Halászbárkája a tenger végtelen nyugalmával, Giovanni *Talkner* „Reflexek" című képe megvesztegető vonalzásával állítja meg a nézőt. *Oroszország* a hideg hómezők világát közvetlen egyszerűséggel vetíti elénk. Mellette szerényen húzódik meg *Schweig palesztinai* kiállító négy képével.

Románia erőssége az *Aradi Foto Club* magyar kiállítóinak csoportja. A tárlatoknak régi ismerőse *Faix* Jacques. Háromszínű gumminyomatai iskolát csináltak a délvidék művészfényképezői között, de kívánatos lenne úgy témameglátásban, mint technikában egy kis friss lendülés és továbbhaladás. Nemzetközi viszonylatban fejlődésképes tehetségként mutatkozott be a kolozsvári *Forgács*. Klasszikus festők világát érezzük a csupa lirával telt *skóciai* John *Whitehead* képein. Áhitatos rajongója a felhős ég borongós miszteriumainak. E fotografiailag végtelen nehéz témát — sohasem ismételve önmagát — bravuros könnyedséggel oldja meg, miért is nem csoda, ha művei muzeális darabok.

Spanyolország kollektiv kollekciójával jár most országról-országra, így a valenciai *Martinessans* egy-két műve kivételével hozzánk kevés jó darab jutott. *Svájcz* azonban ha méretekben kicsiny, de kompozíciókban annál erősebb darabokkal szerepel. A davosi N. O. *Rudolf* koresmai genre képei mesteri kézre vallanak. W. *Bernhard* különösen részletdús árnyékok biztos rögzítője. Méltó társuk *Svédország Rahminja*, aki a stockholmi *Fred* és *Gösta* mesterekkel az északi állam értékes fotokulturáját reprezentálják.

Gelléry-Gerhárd József.

Kiosztották a nemzetközi művészi fényképkiállítás díjait. A városligeti Műcsarnokban rendezett II. nemzetközi művészi fényképkiállítás zsürije dr. *Buzáth* János alpolgármester elnöklete alatt, *Liber* Endre fővárosi tanácsnok, *Mihalovits* Miklós festőművész, *Szőcy* Szilárd szobrászművész és *G.-Gerhárd* József illusztráló hirlapíró zsüri tagokkal a Műcsarnokban tartott díjkiosztó ülésén a következő kiállítókat tüntette ki: *Aranyérem:* Szakál Géza és Vydarény Iván. *A MAOSz aranyérme:* Balogh Rudolf. *A MAOSz díszérme:* Rónai Dénes, Angeló Pál, Pécsi József és Székely Aladár. *Ezüstérem:* Kerny István, Dr. Horváth Géza, Antalffy Béla, Dr. Szmertnik Andor, Feledy Dezső, Widder Frigyes, Buday András, Révész Imre és Névery Sándor. *Bronzérem:* Dr. Kemény Győző, Belházy Imre, Kis Pál, Grabovszky Artúr, Faust Tillmann, Fehér Géza, Léczián István és Veres Pál.

Tiszteletdíjjal a következő kiállítók kollekciói lettek kitüntetve: A MAOSz vándordíját *Vydarény* Iván, Budapest székesfőváros díját *Balogh* Rudolf, *József* főherceg díját *Szakál* Géza, a kereskedelemügyi miniszter díját *Gerő* László, a kultuszminiszter díját *Schermann* József, az Agfa nagy díját *Kerny* István, a Gevaert nagy díját *Kankovszky* Ervin, az Az Est díját *Stolz* Róbert, a Mentor gyár díját *Fényes* Kornél, a Fotoművészeti Hirek díját *Hegyei* Tibor, az Agfa ezüstérmét dr. *Horváth* Géza, a Gevaert bronzérmét *Wallner* Viktor, a Calderoni és Tsa díját *Léczián* István, az Agfa III. díját *Kis* János, a G. Heyde díjat *Kendeffy* Ferenc és a Gevaert III. díját *Seemann* Richárd kapta.

A külföldi kiállítók kitüntetései. A II. nemzetközi művészi fényképkiállítás díjkiosztó zsürije több napos tanácskozás után államok szerint a következő kiállítókat tüntette ki: *Amerika* (U. S. A.) aranyérmet kapott: H. *Onishi* Washington, ezüstérmet: F. A. *Kunishige* Jeatle, Alfonz *Weber* Chicago M. *Kokubun* Los-Angeles, Leonard *Purin* Chicago, dr. *Koike* Washington és N. *Murai*. Bronzérmet: Karl *Butka*, dr. Max *Torek*; I. *Skara*, L. H. *Longwell* Chicago és J. *Petrocelli* New-Jork. *Canada:* Aranyérmet kapott: J. *Helders* Ottawa; ezüstérmet: *Wanderpant* Canada, R. *Mackokill* Halifax; bronzérmet: M. *Keene*. Délamerika: W. U. Melitta *Lang*, Buenos-Ayres ezüstéremmel.

Anglia kiállítói közül bronzérmet kaptak: H. Y. *Moyse* London, R. *Rigby* St. Annes, A. H. *Green* Manchester, E. *Mudge* Bellaire. *Ausztria* aranyérem: Prof. Rudolf *Koppitz*, ezüstérem: A. *Resnik* Wien. Dr. *Müller*, E. *Hocheg* és dr. O. *Streicher* bronzérmet kaptak.

Belgium: L. *Missone* Gilly aranyérem. Ezüstéremmel: A. *Lemmens* és bronzérmet: J. Em. *Bovienbergen*. B. *Karastyanoff* szófiai *bulgár* kiállító bronzérmet kapott. *Csehszlovákia:* F. *Vogel* Kassa aranyérem. Ezüstérmet: F. *Dritikoll* és L. *Kozehuba* Rozsnyó. Bronzérmet: Dr. J. *Laustmann*. *Dánia:* A. *Andersen* Kopenhága bronzérmet kapott. *Esztország* kiállító közül ezüstérmet kapott: N. *Mylander* Reval és A. *Zalemann* Riga. *Finnország:* E. *Avesen* bronzérmet. *Görögország:* M. *Ziffo* ezüstöt. *Hollandia:* Aranyérem: F. *Ziegler* Haaga, ezüstérmet: H. D. *Erssenbrugge* Haaga. Bronzérmet: M. von *Graaeren* és L. *Schapmann*. *India:* A. T. *Pandian* bronzérmet. *Irország:* B. *Mercer* Dublin bronzérem. *Jugoszlávia:* Ezüstérmet nyert: *Wessely*. *Lengyelország:* Ezüstérmet kapott: J. *Bulhak* Wilno, Z. *Szporek* Varsó, bronzérmet: T. *Ziprián* dr., Cl. *Skatabanek* és R. *Witold*. *Lettország:* E. *Gaiszis* Mittau ezüstöt és I. *Kalcenan* Mittau bronzérmet.

Németország: Aranyéremmel lett kitüntetve: M. v. *Bucovich* Berlin, E. *Angenendt* Dortmund. Ezüstérmet kapott: N. *Perscheid* Berlin, Karl *Grill* Donaueschingen, Foto *Ziharz*, G. *Hutflies* München, H. *Erfurt* Dresden, O. Curt *Vogelgang* Stolp. Bronzérmető A. *Reuger*, R. *Wilking*, H. *Herff*, E. Steiger és Fr. *Muscaen*. *Norvégia:* Ezüstérem: *Osloi Club*, E. *Rube* és bronzérmet A. *Remfelot* Oslo. *Olaszország:* Aranyérmet: Mario *Cociancig* . Trieste, ezüstöt: G. *Talkner* Trieste. Bronzérmet kapott: L. *Galotta*, L. v. *Glassersfeld* dr., V. *Olinoo* és E. *Grasiadel*. *Oroszország:* H. L. *Andreeff* Serpukoff bronzérmet. *Palesztina: Sweig* Jerusalem bronzérmet kapott. *Románia:* Bronzérmet: *Forgács* Miklós Kolozsvár, *Faix* Jacques, *Kovács* István, dr. *Rónai* Jenő Arad. *Skóczia:* John *Whitehead*, Alva aranyérmet kapott. *Spanyolország:* Bronzérmet kapott V. *Martinessans* Valencia. *Svájc:* Aranyérem: N. O. *Rudolf* Davos. Ezüstérem: B. *Bernhard* Davos, K. *Regerter*, H. *Bauer* és A. *Ehrenbold* bronzérmet. *Svédország:* Aranyérem: *Rahnin* Malmö. Ezüstérem: *Hübenette* Gösta. F. *Fred Stockholm* és *Baehström* H. dr. bronzérmet kapott.

„Hihetetlen magasra fejlődött a művészi fényképezés",

— mondta Kertész K. Róbert államtitkár, a műcsarnoki nemzetközi fotokiállításon

A művészet krónikása ez alkalommal olyan eseményről számol be, amely impozáns méreteivel és ragyogó külsőségeivel nemcsak a magyar, de az egész egyetemes kultúrának is emlékezetes ünnepe marad. Ez a kultúreseméný a Műcsarnokban harminchárom állam bevonásával rendezett *II. nemzetközi művészi fényképkiállítás.* E beszámoló keretein kívül esnek azoknak a megállapításoknak már unalomig hallott ismétlései, hogy a képzőművészetben már nem forradalmi jelenség a művészi fényképezés, hogy különösen nyugaton már elismert tényezője és értéke a művészetnek. Csak szolgáljon örömünkre az, hogy kultúránk legfőbb őre nevében *Kertész* K. Róbert kultuszállamtitkár a kiállítás megnyitásán így nyilatkozott:

— *Bár a művészi élet minden eseményét élénk figyelemmel kisérem, mégis úgy látom, hogy hihetetlen magasra fejlődött a művészi fényképezés és különös örömére szolgálhat Magyarországnak, hogy ebből a nemzetközi versenyből is szinte megdöbbentő erővel emelkedik ki a magyar kiállítók munkája.*

*

A legrégibb magyar kiállítónak *Kankovszky* Ervinnek néhány finoman megoldott kompoziciója állít meg bennünket legelőször. Kár, hogy a rendezőség nem hagyta együtt kollekcióját s így egyéni súlyából sokat elvett. Azonban „Pécsi vásár"-a, firenzei „Dávid"-ja beszédes bizonyítékai magas kultúrájának. A fiatalabb *Schermann* József a fény és árnyék kontrasztjait kedveli. Legtöbb témáját — dicséretére — Budapestről meríti. *Kerny* István a magyar föld szerelmese. A hortobágyi „Cifra gulya" és „Ekhós szekér" olajátnyomásai egészen Munkácsyra emlékeztetnek. Uj felfogásával kellemesen hat Herczegh Ferenc színművéhez készített „Híd" című illusztrációja is. *Vydarény* Iván a fényben úszó éles konturoknak feloldását oldja meg bravurosan, míg *Szakál* Géza a képszerűségre ható olajtechnika jól sikerült darabjaival szerepel. *Gerő* László mozgalmas városrészletei közvetlenségükkel fogják meg a szemlélőt, *Grabovszky* Artúr *Köd* c. gumminyomata egészen Mednyánszkyra emlékeztet. Egészen egyéni *Fehérváry* Sándor dr. Cigányleánya. Nehány darabbal húzódik meg itt szerényen, nem is sejtetve, hogy a kiállítás sikere az ő tevékenységének eredménye.

A gazdag magyar anyag közül *Szmernik* Fekvő akt-ja, a tárlatokon első ízben szereplő *Horváth* Géza Balatoni naplemente c. képe, *Léczián Erdei tisztás*-a, *Kemény* G. Enyelgése, *Fehér* G. Vízhordó leánya és *Hegyei* Tibor *Vására* emelkednek ki.

A magyar együttesben számos szakfényképész munkája is kiválik. Ezekkel a jövő számunkban külön foglalkozunk.

A külföldi államok közül magasan kiemelkedik az *Egyesült-Államok* kollekciója. Egyszerű technikájú képeik a reális élet egy-egy pillanatfelvételei. A fényképezés adottságain belül maradva nem kalandoznak el a piktura területére. Finom részlettónusok nem kötik le érdeklődésünket, de a nagy fény- és árnyfoltok harmonikus elosztásában utólérhetetlenek s képeik épen ezért szinte monumentálisan hatnak. Hű kifejezője az amerikai stilusnak Leonard *Purin* chicagói grandiózus városképe, amely igazi f é n y k é p. Az újvilág itt-ott felcsillanó poézisén *Japán* hatása érzik, akik viszont évszázados grafikájuk stilusát igyekeztek a fotografia területére átplántálni. Nehány *japán* kép Amerika kollekciójában szerepel. A Washingtonban élő H. *Onishi* „Kínai lámpás"-a, S. K. *Katsu* három tónusban tartott linoleummetszetre emlékeztető vízjátéka a kiállításnak elismert értékei.

Az egyenlítő buja forróságát érzékelteti pár darab kép *Afrikából*, míg a fotoegyesületek hazája *Anglia* nemzetközi súlyához mérten gyengén szerepel.

Ausztria egy teljes termet megtöltő anyaggal vonult fel. A régi rivális majdnem száz kiállítóval látogatott el Budapestre, azonban a nagy kultúrájú *Koppitz* tanárt nem olyan gárda követte, mely a császárváros és környéke művészi fényképező világát méltóan reprezentálná. Míg *Koppitz* pompás kompoziciói a ritmusos vonalvezetésnek és térbehelyezésnek iskolapéldáit tárja elénk, addig a többi osztrák a commerce fotografiák többé kevésbé ismerős példányaival szinte fárasztóan hat a szemlélőre. Üdítő sziget Anton *Wallisch* ex-librise, ennek a fotografiában kihaló kedves eljárásnak egyik finom darabja és Otto *Wallner* Tabán hangulatát tükröző régi városképe. Kár, hogy az innsbrucki *Kühn* csak egy darabbal szerepel. Távolmaradása érzékeny vesztesége Ausztriának.

Belgium anyagának megbecsülhetetlen erőssége Leonard *Missone* a „nemzetközi márka" kollekciója. Régi, akadémikus iskolájú képeinek forma és tónusgazdasága — bár rokon témakörből valók, — különösen a felhők dynamikus erejének tolmácsolásában a maga nemében utólérhetetlen. Szerényen szerepel *Bulgária.* Kiállítójának még versenyeken kell edződnie.

Az ábrázoló művészetek új formanyelve könnyen birkózott meg minden képzőművészeti technikával, csak a művészi fényképezés volt eddig az egyetlen terrénum, ahol a modern törekvések kivehetők nem voltak. A mozgófényképezés hatalmas térfoglalása óta azonban még a legbizarabb elgondolások is megvalósíthatóvá lettek. Egészen kellemesen hatnak azok az expresszionista ízű fotografiák, amelyeknek a *Csehszlovák* állambeli Frant *Dritikoll* a szerzője. A fény játékát és diszharmonikus vonalvezetést teljesen individuálisan látja és viszi a közönség elé. Bizonyára hatással lesz a fiatalabb fényképező generációra.

A kisebb államok közül *Dánia, Esztország* és *Finnország* nem tudnak nagyobb érdeklődést kiváltani. Igy állunk *Franciaországgal* is. A klasszikus föld hazája *Görögország* azonban megbecsülendő hazai levegőt vitt képeibe, amit még magyar kiállítóink is figyelembe vehetnek.

Bár *Hollandia* nemzetközi szalonokon erősebb anyaggal szokott szerepelni, raffinálatlan fényképeiket kellő szimpátiával fogadta a publikum is. A haagai F. *Ziegler* és H. B. *Erssenbrugge* vezérkednek honfitársaik felett. Utóbbinak kubista ízű képei unikumok a fotografiában.

Indiát A. T. *Pandian, Irországot* Blanche *Mercer* képviseli.

A szomszéd *Jugoszlávia* főerőssége a magyar *Wessely*, akinek lágyan rajzoló, félachromatikus objektiveivel készült felvételek egész sorozata ezen a kiállításon szerepelt ilyen nagyszámban elsőízben.

A nyolc kiállítóval képviselt *Lengyelország* a varsói *Szporekkel* és a wilnói *Bulhakkal* kelt figyelmet a kis *Lettország* néhány kiállítója mellett.

Hatalmas értéket és súlyt reprezentál *Németország.* Dísze a nemzetközi tárlatnak. Komoly studiummal felépített képeik józanok és minden ízükben becsületes művészi fotografiák. A festőművészek pedagógiai hatása legtöbb műn érezhető. A forma, arány és távlat abszolut tudása, a fény és árnyék harmonikus elosztása, a fototechnika zárt területén belül való megmaradás akadémikus példáia számos darabjuknak. Egy csomó csillogó név áll egymás mellett; örökre ragyogó értékei a fotokulturának. Erich *Angenendt* zöld tónusban tartott Böcklinre emlékeztető Palazzoi Sognoia illusztrációs remek. *Bucovich* artisztikus előkelőségű női képmása a portrék legszebbike. Franz *Fiedler* Modellpihenő-je, Otto *Kurt* arckép tanulmányai mellett *Ziharz*, a berlini Nicola *Perscheid*, a donau-eschingeni Karl *Grill* és a müncheni Georg *Hutflies* emelkednek az átlag fölé.

Képzőművészet
1927. 3. 7.

461. KELLER KONRÁD, A tenger élete. Ford.: CSOPEY LÁSZLÓ. Budapest, Term. Tud. Társ. 1897. N. 8r., er. vkts . . . . . 2.—

462. KEMPIS TAMÁS, Krisztus követése. Ford.: SZEREMLEI SAMU. Szeged, 1864. — Hozzákötve még 2 mű. 8r., fvkts . . . . . 1.—

463. KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD, Magyarország mivelődésének története. Pest, 1859—65. 8r., 2 kötet egybekötve, fvkts . . . . . 1.—

464. —, Hazánk évlapjai. Magyarország történetének kortani átnézete 884—1849. Bpest, Franklin. 1875. —, Magyarország emléknapjai ezeréves történetében. Bpest, Lauffer. 1882. 8r., 2 köt., fve 2.—

465. KERTÉSZ K. RÓBERT—SVÁB GYULA, A magyar paraszthaz I—III. füzete (melynél több nem jelent meg!) Bpest, é. n. Folio, 2 er. papírtokban. Számos képes tábla magyarázó szöveggel 4.—

466. KERTÉSZ MANÓ, Szokásmondások. Nyelvünk művelődéstörténeti emlékei. Bpest, Révai. 1922. 8r., fve . . . . . 2.—

467. KÉRY GYULA, Blaha Lujza élete. Bpest, Rózsavölgyi. 1896. Har. 8r., fve . . . . . 1.—

468. —, A magyar szabadságharcz története napikrónikákban. (1848.) Bpest, Franklin. 1899. 8r., fve 2.—

JÓZSÁHOZ. Budapest, 1878 márc 19-i kelettel . 1.—

475. KOÓS GÁBOR, Áruisme kis lexikona. Pozsony—Budapest, 1899. — CZAKÓ—GARA, Kis kereskedelmi lexikon. Budapest, 1905. — KEREKES, Képes kereskedelemtörténet. Budapest, 1903. 3 kötet, fve 1.50

476. KOPPE, J. G., A földmívelés és állattenyésztés. Ford.: GALGÓCZI KÁROLY. Pest, Heckenast, 1855. 8r., fvkts . . . . . 1.—

477. KOVÁCS ÖDÖN, A vallásbölcsészet kézikönyve. Budapest, 1876—77. 8r., 2 kötet, er. vktsek . . . 1.50

478. KŐHALMI BÉLA, Könyvek könyve. 87 magyar író, tudós, művész, közéleti ember vallomása kedves olvasmányairól. Budapest. É. n. 8r., fve. Elfogyott 1.50

479. KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN, A tudomány vértanúi. Budapest. 1886. 8r., er. vkts . . . . . 1.—

480. KŐRÖSI LÁSZLÓ, Egiptom művészete. JUHÁSZ ÁRPÁD 250 rajzával. Budapest, 1898. 8r., félbőrkötés . . . . . 3.—

481. KŐVÁRI LÁSZLÓ, Erdély története 1848—49-ben. Pest, 1861. 8r., félvászonkötés . . . . . 2.—

482. KÖZGAZDASÁGI LEXIKON. Közgazdasági ismeretek tára. Szerk.: HALÁSZ SÁNDOR és

Ennek az aukciónak a képzőművészeti és iparművészeti érdekén és értékén túl talán legnagyobb a romantikus érdeke. Hogyne, hiszen a kastély iménti elpihent mecénáshajlandóságú urának alakját s magát a kastélyt is valami misztikus, bűvös köd burkolta be. Az emberek a híres műgyűjtőről és életéről beszélnek csak, pedig maga a kiállított gyüjtemény is méltán érdemelné meg az odaadó figyelmet, mert nemcsak a gyüjtő gazdag kitekintésű, művészi érdeklődésről tesz tanúságot, a műremekek jórésze is érték és tanulságos.

A képzőművészeti anyag értékét nem annyira a külföldi képek teszik, mert azok vagy egészen jelentéktelen festők munkája, vagy legjobb esetben nagy mesterek műhelyében és modorában készültek. Figyelemre érdemes azonban a magyar anyag, amelyben néhány szép Barabás-, Benczur-, Bihari-, Borsos-, Brochy-, Bruck, Deák, Ébner-, Fényes Adolf-, Ferenczy-, Lieren-, Mayer-, Lotz-, ifj. és id. Markó-, Mednyánszky-, Mészöly-, Munkácsy-, Paál László-, Rippl-Rónai-, Székely Bertalan-, Szinyei Merse- és Zichy-képet találunk. — A műgyüjtő szerette a kuriózumokat, hogy csak Kisfaludy Károly képeit említsük.

A közel negyven darab különböző korból és iskolából való miniature-sorozat az eddig egyik legértékesebb magángyüjtemények közé tartozott. Schmidt Miksának nagy érzéke volt a porcellánhoz és a fayencehoz. Néhány egészen kivételesen szép példány van az aukció anyagában. Természetesen sok a talmi is, de nem tudjuk, vajjon azok is a kisceli kastélyból valók. Érdemes lett volna a katalógusban feltüntetni a többi gyüjtő nevét is. Az ilyesminek művelődéstörténeti becse is lehet. Hasonlóan értékes műtárgyak vannak az ezüstneműek, még inkább a textiliák között.

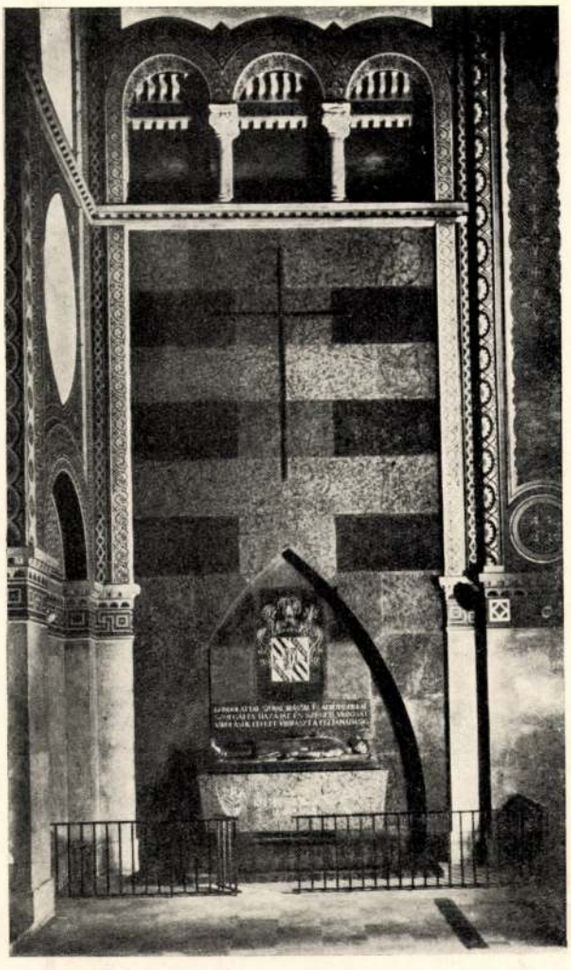

Kertész K. Róbert és Ohman Béla: Gróf Klebelsberg Kunó siremléke a szegedi Fogadalmi Templomban. Foto Auer Lajos

Kertész K. Róbert és Ohman Béla: Klebelsberg Kunó gróf kriptája a szegedi Fogadalmi Templomban.

Foto Auer Lajos

Képzőművészet
1935 83-84. 7.

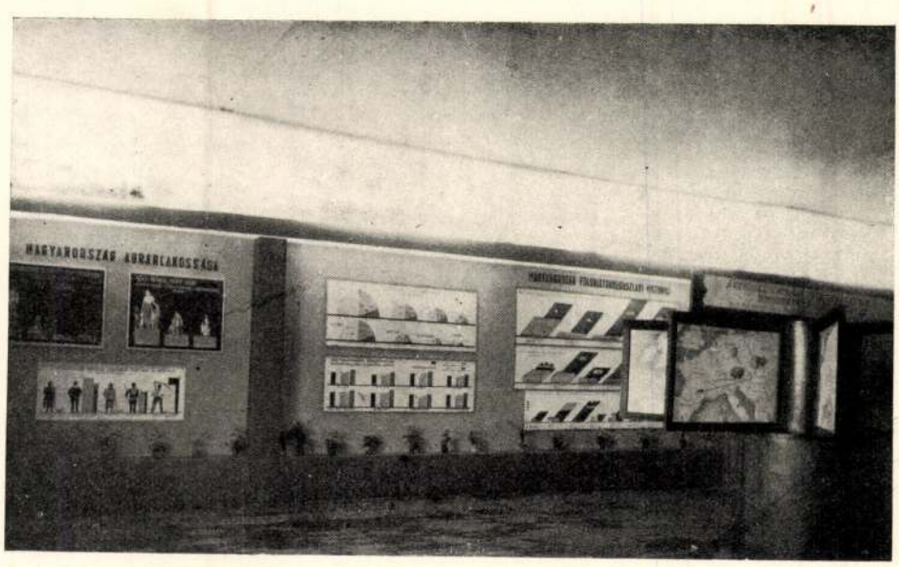

Tervezte: Halács Ágoston

Interieur az Országos Mezőgazdasági Kamara pavillonjából.

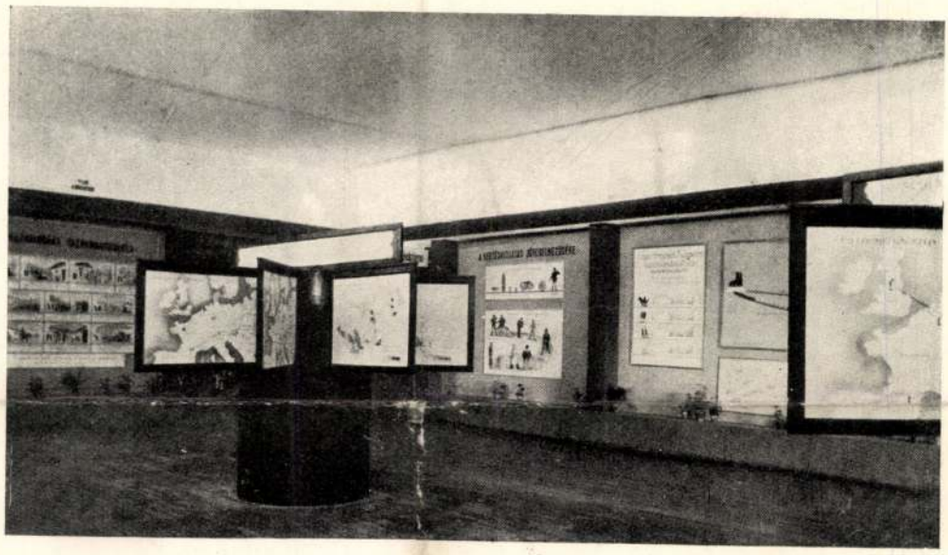

Tervezte: Halács Ágoston.

Interieur az Országos Mezőgazdasági Kamara pavillonjából.

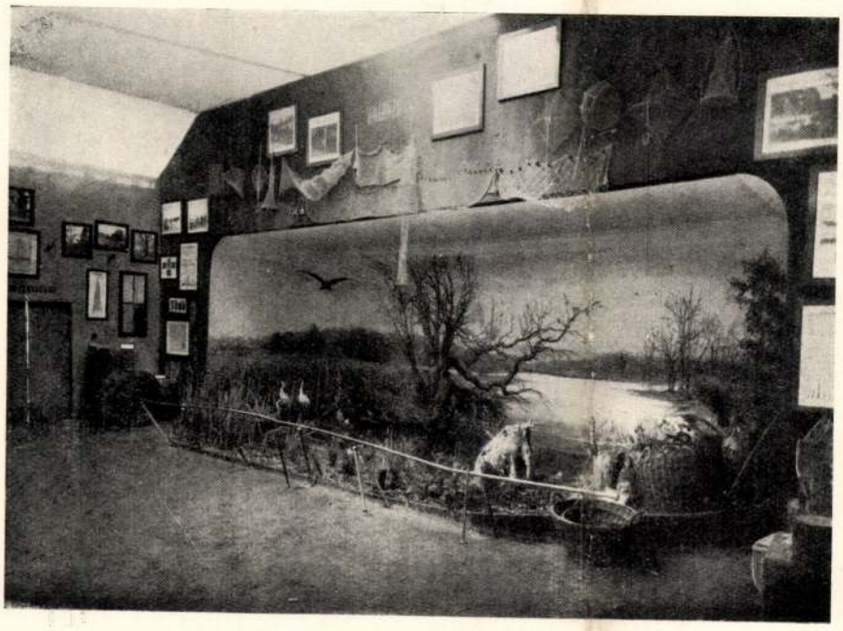

Guttmann és Redner fotók

Interieur Frigyes főherceg tábornagy magyarországi birtokainak pavillonjából.

Kertész K. Róbert

és Sváb Károly

Szombathely város Frigyes

főherceg utcai iskolája

Tervezték fentiek

Repr.

Váljubal 571. l.

K

-27.1-

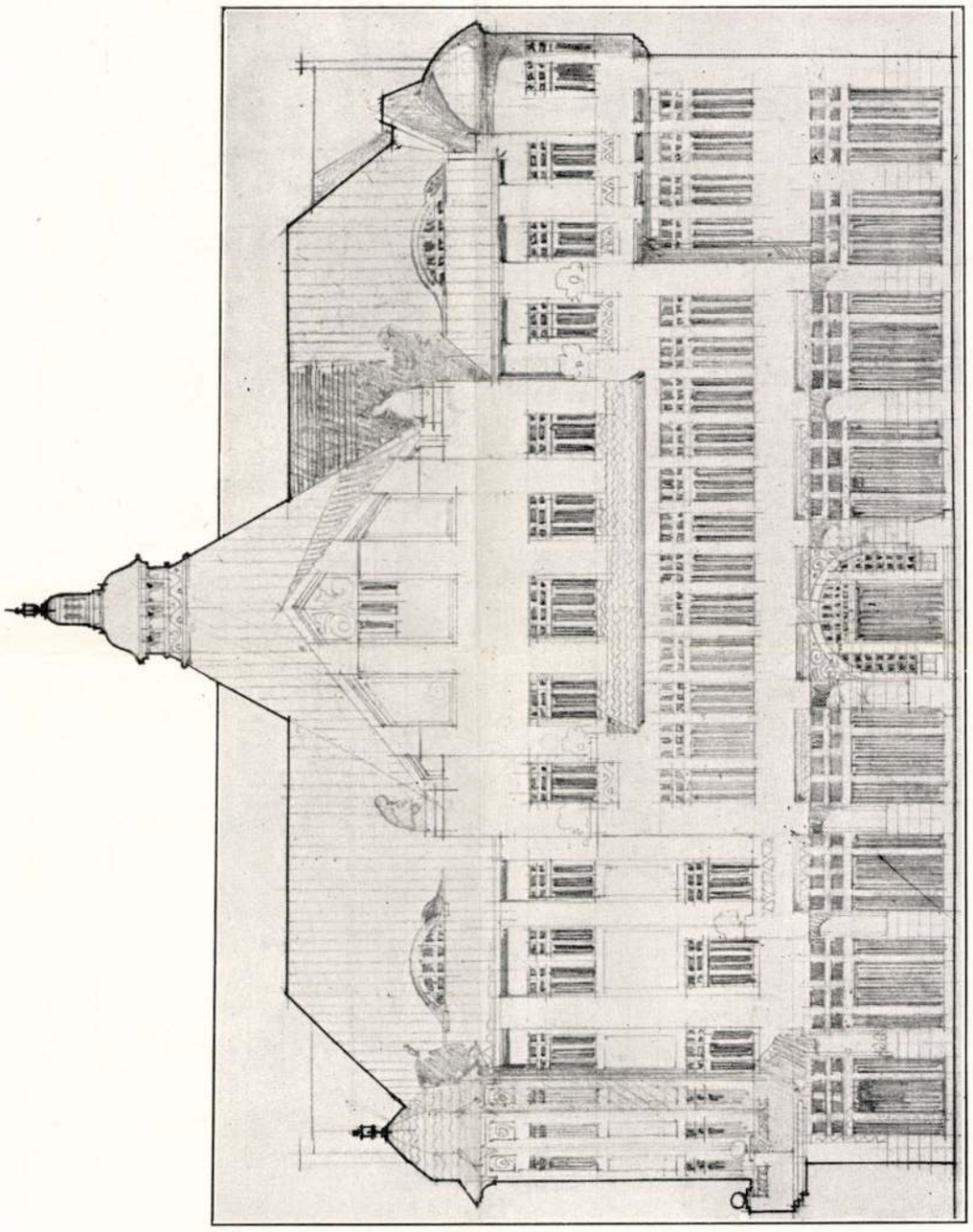

MEGVETT TERV. — JELIGE: GYŐR I. FŐHOMLOKZAT. KERTÉSZ K. RÓBERT, BUDAPEST.

A Győri Első Takarékpénztár
versenypályázata.
Magyar Építőművészet
1909. 4. szám.

Kertész K. Róbert

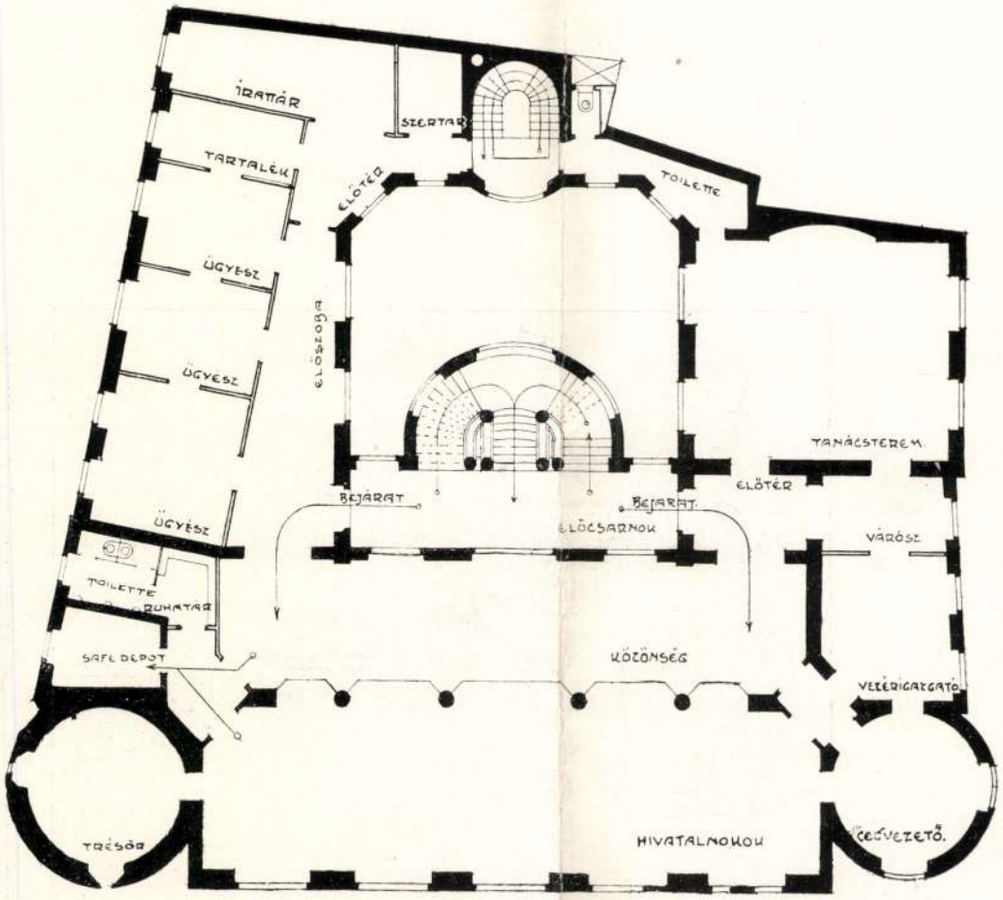

I. EM. ALAPRAJZ.

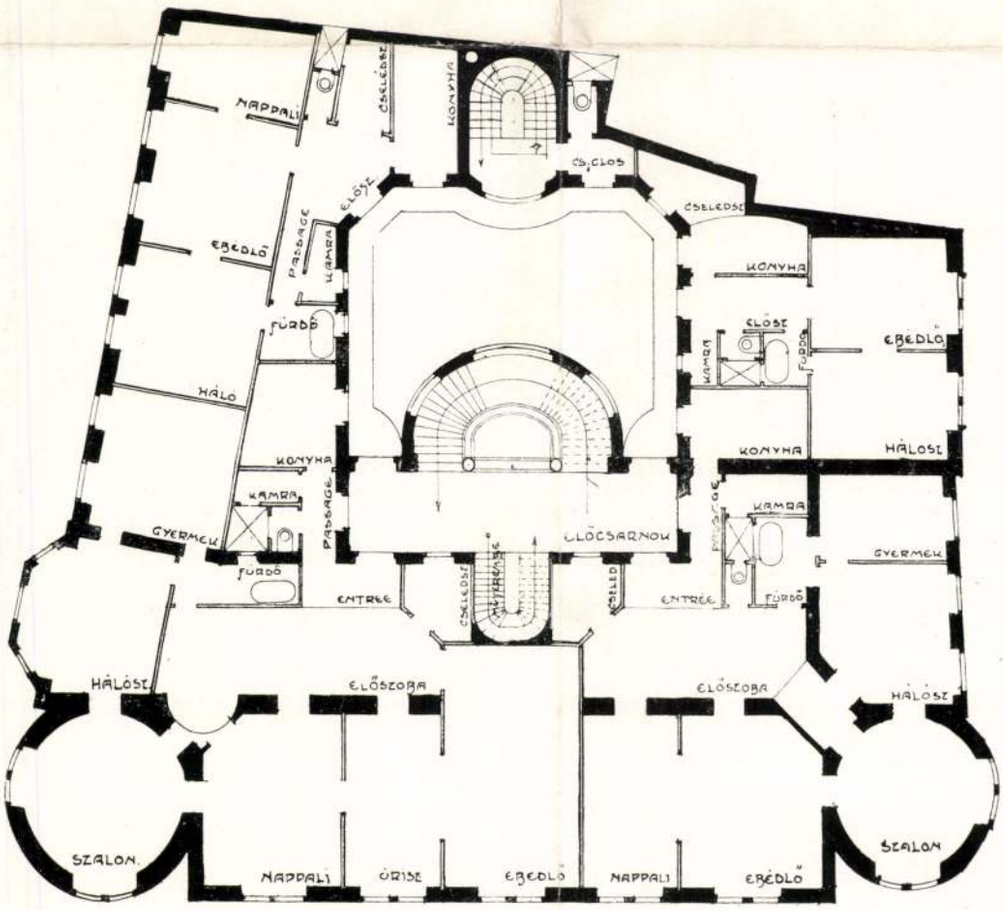

II. EM. ALAPRAJZ.

III. DÍJ. — JELIGE: SAROKTORONY. SEBESTYÉN ARTUR, BUDAPEST.

KIÁLLÍTÁSOK

MONZA. A magyar iparművészetnek külföldi sikereit, különösen olasz földön szerzett dicsőségét egy új név gazdagítja: Monza. A háború után elsőízben történt, hogy a mi iparművészeink meghívást kaptak egy nagy kultúrnemzet nemzetközi kiállítására, a Milanó közelében levő királyi kastély ily célú felavatására, mely ezentúl kétévenkint fogja ott a különböző nemzeteket vendégül látni. A kereteiben impozáns, anyagában értékes magyar osztályt *Maróti Géza*, az ő sokszor kipróbált installációs tehetségével ezúttal is derék munkatársaival, *Leszkovszky Györggyel* és *Greff Lajossal* úgy rendezte be, hogy a kiállított művészi munkák teljes szépségükben érvényesülhessenek. Annál nehezebb volt ez a feladat, mert a többi nemzetektől eltérően mi csak apróbb tárgyakat, lakásdíszítő és egyházművészeti alkotásokat küldhettünk le és egy meglehetősen gyorsütemű szervezőmunka hiányait kellett a szervirozás eleganciájával kiegészíteni. Mégis elmondhatjuk, hogy bútorművességünk ereje nélkül is fogalmat tudtunk nyújtani a külföldnek kisplasztikánk és grafikus művészetünk, keramiánk és plakettgazdagságunk, ötvösalkotásaink és hímzéseink, szőnyegkészítő iparunk és bronzmunkáink nagy fejlettségéről. Az utolsó nyolc-tíz esztendő legjava alkotásait fogta itt egybe a rendezőség. A Zsolnay-gyár az ő kényesízlésű modelljeivel épúgy képviselve volt, mint a legfiatalabb, expreszionizmusra hajló díszítőművészet és a gödöllői szőnyegeknek épúgy helyük jutott, mint a fiatal rézkarcolóknak, könyvillusztrálóknak. Külön csoportot alkottak azok a modern egyházművészeti vitrinák, melyekért nagy dícséreteket kaptunk a legkényesebb olasz kritikai fórumoktól. Habár maguk a kiállított műtárgyak ékesszólóan beszéltek is magukért, mégis nagy érdeklődést keltett az az olasznyelvű előadás, melyben a kiállítás rendezőinek felkérésére *Gerevich Tibor* ismertette nagyszámú hallgatóság előtt a magyar iparművészet reneszánszkorbeli gazdagságát és mai vezető szempontjait. Úgy ennek az előadásnak, mint a kiállításnak magasrangú látogatói s az egész olasz műkritika nagy érdeklődése, elismerő tanulmányaival annak bizonysága volt, hogy a kiállítás erkölcsi sikere megérte az érte hozott anyagi áldozatot, fáradságokat, mert szellemi hatalmunknak, és kultúránk fölényének igazi diplomáciai képviselete volt a monzai művészeti anyag.

*

A magyar kormány tudvalevően csak későn, 1922. végén határozta el magát arra, hogy eleget tesz Olaszország ismételt meghívásának és részt a kiállításon. Ezért alig 3—4 hónap állott elkezésre s csak az előkészítéssel és a rensi munkálatokkal megbízottak megfeszített erőésének köszönhető, hogy a magyar csoport s elkészülhetett a megnyitás napjára. Az is ismeretes, hogy nyomorúságos anyagi viszonyaink miatt a legmellőzhetetlenebb kiadásokra szorítkozhattunk és a kiállítás rendezőinek művészi ötletességgel és tartalommal kellett pótolniok a nemes anyagok és pazarabb dísz hatását. E nehezítő körülmények ellenére mégis döntő sikert értünk el ezen a nemzetközi versenyen és ezért hálával adózhatunk a kiállítás létrejötte, előkészítése és rendezése körül érdemeket szerzett férfiaknak, úgyszintén a magyar csoport minden kiállítójának, hogy szomorú helyzetünk ellenére is becsületet szereztek hazájuknak. Sikerünk mértékét a kiállítás nemzetközi bíráló bizottságának elfogulatlan ítéletéből állapíthatjuk meg. A zsüri *Leonardó Bistolfi* szenátor szobrász elnöklésével a következő tagokból állott: *L. Ballestrieri* festőművész a nápolyi, *F. Pasqui* iparművész a velencei iparművészeti iskola igazgatója, *A. Goumain* iparművész a francia lakásművészeti kamara elnöke és *Gerevich Tibor* műtörténész a Magyar Nemzeti Múzeum igazgató-őre. A vidékenként szereplő Olaszországon kívül a következő tizenkét nemzet vett részt a kiállításon: Franciaország, Anglia, Belgium, Japán, Oroszország, Svédország, Hollandia, Magyarország, Ausztria, Lengyelország, Csehszlovákia, Románia. *A kiállítás nagy díjával (grande diploma d'onore) Olaszországon kívül csak két csoportot tüntettek ki: a franciát és a magyart.* E legnagyobb kitüntetésből Franciaországnak jutott még egy (Ruhlman, bútoriparművész), Angliának egy (angol plakát), Magyarországnak pedig még kettő *(Orsz. Magyar Iparművészeti Iskola és Meyer-Megyer Antal)*, úgyhogy a külföldieknek ítélt hat nagy díj közül a legtöbbet, a felét Magyarország kapta.

A következő kitüntetés a díszoklevél (diploma d'onore), melyből az összes nemzetek közt, beleértve az olasz csoportokat, ötvenet osztottak szét. Ebből nyolcat magyar kiállítók visznek haza, akik azonkívül két arany- és egy ezüstérmet nyertek el, úgyhogy az összes magyar kitüntetések száma húszonegy. A magyar kitüntetések listája a következő: Nagy díj: Az egész magyar csoport, Országos Magyar Iparművészeti Iskola, *Meyer-Megyer Antal*. Díszoklevél: Fővárosi iparrajziskola, *Zsolnay-gyárak*, *Telcs Ede*, *Simay Imre*, *Borszéky Frigyes*, Magyar Művészi Kerámiai Műhely, *Ligeti Miklós*, *Kiss József* műbútorgyár, Iparosok Orsz. Központi Szövetkezete.

Aranyérem: *Damkó József*, Turáni szőnyegek. Ezüstérem: *Bánffy Miklós gróf*, *Beck Ö. Fülöp*, *Berán Lajos*, *Ecclesia* egyházművészeti részvénytársaság, *Lechner Jenő*, *Leszkovszky György*, *Kertész K. Róbert*, *Magyar Művészeti Műhely*. Ez utóbbiak közül *Kertész K. Róbert* elnyerte *Milánó városának nagy ezüstérmét*, az egyetlen éremkitüntetést, mely olasz hatóságok vagy városok

Magyar Iparművészet
1924.

részéről a külföldnek jutott, míg a többit é vesz nyozók maguk olasz kiállítóknak szántál rend ezzel *Kertésznek* nemcsak egy kiállított na dezé építészeti tervrajzát akarta díjazni, hanem kifejt nagy érdemeit a magyar műemlékügy és mégi ros irányú modern építészet körül. Az ő érdeme az egész magyar csoport megszervezése s így méltán veszi ki részét a csoportnak ítélt nagydíjból is, amelynek oklevelét, mint a magyar csoport rendezőbizottságának elnöke fogja kézhez kapni. A zsüri külön kiemelte *Maróti Géza* tanárnak zseniális installációját, amely a nagydíj odaítélésének szintén fontos tényezője volt s felkérte a kiállítás vezetőségét, hogy ezt a művésszel külön iratban közölje. A zsüri plasztikai műveket csak annyiban vett a díjazásnál tekintetbe, amennyiben rendeltetésüknél, anyaguknál vagy technikájuknál fogva az iparművészet tágabb fogalma alá vonhatók, tehát kerámiai műveket, terrakottákat, plaketteket, érmeket, dekorációs faragványokat stb. Mint valójában képzőművészeti — s nem iparművészeti — ág a díjazásból ki volt zárva a grafika is.

A monzai kiállítás nemcsak iparművészetünknek hozott fényes diadalt, hanem kultúránknak és nemzetünknek általában. Ezúttal először lépett versenyre művészetünk a külföldön nagy világkonkurrenciába az úgynevezett utódállamokkal, melyekkel szemben fényesen mutatta ki fölényét. Az impozáns magyar díjazásokkal szemben a csehszlovák csoport mindössze egy díszoklevelet és egy ezüstérmet, a román csoport pedig éppen csak egy ezüstérmet nyert el.

AZ ORSZÁGOS M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁSA, a harmincnyolcadik a Társulat alapítása óta, december hó 5-én nyílt meg az Orsz. Iparművészeti Múzeumban. A kiállítás a nagycsarnokot övező földszinti termek középsőjét foglalja el s mintegy huszonöt vitrinában rendezték el a vevőknek kínálkozó sokféle szép holmit. A kiállítás az utóbbi években megszokott képet mutatta. Cserepek, ékszerek, néhány nagyobb ötvöstárgy, hímzések, batikok és egyéb textíliák, művészi könyvkötő- és bőrdíszműmunkák, lámpaernyők, kisebb-nagyobb babák, gyermekjátékok, díszített fatárgyak és egyéb apróságok. Új név a kiállítók közt a nógrádverőcei *Keramos*-cég alatt bemutatkozó agyagipari műhely, tetszetős formájú, élénk fényű, mázzal borított cserepeit hamarosan elkapkodták a látogatók. Ha figyelembe vesszük az értékesítést befolyásoló, kedvezőtlen körülményeket: a tőzsdének december havában bekövetkezett ellanyhulását, a múzeumnak az előkelő közönség kedvelt útvonalaitól való távolságát s a fűtetlen, dermesztően hideg kiállítási helyiségeket, akkor az ezek ellenére is elért 30—40 milliós anyagi eredmény elég kielégítőnek mondható. Ámde meg kell vallanunk, hogy az ezen a kiállításon bemutatásra került és értékesített anyag mennyisége, mint művészi színvonala még messze van attól, amit a Társulat elérni akar s a munkásságát bénító akadályok elhárításával bizonyára elérni fog. Ha ugyanis a Társulatnak *állandó* kiállítási helyiségei lesznek, amelyekben — folyton váltakozva és felfrissítve a bemutatott anyagot — megszakítás nélkül értékesítheti a kiállítók — elsősorban pedig a kisebb a maga helyiségeibe, amely ha itt kielégítheti igényeit, bizonyára szívesen hoz vagy küld újabb meg újabb vásárlókat. Az évben csak egyszer rendezett 3—4 hetes kiállításból sem a kiállítóknak, sem a Társulatnak számottevő haszna nem lehet. Ezért *életkérdése* a hazai iparművészetnek, hogy a Társulat a már régen sóvárogva kívánt és sokszor kért állandó otthonhoz jusson.

AZ ÉREMKEDVELŐK EGYESÜLETE márc. 15-től április végéig művészi értékű érmekből és plakettekből nagyszabású kiállítást rendez az Iparművészeti Múzeum nagy csarnokában. A kiállítás anyaga felöleli az antik görög és római, a reneszánsz- és barok-kor legszebb érmeit és plakettjeit. A XIX. század enemű alkotásain kívül bemutatja a ma élő, legkiválóbb magyar plakettművészek legszebb munkáit is. Ötvenkét kiállító, mintegy 6000 érmet és plakettet engedett át az Éremkedvelő Egyesület nagyszabású kiállítására. A gazdag anyagot szakszerű katalógus magyarázza. *Csk.*

A PÁRISI NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁS. Nagy vonalakban bontakozik ki az 1925-iki párisi világkiállítás perspektivája, amely hosszú évtizedek után először lesz hivatva bemutatni Franciaországnak és a vele barátságos államoknak modern ipari és nagyipari művészetét. Maga a francia állam siet elsősorban a kiállítás sikerét biztosítani, amikor Páris városának tizenötmillió frank hozzájárulást ad a költségekhez és minden egyéb kedvezményt is törvényhozásilag biztosít. Az óriási méretű kiállítási terület Páris szívében, a Szajna mindkét partján, az Invalidusok kertjétől a Champs Elyséeig terjedő keretben fog elhelyezkedni és a Grand Palais-t is magában foglalja. Kivétel nélkül minden munkát elfogadnak kiállításra, amelynek minősége ízlést és színvonalat mutat és amely a modern életben megvalósítható vagy abba beilleszthető. Ennélfogva a kiállítás anyaga fel fogja ölelni mindazokat a díszítő művészeti ágakat, melyek az építészetnek, a bútorművességnek, a divatművészetnek, az utca művészetének, a színháznak és a kerttervezésnek tartozékai. Éppen, mert az egész mozgalom a modernség kifejezett jelszavával indult meg, *mindazt, ami rég mult stílusokat kopiroz vagy utánoz, határozottan kirekesztenek ebből a kiállításból.* A programm még azt is hangsúlyozza, hogy a kiállítandó tárgynak még fényűzőnek sem kell lennie, mert „a legegyszerűbb dolog is művészies lehet", ha ízlést fejez ki formájával. Hogy az egész kiállítási terület architektonikus szépsége is érvényre jusson, a rendezőbizottság máris kiírta a pályázatokat az egyes épületekre. S aki az újabb iparművészeti kiállítások anyagát és a francia folyó-

Kertész K. Róbert államtitkár

nyilatkozik a művésznyomorról, művészkataszterről és a kontárkérdésről

Külföldi olajnyomatok, bazáráruszörnyűségek kultúremberek lakásában — Kontárságból élő zugműkereskedelem — Kontárok, mint akkreditált művészek — Művészkataszter, mint nyilvántartás Kizárható-e a kontármunka a szakkereskedelemből?

»Védelmet a kontárok ellen« című cikksorozatunkkal kapcsolatban *Kertész* K. Róbert államtitkár a következő nyilatkozatot bocsátotta rendelkezésünkre:

A művészeti műveltség alacsonysága

— A szóbanforgó kérdéskomplexum legfájóbb pontja: *a kontármunka jogosulatlan érvényesülése.* A diagnózist könnyebb megállapítani, mint a szanálás módját.

Kertész K. Róbert

— Kontármunka ott él és tenyészik leginkább, hol a művészeti művelődésnek magasabb szintje nem hatja át általánosságban a társadalmat és ahol a gazdasági körülmények leromlottak.

— Nálunk ezidőszerint, fájdalom, *mind a két körülmény fennáll.* Társadalmunknak még a »régi jó időkben« is csak egy tisztelet reméltó töredéke érezte szükségét annak, hogy műalkotásokkal vegye körül magát. *Gyakran nemcsak jómódú, hanem úgynevezett kultúremberek, sőt társadalmi tényezők lakásaiban is megdöbbentő dolgokat lehetett észlelni. Külföldi olajnyomat, bazáráruszörnyűségeket.* Ahol pedig a fejlettebb szépérzék és művészeti műveltség a bensőből fakadó szükségleti érzést kiváltotta, ott is gyakran jelentkezett egy másik bontótényező: mit vegyek? régi irányút, vagy modernet? És a jószándékú kezdő művásárló máris belesodródott a művészeti irányok harcvonalainak kereszttüzébe.

— Hogy miért, az röviden összefoglalható. Nálunk az általánosabb képzőművészeti kultúra alig százesztendős multra tekinthet vissza olyan értelemben, hogy az nagyobb, polgáriasult rétegek igénye lenne. Mert habár büszkén mutathatunk rá a Kolozsváry-testvérekre, Mátyás király udvarának magyar művészeire, később egy Kupeczkyra, egy Mányokira, akik mind a magyar fajnak alkotó, művészi, ősi energiáit igazolják, az egyetemleges művészettörténetben, mégis a mult század közepén látjuk nemzeti művészetünk első nagyobb felvirágozását, dúsabb nekilombosodását, pedig a mult század utolsó négy évtizedében. A mindig józan, konzervatív hajlamú magyarság az első jelesebb alkotókat ebből a korszakból művészetünk *nemzeti színezetű őseinek tekinti* és szívesen megfeledkezik arról, hogy ezek is *annak a kornak művészi világáramlataiban gyökereztek művészetükkel.* Ami egészen természetes és nem von le semmit e jelesek nagyságából.

Nemzetietlen-e a progresszív irányzat és kommunisták-e annak művelői?

— Azután megszokták nálunk azt is, hogy a művészetben az újítót és haladót úgy állítsák be, mint aki *nemzeti tradíciókkal jut összeütközésbe.* Ahogy a szépirodalomban sem volt ez másképen. Petőfit annakidején konzervatív nyelvészeink pongyolasággal vádolták és a maga idején Adyt is támadták. Az architektúrában is láttunk ilyent. Lechner Ödönt, aki pedig kifejezetten nemzeti stílustörekvésekkel jött, az elektikus »nacionalisták« próbálták visszaverni. A festőművészetben a konzervativak részéről mindinkább az a kényelmes bírálati álláspont alakult ki, *hogy az újító, a modern, a progresszív, — egyúttal nemzetietlen is,* mert a hagyományokkal jön összeütközésbe. Hogy ezek a »hagyományok« a hetvenes és nyolcvanas évek müncheni *Piloti* iskolájának és a francia *barbizoni* iskolán nyugosznak és az igazi nacionalizmushoz édeskevés közük van, — az is figyelmen kívül marad. *Újabban már olyan véleménnyel is találkozunk, hogy a progresszív irányzat egyenlő a bolsevista művészettel, akik pedig így festenek, — azok kommunisták. Pedig micsoda tévedés ez.* Aki az orosz bolsevista művészetet a velencei *Biennalékról* ismeri, az tudja, hogy ott sem kizárólag a progresszívek hordozói a mai orosz művészetnek, mert találkoztunk ezeken a kiállításokon olyan kitünő naturalista piktúrával, amilyen nálunk *Glatz Oszkáré.*

— Azt is meg kell állapítani, hogy a szovjet festőművészeti akadémiáján *minden irányzatnak külön tanszéke van.* Ezzel szemben pedig megállapítható, hogy még a legújabb időkben is a *legszélsőségesebb irányt éppen az izzó nacionalista fasiszta Olaszország képviselte.* A világ legkonstruktívabb örökéletű lelki-szellemi intézménye a *katolikus egyház pedig nyiltan állást foglalt a modern, haladó művészet kérdésében és liturgiai szabályainak fentartásával és ikonografiai megszorításokkal, de helyet enged a modern törekvéseknek az egyházművészetben.* Ahogy az egyház az ő végtelen bölcsességével és türelmével sohasem kötötte le magát már elmult korok formanyelvéhez és stílusához, — ellenkezőleg a művészet minden új irányú megnyilatkozásában rejlő szellemi erőforrásokat a saját legfelsőbb rendeltetésű céljainak szolgálatába állította. Az ellenreformáció korában bátran nyúlt az akkoriban szélsőséges modern barokkművészet eszközéhez, — ahogy ma is, kellő kritikával, utat nyit a *ma* művészetének.

Politika és türelmetlenség

— A valódi művészettől való eltávolodást semmi sem jellemzi annyira, mint *a politikának belekeverése a művészeti kérdések objektiv szemléletébe,* ami tág kapukat tár az elvakult gyűlöletnek és céltalan személyi háborúságokat kelt életre. De ugyanúgy meg kell állapítani a türelmetlenséget a másik oldalon is. *A haladók szélsőségesei vakon elítélik azt, ami konzervatív alkotás, csak azért, mert nem a ma eszmevilága tölti el.* A szélsőségek elkeseredett harcában azután a vesztes fél a művészet. És a középen haladókat ütik mindkét oldalról.

— Végső fokon csak egy lehet a bírálati nézőpont: *művészi-e az alkotás? Akármilyen iskola vagy »izmus« is hozta létre.* A közönség, a nem kizárólagosan emelkedett művészi szinten álló nagyközönség pedig a harci lármában riadtan megzavarodik, amúgy is ingadozó bírálatában teljesen tétova lesz és *nem vásárol,* mert fél megtakarított filléreit bizonytalan értékű tárgyba befektetni. A közönségnek ez a pszichikai labilis hangulata aztán *biztos melegágya a kontárságnak. A megzavart közhangulatban mint orvvadász csap le prédájára a kontárság és az abból élő zugműkereskedelem. Akárcsak a ponyvairodalom fércműveit kikiáltó vásáros a vidéki búcsún.*

— A másik tényező a gazdasági erők lehanyatlása, sajnos ezidőszerint még fennáll.

Egészségtelenül sok „művész" és a kiállítások alsó színvonalának alacsonysága

— Mindehhez járul még valami. Nálunk Magyarországon azok száma, kik magukat művészeknek mondják, *szertelen nagy.* Azon nem lehet csodálkozni, hogy itt a lakosság számához képest több a művész, mint számos nyugati országban, mivel a magyarság művészi képessége, invenciója aránytalanul és elvitathatatlanul kiemelkedő Európában. *De bevallott művészeink száma még így is egészségtelenül nagy.* Ebből pedig arra kell következtetni, — hacsak az úgynevezett kiállító művészeket vesszük is számba — *hogy bizonyos erkölcsi testületek kiállításaik megrendezésénél bírálatuk alsó szintjét nem emelik eléggé magasra.* Vonatkozik ez a megjegyzés mind a két szélsőséges oldalra. Aki az utolsó tíz esztendő kiállításait elfogulatlan figyelemmel kísérte, az bizonyára osztja ezt a felfogásomat. *Lehet tehát mondani, hogy a művésztársadalom maga sem őrködik kellő szigorral afölött, hogy soraiba kontárok, mint akkreditált művészek ne kerüljenek.*

— A kontárkérdés szanálását azt hiszem legelőbb is itt kellene megfogni, ennél a pontnál. *A művésztársadalom egyes csaportjainak legyen lelkierejük — tekintet nélkül az általuk képviselt művészi irányzatra — kiselejtezni azokat és elzárni kapuikat azok elől, kik az ő irányuknak ékesszóló és kombattáns hívei, bár szóval és ököllel, de alkotásaik semmiféle művészi irányzatnak nem válnak dicsőségére.* Tudom, hogy ez súlyos követelés, csakúgy mint az, hogy a művészi testületek szellemi intézését *kizárólag művészemberek lássák el.* (Vajjon mit szólnának az orvosok ahoz, ha az ő legfőbb egyesületükbe *három festőművész* ragadná magához az irányítást?)

— *Elsősorban tehát az egyesületeket, erkölcsi testületeket és azok kiállításait kell megtisztítani a kontároktól.* Ezután lehet csak szó *művészkataszterről, — mint nyilvántartásról* — amelybe a művészi egyesületek tagjaikat bevezetik. Ha minden egyesület saját irányzatán belől lelkiismeretesen jár el, az így, akár hivatalosan, felsőbb állami szerv által felfektethető kataszter mellett a márkázás már kevésbé bír jelentőséggel. *Önérzetes művész amúgy sem ad ki kezéből olyan művet, mely márkázásra meg nem érett,* — de nem is vethati alá magát márkázásnak. Ez az eljárás a műkereskedelembe kerülő művet illető bírálat volna, ami a művészi szabadság gondolatával alig egyeztethető össze. Ennek indokolására szolgáljon a rokon építőművészi körből vett hasonlat. Az építész, noha tagja a Mérnöki Kamarának, — nem »márkáztatja« és bíráltatja el munkáját, mielőtt azt megrendelőjéhez juttatja. Egész művészi és műszaki tudásával, presztízsével jótáll azért és minden irányban csak utólagos felelősséggel tartozik, noha ebben a munkakörben a megrendelő vagy megbízó részéről gyakran nagy anyagi érdekek is kockán forognak. *Ha a kontármunka a kiállítások területéről kiszorul, ezzel a közönség ízlése is megtisztul, megnemesedik.* Ami rendkívül fontos, mert csak a magasszintű művészi műveltségű közönség tudja végső fokon a kontárságot lehetetlenné tenni azáltal, ha nem vásárol tőle többé, — még ötpengős havi részletekben sem.

A kontármunka kizárása a kereskedelemből

— Ezután arra kell törekedni, *hogy a kontármunka a szakkereskedelemből is kizárható legyen.* Látszólag ez nehezebb kérdés. De elérhető volt az, hogy az élelmiszerhamisítást üldözik, illetőleg a jó minőséget védik a hatóságok, némi jóakarattal leküzdhető az a magánjogi akadály is, ami itt mutatkozni látszik. Leküzdhető talán éppen a fogyasztó nagyközönség érdekében úgy, *ha kimondják, hogy a fentebb jelzett módon keletkezett hivatalos művészkataszterben szereplő művészek alkotásai kerülhetnek műkereskedői forgalomba, még pedig úgy az ország határain belül, mint azokon kívül is.* Ebben a kérdésben a nemzeti szellemi kultúra megvédésének gondolatából kell kiindulni, ami felett őrködni *állami feladat.* Nemzeti kormányunk idejében nem kétséges, hogy a *kerskedelmi és kultusztárcák élén álló férfiak egyetértő jóakarata és bölcsessége ebben a kérdésben is meg fogja találni a megoldást.*

— Alig valósítható meg a művészkataszter olyan értelemben, hogy annak tagjai kötelező ellenszolgáltatás fejében *bizonyos összegű állami javadalomban részesüljenek.* Ez olyan precedens volna, melynek alapján a szellemi élet egyéb területein működők is ugyanannyi joggal igényelhetnének javadalmazást, mint az építőművészek, iparművészek, írók, zeneművészek, zeneszerzők, — a tudományos irodalom legkülönbözőbb ágainak művelői, a tudományos kutatók, stb. *A díjazásos kataszternek kissé kommunista mellékize is erősen beleront ebbe a jóhiszemű elgondolásba.*

— Az államhatalomnak módjában áll bizonyos jóindulatú befolyást gyakorolni a törvényhatóságok, részvénytársaságok, pénzintézetek, üzemek, stb. művásárlási kedvére. *Ha úgy tetszik, ez meg is szervezhető és irányítható is.* De mindez csak átmeneti, úgyszólván »elsősegély« lehet. Aminthogy a művészi nyomor kérdését akkor sem lehetne máról holnapra szanálni, ha a kultusztárca művásárlási előirányzatát a mainak akár háromszorosára emelnék is.

A művészek dobják ki hányt-vetett hajójukból a viszálykodást és a kontárokat

— A végleges megoldás útja lassú és időt igényel. A nagyközönség, a nemzet művelődését kell felemelni, *a művészettörténet alapos oktatásával a középiskoláktól kezdve ugyanott* a kötelező szakmagyarázatokkal kísért múzeumi és kiállítási látogatások előírásával, *az iskolánkívüli népművelés keretében a művészi műveltség elmélyítésével,* jó kiállítások rendezésével, megfelelő művészettörténeti és művészetesztétikai tankönyveknek és alapvető szakmunkáknak megjelentetésével, *amelyeket olcsó pénzen kell a közönség kezébe juttatni.* A művelődésében felemelt közönségnek lesznek igényei és akkor majd, még nélkülözések árán is félreteszi egy pár pengőjét, vagy párszáz pengőjét, hogy egy jó magyar rézkarcot, vízfestményt, vagy drágább műtárgyat vásároljon a maga lelki üdülésére, ki-ki a maga tehetősége szerint. A nagy mecenások kora lejárt, az államhatalom és a közületek művészettámogató ereje is legyengült. A mai és méginkább a következő időkben *a nagy tömegek kultúrigénye és áldozatkészsége tarthatja csak el a művészeket.* A művészet ma már nem a kiváltságosaké, — mennyire leapadt ezek száma! — *a művészet az egész nemzeté. Csak annak a nemzetnek lesz művészete, mely teljes egészében átérzi azt, hogy áldoznia kell, mert a művészet: életszükséglet.*

— *A magyar művészek pedig dobják ki hányt-vetett hajójukból a személyes viszálykodás és gyűlölködés ólomsúlyát és vele együtt a kontárokat.* Magyar művészt a magyar művésztől a hivatottsággal járó együttérzésben *nem választhatja el a művészi felfogásbeli különbözőség,* amikor a közös nemzeti cél szentsége *egységes* hadisort követel. Át kell éreznie minden magyar művésznek, hogy csak az *egységben* van az az erő, mely a magyar művészetet és a magyar művészeket *megmentheti* és felsegíthet bennünket arra a magaslatra, ahonnan az ígéret földjét megláthatjuk és amelyen isteni segítséggel lábunkat újra megvethetjük.

*

Ezt mondja Kertész K. Róbert.

És a minap kezdték el a közigazgatási hatóságok irtóhadjáratukat a ponyvaregények és »népköltők« ellen. Reméljük, hogy a hatóságok a ponyvairodalom elleni hadjárat analógiájára fognak elbánni a zugfestők ellen.

Tihanyi János Lajos

Pénteken sztrájkba lép a közgazdasági egyetem ifjúsága,

tiltakozásképpen a Műegyetembe való beolvasztás terve ellen

(Saját tudósitónktól.) Hétfőn este a közgazdasági egyetem ifjúsága *gyülésre jött össze, hogy tiltakozzék az új közoktatási törvényjavaslat ama rendelkezései ellen, amelyek az önálló közgazdaságtudományi kart, az állatorvosi főiskolát s a soproni erdő- és bányamérnöki főiskolát a Műegyetem kaapja alá vonják.* A tiltakozó gyülésen *Fóris* tanársegéd elnökölt, aki *Habán* Jenő okleveles közgazdával együtt áttekinthetően ismertette a törvényjavaslatot s a sérelmes rendelkezéseket az ifjúság szempontjából kommentálta.

»*M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem*« — már *maga az elnevezés is sérelmes* — hangoztatták a szónokok — és amint sorrendjében a műszaki jelleget a gazdaságtudományi elé helyezi, *szimbolikus is az egész elgondolás tulajdonképpeni célját illetőleg.* Ez az új egyetem az egymástól távoleső és az egymáshoz csak lazán, mellékes, segédtudományi vonatkozásaiban kapcsolódó tudományszakok *mondvacsinált konglomerátuma lesz.* A mai közgazdasági egyetem négy osztálya közül *egyedül a termelési osztálynak van kapcsolatnak nevezhető köze a műszaki tudományokhoz,* arról nem is szólva, hogy az állatorvosi főiskola *belgyógyászati, sebészeti, bakteriológiai, kórbonctani anyagának vajmi kevés köze van például a hídépítés és útburkolás tudományával.* Ez a törvényjavaslat tehát, amely *tiszta szellemtudományokat* és *alkalmazott természettudományokat még hozzá alárendelt viszonylatban kapcsol össze műszaki tudományokkal, tudománypolitikai szempontból tökéletesen, gyökerében elhibázott dolog* — mondották a tiltakozó közgazdászok.

Ez az alárendelt viszony azonban nemcsak a tudományok *eszmei rendjét* bolygatja meg, — fűzték tovább — hanem *praktikusan is nyilvánvaló,* hogy az új egyesített egyetem tanácsában a mai közgazdasági egyetem tanárai még a másik két beolvasztandó főiskola tanáraival együtt is *kisebbségben lesznek a mai műegyetem tanáraival szemben, akik ilyenformán korlátlanul érvényesíthetik majd akaratukat mindenben s gyakorlatilag is megvalósíthatják az új egyetem falai között a műszaki ág hegemóniáját.* Ezt a fonák helyzetet még tetézi a javaslat ama veszedelmes és politikus szakasza, amely bizonyos körülmények között *egy sereg professzor nyugdíjbaküldését teszi lehetővé,* nem is szólva arról a *példátlan záradékról, amely feljogosítja a kultuszminisztert, hogy későbbi időpontban, ha jónak látja, úgy a kari beosztást, mint más kérdések dolgában, függetlenül az előző szakaszok rendelkezéseiről, belátása szerint máskép is intézkedhessék s egyes osztályokat meg is szüntethessen.* Mindezt pedig betetőzi az az intézkedés, amely a likvidáció lebonyolítására *kormánybiztost* delegál. (Közbeszólások: »*Pallosjoggal?*«) Sérelmes még, hogy *a kereskedelmi miniszter befolyása,* amely a közgazdasági egyetemre nézve rendkívül fontos, a javaslat szerint *végképpen elenyésznék,* ugyanakkor, amikor a földmüvelési miniszteré, ha csak nyomaiban is, megmaradna.

Ez a javaslat, amely *régi autonómiákat elkoboz, másokat,* így a mai műegyetemét, *megnyirbál, sem a mérnökök, sem a közgazdászok, sem az állatorvosok tetszését nem nyerte meg,* amint ez a rektorok és professzorok megnyilatkozásaiból is kivehető — mondják a tiltakozó diákok. S minden szempontokon túl, a javaslatot *még takarékossági szempontok sem indokolják,* amelyek pedig a minisztérium szerint kiváltképpen indokolták. Hogy csak a legkisebb nehézségről legyen szó, a közgazdasági egyetemnek *a Hadik-laktanyába* való átköltözése során *csak az egyik egyetemi intézet átköltöztetése hetvenezer pengőbe kerülne,* az intézetet vezető professzor saját szavai szerint — *az egész reform* végrehajtását pedig az adófizetőknek nem kevesebb, mint *minimálisan félmillió* pengője bánná.

Helyesen intézkedik a javaslat ott, ahol a közgazdasági egyetem mezőgazdasági osztályának némi képesítő hatályt ád s a közigazgatási osztály képesítő hatályát meghagyja. Itt azonban ismét *csak a technikusok számára nyílnék oktalan előny,* akik a közgazdasági doktorátust az egyesítés révén *minimális továbbtanulással elnyerhetnék.* S ugyanitt húzódik meg a paragrafusok között *a közgazdászok egyik legnagyobb sérelme is* — vélik a közgazdászok. A javaslat egyik erős tendenciája *— így a miniszteri »diktatúraparagrafus«* — oda irányul, *hogy a közgazdasági egyetem kereskedelmi osztályát, amely ma az egyetem hallgatóinak többségét foglalja magában, lassan, de véglegesen elsorvassza, hogy aztán eltüntesse.* Minden szellemi, tudománypolitikai és jogi sérelmen túl, *ez a közgazdasági egyetem ifjúságának kenyerébe menő, legnagyobb sérelme,* annál is inkább, hogy *a kereskedelmi oklevél képesítő hatályát a javaslat nem adja vissza.* Az egyetem alakulásakor a kereskedelmi osztály oklevelének *megvolt* a maga képesítő hatálya, s ebben a tudatban száz és száz szülő adta egyetemre a fiát, aki aztán, mire oklevéléhez jutott, *arra ébredt, hogy diplomáját legfeljebb beráméztathatja,* mert *1929-ben az oklevéltől a képesítő hatályt egyszerűen elkoboztak.* Ez a sérelem, amely az egyetem ifjúságának *többségét* érinti, a legszabályosabb *jogfosztás,* aminthogy *az egész javaslaton* végigvonul az a tendencia, amely *a szerzett jogokat az egész vonalon fumigálja* — panaszolják a diákok.

Lehetetlennek tartják, hogy a javaslat ebben a formájában törvény erejére emelkedhessék, *lehetetlennek, hogy ennyi jogos panaszt, kivált a legutóbbit, ne méltányoljanak,* s mivel más eszközt nem látnak, hogy a pártkérdéssé emelt törvényjavaslat ellen tiltakozzanak, *a közgazdasági egyetem egész ifjúsága a pénteki napon sztrájkba lép, sőt professzorait is megkéri, hogy ne tartsanak előadást s ekként vállaljanak szolidaritást az ifjúsággal.*

Azért *már* pénteken, mert kedden a képviselőház plénuma elé kerül a javaslat, s azért *csak* pénteken, nehogy a demonstráció a távollévő miniszterelnök háta mögött történjék.

SEL PESZACH CUKOR

az ortodox hechserre reflektáló hithü hazai zsidóság részére **ezévben is Központi Irodánk irányitása mellett Készült. Ezt a felragasztott 1934. évi dátummal jelzett vignettáK tanusitják.**

A cukor gyártása ezévben is a

SELYPI CUKORGYÁR RT-nál

(Budapest, V. kerület, Zrinyi ucca 14. szám)

történt, Silberstein Dávid váci főrabbi vallási főfelügyelete alatt. **Központi bizottságunK Rabbicollegiumának vallási döntése szerint: az ortodox hivek csaK olyan KereskedőKnél szerezhetiK be SEL PESZACH CUKOR-szükségletüket, akiK üzletüKben kizárólag ezen Központi felügyelet alatt Készült cukrot árusitanaK, nehogy az esetleges elcserélésből vagy összeKeveredésből vallási tilalomszegések KeletKezhessenek.**

Budapest, 1934. évi március havában.

A magyarországi autonóm ortodox izraelita hitfelekezet
KÖZPONTI IRODÁJA
(Budapest, VI, Eötvös ucca 19)

Most még olcsó előidényárakon

Siesta jegyezhet elő néhány luxusszobát vagy appartementet (15.– illetve 18.– P-től) I., Báth György ucca 5. Telefon 50-1-60

Tavaszi verőlényben pompázó park! Ismert bőséges diétás konyha!

teletemre és Nálad fogok vacsorázni. Sok mindent meg akarok Veled beszélni. El sem tudod képzelni, milyen megerőltető volt ez a néhány nap. Holtfáradt vagyok, de nagyon örülök a mai estének. Nyolcra Nálad vagyok. Pierre.«

Claudia fölsóhajtott. Percekig nem tudott szólni, úgy fojtogatta az elnyomott sírás. Aztán mint egy győztes hadvezér, parancsokat kezdett osztogatni.

— Vendég lesz vacsorára, Mathilde, — szólt izgatottan — gyorsan hozzál két finom beafsteak-et, zöld salátát. És ne felejtsd el a bort, egy üveg Burgundit, — de a 2 fr. 80-ast, mert Monsieur Pierre nem szereti a drágább fajtát...

— Tudom.

— Hozzál egy kis dinnyét is, előételnek, tésztának pedig egy jó soufflé-ra gondoltam.

— Soufflét? Akkor tojást is kell hoznom...

— Nem baj, vegyél tojást is, ma nagy nap van! Nem lehet csak úgy, akármit adni vacsorára!

— Miért? — kérdezte Mathilde kíváncsian.

— Hát nem olvasol ujságot, ma pauvre Mathilde?! Talán nem is tudsz a kinevezésünkről? Igen, igen, Monsieur Pierre miniszter lett! És ezt ma meg kell ünnepelni! És a mai estét velem tölti, lemond énmiattam egy nagy diner-ről...

— Az a legkevesebb, amit tehet! Ha valakinek, úgy valóban Madamenak köszönheti ezt a kinevezést. Mindig mondom, kár volt nem hozzámenni Monsieur Pierrehez. Hiszen csak Madame-on múlott... Kár áldozatot hozni, amit senki nem kér!

— Ah, mit értesz te ehez, szegény Mathilde...

Mathilde elsietett, Claudia pedig hozzálátott a terítéshez. A legszebb asztalneműt, a legféltettebb porcellánt vette elő. Még bele sem kezdett jóformán, ott állt újra Mathilde:

— Visszajöttem, mert elfelejtettem megkérdezni, hogy ne hozzak-e valami szép virágot az asztalra?

— Nem, nem! Monsieur Pierre, illetve Monsieur le ministre, — szólt Claudia megelégedett mosollyal, — utál virágot az asztalon! Illatuk elveszi az étvágyát. De Mathilde! — szólt a távozó bonne után — most jut eszembe, hogy hozhatnál valami sajtot, egy jó, érett Camembert...

Mialatt így beszélt, gyöngéden, szeretettel nyúlt porcellán, ezüst és pohárért. Most már nyugodt volt. Szemügyre vette a két személyre terített kerek asztalt, a két kényelmes karosszéket. Majd rámosolygott egy őszülő, elegáns férfit ábrázoló fényképre:

— Szegény kis Madame Durand, — gondolta és maga sem tudta, hogy valóban Madame Durandra értette-e, vagy az asszonyokra általában,

Négy és fél évi fogházra emelték fel az anyagyilkos Zemplén Dénes büntetését

„Dénes gyűlöletből ölte meg anyját, a gyűlöletet az anya meg nem felelő viselkedése váltotta ki belőle"

(Saját tudósitónktól.) Hétfőn délben a fiatalkorúak bíróságának fellebbviteli tanácsa zárt ajtók mögött tárgyalta az anyagyilkos *Zemplén* Dénes bűnügyét. Az elnöki székben dr. *Patay* István, a törvényszék másodelnöke ült, a vádat dr. *Novák* Ernő ügyészségi alelnök képviselte, a védelmet dr. *Greguss* Andor látta el. A tárgyalásra elővezették *Zemplén* Dénest, aki kipirult arccal, izgatottan állt a bíróság előtt. Zárt ajtók mögött ismertették a bűnügy iratait. Két óráig tartó tárgyalás után Patay elnök a nyilvánosság előtt hirdette ki a fellebbviteli bíróság ítéletét.

Ítéletében a törvényszék a fiatalkorúak bíróságának *háromévi és 3 hónapi fogházbüntetését 4 és fél évi fogházra emelte fel.* Az ítélet indokolása szerint a bíróság *nem látja bizonyítva, hogy Zemplén Dénes erős felindulásban ölte meg anyját. Dénest az anya iránti gyűlölete vitte a gyilkosságba,* viszont ezt a gyűlöletet *az anya nem megfelelő viselkedése váltotta ki belőle.* Súlyosbító körülményként mérlegelte a törvényszék, hogy *a lelkiismeret szava egyáltalán nem szólalt meg benne a bűncselekmény után,* s hogy egész viselkedésében nagyfokú romlottságot lát.

— *Tisztelettel megnyugszom az ítéletben* — hajtotta meg magát illedelmesen a bíróság előtt az anyagyilkos, éppen úgy, mint ahogy azt akkor tette, amikor az elsőfokon szabták ki reá a büntetést. De az ügyészségi alelnök és a védő semmiségi panaszt jelentettek be az ítélet ellen, így az utolsó szót a bűnügyben a Tábla fogja kimondani.

Zemplén Dénest pedig polgáriruhás fogházőre visszakísérte a pestvidéki törvényszék fogházába.

A régi monarchia fénye és gazdagsága, a nagy hadsereg tisztjeinek és katonáinak élete, Bécs és Tirol szépségei

új hatalmas osztrák filmünkben:

A HÁROM CSÁSZÁRVADÁSZ

A főszerepekben:
Paul Richter, Grit Haid, Fritz Kampers

Premier ma! **KAMARA**

A premontreiek gödöllői gimnáziuma.

A premontrei rend Kertész K. Róbert államtitkárt bizta meg a tervek elkészitésével, aki Schwáb Gyula miniszteri tanácsos, épitészmérnökkel együtt valóban művészi tökéllyel oldotta meg a nehéz feladatot. Valamennyi épületet egy nagy négyszögü udvar köré csoportositották olyképpen, hogy az iskolaépület déli fekvésü, a keleti oldalt a most épülő internátusi szárny foglalja el, a nyugati frontra pedig a rendház kerül. A rendház és iskolaépület csatlakozásában épül majd annak idején a templom, homlokzatával a vasuti állomás felé. Az intézet önálló villanyteleppel rendelkezik, vizét pedig két 4 méter átmérőjü, 56 méter méter mélységü kútból a vizforony medencéjén keresztül kapja. A központi fütés és a nagyszerü csatornázási rendszer teljessé teszik az épületek modern higiéniáját.

A kétemeletes reálgimnázium megépitésénél a tervezők szakitottak azzal a meggyökeresedett sablonnal, amely a stilustalan laposság és unalom bélyegét nyomta az iskolákra. Az uj premontrei gimnázium nemes empir stilusában teljes sikerrel igyekszik az architektura eszközeivel megrögziteni a nyolcévszázados rend klasszikus szellemét, a hozzáfüződő tradiciókat. A bejárati rész főhomlokzatánál merészen felszaladó beépitett oszlopok monumentálissá teszik az épületet s mintha az markáns kifejezője lenne a rend törhetetlen életerejének, acélos energiájának. A rendkivül közvetlen, barátságos vestibulból nyiló főlépcsőzet külön épitőművészeti szenzációja az intézetnek. Végtelenül örvendetes ujitása a tervezésnek, hogy az épitész a képzőművésszel megértő harmoniában igyekezett maradandó hatásu, értékes alkotást produkálni. Kiváló festőink és szobrászaink is szóhoz jutottak az intézet létesitésénél. Igy a főlépcsőház mennyezetének triptichonján Nagy Sándor festette meg a magyar Hadak utját, az ideiglenes kápolnává átalakitott diszteremben ugyancsak Nagy Sándor falképe ábrázolja a jászói leleszi és váradszentmártoni apátságokat.

A főoltárkép Fejéregyházi László premontrei rajztanár, Csók István tanitványának műve, amely Szent Norbertet ábrázolja. A kápolna előtti folyosón a bejárati ajtók felett három monumentális dombormü diszlik. Az első, Kisfaludy-Strobl Zsigmond müve azt a jelenetet ábrázolja, amikor II. István király letelepiti Magyarországon a premontrei rendet. A második Szentgyörgyi István alkotása, amely IV. Bélát ábrázolja, a harmadik pedig Sidló Ferenc művészi megvalósitásában az alapkőletételt örökiti meg.

A kápolnaterem ajtói között lévő falfülkékben Szent Imre herceg és Hermann József szobrai állnak, amelyek szintén Sidló Ferenc alkotásai. A főlépcsőház másodemeleti galériáján helyezték el a kormányzó mellszobrát, néhai Radnay tanár ismert művét. Az első emeleti csarnok középpontjában, szemben a folyosóval áll az épület egyik legszebb disze, Kisfaludi-Strobl Zsigmondnak Patrona Hungariae-ja. Ez a szobor a maga plasztikus tökéletességében minden emberi szónál hatásosabb tanitómestere lesz a fogékony gyermeki lelkeknek. Az internátusi kapuzat fölötti nagy fülkében áll Szentgyörgyi István „Jézus Szent Szive" szobra a rendnek ezzel a jelmondatával: Discite a me . . .

Az épület homlokzatait diszitő szobrokat és az architektorikus szobrászatot Simai Imre és Mátrai Lajos iparművészeti iskolai tanárok készitették tanitványaikkal. Igy a főhomlokzat ormát szegélyező kettős szoborcsoportot görög és római tanitómesterek tanitványaikkal, az univerzitást ábrázoló gömböt, felette az apostoli kettős kereszt, alatta pegig a premontrei rend jelmondata: „Virtute vinces". Meg kell még emliteni az alcsarnokot diszitő Homeros és Vergilius mellszobrait, az ifjusági ebédlőben ékeskedő gyönyörü gobelint, amelyet Nagy Sándorné tervezete után a gödöllői szőnyegszövőben készitettek. A tanári tanácskozóteremben Glatz Oszkár két mesteri portréja Klebelsberg kultuszminisztert és Takács Menyhért prépost-prelátust ábrázolja.

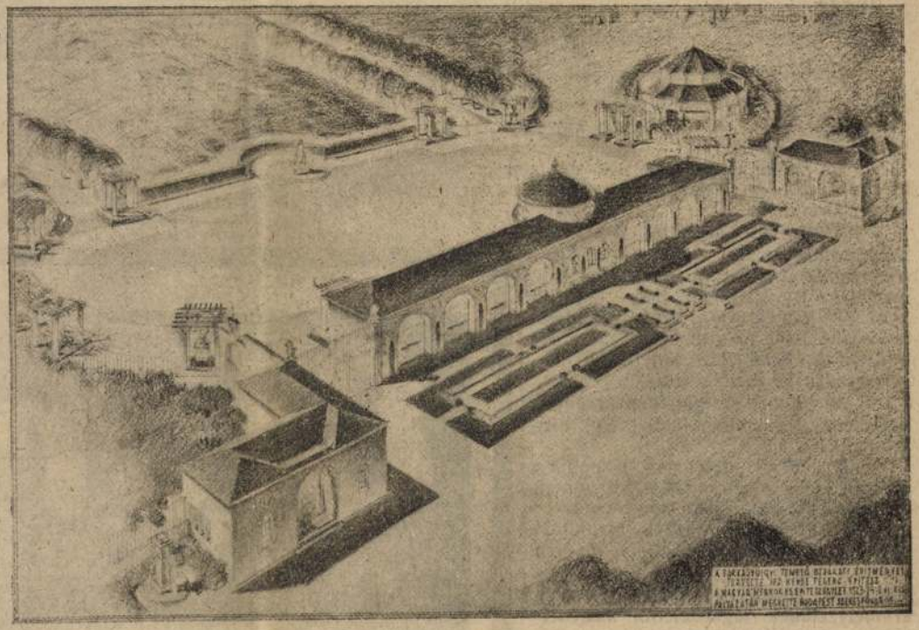

Kende Ferenc terve: a Farkasréti temető bejárat épitményei. A mérnökegyleti kispályázaton megvette Budapest székesfőváros.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Épitési anyagárak: Agyag (kályhás) kgr. 300 q-ként nagyban, 100 drb 100 kg. alul 500. Aszfaltszigetelő lemez 5 mm. 5 m. tekercsben m² 20500—26400. Aszfaltszigetelő lemez 7 mm. 5 m. tekercsben m² 26000—34500 Bányahomok m³ 110000—200. Carbolineum hordó vételnél kgr. 2600. Carbolineum kisebb vételnél kgr. 3500—5000: Cementcső (|) cm-ként fm. 1800—2200. Cementlap egyszinü m² 40000—50000. Cementlap kétszinü m² 50000—60000. Dunahomok m² 220000, kgr. 350. Dunakavics m³ 170000, kgr. 250. Facement hordó vételnél kgr. 2600. Facement kisebb vételnél kgr. 3500—5000. Falitégla égetett kisméretü drb. 900—1200. Falitégla égetett nagyméretü drb. 1150—1500. Falitégla mészhomok kisméretü drb. 800—1100. Falitégla mészhomok nagyméretü drb. 950—1400. Fayencelap fehér 6000. Fayencelap szines 7500. Gipsz stuccatur kg. 100000—1500. Gipsz alabastrom kg. 140000—2000. Gipsztábla m² 30000—400000. Keremitkő 21×10×8 cm. drb. 3800. Keramitlap 4 és 9 kápos m² 114000. Kátrány hordó vételnél kgr. 2600. Kátrány kisebb vételnél kgr. 3500—5000. Kátrány fedőlemez 90-es 10 m² tekercsekben 10 tekercs vételénél 126000—140000. Kátrány fedéllemez 120-as 10 m² tekercsekben 105000—130000. Kátrány fedéllemez 150-es 10 m² tekercsekaen 85000—110000. Kátrány fedéllemez 200-as 10 m² tekercsekben 70000—90000. Kőpor kgr. 250—350. Márványmozaiklap egyszinü m² 80000—100000. Márványmozaiklap kétszinü m² 90000—120000. Menyezetnád m² 1800—2400. Mőpala m² 3400—4000. Mész darabos kgr. 85000—1000. Mész oltott m³ 450000. Mész oltott kgr. 500—600. Portlandcement kgr. 1200—1500. Tetőcserép hódfarku drb. 1200—1500. Tetőcserép hornyolt drb. 1700—2000. Tetőcserép gerinc drb. 4500. Tüzálló

anyagok (Chamotte). Tégla normál drb. 4000. Liszt és habarcs kgr. 1000. Szurok kgr. 3500—5000. Tetőmáz hordóvételnél kgr. 2600. Tetőmáz kisebb vételnél kgr. 3500—5000. A forgalmi adó külön kerül felszámitássa.

Faárak. Faragott fa (6 m-ig) 720.000 korona, 6 m-en felül fm-kint 20—25,000 koronával drágább. Épitőáru (széles) 1,200.000—1,250.000, (keskeny) 1,150.000—1,200.000 K. V. oszt. zsaluzódeszka 700—720.000 K. Széldeszka fm-kint 2500 K. Rudfa fm-kint 3"-os 5200, 4"-os 6600 K, ab budapesti raktár. Erdélyi áru: épületfa 1750—1900, lucfenyű 1900—2100, asztalos áru 2500—2600. V. oszt. áru 1600—1700, léc 1900—2000, bányafa 720—730, faragott fa 1350—1500 lei, ab magyar határ.

A nyiregyházai M. kir. államépitészeti hivatal.

1846
1824

Versenytárgyalási hirdetmény.

A tokaji közuti Tiszahid vámjövedelme bérbeadására zárt irásbeli versenytárgyalást hirdet.

A zárt irásbeli versenytárgyalás *1925 január hó 9. napján* fog a fenti hivatal helyiségében megtartatni. Felhivatnak a pályázni szándékozók, hogy pecséttel lezárt boritékba helyezett ajánlataikat legkésőbb nevezett nap délelőtt 10 óráig adják be a hivatal iktatójába.

9141/ki. 1924.

Versenytárgyalási hirdetés.

Az országos lakásépitési miniszteri bizottság megbizásából Gyöngyös r. t. város tanácsa a Gyöngyösön létesitendő állami *kislakások épitési munkáira* nyilvános versenytárgyalást hirdet.

Az ajánlatok „Ajánlat a Gyöngyösön létesitendő állami kislakások épitési munkáira" feliratu, kellően lezárt és lepecsételt boritékban nyujtandók be Gyöngyös r. t. város közigazgatási iktató hivatalánál *1925. január hó 30-án délelőtt 11 óráig.* Az ajánlatok *1925. január 31-én déli 12 órakor* tartott nyilvános tanácsülésben fognak felbontatni, ahol ajánlattevők megjelenhetnek.

Hevesvármegye alispánjától.

16.844
a.1924.

Hirdetmény.

Hevesvármegye törvényhatósági bizottságának 1650 kgy 14.353 a/1921. számu határozata alapján egy

mérnöki állásra

pályázatot hirdetek.

Az alkalmazandó mérnök az egri m. kir. államépitészeti hivatalnál nyer beosztást s közvetlenül nevezett hivatal főnökének lessz alárendelve.

A szóbanforgó mérnöki állással járó javadalmazást az állami *IX. fizetési osztály 3. fokozatának* mindenkor megegyezőleg állapitom meg. Jelenleg havi 10 aranykorona fizetés, családtagonkint havi 10 aranykorona családi pótlék. A lakáspénz a februári bérévnegyedre 36 aranykorona.

Az állami szolgálatban érvényes fokozatos automatikus előléptetés biztositatik.

Az állás ideiglenes jellegü és nyugdij igény nincs egybekötve. Annak azonban, aki az állást megelégedésre tölti be, az államépitészeti hivatalnál szerzett speciális gyakorlata alapján kilátása lehet arra, hogy az államépitészeti hivatalok rendes mérnöki személyzetének legközelebbi kiegészitése során, állami mérnökké való kinevezése iránti kérelme megfelelő méltánylásban részesül.

Az állásra csak okleveles mérnökök pályázhatnak.

Pályázni szándékozókat felhivom, hogy a mérnöki oklevéllel vagy annak másolatával, születési anyakönyvi kivonattal, politikai megbizhatóságukat igazoló helyhatósági bizonyitvánnyal és esetleges eddigi szolgálatukról nyert bizonyitványukkal felszerelt kérvényöket hozzám *legkésőbb január hó 10-ig* nyujtsák be.

Az állás lehetőleg azonnal elfoglalandó. A kérvényben megemlitendő, hogy pályázó felfogadás esetén mikor tudja az állást elfoglalni.

Eger, 1924. év december hó 11-én.

MAGÁNÉPITÉSI ENGEDÉLYEK.

Budapest székesfőváros tanácsa 1924 december 4—23-ig terjedő időszakban a következő épitési engedélyek kiadását engedélyezte; Vince Jánosné a VII., Alsó ráki rétek 1997/73 hrsz. alatt családi ház. — Kőszénbánya és téglagyár a Y., Cránit-utca 8. szám alatt emeletes toldalék, ép. Balázs Farkas. — Takács Sándor a VII., Répássy-utca 1697/218 hrsz. alatt fdsz. ház, ép. Sándor Imre. — Higiem Pensio rt. az I., Loránt-ut 9663 hrsz. a. családi ház, ép. Szabó László. — Magyar cseh ipar bank az I., Ferry Oszkár-utca 36 sz. alatt fdsz. bérház, ép. Siegel és Szőts. Epp és Fekete a III., Kalász utca 7526 hrsz. a. toldalék és raktár, ép. Berg és Haller. — Juta Kender és textilipar rt. a VI., Szegszárdi-ut 150á hrsz. a. munkáslakások, ép. Schreiber Gyula. Kiss József a III., Nánási-ut 23752 hrsz. a. családi ház, épiti Fazekas Ferenc. — Dehmal Károly a VII., Hajtsár-ut 131. szám alatt láda raktár, épiti Takács és Schaodl. — Schlik Nicholson rt. a VI., Fóthi-ut 1694 hrsz. alatt kerités fal, épiti Mérei Ármin. Phylaxia szériumtermelő rt. a X, Szállás-utca 8563 hrsz. alatt toldalék, épiti Sorg Antal.

SPECIALIS U VASAKBÓL
körforgó-ajtók, tüzbiztos vasajtók,
üvegtetők és vasszerkezeti munkák
KAJTÁR LAJOS
épület, mülakatos és vasszerkezeti gyár
BUDAPEST, IX. KERÜLET, LILIOM-U. 26. TELEFON: JÓZSEF 45—21

kal kapcsolatos könnyítés nem sokat jelent, mert a telekmegosztást csak a ház felépítése után lehet kérni. Mivel megosztatlan telekre kölcsön nem kapható és mivel ezeknek a házaknak legnagyobb része csak kölcsön igénybevételével épülhet, az építkezés elmarad s aki mégis épít, az környékre megy. Ez nem csak az építtetőkre nézve hátrány, hanem a fővárosra is, mert közműveit kénytelen üres telkeknek egész sora mellett megépíteni egy-egy ház kedvéért, ezenkívül adóalanyokban is nagy kárt szenved. Vajjon nem volna itt egy olyan megoldás, amely lehetővé tenné Budapest területén is a családi házépítés nagyobbarányú megindulását?

*

A másik, amit ezzel kapcsolatban megemlítünk *városesztétikai kérdés.* A szabályzat gondoskodik sok mindenről, így pld. arról is, hogy a levegő és napfény szempontjából a házak milyen távolságra lehetnek egymástól s mekkora lehet a magasságuk, azonban a zártsorú családiház építésénél nem gondoskodik az egységes emeletmagasságokról. Így aztán olyan utcaképek keletkeznek, mint a Magyarádi-uti, ahol az egységes képet le-fel ugráló, szertelenül épített, tűzfalakkal tarkított házak csúfítják el s az utca egy kicsorbult, foghíjas fűrészhez lett hasonló. Nem elég tehát a kisebb házak építését lehetővé tenni, hanem egyidőben meg kell akadályozni az ilyen eltorzulásokat. A helyzen azonban ez: *ahol van városesztetikai rendszabály, ott nincs építési lehetőség, ahol pedig építési lehetőség volna, ott vadon burjánzanak a házak.*

*

Több *bátorságra, logikára, erélyre és tervszerűségre* van szükség. Kapkodunk jobbrabalra átfogó terv nélkül. Eredményeink ezért fésületlenek és haszontalanok. Az építőtársadalomnak az aprólékos belső harcok helyett végre *egységes fellépéssel hatalmába kellene venni a lehetőségeket* — mert ma még nincs hatalmában.

Zeitler Sándor.

A TABÁN problémája

IRTA: KERTÉSZ K. RÓBERT

Régen volt fővárosunknak olyan városrendezési problémája, mely — mint mostanában a Tabánkérdés, annyira osztatlanul maga felé irányította a városfejlesztési és városrendezői szakemberek, a mérnökök és építészek, az illetékes hatóságok, a nagyközönség, a napi és szaksajtó figyelmét.

Ritkán adódik, még a legnagyobb világvárosok fejlődése során is alkalom arra, hogy egy egész városrész felhasználása, beosztása, utvonalvezetése és beépítési rendszere tekintetében kelljen egységes műszaki javaslatot tenni.

A nagyvárosok fejlődési történetében a mult században a várfalak lebontásával felmerült mindenütt a városi körút gondolata és ez a megvalósult eszme mindenütt döntő befolyást is gyakorolt a városok további kialakulására. Ez azonban csak periferikus beavatkozás volt, melyet a lakosság lélekszámának megnövekedése, a városok lakott területeinek szükségszerű megnagyobbítása váltott ki s amelyet a megváltozott hadászati körülmények, elsősorban a tüzérségi fegyvernem technikai előrehaladása tett megengedhetővé.

A párisi nagyszabású boulevard-áttörés, mely Hausmann nevéhez fűződik, az 1871. évi porosz ostrom rombolásai nyomdokában haladva, a világ fővárosának centrumába vezetett levegőt, rendet, közlekedési lehetőségeket és produkált itt egyúttal világvárosi képet.

A mi Belvárosunk szabályozása a mult század utolsó évtizedében elsősorban közlekedési célokat szolgált. Az Erzsébethid elhelyezése, a Rákóczi-út vonalának meghosszabbításában, — ez volt a feladat tengelye, — melynek, fájdalom áldozatul esett az egész régi Belváros központja. Annak egész strukturája eltünt a főváros térképéről nyomtalanul. És áldozatul esett a történelmileg kialakult, patinás városkép, vele számos értékes műemlék és műemlékszerű épület is. Ez a közel félszázados multú városrendezés kétségkivül erőszakos volt és igazán nem mondhatjuk, hogy feladatát tökéletesen megoldotta volna.

A közelmultban az Örökváros, a fascizmus Rómája dicsekedhetik el nagyszabású belső városrendezéssel. Ennek indokát elsősorban Mussolini monumentális elgondolása adja, mely a klasszikus Róma műemlékeinek nagyszerű feltárásában nyilatkozik meg, egy bátran vezetett széles útvonal törésével.

Ugyancsak a háború utáni időben látjuk Prágában, a középkori és barok műemlékekben oly gazdag, németkulturáju városban eltünni a belső fekvésű Gettót, a régi zsidó városrészt. Csupán a régi városház, a zsinagóga és a középkori eredetü zsidótemető maradtak fenn e városrészből. Minden szük kis utcát, zeg-zugot, sikátort leberetvált a bontó csákány, — levegős és világos, egészséges uj városrész épült helyükre.

A mi Tabánunk esete a következő:

A Gellérthegy északi és a Várhegy nyugati lejtője alatt, a Naphegy keleti és déli oldalán és alatta, — e három hegy közötti terepen, mely a mai Döbrentei-téren a Dunáig terjed, a történelem folyamán túlnyomóan görögkeleti vallású rác lakosság telepedett meg, de laktak itt római katholikus vallású, német ajkú magyarok is. Egyszerű, szerény anyagiak közt élő népek, kiknek foglalkozása a dunai vontatóhajózás ellátása, révészet, halászat, hálókészítés volt, a délvidéki, különösen

Építőmunka 1934-1.7.

GONDOLATOK 1934 ELEJÉN

Igazuk van-e azoknak, akik azt mondják, hogy hét pengős buzaárak idején az építkezések megindításáról beszélni sem lehet? Kifogás lehet-e az, hogy az ingatlanok értéke mélyen leszállt és az üres lakások száma feltünően szaporodik?

Valóban, a felületesen gondolkozó embereket ezek a tények megtéveszthetik. Aki azonban a negativumok konstatálásán túl a logikai összefüggéseket is keresi, azonnal megállapíthatja, hogy a hét pengős buzaár, az ingatlanok értéktelenedése és a szaporodó üres lakások nem *okok,* hanem *okozatok,* mert következményei a *tervszerű* és *észszerű* építőmunka *hiányának.*

Hangsúlyozom: a *tervszerű* és *észszerű* építőmunka hiányának, mert a meggondolatlan és észszerűtlen építőtevékenység a súlyos helyzeten csak ront. Igy a tízéves-rendszer túlhajtott iskola-, egyetem- és egyéb középítkezései az átmeneti jelentőségű munkaalkalmakon túl a helyzet messzebbmenő megjavulását nem segíthették elő, mert ezek az ingatlanok azonkívül, hogy a befektetett tőkének a kamatát sem hozzák meg, az államra elviselhetetlen terhet rónak. Mennyivel többet használtak volna avval, ha az észszerűtlenül felhasznált drága kölcsönök százmillióit *telepítésre* költötték volna, ha a telepes házak ezreit és tízezreit építették volna fel és ezzel a nagy terhet jelentő munkanélküli tömegeket tették volna adófizető, nemzetfenntartó polgárokká, akik így a szükséges iskolák és intézmények fenntartására is képesek lettek volna.

Ezért most, az új esztendő elején, új lehetőségek előtt állva nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a kormány egyik legnagyobb jelentőségű feladata *a telepítés gyors és nagyvonalú megindítása.*

*

Miből és hogyan? Egy bizonyos: nagyképű finánepolitikai alürökkel ezt a kérdést megoldani nem lehet. Meggyőződésünk, hogy itt csak egy roosevelti bátorkezű beavatkozás segíthet. Nem fantasztikus pénzügyi kalandorságra gondolunk, hanem a pénzügyi rögeszméken túlszárnyaló bátrabb eszközök igénybevételére. Ez azt jelenti, hogy nem elégedhetünk meg a kitaposott utakkal, hanem *vállalkoznunk kell új utak kitaposására,* ki nem próbált, de reális eszközök felhasználására. Már egyszer felvázoltuk elgondolásunkat (I. évf. 1. sz.), ami pénzügyi körökben is figyelmet keltett. Felvetettük egy belső, *önsegély* jellegű, inflációmentes államjegy kibocsájtásnak a gondolatát, amely lehetővé tenné a nagyarányú telepítési munka megindítását. Frontharcos-, rokkant- és munkanélküli telepek létesítése a telepítési programmból ki nem hagyható, mert a telepítés nem csak agrár-probléma, hanem egyetemes nemzeti ügy, amelyen keresztül a mai nagy szociális eltolódások egyensúlyba állítását is el kell végezni. Az új esztendőben az építőtársadalomnak a telepítés ügyét intenzívebben kell sürgetni, mert ezen keresztül megoldódhatnék agyonankétozott porblémánk: „hogyan lehetne megindítani az építőmunkát?"

*

Másik újesztendei gondunk: *az adómentesség.* Az érthetetlen adómentességi rendelkezések következményei egyre világosabban jelentkeznek. A belváros elavult házai lassan elnéptelenednek, egyre több korszerűtlen lakás áll kiadatlanul. A lakók az újabban épült modern bérházakba húzódnak. Ismét csak a legelvakultabb logikátlanság következtetheti ebből azt, hogy az új bérházak építését meg kell akadályozni. Abból a hibás intézkedésből, amely az elavult házak lebontását az adómentesség elvesztésével bünteti, a háztulajdonosok érvet kovácsolnak az újabb építkezések ellen. Vajjon az új esztendőben is tovább folytatják ezeket a logikátlan intézkedéseket? Ideje volna az új adómentességi törvénynél a mult tapasztalatain okulni, különben egészen zsákutcába juttatjuk a nemzetgazdasági szempontból egészen hibásan kezelt építőmunkát.

*

A meggondolatlan intézkedések egész sorát lehetne még feltárni. Itt röviden még csak két dologra hívjuk fel a figyelmet. Az egyik az *elhibázott telekpolitika.* Budapest területén a családi házak építése majdnem lehetetlen a túlzottan nagy telekméretek miatt. A sorházak-

Szerbia és Levante felől ide irányuló közvetítő kereskedelem, — és e városrész belső életének lebonyolításával járó kézi ipar, szatócs-kereskedelem, vendéglő és kávéházi ipar. Az Apród-utca 3. számú ház volt az „Aranyperec" vendéglő, melynek a Döbrentei-utca felé eső emeleti szobáiban nemrégiben a XIX. század elejéről származó falfestményeket találtunk, amelyek a kor művészi szellemének előadásában, török témákat ábrázoltak. Közel fekszik ez a Tabán középpontjához és főteréhez, a hajdani Szarvas-térhez, ahol a régi városháza ma is áll, több korabeli épülettel együtt, köztük a mai Szebeny Antal-tér és Attila-körút sarkán az az emeletes ház, melynek erkélyén elhelyezett kovácsolt vasmunka felirata azt a szörnyű tűzvészt hirdette, mely 1810. szeptember 5-én 400 épületet hamvasztott el. Az 1838. évi nagy árvíz és az 1878. évi felhőszakadás a Tabánon átvonuló Ördögárok feltörésével végzett további kegyetlen pusztítást.

Kimondottan műemlékbecsű épületei a Tabánnak a görögkeleti templom a Döbrentei-téren, elegáns, kecses barok tornyával és a tabáni római katolikus plébánia templom, melynek toronysisakja a mult század hetvenes éveiben épült. Mind a kettő jellegzetes pontja e városrésznek, különösen a távlati képben. Azok a sárga, kék, rózsaszínű kis házikók, melyek a Dunasor mentén mint fecskefészkek oda tapadtak a Gellérthegy tövében a sziklafalhoz, — mind ez a tarka kép eltünt a Gellért-rakpart építésekor. Csaknem félszázaddal tovább élt a Tabán központja, mely felkúszott a Gellérthegy lejtőjére és ellepte a hegyvidék közötti síkterületet apró házaival, udvaraival, törpe kis kertjeivel. Ezek a zeg-zugos, helyenként meredeken kapaszkodó utcák, kanyargós, lépcsős feljárók, kis vendéglők, lombos eperfák alatt tarka abroszos asztalaikkal, ívelő boltozatos kapualjak, zöld kapuszárnyak és zsalugáterek, sárgás oromfalak, beszögellő falsarkok, ez az egész oly annyira kedves, romantikus és festői városrész, bármennyire is rokonszenves és hangulatkeltő volt a tájképi szemlélő előtt, aki a multak leheletét érezte sóhajtozni az ócska falak között, ha holdvilágos estén ballagott eme csendes utcák macskafejkövezetén, — ez a csendes városrész a világvárossá fejlődött Budapest lüktető Belvárosának közvetlen közelében mégis halálra volt ítélve.

A tabáni probléma már 1874-ben felmerült. A Közmunkatanács az évi jelentésben már rámutat a szabályozás szükségességére. 1892—94-ben jónak látta a kisajátítását azoknak az apró viskóknak, melyek területét az Attila-körut, Szent János-tér, Gellérthegy-utca, Czakó-utca, Sánc-utca és Oromutca határol. Terv is készült a hegyoldalra felvezető szerpentin utakra, — de ez utak nem készültek el. Aztán megint csak 1909-ben vetődött felszínre a Tabán szabályozásának kérdése. Két terv került szembe egymással, *Devecis Ferenc* középítési igazgató és *Palóczi Antal* tanár terve. A főváros is, a Közmunkatanács is foglalkozott velük, a tervekben felvetett körút-gondolat tekintetében megoszlottak a vélemények, — fedezet sem volt a kivitelre. Még ugyanabban az évben, 1909-ben Budapest újabbkori nagy építőmestere *Bárczy István* polgármester mondotta ki ebben a nagy horderejű kérdésben is a messze jövőre kiható és döntő szót, hogy: *„minden eddigi részlettervezésen túlmenőleg a Tabán helyén új, modern városrészt kell teremteni."* Ebben a szellemben új tervek készültek. Egyet *Devecis*, a másikat *Warga László* tervezte meg. Ezeknek a hatása alatt határozták el a Döbrentei-tér, Szent János-tér, Várhegy és Naphegy lejtői közötti terület kisajátítását, bele vonva a Gellérthegyi övezetet is. A főváros közgyűlése általánosságban kimondta, hogy a Tabánon át széles főútvonalat kell vezetni, az Attila-körutat ki kell szélesíteni és kapcsolatot kell teremteni a Tabán és a hegyvidék között. A Közmunkatanács maga is készített több alternativ tervet. A kisajátítások 1910-ben megindultak, — hosszú időbe tellett azok lebonyolítása. A háború után a főváros újból erélyesen kézbe vette a Tabán ügyet. A közelmultban így aztán megépült a Hegyalja-út, az a tranzverzális útvonal, mely az Erzsébet hídfőtől a Budaörsi-úthoz és a legújabban megnyílt Breznói-úton át a Farkasrétig vezet és így megteremti a közvetlen, táv- és gyorsforgalmi összekötő vonalat a Belváros és a hegyvidék között. És megindult a Tabán régi házainak lebontása is.

Nagyjából ezek voltak az előzmények és az adottságok, amikor a székesfőváros a III. ügyosztálya által a mult évben elkészített városrendezési tervek birtokában elhatározta, hogy nyilvános országos tervpályázatot hirdet a tabáni probléma tisztázására.

A tervpályázat 1933. év október 1-én járt le és arra 65 terv érkezett be. A *Borvendég Ferenc* alpolgármester elnöklete alatt működött és kizárólagosan független szakférfiakból álló bizottság feladatává tétetett a pályázaton beérkezett tervek bírálatán felül véleményezni a székesfővárosi ügyosztályi tervet, *Warga László* 1933-ban készült tervét, *Vágó Józsefnek* tervét és a pályázaton *Anonymus* jeligével beérkezett tervet, mely utóbbi kettő szintén a pályázaton kívüli elbírálásra tartott igényt.

A bírálat 1933. december 16-án befejezést nyert, Az összes tervek a bírálati jegyzőkönyvvel együtt a nyilvánosság elé kerültek.

Feszült figyelemmel várja most a közönség a további intézkedéseket, mert hiszen a főváros eleve fenntartotta magának a szabadkezet, hogy a pályázat eredményétől függetlenül határozhasson a tabáni terület sorsát illetően.

Az ügynek ebben a stádumában mindenekelőtt rá kell mutatni arra, hogy a tabáni probléma, — részben talán azért is, mert a felmerülte óta elmult hosszú évek során a hozzáfűzött várakozásokat az egész vonalon felcsigázták, — a közönség és még a szakkörök előtt is úgy állíttatott oda, mint amelynek a megoldásától valami csodaszámbamenőt várhatunk. Aki a tabáni területet, annak mérsékelt méreteit és fekvését behatóan ismeri és számol azokkal a gazdasági lehetőségekkel, melyek ma, 1934-ben, mint optimum állíthatók fel, annak meg kell barátkoznia és meg kell elégednie azzal a gondolattal, hogy ezen a területen az a feladatunk, hogy a fővárost kiegészítő, a terepnek és az e terület rendeltetésének megfelelő új városrészt kell ide komponálnunk. És ezért szinte kár, hogy a probléma szépségétől a túlzásig elragadtatott egyes testületek, részben a sajtó is és egyes művészi lelkeknek ábrándos álomlátása a közhangulatba olyan csodavárást szuggerált, amelynek extázisában az elérhető realitási maximum, amit ezen a területen a városrendezési tudomány és művészet ma teremthet, aligha elégítheti ki teljesen a túlfűtött várakozásokat. Aki azonban a kérdést elejétől fogva alaposan ismeri és aki az objektivizmus világából nem szárnyalt fel az elérhetetlen fantáziák légüres világába, azt csalódás nem érte, ellenkezőleg, — teljes megelégedéssel szemlélheti ennek a nagyszabású pályázatnak eredményeit.

Meg kell állapítani, — még pedig örömmel, — hogy a magyar technikus kar az ügyhöz méltó buzgalommal és felkészültséggel vetette magát ennek a feladatnak a megoldására. Ezt nem is annyira a pályamunkák nagy száma igazolja, mint inkább az az értékes, magas-szintü szellemi munka, amit egyes pályázati művek tárnak elénk. A probléma sokirányú követelménye és önmagában is

súlyos összetettsége azt eredményezte, hogy a legkülönbözőbb megoldási ötletek és alapgondolatok kerültek papirra, amelyek a kérdést ugyszólván minden oldalról megvilágítják. Ennek a pályázatnak pozitiv eredménye van: előttünk fekszik az első díjjal egyhangúlag jutalmazott terv, mely a probléma megoldását annak minden vonatkozásában nyujtja és talán némi részleteinek további csiszolásával a kivitel alapjául szolgálhat.

Nem az a feladatom itt, hogy az egyes pályaműveket ismertessem, ezt a birálati jegyzőkönyv kimerítően elvégezte. Inkább azt tartom helyénvalónak, — talán a probléma kivitelének további kiérlelését is szolgálom vele, — hogy a pályaművekben lefektetett megoldásokból kilúgozzam azokat az elsőrangú tényezőket, amelyekből a Tabán végleges rendezési terve kialakítható. Meggyőződésem, hogy a Tabán városrendezési problémája azoknak a tényezőknek, mint főkövetelményeknek kedvező kielégítésével oldható meg, melyeket itt ismertetek.

I. Közlekedési kérdés és az útvonalak lefektetése.

A közlekedési kérdésben meg kell különböztetnünk a Tabánon átvonuló közlekedést és azt, mely csak e városrész belső igényeit szolgálja. Az előbbinek három célt kell kielégítenie.

Elsősorban a terep mély pontjain végigvonuló főközlekedési útvonalat kell megadni, mely nagyjában észak-déli irányban szelje át a városrészt és biztosítsa igy azt, hogy a főváros nagykörút-vonala és annak a jövőben várható nagy átmenő forgalma ebbe a városrészbe is szervesen beleilleszkedjék, illetőleg ezen a városrészen keresztül is lebonyolítható legyen. Ez oknál fogva a kiszélesítendő Attila-körut nem elegendő (ez legfeljebb 20 méterre szélesíthető ki), a Krisztina-körút folytatásában kell megtalálni a tabáni köruti szakaszt, mely aztán minél közvetlenebbül csatlakozzék az Erzsébet-hidhoz. A közuti villamosvasútnak vonalvezetése itt nem döntő körülmény, vezethető az akár a régi Attila-köruton is, akár az új köruton. A közuti villamosvasutakat a város belső területeiről előrelátható nem túl hosszú idő mulva amugy is az autóbusz-közlekedésnek kell kiszorítania.

A második nagyjelentőségű átmenő forgalom az, mely a Belváros felől az Erzsébet-hidon át a Tabán periferikus érintésével irányul a Tabánon túl fekvő távolabbi hegyvidék felé. Ez a főutvonal, melynek hivatása már ma és még inkább a jövőben a távolabbi hegyvidéki lakott részeket a főváros központjába bekapcsolni, — fővonalvezetében, mint a tranverzális Hegyalja-út, — már meg is épült. Éppen a jövő fejlődésére való tekintettel ez az útvonal megjavitandó, ami kiszélesítésével és süllyesztésével érhető el. A kiszélesítés a várható nagyobb forgalom miatt szükséges és folyománya — a magas támfalak elkerülésére, — a süllyesztés. Utóbbi előnyösen javítja a hegyi út emelkedési viszonyait és igy a vontatási feltételeket. Az által, hogy igy részben bevágásban halad, megkiméli a környezetet a nagy forgalommal járó zajtól, portól és bűztől és a gyalogjáróknak magasabb padkákon vezetésével, a gyalogjárók biztonságát is szolgálja. Az útsüllyesztésnek nagy előnye abban is mutatkozik, hogy a harmadik felsorolható átmenő forgalomnak, — az Erzsébet-hidról vagy a Lánchid és Alagut felől a Gellérthegy ormára irányuló forgalomnak keresztezését a Hegyalja-uttal könnyü szerrel áthidalással teszi lehetővé. Ami feltétlenül előnyösebb, mint az útszintbeni keresztezés, mely a távolsági gyorsforgalomra csak zavarólag hatna. Éppen igy kárára van ez ut forgalmának minden egyéb mellékút vagy utca rávezetése vagy keresztezése. Az utáthidalás, a Hegyalja-ut legmagasabb pontján az épitőművészet és a mérnöki tudomány jól megválogatott eszközeivel egész bizonyosan megtervezhető úgy, hogy az minden esztétikai igényt kielégítsen és ez a mű tájképileg is szerencsésen illeszkedjék bele a természetadta környezetbe.

A városrész belső közlekedését biztosító utcák vonalvezetésében, különösen a területnek domboldalaiban óvakodni kell a magasabb emelkedésü utaktól (8—10%-os emelkedés megengedhetetlen) és a hegyes utcaösszemetsződésektől.

II. A Szent Imre fürdő kifejlesztése és a fürdővárosgondolat szellemében való beleillesztése az új Tabánba.

A pályázat kiírása itt kissé bizonytalanul irja elő a kivánalmakat. Ez a bizonytalanság a kiírásban azonban teljesen érthető, mert hiszen a Szent Imre fürdő jövőbeli kialakítása nagyjában attól függ, hogy ez a fürdő magántulajdon marad-e, vagy pedig a főváros tulajdonába megy át. Ettől függ ugyanis, hogy ez a gyógyforrás és intézményei milyen mérvben és milyen városrendezési formák között állíttassék be a székesfőváros egységes fürdő-politikájába és annak kiviteli programmjába, amely különben ma még meg sincs állapítva. Az azonban kétségtelen, hogy a Szent Imre-fürdő részére olyan megfelelő terület jelölendő ki, mely a mai kor szellemének és a mai fürdőigényeknek megfelelő építészi kibontakozást tesz lehetővé. Véleményem szerint ez a fürdő, még mint fővárosi fürdő sem léphet fel olyan igényekkel, mint a Szent Gellért vagy Rudas fürdő. Előbbinek jellege mint luxus-fürdő és szálloda a mondain-élet szolgálatában már kialakult. A Rudas-fürdőt közvetlen dunaparti fekvése predesztinálja arra, hogy ez a fekvése külső megjelenésében is érvényesüljön és a Szent Gellért fürdővel való kapcsolódásai is kézenfekvő. A Szent Imre fürdő belső fekvésénél fogva nem igényelhet a városrendezéstől olyan nagy mérvü áldozatokat, hogy azok árán dunaparti fürdővé váljék. Inkább arra kell itt törekedni, hogy a fürdő és gyógyszálloda elhelyezése a szállodai vendégek számára legalább részben a hegy felé tekintő szobákat biztosítson, belső csendes udvarokról kell gondoskodni tehát. És ami a városrész beépítésének gazdasági előfeltételeit nagyban elősegítené, legfőképen oda kell hatni, hogy a gyógyforrás vize magánszanatóriumokba, penziókba is elvezettessék, a gyógyforrás hatósugara megnagyobbíttassék és igy ez a természeti adomány az egész városrészt gazdaságilag is szolgálja. Ebből a gondolatból kiindulva előáll az az igény, hogy tetszetős, városesztétikailag is sokatnyujtó tabáni központ alakítandó. Az az igény, amelyet némelyek „Tabán-fürdőváros" jelszó hangoztatásával támasztanak és amely szerint az egész tabáni rendezés ugyszólván kizárólag a Szent Imre fürdő kifejlesztéséért történjék, — teljességgel túlzott. Ezen a kis területen, amit a Tabán nyújt, nem lehet minden forgalomtól elzárt csendes fürdőéletet teremteni egy elgondolt fürdősétány körül és ugyanakkor kielégíteni mindazokat a követelményeket, amelyekkel a Belváros közelsége lép fel, a főváros közlekedési hálózat teljessége és a gazdaságosság, mely ma szintén nem hagyható figyelmen kivül. Különben is halvaszületett gondolat az a három hegy között fekvő sik területen világfürdőt csinálni. A külföldi vendég semmiesetre sem ezt az elképzelt kisebb fürdőhely jellegü belső parkot keresi itt, amikor pár lépésnyire onnan a dunai partok világhirü panorámáját élvezheti. Több pályaműnek az az elgondolása, hogy a Szent Imre fürdő és szálloda előtt, egész a Dunapartig széles nagyméretü park terüljön el a pesti partról való ráiátás és fürdőintézményekből való kilátás érdekében, utópisztikus és erőltetett gondolat. A Szent Imre fürdő nem született a Duna partjára és a

szabaddátétellel járó óriási anyagi áldozat is ugyszólván kárba veszne, mert ezt az elgondolt parkterületet a tabáni főutvonal mindenképen átmetszi és forgalmával a parknak, mint nyugodt, üdülő fürdő-parknak jellegét amugy is tönkre tenné.

A Tabánban inkább a budapesti fürdővárosi gondolat ide illő részének józan és gyakorlati megoldását kell megtalálni ugy, hogy az építőművészeti eszközökkel e városrésznek minden tekintetben kielégítő modern központját adja. Persze Nauheimot, Elstert vagy Marienbad ligeteit idevarázsolni nem lehet, de nem is ez a cél, nem ez a feladat. Luxusfürdő a Szent Gellért, dunaparti fekvésű fürdő a Rudas, a Szent Lukács és Császár fürdő, nagyszerü belső ligeteket és csendes séta-utakat és teljes nyugalmat nyujt a csodaszép Margitsziget pompás fürdőjével és az átépítés alatt álló Nagyszállodájával, nagy közönségréteg igényeit elégíti ki a városligeti Artézi-fürdő, szintén zöld keretek között. A Szent Imre fürdő mindezeknek szerepét egyszerre nem játszhatja el. Véleményem szerint ez a hazai és a külföldi középosztály fürdője kell, hogy legyen s amely egyúttal a városrendezés minden művészi eszközével karakterizálja az új Tabánt.

III. A Tabán lakott területei beépítési rendszerének és módjainak megállapítása.

A lakóterület tagozódását a főutvonalak helyes disponálása már nagyjában megoldja. A sűrűbb és magasabb beépítésnek helye van a tabáni új körúttól a Duna és a Várhegy felé eső részeken, ugyszintén a tabáni városrész kezdő szakaszán, mely az Erzsébethidfőtől északra megfelelően kihangsúlyozandó. Az új körút feletti részeken a Hegyalja-útig lazább, sorházas építkezés a kivánatos, ugy, hogy a felsőbb épület magasabb emeletsorából kilátás nyiljék. Kertes családi lakóházak részére a Hegyalja-út feletti rész az Orom- és Sánc-utcák szögében jelölhető ki.

Ennél a pontnál kell rámutatni arra, amit a magam részéről ma még nyilt kérdésnek látok, hogy az új tabáni körútnak a hegy felé eső oldala milyen természetü szegélybeépítést nyerjen? Ez a kérdés azt hiszem csak akkor lesz biztonsággal megválaszolható, amikor az egész tabáni területen a bontásokat befejezték, az egész tabáni terület világosan áttekinthető, amikor az új körut vonala ki van tűzve, — és rendelkezésre áll az egész terepnek új modellje is. Vannak a városrendezésnek olyan kérdései, ilyennek tartom a szóbanforgót is, – amikor a lelkiismeretes válasz csak helyszini megfigyelés és mérlegelés után adható meg. Itt az a probléma vár még eldöntésre, hogy milyen mértékben kivánatos és szükséges az új körútról kilátást biztosítani a hegyvidék felé és hogy ez a kilátás milyen beépítési módokat tesz szükségessé.

Ez a kérdés már összefügg a következő ponttal, amit igy szeretnék megállapítani:

IV. A tabáni terület és környéke természeti szépségeinek lehető feltárása és bevonása a rendezés keretébe.

A túlzásoktól és végletektől itt is tartózkodni kell. Hallottam olyan véleményt, hogy „a tabáni területen minden épületet le kell bontani a főútvonalakon kívül. Uj építkezésre szükség nincs, — hagyjuk meg az egész területet nagy parknak.“ Nem csak az anyagi szempont tiltakozik ez ellen, hanem a városrendezési és városrendészeti épp annyira. Fővárosi körut-szakaszt a hegyvidékkel összefolyó parkterületen átvezetni nem kivánatos dolog. Másik túlzás az, mikor valaki megköveteli, hogy minden útvonalról szabad kilátást nyerjen és minden pont kilátást tárjon elénk, illetőleg rálátást nyerjen. Itt is helyesen kell megkülönböztetni. Az átmenő, távolsági gyorsforgalmat lebonyolító Hegyalja-úttól nem kivánhatjuk, hogy minden pontjáról kilátást nyújtson, mert ez nem áll rendeltetésével logikus összefüggésben. Ugyanennek a hegyoldalnak pár méterrel magasabban vezetett útvonaláról, az Orom-utcából már megkapjuk a legcsodálatosabb kilátást a fővárosra.

A követelményt általában úgy formuláznám: minél több alkalmat nyújtson a városrendező arra, hogy a tabáni terület szépsége és még inkább ennek a területnek természeti környezete érvényesüljön a városrész legkülönbözőbb pontjairól és kivánatos, hogy e városrésznek lehetőleg minden jellegzetes pontján állva érezzük és lássuk azt, hogy a fővárosnak ezen a hármas hegyvidékén járunk. Elkerülendő tehát az, ami a Horthy Miklós-út és a Lágymányos számos pontján hiba, hogy szabványos köruton vagy utcán találjuk magunkat, anélkül, hogy a Gellérthegy közvetlen közelségét élvezhetnők, az előttünk kitáruló városképben. Ezért megfontolandó még ezután is a tabáni új körút hegyfelőli oldalának beépítési módja. Itt mindjárt meg kell állapítani azt is, hogy az úgynevezett tájolt tömbbeépítést a tömbök közötti alacsonyabban maradó üzlet-traktatusokkal önmagában még nem tartom kielégítő megoldásnak.

Ehhez a ponthoz szervesen kapcsolódik, — aminthogy a városrendezés egy tényezője sem független a másiktól, — a következő:

V. Térképzés és városképek.

Ebben a városrészben a térképzés és városképek kialakítása alig választható el az egész terep és környéknek természeti adottságaitól és a kilátási, illetőleg rálátási követelményektől.

Önként adódó pontok: a már említett városrész nyitás az Erzsébet-hid felől és a Palota-tér. Utóbbi a Királyi Vár monumentális tömege alatt szinte felkinálkozik nagyszabású megoldásra. Itt, éppen a természetfeltárás érdekében szerencsének tartanék oly megoldást is, mely a Királyi palotával szemközti oldalon betekintést enged a hegyvidék felé, már a tér alsóbb pontjairól is és még fokozottabban a Királyi palota szintjéről.

A főutvonal mentén is keresni kell a helyes megoldást.

Feltétlen követelmény és sorsdöntő az egész városrészre, hogy az térképezési központot nyerjen, még pedig olyat, mely gyakorlati célt szolgál és igy valóságos életet vigyen ebbe a központba. Ezt a célt önmagában tetszetős, ideális tengely körüli térképezés nem oldja meg, még ha egyébként esztétikailag kielégítő is az. A Szebeny Antal-tér jövőbeni kialakítása e tér jellegénél fogva a következő pont alá esik.

VI. A tabáni terület meglevő, jelentősebb épületeinek és értékesebb városképi részleteinek megóvása, gazdasági és műemlékvédelmi szempontokból.

Az ujabbkori épületek közül a Bethlen-udvar (az Attila-körút felől földszinten árkádos aláépítéssel és emeletsorainak csökkentésével) és a polgári iskola fenntarthatók az új városrész minden sérelme nélkül. A Döbrentei-téri házak és a Czakó-utcai elemi iskola azonban már sehogy sem illeszthetők bele az új rendezésbe. A Döbrentei-téri házsor Erzsébethídi vége túlságosan tapad a Gellérthegyhez és a Hegyelja-út kezdő szakaszát fojtogatja. E házsor további menete pedig útját állja a Szent Imre fürdő valamelyes kibontakozásának, illetőleg az uj városrészt megkezdő kép építőművészi kialakításának. A nagytömegű elemi iskola azon a helyen, ahol áll, oly kedvezőtlenül vág bele a hegyi táj finom vonalozású látképébe, hogy itt minden elálcázó törekvéssel szemben helyesebbnek látszik, a lebontás radikális eszközéhez nyulni.

A műemlékvédelmi szempont a tabáni római katholikus plébánia templom és a görög keleti

templom érintetlenhagyását követeli. Nem fogadható el az a gondolat, hogy e templomok közül egyik vagy másik lebontassék és a tabáni terület valamely más pontján építtessék meg újra, — hasonló alakban. Ez az eljárás a műemlék teljes meghamisítását jelentené. De elfogadhatatlan azért is, mert ez a két műemlék egész megjelenésével és tornyainak e városrész látképébe rajzolódásával egyenesen történelmi városképalkotó elem. A történelmi hagyományok iránti tisztelet soha sem járulhatna hozzá e templomok lebontásához, átépítéséhez, vagy akárcsak részbeni megcsonkításához is. Az új városrész kialakításának e templomok körül inkább még arra kell törekednie, hogy hozzájuk simuljon és tiszteletben tartsa azok keletkezési feltételeit. Itt aztán igazán van alkalom intim és történelmi hatást keltő környezet elővarázsolására.

A magam részéről szeretném, ha a Szebeny Antal-térhez, a hajdani Szarvas-térhez is csak gyöngéd és kegyeletes kézzel nyúlna a városrendező. A Szarvas-tér a régi Tabán központja volt. Ma is még hűségesen őrzi száz év előtti képét, mely Budapest arculatján ma már egyike azon kevés vonásoknak, melyek a mult egyszerű szépségét sugározzák. Nagyon meg kellene gondolnia a városrendezőnek, hogy mit tesz, mielőtt ráereszti erre a térre a bontó csákányt. Modern építő technikai eszközök és különleges e helyre szabott építőrendeleti intézkedések lehetővé tennék ennek a történelmi városképnek további megőrzését, — sőt kiegészítését. Amikor ezt megállapítom, nem a túlzó romantika tölt el, hanem a történelmi multhoz való szeretetteljes ragaszkodás, ami talán mégsem kárhoztatható. Aki még emlékszik a régi pesti Belvárosra, annak szive méltán sajoghat mindazért, amit ott a városrendezés tisztára rideg technikai okoknál fogva elpusztított és amivel együtt a főváros központja elvesztette történelmi patináját. Régi Belvárosát minden nemzeti főváros féltékenyen őrzi. A mienk már elpusztult, — jól vigyázzunk tehát mindarra, ami ebben a fővárosban még a multból megmenthető, nehogy a könnyelmű prédálás vádjával illethessen az utókor bennünket. Az idegenforgalom szempontja is arra indíthat, megtartani azt, ami jellegzetes, átörökölt, mert az idegenben járót ez inkább érdekli, mint az az újabbkori alkotás, ami ma már többé-kevésbbé mindenütt hasonló. Nagyon jól tudom, hogy a szarvas-téri házak, az Apród-utca két zárterkélyes sarok-háza és Semmelweiss empire-stilusu születésiháza nem műemlék a szónak szigorúan vett tudományos értelmében, de ezeknek az épületeknek összessége mégis vonzó, bájos és szinte lirai városképet nyújt. Ha ezt sikerül művészi kezekkel megóvni és szeretettel kiegészíteni, a távolabbi jövőben, száz év mulva bizonyára hálás lesz érte a megértő utókor.

A Tabán magasabb fekvésű részeinek kétségkivül festői és romantikus zeg-zugaiból már nehezebb lenne valamit megmenteni. Mert itt nem is az egyes objektumok az értékek, hanem azoknak összessége. Mégis, ami stilusjelző itt feltalálható, még ha erősen provinciális jellegű is az (egyes kapuk kőkeretei, faragványok stb.) építészi izléssel e terület új építkezéseibe valamilyen formában beilleszthető és igy legalább egyes részletek megmenthetők.

VII. A Gellérthegy északi lejtőjének megoldása.

Ez a kérdés már a tabáni probléma határterületén mozog. Az Orom- és a Hegyalja-út közötti rész feltétlenül közkertnek hagyandó. Még ott is, ahol a legfelső részén az Orom- és Sánc-utcák tövében a kertes családi lakóházak helye kinálkozik, a Hegyalja-út mentén mindkét oldalon zöld területekről kell gondoskodni, hogy ez az út tájképi egységbe olvadhasson össze a környező tereppel. A lejtő egy magasabb fekvésü pontja valamely üdülő intézmény részére, — annak kellő tájolása mellett, — remekszép kilátásánál fogva is alkalmas. A hegyoldali völgyelet megoldásában kerülni kellene minden erőszakos beavatkozást a jelenlegi terepviszonyokkal szemben. Inkább szerényen odasimuló kertrendezés kivánkozik ide, a Gellérthegyi oldal egységes panorámájának megóvása érdekében.

Ezekben kíséreltem meg összezsugorítva előadni a fő követelményeket, amelyek a pályázat tanulságai alapján a tabáni problémával szemben támaszthatók.

[redacted]

Az Erzsébet-sugárút ügye forrpontra jutott. Alig volt azonban időnk örülni az életrevaló bátor lendületű nekiindulásnak, mert egyszerre belecsapott a szépen fejlődő ügybe egy fantasztikus javaslat villáma: *nem kell sugárút, ehelyett a Szt. István templomtól a Kalvin-térig terjedő útvonalat kell világvárosi centrummá átépíteni.* Indokolás többek között: *ezen az útvonalon valamennyi főbb felekezetnek temploma van!* Nem tudunk hinni szemeinknek. Ha ez nem elirás, akkor micsoda? Egyszer talán meggyőz valaki arról, hogy a Károly-körúti és Múzeum-körúti bérházak sorának lebontása már nagyon esedékes, hogy a négy felekezet temploma ezt az útvonalat egyenesen ilyen átépítésre predestinálta, — ebben a pillanatban azonban — bocsánat, — de nem értjük a dolgot. Igazat kell adnunk a Közmunkák Tanácsa elnökének, *Rakovszky* Ivánnak, aki csak *epizódnak* tekinti ezt a javaslatot és a nyomán támadt vihart. Ez a 30 éves ügy végre a megvalósulás stádiumába jutott, nem tudunk elképzelni olyan érdeket, ami ennek megakadályozását indokolni tudná. Meg kell becsülni azt a vállalkozási kedvet, ami itt a magán érdekeltségek részéről jelentkezik. Érdekes, hogy amíg a Tabánnál — ahol ez kevésbbé indokolt — a maximális beépítést kivánják, addig itt, az üzleti centrumban parkokról ábrándoznak. Megjegyzendő, hogy a sugárút megnyitása nem is a telektulajdonosoknak az érdeke, mert hiszen elmaradása esetén megszabadulnak a telekleadással járó károktól és egyéb költségektől. A sugárút megnyitása mellett sokkal nagyobb és egyetemesebb érdekek szólnak, mint például egy egészen új városrész felépítésével járó hatalmas munkaalkalom és egy, a város szivét elcsúfító, elavult városrész ujjáépítésének *gyors* megvalósítása. Azok azonban, akik itt az építőmunkát *sürgősen* meg akarják kezdeni, szivesen hozzák az áldozatot. Nem holnap és nem évek mulva, hanem *azonnal* meg akarják indítani a munkát. Ezt az alkalmat elszalasztani nem szabad és az illetékes forumoknak a legsürgősebben lehetővé kell tenni a nagyjelentőségű építkezés megindítását s lezárni ezt az ügyet, mielőtt az építkezési kedv lelohad.

Kertész K. Róbert, építész, min. tan. M.D.K.

Sváb Gyulával közösen tervet készített a porsonyi egyetem épületeinek elhelyezésére kiírt szűkebb körű pályázaton. Első tervük helyszínrajza és magyarázata:

Építőipar - Építőművészet, Bp.1917 évf. 5. sz.
26. old. 9. á.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész, min. tan

Sváb Gyulával közösen egy újabb tervet készített a pozsonyi egyetem épületeinek elhelyezésére, mivel „az igénybevehető telkekhez csatlakozott újabban a Városmajor telke is." Ezt a tervet a minisztérium az építkezés alapjául elfogadta. [Ez azt jelenti, hogy a többi pályázó hiába dolgozott.]

Építőipar - Építőművészet, Bp.1917.évf. 5. sz.
25. old. 10. á

M. D. K.

KERTÉSZ K. Róbert építész

(1876 –)

Gödöllői barokkizáló tremontrei

építkezések

Svab Gyulával

Genthon-Német-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945.

p. 1958. 376. l.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

nagsikerű előadást tartott 1916. máj. 15-én a Mag. Mérn. és Ép. Egletben a „Nemzeti építő művészétről", melyet Wagner Ottó, bécsi építésznek az a cikke provokált, mely szerint a modern nagvárosi építészet hiabarulása idővel el fogja mosni a nemzeti stílus jegyek szerinti különbségeket. Előadó állást foglal a nemzeti építőművészet sajátosságai mellett, anélkül hogy erre tudatosan törekedni akarnánk.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1916. évf. 22 sz.

131-132. old. 23. sz. 137-139. old.

MDK

Keetész K. Róbert építész

A Közmunkatanács uj szakbizottságai. Nemz. Ujs. 1938. okt. 23. 15 l.

M.D.K.

Kertész K. Róbert építész

üdvözlése és méltatása abból az alkalomból, hogy a Kultusz-minisztérium művészeti fő-osztályának élére került.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1922. 56. köt. 281. old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész, min. tan.

vázlatterveket készített az Operakár tervbevett átalakitásakor, melynek munkálatait azután Medgyaszay István, tervei alapján hajtottak végre.

Medgyaszay István: A magy. kir. Operakár átalakitása.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1912. 46. kötet. 722. old.

M.D.K.

Kerlész K. Róbert, épitész, áll. titkár

Sváb Gyulával együtt részvett az állam hatalmas iskolaépitő tervezőmunkájában és halhatósan közreműködött úgy a tervezésben, mint a tervek megvalósitásában.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1913. 47. köt. 479-480. old.

MDK

Kertész K.Robert és Ohmann Béla szobr.

Kertész K.Robert az architektonikus megoldást tervezte.
A fekvő szoboralak Ohmann müve,kit Klebelsberg K.min. sokat foglalkoztatott.

A siremléket a szegedi Fogadalmi templom részére alkották .

Dopf.

Perspektiva. 1935. márc. sz. 15.l.

KERTÉSZ K.RÓBERT

Az Irodalmi és Művészeti Tanács kinevezett és hivatalos tagja.

Képzőművészet, 1934. 187.oldal

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

Sváb Gyulával együttesen tipustervet dolgozott ki tüdőbetegszanatóriumok általános elhelyezési kérdésének megoldására.

Lechner Jenő dr.: „A tüdőbetegek népszanatóriumai"

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1916. 50. köt. 176. old. 1 szöv. á.

Kertész K. Róbert MDK

A szegedi városház elé 1930-as években épitett medence architektonikus keretét tervezte.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.
34.o.

Kertész K.Róbert, MDK

lett az elnök.

a végrehajtó bizottság tiztikarának kialakitása 1929. ápr.22.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapestem.
MMÉE Közl. 1929. máj. 26.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész (államtitkár)

az 1930-ban Budapesten tartott XII.
Nemzetközi Építészkongresszuson
a Végrehajtó Bizottság elnöke.

XII.Congrès International des Architectes 17
Budapest 1930. Copmte-rednu. Bp. 1931. 17.old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, épitész, államtitkár

a Kongresszus Végrehajtóbizottságának elnöke.
Arcképének reprodukciója

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 18.old. utáni t.

M.D.K.

Kerlés K. Róbert, ép. államtitkár

ismerteti a XII. Kongresszus előzményeit és felsorolja az előkészítésben és szervezésben közreműködők munkáját, az egész Kongresszus lefolyását. Köszönettel emlékezik meg a pártfogó védnökökről, a kongresszusi kiadványok szerkesztőiről, jelvények és nyomtatványok tervezőiről és a segítségét nyújtó hivatalos szervekről.

64-75

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 64-75-old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész, államtitkár

Schwab Gyula körösen készített terve alapján készült el a kőszeci s. Domonkos-zárda, magyarányu bővítési munkalata.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1930.évf. 1-2. sz.
6. old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

a Szent Margitsziget rendezésére kiírt terepályázaton első díjat nyert. (50.000 Korona).
[Az Ibl-féle - azóta lebontott-fürdőt megtartja, tiltakozik az új hidnak a Margitsziget északi csúcsával való kapcsolása ellen.]

Építőipar - Építőművészet, Bp.1921 évf. 41-42 sz.
Terv ismertetése: 147. old.
43-44. sz. 151-152. old.

MDK

Kertész K. Róbert és Schwáb Gyula

Házikápolna a premontrei rendházban, Gödöllőn, repr.

A Mügyüjtő 1929. 8-9. sz. 263.l.

Kertész K. Róbert, építész M.D.K.

nagyszabásu elgondolását ismerteti az Andrássy-ut torkolatának, az uj városkára és esetleg az uj Nemzeti Szinház elhelyezésének megoldására, mellyel kapcsolatban a Belváros és az Erzsébetváros e határterületein olyan méretü átalakitásokat és bontásokat javasol, melyeket csak a rajzpapir bir el. [E tervezetével kapcsolatban élénken szembeöllő az eltérése a realitásokkal számoló Palóczi Antallal szemben, aki a 48. sz. 291-294. oldalain Kertész K.R. tervét erősen elitéli.]

Épitőipar - Épitőmüvészet, Bp.1917. évf. 43. sz.
261-264. old. 1 szöv. ábra

MDK

Kertész K. Róbert

Laurisin: A m. Operaház. 1941. 38 l.

Laurisin: A m. Operahuz. 1941.

MDK

Kertész K.Róbert építész

Kinevezték az O.Középitési Tanács tagjait.
BIÉM 1927.jul.1. 99 l.

MDK

Kertész K. Róbert

Kinevezések. Épitő Ipar-Épitő Művészet 1918. szept. 21. 252 l.

MDK

Kertész K. Róbert

Ybl E: Képzőművészet. Budapesti Szemle, 1933. okt.

loo l.

Kertész K. Róbert MDK

II. Rákóczi Ferenc síremléke.
Vállalkozók Közlönye. 1909. nov. 3. 4.o.

MDK

Kertész K. Róbert

Magyar Iparmivészet 1923. 7o.o.

MDK

Kertész K.Róbert

Debreceni ref. szobrok pályázata.
Képzőművészet, 1931. V. évf. 172. l.

MDK

Személyi változások.

Kertész K. Róbert

Iparmüvészeti Főiskola Évk. 1934-36.Bp.1936.
17-20.o.

MOK

Kertész K. Róbert: áll, titrár, építőművész, a művészeti osztály vezetője, megígérte messzemenő segítséget a Grand Prix megvalósítása ügyében.

Ép. Ip. - Ép. Művészet: Építőművészek a kultuszminisztertől. - 1927 II. 15. - 28. l.

1-16.

MDK

Kertész K.Róbert épitész

Képek Ázsia keletéről. Épitő Ipar, 19o5.okt.29.

362 l.

Kertész K. RÓbert,

a Müemlékek Országos Bizottságának elnöke elkövetett mindent, hogy a Szent-Miklós torony megmaradt része visszanyerje eredeti külsö képét, dr Lux Kálmán müvezetése mellett végrhagtott munkálatok révén a nagy, diszes függönyives ablakok eredeti szépségükben kibontakoztak.

dr. Lux Kálmán: A budavári Szent-Miklós torony.
Müem. Közlöny. havi füzetei. 1938. II.évf. 4-6 sz.
46-51.l.

MDK

Kertész K.Róbert épitész

Krónika. Épitő Ipar-Épitő Művészet, 1922. okt.15.
151 l.

MDK

Kertész K. Róbert

A Rákóczi síremlék pályázat. Építő Ipar, 33 1909, okt. 31. 406.l.

MDK

Kertész K.Róbert építész

Föv.hirek. Váll. Közl. 1907. máj. 29. 9. l.

MDK

Kertész K. Róbert

Épitő Ipar, Épitőművészet, 1925. 49. évf.

MDK

Kertész K. Róbert

Képzőművészet. 1929. 2o. sz. 127-8. l.

MDK

Kertész K.Róbert

Pesti Napló, 1934. jun. 29. 16. o.

MDK

Kertész K. Róbert

Farkasházy Zsigmond-siremlék pályázat... Magyar Iparművészet 1931, 28. l.

MDK

Kertész K.Róbert

Farkasházy Zsigmond siremlék... Magy. Iparm.
1931. 28 l.

M. D. K.

KERTÉSZ K. Róbert

1912. Az Operaház belső korszerúsi-
tő átalakítása Medgyaszay Istvánnal

Ybl Ervin: Ybl Miklós 174.,

A PREMONTREIEK GÖDÖLLŐI FŐGIMNÁZIUMA

ÍRTA YBL ERVIN

Szent Norberttől 1121-ben alapított francia eredetű premontrei rend egyike volt hazánk legnépszerűbb szerzetesrendjeinek. Már a XIII. század folyamán 50 prépostsága volt az országban, ezenkívül rengeteg kolostora és plébániája. Az idők viszontagságai azonban, különösen külföldön, megtizedelték a nagyérdemű rend lelki és anyagi birtokait. Jelenleg csak a régi monarkia területén és Lengyelországban vannak premontreiek és a gyászos trianoni béke folyamán hazánk területéről is nagyrészben elszakadtak. Két prépostságuk közül csak a kisebbjelentőségű csornai maradt a mienk, míg a jászóvári prépostság híres rendházával, gyönyörű barok templomával, birtokaival, bányáival a cseheknek jutott. Három gimnáziumukat, a kassait, rozsnyóit és a nagyváradit szintén a belőlünk gyarapodott országok kapták. A hazafias érzelmű tanítórend azonban nem nyugodott bele, hogy Magyarországon ne legyen gimnáziumuk. De nem az államtól vártak segítséget, hanem saját erejükből kívántak új otthont építeni a magyar tudományosságnak. Magyarországi birtokaikra kölcsönt vettek föl, melyet 50 éven át évenként 50 vaggon búzával kell törleszteniök. Lelkes és őszinte támogatóra akadtak Horthy Miklós kormányzó, Horthy Miklósné őfőméltósága és Klebelsberg Kunó gr. vallás- és közoktatásügyi miniszter személyében, kik az államfői hatalmat, illetőleg nagy erkölcsi és politikai befolyásukat állították sorompóba a nemes gondolat megvalósítása érdekében.

Klebelsberg gróf képzelete előtt az ausztriai pompás barok rendházak és előkelő szellemű internátusok lebegtek, ezekhez hasonló intézetet akart a premontreiekkel építtetni. A magyar Kalksburgot óhajtotta itt életre hívni, mely a magyar középosztály gyermekeit a vallás és a haza tiszteletében, a tudomány és az erkölcs tiszta szellemében neveli fel a jövő számára. Az ő gondolata volt, hogy a premontreieknek ez az új otthona, mely idővel templomot, rendházat, internátust és gimnáziumot fog magában foglalni, Gödöllőre, a 220 méter, vagyis Kassával egyenlő magasságban fekvő Fácánoserdő ózondús tisztására kerüljön. A telket a korona-uradalom birtokából a rend örökbérbe kapta. Itt tette le Horthy Miklós kormányzó 1923 szeptember 23-án, Szent Gellért napján a gimnázium alapkövét.

Egyévi megfeszített energiájú munka után elkészültek a gimnázium építkezésével s így az alapkő letételének évfordulóján fölszentelhették a hivatásának átadott épületrészt. Az internátus tavaly ősszel szintén tető alá került, a templom és rendház építése azonban, a nagy költségekre való tekintettel, későbbi évekre maradt. Már így is sok-sok milliárdra rúg a premontreiek kiadása, hiszen nem kímélték a pénzt, valóban művészi elgondolású épülettel akarták az országot megajándékozni. Nagy szerencséje a rendnek, hogy olyan építészekre bízta az épület tervezését, kik kiváló tehetségük, ízlésük és nagy készültségük folytán tökéletesen valósították meg a reájuk bízott szép feladatot. Kertész K. Róbert és Sváb Gyula, az épület tervezői méltán büszkék lehetnek alkotásukra. Olyan épületet emeltek a rendnek, amelyben az elmult századok nemes hagyományai keltek ismét életre. Már most is műemlék jellege van ennek az épületnek, a rendtagok úgy érezhetik

Plasztikus díszítmény
a Premontreiek gödöllői főgimnáziumán.

Oszlopfő a Premontreiek gödöllői főgimnáziumán.

benne magukat, mintha évszázados falak között járnának. Nagy érdeme a tervezőknek, hogy a hazai barok és klasszicizáló architektúra elemeit használták fel és így olyan épületet alkottak, mely nem idegen a honi talajon. A gimnáziumi szárny főhomlokzata a XVIII. század végének klasszicizáló fölfogását tükrözi vissza, míg a félig felépült hátsó homlokzat a barok stílusnak korábbi formáit követi. Nem hasonlít itt semmi a szokványos, rideg és fantáziátlan iskolákra, az épületeknek minden szöglete szerető gonddal készült. Különösen a tágas, nagyszabású lépcsőház sikerült kitünően. Az építészek itt kiváló példát adtak arra nézve, hogy miként lehet a díszítő eszközök lefokozásával, kizárólag az arányok és a főformák nemességével előkelő művészi hatást kiváltani. A folyosók boltozottak, sehol sem érezhető a modern gyakorlati szellem sivár szögletessége.

Nagyban hozzájárul az épület művészi arculatának fokozásához, hogy a tervező építőművészek kiváló festő- és szobrászmesterek munkásságát is igénybevették. A gödöllői gimnázium jó példa lehet arra, hogy miként kell egy épületnek a művészi hatás teljessége kedvéért a szobrászatot, festészetet és az iparművészetet segítőtársává fogadni. A *Magyar Iparművészet* ezévi első számában éppen erről a kérdésről volt szó. Elek Artur mindenki helyeslésére fejtegette, hogy az anyaművészetnek, melynek méltán nevezik az építőművészetet, nem szabad a többi művészetről sem megfeledkeznie. A gödöllői premontrei gimnázium építőinek egyik legnagyobb érdeme, hogy az épületnek ily értelemben való díszítéséről bőkezűen és biztos érzékkel gondoskodtak. Nemcsak szobrászainknak és festőinknek nyílott itt alkalom az épülettel összefüggő dekoratív és monumentális feladatok megoldására, hanem az iparosoknak is művészi munkát kellett létrehozni. Ez a művészi összmunka avatja a gimnáziumot az utóbbi évek egyik legnevezetesebb építőművészi alkotásává és ezért kívántunk mi is e folyóirat hasábjain az épülettel foglalkozni.

Sajnos, arra nincs helyünk, hogy az épületnek minden egyes művészi tartozékával részletesen foglalkozzunk, csak a legnevezetesebbeket sorolhatjuk föl. A közölt ábrák ezt a feladatot a szónál úgy is jobban elvégzik. Nagy Sándor, a gödöllői művésztelep szeniora, a lépcsőház menyezetét és a nagyterem falait díszítette festményekkel, Glatz Oszkár ünnepies képmásokat festett, míg Simay Imre, Szentgyörgyi István, kisfaludi Stróbl Zsigmond, Sidló Ferenc szobrásztanárok az épület homlokzatát és csarnokait ékesítették szobrokkal és domborművekkel. Nagy Sándornak lépcsőházbeli menyezetképei a mesternek eddigi legnagyobbméretű alkotásai közé tartoznak. Az ő ismert egyéni és magyaros stílusában egy hármasosztású vallásos és mondai tárgyú kompoziciót hozott létre. Simay Imre két allegórikus csoportja a főhomlokzat attikáját koronázza, annak lényeges dekoratív tartozéka. Szentgyörgyi és Stróbl Zsigmond kiváló dombor-

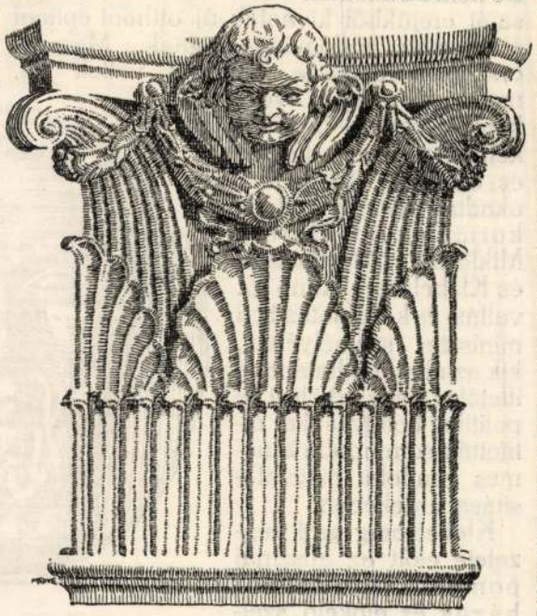

Oszlopfő a Premontreiek gödöllői főgimnáziumán.

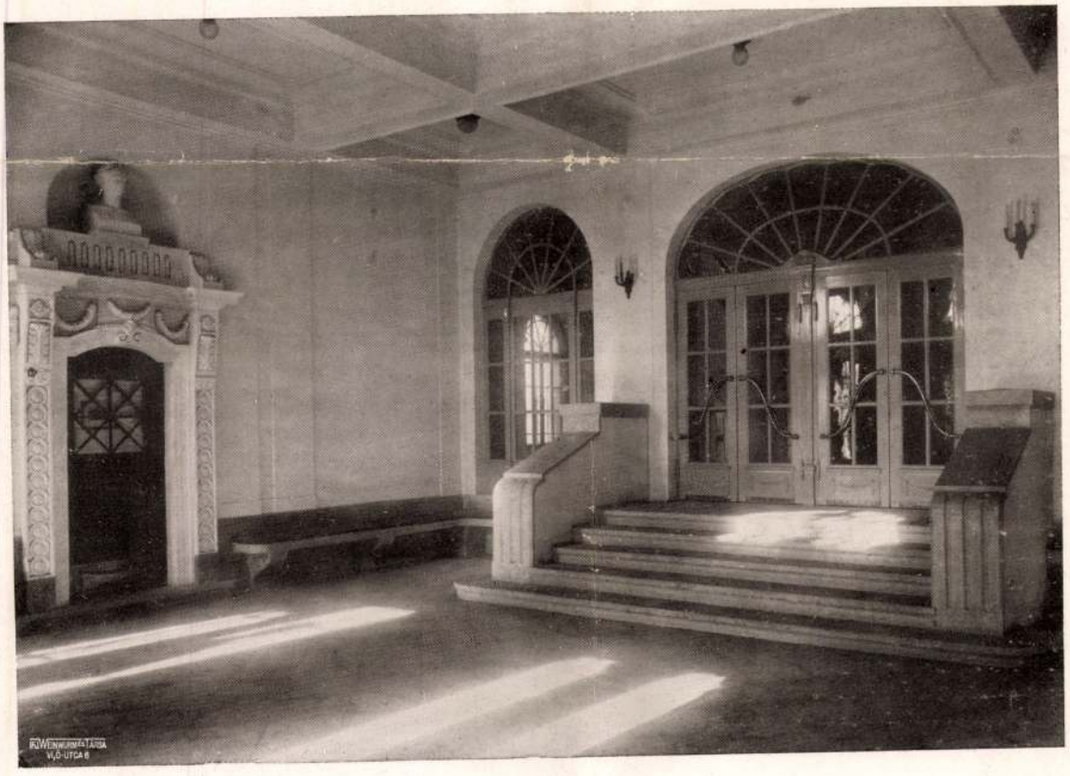

Kertész K. Róbert és Sváb Gyula: A premontreiek gödöllői főgimnáziuma és annak előcsarnoka.
Das Hauptgebäude und deren Vorhalle des Prämonstratenser Ordens in Gödöllő.
Gymnase et vestibule des Prémontrés à Gödöllő.

Sidlo Ferenc: Boldog Hermann Norbert premontrei szerzetes és szent Imre szobrai a premontreiek gödöllői gimnáziumában.
Steinstatuen des Seligen Prämonstratenser Mönches Norbert Hermann und St. Emerichs im Prämonstratenser Gymnasium in Gödöllő.
Statues d'un religieux et d'un saint, au gymnase des prémontrés à Gödöllő.

művei viszont az elsőemeleti előcsarnokot ékesítik. Kár, hogy a kedvezőtlen világításban e reliefek finomságai nem érvényesülnek eléggé. Sidló Ferenc boldog Ermannusa és szent Imréje mélyen ihletett alkotások. Végül különös figyelmet érdemelnek az épület különböző részein alkalmazott vasrácsok, melyeknek rajza és kidolgozása rendkívül stílusos. Ezekben érvényesül legjobban a teljes érzékkel megújított régi stílusok művészi hangulata. Szobrászaink, festőink természetesen elszoktak attól, hogy ösztönösen az épület stílusához ragaszkodjanak, de ez nem az ő hibájuk, hanem a koré, különösen a XIX. századé, mely az ötvenes évek után nem termelt minden művészetet egyformán uraló, határozott stílust. Megengedte, hogy a művészetek, sőt az egyes művészek egymástól függetlenül szertekószáljanak. Most azonban ismét a stílusos összkompoziciók után vágyódunk. Az épületektől azt kívánjuk, hogy bennük a képző- és az iparművészetek teljes orkesztere harmónikusan összecsendüljön, az épületet díszítő szobrokban és festményekben ugyanaz a formaritmus érvényesüljön, mint az épület architektónikus vonalaiban. A gödöllői gimnázium már egy állomás ezen az úton, mely után reméljük, hogy az idők javulásával az efajta építőművészi alkotásoknak díszes sora fog következni.

APPONYI SÁNDOR GRÓF †

ÍRTA VÉGH GYULA

Április 18-án, nyolcvankettedik évében, örök nyugalomra tért Apponyi Sándor gróf. Halálát nem csupán főúri rokonsága, de az egész művelt magyar társadalom gyászolja. Bár az utóbbi években a nyilvánosságtól visszavonulva, tudományos kedvtelésének élt szép lengyeli otthonában, ismerte őt mindenki, aki a magyar szellemi élet fejlődését figyelemmel kísérte. Hiszen ott volt ő mindenütt, ahol komoly, tudományos, vagy művészi munka folyt, kész örömmel támogatva minden őszinte törekvést, csupán csak egy feltételt szabva: azt t. i., hogy az ő neve valahogyan előtérbe ne kerüljön. Szerénysége nem gőg volt, hanem a legelőkelőbb jellemek szerénysége, akik a nemeset, a frázisnélküli hazafiságot és áldozatkészséget magától értetődő kötelességnek, örömnek tekintik. Apponyi Sándor gróf nevét főleg könyvgyűjtése és könyvtárjegyzékének kiadása tette ismeretessé nemcsak Magyarországon, de az ország határain túl is. Már tizenötéves korában kezdte gyűjteni a magyar vonatkozású külföldi nyomtatványokat s az egész életen át kitartással és nagy szaktudással folytatott gyűjtés eredménye a híres Hungarica-könyvtár, melynek sem nálunk, sem a külföldön párja nincsen s melynek Apponyi által szerkesztett tudományos katalógusa világszerte elismert forrásmunkája a magyar történelem kutatóinak és a bibliográfusoknak.

Plasztikus díszítmény
a Premontreiek gödöllői főgimnáziumán.

De a szép könyvekkel kapcsolatosan és ezeken kívül is sok szál fűzte Apponyi grófot a művészetekhez. Mint előkelő főúri családnak sarja és mint diplomatának külföldön született, külföldön élt fia, ki maga is diplomatának készült, kora ifjúságától fogva a műveltség legnemesebb hagyományainak, az ízlésnek úgyszólván a forrásánál találta magát s bő alkalma volt a veleszületett, átörökölt hajlamokat továbbfejleszteni. Az előkelő környezet nemesítő légkörében második természetévé vált nemes gondolkozást és ízlést pedig gyümölcsöztette az ő saját környezete és hazája javára.

A lengyeli kastély könyvtárának berendezése, — melyből képekben mutathatunk be néhány részletet, — a fényűzés nélkül, de választékos ízléssel berendezett Andrássy-úti villa, a ritka könyveknek híres londoni és párisi könyvkötőknél készült kötései tanuskodnak róla, hogy mily szeretettel és hozzáértéssel ápolta Apponyi Sándor gróf a szépet és mily nagy jelentőséget tulajdonított a bennünket környező külvilág

összhangzatosságának. Ízlésében nem volt maradiság. Szerette és megbecsülte a régiben azt, ami tökéletes és örökéletű, de nem ragaszkodott az elavulthoz és kereste az újban is a szépet. Művészeink csakúgy, mint tudósaink gyakran kerestek és találtak inspirációt Apponyi grófnál. Akik házánál megfordultak és élvezhették meleg, szívélyes vendégszeretetét, mindenkor buzdítást merítettek jóakaró kritikájából.

Apponyi Sándor azonban többet tett ennél: odaajándékozta nemzetének azt, ami a legkedvesebb volt néki: a mérhetetlen értékű könyvtárát. Tette ezt a nála megszokott szerénységgel, kerülve minden feltűnést. Nem tehetett róla, hogy a nemzet hálája jeléül törvénybe iktatta az adományozást, méltóképpen egysorba helyezvén azt a Nemzeti Múzeum és az Országos Könyvtár alapításának ugyancsak törvényeinkben megörökített tényével. A „*Bibliotheca Apponyiana*" elsősorban a történetbúvárok és bibliográfusok kincse. De a művészetek mívelőinek is gazdagodást jelent, mert úgy az adomány részét képező régi metszetgyűjtemény, mint maga a könyvtár anyaga a grafika, tipografia, a könyvdíszítés és könyvkötés szakmájába vágó művészi értéket képvisel, mely, ha a benne rejlő tanulságokat kellőképpen gyümölcsöztetni tudjuk, nagy hatással lehet művészetünk ez ágainak fejlődésére.

Apponyi Sándor gróf személyében lelkes mecénást veszített a magyar nemzet. De adományában és az emlékben, melyet őróla, mint legjobbjaink egyikéről, megőrizni fogunk, nyert a magyar kultúra új erőforrást, dícsőséget, tündöklő példaadást az önzetlen, hazafias törekvésre és lelkes áldozatkészségre.

Még mindig akadnak mesteremberek, kik gyönyörűségüket lelik munkájukban és azon vannak, hogy az mennél tökéletesebb és mennél szebb legyen. Egy ilyen buzgó munkás lelkét annyira betölti a maga dolga, hogy műhelyében egészen megfeledkezik az élet sokféle nyomorúságáról. Kedves neki az a tárgy, amelyet ő alkotott, — még ha a gőgös világ bármennyire le is becsüli azt, — örül neki és jól esik látnia, hogy két keze munkájával és talán lelkével is formátlan anyagból valamit létre hozott, ami mindenképpen emberi mivoltunknak kézzelfogható bizonyítéka... A vérbeli mesterember örömmel azon lesz, hogy műve — legyen az akár használatnak, akár csupán dísznek szánt mű — mennél szebb legyen. hogy a természet alkotásaival is versenyezhessen.

Plasztikus díszítmény
a Premontreiek gödöllői főgimnáziumán.

RICKETT BUDAPESTEN. A szálloda folyosóján mosolyogva állt a fotoriporter elé

ESTE CIGÁNYZENE MELLETT MULATOTT Tevfik Doss pasa, nyugalmazott egyiptomi közlekedési miniszter és felesége társaságában az Ostende kávéházban
(Bojári és Deutsch felvétele)

CALDARISZ GÖRÖG MINISZTERELNÖK és *Kondilisz* görög hadügyminiszter távozik egy izgalmas miniszteri tanácsról, amelynek eseményeiről ma *Bálint* György, *Az Est* athéni repülő-riportere érdekes tudósítást írt

ILYEN LESZ AZ ÚJ PÁZMÁNY PÉTER-KÉTPENGŐS, amelyet a Tudományegyetem 300 éves fennállásának emlékére verettek
(Berán Lajos szobrászművész műve)

Ha félretesz naponként

3 fillért

és megveszi a Pesti Napló könyveket,

filléreként gyönyörű könyvtára lesz!

Rickett ma elrepült Budapestről

— Az Est tudósítójától —

Mr. *Rickett*, az abesszíniai olajmezők titokzatos üzletembere, a négus üzletbarátja, átutazott Budapesten. Szerdán este még Athénban nyilatkozott *Az Est* munkatársának, csütörtökön délelőtt már megérkezett Budapestre, külön repülőgéppel.

Mr. Rickett megpróbált titokzatos vendég maradni: nem sikerült. Bécsnek, Londonnak nem vette fel a telefonkagylót és a szállóban is meghogyta, hogy — nem létezik! Délutánra azután le kellett tennie a titokzatosságról, a *Pesti Napló* munkatársa megtalálta, meginterjuvolta.

Estefelé lejött a szobából, megvacsorázott, utána egyiptomi barátja és annak felesége társaságában elment cigányzenét hallgatni.

Ma reggel kifizette számláját, kihajtatott a mátyásföldi repülőtérre és a 7 óra 10 perckor induló Malert-géppel *elrepült* Bécsbe, ott átszáll a londoni gépre.

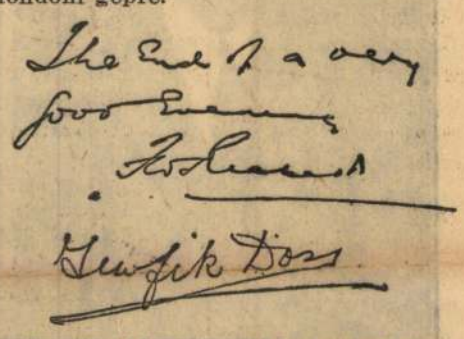

RICKETT AUTOGRAMJA, amelyet tegnap este Az Est munkatársának adott. Ez az aláírás szerepel a sokat emlegetett abesszín olajszerződésen, amely most a világpolitikában olyan nagy szerepet játszik. Rickett aláírása alatt ott van a vele szórakozó Tevfik Doss egyiptomi pasa autogramja is

— Egymillió telefon, hétmillió rádió. *Londonból* jelentik: A londoni távbeszélő-előfizetők száma ebben az évben az előfizetési díjak mérséklése következtében *43.000-rel emelkedett és 914 ezer 200-at ért el* s remélik, hogy még az év folyamán *meghaladja az egymilliót* és ezzel Londonban lesz a legtöbb távbeszélő a világon. 1945-ig az egész londoni távbeszélőkörzetben, amelynek sugara 20 kilométer, befejezik az önműködő központok felszerelését. Az angol rádióelőfizetők száma augusztusban elérte a 7,175.116-ot, ami 28.000-rel több, mint júliusban.

— Angol otthonok a grönlandi jégen. *Londonból* jelentik: A keletgrönlandi angol expedícióval négy hölgy is elindult Shackleon híres hajóján, a *Quest*-en a Sarkvidék felé. Közülük kettő, Mrs. *Courtauld* és Mrs. *Longland* most visszatért Angliába. A másik kettő a kangerdludsuaki táborban fogja eltölteni a sarki telet. Mint a két hazaérkezett hölgy elmondta, azt a célt tűzték maguk elé, hogy *az ottani magányos kis kunyhókat a lehetőség szerint angol otthonokká varázsolják.*

— Az öngyilkos bécsi ügyvédet Angyalföldre vitték. Ma reggel rendőrorvos vizsgálta meg Hans *Braun* bécsi ügyvédet, aki az Európa szállóban tegnap reggel öngyilkosságot kísérelt meg. A rendőrorvos megállapította, hogy *az állítólagos bécsi ügyvéd elmebeteg.* Ezért a teljesen felgyógyult ügyvédet az angyalföldi elmegyógyintézetbe szállították.

Az amerikai háztartások forradalmi átalakulása

A mai forrongó kor vezérlőtudománya: a vegyészet. Javára szól a modern kémiának, hogy nemcsak a háborús vegyszereket, hanem a békés munkálkodást szolgáló eszközöket is mindinkább tökéletesíti. Ilyen modern csoda látott napvilágot az egyik amerikai nagy vegyészeti gyárban, amely Magyarországon »TAX« néven kerül forgalomba. Régi tapasztalat, hogy nemcsak a drága pénzen vásárolt árut kell megóvni, hanem a kombinét, harisnyát, finom fehérneműt, stb. még fokozottabb gonddal kell kezelni a mosásnál, nehogy idő előtt tönkremenjen. A lúg romboló hatása közismert, a szappanról pedig azt kell tudnunk, hogy meszet fejleszt, amely a kimosott ruha felületére lerakódik és színét elhomályosítja. Mind e bajokat egy csapásra megszünteti a »TAX« csodamosó. A »TAX« mosószer sem lúgot, sem szappant nem tartalmaz s minthogy nem fejlődik mészszappan, a kimosott ruhaanyagok megtartják eredeti színüket. Nagy előnye, hogy az enyhe kezelés által a ruha élettartama jóval hosszabb lesz. A »TAX«-szal mosott színes anyagok három színárnyalattal szebbek lesznek. A »TAX« még a legkeményebb kútvízben is maradék nélkül oldódik. Mosóképessége 14-szer, habzóképessége pedig 5-ször nagyobb más anyagoknál. Hallatlan előnye e szernek az is, hogy a »TAX« csak fillérekbe kerül s így mindenki könnyűszerrel hozzájuthat.

— Felismerték az ismeretlen öngyilkos nőt. A törvényszéki orvostani intézetben ma reggel megjelent *Takács* Anna, hogy megtekintse a belvárosi penzióból két nappal ezelőtt a bonctani intézetbe szállított női holttestet. A rendőrség nyomozása *nem tudta megállapítani, hogy az életúnt nő kicsoda.* A bejelentőlapot *Takács Júlia* névre töltötte ki, de semmi adat sem volt arra, hogy ez a név valódi.

Takács Anna a női holttestben felismerte nővérét, Takács Júliát. A Golgota utca 13. számú házban laktak szüleiknél. Nővére állandóan rendkívül ideges volt. Sokszor mondotta, hogy nem bírja az életet. Elköltözött hazulról két napra. Úgylátszik, az első nap nem merte végrehajtani öngyilkossági szándékát, *a második napon mérgezte meg magát.*

— Az önkéntes megterméketlenítést sürgeti egy híres angol orvos. Lord *Horder* híres angol orvostanár, a velszi herceg és a miniszterelnök háziorvosa, a melbournei orvosértekezleten tartott előadásában *az önkéntes terméketlenítés megengedését* sürgette fajnemesítés céljából. A legutóbbi népszámlálások bebizonyították Horder szerint az angol nép lassú, de állandó elkorcsosulását és csak a háború és háborús veszedelem kezdte Angliát felrázni közönyéből és figyelmeztetni a fajnemesítés fontosságára.

— Autó és motor. A BC 357 rendszámú gépkocsi a Benczur ucca és az Aréna út sarkán elütött egy motorkerékpárt, amelyen *Szunyog* Andor magántisztviselő ült, aki a Benczur ucca 8. számú házban lakik. Könnyebb sérüléseket szenvedett. A mentők a helyszínen bekötözték sérüléseit.

Kozma Jenő rágalmazóját elítélték

— Az Est tudósítójától —

Néhány hónappal ezelőtt az egyik hetilapban feltűnéstkeltő cikk jelent meg a következő címmel: »*Hogyan szerezte hatalmas vagyonát Kozma Jenő?*«

A cikk miatt Kozma Jenő sajtópert indított a cikk szerzője, *Pál* Tamás ellen. Ma tárgyalta ezt az ügyet a budapesti büntetőtörvényszék *Kovács Miklós tanácsa.* Felolvasták a cikket, amelyben Pál Tamás rendkívül súlyos vádakat emel Kozma Jenő ellen, azt hangoztatva, hogy *Kozma Jenő közéleti szereplését arra használja fel, hogy vagyonát növelje*

— *Bűnösnek érzem magam* — jelentette ki Pál Tamás. — Forrongó politikai atmoszférában írtam ezt a cikket, utasításra, bizonyos oldalról kapott információk alapján. *Utólag meggyőződtem, hogy ezek az információk teljesen alaptalanok, elfogultak,* természetes tehát, hogy a cikkemben foglaltakat *nem tartom fenn és azokért bocsánatot kérek.*

Kozma Jenő a bocsánatkérést — mint kijelentette — *nem fogadhatja el elégtételnek.*

Dr. *Vajda* Ödön vádbeszéde után a törvényszék 15 napi fogházra és 100 pengő nem vagyoni kár megfizetésére ítélte Pál Tamást.

Az ítélet *nem jogerős.*

Építész-világkongresszus kezdődik holnap Budapesten

— Az Est tudósítójától —

Holnap, szombaton *nemzetközi építészkongresszus kezdődik Budapesten,* amelyre *18 államból mintegy 100 építész jön el,* akik úgyszólván

az egész világot képviselni fogják,

mert eljönnek *Afrikából, Ausztráliából* és *Kínából* is. Prágából ma este vasúton jönnek Szobig, onnan hajón. Este féltízkor érkeznek Pestre.

A Párizsban megjelenő nemzetközi építészfolyóirat, a *L'Architecture D'aujourd'hui* szerkesztő-bizottsága rendezi ezt a kongreszust.

A szerkesztőbizottság és a kongresszusok rendezőbizottságának tagja többek között Auguste *Perrett, Le Corbusier,* Robert *Mallett-Stevens,* Paul *Valéry,* Jean *Giraudoux,* akik köré a legtehetségesebb fiatal nemzedék csoportosul.

Magyar szempontból érdekes, hogy vezetőszerepet játszik a bizottságban *Vágó* Péter, a Párizsban élő fiatal építész, *Vágó* Józsefnek, a népszövetségi palota egyik tervezőjének fia, aki a folyóirat főszerkesztője.

Az építészek *1932-ben Moszkvában* gyűltek össze, *1933-ban Milánóban.* Budapesten a »*nemzeti építészetről*« tartanak megbeszéléseket. Arról a kérdésről, hogy

van-e és lehet-e a modern építészetnek nemzeti jellege?

Rendkívül érdekes vita várható erről.

Bennünket magyarokat különösképpen érdekel ez a téma, hiszen *Lechner* és *Lajta* Béla magyar építészek egész Európában az új, korszerű építészet legelső úttörői közé tartoznak.

Szombaton délelőtt 10 órakor *a műegyetem fogadja a külföldieket.*

Az építészkongresszust a magyarországi szervezőbizottság készítette elő, elnöke *Kertész* K. Róbert nyugalmazott államtitkár és egyik vezetője ifj. *Masirevich* György, a francia folyóirat magyarországi szerkesztője. *Kertész* K. Róbert munkatársunknak a következőket mondotta:

— Rendkívül örvendetesnek tartom, hogy *építészkörökben milyen nagy érdeklődés mutatkozik Magyarország iránt.* Ez az öt esztendő előtt Budapesten megtartott XII. nemzetközi építészkongresszus folyománya. Az is örvendetes, hogy az értekezlet most *a nemzeti építészet* kérdését vetette fel. Az egész világon nemzetközileg mutatkozó építőművészeti formák nagyjából azonosak, de mi magyar építészek mégis azt valljuk, hogy

Magyarországon előbb-utóbb megtaláljuk ennek az új nemzetközi irányzatnak nemzeti kifejlődési eszközeit.

A történelmi évszázadok során *minden Nyugatról jött építészeti stílus vagy irányzat bizonyos nemzeti jelleget öltött nálunk.* A magyar építészek örömmel várják a külföldieket és bizonyosak vagyunk abban, hogy *kellemes emlékekkel távoznak tőlünk.*

RÁDIÓ

Hangjáték a Studióból

Péntek:

Budapest I.: 5.00 Fejtő Ferenc előadása. — 5.30 Cigányzene. — 7.05 Budai dalárda. — 8.00 »Így volt ez valaha régen«. Hangjáték előadás a Studióból. — 9.05 Hanglemezek. — 10.30 Szalónzene. — 11.30 Cigányzene.

Budapest II. 6.05 Cigányzene. — 7.00 Waldapfel József előadása. — 7.40 Beszkár zenekar. — 9.30 Jazz.

Szombat:

Budapest I. 6.45 Torna. — 10.20 Felolvasás. — 12.05 Szalónzene. — 1.40 Marik Irén zongorázik. — 4.10 Rába Leó felolvasása. — 5.00 Otvos Béla előadása. — 5.30 Szalónzene. — 7.05 Hanglemezek. — 7.45 Zágon István csevegése. — 8.15 Zenés képsorozat. — 10.10 Cigányzene. — 11.00 Szalónötös.

Budapest II.: 5.35 Néprajzi előadás. — 6.05 Szalónzene. — 7.10 Mezőgazdasági félóra. — 7.30 Tárogató. — 8.20 Dr. Wellmann Imre előadása.

MA még titkos **FAVORIT,**
HOLNAP mindenki tudja, hogy ez a szezón legnagyobb **SLÁGERE**

Premier **MA!**
METRO Filmpalota

Kertész K. Róbert

és

Weichinger Károly

nincs céd.

Elek Artur:

Milyen lesz az új városháza?

Újság. 1940 jul. 4.

Kassai Múzeum (Rákóczi ebédlőház)

III. 170.

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő

Nincs Möller István

lép Wälder Gyula

Vrod

Kabdebó Gyula:

Előadások a műcsemlékekről. Vállalkozók Sapja. 1923. febr. 7.

Számek György II. 212

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő dr

Svab Gyula

K

mincs céd

a székesfővárosi szeretetotthon tervp.

III díj

MAGYAR-EPITOMUVESZET

1929. 4. sz.

műszaki rajzokkal

LYAN LEGÉNY MINT TE.» NÉPDAL.

<Kertész K. Róbert>

K.

cikke

<> Gróf Klebelsberg Kuno, az alkotó.
Budapesti Szemle
1937. ápr. n. 17—33. l.

A S

Kertész K. Róbert

K

Címadományozás:

A Kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Kertész* K. Róbert nyugalmazott címzetes államtitkár, magyar királyi József Nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemi magántanárnak a magyar építőművészeti kultura fejlesztése terén szerzett kiváló érdemei elismeréseül, dr. *Teghze-Gerber* Ferenc nyugalmazott legfőbb állami számvevőszéki tanácselnök, egyetemi magántanárnak pedig a szakirodalom művelése és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemei elismeréseül, valamint dr. *Maucha* Rezső kisérletügyi főigazgató, egyetemi magántanárnak a tudományos szakirodalom és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemei elismeréseül az egyetemi nyilvános rendkivüli tanári címet adományozta.

Nemzeti Újság

1943. ápr. 28.

UJ KÖNTÖSBEN

Irta: Kertész K. Róbert.

Uj köntösben mutatkozik be az „Építőmunka", — új formában és megerősített szerkesztőséggel.

A ma művészetének ez az organuma az építőművészet, építőipar, belső építészet, lakberendezőművészet és iparművészet gondolatkörén túl felölelni kívánja a festő és szobrászművészeteknek azokat a területeit is, melyek a ma művészeti szellemében termelnek s melyek lényegüknél fogva a szülő anyaművészettel, az építőművészettel kapcsolatukat meg nem tagadhatják. Ezekre is kiterjeszti hatóradiusát az Építőmunka. Igy egységbe foglaltan mutathatja be mindazt, amit a mai korszellem az alkotóművészetekben produkál. A nagy egység mellett a különböző ágazatok közötti összefüggés is érthetővé válik.

Az Építőmunka elsősorban a nagyközönséghez szól, hogy a megismerésen keresztül a megértéshez közelebb hozza azokat a törekvéseket, mely a ma művészetét és a ma művészeit áthatják. Azokat, az egész kultúrvilágban elemi, átütő erővel érvényesülő akarásokat, melyeknek elindító szellemi és ideggóca századunk harmadik évtizedébe van beleágyazva. Azokba a társadalom psychikai elváltozásokba, melyeket a háború utáni időkben a természettudományok és a technika rohamos fejlődése és az új szociális élettünetek idéztek elő, — a megelőző évtizedek előkészítő munkáival.

Az egész művelt világon egységesen és úgyszólván mindenütt érvényesülnek ezek a jelenségek, nem lehet elzárkózni előlük — és nem vonhatja ki magát hatásuk alól egy haladó természetű nemzet sem.

A magyarság őseitől örökölt hagyományos haladó szelleme belékapcsolódott immár ebbe az áramlatba, az új világkorszaknak alkotóművészi munkásságába. Amivel csak következetes maradt önmagához és ahhoz a nemzeti szemszögből oly értékes sajátosságához, hogy a magyar nemzet minden időkben, veleszületett és nem csökkenő ősi energiájával és szellemi rugalmasságával mindig idejekorán felismerte a kor követelőleg fellépő igényeit, — a kultúrélet minden képsíkján. Szent István, Nagy Lajos, Mátyás király, Bethlen Gábor, Széchenyi és Kossuth a magyar haladó szellemnek örökké világító egyéniségei, kik a maguk idejében merészen jelölték ki az új utakat a nemzet boldogulása felé s amelyeken haladó magyarság mindég belé tudott kapcsolódni a kor vezető eszméjének haladó vonalába a kultúréletben is. Keleti eredetű, nagy, ősi kultúránk újjá született a szentistváni nyugati kereszténységben. Gizella és Gellért a német és itáliai művelődési áramlatok jelzői ebben a korban. Az anjou Nagy Lajos a francia szellem, Corvin Mátyás az olasz renaissance áramlatának tárták fel a nemzet kapuit. Bethlen Gábor a lelkek felszabadulását hozta Hollandia és Németország felől, Széchenyi a társadalmi és műszaki vívmányokat Angliából, Kossuth a nemzeti szabadság mózesi lángoszlopát gyújtotta fel, — és a nemzet mindég követte vezéreit a haladás útjára és amellett nemzeti egyéniségét is mindég megőrizte.

Ezt az örökké fiatal, erős nemzetet igazán nem lehet a maradiság és a beteges konzervativizmus vádjával illetni. Minden történelmi balszerencse ellenére is a nemzet a szellemi életben az élen haladt — és magyar maradt. És így van ez most is és így lesz ez a jövőben is.

Igaz, minden korban voltak a haladásnak — gyakran jóhiszemű — ellenzői és ezek mindig a nemzeti gondolatot próbálták a haladás útjába állítani. Szent Istvánnak meg kellett küzdenie a koppányokkal, Vata lázadásával, Mátyás szembekerült a főnemesekkel, Bethlen a Habsburgokkal, Széchenyi a nemességgel, — de a haladás, az új eszmény gondolata a nemzet összessége és a nemzeti kultúra javára mindenkor diadalra jutott. A mai új világkorszak művészi szelleme is beleütközik a haladás egyenes útján abba az akadályba, amit azok állítanak elébe, akik szellemi életünk nemzeti voltát féltik tőle. Fölösleges aggodalom!

A mai kor művészi irányzata ép oly kevéssé nemzetellenes, mint ahogy a középkori, a renaissance nem volt az, vagy a barok. Ezekben a nagy, szintén nemzetközi keletkezésű művészi irányokban is tudott a magyarság alkotni; még pedig magyart alkotni, olyat, amely minden külföldivel összevetve attól eltérő és félreismerhetetlenül nemzeti, magyar.

Nincsen rá semmi ok, a jelentől félteni a nemzeti gondolatot. A mai kor művészi irányában is meg fogja találni a magyarság a maga sajátos nemzeti ösvényeit, a maga nemzeti kifejező eszközeit. Amint a művészetek egyes ágazataiban, — bízvást mondhatjuk, — már meg is találta. Amit a fiatalok, a haladók, a komolyan küzdők alkotnak, — az magyar művészet, mert magyarok csinálják és az ő magyar lelkük fog kiütközni alkotásaikon. Van és még inkább lesz magyar nemzeti újművészet, mert ez a nemzet haladó nemzet és mert tehetséges.

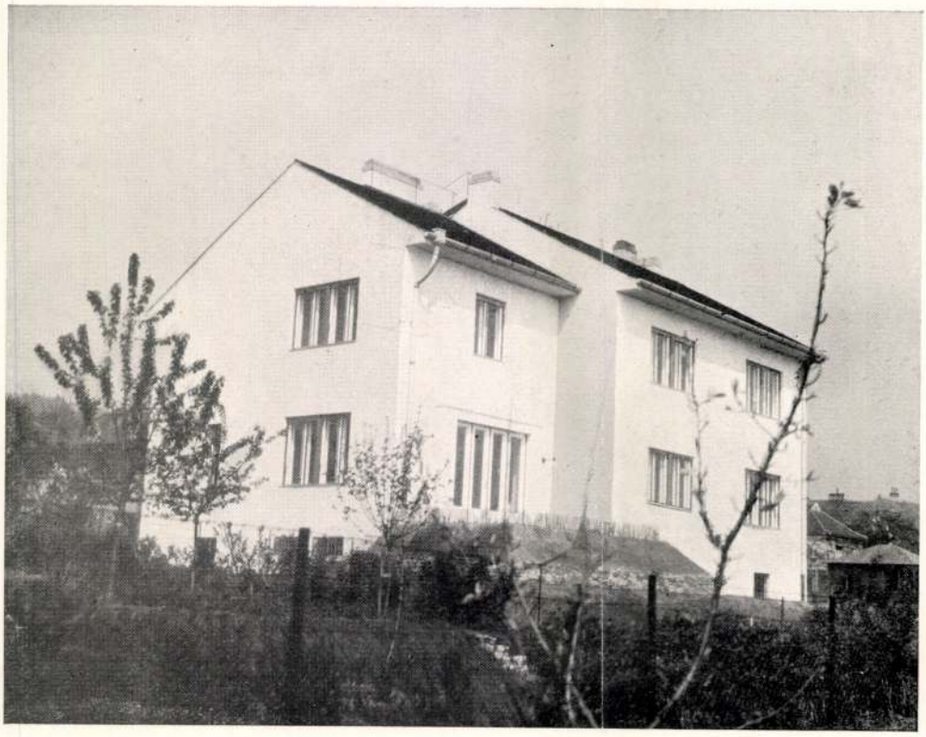

CSALÁDI LAKÓHÁZ BUDAPEST—MÁRTONHEGYEN

Dr. Kotsis Iván.

Az épület két emeletsorban közel egyenlő alapterületű lakószobákat tartalmaz, azért, hogy szükség esetén két lakássá lehessen megosztani. Ez esetben az egyik lakás a földszintet, a másik az emeletet fogja elfoglalni. A bejáró a jelenlegi gazdasági bejáró lesz, a jelenlegi főbejáró helyére kerül a földszinti lakás fürdőszobája (az emeleti alá).

Az emeleti mellékhelyiségek helye máris elő van készítve a délkeleti sarkon lévő padlástér alakjában.

Az uccai homlokzat csaknem északnak néz, ezért erre a lakóhelyiségeknek ablaka nincs; ezek az épület déli és keleti oldalai felé vannak.

A tető teljesen vápa-, illetve zughajlat nélkül készült, nyeregtetőszerűen, amelynek fedélsíkjai az ereszek helye szerint különböző mélységig nyulnak le.

A tető lefedése carbolineummal itatott cseréppel készült; a homlokzat erősen durva kőporos vakolatú. Külső színhatás: fehér falsík, fekete tető és grafitszürke ablakkeretek és rácsok, fehér ablakszárnyak.

Az északi homlokzaton álló szent Ferenc szobrát Ohmann Béla szobrászművész készítette.

Az épületet Dávid János és Fia építési vállalata építette.

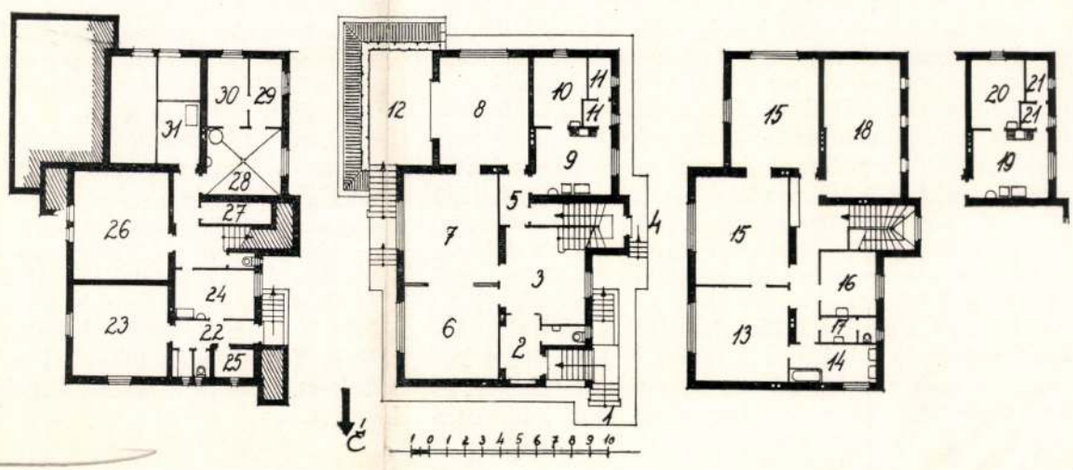

Kertész K. Róbert

K

Weichinger Károly

mint
led
2

iroch
2

Lechner Jenő dr.:

A „Forum.".

A Műszaki Világ

1937. jul. 2.

2,

40
14.
34 64

18 -

24
9
15.2
30

Kertész K. Róbert

Sváb Gyula

irod

nincs
céd

Bierbaerdesch

258. l.

K

Thùs coriaria

Csersfómórce

Kertész K. Róbert

nincs Céd

Lechner Jenő dr és Sváb Gyula

a Magladi uti szeretet-otthon terv pályázatán a 6000 pengős III. díjat fentiek nyertek -

Épitő Ipar - Épitő Művészet 1929. 53. l.

(A székesfővárós tanácsa.)

76. kép. Kapukeret alakos faragványa XII. század
6. és 71. szám)

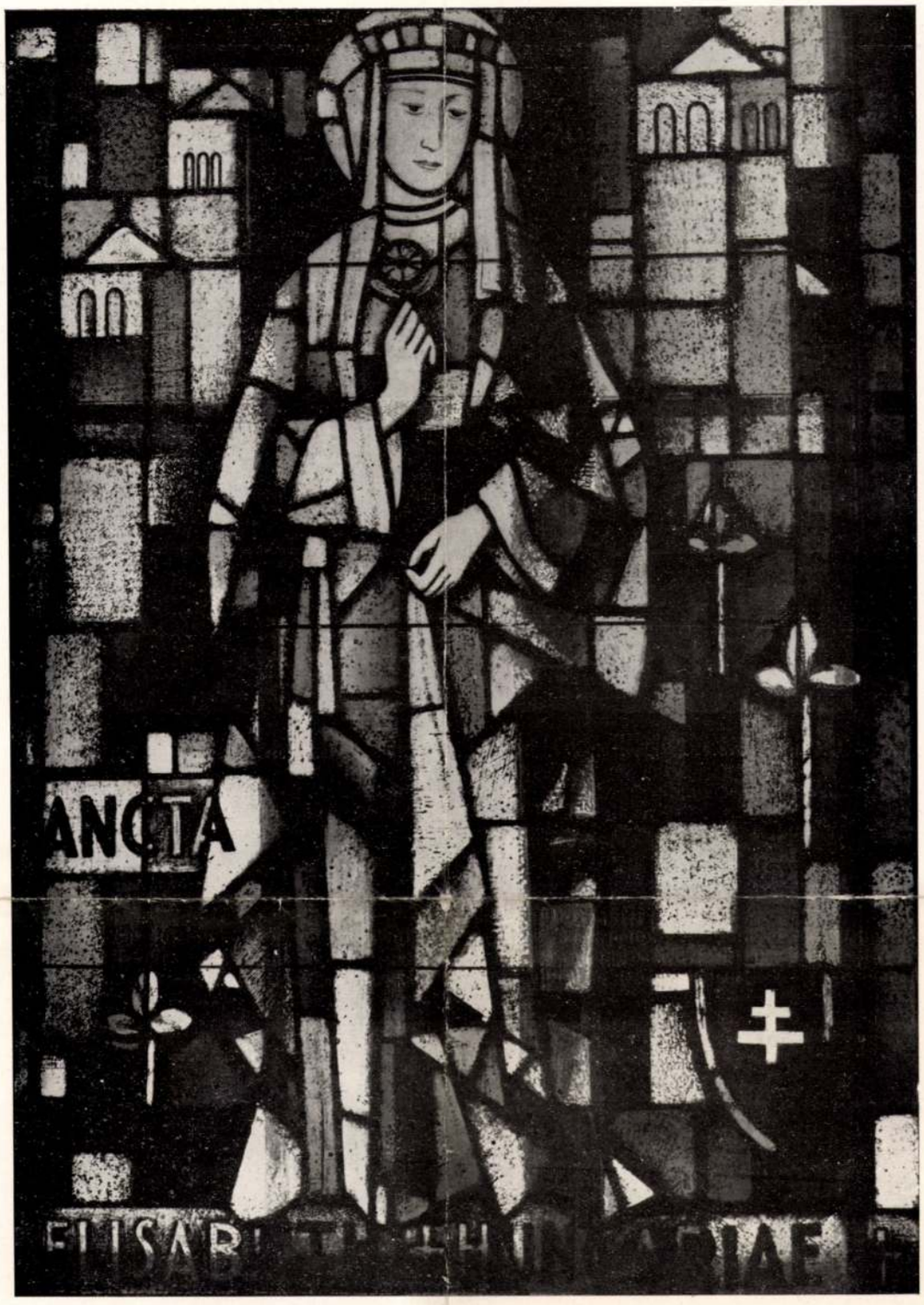

Színes üvegablak. A római egyházművészeti kiállításra tervezte Árkay Bertalanné Stehlo Lilly. Készítette Palka József. — Bemalte Glasfenster. Für die Kirchenkunstausstellung in Rom entworfen von Frau L. Árkay-Stehlo. Hergestellt durch J. Palka. — Stained glass window. Designed by L. Árkay-Stehlo for the Ecclesiastical Exhibition at Rome. Carried out by J. Palka.

Gróf Klebelsberg Kuno síremléke a szegedi Fogadalmi Templomban. Tervezte Kertész K. Róbert. A szobor Ohmann Béla műve. — Grabdenkmal des Grafen Kuno Klebelsberg in der Gelöbnisskirche zu Szeged. Entwurf von R. K. Kertész. Die Statue ist das Werk B. Ohmanns. — Tombstone of Count Kuno Klebelsberg in the Votive Church at Szeged. Designed by R. K. Kertész. The sculpture work by B. Ohmann.

1935. 4. sz.

Forumot Budapestnek!

A Bazilikától a Rákóczi út betorkollásáig hatalmas Forumot indítványoz a legújabb nagy városrendezési terv, amelyet Kertész K. Róbert ny. államtitkár és Weichinger Károly építészmérnök készített

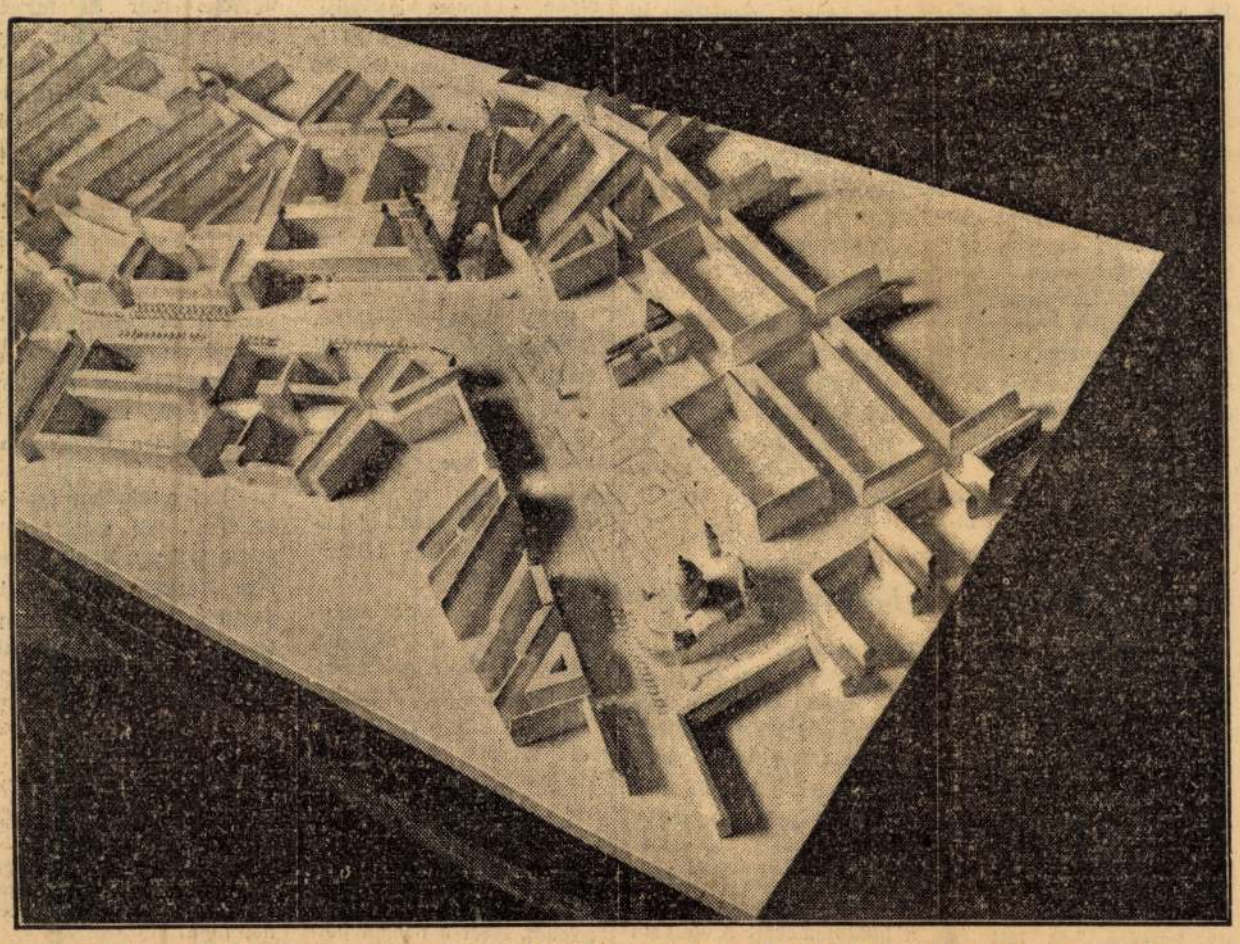

A Budapesti Forum modelljének madártávlati nézete a Kertész—Weichinger terv szerint

(Saját tudósítónktól.) Budapest tervszerű városrendezésének kérdésével az utóbbi időben egyre többen foglalkoznak. A magyar főváros képének megváltoztatását sokan tűzték ki célul maguk elé. Az elmult évek folyamán több nagy városrendezési részletkérdés emelkedett ki a többi közül. Ilyen például a pesti Dunapart rendezésének kérdése, a Budapest-Fürdőváros központjának megteremtése, ami kapcsolatban van a Tabán kiépítésével. *A harmadik nagy kérdés a pesti oldal nagy városképi rendezése, a tervezett új sugárút és az Andrássy út betorkollásának megoldása.* Ezzel az utóbbi kérdéssel kapcsolatban állt elő nagyon érdekes tervvel *Kertész K.* Róbert ny. államtitkár és *Weichinger* Károly építészmérnök. Nagyjelentőségű tervükben a budapesti *Forum* megalkotását indítványozzák. A budapesti Forumot a Bazilikától a Rákóczi út betorkollásáig tervezik. A terv részleteiről *Kertész K.* Róbert a következőkben számol be:

— *Az óriási balparti rész nélkülözi ma az olyan városközpontot, amely az ezeréves magyarság fővárosának igazi lelkületét tükrözi és a polgárság szorgalmának, munkásságának, ízlésének és alkotóerejének hű kifejezője.* Ezt a Forumot meg kell teremteni, ha azt akarjuk, hogy Budapest igazi világvárossá szépüljön.

A Bazilika érvényesülése

— Ennek lehetősége ma még fennáll, ha a Szent István Bazilikától a Kálvin térig terjedő fő útvonalakat és azok környékét rendezzük, mégpedig azoknak az esztétikai, városépítészeti és forgalmi követelményeknek szigorú szem előtt tartásával, melyeket a mai városrendezési tudomány és művészet előír. Ez a központi kialakítás ma nemcsak elsőrangú, de legsürgősebb rendezési kérdés is, mert *a szóbanforgó területen mindmuntalan és mind türelmetlenebbül jelentkeznek olyan részletmegoldási törekvések, melyeknek megvalósulása egy évszázadra meghiúsítaná a nagyvonalú városközpont kialakítását.*

— Ezek az elgondolások vezettek bennünket, amikor elkészítettük a Bazilikától a Kálvin térig terjedő városrész rendezési tanulmányát, illetve tervét. Tervünk alapelgondolásában nincsen semmi városesztétikai öncélúság. Gyakorlati feladatokat old meg és részben eddigi városrendezési hibákat korrigál. Magában foglalja a főváros középpontjából induló főútvonalak egyesítését, módot nyujt a Nemzeti Színház megfelelő helyen való megépítésére és a városháza szükséges kiépítésére. Ezek az igények vagy máris időszerűek, vagy a legközelebbi jövőben válnak azokká.

— Tervünk a következő problémák megoldását célozza:

— *A Szent István Bazilikának a lehetőséghez képest szabad kibontakozása.* A Vilmos császár út mentén, a Szent István tér és a Deák tér között álló *két épülettömb lebontásával teljesen érvényre jut a Bazilika,* amelynek építészeti előnyei így, épületek közé zsúfoltan nem érvényesülhetnek.

Az új Nemzeti Színház

— *Az Andrássy út betorkollásának kérdése.* Az előbb említett két épülettömb lebontásával keletkező téralakítás mellett és a *Gróf Tisza István ucca* déli oldalának hat méterrel való kiszélesítésével az Andrássy út mai nagyon kellemetlen betorkollása a Vilmos császár útba elenyészik és a közlekedési viszonyok is lényegesen megjavulnának. A két épülettömb helyén kialakuló tér bőséges kárpótlást nyujt az Erzsébet térnek beépítésre szánt hátsó feléért. *Itt a Bécsi uccának tervezett továbbfolytatása megszakítás nélküli szerves kapcsolatot létesít a belvárosi és lipótvárosi kereskedelmi élet között.*

— *Az új Nemzeti Színház elhelyezésének kérdése.* A Nemzeti Színház régi telke a Rákóczi út sarkán az új színház céljaira ma már elfogadhatatlan. *Elképzelhetetlen ugyanis a Rákóczi út egyik sarkán a monumentális színház, a másik sarkon pedig egy a színház tömegarányaival összhangba alig hozható más rendeltetésű épület,* legvalószínűbben üzlet és lakóház. A színháznak a régi telken való felépítése ellen szól az a nagy forgalom, mely a városnak ezen a legélénkebb útkeresztezési pontján már ma is lebonyolódik és amely a jövőben még csak fokozódni fog. Erre a közlekedésileg kritikus pontra még a színház kocsi- és gyalogosforgalmát reázudítani, olyan megterhelést jelentene, ami egyenesen elviselhetetlen.

— Az új Nemzeti Színháznak a térben szabadonállóan kell elhelyezkednie, hogy belső szükségleteihez minden korlátozástól menten bontakozhassék ki. *Ezeket a követelményeket elégíti ki az új Nemzeti Színháznak tervünkben javasolt elhelyezése a Vilmos császár út mentén alakított téren.* Főhomlokzatával a Vilmos császár út tengelyével párhuzamosan állna az épület, úgy hogy a színházépület zsinórpadlásfelépítményének tengelye az Andrássy útnak és a Károly király útnak is tengelyébe esik. A Nemzeti Színház mint a nemzeti művelődésnek egyik legjelentősebb kifejezője a javasolt ponton az építőművészet eszközeivel kihangsúlyozott tényezője lehet a budapesti Forumnak.

Uj városház a Forum szívében

— *A városház kiépítésének problémája.* A központi városháznak, a régi Invalidus palotának két udvart magába záró tömbje, amely műemlékbecsű főhomlokzatával a Városház uccára néz, feltétlenül megtartandó. Ehhez az épülethez kell hozzáépíteni az újabb épületrészeket. *Esztétikai követelmény az, hogy az új épületrészek csoportosítása a Károly király út felé, a nyitandó Madách-úti betorkollással együtt, egységesen érvényesülő tágas, teres megoldást nyujtson.* Az itt keletkező térnek szerves egységben kell jelentkeznie azzal a térrel együtt, amely a Bazilikától a mai Deák térig terjed.

— A művészettörténet minden korában azt látjuk, hogy a városház épülete előtt tér terjed el. Elég *a bécsi, párizsi, firenzei, sevillai, prágai és müncheni példákra rámutatni.* A városház architektúrája nem nélkülözheti a minden történelmi korszakban egyformán jellegzetes tartozékát, a *városháztornyot.* A torony abszolút méreteiben alkalmazkodjék a városház hatalmas tömegeihez és fontos, hogy *az a különböző irányokból nézve már nagy távolságokról is dominálólag jelentkezzék a feltáruló városképben.* Tervünkön a városházát kiegészítő épületrészek visszahúzódnak a Károly király út mai beépítési vonalától, miáltal ez az útszakasz lényegesen megnagyobbul, kiteresedik. A Madách út betorkollását kihangsúlyozza a szemközti városháza főkapuja. Az új traktusnak északi végén elhelyezett városháztorony a Dohány ucca felől és a Vilmos császár útnak tengelyébe állításával már a Berlini tértől kezdve magára vonja a figyelmet.

A Deák tér rendezése

— *A Deák téri evangélikus templom elhelyezése* és a Deák tér rendezésének kérdése szervesen összefügg a Forum problémájával. Az egységes térhatás elkerülhetetlenné teszi a templom elmozdítását eredeti helyéről és hátratolását arra a telekrészre, amelyet az evangélikus iskolák foglalnak most el, úgyhogy végleges helyén a templom főhomlokzata a Forum felé néz. *A templom elforgatása és eltolása technikailag megoldható feladat.*

— Megoldja a terv a Károly király út és Dohány ucca sarkán hegyes szögben előreálló épület kérdését, annak lebontásával. Így a dohányuccai zsidótemplom és a hozzácsatlakozó Hősök Emléktemploma is jobban kibontakozik. Megoldódik a Rákóczi út betorkollása a belső körútba is.

— A Forum egységes térkialakításának alapgondolata tehát: *a kiteresített Vilmos császár út menti részek egységesítése a Károly király útnak hasonlóképpen kiteresített szakaszával.* Az új városközpontproblémának megoldása sürgős, mivel a szóbanforgó területen több helyen is építési szándék mutatkozik, de sürgős azért is, mert a városházkibővítés sem várathat magára és az új Nemzeti Színház végleges helyéről is gondoskodni kell.

— *A Fővárosi Közmunkák Tanácsa napirendjére tűzte most a Bazilikától a Rákóczi út torkolatáig terjedő városrésznek rendezési kérdését.* Úgy érzem, hogy tanulmányi tervünk teljes mértékben betöltötte rendeltetését, ha most nyilvános városrendezési tervpályázatra kerülnek azok a részletproblémák, melyeket tervünk összefoglal. *Ez a tervpályázat alkalmat ad arra, hogy kitünő városrendezői gárdánk kitermelje azt a végleges megoldást erre a Forumra nézve, amely Budapest világváros méltó központja lesz.* Kétségtelen, hogy nagy erőfeszítésekre lesz szükség állam és város részéről, ha valóban értékeset és méltót akarunk alkotni minden nehézség ellenére is. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a környező államok óriási erőfeszítéseket tesznek fővárosaik nagyobbá-szebbé fejlesztésére, itt nagy versenyfutás folyik s ebből a versenyből nekünk győztesen kell kikerülnünk!

Darálóköveket
CRUS és más rendszerű darálókhoz raktárból szállít
Hámozógép
emirgliköpenyeket legjobban és legolcsóbban készít és javít
VARGA OTTÓ LAJOS
cs. szolóárugyár
Budapest, VI., Fövény ucca 89. Telefon: 914—93

Legújabb szépirodalmi könyvek
Csathó Kálmán: Szép juhászné ..... Ára **4.—**
Daring Thomas: Mammon ..... Ára **3.50**
Hardy W. G.: Ábrahám ..... Ára kötve **6.—**
Indig Ottó: Két ember eltéved ..... Ára **4.20**
Jacobi Edit és Vághidi Ferenc: Házasságtörők. Ára **2.40**
Juhász-Kovács: A fejedelem II. Rákóczi Ferenc. Ára kötve **4.80**
Kertész Erzsébet: Júliusi szerelem ..... Ára kötve **2.40**
A mai orosz dekameron ..... Ára kötve **4.—**
Zsidó írók. 18 elbeszélés ..... Ára kötve **4.80**
Kapható **Az Est** könyvesboltjában, VII., Erzsébet körút 18—20

KIS TUDOMÁNYOS NAPLÓ

Az 50 éves fémcső

A pforzheimi ékszergyáros, Witzenmann Henrik 50 év előtt Párizsban járt. Sétaközben feltűnt neki, hogy milyen rongyosak azok az öntözőcsövek, amelyekkel az uccát öntözik. Gondolt merészet és nagyot: Nem lehetne-e olyanféle kígyócsöveket készíteni, mint amilyen hajlítható arany- és ezüstláncokat, csöves karkötőket készít otthon Pforzheimban?

Hazaérve, első dolga volt az ottani fémtechnikussal a dolgot megbeszélni és megcsinálni az oly kitűnően bevált hajlítható öntöző- és torokcsöveket. Hamarosan kitűnt, mennyi előnye van az újfajta csőnek a gumicső felett. A melegség nem árt neki annyira, mint a guminak, a petróleum, a benzin, a szesz nem teszi olyan hamar tönkre.

—

Földünk védőköpenye

A nap a mi éltető és életadó jó édesanyánk; de megölönk, életet pusztító volna, ha mindama sugarai eljuthatnának hozzánk, amelyek belőle kiáradnak. Az ibolyántúli sugarai olyan bőségesek, hogyha ideérnének a földre, minden életet elpusztítanának. De nem érhetnek el hozzánk. Földünket jó magasan egy áldásos köpeny veszi körül, mely nem engedi át ezeket a vészthozó sugarakat. Ez a köpeny ózonból van. Az ózonrétegnek az a nevezetes jó tulajdonsága van, hogy az ultraibolya sugarak nagyrészét és pedig szerencsénkre éppen a rövidebb hullámúakat, a veszedelmeseket, elnyeli, nem ereszti keresztül és ezzel megmenti a földi életet.

A tudósok nagyon sokat foglalkoznak ezzel az ózonréteggel, amelynek életünket köszönhetjük. Szeretnék tudni, milyen vastag ez a réteg, milyen magasságban van és sok egyebet. Eddigelé azt hitték, hogy 45—50 kilométer magasságban van, de újabban *Regener* igen érdekes eljárással meghatározta, hogy majdnem mindenütt van egy kevés, a legtöbb azonban kb. 24 kilométer magasan van; tehát az a védőköpeny, mely a földi élet megmentője, kb. háromszor olyan magasan van, mint a legmagasabb hegycsúcs. *Regener* automatikus berendezésű léggömböt eresztett fel a magasba. Különböző magasságokban egy fehér lapra esett a nap fénye. Ezt a lapot távcsövön át figyelte és a napfényt spektroszkópjával szétbontva, meghatározta, hogy mennyi ultraibolya fény van benne. A próbaballon 31 kilométer magasságba emelkedett. Magasabbra nem juthatott, mert az ózon megtámadja a kaucsukot, minek következtében a léggömb szétpukkad.

Regener most olyan anyagot keres, amely jobban ellenáll az ózonnak és a léggömb burkának készítésére éppen olyan alkalmas, mint a kaucsuk.

Az ózonréteg vastagságának meghatározása céljából Goetz Arosában végzett méréseket. Meghatározta, hogy mennyi ultraibolya fény van a nap színképében, ha a nap a zenitben van és mennyi ez a fénymennyiség, ha a nap más helyzetben áll. A napsugarak áthatolnak az ózonköpenyen és ott leadják az ultraibolya sugarak egy részét. Minél vastagabb az a réteg, amelyen át kell jutniok, annál többet adnak le az ultraibolya fényből. A zeniten álló nap sugarainak útjában vékonyabb ózonréteg van, mint a nyugat felé álló nap útjában, mert hiszen ekkor már ferdén vágják a sugarak az ózonréteget, tehát nagyobb az útjuk. A nagyobb úton többet veszítenek. A két észlelésből és az ózon ismert elnyelőképességéből ki lehet számítani a réteg vastagságát. Csudálatosképpen ez igen kicsiny.

Ha a földet övező ózonmennyiséget mind a földet körülvevő rétegnek tekintenők, e réteg vastagsága nem volna több három méternél. És ez az aránylag kis mennyiség olyan buzgón fogyasztja a veszedelmes ultraibolya sugarakat, hogy a földi életet is megmenti. Mi történik azonban, ha már jóllakott az ózonréteg és nem képes több ultraibolya fényt magába felvenni? Valószínűleg új meg új oxigén alakul át ózonná és az ózon, meg az oxigén kölcsönös kicserélődése tartja egyensúlyban az állapotot. A tudósok még erre a kérdésre nem feleltek, de valószínű, hogy nem kell tartanunk a föld védő burkolatának a pusztulásával előálló földhaláltól!

—

A tükrös távcsövekben alumínium ezüst helyett

A wilsonhegyi nagy tükrös távcsövekben, a 120 és a 250 centiméteres, eddigi legnagyobb távcsövekben már az ezüst helyett aluminiumot használtak a tükörfelület készítésénél.

Az aluminiumnak többféle előnye van az ezüsttel szemben. Először is tartósabb, mint az ezüst; főelőnye azonban, hogy az ultraibolya sugarakat jobban veri vissza, mint az ezüst. Az aluminiumot elektromos úton viszik az üvegre és pedig légüres térben. A most készülő óriási, 500 centiméter átmérőjű távcsőben is aluminiumtükör lesz és ehhez akkora légüres térre van szükség, amekkorát még eleddig sohasem állítottak elő.

A kultúra rontja az időjárást

A saint-mauri meteorológiai obszervatóriumban 1874 óta állandóan figyelik az időjárást. *A ködös napok száma eleinte 43 volt évenként és ma már 100-nál több.* Ennek a nagy változásnak okát az intézet vezetői a lakosok számának gyarapodásában, a gyárak elszaporodásában és az autóközlekedés rohamos fejlődésében látják. A füst és porrészecskék ugyanis maguk köré gyüjtik a vízgőz molekuláit és így keletkezik a köd. Minél több a füst és a por, annál nagyobb és gyakoribb a köd.

A ködös napok számának elszaporodását bizonnyal minden meteorológiai intézet megállapíthatja, amelyik hosszabb ideig tartó észlelésekkel rendelkezik. A kultúra haladásának ezt a káros hatását csakis *a levegő tisztításával* lehet ellensúlyozni. A levegőnek a széljárással való természetes tisztítási módján kívül *okvetlenül meg kell találni azokat a mesterséges módszereket és eljárásokat*, amelyek füsttől és portól megmentik az emberiséget, mert különben, minthogy a technika haladását nem lehet korlátozni, az ember pusztulásra lesz kárhoztatva.

—

Tudnak-e a galambok számlálni?

Koehler königsbergi zoológus vetette fel a kérdést és hosszú, türelmes kísérletezésével iparkodott felelni a föltett kérdésre. Meg tudja-e különböztetni a galamb a 2-t a 3-tól, a 3-at a 4-től stb.? A tudós kutató egy fehér lap egyik helyére 2 búzaszemet, másik helyére 3-at tett és pedig különféle elrendezésben, nehogy a geometriai alak vezesse az állatot. Be akarta gyakorolni az állatot például a 2-re. Ezt úgy csinálta, hogy valahányszor a galamb a 3-as felé csípett, a kartonlap automatikusan lelökte a búzaszemeket. Csak néhány ilyen kísérlet kellett és a galamb már meg se próbálta a 3 búzaszem felé közeledést, hanem mindig a 2 szemet csípte fel, akárhol volt is a 2 szem. Ugyanilyen módon járt el a kísérletező 3, 4, 5, 6 búzaszemmel is, amelyeket a legkülönfélébb geometriai alakzatokban helyezett el. Minden kétséget kizáróan bebizonyosodott, hogy a galamb 6-ig tud számlálni!

Még más kísérleteket is végzett *Koehler* a galamb intelligenciájának a meghatározására. Meg akarta tudni, hogy bizonyos funkció ismétlődésének a számát megjegyzi-e magának az állat? Évégből pl. több búzaszemet helyezett el a kutató. A galamb egymásután csipegette a búzaszemeket, de mikor a harmadikhoz ért, a lap ledobta a búzaszemeket. A galamb természetesen erre ijedten elrepült. Néhány ismétlés után a galamb már csak két szemet evett, a harmadikhoz hozzá sem nyúlt. Csak egy bizonyos idő mulva, mikor tapasztalta, hogy a lap nem mozdul, kezdett újra a harmadik szem felé nyúlni, de félve, többször nyujtogatta a nyakát, mint egy kis bünös, úgy iparkodott a harmadik szemhez jutni. A kísérletet azután úgy rendezte be a kutató, hogy nem a harmadik szemnél, hanem a negyedik, ötödik, hatodik szemnél mozdult el a papírlap. A galamb néhány próba után mindig tudta, hogy hány szemet szabad felcsipnie. Nyilvánvaló lett, hogy az állat a cselekvéseinek a számát észben tudta tartani.

—

Uj patkányirtószer

Kimondhatatlan nagy veszedelem rejlik a városokra nézve a patkányok szörnyű szaporaságából. Ez a kellemetlen állat már 3 hónapos korában ivarképes, egyszerre kb. 7-et hoz a világra, úgyhogy hozzávetőleges számítás szerint egyetlen patkánypárból egy év alatt 1000 patkány lesz. Minél nagyobb a számuk, annál kevésbé válogatósak a táplálkozásban. Hagenbeck elefántjainak a talpát is felfalták. A pusztításuk nem könnyű dolog. A néhány év előtti budapesti kísérlet is kudarccal végződött. Ujabban egy egészen másfajta szerrel próbálkoznak és úgylátszik, elég sikeresen: száraz jéggel pusztítják a patkányokat. Az ú. n. száraz jég tudvalevően szilárd szénsav. 1 kg száraz jégből 500 liter szénsavgáz keletkezik. Mogyorónagyságú darabokat szórnak el a patkányoktól megszállott területeken, a keletkező szénsavgáz állítólag menthetetlenül elpusztítja az állatokat. Jó volna, ha ez a kísérlet valóban beválna, mert a patkányok szörnyű elszaporodása nemcsak óriási anyagi károkat okoz, hanem mint számos betegség terjesztői is veszélyeztetik a nagyváros életét.

A gallium térhódítása

Mendelejeff orosz kémikus, aki a kémiai elemeket atomsúlyaik szerint osztályozta és csoportosította, a sorozatban mutatkozó hézagból megjósolta, hogy kell olyan, addig ismeretlen elemnek lenni, amelynek atomsúlya 69 körül van, sőt előre megmondta, hogy ez az elem olyanféleképpen viselkedik, mint az aluminium. El is nevezte ekabore-nak. Jó néhány évvel később Lecoq de Boisbaudran francia kémikus a cinkfény spektroszkópiai kutatása közben rá is akadt erre az új elemre, melyet hazája után galliumnak nevezett el.

Ettől a tudományos felfedezéstől még hosszú volt az út a gallium technikai előállításáig. De ez is megtörtént. Különösen Amerikában fejlődött ki a gallium előállításának módja. Az ólom lepárolásánál találták meg a vele társuló galliumot.

Ujabban Németországban állítják elő nagyobb mennyiségben a galliumot, és az előállítás technikáját annyira egyszerüsíthették, hogy az ára az eddiginek huszadrészére szállt alá. Az olcsóbbá vált gallium sok tekintetben helyettesítheti a higanyt. Hőmérőknél használják, különösen a magas hőmérsékletek mérésére, amire a higany már alkalmatlan. A gallium ugyanis már 30 foknál cseppfolyóssá válik és csak 2000 foknál forr. A hőmérő, mely tehát kb. 2000 fokig használható, nem üvegből, hanem kvarcból készül. Az eddigi kvarclámpásokban levő higany helyett is célszerűen használható a gallium, amely az ibolyántúli sugarakat bőségesen áraszt ja szét. Használható még bizonyos ötvénye a tükör készítésénél, mert jobban veri vissza a fénysugarakat, mint a higanyfoncsor, amellyel a tükröket szokás készíteni. Sőt még fogtömésre is használható, mert nem mérges, mint a higanytömés, ami bizony egyes esetekben mérgező hatású is lehet.

—

Alkohol a kenyérsütésnél

A benzinhiány arra készteti az olaszokat, hogy minél több alkoholra tegyenek szert a benzin pótlására. Már 1925-ben rájött *Androsini* Mario arra, hogy a kenyérsütésnél keletkező alkoholt hogyan lehetne értékesíteni. Egy-egy métermázsa kenyér sütésénél nem kevesebb, mint 7—8 liter alkohol megy veszendőbe. Ezt az alkoholt egészen könnyű és nem nagy költséggel járó berendezéssel fel lehet fogni

Androsini eljárását azonban nem lehetett megvalósítani, mert pénzügyi okokból a hatóság eltiltotta. Most, hogy a benzinhiány érezteti hatását, buzdítják a pékeket az eddigelé eltiltott eljárás meghonosítására.

—

Faggatják a nehéz hidrogént

Az utóbbi idők legnagyobb kémiai felfedezései közé tartozik Urey newyorki tanárnak a nehéz vízre és a vízben foglalt nehéz hidrogénre vonatkozó felfedezése. Már vagy 20 évvel ezelőtt fedezte fel az angol Soddy az úgynevezett izotopokat. Észrevette, hogy az egyes elemek atomsúlyai nem változatlanok. Van olyan klór, amelynek atomsúlya 35, de van olyan is, amelynek atomsúlya 37. Van 36-os és 40-es argon, 39-es és 41-es kálium stb. Az izotopok száma már igen nagy. De mindezeknél az izotopoknál aránylag kicsiny a súlykülönbség. A legnagyobb volt eddig a lítiumnál. Van olyan lithium, melynek atomsúlya 6 és olyan, melynek atomsúlya 7. A különség kb. 16%. Lényegesen más a helyzet a hidrogénnál. A nehéz hidrogén, amely az eddigi hidrogénnak izotopja, 2-szer olyan nagy atomsúlyú, mint a könnyű hidrogén, a különbség 100%. Ezért várható, hogy sok tekintetben másként viselkedik a nehéz hidrogén, mint a könnyű.

A manchesteri egyetemen működő honfitársunk, Polányi Mihály alapos kémiai kutatásnak vetette alá a nehéz hidrogént. Igen érdekes elméleti meggondolásokból arra a következtetésre jutott, hogy a nehéz hidrogén a vegyületeiben kevésbé van megkötve, mint a könnyű hidrogén, tehát könnyebben tud a vegyületeinek bilincseiből kiszabadulni. A kísérletei ezt a meggondolást igazolták. Ha alkoholt összehozott olyan jódvegyülettel, amelyben nehéz hidrogén volt, az történt, hogy a jódvegyületből ez a hidrogén átpártolt az alkoholba. És ha benzint olyan vízzel kezelt, amelyben nehéz hidrogén volt, a benzin magához ragadta a nehéz hidrogént, a benzin könnyű és a víz nehéz hidrogénje kicserélődött.

Egyelőre csak tudományos jelentőségűek e kutatások, de bizonnyal idővel a kémiai technika is felhasználja a nehéz hidrogén kivételes tulajdonságait. Addig azonban sokat és sokféleképpen kell faggatni ezt az új jövevényt, hogy minden titkát kifürkészhessék.

Pasaréti uti családi ház –

Kertész K. Róbert

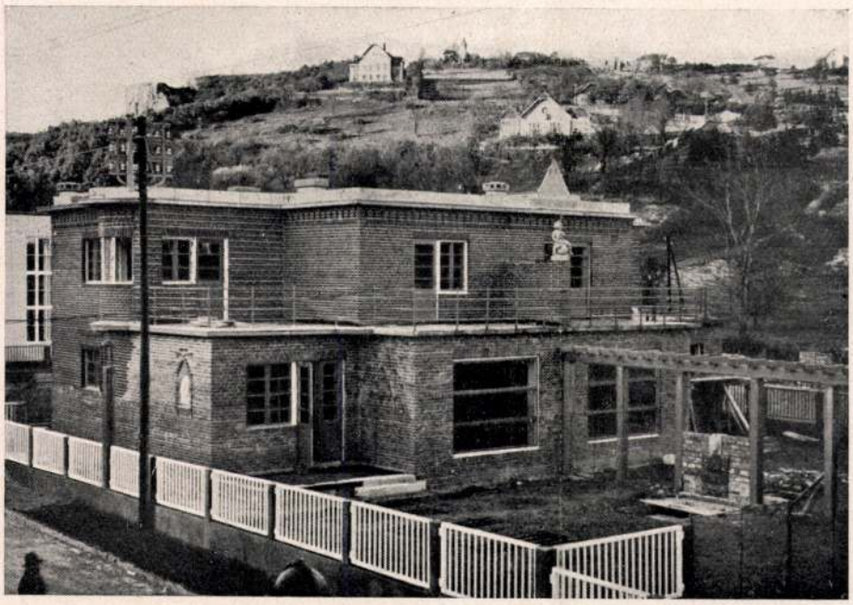

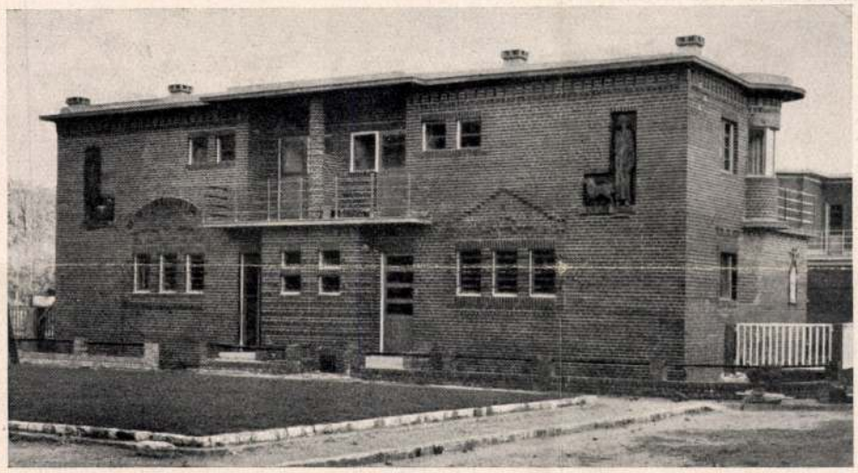

Foto Filmiroda

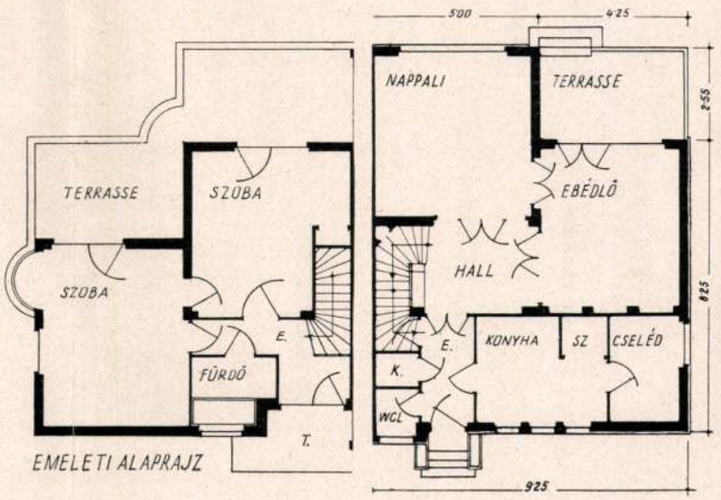

Tér és Forma
1931. 320. l.

Wellisch Andor

Foto Filmiroda

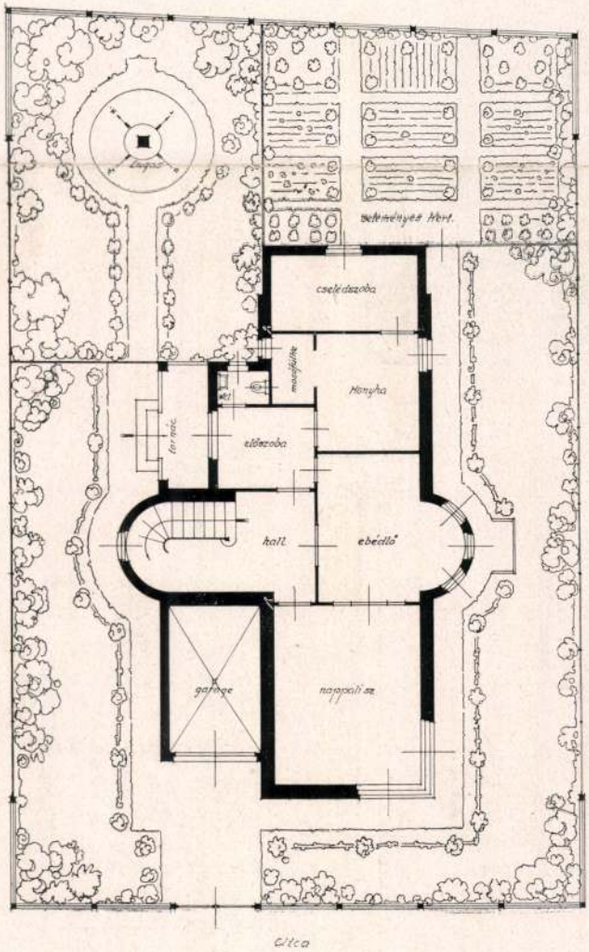

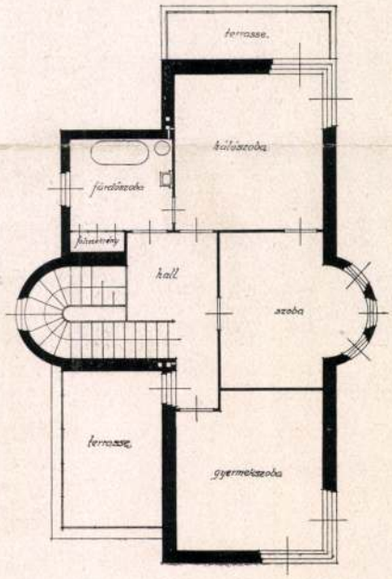

leg a „lakóviszonyok" javulásával járhat. Hiszen a lakásnak szervesen kell simulnia életmódunkhoz s a kisebbítés az életfunkciók egyszerűbb és kényelmesebb véghezvitelét eredményezheti. Kétségkívül van egy *alsó határ*, mely alatt a kisebbítés már grosztekké és asszociálissá válik — s mennyien laknak olyan „groteszk", túlzsúfolt lakásokban még ma is, — de erre nézve általános mértéket adni nem lehet. E limesz eldöntésének az egyes lakáskategóriákban esetenként kell történnie. Hiszen a lakásalapterület függvénye a megfelelő lakó-

A KOR

ELŐKELŐ KIÁLLITÁSU KÉPES FOLYÓIRAT

TUDOMÁNY * TÁRSADALOM * CSALÁD

KÖRÉBŐL ISMERETTERJESZTŐ OLVASMÁNYOKKAL, SZÉPIRODALMI SZÓRAKOZTATÓ, — MŰVÉSZI GYÖNYÖRKÖDTETŐ TARTALOMMAL.

A „Vasaló-ház“ a Broadway és 5-ik Avenue sarkán.

(Pompéry Elemér szabadalmi bíró New-York c. cikkéből.)

A KOR kiadóhivatala

Budapest, VI.,
Eötvös-utca 42.

Kogutowicz felv.

Indulás előtt.

(Leidenfrost Gyula: Halászat a Quarneron c. értekezéséből.)

A mai kor tudományos és műszaki vívmányainak elsőrangú szaktudósok által írt ismertetése, a természettudományok tanainak terjesztése kapcsolatosan szórakoztató és gyönyörködtető irodalmi és művészeti tartalommal, modern, de magyaros irányban: ez célja

A KOR-nak.

A kinek igaz óhajtása, hogy családja körében a Nyugat modern műveltségét meghonosítsa, annak családi lapja lesz

A KOR.

A KOR

olvasóit a leghivatottabb szakemberek vezetik be a találmányok és tudományos felfedezések fölötte érdekes világába.

A KOR

teljes mértékben gondoskodik arról, hogy olvasói ne csak a tudományok birodalmában nyerjenek otthonosságot, hanem hogy a technika, irodalom és művészet aktuális eseményeiről is szerezhessenek tudomást.

A ki a művelt társalgás napi kérdéseivé vált modern problémákról tájékozást kiván szerezni, hogy maga is résztvehessen a művelt társalgásban, annak előbb-utóbb nélkülözhetetlen olvasmánya lesz

A KOR.

Régente a háborúk véres eseményei igazgatták a világ sorsát, ma az a nemzet jut a küzdők első sorába, melynek fiai a békés munkásság terén a legmaradandóbbat alkotják. A XX. század embereit ez érdekli s erről könnyed formában tájékoztatja

A KOR.

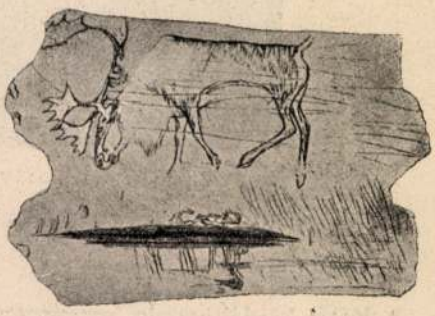

Kőkori ember rajza (rénszarvas).

Találták egy svájci barlangban.

(„Hogy a kőkori ember vadászott ezekre az állatokra, azt, kezdetleges, de művészi hajlamra való rajzai bizonyitják . . ." Kormos Tivadar dr.: Elmult idők.)

A KOR tartalma.

Az 1907. évfolyam első negyede (január-március) 220 oldalon, 6 számban a következőket tartalmazta:

Az égitestek kialakulása. Jánosy Imre tan. Bpest. (4 kép.)
A planktonról. Endrey Elemér kalkulátor. Ógyalla. Obsz.
A fémek vízben való oldhatásáról. Balló Rezső dr. tanár. Budapest.
A khinai falu. Cholnoky Jenő dr. egyetemi tanár. Kolozsvár. (6 képpel.)
Rákóczi és bujdosó társai hamvainak elhelyezése. Kertész K. Róbert műegyet. tanárs. Bpest. (6 képpel.)
Halászat a Quarnerón. Leidenfrost Gyula tanár. Bpest.
A Föld és Hold kora. Pécsi Albert egyet. tanárs. Bpest.
A csillagászat értéke. Jánosy Imre. Budapest.
Kaukázusi emlékek. Szabó Zoltán dr. egyet. tanárs. Bpest.
Jungfrau-vasút. Cserháti Jenő műegyet. tanár. Bpest.
Egy magyar találmányról; gépszekrény ajánlott levelek feladására.
A harmadik egyetem. Többen.
New-York. Pompéry Elemér, szabadalmi biró. Budapest.
Művészi formák a penészek világában. Szabó Zoltán dr. Budapest.
Sárkány a tudomány szolgálatában. Sávoly Ferenc dr. asszisztens. Bpest.
Tarnóc. Geologiai csevegés. — Noszky Jenő tanár. Késmárk.

Kompolthy Jób tengerészkapitány, Jochow. Khina: A khinai nagy tavon.
Kertész K. Róbert műegyet. tanársegéd, Budapest: Epizód. 1 képpel.
Rapaics Rajmond asszisztens, Budapest: A kőszén. 4 képpel.
Kormos Tivadar dr. tud. egyet. tanársegéd, Budapest: Elmult idők. 5 képpel.
Czirbusz Géza dr. főgimn. tanár, S.-A.-Ujhely: A sarkivilág titkai. 5 képpel.
Kertész K. Róbert: Sziám építészetéről. 12 képpel.
Szász Zsombor országgy. képviselő, Budapest: Hogyan készül a törvény. 1 képpel.
Márkus Jenő dr. sz. főv. tanácsjegyző, Budapest: Az ostersundi síkverseny.
Szabó Zoltán dr.: Nemzeti kulturánk és a természetrajzi kertek. 8 képpel.
Illés Zsigmond: A legsötétebb Afrikából (Marokkó) 7 képpel.
Jánosy Imre: A Marssal való közlekedés problemája. 3 képpel.
Réthly Antal meteorologiai int. asszisztens, Budapest: A hegyi obszervatóriumokról. 8 kép.
Fabricius Endre: Mezőgazdasági viszonyok Argentinában. 4 képpel.
Littke Aurél tud. egyet. tanárs., Budapest: Budapest a XVII. században. 3 képpel
Kogutowicz Károly: A balatoni haranghegyek 6 képpel.
Zemplén Győző dr. egyetemi m. tanár, Budapest: A drótnélkülen távíró. 13 képpel.
Tonelli Sándor: A bosnyák keleti vasút. 7 képpel.

Ka-din városka pagodája Dél-Khinában.
(A khinai falu. Irta Cholnoky Jenő dr. egyet tanár, Kolozsvár.)

SZÉPIRODALOM:

Cholnoky László: Abszolució, Tárca.
„ „ Gondolatok.
Endrődi Sándor: Ének Szovátáról. (3 képpel).
Szatán: Csóki. Tárca.
Cholnoky László: Az erdei ember.
Balla Károly: A bálok csődje.
Pap Lénárt: A hős asszony.
Kéry Gyula: A Sass-család. Petőfi Borjádon. (3 képpel).
Nyári Albert dr. báró: Constantin Meunier. (7 képpel).
Szász Zsomborné: Gyermekeink.
Sárossi Bella: Bayreuth. (2 képpel).
Szász Zsomborné: Gyermekeink és a magyar ipar.
Szász Zsomborné: Anyák iskolája.

Gaal Mózes: A kis diák zsebpénze.
„ „ A kalotaszegi fiu. Regény. Képekkel.
Mesemondó: Mese három piros almáról és egy öreg emberről.
Somorjai Gombos: A kis malac. (Székely mese).
Mesemondó: Aranyos Pikke.

MŰMELLÉKLETEK:

Szent György szobor. Kolozsvári Márton és György műve.
Brigitta. Innocent műve.
Budapest madártávlatból. Rauscher L. perspektivikus vizfestménye.
Virágos udvar. Ujváry Ignác műve.
Hullámfodrok. Oskar Hullgren műve.
Szent-Margit. Kézdi-Kovács László műve.
Imádság. Révész Imre műve.
Rafael Sanció.
Holdvilágos éj az Óceánon. Szikszay Ferenc műve.
Petőfi Sándor arcképe.

„. . . Örömmel üdvözlöm jeles irányú lapjuk megindítását, mely az olvasót nem csupán az elbeszélő mesék, de a pozitiv tudomány mezején irányitani, kalauzolni hivatva van, . . .“ Répászky Mihály, épitész, Kassa.

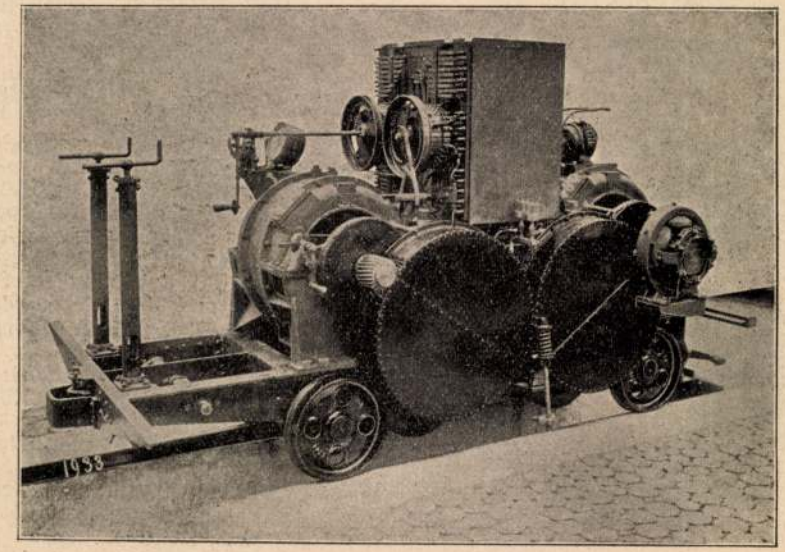

A Jungfrau-vasút elektromos lokomotivainak gépezete.
(Cserháti Jenő műegyet. tanár „Jungfrau-vasút“ c. cikkéből.)

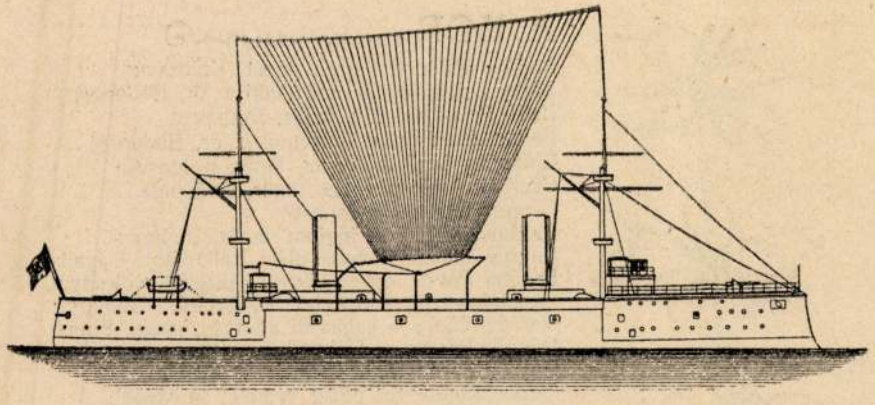

„Carlo Alberto“ olasz hadihajó dróttalan táviróval felszerelve.
(Zemplén Győző dr. egyet. m. tanár „Elektromos hullámtelegráfia“ c. közléséből. 6. sz. 196. old.)

Mindazt, amit a hat első szám tartalmaz, egyszerű felsorolás nem érteti meg: meg kell tekintenünk a lapot magát. Ekkor megfogjuk látni, hogy **A KOR** élvezetes formában tájékoztatja olvasóit a legújabb kor meglepő tudományos vivmányairól. Minden tudományos kérdésnek, amely a mindennapi élet forgatagában kíváncsiságunkat felkölti, megadja a legmodernebb magyarázatát s e mellett ismeretterjesztő munkák untató szakszerűségének nyomát sem látjuk.

Ennek magyarázata, hogy a tudományos résszel (Rovatok: Természet, Égbolt, Föld, Technika) teljesen egyenlő terjedelmű szépirodalmi része magas szinvonalu, tartalmas olvasmány. (Rovatok: Tárca, Kor naplója, A magyar nő otthonában, Lányok lapja, A diák, A gyermek, A műteremben, Zene, Sport, Amatőr, Iskola, Egészség, stb.) ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤

. . . Olvasván **A KOR** programmját s gyönyörködvén a nálunk igazán szokatlanul izléses kiállitásán . . . Petrik Albert műépitész
. . . Nagyon szép a Kor, gratulálok hozzá! Igazán gyönyörü a kiállitása, helyesek a rovatok.
Ch. J. dr. Kolozsvár.

Kis sziget a Tung-Ting tavon.
(Kompolthy Jób tengerész-kapitány „A khi ai nagy-tavon“ c. leirásából)
A KOR, 3. szám, 94. old.

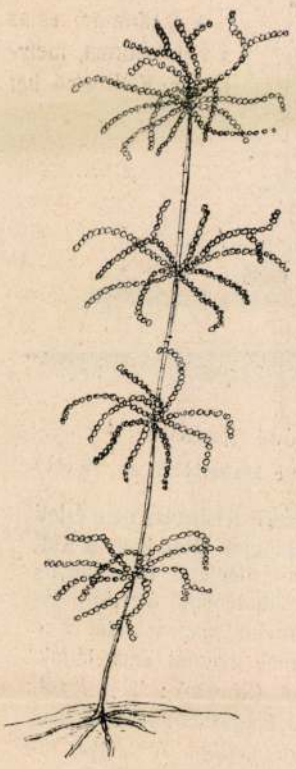

„A gonatorrhodum speciosum penész a rothadó georginaszáron telepedik meg."

(Szabó Zoltán egyet. tanársegéd „Művészi formák a penészek világában" c. cikkéből).

A szépirodalmi részben munkatársaink:

Ágotai Béla főv. igazg., Bpest.
Cholnoky László író, Bpest.
Endrődi Sándor író, Bpest.
Gaal Mózes igazg., Bpest.
Gombos F. Albin dr. főgimn. tan., Budapest.
Hoppe Rezső tanár, Bpest.
M. Hrabovszky J. írónő, Bpest.
Papp Lénárd író, Budapest.
Sárossi Bella írónő, Bpest.
Szász Zsomborné, Budapest.
Tormay Cécile.

... szívesen küldök apró mesét, látván a lap nemes irányát....

Benedek Elek.

A KOR munkatársai:

Apáthy István dr. egyet. tanár, Kolozsvár.
Bátky Zsigmond dr. múzeumi s. őr, Budapest
Balló Rezső dr. főv. tanár, Budapest.
Beluleszko Sándor múzeumi s. őr, Budapest.
Cholnoky Jenő dr. egyet. tanár, Kolozsvár.
Cserháti Jenő műegyet. tanár, Budapest.
Csopey László, Budapest.
Czirbusz Géza dr. főgimn. tanár, Budapest.
Endrey Elemér meteor. obsz. kalkulátor, Ógyalla.
Erdélyi Pál dr. egyet. könyvt. igazgató, Kolozsvár.
Farkasfalvy Imre stat. int. könyvtáros, Budapest.
Garády Viktor a halászati állomás igazg., Fiume.
Gáspár Ferenc v. fregattorvos, Budapest.
Gáspár István főgimn. tanár, Budapest.
Gorka Sándor dr. egyet. tanárs., Budapest.
Hankó Vilmos dr. főgimn. tanár, Budapest.
Havass Rezső dr. a M. Földr. Ts. aleln. kir. tan., Bpest.
Jánosy Imre egyet. asszisztens, Budapest.
Konkoly Miklós ifj. obszerv. főnök. Ógyalla.
Kormos Tivadar dr. egyet. tan. segéd, Budapest.
Laczkó Dezső főgimn. tanár, Veszprém.
Leidenfrost Gyula, Budapest.
Lengyel Béla főv. tanár, Budapest.
Littke Aurél egyet. tan. segéd, Budapest.
Massány Ernő dr. asszisztens, Ógyalla.
Moesz Gusztáv múzeumi őr, Budapest.
Nyáry Albert dr. báró, Budapest.
Papp Károly dr. m. kir. geologus, Budapest
Pécsi Albert dr. egyet. asszisztens, Budapest.
Pompéry Elemér m. kir. szabadalmi biró, Bpest.
Pósta Béla dr. egyet. tanár, Kolozsvár.
Rapaics Rajmund egyet. asszisztens, Budapest.
Réthly Antal meteorologiai asszisztens, Budapest.
Richter Aladár dr. egyet. tanár, Kolozsvár
Róna Zsigmond dr. meteor. int. aligazg., Bpest.
Sávoly Ferenc dr. meteor. int. asszisztens, Bpest.
Schwalm Amadé dr. egyet. asszisztens, Bpest.
Szabó Zoltán dr. egyet. tanárs., Budapest.
Tass Antal obszervátor, Budapest.
Thirring Gusztáv dr. egyet. tanár, Budapest.
Timkó Imre m. kir. agrogeologus, Budapest.
Timkó György nemz. múz. gyakornok, Budapest.
Toborffy Zoltán egyet. tanárs., Budapest.
Vangel Jenő dr. egyet. m. tanár, Budapest
Varga Sándor dr. főreál tanár, Győr.
Zemplén Győző dr. egyet. m. tanár, Budapest.

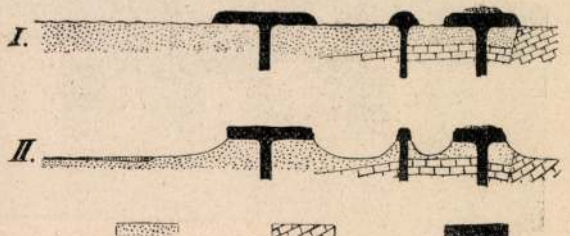

Ideális keresztmetszet a bazaltkúpokon.
I. Állapot a kitöréskor; II A jelenlegi állapot.
(Kogutowicz Károly, A balatoni haranghegyek c. geologiai leirásából)

Szélmotoros kút, vizmedence és itató Argentinában.
(A KOR, 5. szám 171. old.)

A KOR köré az olvasóknak már is igen

tekintélyes tábora sereglett,

saját érdekében jár el azonban az, aki újabb híveket szerez azon eszméknek, melyek terjesztője a KOR lett.

Mi soha sem fogunk megállapodni és hogyha kellő mértékben növekszik az előfizetők száma, a lapban nyújtott ellenérték is nagyobb lesz *Csupán a közönségtől függ tehát*, hogy a mostaniból oly lap fejlődjék, mely a *külföld elkényeztetett ízlésével számoló lapok bármelyikével minden tekintetben felveheti a versenyt.*

Az a tartalom és az a külső forma, melyben a KOR első hat száma megjelent, minden reklámszerüen kikürtölt nagyhangú állitásnál világosabban bizonyítja, hogy nyerészkedésen alapuló vállalkozásról szó sem lehet. Eszmékért való lelkesedés vezette a szerkesztőt is, kiadót is és ezért nem szól most az eladó a vevőhöz.

Igaz kivánságunk, hogy a KOR előfizetői egy célért lelkesedő tábort alkossanak, mi nékünk egyedüli feladatunk lesz e tábor érdekeit, céljait szolgálni.

Aki teheti, segédjön hozzánk.

Akinek anyagi eszközei nem engedik ezt meg, szerezzen 5 előfizetőt s mi ingyen küldjük a folyóiratot.

Barlangi medve. (A KOR, 4. szám 118. old.)

A KOR

ISMERETTERJESZTŐ
KÉPES
CSALÁDI LAP

Megjelenik havonta kétszer.

Szerkesztik
KOGUTOWICZ KÁROLY
ENDRŐDI BÉLA.

Előfizetési ára:

Egész évre ... ... **16 korona**
Félévre ... ... **8** „
Negyedévre ... ... **4** „
Egyes szám 70 fillér.

Próbaelőfizetés egy hónapra (2 szám) **1 kor. 20 fill.**

KIADÓTULAJDONOS:
DEMJÉN LAJOS.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI. Eötvös-utca 42.

Arról tudni, amit a KOR tartalmaz, minden modern, művelt ember kötelessége.

Egyébként mindenesetben fogadja gratulációmat a nagyjövőjü s irányú vállalathoz, tudom, hogy első decenniumi jubiláris Tedeum-számát majd erős karral s örömmel fogja megszerkeszteni.

Kompolthy Tivadar.

Petőfi széke.

(„Azt az íróasztalt és széket, melyet a költő Borjádon használt s amelyen „Gyermekkori barátnémhoz", „A négyökrös szekér", „A magyar nemes" stb. c. költeményeit írta, megszereztem a Petőfi-ház számára . . . . ." Kéry Gyula: Petőfi Borjádon. 6. szám. 203. old.)

RENDELŐ-LAP.

Ezennel bejelentem, hogy ***A KOR*** *ismeretterjesztő, képes családi lap, (kiadóhivatal Budapest, VI., Eötvös-utca 42. szám,) következő számait egész, fél, negyed évre megrendelem. (Negyedévenként 4 korona), következő két számát próbaelőfizetésképp megrendelem.*

Név: *Lakás:*

.....

.....

Kérjük olvashatóan kitölteni!

Kávéházban, kaszinóban olvassa A KOR-t.

FRITZ ÁRMIN, BUDAPEST, VIII., NAP-UTCZA 12.

Kertész K. Róbert

Weichinger Károly

mincs
céd

bpesti uj központi
városház terv.

I díj.

MMÉE közl

1940. 148. l.

Kat. Lim. Róza
Prot. Róza

17. Miron pap

CSÜTÖRTÖK

31

Kat. Rajmund
Prot. Erika

Augusztus

18. Laurusz

PÉNTEK

1

Kat. Egyed
Prot. Egyed

19. András vt.

SZOMBAT

2

Kat. István kir.
Prot. Rebeka

36 hét 1944 SZEPTEMBER 30 nap 20. Sámuel pr.

vitéz Láczay (Fritz) Oszkár, okl. építész, ny. országgyülési műszaki főigazgató, a Műemlékek Országos Bizottságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja, a Magyar Képzőművészek Egyesületének választmányi tagja, a Képzőművészeti Társulat művész-társtagja, az Országos Vitézi Szék központi társadalmi bizottságának delegált tagja, eml. l. tüzérőrnagy, „Az épületek jókarbantartása" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-főigazgató, a Műemlékek Országos Bizottságának tagja, a Magyar Mérnök- 1936. március 6-án. *V., Országház.*

Lechner Jenő dr., „A renaissance és barokk építőművészet Magyarországon" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1918. június 27-én. (L. 10. pontnál is.)

Medgyaszay István, az „Előadások a népművészet köréből" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1927. július 31-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. (L. a 10. pontnál is.)

Rados Jenő dr., okl. építész, műszaki doktor, a Budapesti Felső Építőipariskola rendes tanára, törvényszéki hites szakértő, árvaszéki hites szakértő, „A magyar kastély- és lakóház-építészet történeti fejlődése" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1932. november 14-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. *XIV., Szabó József-u. 14.* Távbeszélő: 133—655.

Szmodits Hildegárd dr., a „Projektiv geometria" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1927. július 31-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. (L. 10. és 12. pontnál is.)

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Babits Viktor dr., okl. gépészmérnök, műszaki doktor, m. kir. szabadalmi bírósági titkár, az Institution of Electrical Engineers (London), az Institute of Radio Engineers (New-York) és az Acoustical Society of America tagja; a „Rádiótechnika" című tárgy meghívott szakelőadója, „A rádiótechnika különleges kérdései és berendezései" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1938. július 22-én. *XI., Késmárki-u. 4—6.* (L. 12. pontnál is.)

prüfung tagja, a „Tartószerkezetek biztonsága" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. július 21-én. *XII., Kissvábhegyi-út 14/a.*

Korányi Imre dr., okl. mérnök, műszaki doktor, MÁV műszaki tanácsos, a „Vashidak erősítése és átépítése" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1937. április 27-én. *XI., Horthy Miklós-út 79.* Távbeszélő: 256—233.

Nemesdy József dr., okl. mérnök, műszaki doktor, MÁV műszaki tanácsos, „A pályafenntartási munkák és munkáltatási rendszerek" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. július 21-én. *Mátyásföld, Kárpát-u. 9.*

Szesztay László, a „Pályaudvarok és pályaudvari berendezések" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1897. november 27-én. (L. 10. pontnál is.)

Tátray István dr., okl. mérnök, közgazdasági mérnök, műszaki doktor, jogosított birtokrendező mérnök, miniszteri tanácsos, a pénzügyminisztérium állami földmérési főosztályának vezetője, a Birtokrendező Mérnökvizsgáló Bizottság tagja és elnökének helyettese, a földmívelésügyi minisztérium Állandó Gazdasági Szakbizottságának tagja, az Union Géodesique et Geophysique Internationale Magyar Nemzeti Bizottságának meghívott tagja, a Határkijelölő Központi Bizottság helyettes vezetője, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége elnöki bizottságának tagja, a Budapesti Mérnöki Kamara és a Magyar Fotogrammetriai Társaság választmányának tagja, a „Földrajzi helymeghatározások" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. kir. József-Műegyetemen 1931. május 1-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. *XII., Böszörményi-út 3/c.*

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Kertész K. Róbert, okl. építész, államtitkár, a R. I. B. A. levelező tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, a Műemlékek Országos Bizottságának, az Országos Középítési Tanács, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa, a III. oszt. vaskoronarend lovagja, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt, az osztrák nagy tiszteletjelvény és csillag, az olasz kir. Korona-rend parancsnoki keresztjének és csillagának, a svéd kir. Észak Csillag-rend parancsnoki keresztjének és csillagának, a norvég királyi Olaf-rend I. oszt. parancsnoki keresztjének, a spanyol kir. Merito Civil-rend nagy tiszti keresztjének és a belga kir. II. Lipót-rend nagy tiszti keresztjének tulajdonosa, a „Kelet-Ázsia építőművészete" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1918. június 27-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1936. március 6-án. *II., Görgey Artúr-u. 19.*

Pr. József nádor 1939/40 II

MDK

Kertész K.Róbert

Lechner Jenő: Budapest műemlékei.(Kertész K. Róbert: A barokk stiluskorszak műemlékei.)

Magy.Művészet,1925.1.sz. 60.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő: Budapest műemlékei. (Klebelsberg Kunó gróf, dr. Sipőcz Jenő és Kertész K. Róbert előszava.

Magy. Művészet, 1925. 1. sz. 60. l.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész-min. tan.

Neichinger Károllyal ~~és~~ ~~Avartseiányi Imrával~~ körös. terve 18'000 p-ös két első díjat egyikét nyerte a központi Városháza pályázatán:

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.

jun. 27. sz. 4. old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész-min.-tan.

négy díjnyertes társával együtt ~~újabb~~ megbízást kapott az új Városháza újabb terveinek kidolgozására.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.

aug. 22. sz. 4. old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

és Swáb*) Gyula hőrös terveci szerint épült fel a gödöllői premontrei rendház és gimnázium.

*) [helyesen Sváb]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

febr. 12. sz. 5. old.

Kertész K. Róbert, építész M.D.K.

a Corvinláne hi-
tüntetésben részesült

Vállalkozók Lapja. Bp. 1930. LI. évf.

ort. 30. sz. 3. old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építés

dr. Lechner Jenővel és Svábl Gyulával közös terve harmadik díjat nyert az 1600 ágyas Maglódi-uti Szeretet-Otthon pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

ápr. 10. sz. 3. old.
" 17. " 5. "

MDK

Kertész K. Róbert

A székesfőváros "Erzsébet" szeretetház pályázatán a III. dijat Kertész K. Róbert, Lechner Jenő és Sváb Gyula együttes terve nyerte el.

A Magy. Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye 1929, VI.9. 146.lap

MDK

Kertész K. Róbert épitész

A központi városháza újjáépitésére és az üzemi székházak terveire hirdetett tervpályázaton, a biralóbizottság a 18.000 pengős I.dijat (1.db) Kertész K.Róbert és Weichinger Károly együttes tervének itélte.

Cikk: Milyen lesz az uj központi városháza.

Uj Magyarság, 1940. Jun.25.

MDK

Kertész K. Róbert

Vállalkozók Közlönye. 1908. nov. 18.
2.1.

M.D.K.

Kertész K. Róbert

A "Corvin-lánc" átvétele után csoportképen több müvésszel együtt fényképét bemutatja a lap a Vár udvarán.

Szinházi Élet. Bp. 1931. márc. 8-14. XXI. évf. 11. sz. 31. lap.

MDK

Kertész K. Róbert műépitész, h.államtitkár

1876-ban Bpesten szül. 1898-ban nyert oklevelet a kir.József Műegyetemen.
1900-1908-ig a műegyetemen az ókori épitészet tanszékén asszisztens és tanarsegéd volt.
1908-ban mint műszaki főtanacsos a kultuszminisztérium épitési oszt.-nak vezetője lett

RátStr. 685.1.

MDK

Kertész K.Róbert

Lechner Jenő: A magyar paraszthaz.

Vállalkozók Közlönye, 1906. 8.sz.

MDK

Kertész K. Róbert

Budapesten az uj központi városháza tervpályázatán az egyik I.dijat Kertész K.Róbert és Weichinger Aladár együttes terve nyerte.

Cikk: Milyen lesz az uj Városháza.

Nemzeti Ujság, 1940.jun.29.Képpel.

Kortess K. Robert

Buchpreisen ab [illegible] Körperli verbunden letz-
tetzverlegen an eilig 1. Halbjahr Kortess K. Ro-
bert es Weihnachter Hinweis eigentlich terne
Meerte.

Gikk: Mitgenommen ab [illegible] verbunden.

Komzeti Ujhely, 1940. Jan. 29. Postgl.

MDK

Kertész K. Róbert ny.államtitkar

Terve az egyik I.dij nyertese az új városháza tervpályázatán.

Cikk: Néhány szó a bpesti városhaza tervpályázatáról.

Magyarsag, 1940.jun.29. 9.1.

MDK

Kertész K.Róbert műépitész, h.államtitkar

A Magy.Mérnök és Epitész Egylet épitészi szakoszt.-nak elnöke volt, ezenkivul szamos szak- és tudomanyos egyesulet vezető tagja. Az 1930-ban tartott épitész vilagkongresszus elnöke volt.

RátStr. 686.1.

MDK

Kertész K.Róbert műépitész, h.államtitkar

Epitészeti alkotasai: a gödöllői Premontrei
rendház, internátus és fögimnázium,
a kaposvari városháza,
a nejjasfalvi honvédemlék,stb.

RátStr. 686.1.

MDK

Kertész K.Róbert műépitész,h.államtitkár

A Margitsziget rendezési pályázatán az I. dijat,
az 1923.évi monzai kiállitáson Milánó város ezüst érmét,
1908-ban a Mérnök Egylet Hollán-dijat és Czigler plakettjét nyerte el.

RátStr. 686.1.

MDK

Kertész K.Róbert műépitész,h.államtitkár

1918-ban min.tanácsossá nevezték ki. Ugyanebben az évben a műegyetemen Kelet Azsia Épitőművészet c.tárgykörből magántanárrá habilitálták. Beutazta Európát és Amerikát és mindenütt művészi tanulmányokat folytatott.

RátStr. 685, 686.l.

MDK

Kertész K.Róbert műépitész, h.államtitkár

Irodalmi munkái: Képek Azsia keletéről. (1905).

IV.Károly király koronázasának muszaki és művészi munkálatai, stb.

Mint épitész szamos külföldi kiállitáson nyert értékes dijakat.

RátStr. 686.1.

MDK

Kertész K. Róbert

Uj köntösben. Irta: Kertész K. Róbert.

Epitőmunka. II. évf. 1934. 3. sz. 53. l.

MDK

Kertész K. Róbert

Gróf Klebelsberg Kuno siremléke a szegedi Fogadalmi Templomban. Tervezte Kertész K. Róbert. Repr.

Magyar Iparművészet, 1935. 4. sz. 109. l.

MDK

Kertész K. Róbert

A Kormanyzó Kertész K.Róbert ny.cimzetes államtitkar,m.kir.József Nádor műszaki és gazdasagtudomanyi egyetemi magantanarnak a magy.épitőművészeti kultura fejlesztése terén szerzett kivaló érdemei elismeréséül, az egyetemi nyilvanos rendkivüli tanari cimet adomanyozta.

Nemzeti Ujság, 1943.ápr.28.

MDK

Kertész K. Róbert

Kertész K. Róbert cikke: Gróf Klebelsberg Kuno, az alkotó.

Budapesti Szemle, 1937.apr.sz. 17-33.l.

Kertész K. Róbert, építész M.D.K.

is közreműködött a kaposvári városháza terverésében, melynek pályázatának nyertese Köpeczek György volt.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1902. XXIII évf.
máj. 14. sz. 5. old.

Kertész K. Róbert, építész M.D.K.

műsz. tanácsos

tervei szerint fog felépülni az uj Vallás és Közoktatásügyi minisztérium, melynek céljaira megvásárolták a Honvéd- és Balaton utca mentén állott volt Hengermalom területét.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

aug. 14. sz. 14 old.

MDK

Kertész K. Róbert épitész, államtitkár

A "Kelet-Ázsia épitőművészete" c. tárgykör magántanára. Magántanári képesitése megerösitte-tett 1918.jun.27.-én a volt József-Műegyetemen, 1936.márc.6.-án a József Nádor Műegyetemen.

Pr Józsefműegyet 1939/40.I. 59.l.

MDA

MDK

Kertész K. Róbert

A Maglódi-uti szeretetotthon pályatervén III. dijat nyert Kertész K. Róbert, dr.Lechner Jenő és Sváb Gyula terve. Fönt a templom nézete,leńt balra helyszinrajz, jobbra tüdőbetegpavillon.

Komor János: A Maglódi-uti szeretetotthon pályatervei.

Tér és Forma, 1929. II.évf. 5.sz. 178.lap

MDK

Kertész K. Róbert államtitkár

A premontrei rend Kertész K. Róbertet bizta meg gödöllői gimnáziumantervének elkészitésével, aki Schwáb Gyula épitészmérnökkel együtt készitette el a terveket.

Cikk: A premontreiek...

Épitő Ipar- Épitő Művészet, 1925.jan.1. 5.l.

MDK

Kertész K. Róbert ny.államtitkár

Kertész K. Róbert és Weichinger Károly nagyjelentőségű tervükben a budapesti Forum megalkotását inditványozzák.
A Budapesti Forum modelljének madártávlati nézete a Kertész-Weichinger terv szerint. Repr.

Cikk: Forumot Budapestnek!

Pesti Napló, 1936.apr.12. 44.l.

MDK

Kertész K.Róbert

A nemzeti épitó művészetről.Kertész K.Róbert felolvasása a Magy.Mérnök- és Epitész Egyletben 1916.maj. 15.-én.

Epitó Ipar és Epitó Művészet, 1916.maj.28. 131, 132.l.

MDK

Kertész K. Róbert

A nemzeti épitő művészetről.Kertész K.Róbert felolvasasa a Magyar Mérnök- és Epitész Egyletben 1916.maj.15.én.

Epitő Ipar Eptő Művészet, 1916.jun.4. 137-139. lap

MDK

Kertész K. Róbert

Kertész K. Róbert és Weichinger Karoly elsó-
dijas terve, az új városháza. Repr.

8 Orai Ujság, 1940.jun.25. 4.1.

MDK

Kertész K. Róbert

A Maglódi uti szeretetotthon tervpályázatan a 6000 pengős III.dijat Kertész K.Róbert, Lechner Jenő dr. és Sváb Gyula nyerték.

Epitő Ipar - Epitő Művészet 1929. 53.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Bierb szerzetesek 258.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Kertész K.Róbert és Sváb Károly tervezték a Szombathely város Frigyes főherceg utcai iskolát
Repr.

Váljnbal 571.1.

MDK

Kertész K. Róbert

A Győri Első Takarékpénztár tervpályázatán megvett terv.
Főhomlokzat.Repr.

Magyar Épitőművészet, 1909. 4.sz. 26, 27.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Kertész K. Róbert és Ohman Béla: Gróf Klebelsberg Kunó siremléke a szegedi Fogadalmi Templomban. Repr.
Kertész K.Róbart és Ohman Béla: Klebelsberg Kunó gróf kriptája a szegedi Fogadalmi Templomban. Repr.

Képzőművészet, 1935. 83-84.sz. 101.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Ezüstéremmel tüntették ki a monzai iparművészeti kiállitáson. Elnyerte Milánó városának nagy ezüst érmét is. A zsüri Kertésznek nemcsak épitészeti tervrajzát akarta dijazni, hanem kiemelni nagy érdemeit a magyar műemlékügy és a magyaros irányú modern épitészet körül.

Cikk: Kiállitások.

Magyar Iparművészet, 1924. 37.l.

MDK

Kertész K. Róbert építész,műegyetemi asszisztens

Kertész K. Róbert és Sváb Gyula: "A magyar paraszthház" c. munkája, I. II. füzet. Ez az első teljes mű ezen a téren, mely a magyar parasztházzal szakszerűen, behatóan és teljes részletességgel foglalkozik.

Jakabffy Zoltán: A magyar paraszthház.

Vas.Ujs. 1908. 12.sz. 233-234.l. Képekkel.

MDK

Kertész K. Róbert államtitkár

"Hihetetlen magasra fejlődött a művészi fényképezés", - mondta Kertész K.Róbert, a műcsarnoki nemzetk. fotokiáll.-on.

Gelléry-Gerhárd József cikke.

Képzőművészet, 1927. 3.sz. 27-28.l.

MDK

Kertész K. Róbert

A gödöllői Premontrei-rend internátusának refektóriuma. Repr.
A gödöllői Premontrei-rendház főbejárata. Repr.
A gödöllői Premontrei-rend internátusa. Repr.

Rát Str. 306.1.

MDK

Kertész K. Róbert

Kertész K. Róbert és Weichinger Károly bpesti
uj központi városház tervp. I.dij.

MMÉEKözl. 1940. 148.l.

MDK

Kertész K. Róbert okl.épitész

A "Kelet-Azsia épitoművészete" c. targykör magántanára. Magántánari képesitése megerősittetett a József Műegyetemen 1918.jun.27.-én, a József Nádor Műegyetemen 1936.marc.6.-an.

Pr Józsefműegyetem, 1939/40. II. 57.1.

MDK

Kertész K. Róbert

Gróf Klebelsberg Kuno siremléke a szegedi Fogadalmi Templomban. Tervezte Kertész K. Róbert
Repr.

Magyar Iparművészet, 1935. 4.sz. 109.l.

MDK

Kertész K. Róbert épitész

Keletázsiai utjáról a Magy.Mérnök- és Epitész Egyletben tartott felolvasást, melyben Japán művészetéről értekezett, Kertész nyomtatásban adja közre, illusztrációkkal diszitve.

L-r.: Japán művészete.

Vállalkozók Közlönye, Bpest.1905.okt.18. 6.1.

MDK

Kertész K. Róbert

Elek Artur: Milyen lesz az uj varoshaza?

Ujság, 1940.jul.4.

Kertész K. Róbert

— **Megalakult a Lechner ödön-szoborbizottság.** A Lechner Ödön-szoborbizottság *Ugron Gábor* elnöklésével tartotta alakuló ülését. Elnökké választották *Klebelsberg Kunó* kultuszminisztert, társelnökökké *Ripka Ferenc* főpolgármestert, *Sipőcz Jenő* polgármestert, *Ugron Gábor* ny. minisztert és *Kertész K. Róbert* szépművészeti államtitkárt, ügyvezető elnökké pedig *Lauszky Béla* építőművészt. A bizottság megalakította az e hó 15-én lejáró szoborpályázat zsürijét is és elhatározta, hogy a Liszt Ferenc-téren felállítandó szobrot a jövő év őszén Budapesten tartandó nemzetközi építészkongresszus alkalmával leplezi le.

PH. 929 XI 13

P.H.929.XI.13.

Kertész K. Róbert

Sváb Gyula

Stuhlman Patrikár

A jászó-premontreiek gödöllői intézete. Magyar Katolikus Almanach III. évf. Bp. 1929. 979-és kv. ll. képekkel

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Kertész K. Róbert

K

Magyarország Esti Lap

1940. június 24.

500 autós parkhely, 20.000 személyes légvédelmi pince lesz a 11—15 emeletes új városháza alatt

A zsüri döntése

Hétfőn ült össze a városházán harmadszor az a bírálóbizottság, amely a központi városháza újjáépítésére kiírt tervpályázat felett volt hivatva dönteni. Két első díjat adtak ki. Az egyenkint 18.000 pengős díjakat *Kertész* K. Róbert és *Weichinger* Károly együttes tervének, továbbá vitéz *Martsekényi* Imre tervének ítélte oda a zsüri. A két darab, egyenkint 14.000 pengős második díjat *Lauber* László és *Wälder* Gyula nyerte. Három darab egyenkint 10.000 pengős harmadik díjat adtak és egyenkint 5000 pengőért megvesznek több pályamunkát.

Az új központi városháza a tervek szerint *11—15 emelet magas* lesz. A Vilmos császár út tengelyébe kerül a városháza tornya, amely ilymódon már a nyugati pályaudvartól látható lesz.

Az új városházán mintegy kétezer új hivatali szoba lesz. A városháza valamennyi udvarát alápincézik, ezekben autópark lesz 500 kocsi részére. Légvédelmi óvóhelyet is készítenek **20.000 ember számára.**

Kassa, szeles

143

... eleseli

...ák a Girnode ...ít

...llenséges csoportok adták meg ...at, a Maginot-vonalban újabb ...ket foglaltunk el.

...tól délkeletre csapataink meg ...az ellenség szívós ellenállásat ...ble és Chambéry irányába... előre.

Angol bombák hadifogoly táborra

...et gyorsnaszádoknak ... 24-ére virradó éjjel Dungenes... ...ben sikerült egy 3500 tonná... gőzöst és egy másik 5000 tor... gőzöst torpedótalálattal e... ...eszteni.

...gyik búvárnaszád 23.500 tonn... ...r elsüllyesztését jelenti.

K. KERTÉSZ RÓBERT

a kecskeméti Kossuth tér és Szabadság tér kettévá-
lasztását javasolta /melyek egymásda folynak/. Elve-
tették, mivel az épületek nem kaptak volna megfelelő
rálátást.

Entz Géza - Genthon István - Szappanos Jenő:
Kecskemét. Bp. 1961. Müszaki könyvkiadó . - 183 l.
/Városképek - Müemlékek sorozat./ 99. l., 172. l.
/203. jegyz./

Kertész K. Róbert

Alkotásával szerepelt a XII. Nemzetk.Építészeti kongresszus alkalmából rendezett építészeti tervkiállitáson.

N.U.930.IX.7.

Kertész K. Róbe

N.U. 929. XI. 12.

— **Megalakult a Lechner-szoborbizottság.** A Lechner Ödön-szoborbizottság vasárnap délelőtt tartotta *Ugron* Gábor elnöklésével a Fészek-klubban alakuló ülését. Elnökké választották *Klebelsberg* Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi minisztert, társelnökökké *Ripka* Ferenc főpolgármestert, *Sipőcz* Jenő polgármestert, *Ugron* Gábor ny. minisztert és *Kertész* K. Róbert szépművészeti államtitkárt, ügyvezető elnökké pedig *Jánszky* Béla építőművészt. A bizottság megalakitotta az e hó 15-én lejáró szoborpályázat zsürijét is és elhatározta, hogy a Liszt Ferenc-téren felállitandó szobrot a jövő év őszén Budapesten tartandó nemzetközi épitészkongresszus alkalmával fogja leleplezni. A szoborbizottság felszólitja a pályázó szobrászművészeket, hogy pályaműveiket péntek déli 12 óráig az Iparművészeti Muzeumban adják át. A pályázati felhivás szerint a pályázó művészeknek három tagot kell választaniok a zsüribe; ezek neveit szombat déli 12 óráig kell közölni a szoborbizottság ügyvezető elnökével, hogy a zsüri megkezdhesse működését.

N.U. 929. XI. 12.

Kertész K. Róbert

építész

Klebelsberg-emlékkiállitás - Műcsarnokban - építési terveivel szerepel.

Magyarország
1933.II.12.

MDK

Kertész K. Róbert

A székesfővárosi szeretetotthon tervp.III.dij.

Magyar Építőművészet, 1929. 4.sz. Műszaki rajzokkal.

MDK

Kertész K. Róbert

Kabdebó Gyula: Előadások a műemlékekről.

Vállalkozók Lapja, 1923.febr.7.

MDK

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő dr.: A " Forum"

A Műszaki Világ, 1937. jul.? 2.

MDK

Kertész K. Róbert és Sváb Gyula

Premontrei gimnázium Gödöllőn

Magyar V.: XII. Nemzetközi épitész kongresszusról.
Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931. jan. 15. 13.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Farkas I.: A halhatatlan törzsvendég. Lechner Ödön és müvész asztaltársasága. Pesti Hirlap 1936.máj.21. 11.l.

ó néhány müemlék és müemlékjel-
A Müemlékjegyzék megjelenése
közel 10 %-át veszitettük el
nösen fájdalmas a lakóházak
, mert a romok, a templomok, a
ak a MKI felügyelete alá, igy
ásuk biztositott. Vitathatatlan,
mult ját, müvészi értékeit a
en reprezentálják.

hettük, hogy egyetértés alakult
esi Házkezelési Igazgatóság azon-
kciója alkalmából, minden müem-
nyt megkerülve, ö szeállitotta
egyzékét, melyek felujitása vé-
talan. Ezt a VB. elé terjesz-
fogadta s igy került pl. a tör-
Október 6. - Arany János utcai
jelentős értéket képviselő háza.

letek bizonyitják, igyekeztünk
döntésre előkészíteni. Az ügy-
szterhelyettes, jó magam is több-

Kertész K. Róbert, építész M.D.K.

nég tervvel vett részt a Mag. Mérnök és Építész eg. let felhivására rendezett hősi emlékmű kiállitáson.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915. XXXVI. évf.

dec. 22. sz. 8. old.

MDK

Kertész K. Róbert okl.épitész,államtitkár

a R.I.B.A.levelező tagja,az Orsz.Irodalmi és Művészeti Tanács tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa, a III.oszt.vaskoronarend lovagja, a II.oszt polgári hadi érdemkereszt tul.,a "Kelet-Azsia épitőművészete" c. tárgykör magántanára.Magántanári képesitése megerősittetett a volt M.Kir. József-Műegyetemen 1918.jun.27.-én, a M.Kir. József Nádor Műegyetemen 1936.márc.6.-an.

Józsefnádor tájékozt. 1941/42. 58.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Stuhlman Patrik dr.: A jászó - premontreiek gödöllői intézete.

Magyar Katolikus Almanach, III.évf. Bp. 1929. 979.l.képekkel.

MDK

Kertész K. Róbert műegyet.tanars.

Rákóczi és bujdosó társai hamvainak elhelyezése
(6 képpel.)
Epizód. (1 képpel.)
Sziám épitészetéről. (12 képpel.)

A Kor, 1907. jan.-marc. 6.sz.

MDK

Kertész K. Róbert

A Tabán problémája c. cikke.

Épitőmunka, 1934. 1.sz. 2-6.l.

MDK

Kertész K. Róbert államtitkar

Nyilatkozik a művésznyomorról, művészkataszterről és a kontarkérdésről.

Cikket irta Tihanyi János Lajos

Pesti Napló, 1934. márc.13. 10.1.

MDK

Kertész K. Róbert ny.államtitkar

Az épitészkongresszust előkészitő szervezőbizott
ság elnöke.

Cikk: Epitész-világkongresszus kezdődik holnap
Budapesten.

Az Est, 1935. szept.14. 9.1.

MDK

Kertész K. Róbert

1912. Az Operaház belső korszerűsitő átalakitása.Kertész K. Róbert és Medgyaszay Istvan.

Ybl Ervin: Ybl Miklós, 174.l.

MDK

Kertész K. Róbert államtitkar, épitészmérnök

Kertész K. Róbert és Schwab Gyula épitészmérnök-
ök terve szerint épult a gödöllői premontrei
gimnazium.
Kép a Nemzeti Ujsag 5.oldalan.

Cikk: Egy év alatt felépült a premontreiek
gödöllői gomnáziuma.

Nemzeti Ujság, 1924.dec.30. 5.l.

MDK

Kertész K. Róbert épitész

Kertész K. Róbert és Schwáb Gyula épitészek 1923-29-ig épitik Gödöllőn a prépostsági palotát és fögimnáziumot.

Bierbauer Istvan: A magyar szerzetes tanitórendek régi épitkezéseiről. Jászóvár és Csorna. Bp. 1930. 29.l.

MDK

Kertész K. Róbert

A Magy. Épitő és Ipműv. Rajzolók Orsz. Egyesülete 1909 ápr. 3.-án tartott évi rendes közgyülésén Kertész K. Róbertet választotta elnöknek.

Vállalkozók Közlönye, 1909. apr. 14. 6. l.

MDK

Kertész K. Róbert

Klebelsberg Kunó gróf siremléke a szegedi fogadalmi székesegyházban. Kertész épitése és Ohmann Béla szobrasz műve. Repr.

Uj Idők, 1935. husvéti szám. 629.l.

MDK

Kertész K.Róbert

Weichinger Károllyal készitett terve nyerte a központi városháza újjaépitésére kiirt tervpályázaton az egyik 18.000 pengős I.dijat.

Cikk: 500 autós parkhely...

Magyarország Esti lap, 1940.junius 24.

MDK

Kertész K. Róbert

Az új központi városháza tervpályázatán az egyik I.dijat Kertész K. Róbert és Weishinger Károly közös tervének ítélte oda a biralóbizottsag.
A pályamúről kép a 14.oldalon.

Cikk: Az új Városháza két elsódijas terve.

Képes Vasárnap, 1940.junius 29. 14.l.

MDK

Kertész K. Róbert

A gödöllői kanonokrend rendháza és gimnáziuma:
a/ A gimnázium oldalbejárata.
b/ A rendház főbejárata.
c/ Madártávla.
d/ A gimnázium lépcsőháza.
e/ A rendház lépcsőháza.
f/ A rendház udvarrészlete.
g/ A gimnázium lépcsőháza.
h/ A rendház ebédlője.

Klebelsberg emlékkiall. tárgym. 1933. 15, 16.1.

MDK

Kertész K. Róbert

A Nemzeti Hósök emlékműve.

Klebelsberg emlékkiáll. tárgym. 1933. 39.1.

MDK

Kertész K. Róbert

A debreceni hősök terének rendezési terve.

A debreceni egyetem főterének rendezési terve.

A Svábhegyi Csillagvizsgáló Intézet részletei.
Tervezte: Sváb Gyula.

Klebelsberg emlékkiall.targym.1933. 40.l.

MDK

Kertész K. Róbert

A hősök tere Debrecenben.

Klebelsberg emlékkiall. targym. 1933. 40.1.

MDK

Kertész K. Róbert államtitkar

A "Kelet-Azsia épitőművészete" c. tárgykör magántanára.

Józsefnádor tájékozt. 1942/43. 14.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Kertész K.Róbert és Svab Gyula tervezték a premontreiek gödöllői gimnaziumát. Az alapkő letétel 1923.szeptember 23.-an volt.Egy év mulva átadták az épületet rendeltetésének.

Ybl Ervin: A premontreiek gödöllői főgimn.

Magyar Iparművészet, 1925. 41-43.l.

MDK

Kertész K. Róbert

Kertész K. Róbert és Svab Gyula: A premontrei-
ek gödöllői főgimnáziuma és annak előcsarnoka.
Repr.

Magyar Iparművészet, 1925. 49.l.

Kertèsz A. Robert

Kertèsz K. Robert és Gyula: A precontact-
ek gázsűrű fyzikumrúm és annak elocsatlozás-
nepr.

Magyar Ipartudósok, 1925. 45-1.

MDK

Kertész K.Róbert

Pasaréti uti családi ház tervezése.
Képek a házról és emeleti alaprajz.

Tér és Forma, 1931. 320.l.

MDK

Kertész K.Róbert épitőművész

A kultuszminiszter a művészeti osztaly vezetésével bizta meg.
Kertész működését a műegyetemen kezdte.
Művészi munkássága főleg a műtörténeti irodalom és a művészi közélet terén bontakozott ki.Japan művészetéről, Ceylon épitőművészetéről stb.irt munkai révén a műegyetem Keletazsia művészetének magántanárává habilitálta.
Cikk: Kertész K.Róbert
MMÉEközl. 1922. 281.lap

MDK

Kertész K.Róbert épitömüvész

Egyik legnagyobbszerü működése IV.Karoly kiraly koronázásának nagystilü művészi munkaja volt, amelyet egészében ő szervezett meg és iranyitott. Erről szakmunkat is irt.
A Margitsziget kertművészeti rendezési tervpályazaton I.dijat nyert.

Cikk: Kertész K.Róbert

MMÉEKözl. 1922. 281.lap

MDK

Kertész K. Róbert építészmérnök

kitüntetést kapott

MMÉEKözl 1943. márc. 21. 48. l.

MDK

Kertész K.Róbert építész

Corvin koszorut kapott

ÉIÉM. 1930. 41-42.sz. 168 l.

MDK

Kertész K.Róbert

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja. 1933. nov. 16.

MDK

Kertész K. Róbert

szobormü

A debreceni koll. szobormü p. nyertesei. ÉIÉM.

1931. aug. 1. 119. l.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

a kultuszminisztérium megbírásából tanulmánytervet készített, Sváb Gyllával közösen, a porsonyi Tudományegetem elhelyezésére. Négy más felszólított építész tervével szemben az ő tervüket fogadták el a kivitel alapjául.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1916. 50. köt. 295. old. 1 tábla

M.D.K.

Kerlés K. Róbert, építész

Weichinger Károllyal közösen készített tervével az új körpouti városházára kiírt pályázaton első díjat nyert.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1940. 74. köt. 142. old.

M.D.E.

Kertész K. Róbert, építész

a Szfőv. Elektromos Művei által Lőrinci körség körelében létesitendő mátravidéki erőmű lakótelepe tervpályázatán első díjat nyert Weichinger Károllyal közösen készitett tervével.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1941. 75. kot. 223. old.

le.D.K.

KERTÉSZ K. Róbert építész

(1876-)

Gödöllői premontrei építkezések

Sváb Gyulával

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1962. 372,

MDK

Kertész K.Róbert építész

I.dij

Halász közép 1941. 141.l.

MDK

Kertész K. Róbert és építészmérnök
Weichinger Károly

I. dij

Tervpályázati eredm. M. Építőművészet, 1941.
430 l.

MDK

Uhmann Béla és Kertész K. Róbert
szobr. a.alt.titkár

Klebelsberg Kunó síremléke a szegedi fogadalmi templomban.

/Kertész K.R. elgondolása alapján Uhmann alkotása./ Repr.

Képzőművészet. 1935. 83-84. sz. 101.1.

MDK

Kertész K.Róbert

Dijkiosztás az akv. és paszt.festők kiállitásán.
Nemzeti Ujság, 1928. okt. 2o. 1o.l.

Kertész K. Róbert MDK

A hősök tere Debredenben

Mücsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Kertész K. Róbert

MDK

A debreceni hősök terének rendezési terve

A debreceni egyetem főterének rendezési terve

Műcsarnok 1933. Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Kertész K. Róbert MDK

A Nemzeti Hősök emlékműve

Műcsarnok 1933. Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

Weichinger Károllyal
közös elsődíjas Forum tervét ál-
litja ki az Ezi vásáron

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

ort. 8. sz. 4. old.

Kertész K. Róbert MDK

A gödöllői kanonokrend rendháza és gimnáziuma:

A gimnázium oldalbejárata

A rendház főbejárata, Madártávlat

A gimnázium lépcsőháza

Műcsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Kertész K. Róbert, építész M.D.K.
ép. ügy. államtitkár

terverte a Pasaréten a Napraforgó-utcai hisérleti karótelep egyik villáját.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

nov. 12. sz. 4. old.
+ dec. 31. " 6. "

Kertész K. Róbert MDK

A gödöllői kanonokrend rendháza és gimnáziuma:

A rendház udvarrészlete

A gimnázium lépcsőháza

A rendház ebédlője

Hiesarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MDK

Kertész K. Róbert

A fegyelmi tanács tagjának választották az 1909-évi Magy.Epitőművészek Szövetsége közgyülésén.

Epitő Ipar 1909.máj.30. 22.sz. 202.l.

Kertész K. Róbert

Zombory Lajos, Pólya Iván, br. Hatvany Ferenc, Fényes Adolf és Hermann Lipót kiállitást rendeztek Pólya Iván mütermében, a Szolnoki Müvésztelep 25 éves fennállásának jubileumára.
Fényképfelvételen a lap bemutatja a résztvevő müvészeket.
Repr.

Délibáb, Bp. 1927. szept. 24. I. évf.
39. sz. 4. lap.

Kertész Róbert

épitész volt a Magyar Mühely Szövetség

elnöke Tolnay Károly lemondása után 1934-től

Ernyey Gyula: Az ipari forma története Magyarországon

Akadémiai Kiadó

38.o

Kertész K. Róbert

épitész
lett 1934-től az Országos Iapregyesület elnöke

[illegible] ipari forma története Magyarországon Akadémiai Kiadó 1974 38°.

Kertész K. Róbert

N. U. 929. XI. 21

— **Megalakult a Lechner Ödön-szoborpályázat zsűrije.** A Lechner Ödön-szoborbizottság most tartotta alakuló ülését a Fészek Klubban *Ugron* Gábor elnöklete alatt. A bizottság elnökké *Klebelsberg* Kunó gróf kultuszminisztert, társelnökké *Bipka* Ferenc főpolgármestert, *Sipőcz* Jenő polgármestert, *Ugron* Gábor nyug. minisztert és *Kertész* K. Róbert szépművészeti államtitkárt, ügyvezető elnökké pedig *Jánszky* Béla építőművészt választotta meg. Megalakitotta ezenkivül a bizottság az e hó 15-én lejárt szoborpályázat zsürijét is és elhatározta, hogy Lechner Ödön szobrát a jövő év őszén Budapesten tartandó Nemzetközi Építész kongresszus alkalmával fogja leleplezni.

N.U.929.XI.21.

A Bührer-féle

Téglaégető kemencével

50% megtakaritás munkaerőben és fütőanyagban elérhető.

Terveket és költségvetéseket szállit

BENDEL GUSZTÁV

műszaki irodája:

Budapest, V., Váci-körut 80. szám.

épületet fog emeltetni a farkasréti temetőben. Az épitést árlejtés utján biztositják.

Gőzhenger és szerkocsi szállitás. Budapest székesfőváros tanácsa árlejtést irt ki egy 14 tonna önsulyu közuti gőzhenger, a hozzátartozó összes szerszámok és felszerelési tárgyak, valamint egy háló illetve szerkocsi szállitása iránt. Ajánlat csupán a kiirás tárgyát képező teljes szállitásra tehető. Az ajánlatok f. é. november 14-én d. e. 11 óráig a tanácsi II. ügyosztályban nyujtandók be.

A vidéken.

Artézi kut furása Köröstarcsa községben. Kőröstarcsa békésmegyei község előljárósága lapunk mai számában árlejtést irt ki a község belterületén létesitendő második artézi kut furására. Pályázati határidő f. é. november 7. napjának d. e. 9 órája.

A soproni állami polgári leányiskola épitésénél előforduló munkák kiadása tárgyában a döntés megtörtént. E szerint vállalatnyertesek lettek: a föld, kőmüves és elhelyező munkára Schiller János (Sopron), a kőfaragó és gránit terrazzó munkára Hild Lipót (Sopron), a vizvezeték, csatornázás és bádogos munkára Trogmayer Gyula (Sopron), az asztalos munkára Grunner Lajos (Sopron), a vas munkára Schleifer Gusztáv (Sopron), a lakatos munkára Nitsch György (Sopron), az üveges munkára Karner Mátyás (Sopron), a padozati munkára Bergmann Ernő (Sopron), a kályhás munkára Ehrlich J. és H. (Budapest), a szobrász munkára Kászonyi László (Budapest), a redőny munkára Justus Sándor és fia (Budapest). A mázoló, cserépfedő és légszeszberendezési munka kiadása egyelőre még függőben hagyatott.

Gazdasági epitkezések a hosszuháti kincstári birtokon. Szerep község határában [Bihar m.] fekvő hosszuháti birtokon a nagytanyán létesitendő 1 ököristálló, 1 cselédlak, 1 cseléd-marhaistálló és az ujtanyán tervezett 1 ököristálló, 1 gulyaistálló és egy cselédlak felépitése alkalmával előforduló munkákat a vas munka kivételével Pfaff Ferenc gyulai épitész, a vasmunkát a Vasgerendákat árusitó r. t. és az önmüködő itatók berendezését pedig Grünwald Jenő kapta meg a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministeriumban Budapesten f. é. szeptember 5-én megtartott árlejtés alapján.

A Versecen emelendő méntelep laktanya épitésére f. é. október 14-én megtartott árlejtésen Heinrich A. és fiai verseci épitőmesterek tették a legelőnyösebb ajánlatot 20.1% árengedéssel az előirányzott 114.015 kor. 61 fillérből. Az ajánlat jóváhagyás végett a városi közgyülés elé kerül.

Pénzügyigazgatósági épület épitése Székesfehérvárott. Székesfehérvár város tanácsa árlejtést irt ki a Kossuth utcában létesitendő pénzügyigazgatósági épület épitésére. Előirányzott költség 186 818 kor. 92 fillér. Ajánlat csakis az összes munkákra tehető. Az ajánlatok f. e. október 27-én d. e. 10 óráig a városi iktató hivatalnál nyujtandó be. Az épület Say Ferenc székesfehérvári épitész terve szerint épül.

A szegedi közvágóhid gépészeti berendezése. Szeged város tanácsa árlejtést irt ki a Szeged—szabadkai ut és alsóvárosi temető közötti területen épülő közvágóhid épitésével kapcsolatos II. csoportbeli gépészeti berendezés szállitására. Pályázati határidő f. é. november 15-enek d. e. 10 órája.

Városház épités Nagyszalontán. A városi képviselőtestület e hó 8-ikára összehivott gyülése az épittető-bizottság javaslatára kimondotta, hogy a városház tárgyában meghirdetett árlejtés alapján beérkezett ajánlatok közül ifj. Kezty ü s János nagyváradi épitész ajánlatát fogadja el s felhatalmazta a bizottságot a szerződés megkötésére. Az épitkezést a kora tavaszszal megkezdik.

Aszfaltozás Désen. Dés város képviselőtestülete elhatározta, hogy a postaépülettől a Kalvin térig terjedő utcavonalon aszfalt járdát épittet és a vonatkozó terveket és költségvetést elkészitteti.

Járásbirósági épület épitése Gödöllőn. A gödöllői kir. járásbiróság épitkezésének ügye most már meg fog valósulni. Az igazságügyministerium már be is szerezte a költségvetést a szegényház épületének lebontására nézve, melynek helyére az uj járásbirósági épületet épitik.

Főgymnasium épités Komáromban. Komárom városának jogügyi bizottsága és a pannonhalmi főapátság között a Komáromban épitendő főgymnasium létesitése ügyében megegyezés jött létre, s igy most már a főgymnasium épitésére a kellő lépéseket megteszik.

Szegényház épités Szegeden. Szeged város közgyülése kimondotta, hogy a letesitendő szegényház terveinek elkészitésére a tanács hirdessen 15.000 korona költség keretén belül pályázatot. A legjobb terv szerzője 300 korona tiszteletdijban részesül.

A zombori uj indóház épitési előmunkálatai folyamatban vannak. Az indóház a zombor—bajai vasut vonal gádori átjárójánál épülne fel.

Iskola kibővités Szombathelyen. Szombathely város iskolaszéke a mult hónapban memorandumot intézett a vallás- és közoktatásügyi ministerhez, vázolva a polgári leányiskola helyiségeinek zsufoltságát, intézkedést kért az iskola kibővitése iránt. A vallás- és közoktatásügyi minister e kérelem kapcsán leiratot intézett a szombathelyi kir. tanfelügyelőséghez azon felhivással, hogy vizsgálja meg a polgári leányiskola helyiségeit s e vizsgálat eredményéről terjeszszen föl jelentést. A tanfelügyelőség a vizsgálatot már megtartotta és jelentést legközelebb fölküldi a ministerhez.

Fővárosi hirek.

Japán művészete. Kertész K. Róbert épitész kartársunk a mult év folyamán a vallás- és közoktatásügyi és a kereskedelemügyi ministerium támogatásával Keletázsiában épitészeti tanulmányutat tett. Az érdekes utazás tanulmányainak eredményéről azóta többször beszámolt. A napilapok hasábjain tanulságos és egyben élvezetes utilevelekben tudósitott bennünket tapasztalatairól, hazajövet pedig a Magyar Mérnök- és Épitész-Egyletben tartott felolvasást, melyben Japán művészetéről értekezett. Jelenleg indiai utjának tanulmányairól állitja össze adatait, hogy azután utazásának eredményét a maga teljességében közzétehesse. Az emlitett felolvasást lapunk annak idejében teljes terjedelmében közölte, most pedig Kertész nyomtatásban adja közre, illusztrációkkal diszitve. Igy alkalmunk van felujitani emlékezetünkben mindazt, a mit akkoriban felolvasásával kapcsolatosan káprázatos képsorozatban mutatott be nekünk. A füzet átlapozása után fokozott érdeklődéssel tekintünk a munkában levő uj műve elé. Mindig örömmel adunk hirt épitészeink s általában a műszaki kar irodalmi munkásságáról — sajnos, hogy ezt oly ritkán van alkalmunk megtenni. *L—r.*

Vásárhelyi Pál szobra. Vásárhelyi Pálnak a nagy mérnöknek emlékszobrát vasárnap, f. hó 22-én déli ½12 órakor leplezik le Szegeden, a Széchenyi-téren. A leleplező beszédet Kovács S. Aladár müegyetemi tanár tartja; azután Lázár György dr. polgármester átveszi a szobrot a város gondozásába. Az első mérnök-szobor néhai Szécsi Antal pályaterve után ifj. Mátrai Lajos műve. A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet, hogy az ünnep fényét fokozza, az alkalomból előtte való este ½7 órakor vándorgyülést rendez a szegedi városház közgyülési termében; az ülésen Reök Iván méltatja Vásárhelyi müködését, Liszynyay Tihamér ismerteti Szeged hydrografiai viszonyait, Tóth Mihály, Szeged város főmérnöke bemutatja az uj vizvezetéket, Sármezey Endre pedig a kisvasutakról értekezik.

Tüzelőanyagok szállitása. A budapesti kir. zálogházak bel- és terézvárosi intézetei részére az 1906. évben szükséges tüzifa szállitását a Budapesti jégmüvek, a kőszén szállitását Sugár Vilmos kapta meg a f. é. szeptember 23-án megtartott árlejtés alapján. A pirszén szállitasával magán alku utján a Budapesti légszeszgyárat bizták meg.

Ajánlható cégek:

GUTTMANN BENEDEK

papir áruháza

Budapest, IV., Muzeum-körut 13.

— a „Királyi József Müegyetem“ átellenében. —

Speciális üzlet épitészeti-, mérnöki-, müszaki- és vasutépitészet nyomtatványokban.

Állandó nagy raktár rajz-, kender- és vászonra huzott rajzpapirokban, ugyszintén másoló-, fénymásoló-papir és másoló-vásznakban. Rajzeszközök gyári főraktára, valódi svájci, valamint eredeti Richter és Riefler leghiresebb gyártmányokban

árjegyzéket és rajzpapirmintakönyvecskét kivánatra ingyen és bérmentve.

SZABADALMAKAT ÉRTÉKESITŐ VÁLLALAT

PÁSZTOR (bej. cég.)

BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRUT 17. SZ.

TELEFON: 24—20.

Találmányi gondolatok kidolgozása, szabadalmi rajzok és leirások megszerkesztése, szabadalmak és találmányok értékesitése és finanzirozása. Védjegyek lajstromoztatása, Mustra- és Modell-oltalom megszerzése a világ minden államában. — Felvilágositás díjtalan.

Érmihályfalva állomásáig és ugyancsak Nyirbátortól Nyirvasvári és Csanádos községek határain át a m. kir. államvasutak Nagykároly állomásáig vezetendő rendes nyomtávu gőzüzemü helyi érdekü vasutvonalakra; Uherek László pöstyéni lakosnak a m. kir. államvasutak Pöstyén állomásától, Trebete, Strázsa és Krakován községek érintésével Verbóig vezetendő szabványos nyomtávu villamos, esetleg gőzüzemü helyi érdekü vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára meghosszabbitotta.

A podolin—orlói vasut. Évek hosszu sora óta vajudó vasutépités ügye, tudniillik a podolin—orlói határszéli vasuti összeköttetés végre a megvalósulás stádiumába kerül. A kassai kereskedelmi és iparkamara nem régen memorandumban kifejtette a kereskedelmi minister előtt e határszéli vasut fontosságát és most a Poprádvölgy érdekeltsége is Szepes vármegye törvényhatóságához fordul, hogy anyagi hozzájárulás által tegye lehetővé a vasut épitését. A Szepességnek egyetlen vasutja sincs, mely ezt a szomszédos Galiciával közvetetlenül érintkezésbe hozná. E vasut által a Szepesség nyersterményeinek, de különösen a milliókat érő haszonfájának kivitelét és piacát is biztositaná. E vasuti összeköttetésnek stratégiai fontossága is van, mert ez uton volna a legközelebbi összeköttetés Budapest és Gácsország között. A megye a legközelebbi közgyülésen az utadóalapból nagy összeget szavaz meg.

A zombor—apatini h. é. vasut közigazgatási bejarása. A zombor—apatini h. é. vasutvonal közigazgatási bejárását Dr. Dubsky Alfréd ministeri főmérnök vezetése alatt f. é. október 20-án d. e. 9 órakor tartják meg.

Az orosháza—pusztaföldvári vasut. Orosháza község képviselőtestülete a gézamegállóhely-orosháza-pusztaföldvári vasut kiépitésére 150.000 koronát szavazott meg.

A körmend—zalalövő—őriszentpéter—muraszombati vasut engedélyokiratát a napokban adta ki a kereskedelemügyi m. kir. minister. Ezen engedélyokirat erejénél fogva Fábián Lajos budapesti vállalkozó mérnök engedélyt kapott és kötelezettséget vállal arra, hogy a m. kir. államvasutak „Körmend“ állomásától Zalalövőn, Őriszentpéteren és Mátyás-Dombon át Muraszombatig vezetendő helyiérdekü gőzmozdonyu vasutat megépitse. Az engedélyezett vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 6,240.000 koronában állapittatott meg, mely tőkéből forgalmi eszközök beszerzésére engedélyes 298.800 koronát tartozik forditani.

A munkács—dolha—bilkei vasut. A munkácsi kereskedők által választott bizottság Medeczey János orsz. képviselő és Kohner Alfréd nagybérlő inditványára f. hó 6-án értekezletet tartott, a melyen elhatározta, hogy mozgalmat indit aziránt, miszerint Munkács—Dolha és Bilke között helyi érdekü vasutat létesit és szükség esetén csatlakozik a dolha—bilke—nagyszőllősi vasut érdekeltségéhez azzal, hogy e vonal Munkács-felé nyerjen elágazást. Kimondotta az értekezlet, hogy a vásárosnamény—beregszász—munkácsi helyi érdekü keskenyvágányu vasutat szükségesnek nem tartja és tőle telhetőleg annak létesitését meg fogja akadályozni. A szükséges tárgyalások eszközlésére bizottságot küldtek ki.

A nagyszeben—vöröstoronyi vasut átalakitása. Az alvinc—nagyszeben—vöröstoronyi h. é. vasutak r. t. nagyszeben—vöröstoronyi vonalát fővonallá szándékozik átalakittatni és e tárgyban az október hó 23-ára egybehivott közgyülés lesz hivatva határozni. Ha a javaslat elfogadásra kerül, akkor a szükséges előmunkálatokat haladéktalanul foganatba veszik.

Iparvasut épitése Biharvármegyében. Laendler Aladár beéli nagybirtokos Bokszeg és Beél állomástól kiindulva, Beél, Tagadó, Medgyes, Kémagesd, Ágris, Botfej községek érintésével iparvasutat akar épiteni, amely az erdei faszállitás fogalmát bonyolitaná le. Az ipar-vasut épitési terveit mult héten terjesztette be a vármegye alispánjához kérve azoknak jóváhagyását.

Villamos vasutak épitése Magyarországon. A Magyarországon jelenleg épités és tervezés alatt álló villamos üzemü vasutak összhossza 329.5 kilométert tesz ki. A részletes kimutatást az alábbiakban adjuk: Épités alatt: Nagyváradi városi villamos vasut 14·3 km., Nagyszebeni városi villamos vasut 3·3 km. Tervezett vasutak: a) Budapesten és környékén: Budapest—svábhegyi kábelvasut 4·7 km., Budapest—kerepesi uti földalatti vasut 5·0 km., Budapesti magas vasut 12·0 km., budapesti „Metropol“-vasut 5·0 km., Budapest—budakeszi villamos vasut 5·7 km., Budapest—péceli villamos vasut 20·4 km., Hüvösvölgy—máriaremetei villamos vasut 2·5 kilometer. Összesen 55·3 km. b) A vidéken: Aradi közuti villamos vasut 9·5 km., Debreceni városi villamos vasut 10·0 km., Herkulesfürdői villamos vasut 5·5 km., Hódmezővásárhelyi villamos vasut 18·0 km., Kolozsvári közuti villamos vasut 7·02 km., Kassai közuti villamos vasut 10·7 km., Makói városi 7·0 km., Orsovai villamos vasut 4·4 km., Pécsi városi villamos vasut 8·0 km., Pöstyéni villamos vasut 3·4 km., Székesfehérvári városi villamos vasut 6·0 km., Ujvidék városi villamos vasut 10·0 km., Miskolc—tapolcai villamos vasut 6·7 km., Modor—senkvic—modori villamos vasut 7·0 km., Nyiregyháza—sóstói villamos vasut 8·0 km. Összesen 122·6 km. Helyiérdekü vasutak: Budapest—vác—gödöllői villamos vasut 58·4 km., Debrecen—nagyváradi villamos vasut 67·1 km., Pozsony—határszéli (Hainburg) 7.5 km. Összesen 133·0 kilométer.

Az oravica—zsidovini h. é. vasut előmunkálatait az engedélyes Pallós Ármin budapesti mérnök már foganatba vette, mert azon igyekszik, hogy az évek óta vajudó vasutvonalat lehetőleg rövid idő mulva megépitse. Az érdekelt községek nem idegenkednek a követelt áldozatoktól és igy valószinüleg sikerülni fog a kitüzött célt elérni. A tárgyalások kedvező eredménnyel folynak.

Vizépitészet és szabályozás.

A Sebes-Körös vizszabályozó és ármentesitő társulat f. é. október 28-án Nagyváradon tartja rendes évi közgyülését, melyen határoznak a partbiztositási munkálatok épitési költségéhez való állami hozzájárulás, a védtöltés süppedéseinek kiegészitése, az ártéri osztályozási munkálat helyesbitése, az öntözésre szükséges vizmenyiségnek völgyelzárók utján való biztositása felett, és megállapitják a jövő évi kölségelőirányzatot.

Az alsó fehér-körösi ármentesitő társulat f. hó 9-én tartotta meg rendes évi közgyülését, melyen a jövő évi költségvetést tárgyalták. A költségvetés 545.160 korona 80 fillér bevétel, 174.353 korona 86 fillér kiadás s igy 370.806 korona 94 fillér maradványt tüntet fel, s legjelentősebb tétele a mederrendezési költség, mely a Fehér-Körös medrét illetőleg a szanazugtól a duzzasztóig van tervbe véve s 60·000 korona költséggel előirányozva, melyből 30.000 koronát a jövő évi költségből fedeznek.

Az Óbéga balpartján létesitendő szivattyutelep gépészeti berendezésével a temesvári kulturmérnöki hivatal a Ganz és tsa budapesti céget bizta meg 39.000 kor. vállalati összeg mellett.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Szanatorium kibővités. A budakeszi erdőben a főváros tudvalevőleg 24.000 négyszögöl területet engedett át a tüdőbajosok szanatoriumának. Az intézetet megépitették s 24 ággyal berendezték. Alig négy éve nyitották meg a szanatoriumot és ez máris kicsinynek bizonyult. Az egyesület szeretné megbőviteni s még 88 ágyat akar felállitani. Legalább 18.000 négyszögöl területre van szüksége az egyesületnek. Az egyesület arra kérte a várost, hogy a még feltétlenül szükséges 18.000 négyszögöl területet mielőbb adja át az egyesületnek, amely az épitéshez szükséges pénzt már megszerezte.

Templom épités. A józsefvárosi református hivők akciót inditották, hogy a kerületben templomot épitsenek. Kovács y Sándor gondnok elnöklésével e hó 8-án értekezletet tartottak, melyen elhatározták, hogy az uj templom épitésére megindityák a mozgalmat.

A dob-utcai iskola épitésénél elfőorduló cement-, terazzo és keramitburkolási, hézagnélküli (asbest) padlózási, linoleum fektetési, vizvezeték és csatornázási és üveges munkákra a tanács árlejtést irt ki. Az ajánlatok f. é. október 28-án d. e. 11 óráig a tanácsi VII. ügyosztályban adandók be.

Ravatolozó épület épitése a farkasréti teme-i töben. A tanács a mérnöki hivatal tervei szerint 38.500 kor. költséggel ravatolozó

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő dr

Sváb Gyula

mincs léd 2

Magyar Építőművészet. 1929. — ??

(A székesfővárosi Szeretetotthon terepályázata, számos mintaki rajzzal.)

Tenticka III. díjat nyerték.

545

1908.

ber 6-án. Fugyanott 1845 junius 30-án.

van ~~látjuk~~ az akasztás ~~ra szolgáló~~ hozszükséges do-
a lépcsőn felrohant fiatal-ember
és kibontott hajjal ábrázolt fér-
a kit átkarolt. ~~Mögöttük~~ Bàlról
olgozik segédjével. Közülök az e-
karján ~~tart~~ kötelet ~~tart és~~ tart és kötözget, a
, jobb kezével az akasztófának fel-
jával a csigát fogja. Jobbról pedig egy agg
gta, áll és gondolkozik. Az elitélt:
tt karimájú kalapot, kabátot, mely-
~~[illegible]~~ tricot ~~[illegible]~~, a barát ~~[illegible]~~ cor-
visel. ~~[illegible]~~ A pribékek öltözete: rö-
ig érő nadrág, ~~és~~ harisnya L Az ég- L és czipő.

5.5 cm.--
ndéka 1908. október 5-én (1585 ex
bruár 14-én (2142-908).-

Kertész K. Róbert K

Lechner Jenő dr

Sváb Gyula

az alábbi terv.

III díj.

Rerrich Béla:

Felépítik a nékes-
fővárosi neresethárdt.

Pesti Hirlap.

1929. márc. 19.

ardo Alenza.

. † Ugyanott 1845 június 30-án.

n van az akasztáshoz szük-
y, a hol a lépcsőn felrohant
jobbrafordultan és kibontott
ég felé tekint és a kit átkarolt.
l hóhér dolgozik segédjével.
eszkedett, jobb karján kötelet
apját feltette, kissé előrehajolt,
k feltolható szerkezetét és bal-
l pedig egy agg szerzetes, a
gondolkozik. Az elítélt: inget,
imájú kalapot, kabátot, mely-
tricót, a barát: cordával meg-
k öltözete: rövid kabát, piros
harisnya és czipő. Az égbolt

cm. — Lelt. sz. 3863. — Értéke
s ajándéka 1908 október 5-én
09 február 14-én (2142–908).
adatok a Szépművészeti Múzeum-
o *Alenza:* Les derniers adieux.

536

III.

536 (3863).
597 (9)

ajándék

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő

Schwab Gyula

mincs
led
2

Pesti Napló. 1928.
nov. 22. (Izgalmak
a mérnök- és építész-
társadalomban az ily
szerettház körül.)

549

1908.

ztus 25-én. Karlsbadban 1899

om.

satorna tulsó partján , a hol számos
rka kötött ki, balról látjuk a XIV.
uw czimű goticus „Groote kerk" et, mely-
facsoport lombjától részben eltakart
apuzatának oromzata magas, jobbról pe-
tek egy nagy kupola ural ja ,
elynek vitorlája félig ~~van le~~ eresztett ele le,
~~gy~~ hátrafordult asszony dolgozik. Az
alól balra: „J. Maris".

103.5:147 cm.--
január 12-én az 5410 sz. leirat alap-
).

óban 2372-909
ltárban ~~4126.~~ 1383.

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő dr.

Sváb Gyula

nincs
cód
2

Nemzeti Ujság.

1929. apr. 7. (A Maglódi uti Szeretetott-hon III. díjjal kitüntetett pályaterve, keppel és alapvajzzal.

Dujardin.

eneziában 1678 november 20-án.

óbiás k. 6. r. 4.).

térdig és jobbrafordultan van
átkaroló és vele beszélgető
a Tigris folyóból kifogott
öndör naja szőke. Öltözete az
t bő ujjakkal és rózsaszínű
tett át; a félig kiterjesztett
ld palást, melynek végeit a
ról agárkutya látható, a mely

ött. Jelzése jobbról félmagas-

cm. — Lelt. sz. 3862. — Értéke
ndéka 1908 deczember 31-én
fogadta az 1910 június 25-iki
911 szeptember 8-iki 62987
elentetett 1909 február 14-én

datok a Szépművészeti Múzeum-
Jardin: Tobie et l'Ange.

III.

535 (3862).
609 (137).

535

ajándék

Herceg Esterházy agyagárugyára Csáván

szállitja a legmodernebb kiállitású és legjobb minőségü **cserépkályhákat, kandallókat, asztaltűzhelyeket,**

kerti diszedényeket, diszitési tárgyakat, továbbá kőagyag csatorna-, kémény- és szellőztető csöveket.

Árjegyzék és költségvetésekkel díjmentesen szolgál a vezérképviselőség és főraktár:

KOVÁCS és SZALAI BUDAPEST, VII., Rózsa-utca 45. sz. (saját ház.) TELEFON 337.

nem képes rossz anyagában és rongált állapotában, tehát a felperesek terhére eső körülményekben; ezenfelül azonban a vasut által el nem háritható vizáradásban, de a viz levezetésére szolgáló patakok medreinek meg nem felelő és tisztátlan állapotában és mások rendelkezése alatt álló vizműveknek szabálytalanságában is keresendő és miután ily esetben az, hogy a kár bekövetkezésére lényeges és nem kizárólagos befolyással biró tény vagy mulasztás folytán a kárnak megtéritése mily arányban terheli alperest, a bíróság rendelkezésétől függ: a törvényszék a vasutat a felmerült károsszeg csak egy harmadának viselésére találta kötelezendőnek és felperest ezt meghaladó keresetével elutasitotta.

A pozsonyi kir. itélőtábla az elsőbiróság itéletét helybenhagyta, a mit a kir. Kuria is 1905. november 15-én kelt 3,502 | 04. döntésével jóváhagyott.

Az alkalmazott találmánya mely alkalmazása és szolgálati idejére esik, ha szerződésileg kötelezte magát arra, hogy szaktudását munkaadója javára értékesi, munkaadóját illeti. (Szab. hivatal birói osztálya 1905. nov. 9. 14144. sz. határozata.)

Használhatlanná vált lakásnak elhagyása folytán előállott kár megtéritése alól fel nem menti a bérbeadót az a körülmény, hogy a lakás használhatlanságát nem bérbeadó okozta, hanem a szomszéd, házának lebontása által. A szomszéd kártéritési kötelezettsége csak akkor áll fen, ha házának lebontását az előirt szabályok figyelmen kivül hagyásával, vagy azok ellenére eszközölte, vagy hogy az előirt óvóintézkedéseket nem alkalmazta.

A budapesti kir. tábla: Az elsőrendü alperes felülvizsgálati kérelmének helyt adva, felperest kötelezi, hogy elsőrendü alperesnek viszonkereseti tőkét, stb. megfizessen.

Ellenben a felebbezési bíróság itéletének másodrendü alperesre vonatkozó részét feloldja.

Indokok: A kir. tábla elsőrendü alperes felülvizsgálati kérelmének helyt adott és a felperest a viszonkereseti tőke és az összes perköltség megfizetésére kötelezte, mert a felebbezési bíróság az általa bekövetelt és a tárgyalási jegyzőkönyvhöz mellékelt szemlejegyzőkönyvben foglalt szakértői megállapitásból azt a ténybeli következtetést vonta le, hogy az elsőrendü alperes által bérben birt lakásban történt elváltozások miatt a lakást a lakó háboritatlanul és a rendes használatnak megfelelő módon nem használhatja; miután pedig e tényből helyesen vonta le a felebbezési bíróság azt a jogi következtetést, hogy elsőrendü alperes jogositva volt az ilyképen rendeltetéseinek meg nem felelő lakásból kihurcolkodni; ebből, valamint abból az anyagi jogszabályból, hogy a bérlő csak az esetben tartozik a bérlemény bérét megfizetni, ha a bérleményt háboritatlanul és a rendes használatnak megfelelő módon használhatja; továbbá, hogy a bérbeadó köteles a bérbeadott lakást használható karban átadni és ily karban fentartani, következik, hogy az előre lefizetett bérösszegnek azt a részét, melynek ellenértékét — a rendes használatnak megfelelő lakást — a bérbevevő nem élvezhette, a bérbeadó visszatériteni köteles; s tekintettel arra, hogy a bérbevevő a lakás felmondásnélküli elhagyásra jogositva volt, a bérbeadó köteles egyuttal megtériteni a bérbevevő mindama kárát, mely a szerződési idő letelte előtt használhatlanná vált lakásnak elhagyása folytán előállott, s e kötelezettsége alól fel nem menti a bérbeadót a felebbezési bíróság által a viszonkereset elutasitására alapul elfogadott az a körülmény, hogy a lakás használhatlanságát nem felperes, de másodrendü alperes okozta, mert az nem változtatja meg a bérbeadó felperesnek a lakás használható karban való fentartása iránti kötelezettségét s ebből folyó kártéritési kötelezettségét a bérbevevővel szemben, ki jogviszonyban csakis a bérbeadó felperessel állván, kárának megtéritését csak tőle követelheti.

Nem volt figyelembe vehető másodrendü alperesnek az a panasza, hogy a felebbezési bíróságnak az a ténymegállapitása, hogy a peres felek előadása megegyeztett abban a tekintetben, hogy a G.-féle ház lebontása idézte elő a felperesi házon észlelhető elváltozásokat, nem felel meg a valóságnak; nem pedig azért, mert a tárgyalási iratoknál nincsen nyoma annak, hogy felperes ezen, már az elsőbirósági itéletben megállapitott ténymegállapitás valódiságát tagadásba vette volna; de nem cáfolta ezt meg az iratoknál másolatban elfekvő s a felülvizsgálati kérelemhez ujólag becsatolt és a budapesti V. kerületi előljáróság által 1964/904. sz. a. hozott határozat sem, mert ez a felperesi háznak csak tüzfalára vonatkozik.

Mindezek ellenére mégis másodrendü alperes felülvizsgálati kérelmének és felperes másodrendü alperesre vonatkozó csatlakozási kérelmének helyt kellett adni, mert másodrendü alperes abbeli felülvizsgálati panasza, hogy kártéritési kötelezettsége csak jogtalan cselekedete esetén lenne megállapitható — alapos.

Az a körülmény ugyanis, hogy a felperes házának falain észlelt repedések okozati összefüggésben állanak a másodrendü alperes tulajdonát képező és felperes házának közvetlen szomszédságában fekvő telken épitett ház lebontásával, s hogy e repedések a régi ház lebontása következtében keletkeztek, a másodrendü alperes kártéritési kötelezettségét csak abban az esetben állapitanák meg, ha másodrendü alperes házának lebontását az előirt szabályok figyelmen kivül hagyásával vagy azok ellenére eszközölte, vagy hogy az előirt óvintézkedéseket nem alkalmazta, mert kétségtelen, hogy másodrendü alperes régi házának lebontásával csak jogát gyakorolta s ebből a jogos tényből kifolyólag a felperesre hárult kárt csak vétkes gondatlansága vagy mulasztása esetén köteles megtériteni.

Miután azonban a felebbezési bíróság jogi álláspontjából kifolyólag a tényeket e tekintetben meg nem állapitotta, a fellebbezési bíróság itéletének másodrendü alperesre vonatkozó részét fel kellett oldani. (1905. december 28. I. G. 348/905. sz. a.)

Magánépitési engedélyek Budapesten.

A fővárosi magánépitési albizottság 1906. április hó 2-án Bódy Tivadar dr. elnöklete mellett a következők részére hozta javaslatba az épitési engedély kiadását: a) **nagyobb és kisebb épitkezésekre**: 59655. Dr. Heidlberg Tivadar (VI., Váci-körut 37.) — a IX., Soroksári-ut 9605. hrsz. a. három emeletes ház, ép. Járitz R. — 45472. Schmahl Henrik (IV., Kossuth Lajos-utca 9.) — ugyanott három emeletes épület — 59673. Beimel és Basch cég — (IX., Szvetenay-utca 3.) — a IX. Márton-utca 8705. hrsz. a. emelet ráépités, ép. Erős Sándor dr. — 60423. Magyar fém- és lámpaárugyár r. t. — (X.. Gergely-utca 29.) — ugyanott földszintes ház, ép. Sorg Antal — 50225. Habereder Péter (Budafok) — a III., Mátyáshegy 4851. hrsz. alatt toldalék, ép. Pfandler Mihály — 56834. Lipthay Ágost (VIII., Bérkocsis-utca 16.) az I., Csipke-ut 8955. hrsz. alatt toldalék — 53644. Mottl Ferenc (III., Szőlő-utca 45.) — a III., Bécsi-ut 1511. hrsz. alatt. toldalék, ép. Rajky Béla — 34659. Bursch Elek (I., Hegyalja-ut 15.) ugyanott toldalék, épitőm. Patisti Károly — 51013. Magyarits Ágoston (I., Tábor-utca 1.) a III., Keve-utca 7924 hrsz. a toldalék — 58841. Sholczi Sándor nev. Stromayer Antal (VII. Erzsébet királyné-ut 84.) — a VI., Forgách-utca 1540 hrsz. a. földszintes toldalék — 50250. Keschitz Antal (VI., Futár-utca 45.) — ugyanott toldalék, ép. Stromayer Antal — 53023. Kondor és Feledi (VI., Podmaniczky-utca 21.) — a VII., Tábornok-utca 2562. hrsz. a. földszintes ház. — Kaufmann Miksáné (VII., Dob-utca 63.) ugyanott toldalék, ép. Csimár Károly. — 58204. Boros Lajos (X., Család utca 13.) — ugyanott toldalék, ép. Miltner Mihály — 53666. Pogány Mór (VIII., Sándor-utca 36.) a II., Törökvészdülő 5646. hrsz. a vincellérlak — 48622. Makk József (I., Fehérvári-ut 1.) — az I., Major-utca 13. sz a. toldalék — 53646. Steiner Lajosné (II., fhg. Albrecht-ut 11.) — a II., Vérhalom dülő 6489. hrsz. a. szerszámkamra — 55470. Kaiser Alfréd (VIII., Karpfenstein-utca 25.) — ugyanott kocsiszin és veranda, ép. Offenbeck Mihály — 30072. Zeiler Ferenc (I., Zugligeti-ut 51.) — ugyanott földszintes ház ép. Szakál Lukács — 51022. Laszip Mátyás nevében Stromayer Antal (VII. Erzsébet-királyné-ut 84.) a VII. Angol-utca 2251 hsz. a. földszintes ház. — 53056. Semler Samu (VI. Figyelő-utca 18.) a VI. Üteg-utca 1529 hrsz. földszintes épület, ép. Singer Samu. — 54409. Simay Lajos (VII. Hermina-ut 27.) a VII. Kerepesi-ut 20. sz. a. boltkapuzat. — 58828. Bachruch Károly (IV. Váci-utca 4.) a IV Sütő-utca 525 hrsz. a boltkapuzat. — 52217. Feszty Gyula (VIII. Rökk Szilárd-utca 19.) a IX. Soroksári-utca 9369. hrsz. a. boltkapuzat. — 54406. Szibenliszt Gyula (VII. Kerepesi-ut 10.) a VII. Király-utca 3. sz. a. boltkapuzat felállitására vonatkozó épitési

Épitési kölcsönök

„az épitési összeg“ előnyös feltételek mellett elérhető **KRAUSZ M.** által V., Lipót-körut 1. sz. ki helyben 15 év óta sikeresen működik és szigoruan correkt eljárása által ismeretes. **Konverziók** elvállaltatnak. **Cautiok** (Bánatpénz) **értékpapirokban vagy takarékkönyvvel.**

Alapittatott 1872-ben. **NYERGES UJFALUSI CEMENTGYAR** TELEFON 21—07.

ajánlja a legkiválóbb szakemberek által elismert és az épitkezéseknél a legjobb eredménynyel kipróbált I-ma nyergesujfa si románcementjét, valamint legjobb minőségű portlandcementet bármely vasuti vagy hajó-állomásra szállitva a legjutányosabb árak mellett. Jótállás a nor liáknál 25 százalék nagyobb huzásu és nyomásu szilárdságért.

Nyergesujfalusi cementgyár: SÁTORI MIKSA

Gyár: **Nyergesujfalu.** Telefon 57—86. Posta-, távirda-, hajó- és vasutállomás: **Lábatlan és Nyergesujfalu.** Központi iroda: **Budapest, VI., Váci-körut 57/a.** Raktár: **Budapest, IX. Drégely-u. 3/b.** Telefon 57—

fel a kilencemeletes kolostor. Külső lépcsők vezethettek a teraszokra, melyeket esetleg sarokpavillonok diszitettek. A felépitmény anyaga a fa volt. Erre enged következtetni a konstrukciókkal járó nehézség és azon körülmény, hogy az emlitett gránitpilléreken kivül romok nem maradtak fenn.

A Ruanwelli dagoba közelében is számos romban heverő épületre akadunk. Kolostorok, csarnoktemplomok, paplakások lehettek ezek. Itt is csak a gránitból készült szerkezeti elemek maradtak fenn. Alacsony teraszon állott az oszlopcsarnok, melyhez egy pár lépcső vezet fel. A lépcső támfalát fantasztikus dombormüvek diszitik, a legalsó lépcső előtt pedig félköralaku, u. n. „holdkő“ képezi a fellépő követ. Ezek a „holdkövek“ igen gyakoriak, csaknem minden hasonló előlépcső előtt feltalálhatók.

Érdekes felemliteni, hogy az erdélyi székely házak előlépcsője előtt igen gyakran látunk fél malomköveket fellépőkő gyanánt szerepelni.

Műtörténeti szempontból fontos az Abayagiriya dagoba közelében kiásott kolostort bekeritő fal romja, melyet Bell ásatásai hoztak napvilágra. Rekonstruált képét tekintve, első pillantásra annak faszerkezeteket utánzó formái kötik le figyelmünket.

A kerités a feljárati lépcsőt két oldalt kiséri, befejezést pedig két, domborművel diszitett stéla képezi. E stélák faragványa az aszir életfához hasonló motivumot mutat. Rajza és felfogása pedig csodálatosan hasonlatos a székely kapu zábéfájának kiképzéséhez.

Az anuradhapurai műemlékeknek még egy nevezetes csoportját képezik a nyilvános- és magánfürdők, pokunák. Nagy számban találhatók ezek a romok között és még nagyobb lehet azok száma, mely a dzsungelek iszapja alatt hever. Négyszögletes, kövekkel kirakott medencék, jó tagozásu oldalfalakkal. Az épitési anyag mindig gránit, mely a fedőköveknél 4—4½ m. hosszu tömbökben nyer alkalmazást. Az előforduló nagyobb medencék valószinüvé teszik a feltevést, hogy ezek közül némelyek vizrezervoirokként szerepeltek és a városnak vizzel való ellátását szolgálták. Oly hatalmas művek ezek, hogy bár tetemesebb felépitménynyel nem birtak, mégis a római nagy thermákkal hasonlithatók össze. A tropikus zóna persze a meleg viz igénybevételét szükségtelenné tette, valamint a fürdőhelyiségek tető alá hozatalát is.

A jelentéktelen kis Dambulla falucska közvetlen közelében emelkedik egy 150 m. magas, csaknem teljesen kopár hegyhát. A sötét gneisbe vájt lépcsőn jutunk fel közel az oromhoz, hol keskeny platóról nyilnak a bejáratok az öt barlangtemplomba. E barlangok természetalkotta üregek, melyeknek alacsony nyilását elfalazták és igy nyerték a templomhelyiséget. A templomok belseje — lévén az egész természetes barlang, — épitészi szempontból nem sok érdekeset nyujt.

K a n d y város legnevezetesebb müemléke a s z e n t f o g épülete. A bejárati oldal egész hosszában vizárok vonul végig. Ugy ezt, mint az egész elrendezést várfokszerü keritőfal veszi körül. Hasonló várfokszerü fal keriti körül a mesterséges tavat is. Ezek a falazatok égetett agyagtéglából készültek és cementvakolattal vannak boritva. Lágy körvonalaik a cémenthabarcs anyagának megfelelőek, igen kedvező hatást gyakorolnak. A háromszögletes és nyolcszögletes nyilások a falakon mécsesek elhelyezésére szolgálnak, nagyobb vallási ünnepek, igy minden holdtölte alkalmával.

A kissé mélyebben fekvő udvarban, földszintes, részben árkádos épületek, a paplakások által körülvéve áll az egyemeletes fogtemplom. A hosszukás téglányalaku cellát egy sor négyszögletes pillér veszi körül.

Az épület festészeti dekorációja csodálatos keveréke az európai renaissance és keleti formáknak ugy rajzban, mint szinezésben.

Ez a keverék ujjmutatás az egész templom korára is. A tizennegyedik század elején épült fogtemplom kétségkivül áldozatául esett a háboru viszontagságainak. A gránitpillérek, a postamens, a falburkolat azonban valószinüleg a régi templomtól erednek, igy az egész alaprajzi elrendezés is. A faalkatrészek és az emelet későbbi időből, a XVI. század végéről vagy a XVII. század elejéről származhatik. E mellett szól legalább a fakonzólok és az emeleti falazat európaival vegyes izü festése. A hollandusokkal szövetkezett singalézek valószinüleg a fogságba esett portugálokkal végeztették a festést, vagy legalább is az ő befolyásuknak tulajdonitható az európai elem beáramlása. Ez a négyszázados példa is amellett szól, hogy az európai formák a keletiekkel igen is kedvezően összehangolhatók és igazolja azon törekvéseket, melyek a mi őseredeti és alapjukban szintén keleti formanyelvünknek bevitelét az épitőművészetbe szorgalmazzák.

A templom bejárata káprázatos gazdagságu, lapos dombormü-ornamentikával bir. Csodálatos és mégis összhangzó keverékét találjuk a különböző nyugati stilusok ornamentikájának, melyeken azonban tagadhatlanul a kelet művészi érzéke vonul végig.

A szentély kivülről semmi világitást nem nyer ellenben számtalan mécses terjeszt csak misztikus fényt.

A fogtemplomon kivül a régebbi időkből találunk Kandyben két kisebb dagobát is. Az egyik a fogtemplommal szemben, magasabb nivóju platón áll. Formáiban érdekesebb a tó tulsó partján álló, szintén kisméretü dagoba. Az egész elrendezés tetszetős, de az épitészeti elemek durvák, primitivek.

Még egy emléke van Kandynek, ez a királyi palota és a hozzátartozó épületek, a fogtemplom tőszomszédságában. A palota maga európai beosztásu, csak a diszitő elemeket szolgáltatja a singaléz művészet, de ez is a hanyatlás mélységes fokán. Izléstelen stukkó felrakások, barbár, triviális szinezések formájában. A palotához tartozott a kihallgatások csarnoka, melyben ma a kandyi felsőbb biróság székel. Az épitész itt visszatért az ősi fakonstrukcióhoz.

Az érdekes és tartalmas előadást K e r t é s z igy fejezte be:

„Hozzánk való nagy távolsága dacára is, Ceylon épitészetének fejlődését, épen reánk nézve fontosnak tartom. Fontosnak tartom, mert az ősi indiai buddhista művészetből fakadt, épp ugy mint a japáni művészet a kinaiból. Abból a buddhista művészetből, mely a hinduval, tehát az őt megelőző és tuléló művészettel az idők folyamán összeforrt.

Ebből a termékeny talajból sarjadzottak az izlam művészet azon virágai, melyeket India északi részein csodálhatunk meg. Ezen indiai műemlékek formanyelvükben, ornamentikájukban, polychromiájukban, egyszóval egész belső lényükben rokonok a mi nemzeti épitészeti törekvéseinkkel, illetőleg azokkal, melyek a magyar nemzeti épitészeti irányt megalkotni megkisérelették.

Fontosnak tartom térben és időben legmesszebb visszanyuló elemeit megismerni annak, amit utánzásra, követésre méltónak tartunk.

Röviden iparkodjunk megismerni az őseredetet, a fejlődés minden stádiumát, a vele járó külső körülményekkel együtt, mert igy és csak igy, beható művészettörténeti tanulmányok révén biztosithatjuk magunknak azt a tudást, mely kell hogy párosuljon a nemzeti művészi inspirációval, invencióval, ha valóban elakarjuk érni a kitüzött fennkölt célt vagy legalább annak megközelitését, a magyar nemzeti épitészeti stilus kialakulását.“

K e r t é s z Róbert — mint láttuk — gazdag műtörténeti kutatások eredményét nyujtotta ez előadásával. Az eddigi adatokhoz ujakat gyüjtött s pontos műszaki fölvételei alapján eddig kétséges és nagynevü műtörténészek altal vitatott részleteket ujabb, eredeti magyarázatokkal világit meg, s igy a Keleten végzett épitészeti tanulmányai — melyek közül ezuttal csak egy kis töredéket adott elő — az általános műtörténelemnek értékes adatokul fognak szolgálni és számolniok kell majd velök a nyugat műtörténészeinek is. Legtöbb müszaki felvétele azonban még eddig fel nem vett müemlékekre vonatkozik s igy ezek nagy része forrásmunkának tekinthető.

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

Vasuti társaság kártéritési kötelezettsége azon mulasztás okából, mert a vasuti töltést átereszekkel nem látta el, és az áradás ennek folytán kárt tett a vonalhoz közel eső épületekben.

Egy a vasuti vonal mentén fekvő major-ság tulajdonosa által a vasuti társaság ellen, az épületek megrongálása okából inditott kártéritési perben a trencséni kir. törvényszék a vasutat csak a kár egyharmad részében marasztalta el.

A szakértők ugyanis előterjesztették, hogy a major különben rossz anyagból épült és nem a legjobb karban lévő épületei beismert nagyobbmérvü megrongálásának a bekövetkezett és el nem háritható árvizen kivül az is oka volt, hogy a major területén egybegyülemlett viz a vasuti töltésen alkalmazni elmulasztott átereszek hiányában és azért, mert az alkalmazott vasuti és közuti hid nyilásai szükek és a patak folyásának meg nem felelők voltak, kellő gyors lefolyást nem nyerhetett. Ekkép a major területét és épületeit hosszabb időn át lepte el a viz, sőt a töltés s a vasuti és közuti hid a vizet annyira megduzzasztották, hogy a majorban a vizállás 60 cm.-rel volt magasabb, mint a töltés másik oldalán. Kétségtelen tehát, hogy a bekövetkezett kárnak a vasuti társaság azon mulasztása is oka volt, hogy a vasuti töltést átereszekkel nem látta el, holott közönséges gondosság mellett is tudnia kellett, hogy a tavaszi időben bekövetkező olvadás nagyobb vizet idéz elő, de mindennek dacára a viznek lefolyásáról kellőképpen nem gondoskodott.

Ezzel szemben nem hivatkozhatik a vasut arra, hogy felperesek is mulasztást követtek el, amennyiben a közigazgatási bizottságtól jóváhagyott vasutépitési tervről előzetesen ugyan értesitve lettek, de az ellen az épitési mód tekintetében fel nem szólaltak. Nem lehet ugyanis kivánni felperestől, ki a technikai kérdésekben teljesen járatlan, hogy a vasutnak feladatát tevő műszaki munkálatokat ellenőrizze s azoknak kivitele ellen technikai tartalmu észrevételeket tegyen. E tekintetben tehát a biróság felperesek mulasztását megállapitottnak nem látja; de egymagában azon körülmény sem menti fel a vasutat a kártéritési kötelezettség alól, hogy a közigazgatásilag jóváhagyott vasuti terv szerint épitkezett, mert ez a közigazgatási tény egyáltalában nem érinti az ily vállalatok által okozható károkért való felelősségnek magánjogi kérdéseit.

Miután azonban a bekövetkezett kárnak oka a fentebb kifejtettek szerint nem egyedül a vasut ténykedésében, illetőleg mulasztásában, hanem részben a major mély földrajzi fekvésében, az épületek ellentállásra

SZAB. PARAFAKŐ
SZIGETELŐ ANYAG.
SHEDTETŐK,
FACEMENTTETŐK, MANSARDTETŐK.
HIDEG és VÉKONY FALAK BURKOLÁSA.
KÖNNYŰ HANGFOGÓ VÁLASZFALAK,
HÜTŐK, JÉGVERMEK, SÖRRAKTÁRAK,
BORPINCÉK SZIGETELÉSE.
PADLÓ SZIGETELÉS NEDVESSÉG ELLEN.
GŐZ, MELEG, HIDEG VIZVEZETÉKEK és KÉSZÜLÉKEK SZIGETELÉSE.
TULHEVITETT VEZETÉKEK SZIGETELÉSE SZAB.
„THERMALIT“ ANYAGGAL.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKÖGYÁR
RÉSZVENYTÁRSASÁG
ENELŐTT
Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: VIII., József-körut 2.
TELEFON: 60—33.
GYÁR: KŐBÁNYA.

MŰSZAKI IRODA:
GABOS OSZKÁR épitész
VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 3.
TELEFON 89—65.
HÜTŐ BERENDEZÉSEK,
FÖLDFELETTI
JÉGVERMEK, HŰTŐK, BORPINCÉK
HANG és HŐSZIGETELŐ PARAFAKŐ SZERKEZETEK,
VAS- és FAVÁZAS PARAFAKŐ RENDSZERŰ ÉPITKEZÉSEK,
TRANSPORTÁBILIS ÉPÜLETEK TERVEZÉS

melyet a bölcs uralkodók kizárólag e célra vettek igénybe. Az évszázados belviszályok, külellenség pusztitása megsemmisitették e műveket is, a mi pedig a végpusztulást hozta a virágzó szigetországra. A korlátjukat vesztett vizek elárasztották a termőföldeket, a tropikus zóna buja, vad növényzete ellepte azokat és megszületett a dzsungel, a szárazabb helyeken az őserdő.

Ha a mai Anuradhapurában körültekintünk, alig egy pár négyzet kilométer területen látjuk elterülni a fennmaradt romokat a hajdani „Mahamegha“ kert egy csekélyke részén. A többi és az óriási város, mélyen a dzsungel iszapja és az őserdő százados humusza alátemetve pihen, talán örökös koporsója számos nagyjelentőségü műemléknek, melyet ásójával és csákányával feltámasztani az archeologus és műtörténész feladata volna. Az eddig napfényre került romokat is csak keserves áldozatok árán sikerült a föld méhéből kicsikarni. Anuradhapura teljes kiásatására a felmerülő költségek következtében ma gondolni sem lehet. Ami azonban máig megközelithető és ismeretes, már önmagában is bőséges tárháza az épitészeti elrendezéseknek és formáknak, melyekből a hajdani állapotokra következtethetünk és melyek révén e régi művészetről elég tiszta képet nyerhetünk.

Legkülönlegesebb mindenesetre a dagobaalak, mely az ókorban kétségtelenül Ceylonban érte el a fejlődés legmagasabb fokát. Méretek dolgában is a ceyloni dagobák a leghatalmasabbak.

A Tuparamaya dagoba a legrégibb emlékek közé tartozik. Kr. e. 250-ben épült.

A dagoba mai, restaurált alakjában, a félgömb alaku tömör dagobatest fölé emelt csucsos végződésével nagyjában harangalakot mutat. Egész magassága a második terasztól számitva mintegy 25 m. A teraszokra a négyszög négy oldalának tengelyében lépcsők vezetnek.

A legsajátságosabb része az egész elrendezésnek az a négy sor oszlop, mely a dagobát körülveszi. Ez oszlopok koncentrikusan, négy csoportban ugy voltak elrendezve, hogy a négy feljárati lépcső meghosszabbitásában, a dagobáig vezető járók voltak hagyva. Ez oszlopok rendeltetésére vonatkozólag a műtörténészek mindezideig nem tudtak összhangzó véleményre jutni. Csodálatos módon az oszlopok számára nézve sem egyeznek meg. Knigthon 108-ra, Chapmann 149-re, Fergusson 184 teszi számukat, noha ma biztosan megállapitható, hogy eredetileg 176 oszlop volt. Némelyek azt vélik, hogy ponyva kifeszitésére szolgáltak. Ez a feltevés nem állhat meg, mert az esős évszakokban ponyva elég védelmet nem nyujt. Mások szerint az oszlopokat fagerendák kötötték össze és ezekről Buddha élettörténetét ábrázoló képek lógtak alá. Ez a megoldás sem plauzibilis. Cave szerint az oszlopok tetején szobrok állottak, vallási ünnepeken pedig az oszlopokat lámpás és virágfüzérekkel kötötték össze és diszitették. Ezt a magyarázatot Kertész nem tartja kielégitőnek. A nagymenyniségü szoborból valami csekély romnak fenn kellett volna maradni.

Az oszlopok elhelyezésből és abból a körülményből, hogy a periferia felé mindinkább kisebbednek, az eddigi feltevésekkel szemben inkább arra a szilárd meggyőződésre jutott, hogy az oszlopok szilárd fatetőzetet hordoztak.

A dagoba közelében áll a Dalada Maligawa, a „fog templomának“ romja. Ma csak pár oszlopa áll és a bejárati ajtó keretezése. Az épület külső eredeti alakjára nézve a mai állapot kevés támpontot nyujt.

A Tuparamaya dagobától pár száz lépésnyire egy már méreteinél fogva is felemlitésre méltó monolit gránitmedencét találunk. Hossza meghaladja a három métert, szélessége csaknem két méter, magassága 84 cm. Eredeti rendeltetéséről azt tartják, hogy a papok részére szánt rizsadományokat ebbe öntötték a hivők, mielőtt a dagobához léptek volna. Kertész valószinübbnek tartja, hogy egyszerü vizmedence szerepét vitte, melyből vizet meritve, a hivő elvégezte az előirt vallásos mosakodást, mint az a délindiai pagodák mellett ma is fennálló, mesterséges, nagyobb vizmedencékben szokásos. A medence felső peremét képező tagozatot, a falsikból kissé kiemelkedő pillérek támasztják alá. Mivel pedig a medence oldalfalai kissé ki felé dőlnek, ami, — ha már alátámasztás mutattatik — statikailag helytelen, másrészt azonban csak igy volt elérhető, hogy a sarkokba pillérek jussanak.

Méreteiben a Tuparamaya dagobánál hatalmasabb, de későbbi korból, Kr. e II. századból származik a Ruanwelli vagy aranypordagoba.

Mai, szomoru formájában is még, mintegy 92 m. magas kup alaku domb, inkább természetalkotta domb mint sem emberi kéz alkotásának hatását keltve. Két négyzetes teraszon áll a dagoba teste. A hajdan félgömbalak persze megroskadt, századok viharja téptevarte, nem kevésbé a háboruk viszontagságai.

A második terasz külső falát elefánt alakok diszitik. Az elefántoknak feje és az első lábai látszanak, ezek is égetett agyagtéglából vannak épitve és a második teraszt látszanak hordani. Az elefántok fehér emaillal u. n. chunammal voltak boritva, ennek nyomai helyenként még fellelhetők. Minden egyes elefánt nyeregszerszáma, sallangja más és más. Az agyarak hiányzanak, eredetileg valódi elefántagyarak voltak a ma is látható lyukakba elhelyezve.

A főtengelyben az első teraszon széles nyilásu kapuzat állott, ma csak pár oszlop meredezik az égnek. A második teraszon egy régi csarnoktemplom állott, mely teljesen átépitve ma is e célt szolgálja. A négy főtengely irányában, a négy feljárati lépcsővel szemben áll a lábazatból kiszökelő négy főoltár. Előtte közepén egy kerek és ettől kétoldalt hosszukás, négyszögalaku oltár áll. A fennmaradt oszlopok azt bizonyitják, hogy ezek eredetileg tető alatt állottak.

A nagy oltárok Kertész szerint szobor vagy szobrok alépitményéül szolgáltak. Fergusson ezeket „lépcsőházaknak“ nevezi — valószinüleg tévesen — mert semmi lépcsőnek vagy lépcsőkar csatlakozásnak nyomát sem észlelhetjük.

Egykoru feljegyzések igy irják le a hatalmas épület alapozását:

„Midőn a szükséges földkiásások (mintegy 30 m. mélységig) megtörténtek, Dutthagamini király katonáival gömbölyü köveket hozatott és megparancsolta, hogy azokat hatalmas dögönyözővel felapritsak. Hogy ennek a körétegnek a lehető legnagyobb szilárdságot adja, nagyerejü elefántok által — melyek lábai bőrtokokkal voltak védve — letapostatta. E legalsó körétegre egy réteg mész, egy réteg égetett tégla, majd vakolat került. Aztán megint egy réteg kő, reája vasrudakból összerótt rács, erre Phalika, majd ismét közönséges kövek.

Erre az alapfalazatra a kappithafa ragadós nedve és kis vörös kókuszdiók tejéből készült vakolatba 20 cm vastag érclemezeket tettek. Ezt a réteget a föléje helyezett 18 cm vastag ezüsttáblákkal cinóber és tilaolajból készült ragacs tartotta össze.“

Anuradhapura legnagyobb dagobája az Abhayagiriya dagoba, a világ leghatalmasabb épületének egyike. Eredeti magassága 124 m. volt, tehát valamivel alacsonyabb a hires Keopsz piramisánál, mintegy 20 m-rel magasabb a bpesti Szt. István templom kupolájánál. A dagoba ma teljesen rom. A félgömböt csaknem áttörhetetlen vadon boritja. A négy nagy főoltár romjából arra következtethetünk, hogy ezek igen gazdag szobrászati ékitést nyertek. Az épitkezést K. u. 87-ben fejezték be.

Anuradhapurában még számos dagoba romja maradt fenn. Nagyrészük teljesen formátlan romhalmaz.

Fennmaradtak azonban egyéb nevezetes épitkezések illetőleg azok romjai. Igy mindjárt a legrégibb korból, Dutthagamini király idejéből az „ezer pillérek csarnoka“ vagy „a fémpalota“ a Lowa Maha Paya.

Mai állapota persze sivár képet nyujt és még a legelénkebb épitészi képzelőtehetséggel is bajosan birnók magunk elé varázsolni a hajdani állapotot, ha a „Mahawanse“ hőskölteménye segitségül nem jönne. A kolostorépületből, mert ez volt a rendeltetése az épületnek, ma nem látunk mást, mint a düledező négyszögletes gránitpillérek rengetegét.

Az egyes pillérek ma 3·60 m-nyire állanak ki a talajból, 1·75 m.-nyire egymástól tengelytől tengelyig mérve. Negyven sort számlálhatunk meg, mindegyikben negyven, összesen tehát 1600 pillér volt. Az oszlopok igy mintegy 68 m. oldalhosszszal biró negyzetes területet foglalnak el.

Ha a Mahawanse magyarázatát halljuk, csodálatos, káprázatos gazdagságu épületet látunk magunk előtt a szürke romokon felépülni.

Az épület kilencemeletes volt, minden emeleten száz szoba. Mind e helyiségek gazdagon diszittettek ezüstékitményekkel, ezek ismét drágakövekkel. A virág ornamensek drágakövekkel borittattak, a virágfüzérek pedig aranyból készültek.

A megmaradt nyomokból itélve, teraszszerüen, a lépcsős pyramis mintájára épülhetett

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenkettedik évfolyam. 14. szám. Budapest, 1906. április 4-én

Előfizetési felhivás

1906. évi április hó 1-től uj előfizetést nyitottunk lapunkra és tisztelettel kérjük az esedékes előfizetéseknek mielőbbi megujitását, hogy a lap szétküldése zavartalanul eszközölhető legyen.

A M. É. Sz. a magyar iparért.

A Magyar Épitőművészek Szövetsége lelkes felszólitással hivta meg tagjait és az érdekelt szakkörök vezetőférfiait mult szerdai egyetemes ülésére, a melyen akciót inditott az épitő gyáripar leghathatósabb fejlesztésére és a külföldi — főleg osztrák — iparcikkek kiszoritására.

Az ülésen mintegy 150-en vettek részt, az egylet tagjai nagy számmal voltak képviselve, legelőkelőbb épitőművészeink, épitőiparosaink, gyárosaink jelentek meg a meghivott vendégek között.

A felolvasó-asztalhoz Bálint Zoltán épitőművész ült, a ki hosszabb és mindvégig érdekes előadásban ismertette az épitőipar helyzetét hazánkban és azokat a bajokat, a melyek fölvirágzását és egyidejüleg a külföldi ipartermékek kiszoritását ma annyira megnehezitik és gyakorlati módokat ajánlott a bajok orvoslására. Összehasonlitotta hazai tőkeszegény és fiatal iparunkat a külföldi nagy tőkével, bőséges tapasztalással és tradiciókkal biró iparral és specialisan az osztrák iparral, a mely még vámmentességével is nyomja saját ipari termékenységünket.

Mégis prosperálhatna a magyar ipar, ha a közönség közömbösségével és a szokás hatalmával nem állana szemben, a mely minduntalan a régit vásárolja és követeli. Ezen a téren az iparpártoló akciót megnehezíti, hogy a vevőközönség százezreit kell állandóan meggyőzni és irányitani és millió esetben néha pár koronás, néha csak pár filléres vásárlás alkalmával irányitani a legtöbbször közömbös közönség hajlamát.

A most minden téren föllendült akció a magyar ipar fölkarolása érdekében nagyon is elméleti téren mozog, alig van egyéb fegyvere a rábeszélésnél és lelkesitésnél és alig mutatkozik gyakorlati eredmény. Kedvezőbb helyzetben van és több gyakorlati eredménynyel biztat az épitő gyáripar terén az akció azért, mert itt aránylag kevés megrendelő, fogyasztó, viszonylag nagy szükséglettel áll a termelő iparral szemben és igy aránylag keveseknek munkája szükséges csak ahhoz, hogy az idegen épitő gyáripart rövid idő alatt teljesen kiszoritsuk.

Ehhez pedig kettő kell.

E l s ő b b e n is az épitészek tájékoztatása az iránt, mit termelnek az épitőipar terén hazai gyáraink, vagyis mely anyagok szállitását követelheti az épitész a vállalkozótól, mely anyagokat irhatja elő; m á s o d s z o r az épitő gyáriparosok olyan szövetkezése, a mely folyton éber figyelemmel őrködik, hogy idegen ipartermék magyar cégér alatt föl ne használtassék.

Bálint határozati javaslatot nyujtott be, mely 3 pontból állott. Főbb vonásaiban a javaslat a következő:

1. A M. É. Sz. fölhivást intéz minden hazai épitészhez azzal a kéréssel, hogy az épitőmunkák vállalati kiirásánál és azután a kiadás alkalmával szerződésileg kössék ki, hogy az illető munkáknál csakis hazai ipartermékek használhatók föl.

Itt megemlitendő, hogy az állami épitkezésekre vonatkozó vállalati szerződésekben ez a pont már is kötelezőleg szerepel. Csak az a baj, hogy ennek dacára nem magyar ipartermékek szállittatnak, egyrészt az épitész tudtán kivül, mert a szállitmányt nem birálja felül kellőleg, másrészt saját elhatározásából, mert nincs tudomása róla, hogy valamely szükséglete itthon is beszerezhető volna. Azért igen jó és végre talán gyakorlati hasznot hajtó intézkedés lesz, a mit Bálint a javaslat 2. pontjában ajánl:

Az épitészek tájékozására a M. É. Sz. cimkönyvet szerkeszt, a melyben az összes, hazánkban termelt és előállitott épitőanyagok és berendezési tárgyak fölsoroltassanak oly módon, hogy egyszerü betekintésre kitünjék, mely anyagok irhatók elő szállitások alkalmával. Ezt a könyvet a M. É. Sz. minden épitésznek és épitkezéssel foglalkozónak dijtalanul rendelkezésére bocsájtja.

A javaslat 3. pontja szerint a M. É. Sz. az épitő gyáriparosokat szövetkezésre hivja föl azzal a célzattal, hogy a létesitendő szövetség hathatósan ellenőrizze, hogy a 1. pontban emlitett szerződések szószerint és érdemileg betartassanak. Egy ilyen szövetkezéshez a M. É. Sz. szivesen nyujt segitőkezet.

Ez az utolsó pont szolgáltatott legtöbb anyagot a vitához, mert ujabb egyesülésre szükség nincsen, a sok iparpártoló és védőegyesület között — mint a gyakorolat már igazolja — elvész a gyerek, a fejlődő, csecsemőkoru magyar ipar.

Az előadó előterjesztéséhez elsőként Gelléri Mór szólott. Figyelmeztet arra, hogy országos iparpártoló szövetség már van és mint annak szakosztálya alakulhatna meg az épitő gyáriparosok szövetsége. Hasonlóképen határozott a Magyar Mérnök és Epitészegylet épitészi szakosztálya, t. i. hogy egy tagjaiból álló csopottal fogja képviseltetni magát a védőegyesületben. Ez volna célszerü M. É. Sz. részéről is. Ily módon az eljárás minden tekintetben egyöntetü lenne, a mi igen kivánatos.

Ily értelemben, becses adatok szolgáltatásával, szólaltak fel e tárgyban B a u m g a r t e n Sándor, Z s o l n a y Miklós, H e g e d ü s Armin, L u k á c s és T h é k Endre, becses anyaggal járulva hozzá ahhoz, hogy a meginditott akció sikeres eredményekkel járjon.

Gelléri azt az eszmét is felvetette, hogy rögtönzött kiállitások utján, — lehető egyszerü keretekben és nem a szokott diszes többé-kevésbbé hazug apparatussal — ismertessék meg időről-időre a magyar épitőipar produktivitását ugy positiv irányban, mint negative, kimutatván azt, hogy mire volna szükség, a mi nincs, és haszonnal értékesitheto volna. Véleményünk szerint, ez a kiállitás csak ugy prosperálhat sikerrel, ha permanens lenne.

A legéletrevalóbb idea azonban kétségkivül a cimkönyv megszerkesztése, mert a sok szép iparpártoló gyülekezés és a még szebb beszédek meddőségével szemben végre némi gyakorlati eredménynyel kecsegtet. És erre igen alkalmas a mai társadalmi közhangulat is.

Öt tagu bizottságot választottak is e cimkönyv és a többi kérdés haladéktalan megoldására, valamint arra, hogy a cimkönyv adatainak feltétlen megbizhatóságáról gondoskodjék. A bizottság tagjai lettek B á l i n t Zoltán épitész, P e c z Samu müegyetemi tanár, P u c h e r István épitőmester, T h é k Endre és Z s o l n a y Miklós gyárosok.

Ceylon épitészete.

K e r t é s z K. Róbert müépitész két év előtt a vallás- és közoktatásügyi minister támogatásával Kelet-Ázsiában végzett épitészeti és mütörténeti tanulmányokat. Ezek egy részéről, a c e y l o n i é p i t é s z e t r ő l számolt be mult hétfőn a M. M. É. É. épitész szakosztályi ülésén. Előbb általános szines képet nyujtott a pompás szigetországról, annak délszaki növény es állatvilágáról, termékeiről, rövid visszapillantást vetett az őslakó singalézek több mint kétezeréves történetére, ezzel kapcsolatban a buddhista vallás fejlődésére. Aztán áttért a legrégibb idők épitészi emlékeinek ismertetésére.

A Ceylont lakó singalézek épitészete, épugy mint más népeké, a vallás kultuszából fejlődik, de azt is szolgálja csaknem kizárólagosan. A Buddha személye iránti tisztelet hatalmas emlékmüvek emelésében nyilvánul.

Arról azonban, a mi ezeket az épitményeket megelőzte, semmit sem tudunk. Nem maradt fenn belőle semmi, és a hagyományok sem tartották meg belőle annyit, hogy tájékozást nyujtanának. Feltételezhetjük, hogy a legkorábbi idők épitkezése tulnyomó részben faarchitektura volt s csak a jobb kivitelü épületeknél, palotáknál nyert alkalmazást az égetett agyagtégla s később a kőfaragó technika fokozatos fejlődésével mindinkább a kő. Erre enged következtetni azon körülmény, hogy a fennmaradt müemlékek között nem egy, éppen ugy, mint Indiában, dacára a kőépitőanyagnak, félreismerhetlenül faformákat mutat.

Mivel a vallás, mely a nagyszabásu emlékek létrehozója volt, Indiából került Ceylonba, természetes, hogy a legkorábbi idők emlékei itt is az indiai jelleget viselik magukon, különösen a szorosan vett vallás épületek alapgondolata azok alapelrendezése. Nevezetesen az adagobák és stupák.

Legtökéletesebb képet nyerünk a ceyloni épitészetről, ha a régi főváros, Anuradhapura romjait tekintjük meg. A hajdan dicsőségteljes, diszes és óriási város, ma csaknem teljesen elhagyatott jelentéktelen kis faluvá zsugorodott össze. Egyetlen országut köti össze Kandyvel, a későbbi fővárossal. Az ut oda őserdőkön, mérhetlen dzsungelekon át vezet. A régi gazdagság és jólétnek semmi nyoma. Pedig tudni kell, hogy a virágzás korszakában az ország 28 százaléka volt kulturterület. Az esős évszakokban nagy menyinyiségben aláhulló vizmennyiség, a lejtési viszonyoknak megfelelően, kőből épült óriási vizmedencékbe gyüjtetett össze, innen aztán a száraz évszakban a szükségletnek megfelelően, zsilipekkel szabályozható csatornákon át került a kisebb tartányokba és az öntöző csatornákba vagy vizvezetékbe. Az ilyen vizmedencék, tank-ek száma meghaladta az ezret. Közöttük több négyzetkilóméter kiterjedésüek is voltak. A rengeteg munkaerő, mely ez áldásos művek létesitéséhez szükségeltetett, a hűbérmunka révén teremtetett elő,

Homlokzatvakolati kőport, Quarzhomokot durva és finomszemcséjüt a legtisztább minőségben szállit:

KÁLDOR BENŐ bányatulajdonos Sóskut, Fehér megye.

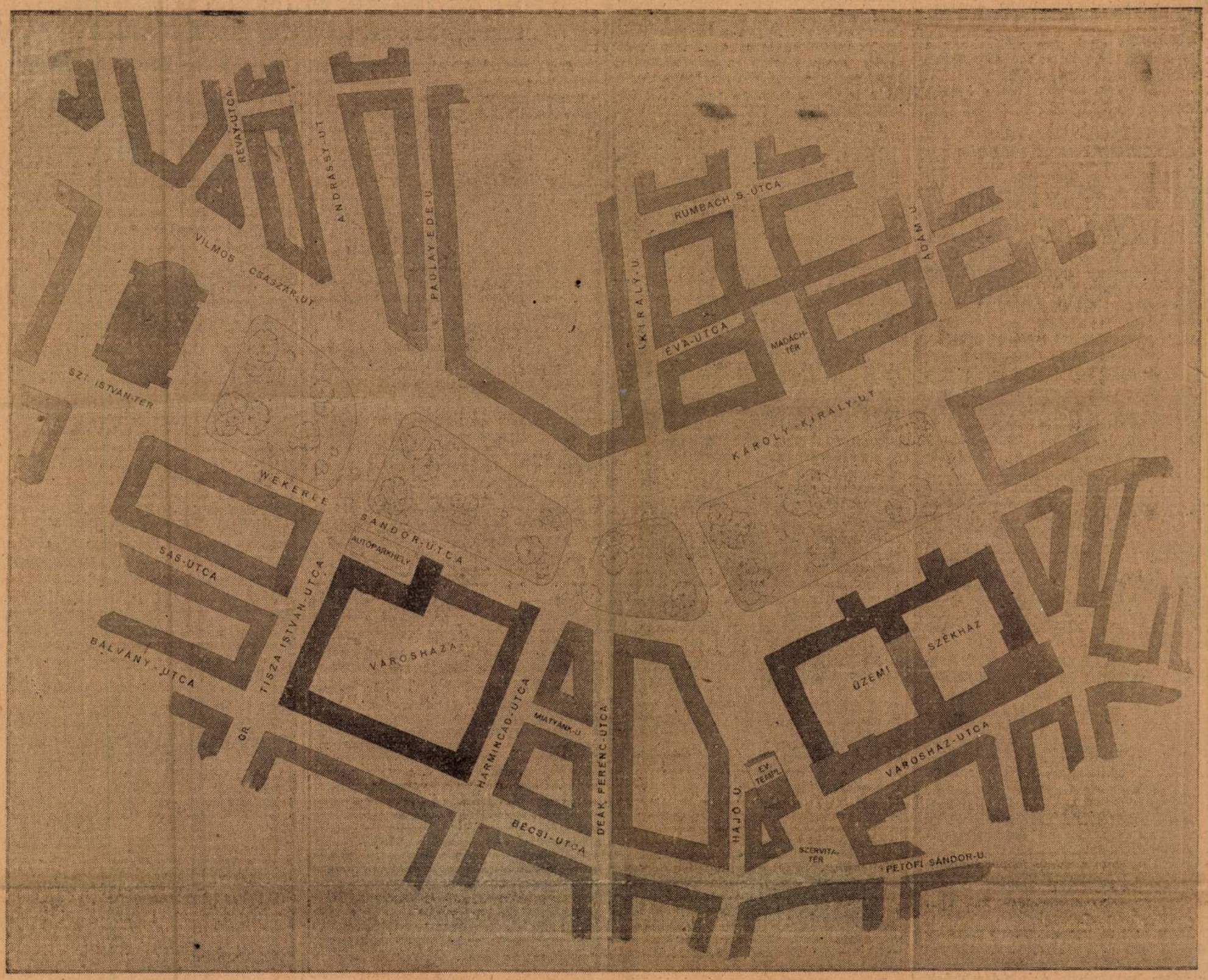

Tervezet az uj Városháza elhelyezésére.

Hová épüljön az uj budapesti Városháza?

Jó ideje már, hogy a főváros eszmei tervpályázatot hirdetett az uj Városháza elhelyezésére és azóta a főváros laikus és hozzáértő társadalmát ez a kérdés foglalkoztatja legjobban a mindennapi problémák mellett. A főváros minden rendü és rangu lakosa annyira szivén viseli városának ezt a kétségtelenül életbevágó kérdését, hogy a tervpályázat kiirása óta ugyszólván egy pillanatra sem szünt meg a vita, hol és milyen keretek között kell elhelyezni az uj Városházát. A jutalmazott pályaművek kiállitása óta pedig csak erősödött a vita és sok olyan ujabb terv merült fel, amelyek feltétlenül megérdemlik, hogy részletesebben foglalkozzék velük a főváros közönségének nagy nyilvánossága.

A vélemények megoszlottak atekintetben, *egyáltalában alkalmas-e a Városháza mai telke az uj városháza és a vele kapcsolatos uj központi üzemi székház felépitésére.* A számos hozzászólás között, amelyek a legkülönbözőbb helyeken hangzottak el, igen érdekesek és sok tekintetben megszivlelendőknek látszanak azok, amelyek azt vitatják, hogy a Városházának a legméltóbb és legalkalmasabb helye a *Dunapart* volna. Két helyet is hoztak javaslatba, az egyik a Ferenc József-hid és a Horthy Miklós-hid közötti pesti Dunapart-szakaszt, a másik a Ferenc József-hid és az Erzsébet-hid közötti partrészt jelölte meg. Igen komoly érveket sorakoztattak fel a mai Elevátor helyén épitendő Városháza terve mellett. Ennek a tervnek az elgondolói nyilvánvalóan a stockholmi Városháza példáját látják maguk előtt, mert a svéd főváros monumentális Városháza, ha kissé távol esik is a város forgalmi középpontjától, a tengerparton való elhelyezésével és környezetével egyike a világ legmegkapóbb épitményeinek.

Uj elgondolás

A vita, amely a kérdés körül ma is folyik, igen magas szinvonalu, az érvek egész légióját sorakoztatják fel terveik mellett a szakemberek és azok a laikusok, akik a főváros nagyközönségének véleményét és ízlését szólaltatják meg. A főváros vezetősége és a kérdésben döntésre hivatott tényezők igen helyesen, eddig nem foglaltak véglegesen állást még az elhelyezés tekintetében sem, nem akarván elébevágni az esetleg még felmerülő ujabb és jobban célravezető terveknek és elgondolásoknak.

Most a *Pesti Hirlap* is belekapcsolódik fővárosunknak ebbe a legnagyobb jelentőségü kérdésébe. Egy magát megnevezni nem óhajtó szakembertől érkezett egy egészen uj elgondolás szerint elkészitett tervezet, amely olyan gyökeresen és annyira eredeti ötletességgel oldja meg a felmerülő legnehezebb problémákat, hogy magunkévá tesszük és *szükségesnek tartjuk a főváros nagy nyilvánossága elé tárni.* Egyben pedig a legnyomatékosabban felhivjuk rá az illetékesek figyelmét, hogy mielőtt bármely irányban döntésre vinnék a kérdést, *előzőleg ezt az elgondolást is alaposan vegyék bonckés alá.*

A célszerüség szempontja

Az nem kétséges, hogy bármennyire szép és tetszetős volna is a Duna partján elhelyezni a városházát, a célszerüség azt kivánja, hogy az a város központjában, mindenki által könnyen megközelithető helyen legyen. De még szépészeti szempontból is helyesebb, hogy a város belsejében szaporitsuk a monumentális, nagyszabásu épületeket, hogy olyan egységes városkép alakuljon ki, amilyenre minden budapesti polgár büszke lehet. Budapest központja elvitathatatlanul az Erzsébet- és Lánchid között van és az nagyjából azonos a „Belváros" névvel jelölt városrésszel. A két dunaparti elgondolás közül az egyik nagyon messze esik ettől a városközponttól. A vita során erről az elhelyezésről egy előkelő helyről származó szakvélemény megállapitotta, hogy a felhasználandó terület mintegy 1800 méterre fekszik a mai városközponttól. Megállapitotta továbbá, hogy a Városházát és az üzemek központjait naponta mintegy 6000 tisztviselő és fél keresi fel. Ebből 60% lakik a mai Városházától északra. Ez annyit jelent a gyakorlatban, hogy 300 munkanapot számolva évente, mintegy 2,600.000 kilométerrel több utat kellene megtenni a dunaparti Városházára igyekvőknek, mint ma. Ez az uthossz az Egyenlitő 65-szöröse. Ha talán tulzott is ez a beállitás, tény az, hogy ez a terület valóban nagyon messze esik a mai városmagtól. A másik dunaparti megoldás ellen a rettenetes nagy költségtöbblet szól, ezen a területen ugyanis 50—60 jókarban lévő sokemeletes bérház áll. Ezek kisajátitása,

15 napos karácsonyi utazás

a legszebb jugoszláv téli üdülőhelyre

BLED-be

elhelyezés a Grand Hotel Toplicében.

Jelentkezés december 12-ig.

Felvilágositás: **JUGOMART,** V. kerület, Dorottya-utca 6. Telefon: 183—216.

viharos, hűvös esőben is nyugodtan sétál, ha lábán az uj

„esőmentes"

ROGO harisnya van!

Kérjen esőmentes **ROGO**-harisnyát, mert azzal egészségét védi!

ROGO

lebontása — eltekintve attól, hogy a mai lakáshiány mellett megoldhatatlan — nagyon nagy összeget emésztene fel és a kisajátitási eljárás hosszu évekig, esetleg évtizedekig is elhuzódnék.

Külön Városháza és külön üzemi székház

A mai helyén épitendő Városháza. ahogy azt a főváros tervezteti, központi fekvésü lenne ugyan, de az üzemi székházzal egybeépitve olyan épületkolosszus lenne, ami nem illenék be környezetébe és esztétikailag rossz hatást keltene, a városképet pedig feltétlenül rontaná. Önként adódik tehát a gondolat, hogy a feladatot kettè kellene osztani,

külön kell elhelyezni a Városházát és külön az üzemi székházat.

Egymás közelében, de egymástól függetlenül. Ez az elgondolás lényege. *Epitsük fel az üzemi székházat a mai Városháza telkén és a Városházát az Erzsébet-téren.* Ebben az esetben a Városháza mai telkén, a Városház-utcai műemléknek nyilvánitott épületrészhez csatlakozna megfelelő átmenettel az üzemi székház és ez a telektömbnek mintegy a felét foglalná el olyképpen, hogy a főhomlokzat a Semmelweis-utca meghosszabbitására kerülne. *A telektömb másik, megközelitőleg 5000 négyszögöl nagyságu fele parkterületté kialakitva kárpótolna az 5735 négyszögöl nagyságu, de ma amugyis részben beépitett Erzsébet-tér felhasználásáért.*

A terv nagy előnye a dunaparti megoldással szemben, hogy az épitkezéssel kapcsolatban *semmiféle kisajátitásra nincs szükség,* mert a terület a főváros tulajdona. *Az épitkezés sem költségesebb,* mint akár a dunaparti, akár a főváros által tervezett elhelyezésnél. Nagy előnye továbbá, hogy amig az épitkezés folyna, a közigazgatás nyugodtan, zökkenő nélkül menne a maga utján *és az átköltözés csak az épület teljes elkészülte után történne meg.* Ezt követné azután a régi Városháza ujjáépitendő részeinek lebontása és az üzemi székház felépitése.

Park-kialakitás

Hogy a monumentális Városháza kellőképpen érvényesüljön, az ugynevezett Marokkói udvarnak a lebontását is végre kell hajtani és a felszabadult területen parkot kell létesiteni. Ennek a területnek a forgalmi értékét, 1000 pengős négyszögöl árat véve alapul. megközelitőleg két és félmillió pengőre becsüljük. Amikor a Városháza és az üzemi székház felépitése 20—22 millió pengőbe kerül, ezt a két és fél millió pengőt nem szabad sajnálni mert az ellenérték, amit a főváros ezért városképben és közegészségügyileg kap, olyan nagy, hogy emellett ez a telekvételár elenyészően csekély. *Ezzel a parkkialakitással az Andrássy-ut betorkolásának évek óta kisértő problémája is megoldódik.* Ez a gondolat nem uj és a Közmunkatanács évekkel ezelőtt lebonyolitott tervpályázatán a pályázók nagy része az amugy is düledező épülettömb lebontását és területének az Erzsébet-térhez való csatolását inditványozta. Ez az épülettömb minden körülmények között lebontásra kerül.

Igy a Károly király-ut és a Vilmos császár-ut mentén egy összefüggő, mintegy 9500 négyszögöl nagyságu parksáv alakulna ki, ami a Városházának és az üzemi székháznak gyönyörü előtere lenne és valóban városközpont, fórum jelleget adna ennek a területnek. *Ezt a parksávot a jövőben azután a Bazilikáig lehetne meghosszabbitani,* ami szintén megérné a velejáró költséget, mert kiszabaditaná a Bazilikát mai eldugott helyzetéből. A Közmunkatanács előbb emlitett pályázatán ez a gondolat is felvetődött már. Gondoljuk el, *milyen szép lenne ha a Vilmos császár-ut és a Károly király-ut ilyen hosszu szakaszon egy park mellett huzódna.* Hogy milyen szép, amikor a hagyforgalmu főutvonalakat parkok szegélyezik, azt nem kell hangsulyozni annak, aki járt Párisban, Londonban. De még ilyen messzire sem kell menni, itt a legközelebbi nagyváros, Bécs, a *Ring* világszerte megcsodált városképének méltó mása volna az uj budapesti fórum. Ezenfelül nálunk, ahol a városban olyan kevés a zöld terület, különösen nagyjelentőségü lenne ez, nemcsak esztétikai, hanem egészségügyi szempontból is. Éppen a közelmultban került nyilvánosságra egy kimutatás arról, hogy Pesten a belvárosban a legrosszabb a levegő és a halálozás is itt a legnagyobb. Ezen pedig csak terek létesitésével lehet segiteni.

A Károly király-ut és Andrássy-ut tengelyeinek találkozásában áll a terv szerint a Városháza tornya, mely tömegével mindkét nagyforgalmu utvonalnak szép és megfelelő lezárást biztosit. A Vilmos császár-ut pedig az üzemi székház monumentálisan kiképzett homlokzatában végződik.

A Deák-téri templom

Ennek a területnek a városrendezési kérdései közé tartozik a Deák-téri evangélikus templom elhelyezésének problémája is. Tervünkön a Városháza tervezőinek erre vonatkozó elgondolásának megfelelően a templomot a Hajó-utca és Kammermayer Károly-utcák között helyeztük el, homlokzattal a Deák-tér felé. Amennyiben ez nem fedné az egyházi körök kivánságát, a templom a mai helyén, de homlokzattal a Károly király-ut felé forditva, a létesitendő parksávban is igen szép képet adna. Ez az elforditás a mai technikai felkészültség mellett minden nehézség nélkül megoldható.

Csak nagy vonásokban ismertettük a tervünket, de ismételten nyomatékosan arra kérjük az illetékeseket, hogy elgondolásunkat tegyék megfontolás tárgyává. Egy elsietett vagy nem eléggé meggondolt épitkezés következményeit talán sohasem heverhetnők ik. Egy ország fővárosa rendszerint csak egyszer jut olyan helyzetbe, hogy reprezentáló nagyszabásu városházát épithet. Ez nem évtizedekre, hanem sok generációra szóló épitkezés, olyan nagyjelentőségü, ahol az illetékeseknek igen nagy körültekintéssel és józan itélőképességgel kell minden körülményt tekintetbe venni. Nem szabad mégegyszer olyan hibába esnünk, mint az Erzsébethid és Kossuth Lajos-utca vonalvezetésének megállapitásakor, vagy a Bazilika elhelyezésekor elődeink estek. Ha akkor nagyobb körültekintéssel intézték volna a város rendezését, ma nem lenne megoldhatatlan problémánk a belvárosi templom által a hidfeljáratnál okozott forgalmi akadály kiküszöbölése és a Bazilika sem lenne háttal épitve a széles Vilmos császár-utra, egy keskeny utcára néző homlokzattal, állandó akadályát képezve a város fejlődésének.

Ilyen soha helyre nem hozható hiba volna a Városházának a fővárosi elgondolás szerinti felépitése is.

Adományok a Főméltóságu Asszony téli segélymozgalmára

A kormányzóné téli segélymozgalmára a 19-es csekkszámlán a következő adományok érkeztek:

N. N. 300 P., dr. Morvay Endre 50 P., Római katolikus polgári leányiskola, Kisvárda 32 P., Kovács Alajos m. kir. dohánybeváltó hivatal Nyiregyháza 20—20 P., vitéz Kozma Ferenc, Jákó Imre 10—10 P., dr. Schóber Béla, dr. Iklódy-Szabó Andor, Nikotex Rt.—Bp., Providentia Biztositó rt. 500—500 P., Kálmán Henrik, Nemzetközi Gépkereskedelmi rt., dr. Metzler Jenő 300—300 P., Dallos Rezső, Heltai Béla, Komlós Pál, Láng Lajos 150—150 P., báró Karg Frigyes, dr. Petzrik Jenő, „Planta" Mezőgazdasági és Kereskedelmi rt., Kristálysó rt., Angolkisasszonyok Sancta Maria Leánygimnázium, Népmüvelési Bizottság, dr. Kresz Károly és neje együtt, 100—100 P., Thott Gábor, Silbersspitz Jenő, Reich Viktor m. kir. pénzügyminisztérium Segédhivatala, Schönberger Jenő 10—10 P.

Természetben adakoztak: Magyar Pamutipar rt. 1003.1 méter barchend.

Nov. 30-án: Budapest székesfőváros 25.000 pengő, Részvénytársaság Villamos- és Közlekedési Vállalatok számára 2000 pengő, gróf Széchényi Bertalan 500 pengő, Röck István Gépgyár R. t., Continental Szalagszövőgyár 100—100 pengő, Follért Károly 20 pengő.

Dec. 2-án: Gschwindt-féle Szesz-, Élesztő-, Likőr- és Rumgyár R. t. 2000 pengő, Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszerművek R. t. munkásai által rendezett táncmulatság tiszta jövedelme 1001.68 pengő, Győri Gschwindt Ernőné 1000 pengő, Haltenberger Sámuel 228.31 pengő, Marton Kálmán 210 pengő, Debrecen sz. kir. város világitási vállalata, Kápolnai Menczer Oszkár 50—50 pengő, vitéz Jánky Koctárd 25 pengő, Lamnek Vilmos 20 pengő. A gyömrő-erzsébettelepi állami elemi iskola IV. vegyes osztályának vöröskeresztesei 16 játékbabát küldtek.

Két és félezernél több életuntat mentettek ki eddig a Dunából

A rendőrség dunai motorosőrségeinek életmentő munkája

A statisztika szerint az életuntak nagy része keresi a halált a Duna hullámaiban A rendőrség motoros mentőőrségei — több, mint tiz éve — éjjel-nappal állandó szolgálatot végeznek és azóta sikerült is a Duna megszaporodott életuntjainak nagyrészét megmenteniök. Megtörténik ugyan, hogy élesszemű és fürge emberbarátok életük kockáztatásával már a hid korlátjáról visszarántják az életuntat — amint csütörtökön este is egy utászőrmester akadályozott igy meg egy öngyilkosságot — a legtöbb esetben azonban rendőri motorosőrségekre hárul a feladat, hogy a fuldokló életuntat a Duna hullámaiból kimentsék.

„Mentés!..."

A hidfő közelében tutaj-talapzaton faházikó ring a vizen. Tetején két zászlót lenget a szél: az egyik nemzeti szinü, a másik fehér, a mentők cimerével. A dunai rendőrségi mentőőrség állomása az *őrházikó, amely előtt éjjel-nappal indulásra vár a motoros mentőcsónak és benne egy élesszemü rendőr: a figyelő őrszem.* Amikor a parton, meg a hidon rémülten segitségért kiáltottak a járókelők, izgatottságukban észre sem vették, hogy *a figyelő őrszem már előbb kiáltott a motorcsónakból az őrházikó felé:*

— *Mentés!*

Ez a riasztó jelszó. Rendőrtársa; aki az őrházikóban pihen, erre talpraugrik és *egy percen belül már ott ül társával a csónakban.* A motor felbúg és a mentőcsónak nekivág a hullámoknak. Fenn a hidon és a parton még kiáltoznak a csoportosulók, a motorcsónak pedig már odasurran a vizben vergődő életunthoz. Ha az öngyilkosjelölt a hullámokkal küzdve, felvetődik a viz szinére, a rendőrök megmentik az életuntat. Ha közel jutnak hozzá, mindkét kezükkel megragadják és kiemelik. Ha az életunt — visszanyerve életösztönét — már maga is menekülni akar, *odadobják neki a dobókötéllel felszerelt mentőövet.* Ha az öngyilkosjelölt vizbemerül vagy ájult és nem lehet kézfogásra megközeliteni, *megcsillan a napfényben a rézfejü csáklya. Az éle tompa, hogy testet ne sértsen, bajt ne okozzon.* Néhány izgalmas perc és megfeszitett, fárasztó küzdelem után a csónakban fekszik az életunt. A motorcsónak a partmenti állomásra siet vele, az őrházikó kis szobájában egy kis asztal és egy pokróccal letakart ágy áll, ezen alszik a felváltott őrszem. Most idefektetik a Dunából kimentett embert és a következő pillanatban már rohan az egyik rendőr és telefonál a mentőknek.

Figyelőőrszem éjjel-nappal

A dunai mentőőrségek 1928 óta végzik szolgálatukat. Minden hidfőnél működik egy-egy kéttagu őrség. Az egyik rendőr a csónakban figyel, a másik a házikóban pihen, vagy a jelentést irja. *Szolgálatuk huszonnégy óra és a figyelésben négyóránként váltják egymást.* Erre a szolgálatra külön kiválogatták és kiképezték őket, a hajózási főfelügyelőség és a mentőegyesület tanfolyamán, ezenkivül motorkezelők is. *Munkájuk megviseli az idegzetet,* mert folytonos éberség mellett kétszeres suly nehezedik lelkükre: a rendőri felelősség és az embertárs lelkiismereti kötelességének érzése. *A szolgálat különösen este meg éjjel nehéz, viszont a legtöbb életunt ezt az időt választja ki; este nyolctól éjfélig.* Éjjel két óra után, meg hajnalban ritkább a Dunába ugrás mint nappal. Este a hidakon a villamos zaja, a sötétség, a sokféle lámpa fényének verődése a vizen mind megneheziti a figyelést, nehezebb észrevenni, hogy valaki a Dunába ugrott. A csónak este fényszóróval siet a mentésre. A hidlábak örvényt okoznak, a legerősebb ilyen fenékig forgó örvény a Margithidnak a szigeti része felőli lábánál van. Ha ebbe zuhan az életunt, vége van, nem veti fel többé a viz, nem éri el a csáklya. Az örvény olyan erős, hogy a motorcsónak is csak fokozott erővel tud belevágni.

A dunai mentőőrségek bámulatos sikerrel működnek. Az életmentések tulnyomó része sikerül, mert élénken, kitartóan figyelnek és gyorsan dolgoznak. Csak az nem kerül az életmentő rendőrök karjaiba, akit nyomban elnyel és fenékre visz az örvény és akinek testét nem veti fel többé a viz. Érdekes, hogy mig a hidról leugrók legtöbbjét sikerül kimenteni, azok, akik az alsó rakpartokról ugyszólván belesétálnak a vizbe, ritkán menekülnek meg.

A dunai mentőőrségek eredményes munkáját bizonyitja a statisztika. A legujabb kimutatás szerint *a dunai rendőri mentőőrség felállitása óta 2796 vizbeugrás történt. Az életuntak közül 2656-ot kimentettek, tehát tizenhét év alatt mindössze 140 azoknak a száma,* akiket a halálba ragadott a viz, az életmentő rendőrök elől.

Budapesten hat rendőri motoros őrség dolgozik. Az életmentő rendőrök azonban nemcsak a főváros hidainak lábánál elhelyezett mentőállomásokon végeznek szolgálatot, hanem nyáron a Vöröskereszt viharjelző állomásán is. Tavaly állitották fel a római fürdői parton ezt a viharjelző- és mentőállomást A csőpontonokra épült mentőállomás *műszerekkel, kötözőszerekkel és gyógyszerekkel felszerelt segélyhelyből és pihenőszobából áll.* Az állomás előtt készenlétben áll a motorcsónak.

1939 julius elsején a folyamrendőrség vette át a folyamőrségtől a dunai rendőri szolgálatot és azóta a rendőri motoros mentőőrség a folyamrendőrseg budapesti révkapitányságához tartozik. A folyamrendőrség őrszemélyzetének egy részét külön tanfolyamokon vizi motorosszolgálatra képezték ki.

A dunai mentőállomások őrházikóit egész nyáron át muskátlik diszitik. A kimentett életunt, mint a motorcsónakból a segélyállomás fedélzetére kerül és felnyitja szemét, az élet piros, meleg szinei köszöntik. A vizből kimentett öngyilkosjelöltek legtöbbje visszakapja életkedvét és a legritkább eset, hogy még egyszer megkisérli a Dunaba ugrást.

Katonai kitüntetések

A Honvédségi Közlöny közli azokat a kitüntetéseket, amelyeket a kormányzó 1940. december 3-án kelt legfelsőbb elhatározásával a hadsereg tagjainak adományozott.

Többi között a Magyar Érdemrend középkeresztjéhez a csillagot adományozta a kormányzó nemes szentgyörgyvári Stirling László altábornagynak a honvédségi anyag átvételének irányitása és ellenőrzése terén kifejtett kiválóan eredményes és rendkivül értékes teljesitményeiért.

A Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozta a kormányzó Cziegler Gusztáv altábornagynak a hadianyaggyártás irányitása és a hadiműszaki törzskar tisztikarának korszerü fejlesztése terén, Beregfy Károly tábornoknak a vezérkari tisztek korszerü kiképzésének irányitása, vezetése és magas szinvonalra emelése terén, Nagysolymossy Gyula tábornoknak az alárendelt tüzérkötelékek szakkiképzésének és a tüzértisztek továbbképzésének irányitása terén, vitéz Németh Imre I. tábornoknak a csapatkiképzés és vezetés, valamint a katonai közigazgatás szolgálata terén, vitéz Somogyi Endre tábornoknak a katonai térképészet korszerüsitése, fejlesztése és magas szinvonalra emelése terén, vitéz Kiss István vk. ezredesnek a vezérkari tiszti kiképzés és továbbképzés terén és Molnár Pál I. ezredesnek a műszaki csapatok kiképzése és a hadiműszaki szolgálat terén kifejtett kiválóan eredményes és rendkivül hasznos teljesitményeiért.

A Szovjet nagy figyelemmel kiséri a görögországi eseményeket

Moszkva, dec. 6. (KH) Szovjet politikai körökben nagy figyelemmel kisérik a görögországi eseményeket. Illetékes helyeken már többször rámutattak arra, hogy az olasz-görög háboru következtében a Földközi-tenger keleti részében, valamint az Égei-tengeren igen fontos stratégiai eltolódások mutatkoznak. Az angolok a görögök megsegitése cimén *Kréta* szigetén és az egyéb fontos görög szigeteken legelsősorban légi és tengerészeti támpontokat igyekeznek felállitani és a legutóbbi jelentés szerint Kréta szigetén *már nagy erődités munkálatok is folynak.*

Az amerikai „támadás veszélye" — agyrém

Santiago de Chile, dec. 6. (Német TI) *Saez* chilei tábornok foglalkozott az összes amerikai államok katonai együttműködésére irányuló hirveréssel és óva intette országát, hogy ilyen koloncot vegyen magára. A tábornok hangoztatta, hogy inkább gazdasági együttmüködésre kell törekedni. A délamerikai államoknak piacokra van szükségük, nem pedig fegyverekre, mert az állitólagos „támadás veszélye" agyrém. Valójában a legnagyobb veszély Dél-Amerika számára abban rejlenék, ha elfogadná az Egyesült Államokkal való katonai együttműködés tervét és magára vállalná az azzal járó elviselhetetlen megterheléseket.

Pánczél Mihály bánatos szivvel jelenti, hogy hüséges felesége

Pánczél Mihályné

szül. Scheiber Ilona

f. hó 6-án reggel 1 órakor életének 50-ik, házasságának 32-ik évében jobblétre szenderült.

Temetése vasárnap, f. hó 8-án déli 12 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából a ref. egyház szertartása szerint.

Gyászolják: édesanyja Scheiber Zsigmondné, nővére Dukes Lipótné Scheiber Györgyike és leánya Lenchen, valamint az egész rokonság és mindazok, akik ismerték és szerették.

NEMZETI UJSÁG
1940 junius 29. Szombat

Milyen lesz az uj Városháza?

A következő évtizedek kétségkivül legnagyobb szabásu épitkezése lesz Budapesten az uj központi városháza, amelynek pályaterveiről a legutóbb döntött a birálóbizottság s mint ismeretes, az egyik első dijat *Kertész* K. Róbert és *Weichinger* Aladár együttes tervének itélte oda. A pályamunkák a fővárosi képtárban kerültek kiállitásra s az a hatalmas anyag, ami ott látható, élénk tanubizonysága a mai magyar épitőművészet korszerü szinvonalának és igen sok tehetségének.

Akik ezeket a terveket végignézik, ugyszólván egyöntetüen arra a megállapitásra jutnak, hogy a birálóbizottság valóban a legigazságosabb itéletet hozta. *Kertész* K. Róbert és *Weichinger* Aladár központi városháza terve, amelynek beépitési rajzát és Károly király-ut felőli homlokzatát itt közöljük, rendkivül *szerencsésen találta meg az összhangot egy-*

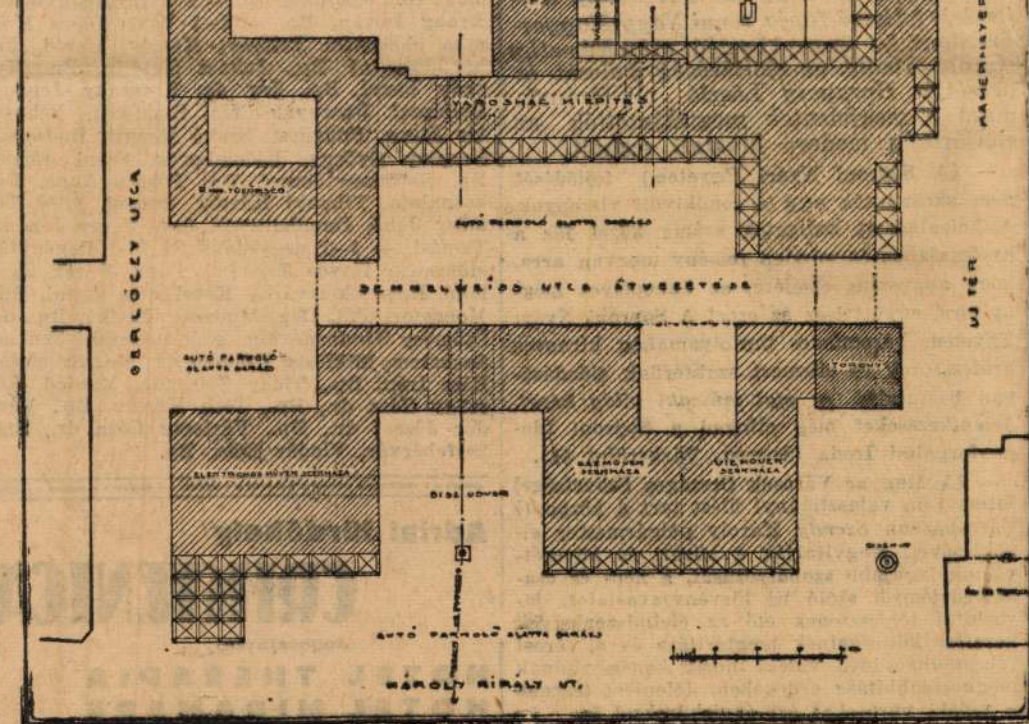

részt a korszerü követelmények, másrészt pedig a városházával elkerülhetetlenül kapcsolódó romantikus és történelmi hangulat között.

Mint *Kertész* K. Róbert az egyik dijnyertes tervező, a pályamű kapcsán nekünk elmondotta, az általuk tervezett városháza esztétikai kialakitásánál két szempontot vettek alapul, amelyek mindegyike egyformán indokolt és jogosult. Az egyik ezek közül az, hogy egy olyan gazdag történelmi multtal és hagyományokkal rendelkező főváros, mint amilyen Budapest, ha városházát épit, nem épitheti azt ugy, mintha egy csak a mult században alapitott amerikai város fogna hozzá hasonló feladat megoldásához. A városháza gondolatával akarva-nemakarva bizonyos romantikus légkör kapcsolódik, ami alól budapesti tervező *nem igen vonhatja ki magát.* Ezzel szemben áll viszont az a másik szempont, hogy már csak a tervkiirás rendkivüli nagykiterjedésü programja és a levegős világos beépités követelménye is *elkerülhetetlenné teszi a magas ház épitését*, ami erősen tulhaladja az általános belvárosi hatemeletes magasságot *és helyenként a tizenhárom emeletet is eléri.* Egy ilyen modern szerkezetü épületet valamilyen történelmi stilus formavilágával felruházni, éppen olyan hamis és nevetséges dolog volna, mintha valaki ma a barokk kor brokátselyem, parókás viseletében sétálna végig a Váci-utcán. De ettől eltekintve, egy ilyen modern épület *nem is birja el a történelmi dekorációkat*, hiszen amikor azok kialakultak, ilyen magasságú és ilyen sok emelettel rendelkező épületeket nem emeltek.

E két szempont figyelembe vétele és azoknak lehető összehangolása eredményezte az első dijnyertes pályamű esztétikai kialakitását. A tervezők elvetették maguktól a gondolatot, hogy egy történelmi stilus hamis gunyájába öltöztessék az épületet, ugyanakkor azonban több örök érvényü romantikus motivumot, — mint amilyen a földszinti boltozott árkádsátor, s a falat felülről lezáró csupán a falsik megtöréséből keletkező pártázat hasonlóképpen a figurális alapok, - - szerencsésen alkalmazták a városházi hangulat megteremtésére.

Kertész K. Róbert és *Weichinger* Aladár terve a Madách-sugárut torkolatával átellenben bemélyedést ad az uj városházának s ennek a térszerü bemélyedésnek, amelyet árkádsor vesz körül és amelyet kőlapok boritanak, a közepében magas oszlopon Magyarország védasszonyának szobrát helyezik el. Magát az épületet is nyerskő boritja. A teljesen sima falsikokat a III. emelet magasságában nyolc, bronz tetőcskével ellátott szobor disziti, amelyek a magyar történelemnek ama nyolc kimagasló alakját — uralkodókat és egyéb közéleti nagyságokat egyaránt — ábrázolják, akik legtöbbet tettek a magyar főváros fejlesztéséért. A Deák-tér felől eső oldalra pontosan a Vilmos császár-ut tengelyébe kerül a *126 méter magas torony.* Az épület belsejében a Városház-utcai műemléknek nyilvánitott homlokzatrész, va-

Jó id
egyformán
kamarával,
Sonnar 1:1
tesen kiraj
letes legye
gondoskodi
1/1250 mp
is továbbit
tökéletessé
készüléket,
tájkép-, sp
FOTOK
Mesteri felvételekh
ZEISS

Magyarországi vezérképviselő: ifj. Juráry

lamint az idetartozó két történelmi u
var meghagyásával, a terv az uj épül
részben csupán egy hatalmas udvart
tesit, amely azonban hatalmas mére
vel már inkább *belső térnek* is teki
hető. Az egész terület egyébként vi
gos, nyugodt elrendezés és bizonyos t
ténelmi komolyság jellemzi, amell
szerencsésen alkalmazkodik a körny
zethez és Budapest épitészeti hagyom
nyaihoz. A tervezők városrendezési sze
pontból is megoldották a kérdést
pályamunkájukban rámutatnak arra,
volna szükséges ujabb terek alakitá
vagy utcák kiegyenesitése.

Véleményünk szerint csupán egy
bája van a tervnek, ami azonban nem
tervező művészek hibája, hanem *a ki*
programé és ez az, hogy *nincs szó az*
városházán közgyülési terem elhelye
séről. Ha csupán néhány évtizedre sz
épitkezésről volna szó, indokolttá ten

Érdekes postai lépnek életb

A kereskedelmi miniszter rendele
adott ki, amely szerint julius 1-én a p
tai dijszabásokban és üzletszabályzatb
számos érdekes változás lép életbe.

A vakok részére készült domborny
másu küldemények sulyhatára 5
logram helyett 7 kilogram. *A nyomt*

Jégszekrényel
villamos hűtőkészülékek, sörkimérő-készülékek, ragy
gépek, jéggyártó-berendezések Hennefeld jégszekrényg
VI., Ó-utca 6.
Árjegyzék ingyen és bérmentve. Telefon: 112-026 és 115

ványdijszabás ezentul a térképekre kiterjed. A nemzetközi csomagforgalo
ban az 1 és 5 kilogramos sulyfokozat
közé egy uj 3 kilogramos sulyfokoza
léptetnek életbe.

Julius 1-től *levelezőlapoknak kell kinteni azokat az összehajtott papir pokat is, amelyeknek azonos nagysá két belső felületét teljes egészében e másra ragasztották.* A belföldi forg
lomban a posta nem kifogásolja, ha
velezőlap visszahajtható részét a le
lezőlap törzslapjára nem teljes egés
ben ragasztották rá, vagy pedig cs
bélyeggel, kapocsal erősitették oda.

Üzleti papirnak kell tekinteni *a ne zetközi forgalomban* az iskolai tanul
egymás közötti levelezését, *ha e kül ményeket az érdekelt iskolaigazg közvetitésével továbbitják.* Ugyancs

FÜRDŐTRIKÓK
STRA
HEIL
VII.,

ODA A BUZASZEMHEZ

Előttem bomló szőke-arany hajad hullámai ringnak
S mögöttem tarlód torzsáin álmos pici szöcskék
Töméntelen hada pattogva ugrál . . .
Lassan tekereg kigyózva az ut
És sárga porában
Két bivaly — két fekete fene tank —
Huzza cammogva a lajtot.
Mibe friss viz, az isteni nektár,
Lotyog, kotyog, köhécsel hordófalnak ütődve
Édes mennyei zenével tikkadt aratók fülének.
Mely tele van kaszapengéssel, torzs-ropogással
S durranó, részeg, izzó
Napsugarakkal.

Rezg a levegő s szinte kigyulad a tábla.
Rajt a nap piros tüzéből
Lecsöppent láng a marokszedőlányok
Szines, lobogó ruhája!
Tücskök tárogatója rivall, zeng itt is.
Ott is s nagy rézöblü kürt a déli verő.
Most mindjárt lecsuszik a világ a torkán.
Ha a toronyba bele nem fogózik, amely ugy
Van odaszegecselve falu felett az égre . . .

Aratók! — kenyér kőmüvesei, ti hősök!
Kik úgy rakjátok a feszes kévéket egymásra szabállyal,
Mint arany-téglát, fundamentumát a jövőnek.
Legyen áldott izmos, erős mozdulata kezeteknek!
Mert ebből nőnek a Városok, Hidak, Egyetemek.
Dómok s Otthonok meleg pehelypuha fészke.
Ebből lesznek a Gépek s a Vér is,
Gondolat, Haladás, Holnap és nyugodalmas Béke!

Igy veszlek kicsi sárgapiros buzaszem tenyerembe,
Gyémánt- s aranyvalutája az Erőnek,
Kicsi szent szikra, mit Isten
Szórt a világra, pompás égi ajándék
S hirdetem, több vagy, mint minden essay,
Parlamenti vita s holnapi vezércikk . . .

Puszta Sándor.

Eljegyzés:

Szabó Kató és *Pathy Nagy* Ernő, székesfővárosi tanitó jegyesek.

Pék Évát eljegyezte *Simonyi* Árpád m. kir. honvédőrnagy. Minden külön értesités helyett.

Szeredai Piroska és *Komondy* Ferenc jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Dr. *Draskovits* Pál állami óvónőképző intézeti tanár eljegyezte nemespani *Rédly* Rózsit.

Baics Annuska és *Borbás* József vasárnap tartják eljegyzésüket.

Vitéz *Szabados* István és felesége *Vnutsko* Ilona leányát, dr. *Szabados* Ilona orvost eljegyezte *Kaposy* Károly és felesége, *Loibersbeck* Karolina fia, dr. *Kaposy* Jenő orvos. (Minden külön értesités helyett.)

Férfikelengyét csak a készitőnél, *Némethy* Ferencnél, Váci-utca 33. (Piarista-ház) szerezzük be. (Telefon: 383—545.)

Legujabb frakkok, szmokingok, zsakettek kölcsönzése. Teichner, Királyi Pál-u. 7. T: 185—796.

Házasság:

Nagy-Galambfalvi és Agyagfalvi dr. *Hegyi* István kir. büntetőtörvényszéki tanácselnök, a Petőfi Társaság titkárának és feleségének, sz. *Major* Ilonának leánya, Éva Zita julius 3-án, szerdán d. u. fél 7 órakor tartja esküvőjét Debreceni *Nagy* Sándor IBUSz-tisztviselővel, néhai Debreceni dr. *Nagy* Sándor marosvásárhelyi ügyvéd és neje, sz. derecskei *Agh* Gabriella fiával a Szilágyi Dezső-téri református templomban.

Poltáry Sári és dr. *Szimonisz* László m. kir. honvédfőorvos e hó 27-én tartották esküvőjüket a szombathelyi székesegyházban.

Takács Gabriella (Salgótarján) és *Gémesi* József gimn. tanár (Kassa) junius 29-én Salgótarjánban házasságot kötnek.

Sátori Jolánka és *Annus* Antal róm. kat. tanitó julius 7-én fél 12 órakor tartják esküvőjüket a csanádapácai plebániatemplomban.

Nemes *Szent-István* Artur MÁV tanácsos és dicsei és udvarnoki *Megó* Gyöngyi leánya, *Márta* és izeri *Izsák* Gyula felsőházi főtanácsos és *Renner* Stefánia fia, *Olivér*, okleveles gépészmérnök junius 25-én házasságot kötöttek.

A magánháztartások vásárolhatnak:

Szombaton

bármilyen hust, mert erre a napra nincs semmiféle korlátozás.

Hétfőn

halat, vadat, juhhust, állati belsőrészeket, tehát nyelvet, tüdőt, szivet, vesét, velőt, mirigyet, májat és vért, továbbá hurkát, disznósajtot, szalonnát, hájat, olvasztott zsirt és töpörtőt.

Krasznarécsei dr. *Mártonffy* Miklós és felesége, *Schmidt* Zelma leánya, *Mártonffy* Zelma és *Bösze* Zoltán, néhai *Bösze* Lajos és felesége, *Joanovits* Margit fia junius 29-én, szombaton este 7 órakor tartják esküvőjüket a IX., Bakács-téri plebániatemplomban.

Nagy Magdolna (Beregszász) és dr. *Rodé* Iván, székesfővárosi közkórházi alorvos, néhai dr. *Rodé* János OTI vezérigazgató fia, junius 29-én, szombaton tartja esküvőjét a beregszászi róm. kat. templomban. (Minden külön értesités helyett.)

Halálozás:

Kirsch János szt. Teréz egyházközségi igazgató, tart. főhadnagy tragikus körülmények között elhunyt. Temetése jun. 29-én d. u. 4 órakor lesz az I. sz. honvédkórház halottasházából (IX., Gyáli-ut 17.) Az engesztelő szentmise áldozatot jul. 2-án d. e. 9 órakor mutatják be a terézvárosi plebániatemplomban.

Özv. csávási *Belle* Gyuláné, szül. *Fittler* Katalin életének 49-ik évében 1940 junius 25-én Szegeden elhunyt.

Kiss Józsa, harmincöt évig volt neszmélyi postamesternő junius 26-án csendesen elhunyt. (Minden külön értesités helyett.)

Géczy Pál nyugalmazott BESzKRT főszámtanácsos 63 éves korában Budapesten elhunyt. Temetése junius 29-én, szombaton délután fél 5 órakor lesz a Farkasréti-temetőben.

Pojeni *Draskovits* Géza, a soproni József Nádor müegyetem hallgatója életének 22-ik évében hosszas és kinos szenvedés után elhunyt. Pénteken délután temették el a budakeszi köztemetőben.

Találkozó.

Csongrádon 1930-ban végzett polg. fiuiskolai tanulók Péter-Pál napján tartják 10 éves találkozójukat a polgári fiuiskola épületében délelőtt 10 órakor.

A Nemzeti Ujság legközelebbi száma Szent Péter és Pál apostol-fejedelmek ünnepe és a reá következő vasárnap után, kedden, julius 2-án jelenik meg.

— (Svájcban nem szabad friss kenyeret árusitani.) Egy berni jelentés szerint julius 1-étől kezdve Svájcban friss kenyeret nem szabad árusitani; a kenyérnek legalább egynaposnak kell lennie. (MTI.)

— (A Budapesti Közlöny) szombati száma közli az igazságügyminiszter által a különböző királyi törvényszékek mellé állandó birósági szakértőkké kinevezettek névsorát.

— (A mátyáskirályvárosi elöljáróság székház-épületét) pénteken délben adták át rendeltetésének. A Böszörményi-ut 23—25. sz. alatt épült székházat számos előkelő közéleti férfiu jelenlétében *Némethy* Károly tanácsnok, a polgármester képviselője avatta fel. Az épitkezés történetét *Garancsy* László, a kerület elöljárója ismertette. Dr. *Cselényi* Pál, a kerület országgyülési képviselője, majd a polgármester képviseletében *Némethy* Károly tanácsnok beszélt azután. Beszédében rámutatott arra, hogy *a Szent István-év meghozta Magyarország területi megnagyobbodását* és azt a reménytét fejezte ki, hogy *Mátyás király esztendeje teljessé fogja tenni Nagy-Magyarországot.* Az ünnepi beszéd után *Némethy* Károly átadta az elöljáróság kulcsát és pecsétjét *Garancsy* László elöljárónak, majd a megjelentek megtekintették az elöljáróság modern hivatali szobáit.

— (A Soproni Nyári Egyetem) fejlődését nem akasztották meg a rendkivüli viszonyok. A beiratkozott hallgatók száma közel jár a nyolcszázhoz és minden rendben megvan arra, hogy augusztus elsejére, az ünnepélyes megnyitóra, együtt lesz az ezer! A Soproni Nyári Egyetem háromhetes tanfolyamában hirneves professzorok és elismert szakférfiak előadásában bemutatja *a mai műszaki világ képét.* Jelentkezéseket még elfogad a Soproni Idegenforgalmi Iroda (Sopron, Várkerület 44.).

— (A Magyar Városok Országos Szövetsége) julius 1-én választmányi ülést tart a központi Városházban *Szendy* Károly polgármester elnöklésével. Megvitatják a közuti és közvezetőmok legujabb szabályozását, a nép- és családvédelemről szóló uj törvényjavaslatot, javaslatot terjesztenek elő az élelmiszerjegyek kezelési költségeinek megtérítése és a városi tulajdonban lévő vidéki mozik koncesszióinak meghosszabbitása érdekében. Jelentést tesznek a vidéki városokat ért árvizkárokról is.

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

— (A visszacsatolt területeken működő bank- és pénzváltó üzletek iparjogositványainak felülvizsgálása.) A *Budapesti Közlöny* junius 29-iki száma rendeletet közöl a visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai területeken működő bank- és pénzváltó üzletek iparjogositványainak felülvizsgálatáról. A rendelet szerint szeptember 30-áig kell az iparjogositvány felülvizsgálatát kérni az elsőfoku iparhatóságnál. A folyamodvány a pénzügyminiszterhez intézendő.

Globol
megvéd a molyoktól!
Főraktár: Molnár és Moser IV., Petőfi Sándor-utca 11
Kapható mindenütt.

— (Ujra szabályozták a lovasfuvarok diját.) Az árellenőrzés Országos Kormánybiztosa az állati erővel folytatott teherfuvarozó iparban Budapest területén felszámitható legmagasabb fuvardijakat ujból szabályozta. A budapesti fuvar legmagasabb dija a 2 lovas fogatnál az eddigi 24 P-ről 25.50 P-re, 1 lovas fogatnál pedig az eddigi 18 P-ről 19 P-re emelkedik. A tüzelőanyagok fuvarozása általában 2 fillérrel lett magasabb métermázsánként. Az aprított fa, szén, koksz, brikett fuvarozásáért 30 mázsán felül 28 fillér, 30 mázsán alul 32 fillér, 5 mázsánál kisebb tételeknél (osztott fuvar) pedig 35 fillér számitható. A daraszén és darakoksz legmagasabb fuvardija 19 fillér, 30 mázsán aluli mennyiségnél (osztott fuvar) pedig 21 fillér.

— (A Központi Statisztikai Hivatal könyvtára) julius és augusztus hónapokban a közönség számára zárva lesz.

A Magyar Vöröskereszt véd, segit, támogat és dolgozik a magyar társadalomért, ezért mindenkinek hazafias kötelessége, hogy adományaival a Vöröskereszt közérdekü munkáját támogassa.

ÁTKÖLTÖZÉST butorkocsin csomagolást szakmunkásokkal tengerentulra is. Beraktározást elvállal **RINGWALD** butorszállitmányozó, Teréz-körut 1/a. Telefon: 122—388.

— (Háziasszony és az Otthon.) A Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetsége julius közepén — tekintve a nagy érdeklődésre — délelőtti másodnapos főzőtanfolyamot nyit kezdők részére VIII. Mária-u. 7. sz. alatt. E tanfolyam 6 hetes. Beiratási dij 3 P. Tandij 6 hétre 22.50 P, edényhasználati dij 1 P, nyersanyagköltség esetenként 1.20 P. E tanfolyamon megtanulják a növendékek az egyszerű és legkülönlegesebb ételek elkészitését, anyag értékszámitást, tálalást, diszitést és ami mai világban nagyon fontos, a vásárlást. Beiratkozni bármelyik délelőtt lehet 9—1-ig vagy irásban, vagy telefonon 131—160. A Szövetség székházában fenntart: Főiskolás Otthont uri-leányok részére, 2—3 ágyas szobákban, teljes ellátással havi 80 pengőért. Leányinternátust középiskolába járó r. k. növendékek részére havi 48 pengőért. Felvilágositást a Szövetség tiszetlendő főnöknője ad, VIII., Mária-utca 7. I. emelet 17. sz.

— (A multheti keresztrejtvény megfejtői közül nyereményben részesültek:) 5 üveg Szent Erzsébet tápsör: Hub. László, Bp. — 1 Léber utalvány: Joanovics Sándorné Bp. — 1 Diósy utalvány: Kókay Gézáné, Bp. — 1 üveg töltőtolltinta: Stepnicska Julia, Bp. — 1 Lysoform csomag: Haynal Olga, Bp. — 2—2 doboz Nivea krém: Cserdy István, Pestszenterzsébet, vitéz Hertelendy Frenc, Zalaegerszeg. — 1 Le Rosier utalvány: Bonis Pálné, Bp. — 1 doboz Noseda puder: Zilahi Béláné, Bp. — 1 üveg Kármelita cseppek: Kovács László, Bp. — 1 csomag kártya: Baghy Pál, Cibakháza. — 1 futurit tálca: Somogyi Dezső, Bp. — 1 Liebner utalvány: Földy Istvánné, Bp. — 1 Kotsis utalvány: Szákay János, Bp. — 1 doboz Cadeau csokoládéra utalvány: Gyulay Etelka, Bp. — 1 Brunhuber utalvány: Kubinyi Béla Bp. — 1 doboz Ovomaltine: Brugoviczky Vidor, Érd. — 1 Sidol csomag: Gál Győzőné, Bp. — 1 üveg Meggylelke: Arany István, Bp. — 1—1 havi Képes Krónika előfizetés: Báhonyi Károly, Heréd, Fehér Józsefné Bp., Juhász Katalin, Bp., Kenedy Rezső, Bp., özv. dr. Rosznáky Jenőné, Budapest, Rusznyák Béla, Budapest, Schuszter János, Budapest, Szabó Margit, Budapest, Szegedy György, Ujdombovár, Széni József, Bp., Sztrakay Jozsef, Bp., Takács Anna, Rákospalota, Tihanyi Károly, Szeged, vitéz Tömösy Jenő, Dunaharaszti özv. Váczy Jenőné, Tamási. — 1—1 negyedévi Uj Élet Regénytár előfizetés: Havas Józsefné, Pápa, Imrek Gyuláné, Remetekertváros Kecskovics Antal, Bp., Monostori Pál, Dág, Mudrony Etelka, Bp., dr. Ötömösy Sándorné, Bp., gróf Pongrácz Jenőné, Sashalom, Miklóssy Kálmán dr., Bp., Szuchyné Kiss Irén, Bp., Tichy Zoltánné, Maglód. Tószögy Géza dr., Bp., Tóth Károly, Bp., Vándor József dr., Bp., Vértessy Géza dr., Székesfehérvár, Vladár Béla, Bp.

Adriai fürdőhely
CRIKVENICA
(Jugoszlávia)
HOTEL THERAPIA
HOTEL MIRAMARE

Benczésné eredetileg rosszabbat akart mondani. Lehet, hogy Irén azt sem hallotta volna meg, amint ezt sem hallotta.

— Hiszem, hogy vissza fog jönni. De senki, még őmaga se, mondhassa egy rossz órában, hogy én hívtam vissza, vagy hogy a tulajdon adott szava küldte. Nem tartozik nekem semmivel. Nem ígért nekem semmit. Egy sort sem fogok írni utána és ha ő ír, nem fogok válaszolni. De itt vagyok és várok és ha önök odahaza, mit tudom én, hogy mivel, levették a lábáról: én akkor is bizonyos vagyok benne, hogy akkor mondott igazat, amikor azt mondta, hogy szeret. Ezt az egyet mondja meg neki a bárónő. A többit rábízom.

Benczésné kénytelen volt megérteni, hogy vége a látogatásnak. Audienciának is lehetne nevezni, ahogyan ez a felfuvalkodott béka viselkedett! Tulajdonképen mindent elért, amit akart, anélkül, hogy őt vádolhatná valaki, de azért mégis lehangolt volt. Szeretett volna még néhány, jóakaratú szót mondani Irénnek, olyasvalamit, hogy ő azért nagyrabecsüli és reméli, hogy a saját köreiben meg fogja találni megérdemelt boldogságát, azonban — életében először — zavartnak és ügyetlennek érezte magát.

Irén nem tudta, hogy mikor ment ki az ajtón. Újra az ablaknál állt és figyelmesen nézett egy fehér macskát, amely a szomszédkert kerítésén mosakodott. Előbb a négy lábát vette sorra, majd megnyalogatta a puha első-mancsát és a pofácskáját kezdte súrolni, buzgón és erősen, mint a falusi legény a bál előtt. Amikor készen lett, Irénre sandított zöldgyémánt szemével, azután átlendítette magát a nagy platánfa törzsére és lemászott a kertbe.

Minderre tisztán emlékezett Irén, még évtizedek mulva is és a halála napján is emlékezni fog rá. Most azonban be kellett mennie a húgához, mert apát várják a trafikban.

A kislány buzgón kártyázott az édesapjával. Nem volt ott az esze a játéknál, de apa és leánya, a velükszületett tapintattal, el akarták foglalni magukat, hogy véletlenül se halljanak meg semmit a szomszéd szobában történő beszélgetésből.

Amikor apa mögött becsapódott az ajtó, Magdus magához húzta a nénje fejét:

— Irén... ugy-e, nagyon kedves volt hozzád? Az ajtó nyílásán át láttam egy pillanatra, hogy milyen finom nő és milyen szép gyöngysora van. Meg is csókolt? Persze, hogy megcsókolt! Hiszen most már rokonok lesztek. Úgy örülök, hogy eljött! Most már bizonyosan hamar meglesz az esküvő... Csak én legyek koszorúslány, meg legföljebb még Juliska! Kék ruhát szeretnék. Te rózsaszínűt gondoltál?

Irén megcsókolta a kislányt:

— Aludj, Magdi, besötétítem a szobát. Csupa tűz a kezed. Kék koszorúslányruhát fogsz kapni. Igen, azt hiszem, jobb lesz a kék.

*

...Irén a szobájában ül és a disszertációján dolgozik. Senki sem háborgatja: anya már megszokta, hogy egymagában ebédel, tálcáról. A leányának mindig annyi a tanulnivalója!

Az angol népdalnak sok rokonsága van a magyar népdallal. Vegyük például ezt a régi skót dalt, amely beleillenék Kriza János gyüjteményébe, a „Vadrózsákba“:

Gin a body meet a body comin' through the rye,
Gin a body meet a body, need a body cry?

Valaki jött jobbról és valaki jött balról. Egy pillanat, egy találkozás, egy csók — azután az út, amely összehozta őket, egyre távolabb visz, ámbár ugyanabban az irányban megy tovább. Ez a dolgok rendje. Kell ezért valakinek sírni?

A népdal kérdezi. Irén könnyei felelnek. Azután megszárítja a szemét és írja tovább:

„Meglepő a hasonlóság, ha összevetjük ezt a messze, skót földön termett dalt egyik magyar mūdalunkkal, amely annyira népies szellemű, hogy sokan népdalnak gondolják.

Búzaföldön, dülő úton megy a lány,
Barna legény lépeget az oldalán...

Az eltérés csak annyi, amennyire a skót lélek és a magyar lélek...“

A határidő minden nappal közeledik. A disszertáció nem várhatja meg, amíg Irén kisírja magát.

Folytatjuk.

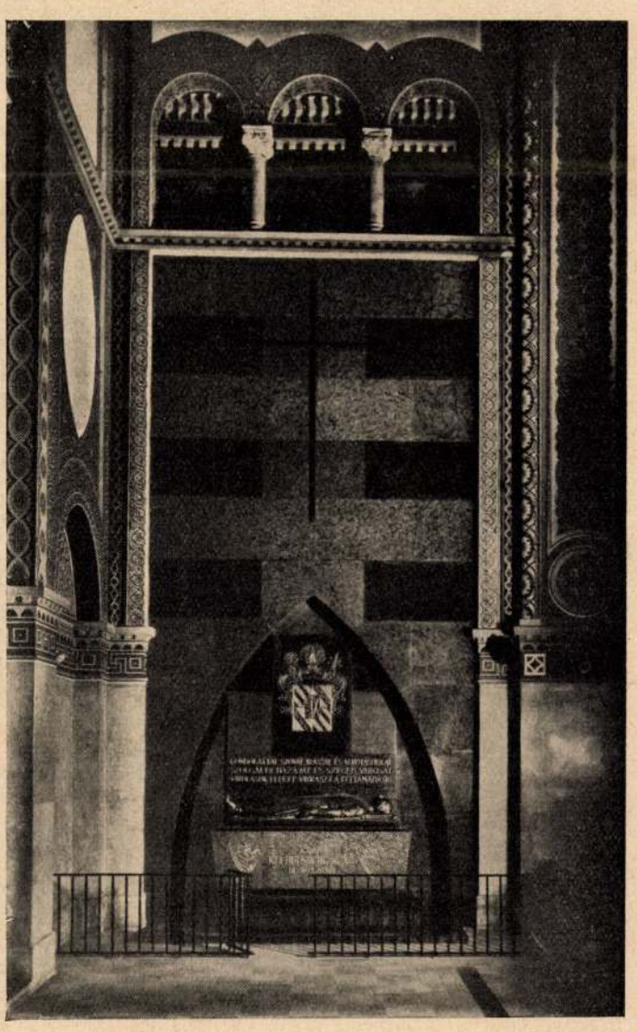

Klebelsberg Kunó gróf síremléke a szegedi fogadalmi székesegyházban. Kertész K. Róbert építése és Ohmann Béla szobrász műve

Uj Idők 1935. husvéti szám
17. 27

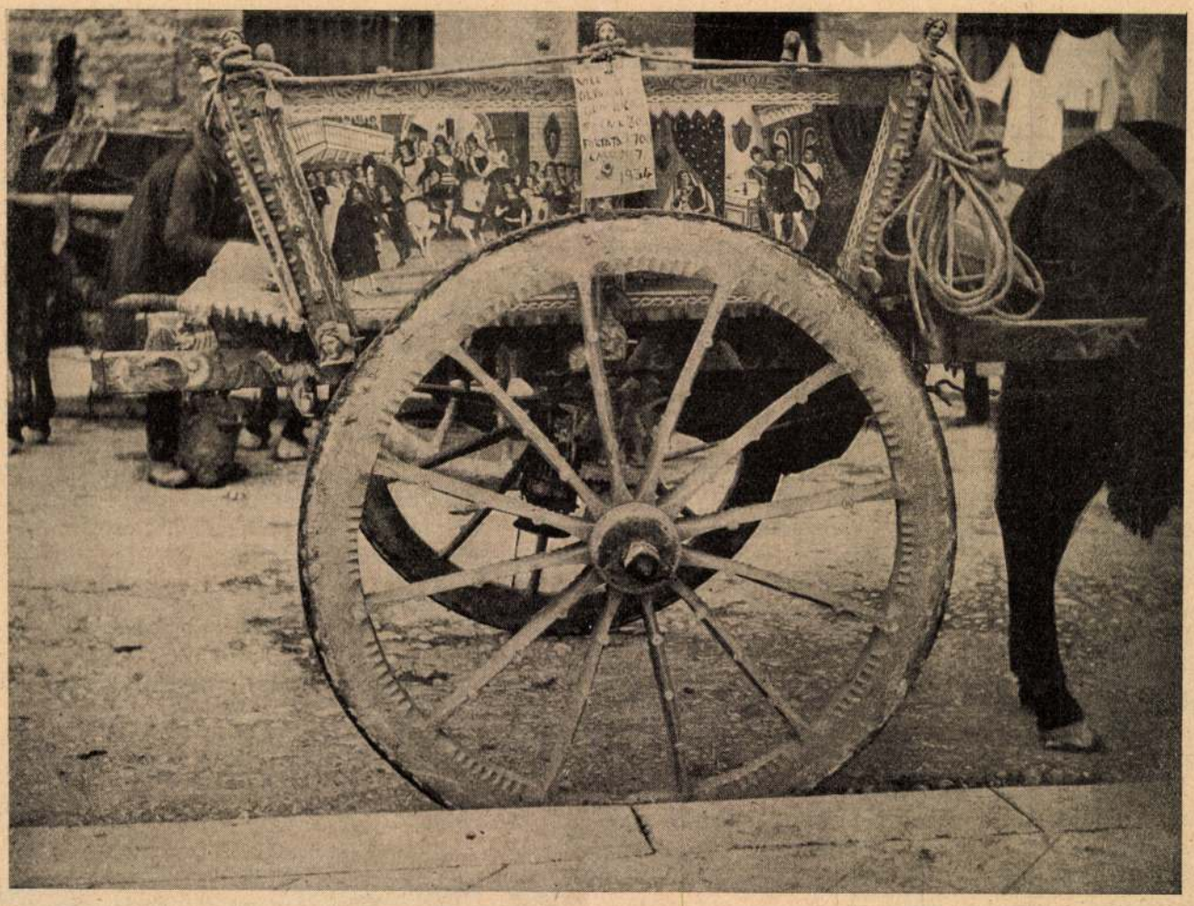

Kis Tárca

Egy kordé képéhez

A kordé, mint tudva van, kétkerekű kocsit jelent. Azaz alfaja egy tágabb értelmű fogalomnak. Ez a lefokozás azonban igazságtalan, mert ismét tudva vagyon, hogy a kordé voltaképpen a mamája a kocsinak. Hiszen valamikor az ősbabiloniak és ősegyiptomiak királyai is ilyen kétkerekű kordén mentek a csatába, olyan időkben, amikor még az igazi kocsinak nem volt se híre, se hamva. Csak nagysokára utána fejlődött ki belőle a szekér, a szekérből viszont az, amit mi kocsinak nevezünk. A Nyelvőr és a Philologiai Közlöny tudósai kimutatták, hogy az igazi kocsi valóságos kölyök a kordéhoz képest, mert nem öregebb ötszáz évnél. Születési helyét is kibogarászták: Kocs nevű magyar község az és ettől vette a nevét. Eleinte kocsi hintának mondották, mert hogy szépen ringott és nem rázott a zökkenőkön sem. Ebből lett a kocsi hintó, végül szimplán hintó. Valóságos szenzációt keltett a megszületése: a lengyel király hamar vásárolt belőle néhányat, egyet pedig ajándékul küldött a francia királynak. Még a neve is világgá ment: az angol coach, a német Kutsche, mindmegannyi kocsi származék. Karrierje tehát nemzetközi fényességűnek mondható.

Ámde az összes kocsikat, coachokat és Kutschekat irgalmat nem ismerve szorítja ki az életből az új szörnyeteg: az automobil. Ezt már nem lehet joggal kocsinak mondani, épp úgy nem, mint a lokomotívot. Igaz, hogy kerekeken jár, de más atyafiság nem köti össze őket. Az autó autó marad, ha a gazdája szerénykedésből mégúgy lekocsizza is.

Igy tűnik le szép lassan az elmúlás feneketlen mélyébe és a múzeumnak nevezett nagy konzervdobozba a szekér is, kocsi is.

Ám a kordé él ma is. Sem a középkor, sem az újkor járműujdonságai nem tudták kiszorítani. Aki nem hiszi, ránduljon le a nagy autózások klasszikus földjére, Olaszországba s nézzen körül Nápoly, Sorrento, Palermo táján a ragyogó stádákon. Ott százával találkozik nem szekérrel, nem kocsival, hanem ősi pompájú kordékkal. A kordés ott jobban becsüli az ő kordéját, mint az arab a lovát. Elsőbben csinosra megfaragtatja, aztán ékes ornamentumokkal pingáltatja végig a küllőktől rúdig. Itt van azonban a kordé oldala is: oda a piktor megpingálja a Madonnát, hogy védője legyen a szép műnek, de meg egy pár, e célra hasznos szent is ott szokott ragyogni megfelelő aranyszínű glóriával, amely csillog, ha az ég verőfényt küld alá. Büszkén húzza az apró fekete paripa, maga is tollbokrétát kap a feje búbjára, ragyogó sárgarézcsengőket, piros szerszámdíszt.

Valahányszor ilyen kordét láttam, eszembe jutott, hogy ilyen lehetett egy ős-etruszk király vagy őslatin patricius kordéja, amikor hazahajtatott a szőlőkertjéből. Mert ha változott is azóta az ornamentum stílusa, még sem igen változhatott az egésznek hatása; a dísz szomjúságát, a pompa és főképp a dús színek vágyát akkor is ilyen módon elégíthették ki az ősi kordé-gazdák. Csak nagy későre váltotta fel az ilyen örömöket a színtelenség monumentalitása. Mint ahogy a legrégibb görög és krétai emlékeken is dúsgazdag színű a ruha és csak jó későn lett színtelenné.

Most azonban nem erről van szó. Hanem arról, hogy hiába jött szekér, kocsi, lokomotív, motorcikli és automobil: az ősi kordét, valamennyiük ük-dédanyját nem tudta kiszorítani a világból. Igaz, hogy legalább öt-hatezer éves már, de, mint fotografiája mutatja, él és jó színben van ma is. KRÓNIKÁS

Kertész K.Róbert

építész

Klebelsberg emlékkiállítás - Műcsarnokban-építési tervével szerepel.
A "Hősök tere Debrecenben" modelljét.

Pesti Hirlap
1938.VI.12.

Kertész K. Róbert

Rendezte a magyar művészeti sorsjáték kiáll.-át

Est, 933.V.28.

Kertész K.Róbert

Rendezte a magyar művészeti sorsjáték kiáll.-á

M.933.V.28.

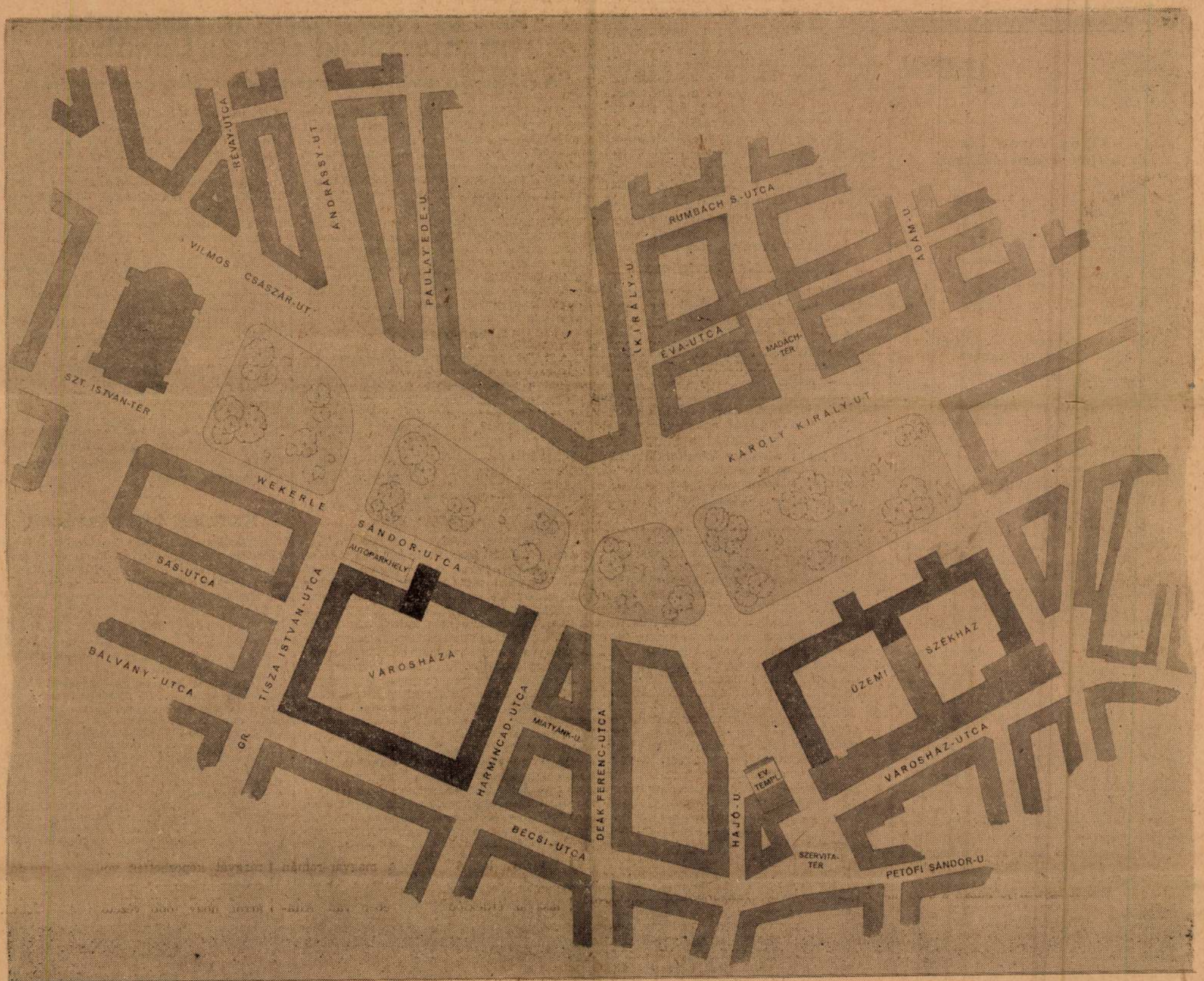

Tervezet az uj Városháza elhelyezésére.

Hová épüljön az uj budapesti Városháza?

Jó ideje már, hogy a főváros eszmei tervpályázatot hirdetett az uj Városháza elhelyezésére és azóta a főváros laikus és hozzáértő társadalmát ez a kérdés foglalkoztatja legjobban a mindennapi problémák mellett. A főváros minden rendü és rangu lakosa annyira szivén viseli városának ezt a kétségtelenül életbevágó kérdését, hogy a tervpályázat kiirása óta ugyszólván egy pillanatra sem szünt meg a vita, hol és milyen keretek között kell elhelyezni az uj Városházát. A jutalmazott pályaművek kiállitása óta pedig csak erősödött a vita és sok olyan ujabb terv merült fel, amelyek feltétlenül megérdemlik, hogy részletesebben foglalkozzék velük a főváros közönségének nagy nyilvánossága.

A véleményeket megoszlottak atekintetben, *egyáltalában alkalmas-e a Városháza mai telke az uj városháza és a vele kapcsolatos uj központi üzemi székház felépitésére.* A számos hozzászólás között, amelyek a legkülönbözőbb helyeken hangzottak el, igen érdekesek és sok tekintetben megszivlelendőknek látszanak azok, amelyek azt vitatják, hogy a Városházának a legméltóbb és legalkalmasabb helye a *Dunapart* volna. Két helyet is hoztak javaslatba, az egyik a Ferenc József-hid és a Horthy Miklós-hid közötti pesti Dunapart-szakaszt, a másik a Ferenc József-hid és az Erzsébet-hid közötti partrészt jelölte meg. Igen komoly érveket sorakoztattak fel a mai Elevátor helyén épitendő Városháza terve mellett. Ennek a tervnek az elgondolói nyilvánvalóan a stockholmi Városháza példáját látják maguk előtt, mert a svéd főváros monumentális Városháza, ha kissé távol esik is a város forgalmi középpontjától, a tengerparton való elhelyezésével és környezetével egyike a világ legmegkapóbb épitményeinek.

Uj elgondolás

A vita, amely a kérdés körül ma is folyik, igen magas szinvonalu, az érvek egész légióját sorakoztatják fel terveik mellett a szakemberek és azok a laikusok, akik a főváros nagyközönségének véleményét és ízlését szólaltatják meg. A főváros vezetősége és a kérdésben döntésre hivatott tényezők igen helyesen, eddig nem foglaltak véglegesen állást még az elhelyezés tekintetében sem, nem akarván elébevágni az esetleg még felmerülő ujabb és jobban célravezető terveknek és elgondolásoknak.

Most a *Pesti Hirlap* is belekapcsolódik fővárosunknak ebbe a legnagyobb jelentőségü kérdésébe. Egy magát megnevezni nem óhajtó szakembertől érkezett egy egészen uj elgondolás szerint elkészitett tervezet, amely olyan gyökeresen és annyira eredeti ötletességgel oldja meg a felmerülő legnehezebb problémákat, hogy magunkévá tesszük és *szükségesnek tartjuk a főváros nagy nyilvánossága elé tárni.* Egyben pedig a legnyomatékosabban felhivjuk rá az illetékesek figyelmét, hogy mielőtt bármely irányban döntésre vinnék a kérdést, *előzőleg ezt az elgondolást is alaposan vegyék bonckés alá.*

A célszerüség szempontja

Az nem kétséges, hogy bármennyire szép és tetszetős volna is a Duna partján elhelyezni a városházát, a célszerüség azt kivánja, hogy az a város központjában, mindenki által könnyen megközelithető helyen legyen. De még szépészeti szempontból is helyesebb, hogy a város belsejében szaporitsuk a monumentális, nagyszabásu épületeket, hogy olyan egységes városkép alakuljon ki, amilyenre minden budapesti polgár büszke lehet. Budapest központja elvitathatatlanul az Erzsébet- és Lánchid között van és az nagyjából azonos a „Belváros" névvel jelölt városrésszel. A két dunaparti elgondolás közül az egyik nagyon messze esik ettől a városközponttól. A vita során erről az elhelyezésről egy előkelő helyről származó szakvélemény megállapitotta, hogy a felhasználandó terület mintegy 1800 méterre fekszik a mai városközponttól. Megállapitotta továbbá, hogy a Városházát és az üzemek központjait naponta mintegy 6000 tisztviselő és fél keresi fel. Ebből 60% lakik a mai Városházától északra. Ez annyit jelent a gyakorlatban, hogy 300 munkanapot számolva évente, mintegy 2,600.000 kilométerrel több utat kelleñe megtenni a dunaparti Városházára igyekvőknek, mint ma. Ez az uthossz az Egyenlitő 65-szöröse. Ha talán tulzott is ez a beállitás, tény az, hogy ez a terület valóban nagyon messze esik a mai városmagtól. A másik dunaparti megoldás ellen a rettenetes nagy költségtöbblet szól, ezen a területen ugyanis 50—60 jókarban lévő sokemeletes bérház áll. Ezek kisajátitása,

15 napos karácsonyi utazás

a legszebb jugoszláv téli üdülőhelyre

BLED-be

elhelyezés a Grand Hotel Toplicében.

Jelentkezés december 12-ig.

Felvilágositás: **JUGOMART**, V. kerület, Dorottya-utca 6. Telefon: 183—216.

Mikor már az esernyő sem használ...

viharos, hűvös esőben is nyugodtan sétál, ha lábán az uj

„esőmentes"

ROGO harisnya van!

Kérjen esőmentes **ROGO**-harisnyát, mert azzal egészségét védi!

ROGO

lebontása — eltekintve attól, hogy a mai lakáshiány mellett megoldhatatlan — nagyon nagy összeget emésztene fel és a kisajátitási eljárás hosszu évekig, esetleg évtizedekig is elhuzódnék.

Külön Városháza és külön üzemi székház

A mai helyén épitendő Városháza, ahogy azt a főváros tervezteti, központi fekvésü lenne ugyan, de az üzemi székházzal egybeépitve olyan épületkolosszus lenne, ami nem illenék be környezetébe és esztétikailag rossz hatást keltene, a városképet pedig feltétlenül rontaná. Önként adódik tehát a gondolat, hogy a feladatot kettè kellene osztani,

külön kell elhelyezni a Városházát és külön az üzemi székházat.

Egymás közelében, de egymástól függetlenül. Ez az elgondolás lényege. *Épitsük fel az üzemi székházat a mai Városháza telkén és a Városházát az Erzsébet-téren.* Ebben az esetben a Városháza mai telkén, a Városház-utcai műemléknek nyilvánitott épületrészhez csatlakozna megfelelő átmenettel az üzemi székház és ez a telektömbnek mintegy a felét foglalná el olyképpen, hogy a főhomlokzat a Semmelweis-utca meghosszabbitására kerülne. *A telektömb másik, megközelitőleg 5000 négyszögöl nagyságu fele parkterületté kialakitva kárpótolna az 5735 négyszögöl nagyságu, de ma amugyis részben beépitett Erzsébet-tér felhasználásáért.*

A terv nagy előnye a dunaparti megoldással szemben, hogy az épitkezéssel kapcsolatban *semmiféle kisajátitásra nincs szükség,* mert a terület a főváros tulajdona. *Az épitkezés sem költségesebb,* mint akár a dunaparti, akár a főváros által tervezett elhelyezésnél. Nagy előnye továbbá, hogy amig az épitkezés folyna, a közigazgatás nyugodtan, zökkenő nélkül menne a maga utján és *az átköltözés csak az épület teljes elkészülte után történne meg.* Ezt követné azután a régi Városháza ujjáépitendő részeinek lebontása és az üzemi székház felépitése.

Park-kialakitás

Hogy a monumentális Városháza kellőképpen érvényesüljön, az ugynevezett Marokkói udvarnak a lebontását is végre kell hajtani és a felszabadult területen parkot kell létesiteni. Ennek a területnek a forgalmi értékét, 1000 pengős négyszögöl árat véve alapul, megközelitőleg két és félmillió pengőre becsüljük. Amikor a Városháza és az üzemi székház felépitése 20—22 millió pengőbe kerül, ezt a két és fél millió pengőt nem szabad sajnálni mert az ellenérték, amit a főváros ezért városképben és közegészségügyileg kap, olyan nagy, hogy emellett ez a telekvételár elenyészően csekély. *Ezzel a parkkialakitással az Andrássy-ut betorkolásának évek óta kisértő problémája is megoldódik.* Ez a gondolat nem uj és a Közmunkatanács évekkel ezelőtt lebonyolitott tervpályázatán a pályázók nagy része az amugy is düledező épülettömb lebontását és területének az Erzsébet-térhez való csatolását inditványozta. Ez az épülettömb minden körülmények között lebontásra kerül.

Igy a Károly király-ut és a Vilmos császár-ut mentén egy összefüggő, mintegy 9500 négyszögöl nagyságu parksáv alakulna ki, ami a Városházának és az üzemi székháznak gyönyörü előtere lenne és valóban városközpont, fórum jelleget adna ennek a területnek. *Ezt a parksávot a jövőben azután a Bazilikáig lehetne meghosszabbitani,* ami szintén megérné a velejáró költséget, mert kiszabaditaná a Bazilikát mai eldugott helyzetéből. A Közmunkatanács előbb emlitett pályázatán ez a gondolat is felvetődött már. Gondoljuk el, *milyen szép lenne ha a Vilmos császár-ut és a Károly király-ut ilyen hosszu szakaszon egy park mellett húzódna.* Hogy milyen szép, amikor a hagyforgalmu főutvonalakat parkok szegélyezik, azt nem kell hangsulyozni annak, aki járt Párisban, Londonban. De még ilyen messzire sem kell menni, itt a legközelebbi nagyváros, Bécs, a *Ring* világszerte megcsodált városképének méltó mása volna az uj budapesti fórum. Ezenfelül nálunk, ahol a városban olyan kevés a zöld terület, különösen nagyjelentőségü lenne ez, nemcsak esztétikai, hanem egészségügyi szempontból is. Éppen a közelmultban került nyilvánosságra egy kimutatás arról, hogy Pesten a belvárosban a legrosszabb a levegő és a halálozás is itt a legnagyobb. Ezen pedig csak terek létesitésével lehet segiteni.

A Károly király-ut és Andrássy-ut tengelyeinek találkozásában áll a terv szerint a Városháza tornya, mely tömegével mindkét nagyforgalmu utvonalnak szép és megfelelő lezárást biztosit. A Vilmos császár-ut pedig az üzemi székház monumentálisan kiképzett homlokzatában végződik.

A Deák-téri templom

Ennek a területnek a városrendezési kérdései közé tartozik a Deák-téri evangélikus templom elhelyezésének problémája is. Tervünkön a Városháza tervezőinek erre vonatkozó elgondolásának megfelelően a templomot a Hajó-utca és Kammermayer Károly-utcák között helyeztük el, homlokzattal a Deák-tér felé. Amennyiben ez nem fedné az egyházi körök kivánságát, a templom a mai helyén, de homlokzattal a Károly király-ut felé forditva, a létesitendő parksávban is igen szép képet adna. Ez az elforditás a mai technikai felkészültség mellett minden nehézség nélkül megoldható.

Csak nagy vonásokban ismertettük a tervünket, de ismételten nyomatékosan arra kérjük az illetékeseket, hogy elgondolásunkat tegyék megfontolás tárgyává. Egy elsietett vagy nem eléggé meggondolt épitkezés következményeit talán sohasem heverhetnők ik. Egy ország fővárosa rendszerint csak egyszer jut olyan helyzetbe, hogy reprezentáló nagyszabásu városházát épithet. Ez nem évtizedekre, hanem sok generációra szóló épitkezés, olyan nagyjelentőségü, ahol az illetékeseknek igen nagy körültekintéssel és józan itélőképességgel kell minden körülményt tekintetbe venni. Nem szabad mégegyszer olyan hibába esnünk, mint az Erzsébethid és Kossuth Lajos-utca vonalvezetésének megállapitásakor, vagy a Bazilika elhelyezésekor elődeink estek. Ha akkor nagyobb körültekintéssel intézték volna a város rendezését, ma nem lenne megoldhatatlan problémánk a belvárosi templom által a hidfeljáratnál okozott forgalmi akadály kiküszöbölése és a Bazilika sem lenne háttal épitve a széles Vilmos császár-utra, egy keskeny utcára néző homlokzattal, állandó akadályát képezve a város fejlődésének.

Ilyen soha helyre nem hozható hiba volna a Városházának a fővárosi elgondolás szerinti felépitése is.

Adományok a Főméltóságu Asszony téli segélymozgalmára

A kormányzóné téli segélymozgalmára a 19-es csekkszámlán a következő adományok érkeztek:

N. N. 300 P., dr. Morvay Endre 50 P., Római katolikus polgári leányiskola, Kisvárda 32 P., Kovács Alajos m. kir. dohánybeváltó hivatal Nyiregyháza 20—20 P., vitéz Kozma Ferenc, Jákó Imre 10—10 P., dr. Schóber Béla, dr. Iklódy-Szabó Andor, Nikotex Rt.—Bp., Providentia Biztositó rt. 500—500 P., Kálmán Henrik, Nemzetközi Gépkereskedelmi rt., dr. Metzler Jenő 300—300 P., Dallos Rezső, Heltai Béla, Komlós Pál, Láng Lajos 150—150 P., báró Karg Frigyes, dr. Petzrik Jenő, „Planta" Mezőgazdasági és Kereskedelmi rt., Kristálysó rt., Angolkisasszonyok Sancta Maria Leánygimnázium, Népmüvelési Bizottság, dr. Kresz Károly és neje együtt, 100—100 P., Thott Gábor, Silberspitz Jenő, Reich Viktor m. kir. pénzügyminisztérium Segédhivatala, Schönberger Jenő 10—10 P.

Természetben adakoztak: Magyar Pamutipar rt. 1003.1 méter barchend.

Nov. 30-án: Budapest székesfőváros 25.000 pengő, Részvénytársaság Villamos- és Közlekedési Vállalatok számára 2000 pengő, gróf Széchényi Bertalan 500 pengő, Röck István Gépgyár R. t., Continental Szalagszövőgyár 100—100 pengő, Follért Károly 20 pengő.

Dec. 2-án: Gschwindt-féle Szesz-, Élesztő-, Likőr- és Rumgyár R. t. 2000 pengő, Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszerművek R. t. munkásai által rendezett táncmulatság tiszta jövedelme 1001.68 pengő, Győri Gschwindt Ernőné 1000 pengő, Haltenberger Sámuel 228.31 pengő, Marton Kálmán 210 pengő, Debrecen sz. kir. város világitási vállalata, Kápolnai Menczer Oszkár 50—50 pengő, vitéz Jánky Kocsárd 25 pengő, Lamnek Vilmos 20 pengő. A gyömrő-erzsébettelepi állami elemi iskola IV. vegyes osztályának vöröskeresztesei 16 játékbabát küldtek.

Két és félezernél több életuntat mentettek ki eddig a Dunából

A rendőrség dunai motorosőrségeinek életmentő munkája

A statisztika szerint az életuntak nagy része keresi a halált a Duna hullámaiban A rendőrség motoros mentőőrségei — több, mint tiz éve — éjjel-nappal állandó szolgálatot végeznek és azóta sikerült is a Duna megszaporodott életuntjainak nagyrészét megmenteniök. Megtörténik ugyan, hogy élesszemü és fürge emberbarátok életük kockáztatásával már a hid korlátjáról visszarántják az életuntat — amint csütörtökön este is egy utászőrmester akadályozott igy meg egy öngyilkosságot — a legtöbb esetben azonban rendőri motorosőrségekre hárul a feladat, hogy a fuldokló életuntat a Duna hullámaiból kimentsék.

„Mentés!..."

A hidfő közelében tutaj-talapzaton őrházikó ring a vizen. Tetején két zászlót lenget a szél: az egyik nemzeti szinü, a másik fehér, a mentők cimerével. A dunai rendőrségi mentőőrség állomása az *őrházikó, amely előtt éjjel-nappal indulásra vár a motoros mentőcsónak és benne egy élesszemü rendőr: a figyelő őrszem.* Amikor a parton, meg a hidon rémülten segitségért kiáltottak a járókelők, izgatottságukban észre sem vették, hogy *a figyelő őrszem már előbb kiáltott a motorcsónakból az őrházikó felé:*

— Mentés!

Ez a riasztó jelszó. Rendőrtársa, aki az őrházikóban pihen, erre talpraugrik és *egy percen belül már ott ül társával a csónakban.* A motor felbúg és a mentőcsónak nekivág a hullámoknak. Fenn a hidon és a parton még kiáltoznak a csoportosulók, a motorcsónak pedig már odasurran a vizben vergődő életunthoz. Ha az öngyilkosjelölt a hullámokkal küzdve, felvetődik a viz szinére, a rendőrök megmentik az életuntat. Ha közel jutnak hozzá, mindkét kezükkel megragadják és kiemelik. Ha az életunt — visszanyerve életösztönét — már maga is menekülni akar, *odadobják neki a dobókötéllel felszerelt mentőövet.* Ha az öngyilkosjelölt vizbemerül vagy ájult és nem lehet kézfogásra megközeliteni, *megcsillan a napfényben a rézfejü csáklya. Az éle tompa, hogy testet ne sértsen, bajt ne okozzon.* Néhány izgalmas perc és megfeszitett, fárasztó küzdelem után a csónakban fekszik az életunt. A motorcsónak a partmenti állomásra siet vele, az őrházikó kis szobájában egy kis asztal és egy pokróccal letakart ágy áll, ezen alszik a felváltott őrszem. Most idefektetik a Dunából kimentett embert és a következő pillanatban már rohan az egyik rendőr és telefonál a mentőknek.

Figyelőőrszem éjjel-nappal

A dunai mentőőrségek 1928 óta végzik szolgálatukat. Minden hidfőnél működik egy-egy kéttagu őrség. Az egyik rendőr a csónakban figyel, a másik a házikóban pihen, vagy a jelentést irja. *Szolgálatuk huszonnégy óra és a figyelésben négyóránként váltják egymást.* Erre a szolgálatra külön kiválogatták és kiképezték őket, a hajózási főfelügyelőség és a mentőegyesület tanfolyamán, ezenkivül motorkezelők is. *Munkájuk megviseli az idegzetet,* mert folytonos éberség mellett kétszeres suly nehezedik lelkükre: a rendőri felelősség és az embertárs lelkiismereti kötelességének érzése. *A szolgálat különösen este meg éjjel nehéz, viszont a legtöbb életunt ezt az időt választja ki; este nyolctól éjfélig.* Éjjel két óra után, meg hajnalban ritkább a Dunába ugrás mint nappal. Este a hidakon a villamos zaja, a sötétség, a sokféle lámpa fényének verődése a vizen mind megnehezíti a figyelést, nehezebb észrevenni, hogy valaki a Dunába ugrott. A csónak este fényszóróval siet a mentésre. A hidlábak örvényt okoznak, a legerősebb ilyen fenékig forgó örvény a Margithidnak a szigeti része felőli lábánál van. Ha ebbe zuhan az életunt, vége van, nem veti fel többé a viz, nem éri el a csáklya. Az örvény olyan erős, hogy a motorcsónak is csak fokozott erővel tud belevágni.

A dunai mentőőrségek bámulatos sikerrel működnek. Az életmentések tulnyomó része sikerül, mert élénken, kitartóan figyelnek és gyorsan dolgoznak. Csak az nem kerül az életmentő rendőrök karjaiba, akit nyomban elnyel és fenékre visz az örvény és akinek testét nem veti fel többé a viz. Érdekes, hogy mig a hidról leugrók legtöbbjét sikerül kimenteni, azok, akik az alsó rakpartokról ugyszólván belesétálnak a vizbe, ritkán menekülnek meg.

A dunai mentőőrségek eredményes munkáját bizonyitja a statisztika. A legujabb kimutatás szerint *a dunai rendőri mentőőrség felállitása óta 2796 vizbeugrás történt. Az életuntak közül 2656-ot kimentettek, tehát tizenhét év alatt mindössze 140 azoknak a száma,* akiket a halálba ragadott a viz, az életmentő rendőrök elől.

Budapesten hat rendőri motoros őrség dolgozik. Az életmentő rendőrök azonban nemcsak a főváros hidainak lábánál elhelyezett mentőállomásokon végeznek szolgálatot, hanem nyáron a Vöröskereszt viharjelző állomásán is. Tavaly állitották fel a római fürdői parton ezt a viharjelző- és mentőállomást A csőpontonokra épült mentőállomás *műszerekkel, kötözőszerekkel és gyógyszerekkel felszerelt segélyhelyből és pihenőszobából áll.* Az állomás előtt készenlétben áll a motorcsónak.

1939 julius elsején a folyamrendőrség vette át a folyamőrségtől a dunai rendőri szolgálatot és azóta a rendőri motoros mentőőrség a folyamrendőrség budapesti révkapitányságához tartozik. A folyamrendőrség őrszemélyzetének egy részét külön tanfolyamokon vizi motorosszolgálatra képezték ki.

A dunai mentőállomások őrházikóit egész nyáron át muskátlik diszitik. A kimentett életunt, mint a motorcsónakból a segélyállomás fedélzetére kerül és felnyitja szemét, az élet piros, meleg szinei köszöntik. A vizből kimentett öngyilkosjelöltek legtöbbje visszakapja életkedvét és a legritkább eset, hogy még egyszer megkisérli a Dunaba ugrást.

Katonai kitüntetések

A Honvédségi Közlöny közli azokat a kitüntetéseket, amelyeket a kormányzó 1940. december 3-án kelt legfelsőbb elhatározásával a hadsereg tagjainak adományozott.

Többi között a Magyar Érdemrend középkeresztjéhez a csillagot adományozta a kormányzó nemes szentgyörgyvári Stirling László altábornagynak a honvédségi anyag átvételének irányitása és ellenőrzése terén kifejtett kiválóan eredményes és rendkivül értékes teljesitményeiért.

A Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozta a kormányzó Cziegler Gusztáv altábornagynak a hadianyaggyártás irányitása és a hadiműszaki törzskar tisztikarának korszerü fejlesztése terén, Beregfy Károly tábornoknak a vezérkari tisztek korszerü kiképzésének irányitása, vezetése és magas szinvonalra emelése terén, Nagysolymossy Gyula tábornoknak az alárendelt tüzérkötelékek szakkiképzésének és a tüzértisztek továbbképzésének irányitása terén, vitéz Németh Imre I. tábornoknak a csapatkiképzés és vezetés, valamint a katonai közigazgatás szolgálata terén, vitéz Somogyi Endre tábornoknak a katonai térképészet korszerüsitése, fejlesztése és magas szinvonalra emelése terén, vitéz Kiss István vk. ezredesnek a vezérkari tiszti kiképzés és továbbképzés terén és Molnár Pál I. ezredesnek a műszaki csapatok kiképzése és a hadiműszaki szolgálat terén kifejtett kiválóan eredményes és rendkivül hasznos teljesitményeiért.

A Szovjet nagy figyelemmel kiséri a görögországi eseményeket

Moszkva, dec. 6. (KH) Szovjet politikai körökben nagy figyelemmel kisérik a görögországi eseményeket. Illetékes helyeken már többször rámutattak arra, hogy az olasz-görög háboru következtében a Földközi-tenger keleti részében, valamint az Égei-tengeren igen fontos stratégiai eltolódások mutatkoznak. Az angolok a görögök megsegitése cimén *Kréta* szigetén és az egyéb fontos görög szigeteken legelsősorban légi és tengerészeti támpontokat igyekeznek felállitani és a legutóbbi jelentés szerint Kréta szigetén *már nagy erődités munkálatok is folynak.*

Az amerikai „támadás veszélye" — agyrém

Santiago de Chile, dec. 6. (Német TI) *Saez* chilei tábornok foglalkozott az összes amerikai államok katonai együttműködésére irányuló hirveréssel és óva intette országát, hogy ilyen koloncot vegyen magára. A tábornok hangoztatta, hogy inkább gazdasági együttmüködésre kell törekedni. A délamerikai államoknak piacokra van szükségük, nem pedig fegyverekre, mert az állitólagos „támadás veszélye" agyrém. Valójában a legnagyobb veszély Dél-Amerika számára abban rejlenék, ha elfogadná az Egyesült Államokkal való katonai együttműködés tervét és magára vállalná az azzal járó elviselhetetlen megterheléseket.

Pánczél Mihály bánatos szivvel jelenti, hogy hűséges felesége

Pánczél Mihályné

szül. Scheiber Ilona

f. hó 6-án reggel 1 órakor életének 50-ik, házasságának 32-ik évében jobblétre szenderült.

Temetése vasárnap, f. hó 8-án déli 12 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából a ref. egyház szertartása szerint.

Gyászolják: édesanyja Scheiber Zsigmondné, nővére Dukes Lipótné Scheiber Györgyike és leánya Lenchen, valamint az egész rokonság és mindazok, akik ismerték és szerették.

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő

Ohmann Béla

Weichinger Károly

Magyarország. 1933. febr. 12. (Egy nagy miniszter életének munkája. A Klebelsberg emlékkiállítás.)

3866. Matthijs Maris.
Sz. Hágában 1835-ben.

A Montmartre.

~~Ezen~~ Páris észa
ról két szélmalom, közép
épen úgy, mint az előtér
oldalon, ~~egyes~~ földszinte
hőzött. Jelzése alól job

Fa, méretei 24.3:3
Vétetett 1909. jan
23000 K-án (114-909).

Száma a sz. naplóba
az át. leltár

Vét 5410-909

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő

Schwab Gyula

mics
céd
?

Képviselőházi Napló.

a Ház 1928. dec. 12 iki
üléséről.

Pesti Hirlap. 1928.
dec. 13. A képviselő-
ház ülése.

551

1908.

s 2-án.

ebányán.

a hol

re~~ll~~ részint egy~~szerű~~es, részint pedig
~~stejű~~ bódék állitvák fel, a melyek
épen úgy, mint az út testén, a hétfői
evőközönsége járkál, nézeget és alku-
ott láthatók, többnyire kettős fogat-
a harmadik és negyedik sátor közt,
kőkút on ~~[illegible]~~ innen, helyezkedett
beli egy- és kétemeletes épületek fog-
ros őrtornyával és a Mária szoborral,
nyú székesegyházzal és a kaptalan épü-
őzött. Jelzése alól jobbra: »1906 PERL-

83.3:65.6 cm.--
anuár 12-én az 5410 sz. leirattal 4000

ház sarkára építendő torony és a Rákóczi-út torkolatának ritmikus kiképzése hangsúlyoznák építészeti szempontból a tervet. A városház tornyát, amely a Vilmos császár-út tengelyében épül, már *a Berlini-térről látni lehet.* Az Erzsébet-tér hátsó részének beépítésével el lehet érni, hogy a belvárosi kereskedelmi élet megfelelő útvonalat kapjon a Lipót város felé. Az új Nemzeti Színház számára egyedül ez a megoldás nyujt helyet a fővárosban, annál is inkább, mert *a régi teleknél az oldalszínpados megoldás lehetetlen.* A város kiépítésére ilymódon elegendő terület áll rendelkezésre, még a homlokzati vonal hátratolásával is, mert itt alacsony hivatali emelet sorokkal *7—8 emeletes traktus* építhető és azon felül a belső szárnyak is felemelhetők anélkül, hogy a távlati képet bármely szempontból zavarnák.

— Kétségtelen, hogy az elgondolás kivitele *áldozatokkal jár*, de ha azt akarjuk, hogy Budapest páratlan szépségű dunai panorámája mellett a belső pesti városrész is megkapja világvárosi jellegét, akkor

ettől az áldozattól nem szabad visszariadni.

Olyan városrendezési kérdésről van szó, amely hosszú időre eldönti a városközpont vajudó kérdését, ami nem közömbös sem az idegenforgalom, sem a város polgársága belső élete szempontjából.

A Kertész—Weichinger-féle terv más érdekes részleteket is tartalmaz. A terv értelmében persze az *Ankerpalota jelenlegi piramishomlokzatát is meg kellene változtatni*, mert építészileg nem illik bele az új tér képébe. A Nemzeti Színház régi telkének beépítésével szabad levegőhöz jutnának az egyetemi épületek és a Muzeum-körútnak a Károlyi-kert felé eső széles szakaszán az ott levő régi házak lebontása után meg lehetne építeni

az új kultuszminisztérium

épületét is. Igy az egész útvonalon grandiózus épületek sora emelkedne és tágas, levegős megoldással a legszebb városképek egyike alakulna ki a mostani összevisszaság helyén.

*

Budapest a mi szemünkben ma is Nagymagyarország fővárosa. Ezzel a tudattal nyulhat csak a főváros vezetősége a problémához annál is inkább, mert a túlzott takarékosság jóvátehetetlen állapotokat teremthet. Városközpontokat századokra építenek meg: ezek adják a város karakterét. A magyar városrendezői gárda tudása, a főváros és az állam összefogása egészen bizonyosan meg fogja találni a megfelelő megoldást. A „Fórum-terv" egységesen széles vonalakban rendezi a nagyszabású kérdést. Reméljük, a Közmunkatanács meg is fogja valósítani a gondolatot. Nevet pedig nem is kell már keresi az új térnek, melyet nem is lehet másról elnevezni, mint *az ország újjáteremtőjéről, Horthy Miklós kormányzóról*, akinek országlását ez

a Horthy-fórum

örökítené meg — legméltóbban — egy évezredre.

P. L.

— Gyakran visszatérő székszorulás, rossz emésztés, vastagbélhurut, felfuvódás, oldalfájás, légzési zavar, szívdobogás, fejnyomás, fülzúgás, szédülés és lehangoltság esetén a természetes „Ferenc József" keserűvíz gyorsan megélénkíti a gyomor és a belek működését, az emésztést rendbehozza, megszabadítja az embert a kellemetlen érzésektől s tiszta fejet és nyugodt alvást teremt. Az orvosok ajánlják.

Voinovich Géza lesz a Kisfaludy-Társaság elnöke

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

A Kisfaludy-Társaság tagjai tegnap délután az Akadémia elnöki szobájában bizalmas megbeszélésre gyültek össze, mely alkalommal megjelentek: *Herczeg* Ferenc, *Voinovich* Géza, *Kéky* Lajos, *Radó* Antal, *Szász* Károly, *Szász* Béla, *Csengery* János, *Csathó* Kálmán *Horánszky* Lajos, *Papp* Ferenc, *Papp* Viktor, *Császár* Elemér, *Petrovich* Elek, *Horváth* János, *Hekler* Antal, *Schöpflin* Aladár, *Ralu* Tamás, *Rédey* Tivadar, *Surányi* Miklós, *Április* Lajos, *Komáromi* János és *Harsányi* Zsolt.

Voinovich Géza másodelnök nyitotta meg az értekezletet s meleg szavakban mutatott rá arra a nagy értékre, amit a társaság Herczeg Ferencben bír, aki legrégibb tagja s legnagyobb büszkesége a társaságnak. Közölte Voinovich, hogy ő már érintkezett ebben a kérdésben Herczeggel, aki azonban elhárította magától a jelöltséget. Mindazonáltal reméli Voinovich, hogy ha — ami nem kétséges, az egész társaság kérné Herczeget, — sikerülne őt megnyerni elnöknek.

Herczeg Ferenc felszólalván, másnemű nagy és fontos elfoglaltságára hivatkozva, kérte az értekezletet, hogy *személyétől ez alkalommal tekintsenek el.* Javasolja, hogy *válassza meg a társaság elnökül a mostani másodelnököt, Voinovich Gézát,* aki a legalkalmasabb arra, hogy a társaság hagyományait a modern idők szellemében megőrizze. A jelenvoltak a legnagyobb lelkesedéssel tették magukévá Herczeg ajánlatát s *egyhangúlag megállapodtak Voinovich elnöki jelöltségében.* Az így megüresedő másodelnöki állásra majd a választás napján tesz javaslatot az új elnök. Az üresedésben lévő másodtitkári állásra pedig *Rédey* Tivadart jelölte a társaság.

Az üzemi drágítások és a közönség

Felzúdulás a villamos áremelése ellen

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

Egyelőre még vajúdik a közüzemi tarifadrágítás és a villamosviteldíjak mértéke körül is harcok vannak a városháza jobboldali pártjai között. A nagy közönség ettől a küzdelemtől mindent remélhet, csak azt nem, hogy megmaradnak a mai tarifák, mert *a Nep és a kereszténypárt végül is megegyeznek a viteldíjak megdrágításában.* Mint előrelátható volt, a közönség a legnagyobb érdeklődéssel figyeli a tarifaemelés körül lejátszódó eseményeket és érthető felzúdulással fogadja a drágítás befejezett tényét. A *8 Órai Ujság* szerkesztőségébe halomszámra érkeznek hozzászólások és megjegyzések, amelyek *elítélik a viteldíjak felemelését és tiltakoznak a drágítások keresztülhajszolása ellen.*

K. S. ny. számv. főtanácsos írja:

— Megkapjuk tehát a villamosvasúti viteldíjemelésnek nevezett nemzeti, helyesebben: Nep-zeti ajándékot. Ahelyett, hogy a temérdek pénzbe kerülő részvénytársasági adminisztrációt megszüntették volna, emelik a viteldíjakat, holott az a kívánatos, hogy *leszállítsák a viteldíjakat,* ha azt akarják, hogy a vállalatnak jobb üzleteredménye legyen. Ha nem széthúzás, hanem összefogás volna, akkor a társadalom keresztülvihetné a megtorló intézkedést: bojkottot a villamos ellen!

„Egy megelégedett" leveléből:

— A drágítási terv ötletszerűen vetődött fel, mert az arra hivatottak közömbösséggel viseltetnek az ügy iránt. Ugy a villamosvasút, mint az Elektromos Művek, *nem deficites vállalkozások* és teljesen indokolatlan a tarifaemelés, amelyet *nyomon követ a ruházat és élelmezési cikkek drágulása is.*

A *keresztény gazdasági és szocialista párt* pestkörnyéki csoportja tegnapi ülésén élesen tiltakozott a távolsági tarifák bevezetése ellen. *Tobler* János országgyűlési képviselő indítványára elhatározták, hogy a tarifaemelés ellen a környék városai és községei harcot indítanak és a pestkörnyéki országgyűlési képviselőket együttműködésre kérik fel.

Délkeleti kiállítás Breslau

1936 május 7—10.

Breslau (Boroszló) a magyar-német kereskedelem közvetítő állomása.

A német ipar bemutat: mezőgazdasági gépeket és eszközöket, agráripari üzemberendezéseket, műtrágyákat, erőtelepeket, szerszámokat és szerszámgépeket, szállítóeszközöket, személy- és tehergépkocsikat, vízvezetékeket, egészségügyi és tűzoltó berendezéseket, elektrotechnikai, rádió- és építőanyagtermékeket, telepítési és irodai felszereléseket.

Európa délkeleti államainak felvonulása
Agrártermékek kivitele Németországba.

Vásárigazolványok és kedvezményes menetjegyek minden menetjegyirodában, főárusítóhely: **ISUSZ menetjegyiroda, Budapest, IV., Mária Valéria-utca 7. szám.**

Felvilágosítások a **Német-Magyar Kereskedelmi Kamaránál V., Vilmos császár-út 32.**

A római egyezmény államai és Afrika a Nemzetközi Vásáron

Ma reggel érkezett bécsi telefonjelentés szerint az osztrák kormány elhatározta, hogy *Ausztria* újból résztvesz a Budapesti Nemzetközi Vásáron. *Stockinger* kereskedelmi miniszter személyes intézkedése folytán ez a részvétel ezúttal többet fog jelenteni az egyszerű reprezentációnál. Ausztria nemcsak az idegenforgalmi propagandaanyagával, hanem legnevezetesebb divatcikkeivel és a magyar piac felé gravitáló különböző ipari árukkal látogat el a május 8-án megnyíló Nemzetközi Vásárra.. Teljessé vált ezzel a római gazdasági egyezményhez tartozó államok felvonulása, mivel *Olaszország* már régebben közölte, hogy ezúttal közel 30 szakmára kiterjedő nagyszabású hivatalos kiállítással akar megjelenni, amelyet, — ha az idő rövidsége engedi, — ki fognak még egészíteni egy, az olasz gyarmatok legnevezetesebb exportcikkeit felsorakoztató külön csoporttal is.

Általában igen érdekesnek igérkezik az *afrikai államoknak* a vásáron való bemutatkozása. Köztük különösen nagyszabású kiállítást készit elő *Egyiptom*, amely ez évben impozáns méretű pavillonjának látványosságait két külön akcióval is fokozza. Egyiptom ezúttal valóságos keleti piacot, a híres levantei „csarsiáknak" megfelelő teret rendez be, amelynek egyik szegletében eredeti berendezésű „caffanát", török kávéházat létesit. Nem messze ettől a pavillontól a *Délafrikai Unio* mutatja be a déli és indiai Oceán partjain termett exotikus exportáruit. Teljesen újszerű látványt igér a közönségnek a *Belga-Kongo* kiállitása, amely ennek az óriási gyarmatbirodalomnak Középeurópában még sohasem látott különlegességeivel jön ki a vásárra. E három állam kiállitása először fog képet adni a vásár közönségének arról a minden fogalmat meghaladó gazdagságról és a kinálatnak arról a sokoldalúságáról, amellyel Afrika csereüzletekre keres alkalmat a középeurópai államokkal is.

RÁDIÓ

A rádió igazgatósága közli, hogy a rádió jubileumi zenepályázatának *három első pályatételére, tehát a nyitányra, könnyebb zenekari műre és indulóra* beérkezett és a pályázat során *díjazást nem nyert pályaművek március 27-től ez év június 1-ig* a rádió Tájékoztató hivatalában átvehetők. E határidő lejárta után a rádió nem őrzi tovább a pályadíjat nem nyert műveket, hanem, amennyiben azokat szerzőik el nem vitetnék, megsemmisíti.

Szombati budapesti műsor:

3.15: Közvetítés Hódmezővásárhelyről, a Népegészségügyi kiállításról. Beszélő dr. Sztankovits Viktor. — **4.15:** „Ficseri, az okialan fecske." Vitéz Kassay Béla meséje. — **4.45:** Pontos időjelzés, időjárásjelentés, hirek. — **5.00:** „Miért gyülölte Balassi a selmecieket." Szitnyai Zoltán elbeszélése. — **5.50:** Zsebők Vilma és Rohmann Henrik hárfa kettőse. — **6.00:** Mit üzen a rádió? — **6.25:** Szánthó Gyula magyar nótákat énekel, cigányzenekisérettel. — **7.10:** Salamon Béla estje. Rendező Gyarmathy Sándor. — **8.10:** A bécsi rádióadóállomás műsorának közvetitése. — **9.40:** Hirek. — **10.00:** Kedvenc tréfás hanglemezek. — Közben kb. **10.10:** Időjárásjelentés. — **10.40:** Budapesti Hangverseny Zenekar. — **00.05:** Hirek.

Vasárnapi budapesti műsor:

9.30: Hirek. — **10.00:** Egyházi ének és szentbeszéd a belvárosi főplébániatemplomból. — **11.15:** Evangélikus istentisztelet a Deák-téri templomból. — **12.20:** Pontos időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. — **12.30:** Az Operaház tagjaiból alakult zenekar. — **1.45:** Világhiradó. Dr. Máthé Elek előadása. — **2.00:** Hanglemezek. — **3.00:** A földmivelésügyi minisztérium rádióelőadássorozata. — **3.50:** A rádió szalonzenekara. — **4.30:** Közművelődési előadássorozat. — **5.00:** Zenedélután közvetitése a Hubay-palotából. — **5.50:** A Ferencváros—Hungária bajnoki labdarugómérkőzés II. félidejének közvetitése a hungáriauti sporttelepről. Beszélő Pluhár István. — **6.50:** Cigányzene. — **8.00:** Operettelőadás a Studióban. Karrier a „Tökmag"-ban. — **9.30:** Hirek, időjárásjelentés, sport és lóversenyeredmények. — **10.00:** Guttenberg György jazz-zenekarának műsora. — **11.00:** Az Ostende-kávéház 24 tagu cigánygyerekzenekarának muzsikája, Kalmár Pál énekszámaival. — Majd: Cigányzene, Kalmár Pál énekszámaival. — **00.05:** Hirek.

BUDAPEST II.:

3.00: A rádió szalonzenekara. — **4.45:** A budapesti római katolikus egyházközségek Liszt Ferenc jubileumi hangversenyének közvetitése a terézvárosi plébániatemplomból. — **6.50:** „Asszonyok iskolája." Babochay Erzsi csevegése. — **7.20:** „Virág Benedek." Dr. Waldapfel József előadása. — **8.00:** Kósa György zongrázik. — **8.40:** Hirek, sporteredmények.

Itt a „Horthy-fórum" terve!

Szenzációs elgondolás a pesti oldal új központjának kiépítésére — Egységes városkép a Bazilikától a Kálvin-térig

Kertész K. Róbert és Weichinger Károly jóváteszik a városrendezés régi bűneit

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

Bécsben a Ring Operától kezdődő szakasza... Berlinben a Friedrichstrasse, Párisban a Place de la Concorde... Londonban a Picadilly... Rómában a Piazza Venezia — azok a helyek, amelyek összeforrnak a városnak nevével: jelentik térképészetileg, történelmileg, esztétikailag és közlekedéstechnikai szempontból azt a helyet, amit röviden a város szívének nevezünk...

Hol van *Budapest szíve*, merre van a milliós nagyváros középpontja?!... Sajnos, nem tudunk a kérdésre pontos választ adni: egyesek az *Apponyi-teret*, mások a *Szabadság-teret* emlegetik, — a közvélemény többsége pedig reménykedve céloz a bizonytalan, ködös jövőre, —— a városrendezési tervekre, — amelyek ki fogják jelölni a város közepét, stabilizálják a pesti oldal súlypontját és karakterizálják a Belvárost.

A sok tervezgetés azonban *Szendy* polgármester legutóbbi városházi akciója révén aktuálissá vált. A polgármester, — mint az ismeretes, — a központi városházán kívánja elhelyezni a fővárosi üzemek adminisztrációját, azért

szükségessé válna a városháza Károly-körúti frontjának lebontása és helyébe új épület emelése.

Az új városházi front mellett megmaradna a városház 196 méter hosszú műtörténeti értékű Városház-utcai frontja: felszabadulnának a hatalmas udvarokra beépített barakkszárnyak, de az átalakítással kapcsolatban szükségessé válna

a Károly-körút és a városháza környékének rendezése a Bazilikától egészen a Kálvin-térig.

Itt volna az egyetlen lehetőség arra, hogy *kialakuljon Budapest központja*, amely esztétikai szempontból is valódi közepe lenne a fejlődő nagyvárosnak.

A budapesti közvélemény fokozott figyelemmel fordul a tervezgetések felé és érthető aggodalommal figyeli a készülődéseket, hiszen, sajnos, Budapesten a multban *sok minden hibát elkövettek a városkép kialakításának szempontjából.*

Az utóbbi évtizedek legnagyobbszabású építészeti feladata adódott az új városházi építkezések problémájának felmerülésével kapcsolatban. Ezért a főváros, nagyon helyesen, 70.000 pengőt bocsájtott a Közmunkatanács rendelkezésére azért, hogy írjon ki *nyilvános tervpályázatot* a városház környékének rendezésére. A Közmunkatanácsra e pillanatban

óriási felelősség hárul,

mert nemcsak arról van szó, hogy megalkossák a város középpontját és a Bazilikától a Rákóczi-út betorkolásáig terjedő városrésznek végre architektonikus egységet adjanak, hanem az a veszély is fenyeget, hogy

egy rossz megoldással végleg elronthatják Budapest centrumát

és helyrehozhatatlan hibák jöhetnek létre Budapest fejlődésének és közlekedésének szempontjából.

A Közmunkatanács a legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel fogott eddig a munkához. Előzetesen az összes érdekeltségek bevonásával egy *ankéton* kívánja megvizsgálni a problémát. E pillanatban

két városrendezési tanulmányi terv

van a tanács birtokában: az egyik, — amelyik gyökeresen megoldja a kérdést, — *Kertész* K. Róbert ny. államtitkár, műépítész és *Weichinger* Károly építészprofesszor alkotása, a másik a *tanács műszaki osztályának* tervezete.

A Kertész—Weichinger-féle tervezet a Bazilikától a Rákóczi-útig tágas

architektonikus fórumszerű megoldást ajánl.

A tervezet *kiszabadítja a Bazilikát a körülötte levő háztömbből, hátrább helyezi a városháza frontját, kijelöli az új Nemzeti Színház helyét, teret ad az új Madách-sugárút torkolatának* és egységes stílusú szélesritmusú városképet alkot. Természetesen ennél a tervnél *nagyobbmértékű kisajátításokra lenne szükség*, tehát kétségkívül *több költséggel jár*, azonban ilyen nagyszabású problémánál, amikor a város fejlődésébe akarnak belenyúlni, ez nem játszhat döntő szerepet.

A hivatalos terv lehetőleg elkerüli a *kisajátításokat*, — hiszen kimondottan ebből a szempontból készült, — de viszont *nem oldja meg a problémát* és magábanrejti azt a veszélyt, hogy a jövőben lehetetlenné teszi a város centrumának kifejlődését.

Ez a két terv kerül a Közmunkatanács értekezlete elé és ott fog eldőlni a kérdés, milyen megoldást fog kapni ajándékba a pesti polgár.

A „Fórum-terv" szerzői kérésünkre rendelkezésünkre bocsájtották tervezetüket.

— Tervünkben arra törekedtünk, — mondotta *Kertész* K. Róbert műegyetemi magántanár, építész, — hogy

egységes kompozició keretében megoldjuk az összes gyakorlati városrendezési problémákat,

amelyek a Bazilikától a Rákóczi-út torkolatáig sürgetően jelentkeznek. Ilymódon ezen a helyen *városközponti tér — Fórum — alakulna ki*, amely az összes architektonikus és közlekedési feladatoknak megfelelne. Elsősorban is a Bazilikától balra eső épülettömb kisajátításával

szabaddá tennők a Szent István-templom építményét

és az Andrássy-útnak tágas betorkolást adnánk. Az új tér összefüggne az *Erzsébet-térrel*, ahol el lehetne helyezni

az új Nemzeti Színház

épületét, mert ma már kétségtelen, hogy *a Rákóczi-út keresztezésénél nem lehet felépíteni* és sehol sem jelölhető ki a város belterületén alkalmas hely erre a célra. Az Erzsébet-tér egy részét be lehetne építeni: erre szükség is van azért, hogy az új Nemzeti Színház megfelelő architektonikus hátteret kapjon, másrészt pedig a kisajátítási költségek jelentős része a beépítendő telkek értékesítésével megtérülne. Impozáns képet nyernénk így városképi beállításban. *Az új városházi frontot a jelenlegi-nél hátrább helyeztük el;* ez által a Károly-körutat kibővítenénk, méltó betorkolást adnánk az új Madách-sugárutnak.

A Deák-téri templomot a terv szerint elforgatva, hátrább kellene helyezni

és ezáltal megszületne az egységes Fórum-tér.

— A Madách-sugárút torkolatának árkádos, tornyos kiképzése, a város-

JELENLEGI ÁLLAPOT.

A „HORTHY-FÓRUM" TERVE

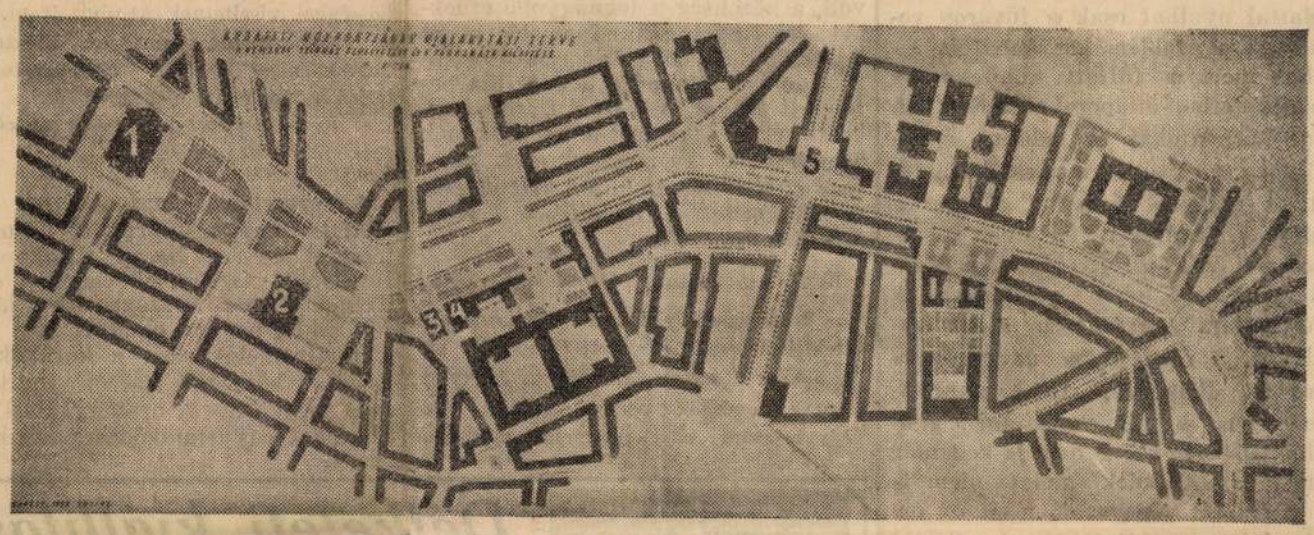

1. Bazilika Szent István templom. 2. Uj Nemzeti Szinház. 3. Ág. ev. templom. 4. Központi városház új kiépítése, 5. Rákóczi-út betorkolása.

Huszár penge

Tökéletes és mégis nagyon olcsó

Huszár penge ... ... 20 f
Kékhuszár ... ... 24 f
Barnahuszár (hasítékos) 20 f

Vadásztölténygyár

Wimpassing esőkabát

a vezető márka

Legújabb modellek nagy választék

VI., Andrássy-út 8. szám

vitéz Láczay (Fritz) Oszkár, okl. építész, ny. országgyülési műszaki főigazgató, a Műemlékek Országos Bizottságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja, a Magyar Képzőművészek Egyesületének választmányi tagja, a Képzőművészeti Társulat művész-társtagja, az Országos Vitézi Szék központi társadalmi bizottságának delegált tagja, eml. l. tüzérőrnagy, „Az épületek jókarbantartása" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1927. július 31-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. *XI., Nagyboldogasszony útja 59.*

Lechner Jenő dr., „A renaissance és barokk építőművészet Magyarországon" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1918. június 27-én. (L. 10. pontnál is.)

Medgyaszay István, okl. építész, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tagja, a Kisfaludy-Társaság Greguss-díjának, a párizsi Société des Artistes Français Médaille-jának és a II. oszt. Magyar Érdemkeresztnek tulajdonosa, az „Előadások a népművészet köréből" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1927. július 31-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. *XI., Nagyboldogasszony útja 59.*

Rados Jenő dr., okl. építész, műszaki doktor, a Budapesti Felső Építőipariskola rendes tanára, törvényszéki hites szakértő, árvaszéki hites szakértő, „A magyar kastély- és lakóház-építészet történeti fejlődése" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1932. november 14-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. *XIV., Szabó József-u. 14.* Távbeszélő: 133—655.

Szmodits Hildegárd dr., a „Projektív geometria" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1927. július 31-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. (L. 10. és 12. pontnál is.)

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Babits Viktor dr., okl. gépészmérnök, műszaki doktor, m. kir. szabadalmi bírósági titkár, az Institution of Electrical Engineers (London), az Institute of Radio Engineers (New-York) és az Acoustical Society of America tagja; a „Rádiótechnika" című tárgy meghívott szakelőadója,

magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. július 21-én. *XII., Kissvábhegyi-út 14/a.*

Korányi Imre dr., okl. mérnök, műszaki doktor, MÁV műszaki tanácsos, a „Vashidak erősítése és átépítése" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1937. április 27-én. *XI., Horthy Miklós-út 79.* Távbeszélő: 256—233.

Nemesdy József dr., okl. mérnök, műszaki doktor, MÁV műszaki tanácsos, „A pályafenntartási munkák és munkáltatási rendszerek" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. július 21-én. *Mátyásföld, Kárpát-u. 9.*

Szesztay László, a „Pályaudvarok és pályaudvari berendezések" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1897. november 27-én. (L. 10. pontnál is.)

Tátray István dr., okl. mérnök, közgazdasági mérnök, műszaki doktor, jogosított birtokrendező mérnök, miniszteri tanácsos, a pénzügyminisztérium állami földmérési főosztályának vezetője, a Birtokrendező Mérnökvizsgáló Bizottság tagja és elnökének helyettese, a földmívelésügyi minisztérium Állandó Gazdasági Szakbizottságának tagja, az Union Géodesique et Geophysique Internationale Magyar Nemzeti Bizottságának meghívott tagja, a Határkijelölő Központi Bizottság helyettes vezetője, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége elnöki bizottságának tagja, a Budapesti Mérnöki Kamara és a Magyar Fotogrammetriai Társaság választmányának tagja, a „Földrajzi helymeghatározások" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. kir. József-Műegyetemen 1931. május 1-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. *XII., Böszörményi-út 3/c.*

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Kertész K. Róbert, okl. építész, államtitkár, a R. I. B. A. levelező tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, a Műemlékek Országos Bizottságának, az Országos Középítési Tanács, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa, a III. oszt. vaskorona-rend lovagja, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt, az osztrák nagy tiszteletjelvény és csillag, az olasz kir. Korona-rend parancsnoki keresztjének és csillagának, a svéd kir. Észak Csillag-rend parancsnoki keresztjének és csillagának, a norvég királyi Olaf-rend I. oszt. parancsnoki keresztjének, a spanyol kir. Merito Civil-rend nagy tiszti keresztjének és a belga kir. II. Lipót-rend nagy tiszti keresztjének tulajdonosa, a „Kelet-Ázsia építőművészete" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1918. június 27-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1936. március 6-án. *II., Görgey Artúr-u. 19.*

Pr József műegyet 1939/40. I.

Kertész K. Róbert, építész mint: tan. M.D.K.

és Weichinger Károly tervet dolgozták ki a Galamb-utcai Christ-ház tervbevett eltolásának megakadályozására. Viszont ők azt javasolják, hogy a ház bontassék le, azután a legpontosabb méréset és rajzor alapján építtessék újra fel a kívánt helyen, s azután toldják meg több emeletnyi sima modern homlokzattal.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.

dec. 16. sz. 4 old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

és Weichinger Károly
körös terve a két, egyenként
18.000 p-ös első díjak egy-
két nyerte el az új Központi
Városháza pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

jun. 27. sz. 4. old.
+ jul. 4. " 3. "

.В.С.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

és Weichinger Károly
közös terve első díjat
nyert az Elektromos Művek
mátravidéki erőművének
lakótelepére kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja. Bp. 1941. LXII. évf.

dec. 4. sz. 5. old.

XLVI. ÉVFOLYAM 33—34. SZÁM 1922. SZEPTEMBER 1.

A BUDAPESTI ÉPÍTŐIPARI SZAKMÁK IPARTESTULETEI, A HADVISELT MÉRNÖKÖK, ÉPÍTÉSZEK ÉS MŰSZAKI TISZTEK NEMZETI SZÖVETSÉGE, A MAGYARORSZÁGI EPITÉSI ANYAGKERESKEDŐK SZÖVETSÉGE, A BUDAPESTI ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE, AZ ÉPÍTŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG, A VÁROSI MÉRNÖKÖK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK HIVATALOS LAPJA.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: EGY ÉVRE 400 K. EGY SZÁM 20 K. POSTACSEKKSZÁM: 49197.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., HORTHY-MIKLÓS-ÚT 15c, V/38. TELEFON: JÓZSEF 132—95.

Építőművészeink térfoglalása.

Kertész K. Róbert és Sváb Gyula új vezető pozíciókban.

Magyarország providenciális politikájú vallás- és közoktatásügyi minisztere, a tudós és bölcs *Klebelsberg* Kunó gróf, a vezetése alatt álló minisztérium ügyosztályai élére kiválasztotta a legkiválóbb szakembereket. Így került a szépművészeti osztály élére az építészeti osztály nagyérdemű vezetője, *Kertész K.* Róbert építőművész, az építészeti osztály vezetője pedig a zseniális építőművész és páratlan szorgalmú hivatalnok, *Sváb* Gyula min. tanácsos lett.

Ez az ügyosztálybeosztás a magyar műszaki kart leírhatatlan örömmel tölti el. *Kertész K.* Róbertben a kultuszminiszter őexcellenciája oly férfiút választott művészeti tanácsadójául, akinek páratlan magasságú műveltsége, az egész világot többszöri körülutazásból ismerő tudománya, de főként az istenadta művészi képessége valóban fenti előkelő pozicióra kiválóan predesztinálják. *Sváb* Gyula pedig a nemes jellem, aki ragyogó építőművészi karrierről, hírről, vagyonról mondott le, mert fanatikus hittel akarta megteremteni az évtizedekkel ezelőtt elhanyagolt külsejű és belső beosztású magyar népiskolát. És hogy ez neki mily nagyszerűen sikerült évtizedes munkásságával, bizonyíték az a száznál több iskola, melyet a kultuszminisztériumban tervezett, melyek nemcsak magyar hazánk falvainak legszebb ékességei, hanem a magyar építőművészetnek is legragyogóbb objektumai.

Oly férfiak kerültek vezető pozicióba, akik ízig-vérig művészek, alkotó energiájú, a magyar nemzeti gondolat diadalra juttatásáért lelkesülő magyar tehetségek, akik a magyar építőművészet fellendítésén soha el nem muló érdemeket szereztek. Magyarország kultuszminisztere nagyszerűbb választást soha nem csinálhatott, mint éppen e két kiváló férfiú kinevezésével, akik nemcsak méltó utódjai a nagynevű elődöknek, hanem az ő vezetésük alatt a magyar művészeti kulturának nagyszerű fellendülését jósolhatjuk meg.

Kertész K. Róbert.

Az építőművészet ugyanis mint anyaművészet, keblére öleli az összes többi művészeteket. Az istenáldotta építőművész fennkölt, ki biztos ítélettel dönt az összes többi művészetek ügyében, mert hiszen jól tudja azt, hogy minden művészet kiegészítője, istápolója az anyaművészetnek: az építőművészetnek. Az építőművész az összes többi művészetek jóakaró barátja. Ezt a nemes, fennkölt, jóakaró barátot nyerik meg a magyar képzőművészek *Kertész K.* Róbertben, aki, jól tudjuk, nagyszerű energiájával a hanyatlásnak indult magyar művészetek erőskezű felkarolója leend, a magyar kultuszkormány égisze alatt.

Mi lelkünk egész melegségével köszöntjük a két kiváló építőművészt új beosztásában és kívánjuk, hogy azt a hatalmas eredményt, melyet egymás mellett — mint Castor és Pollux — a kultuszminisztérium egén elértek, különkülön még hatványozottabb mértékben produkálják.

A két új vezető állásba került építőművész rövid pályafutását a következőkben adjuk:

Kertész K. Róbert

a Királyi József-Műegyetemet végezte s mint *Czigler* Győző hírneves műegyetemi tanár legkiválóbb tanítványa, mihamar a nagy professzor oldala mellé kerül tanársegédnek. Itt egész építő generáció kerül ki keze alól s a rajztermek vezetését *Czigler* halála után folytatja az ő utóda, *Nagy* Virgil professzor alatt is. Magyarország hatalmas kultuszminisztere, *Apponyi* Albert gróf, maga mellé rendeli *Kertész K.* Róbertet és az akkor teljesen ellaposodott műszaki ügyek vezetését bízza reá. Ő mint műszaki tanácsos 1908-ban lép a kultuszkormány szolgálatába, de magával viszi

a legjobb munkatársait is, úgy hogy mihamar oly kiváló építőművész gárda állott vezetése alatt, melyhez foghatóval egyetlen hivatal sem dicsekedhetett. Kezdetét veszi az addig elhanyagolt elemi iskolaépítés és a régi szabványtervek helyett új alapon, az egyéni művészet kidomborításával, magánépítészek bevonásával fog hozzá Magyarország népiskoláinak újjáépítéséhez. Mintegy 100 magyar építőművész nyert megbízást s a kultuszkormány ugyanannyi egyéni, szebbnél-szebb építőművészeti beccsel bíró népiskolához jutott.

Kertész K. Róbert az elhanyagolt magyar színművészet felsegítése érdekében kidolgozza és előkészíti az új *Nemzeti Színház* építési programmját és tervpályázatát, melyet országos hírű építőművészeti verseny követett. De nagyobb objektumoknak, így a sárospataki tanítóképző intézetnek, a fiumei főgimnázium épületének nyilvános tervpályázaton szerzi be terveit s így a magyar építőművészek új feladatokkal ismerkednek meg.

A háborúban hazáját szolgálja a fronton s megrokkanva sem szűnik meg energiáját hazája érdekében latba vetni. A Hadigondozó Intézet műszaki ügyeit veszi kezébe, annak nemeslelkű vezetője, *Klebelsberg* Kunó gróf mellett és a népszanatoriumok megalapítására dolgoz ki nagyobbszabású memorandumot. Közben elérkezik a koronázás ünnepe. A magyar kormány *Kertész K.* Róbertet bízza meg ennek méltó fényű rendezésével. Aki ezt a *ma már álomszerű, gyönyörűséges ünnepet láthatta, az utolsó nagyszerű ünnepet,* az meggyőződhetett *Kertész K.* Róbert csodálatos művészi érzékéről, az összművészetek feletti uralmáról, ezek harmonikus egységbekényszerítésének nem mindennapi tehetségéről.

Sokat lehetne *Kertész K.* Róbert nagyszabású és sokoldalú működéséről írni, azonban itt csak még arra kell rámutatnunk, hogy ő nemcsak pompás művészember — ki maga is számos tervpályázaton, így a legutóbb a Szent-Margitsziget rendezésére kiírton győztesként került ki —, hanem amellett tudós is, aki beutazta és felkutatta Kelet-Ázsia összes építőművészeti alkotással bíró helyeit, ezekről számos gyönyörű könyvet adott ki s mint a Kelet művészetének legjelesebb ismerőjét, a Kir. József-Műegyetem e tárgy magántanárává habilitálta.

Az *Országos Középítési Tanács*-ban az építőművészeti szakosztály előadója volt, a *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet*-ben pedig a mű- és középítéstani szakosztály elnöke, jelenleg pedig az Egylet építész-alelnöke. A *Magyar Nemzeti Szövetség* építészi szakosztálya elnökévé választotta őt, ki vezető pozíciót tölt be azonkívül a *Magyar Iparművészeti Társulat*-nál és a *Turáni Társaság*-ban is. Hihetetlen munkabírását igazolja az, hogy minden nagyarányú építőművészeti tervpályázat zsűrijébe meghívták, összesen 40 ízben, így a többek között a *Rákóczi*-síremlék, az *Erzsébet*-szoborpályázat, a *Nemzeti Színház* stb. zsűrije az ő szakvéleménye alapján döntött.

A *Műemlékek Országos Bizottsága* elnökhelyettes miniszteri biztosa, aki nagyhorderejű programmot dolgozott ki a magyar műemlékek megóvása érdekében.

Alig hisszük, hogy a kultuszkormány a képzőművészeti szakosztály élére méltóbb, tehetségesebb és fáradhatatlanabb férfiút talált volna nálánál. Valóban a legnagyobb elismerés illeti meg Magyarország jelenlegi kultuszminiszterét, *Klebelsberg* Kunó grófot ama kitűnő gesztusáért, hogy *Kertész* K. Róberttel töltötte be ezt a jövendőnkre nézve oly rendkívül fontos pozíciót.

Adjon Isten — a még élete delén álló — miniszteri tanácsosnak sok erőt, kitartást és sikert a reá váró nagy feladatok elvégzéséhez és hozzon dicsőséget és tiszteletet eme új pozíciójában is a magyar építőművészetre.

Ad multos annos!

KRÓNIKA

Gerlóczy Gyula kitüntetése. A kormányzó *Gerlóczy* Gyula dr. Országos Lakásépítési Miniszteri Biztosnak kiváló és eredményes szolgálata elismeréséül az *államtitkári* címet adományozta.

Eberling Béla — műszaki tanácsos. Őszinte örömmel vettük tudomásul kitűnő kollegánknak, az Országos Lakásépítési Miniszteri Biztosság kiváló tisztviselőjének, a mindig szorgalmas, mindig aktív, mindig készséges, páratlan energiájú, nagy tudású és előzékeny modorú *Eberling* Bélának műszaki tanácsossá történt kinevezését. A kitüntetés valóban érdemes férfiút emelt a tanácsosi rangra, aki Budapest székesfőváros lakásinségének megszüntetése körül óriási érdemeket szerzett. Ő volt a titkára a volt lakásépítési miniszteri biztosnak, *Reischl* Ferencnek és főjegyzője az Országos Lakásépítési Tanácsnak. Önfeláldozó, puritán jellemű férfiú, aki hihetetlen energiával áldozza minden erejét a kereskedelemügyi miniszterium lakásépítési akciójának. Kinevezése az összes szakkörökben őszinte örömöt keltett, mert *Eberling* Bélát mindenki tiszteli és szereti.

Kinevezések. A magyar királyi kereskedelemügyi miniszter a m. kir. államépítészeti hivatalok műszaki személyzetének létszámába *Balgha* Kálmán, *Berczel* Miklós, *Balkányi* Ödön, *Ladányi* Gyula, *Hajdu* Sándor, *László* Aladár, *Bencze* Béla, *Lakos* Adolf, *Márkus* Dávid, *Berényi* Győző és *Kaufer* Ede kir. főmérnököket kir. műszaki tanácsosokká, Lungagnini *Engelmann* Henrik és *Kinsker* Ármin kir. mérnököket kir. főmérnökökké, végül *Steuer* Sándor és dr. *Berghold* Kálmán kir. segédmérnököket kir. mérnökökké; továbbá a központi műszaki tisztviselők személyzeti létszámába dr. Póka *Pivny* Béla és *Eberling* Béla miniszteri főmérnököket miniszteri műszaki tanácsosokká kinevezte.

Az építőipari kontárok, különösen vidéken feltűnően elszaporodtak. Mivel a nyári szép idő alkalmával az építőipari kontárok az építkezéseknél igen könnyen megtalálhatók, a győri kereskedelmi és iparkamara megkereste Győr, Komárom, Veszprém és Komárom vármegye alispánjait, továbbá az összes főszolgabírákat, hogy az építőipari kontárok működését *szigorú csendőri ellenőrzés által* tegyék lehetetlenné.

Közvágóhíd tetőszerkezetének építése. Pápa r. t. város tanácsa versenytárgyalást hirdet a városi közvágóhíd tetőszerkezetének megépítésére. Az ajánlatok 1922. évi szeptember 9-ének déli 12 óráját adandók be a városi iktatóhivatalban.

Munkabérek. *Építőipari munkabérek.* Az órabér falazó kőművesnek 55—65, díszvakolóknak 60—70, fehér- és rabitzmunkásoknak 60—75, létraállványon dolgozóknak 65—75, lógóállványon dolgozóknak 65—80, kazán- és keményfalazóknak az alapban 70—75, 20 méter magasságig 75—85, 20 méter magasságon felül 85—95, külső kéményjavítás műállványon, valamint forró és piszkos helyen végzett munkáért 75—85 és 20% pótlék, gipsztáblafalazóknak 55—65, parafakőfalazóknak 60—70, vasbeton-ácsoknak 55—65, könyvvel bíró állványozónak 45—55, vasbetonspannolóknak 45—55, betonkeverőknek 40—45, férfinapszámosoknak 35—43, asszonyoknak és 16 éven felüli fiúknak 30—35, kubikusoknak saját szerszámmal 45—55 K-ig.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

A MAGYARORSZÁGI ÉPÍTÉSI ANYAGKERESKEDŐK SZÖVETSÉGE.

A Magyarországi Építőanyagkereskedők Szövetsége újabban a következő árakat jegyzi:

	Nagybani árak gyárból vagonban	*Nagybani árak* raktárról épületre	*Detail árak* 100-on felül	*Detail árak* 100-on alul
Faltégla:		korona		
kisméretű agyagtégla per 1000	7200	8800.—	10.—	11.—
nagyméretű „ „ 1000	9300	11000.—	13.—	14.—
nagyméretű mészhomoktégla per 1000	8600	10500.—	12.—	13.—
Tetőcserép:				
hornyolt per 1000 drb.	18500	20000.—	25.—	26.—
hódfarkú „ „ „	12000	13000.—	16.—	17.—
cementcserép per 1000 drb.	14000	15500.—	19.—	20.—
Mész:				
fával égetett darabos per 100 *kg*	660	850.—	11.—	12.—
szénnel v. gázzal égetett per 100 *kg*	390—600	800.—		
oltott köbméterenkint belterületen	4500	5200.—	700.—	8.50
Portlandcement:				
bélapátfalvai 100 *kg*-kint	1045	1600.—	14.—	16.—
budai 100 *kg*-kint	750	1000.—		
felsőgallai 100 *kg*-kint	500	900.—		
lábatlani 100 *kg*-kint	710	1100.—		
nyergesújfalusi 100 *kg*-kint	710	1100.—		
Románcement:	560	780.—	9.—	10.—

Cementárak papírcsomagolással együtt értendők.

Gipsz:				
stuccatur-gipsz 100 *kg* osztrák árú	680	800.—	12.—	14.—
„ 100 *kg* román árú	900	1000.—		
alabástrom-gipsz 100 *kg*	1400	1500.—	18.—	20.—

Csomagolás külön.

870 *kat. hold* nagyságú területen voltak öntözések üzemben. A *Sebeskörösi Társulat* területén 1939-ben az öntözések és tógazdaságok kiterjedése mintegy 1700 *kat. holdat* tett ki, ezzel szemben 1942-ben ennek a társulatnak a területén 2171 *kat. hold* vízhasználat volt berendezve.

Az ismertetett öt társulatnál 1942. évben a vízhasználatra berendezett területek kiterjedése együttvéve 6769 *kat. hold* volt, amiből 2510 *kat. holdon* rizsöntözést, 1930 *kat. holdon* tógazdálkodást, 961 *kat. holdon* bolgár öntözést, 792 *kat. holdon* szántóföldi öntözést és 576 *kat. holdon* rétöntözést folytattak.

Tekintettel arra, hogy a Körösök völgyében a különböző vízhasználatok közül a *rizsöntözések* kiterjedése volt a legnagyobb, az előadó röviden ismertette azokat a *tapasztalati adatokat, amelyek a rizsöntözésnek műszaki berendezéseinél a hazai telepeknél kiadódtak.* Rámutatott a táblaelválasztó töltések egymástól való távolságának és hosszának a terepviszonyoktól függően való gazdaságos beosztására, illetve megállapítására és hangsúlyozta, hogy az évenként készítendő ú. n. hullámgátak hossza legelsősorban a terep térszíni viszonyaitól függ. Nyugtalan terepen sokkal több hullámgátra van szükség. Húsz telep adataiból megállapította, hogy az öntözőtelepek brutto területére vonatkoztatva *kat. holdanként* 130 *m* hosszú hullámgátra van átlagban szükség.

Ugyancsak 20 telepnél végzett mérési adatok eredményekép megállapította, hogy 1942. évben átlagban 1700 *mm* magas borító vízréteg volt a rizsöntözéseknél szükséges. Ennek a vízmennyiségnek a rizs termesztési idejében való kiszolgáltatására átlagban *kat. holdanként* 3 *l/mp* teljesítőképességű szivattyúkat alkalmaztak.

A vízkivételi szivattyúk teljesítőképességét előadó *kat. holdanként* 3 *l/mp* teljesítőképességnek megfelelően javasolja alsó határként megállapítani. Ebből a szempontból figyelembe kell venni, hogy az első elárasztásnál legalább átlagban 20 *cm* magas borító vízrétegmagasságnak megfelelő vízmennyiséget kell a talajra rászivattyúzni, amit 3 *l/mp/kat. hold* szivattyúteljesítménnyel 4.5 nap alatt lehet a földekre rávezetni. Tekintettel pedig arra, hogy a rizstermelés mezőgazdasági szempontjai megkövetelik, hogy legfeljebb 6—7 napon belül az egész öntözőtelep területe vízborítás alá kerüljön, és tekintettel arra, hogy a szivattyúzást csak akkor lehet megkezdeni, amikor egy bizonyos hosszúságú hullámgát már megépült, azért az első elárasztás mielőbbi befejezhetése végett *kat. holdankint* 3 *l/mp* öntöző vízmennyiségre feltétlenül szükség van.

Az előadó ezután ismertette az öntözőtelepek berendezésével kapcsolatos beruházási költségeket, a kataszt rális holdankénti földmennyiségeket, rámutatott a csurgalékvizek nagy tömegben való keletkezésére és a csurgalékvizeknek a lehető legkisebb mértékre való leszállítása ügyében tervbevett munkákra.

Ezután felsorolta azokat a teendőket, amelyek a hazai öntözések fejlesztése és elterjedése terén a vízitársulatokra várnak.

Az öntözések előmozdítása érdekében a vízitársulatoknak kellene a szükséges propagandát kifejteni, az egyes öntözőtelepek tervét elkészíteni, a berendezési munkálatok műszaki vezetését ellátni, ezenkívül az öntözővíznek az egyes telepekhez való kivitelét és a csurgalékvizeknek a levezetését biztosítani. A vízitársulatok munkáját az államnak anyagi támogatásban kellene részesítenie, hogy az öntözések hazánkban az egyes vidékenkint rendelkezésre álló vízmennyiségek kihasználásának mértékéig minél előbb létesüljenek.

Az előadó javasolta, hogy az öntözésekkel kapcsolatos, még tisztázásra váró számos műszaki, mezőgazdasági, talajkémiai és talajfizikai vonatkozású kísérleteket a folyó évben minél előbb egységesen szervezzék meg. A munkába nemcsak a Fekete-Körösi Társulat sarkadi, továbbá a Tiszántúli Mezőgazdasági Kamara kisújszállási kísérleti állomását kellene bevonni, hanem a vízitársulatokat is, akik ebben a kísérleti tevékenységben bizonyára készséggel résztvennének. A tevékenységet a Földmivelésügyi Minisztériumban szervezett hármas öntözőbizottság, — az Országos m. kir. Öntözésügyi Hivatal és a Műegyetem bevonásával tartandó értekezlet lehetne hivatott megállapitani.

Trummer Árpád elnök megköszönte az értékes előadást és méltatta az előadónak az öntözés és a rizstermelés terén elért eredményes munkásságát.

Kontur György
sz. o. jegyző.

A magyar mérnöki kar részesedése a gazdasági és közélet teren szerzett érdemeikért kitüntetettek sorában.

Közlönyünk szerkesztője, *Feyér Gyula* a közelmultban az ipari statisztika hivatalos adatai alapján közzétette azt, hogy a mérnöki társadalom minő helyet foglal el és minő szerepet tölt be a magyar ipari termelésben. Ezek az adatok a mérnöki karra nézve nem voltak különösen kedvezőek, és azt bizonyították, hogy Magyarország ipari termelésének vezetésében a mérnöki kar még messze áll attól, hogy azt a vezető szerepet elfoglalhassa és betölthesse, amely őt saját felfogása szerint joggal megilleti. Még szembetűnőbb ez a helyzet akkor, ha egyes külföldi adatokkal hasonlítjuk össze. Igy *Kelemen Móric* mutatott rá arra, hogy az Egyesült Államokban 235 vezető nagy iparvállalat elnökei (vezérigazgatói) között 151 a mérnök, tehát az Egyesült Államok legnagyobb iparvállalatainak ma már 65%-a mérnökök irányítása alatt áll.*)

Ha a mérnökök érvényesülésének egy másik szektorát, éspedig azt tesszük vizsgálat tárgyává, hogy a gazdasági és közélet terén szerzett érdemeikért minő elismerésben részesültek, akkor sem kapunk kedvező képet.

Az itt következő statisztika beszámol arról, hogy a mérnöki karnak mekkora a részesedése a Magyarországon adományozott kitüntetések sorában, tehát hány helyet foglal el a valóságos belső titkos tanácsosok, a magyar kir. titkos tanácsosok, a különféle főtanácsosok, továbbá az érdemrendek birtokosai között. Feltuno az, hogy a főtanácsosi címek között számuk sorrendjében az első helyet a bányaügyi főtanácsosi cím foglalja el, mert ennek birtokosai mindössze 25-en vannak. Utána a kereskedelmi főtanácsosi cím következik 37 személlyel; igen nagy a kormányfőtanácsosoknak a száma: 1070.

Az alant közölt statisztika feltünteti a rendjelekkel és a címekkel kitüntetetteknek teljes számát, azután azt, hogy ezek közül mennyi a mérnök, szám szerint és százalékban kifejezve. Ez a százalékos szám az, ami a bányaügyi főtanácsosok és kereskedelmi főtanácsosok kivételével igen kicsi, és messze alatta marad, legalábbis a mérnöki felfogás szerint, annak az értéknek, amelyet a mérnöki kar a magyar gazdasági és közéletben betölt.

A felsorolás kiterjed a rendjel vagy cím adományozásának kezdetétől számítva mind a mai napig, és adatai a közelmúltban megjelent 1942-es Tiszti Cím- és Névtár adataiból vétettek.

A felsorolás tehát időrendi. A *csillaggal (*) megjelöltek* kitüntetéseiket közhivatalnoki pályán szerzett érdemeikért nyerték. A kormányfőtanácsosok jegyzékéből azonban kihagytuk azokat a mérnököket, akik ezt a címet nem a gazdasági és közéletben szerzett érdemeik elismeréséül nyerték, hanem azért, mert mint közalkalmazottak, tehát mint az Államvasutak, az Állami Gépgyár és más hasonló állami intézmények vezetőtisztviselői bizonyos magasabb fizetési osztályba kerültek, és itt e címet a miniszteri tanácsosi cím helyett kapták. Ezeknek a feltüntetése ugyanis a képet zavarná, mert nyilvánvaló, hogy e címadományozások nem sorolhatók a gazdasági és közélet terén szerzett elismerések közé, már pedig e vizsgálatnak csak ez volt a célja. Ha ezekre is ki akartunk volna terjeszkedni, akkor be kellett volna venni mindazokat a köztisztviselőket, akik a IV. vagy V. fizetési osztályba kerültek.

A teljesség kedvéért még feltüntettük a Corvin-lánc és a Corvin-koszorú tulajdonosait, továbbá néhány tudományos társaság idevágó adatait is.

A Magyar Tudományos Akadémia tagjai között mindössze 11 a mérnök (4.88%), pedig kétségtelen, hogy ez nem fejezi ki a magyar mérnöki karnak a természettudományok területén kifejtett igen nagy értékű munkásságát. Jellemző azonban, hogy ma az Akadémia

*) Lásd: A Magyar Felsőoktatási Kongresszus és Tanulságai. *Értekezések, Beszámolók 1941.* 6. füzet, 32. l.

minden mérnöktagja az egyetemi tanárok sorából való. Régebben mások is elnyerték ezt az igen magas tudományos kitüntetést, így például *néhai Bláthy Ottó Titusz*, fiatalabb éveiben a Ganz-gyár igazgatója, később tanácsadó mérnök és *néhai Kaán Károly* ny. államtitkár, a kiváló erdőgazdasági szakember.

A Corvin-koszorúval kitüntetettek sorában jutottak csak — újabban — a mérnökök, éspedig az építészeken kívül a gépész- és vegyészmérnökök is, megfelelőbb részesedéshez.

A statisztikai adatok a következők:

	Teljes létszám	Ezek közül mérnök	% -ban
1. *Valóságos belső titkos tanácsosok:*	32	0	0
2. *Magyar királyi titkos tanácsosok:* Herrmann Miksa, Ilosvay Lajos, Samarjay Lajos, Bornemisza Géza, Láner Kornél, Varga József . . .	201	6	3
3. *Magyar királyi gazdasági főtanácsosok:* Kopeczek György, Spur István, Sárközy Imre, Szabóky Jenő, Groffits Gábor, Liffa Aurél, Löcherer Béla, Kreybig Lajos . . .	312	8	2.5
4. *Magyar királyi kereskedelmi főtanácsosok:* Szászy Lajos, Dischka Győző, Stromfeld Ferenc, Quittner Ervin, Kelemen Móric, Módos József, Ratkovszky Ferenc	37	7	19
5. *Magyar királyi kincstári főtanácsosok:* Robert Emil, Temesváry Imre	66	2	3
6. *Magyar királyi bányaügyi főtanácsosok:* Gyurky Gyula, Rehling Konrad, Roth Flóris, Schmidt Jenő, Schmidt Sándor, Vizer Vilmos, Heinrich Viktor, Hoffmann Richard, Jicinsky Jaroslaw, Balsay Aladár, Lina Bertalan, Schleicher Aladár, Quirin Leó, Bérczi Sándor, Csanády László, Fényes Gyula, Korompay Lajos, Szabolcs Rezső, Bortnyák István, Hibbey-Hosztják Albert, Meinhardt Vilmos, Ronkay Ferenc, Müller Sándor . .	25	23	92
7. *Magyar királyi kormányfőtanácsosok:* Sármezey Endre, Faragó Gyula, Liptay B. Jenő, Neuhold Kornél, Fábián Lajos, Stráner Camillo, Biró Rudolf, Dunckel Károly, Kende Tódor, Medgyaszay István, Péchy László, Bánó László, Kaufmann Oszkár, Warga László, Darvas Dezső, Haltenberger Samu, Klemm Károly, Székely Imre, Kail József, Láng Gusztáv, Pogány Móric, Delmár Béla, Halmi Gyula, Holitscher Pál, Korbuly Károly, Medgyes Károly, Petrovácz Gyula, Zsilinszky Gábor, De Chatel Vilmos, Kovács Frigyes, Keleti Kornél, Kállai Géza, Menczer Oszkár, Harsányi Jenő, Jakabffy Tibor, Juhász István, Juhász Zoltán, Durand Félix, Haidegger Ernő, Holub József, Lauber Dezső, Stefániai Richárd, Vámossy Károly, Dummel Károly, Liska József, Schmitterer Jenő, Szilas Oszkár, Balázs Aurél, Frohner József, Györgyi Dénes, Szabó Kornél, Schulek János, Zalai György, Korbuly János, Sziklay Ernő, Zaymus Vince, Haág Dezső, Münnich Aladár	1070	58	5.42
8. *A Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének* tulajdonosai:	9	0	0
9. *A Magyar Érdemrend nagykeresztjének* tulajdonosai: Herrmann Miksa*), Bornemisza Géza*)	104	2	1.9
10. *A Magyar Érdemrend csillagos középkeresztjének* tulajdonosai: Buday Béla*), Samarjay Lajos*), Schilling Zoltán*), Tory Gergely*), Petneházy Antal*), Álgyay Pál*) .	165	6	3.6
11. *A Magyar Érdemrend középkeresztjéhez adományozott csillag* tulajdonosai: Horánszky Gyula*), Dálnoki Kováts Gyula*), Tersztyánszky Ákos*), vitéz nagybányai Horthy István*)	105	4	3.8
12. *A Magyar Érdemrend középkeresztjének* tulajdonosai: Gállik István*), Lázár Lajos*), Dvorák Hubert*), Kol Ferenc*), Horánszky Gyula*), Wälder Gyula, Pogány Sándor*), Rohringer Sándor, Dálnoki Kováts Gyula*), Tersztyánszky Ákos*), Gyömörey György, Temesváry Imre, Stromszky Sándor, Zsilinszky Gábor, Verebély László, Láner Kornél*), Görgey István, Vargha Vilmos*), Markotay-Velsz Jenő*), vitéz nagybányai Horthy István, Tantó Pál*), Szabó Gusztáv, Ordódy János*), Bartell János, Vasdinnyey Pál*), Michailich Győző, Lux Kálmán, Bánhegyi István*), Beöthy Kálmán*), Fodor Sándor*), Véghely Dezső*), Ujj György*), Oltay Károly, Kossalka János, Imrédy Kálman*), Vizer Vilmos, Károlyi Gyula gróf	758	37	4.87
13. *A kormányzói „Teljes Elismerés" illetőleg „Különös dicséró elismerés" latható jeléül adományozott Magyar Koronás Nagy Aranyérem* tulajdonosai: Forster Gyula*), Bornemisza Géza*), Térfy Béla*), Petneházy Antal*), Tersztyánszky Ákos*)	103	5	4.85
14. *A Corvin-lánc* tulajdonosa: Hültl Dezső	13	1	7.7
15. *A Corvin koszorú* tulajdonosai: Hültl Dezső, Kertész K. Róbert, Lechner Jenő, Wälder Gyula, Koós Károly, Schimanek Emil, Varga József	86	7	8.1
16. *A Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsának* tagjai: . . . *A Magyar Tudományos Akadémia* rendes és levelező tagjai: Hoór-Tempis Móric, Rohringer Sándor, Zipernovszky Károly, Vitalis István, Varga József, Mihailich Győző, Oltay Károly, Hültl Dezső, Wälder Gyula, Verebély László, Romwalter Alfréd	24 225	0 11	0 4.88
17. *A Szent István-Akadémia* rendes és tiszteletbeli tagjai: Theiss Ede, Hültl Dezső, Oltay Károly . . .	210	3	1.42
18. *A Magyar Közgazdasági Társaság* igazgató tanácsának tagjai: Andreich Jenő, Guóthfalvy-Dorner Zoltán, Haidegger Ernő, Kelemen Móric, Schilling Zoltán, Sipos Sándor, Veress Gábor	60	7	11.6
19. *A Magyar Statisztikai Társaság* rendes és tiszteletbeli tagjai: Andreich Jenő, Bene Lajos, Guóthfalvy-Dorner Zoltán, Matolcsy Mátyás, Sipos Sándor, Térfy Béla, Theiss Ede	130	7	5.3

A kiadásért felelős: Dr. Sándor Zoltán.

Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest, V., Honvéd-utca 10
Felelős: Győry Aladár igazgató

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata.
Olgyay fivérek megvételben részesült tervének távlati képe.

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata.
Müller Miksa Antal megvételben részesült tervének távlati képe.

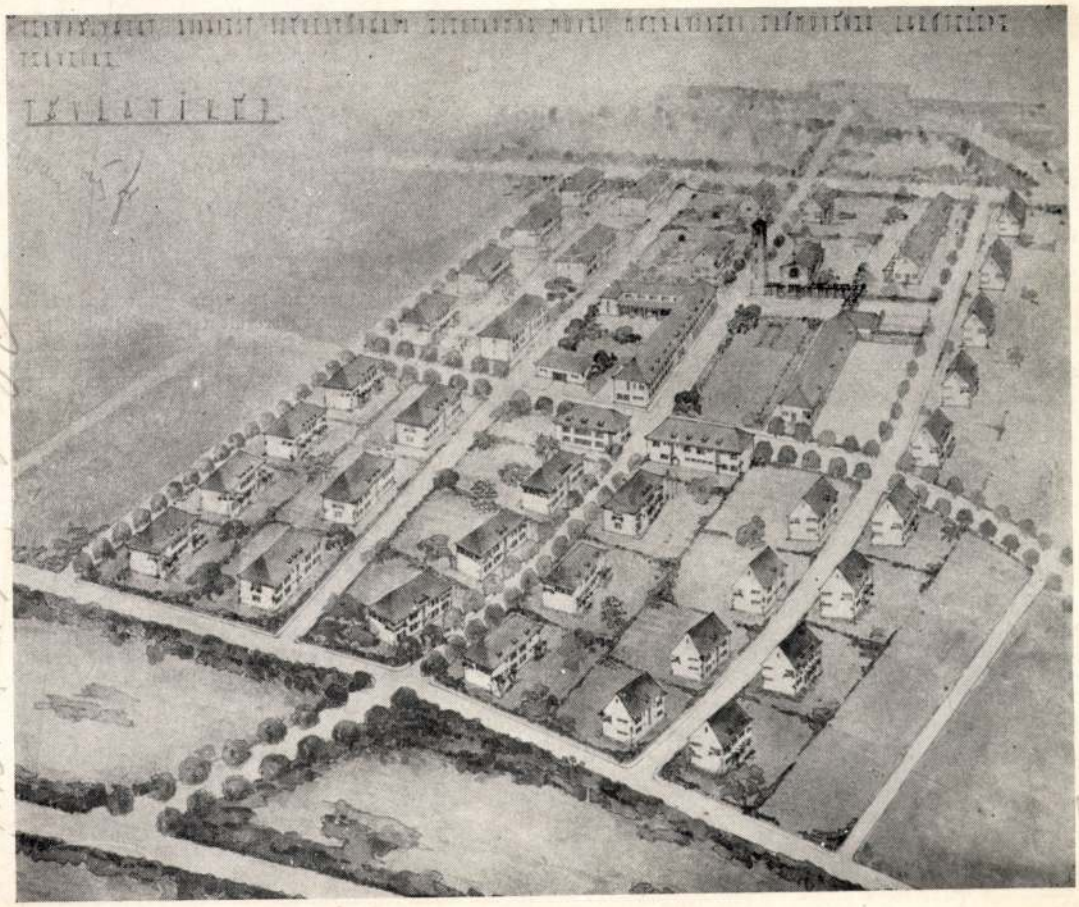

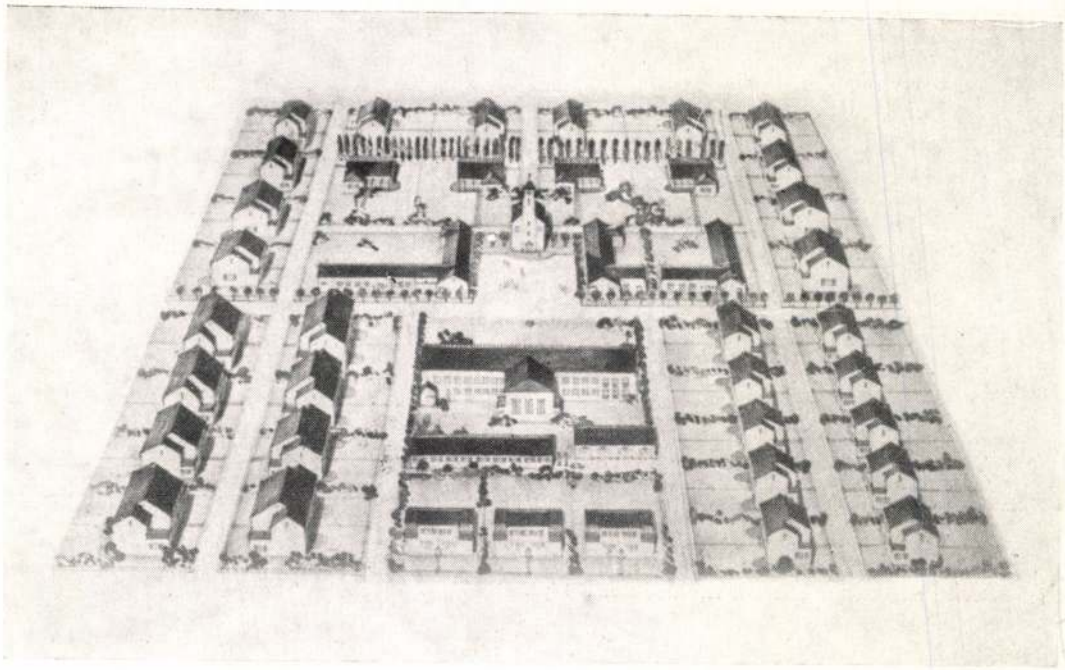

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata.
Kéri Gyula megvételben részesült tervének távlati képe.

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata.
Horváth Szabolcs megvételben részesült tervének távlati képe.

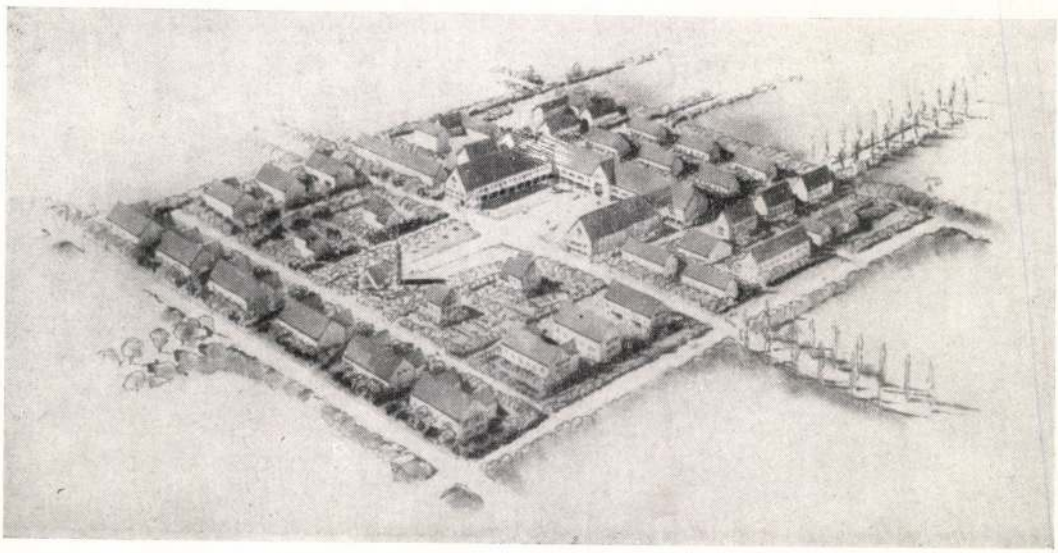

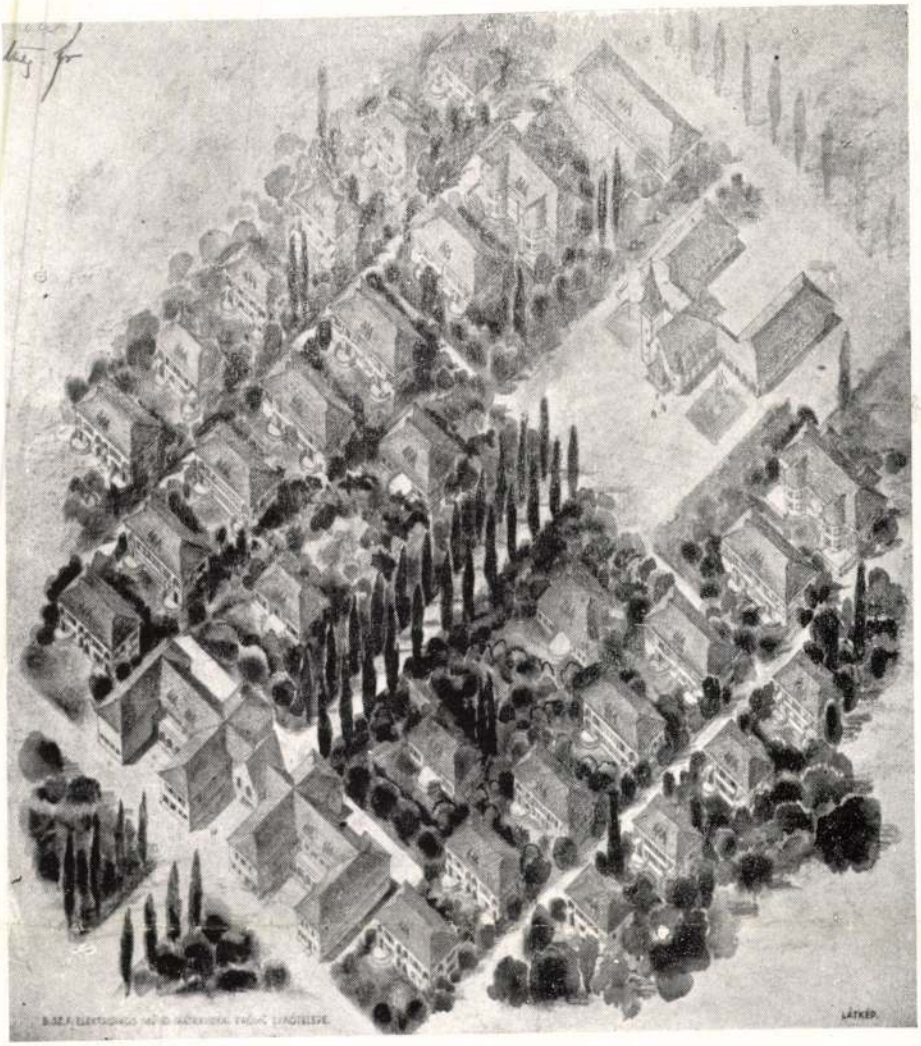

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata. Árkay Bertalan III. díjas tervének távlati képe.

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata. Györgyi Dénes III. díjat nyert tervének távlati képe.

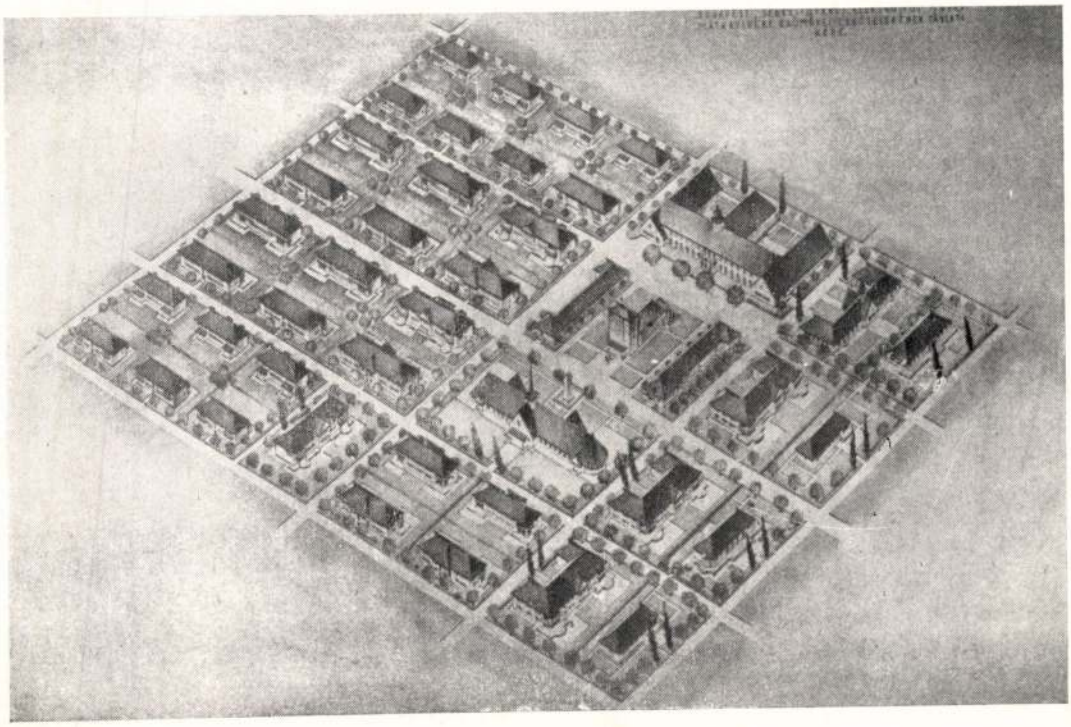

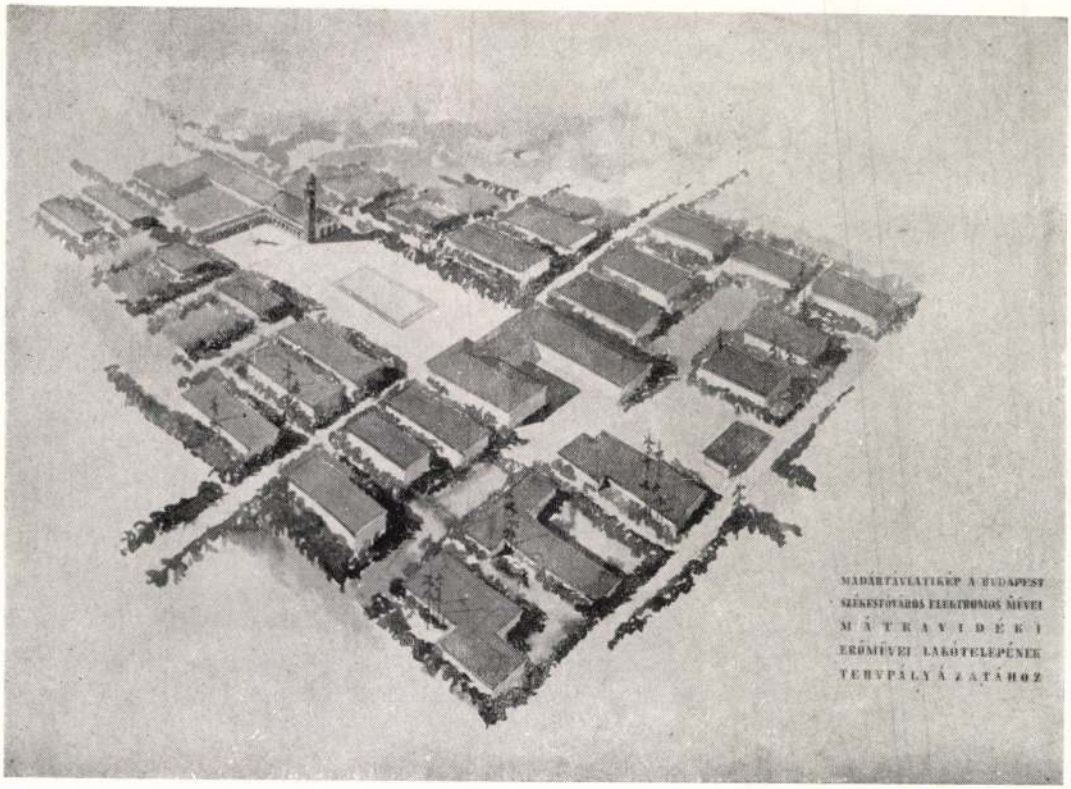

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata. Sztojka József II. díjas tervének távlati képe.

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata. Sztojka József II. díjas tervének helyszínrajza.

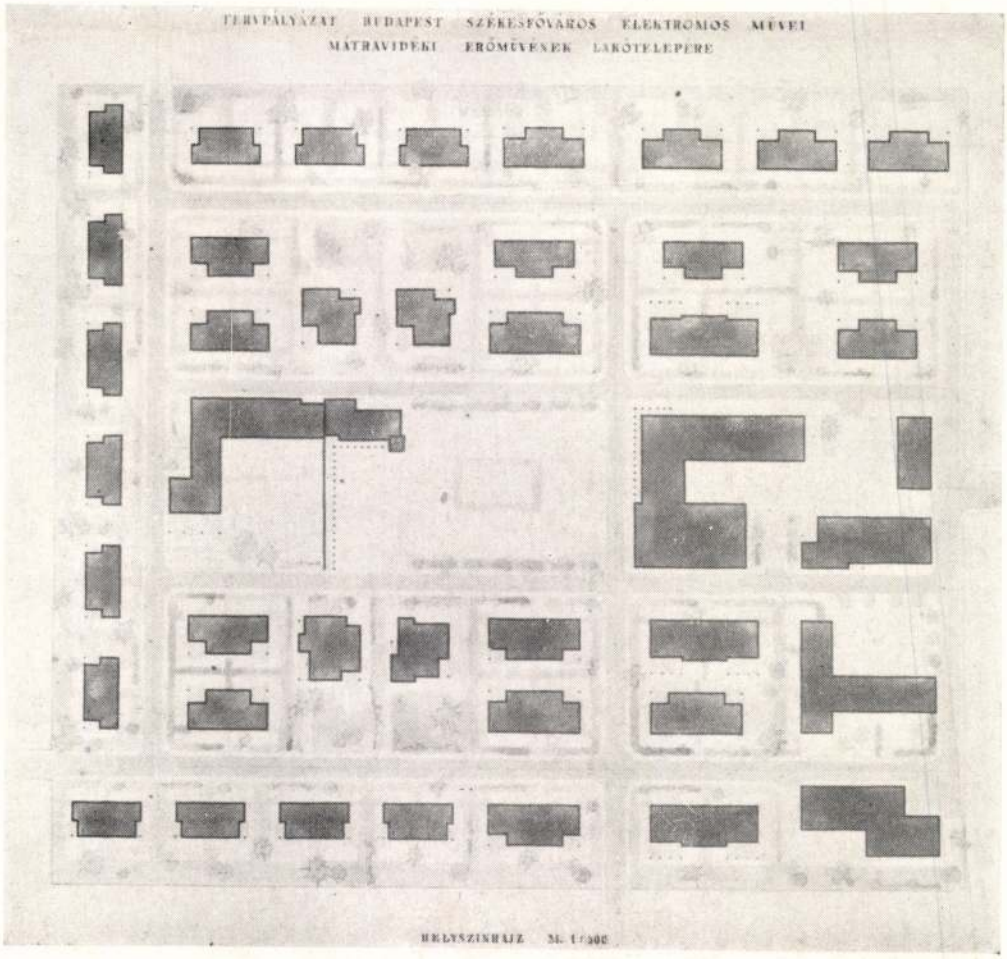

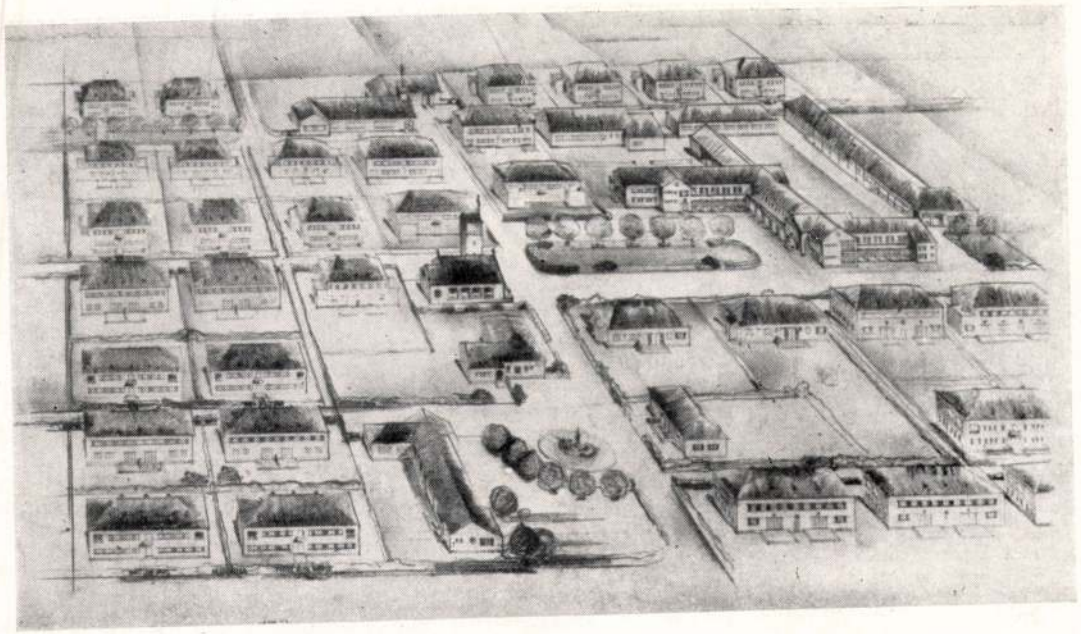

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata.
Benedek Frigyes II. díjas tervének távlati képe.

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata.
Benedek Frigyes II. díjas tervének helyszínrajza.

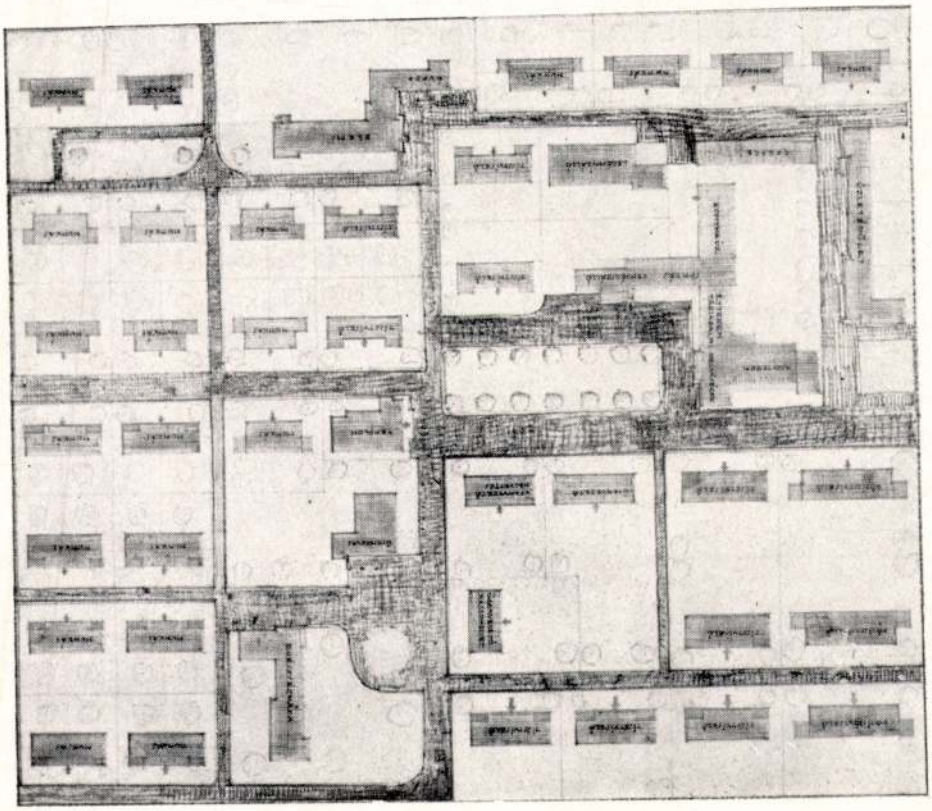

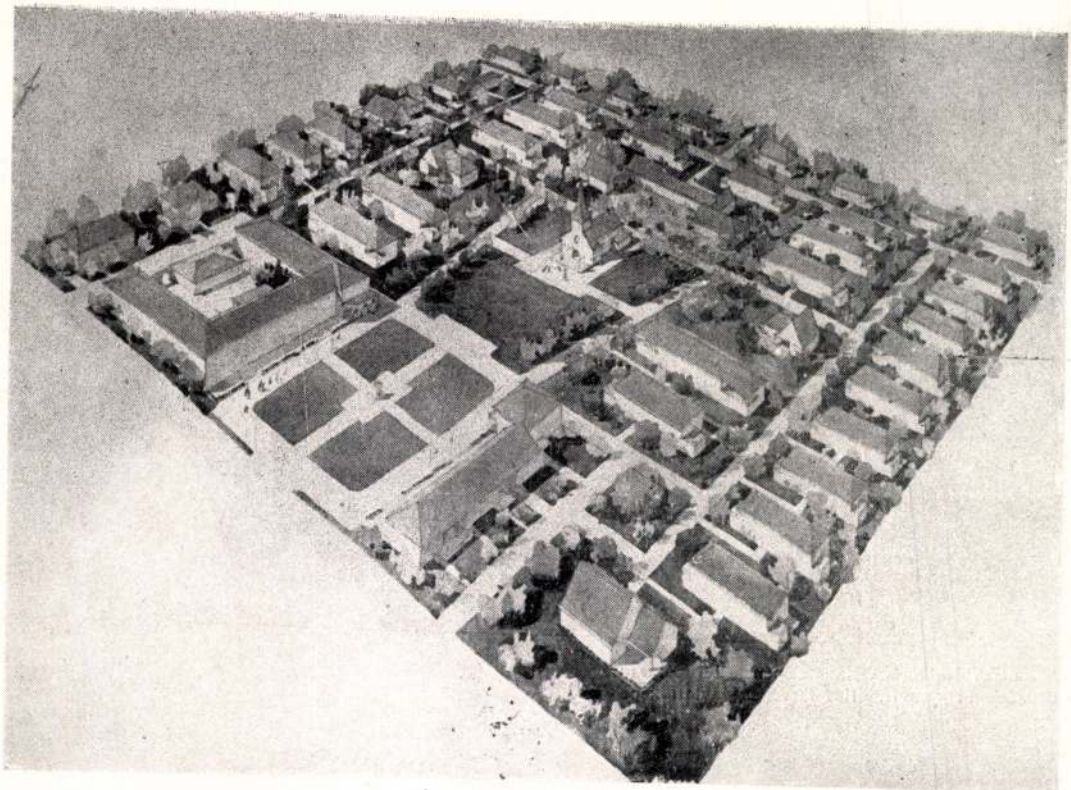

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata. Kertész K. Róbert és Weichinger Károly I. díjas tervének távlati képe.

A mátravidéki erőmű lakótelepének tervpályázata. Kertész K. Róbert és Weichinger Károly I. díjas tervének helyszínrajza.

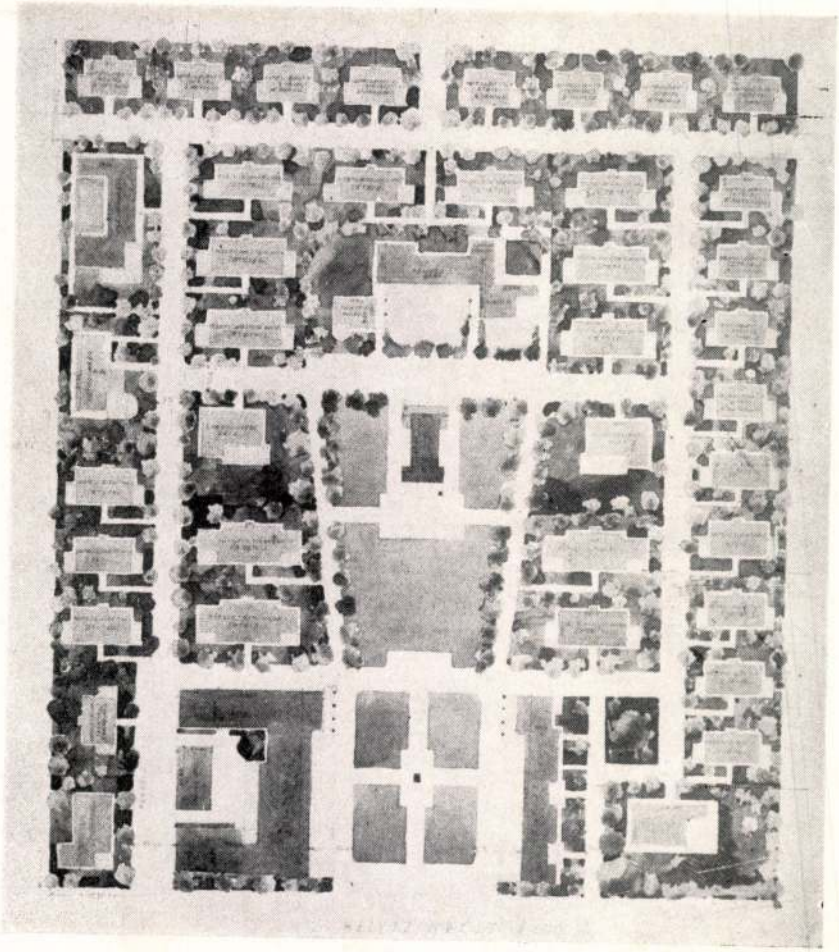

A MÁTRAVIDÉKI ERŐMŰ ÜZEMI ÉPÜLETEINEK KÜLSŐ HOMLOKZATI MEGJELENÉSE.

A magasépitési ügyosztály résztvesz a Székesfővárosi Elektromos Művek mátravidéki erőműve üzemi épületeinek külső homlokzati megjelenését biztositó nyilvános tervpályázat munkájában is. A tervpályázatot 1942. évi február hó 28. napjában megállapított lejárattal irták ki.

A tervpályázat tárgya az erőmű üzemi épületeinek éspedig a nagy kazánház, a dinamóterem, a kapcsolóterem, az irodaépület stb. külső megjelenésének megtervezése. A pályázók mellékletként megkapják az épület szükséges és nem változtatható nyílásainak bejelölésével készült kontúr alaprajzokat és metszeteket, amelyek segítségével méltó művészi megjelenést adhatnak az ország egyik legnagyobb műszaki építkezésének. Az épületek egyes jellegzetes tengelyeiről nagyobb méretarányú részletrajzok készítése is feladata a pályázóknak. Az üzemi épületek alaprajzainak megtervezése a belső gépészeti berendezéssel olyan szorosan függ össze, hogy tervpályázat tárgyát nem képezhette.

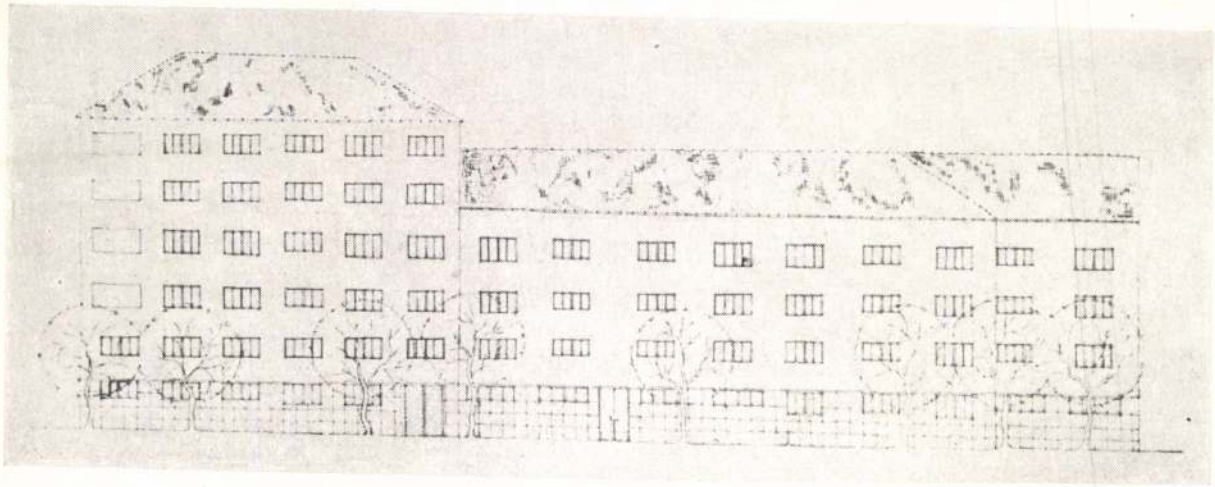

A IX. ker., Thaly Kálmán-utcai csőhálózati ügyeletes telep tervpályázata.
Kovács Ferenc I. díjas tervének homlokzata.

A tervpályázat anyaga feletti döntés folyamán jóleső örömmel állapították meg, hogy a magyar tervező építészmérnöki kar feladata magaslatán állva a komoly és nagy munkaidőt igénylő tervpályázaton teljes felkészültséggel vett részt és igen értékes alkotásokkal járult hozzá az erőműtelep létesítéséhez.

A titkos tervpályázat 1941. július hó 14. napjában megállapított lejárati határidejéig 15 pályaterv érkezett be. A bírálóbizottság munkáját augusztus hó 30. napján kezdte meg és több folytatólagos ülésén felülvizsgálván a beérkezett anyagot, a döntést november hó 26. napján tartott ülésén hozta meg *dr. Morvay* Endre alpolgármester elnöklésével.

A bírálóbizottság véleménye alapján az I. díjat *Kertész* K. Róbert és *Weichinger* Károly, a II. díjat *Benedek* Frigyes, *Sztojka* József, a III. díjat *Árkay* Bertalan, *Györgyi* Dénes építészmérnök nyerte el.

Az Elektromos Művek a bírálóbizottság javaslatára *Horváth* Szabolcs, *Kéri* Gyula, *Müller* Miksa Antal és az *Olgyay*-fivérek pályaterveit megvásárolta.

A díjazott tervek jellegzetesebb épületeinek alaprajzairól és helyszínrajzáról a következő képek tájékoztatnak.

A IX. ker., Thaly Kálmán-utcai csőhálózati ügyeletes telep tervpályázata.
Kovács Ferenc I. díjat nyert tervének
II. emeleti alaprajza.

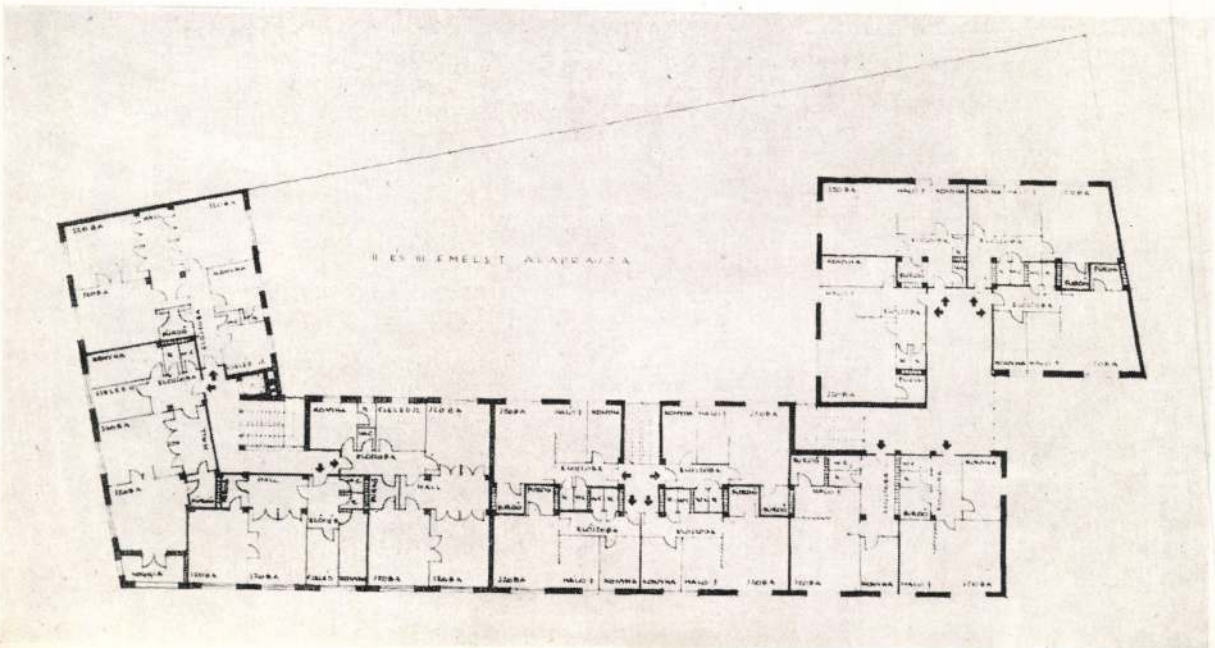

tes elemi iskolát és az ötemeletes bérpalotát. Ez vértforralló igazságtalanság. Tessék a díjszabás II. tételénél beiktatni azt a szót, hogy „ha földszintes", akkor nincs félreértésre alkalom.

Hogy épüljenek a falusi kislakások? A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet felterjesztést intézett Vass József népjóléti miniszterhez és felterjesztésében a legminimálisabb egészségügyi követelményeket, melyek betartására okvetlenül a legnagyobb súly helyezendő, az alábbiakban foglalta össze : 1. Az épület alap- és lábazati fala vízálló anyagból : kőből vagy téglából, javított fehérmészhabarcsba rakva, avagy betonból építendő. 2. Az alapfal a teherbíró talajig, de legalább 50 cm-nyire a talaj színe alá érjen. 3. A felmenő fal vályogból vagy téglából rakott, esetleg vertfal lehet, mely utóbbiba ajánlatos szőlővenyigét rakni. 4. A lábazat és felmenő fal között legalább 5 mm. vastag aszfalt szigetelőlemez helyezendő el, úgy, hogy az kétoldalt a vakolatból kiálljon. 5. A helyiségek belső magassága a padlótól a gerenda aljáig mérve, legalább 2.60 m. legyen. 6. A padláson 10 cm. vastag polyvás sártapasztás alkalmazandó. 7. A tetőnek legalább 60 cm. kiugrású eresszel kell bírnia és tűzbiztos anyaggal fedendő. 8. A padló a környező talajnál 60 cm-rel magasabb legyen. 9. Lakószobában hajópadló alkalmazandó, amelyet a felszálló talajnedvesség ellen el kell szigetelni. A szigetelés alulról felfelé a következő rétegekből álljon : a) feltöltés ; b) 20 cm. döngölt vízzáró agyagréteg vagy sovány beton ; c) egy réteg aszfalt falszigetelő lemez, 8 cm. szélesen egymásra és a fal szigetelő lemezére ragasztva forró aszfalttal ; d) 15 cm. száraz homokfeltöltés, ebbe ágyazva a párnafa, rajta hornyolt hajópadló. 10. A lakószobán legalább 2 darab, legalább 90×110 cm. méretű, keletre vagy délre nyíló ablak legyen. 11. A lakószobában belülről fülő kályha kell. 12. Két szomszédos ház vagy összeépüljön ikerház módjára, vagy közöttük legalább 2 méter távolság maradjon.

A fővárosi közmunkák tanácsának rendelkezése az Országház-téren emelendő épületekre. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa közhírré teszi, hogy 1927. március 1-én tartott ülésében 2154/1927. sz. alatt hozott határozatával, amelyhez a belügyminiszter úr 1927 május hó 9-én 41.529/1927—IV. B. Ü. min. sz. a. hozzájárult, a Budapest székesfőváros területére érvényben álló Építésügyi Szabályzat kiegészítéseként a 129. §. után beillesztett 129/a § jelzéssel a következő rendelkezést állapította meg: 129/a §. Az Országház-téren emelendő épületekre nézve a 129. szakaszban foglalt előírás mellett még a következő szabályok kötelezők. Az Országház-tér északi oldalán a Falk Miksa ucca és Személynök ucca meghosszabbítása közti egész vonalon, nemkülönben a tér déli oldalán a Nádor ucca és az Akadémia ucca meghosszabbítása közti egész vonalon — tekintet nélkül arra, hogy a tér e vonalain több telek van-e — úgy kell építkezni, hogy az épületek a téroldalt illető egész vonalán külsőleg egy egységes épületet mutassanak. Ezenkívül az északi és déli téroldal mindkét fenti egész vonalán a szemközti épületeket egymással azonos homlokzattal, azonos architekturával, egyenlő épületmagasságokkal kell megépíteni. Az épületek homlokzatát erőteljes és monumentális módon kell kiképezni, nyugodt, vízszintes párkánylezárással, oromzatok, tornyok alkalmazása nélkül A homlokzatokat kőből vagy műkőből kell készíteni; a sík alfelületeket azonban szabad az időjárás behatásának tartósan ellenálló habarccsal is készíteni. Feltűnő színű anyagokat nem szabad használni. Uccára nyitva alakított udvarral nem szabad építkezni. Az épület a földszinten kívül csak öt emeletsorból állhat. A fedélszéket úgy kell készíteni, hogy épületcsatlakozásoknál takaratlan tűzfal ne keletkezzék. A padlásteret az uccai soron semmiféle célra nem szabad beépíteni. A földszinten üzlethelyiségeket nem szabad létesíteni, csupán kávéház, vendéglő vagy iroda céljára szolgáló helyiségeket. Az épületben boltkapuzatot, hirdetőtáblát, világító hirdetőberendezést nem szabad elhelyezni. Budapest, 1927 május 23-án. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa: dr. Czabalay Kálmán elnök-helyettes.

Kórháztervpályázati döntés. Kiskunhalas r. t. város közkórház tervpályázatára beérkezett 30 pályamű. I-ső díjat nyert a karikában vöröskereszt jeligéjű mű. Szerzője Schoditsh Lajos építészmérnök, Budapest. II-ik díjat nyert a 7277—1927. kig. szám alatt iktatott Bessenyei II. jeligéjű terv.

THOLT ISTVÁN okl. mérnök
Budapest, II., Donáti-utca 26. — Telefon: Lipót 903—25.
Vizvezeték
Csatornázás
Központi fűtés
Derítő telepek

LIFT HAVERLAND ANTAL
VIII., Nap-utca 22. — Telefon: 29-69 sz.

Lakatosáruk, vasszerkezetek, kovácsmunkák
Nagy Gyula épületműlakatos
Budapest, VIII., Kőris-utca 10/a.
Telefon: J. 48-15.

MARABU ÉS ORANIER
folytonégő kályhák.
Minden kivitelben. Minden tüzelőanyag részére.
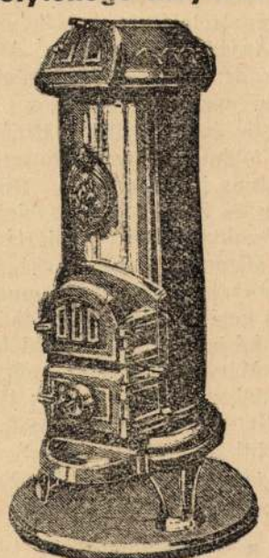
Több mint 2 és fél millió darab üzemben a világ minden részében.
MAGYAR RADIÁTORGYÁR R. T.
Vezérképviselet és mintaraktár:
Budapest, V., Kálmán-u. 18. Telefon: L. 903—08

Automobil Klub elnökét, Bánó László gépészmérnököt, Báthory István építészt, Berzenczey Domokos építészt, szegedvárosi műszaki főtanácsost, Blathy Ottó Titusz gyárigazgatót, dr. Brezstovszky Béla műegyetemi tanárt, Buday Béla ny. államtitkárt, Czakó Adolf műegyetemi tanárt, dr. Gállik István ny. h. államtitkárt, Hoepfner Guidó építészt, dr. Hültl Dezső műegyetemi tanárt, dr. Kandó Kálmán gyárigazgatót, Kende Tódort a M. Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének ügyvezető igazgatóját, Kertész K. Róbert h. államtitkárt, dr. Kossalka János műegyetemi tanárt, dr. Lechner Jenő építészt, Mandel Gyula mérnököt, dr. Mihajlits Győző műegyetemi tanárt, dr. Némethy Károly ny. államtitkárt, Oltay Károly műegyetemi tanárt, dr. Pálfy Móric főbányatanácsost, Pöschl Imre műegyetemi tanárt, Rauch Árpád mérnököt, Rohringer Sándor műegyetemi tanárt, Sándy Gyula műegyetemi tanárt, Sármezey Endre mérnök, vasuti igazgatót, Schafarzik Ferenc ny. műegyetemi tanárt, Schiffer Miksa mérnököt, Schimanek Emil műegyetemi tanárt, Schulek János építészt, Solty Lajos sz. főv. tanácsnokot, Stromszky Sándor gyárigazgatót, Szentgály Antal mérnököt, Szesztay László mérnököt, dr. Varga József műegyetemi tanárt, Verebély László gépészmérnököt, Warga László ny. sz. főv. műszaki tanácsost, Wälder Gyula műegyetemi tanárt és Zelovich Kornél műegyetemi tanárt. — Hivatalból tagjai a tanácsnak: A kereskedelemügyi minisztérium részéről: Forster Gyula h. államtitkár, továbbá Mészáros János h. államtitkár a törvényhatósági közuti, Toperczer Ákos miniszteri tanácsos, Sámy Sándor miniszteri tanácsos és Kukin Vojin miniszteri tanácsos az általános mérnöki, útfenntartási, útépítési és kőbányaügyi; Novák Ferenc h. államtitkár a hídépítési; Noszlopy Kálmán a magasépítési; dr. Tormay Géza miniszteri tanácsos az államvasuti; Szikszay Gerő miniszteri tanácsos a vasuti műszaki; Markhot Jenő miniszteri tanácsos az automobil; Kolossváry Endre h. államtitkár a posta, távirda és távbeszélő; dr. Péteri Ödön h. államtitkár a kereskedelmi és vámpolitikai; Tóry Gergely miniszteri tanácsos az ipari, közgazdasági és gyáripari; Feyér Gyula miniszteri tanácsos az ipari műszaki; dr. Ary Pál h. államtitkár az ipari, közigazgatási és Schilling Zoltán miniszteri tanácsos az ipari munkásügyi szakosztályok képviseletében. A belügyminisztérium részéről: Tatics Árpád h. államtitkár. A pénzügyminisztérium részéről: dr. Barna Aladár miniszteri tanácsos, dr. Lukács Ödön miniszteri tanácsos, Rékai Frigyes miniszteri tanácsos és dr. Szilágyi Ernő miniszteri osztálytanácsos. A földmívelésügyi minisztérium részéről: Tellyesniczky János h. államtitkár, Dorner Gyula miniszteri tanácsos és Zauner Alajos miniszteri tanácsos. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium részéről: Sváb Gyula h. államtitkár. Az igazságügyminisztérium részéről: dr. Záborszky István h. államtitkár, dr. Ghyczy Dénes miniszteri tanácsos és helyetteskénti dr. Strassenreiter Ignác kir. kúriai bíró. A honvédelmi minisztérium részéről: Lajkó Mátyás tanácsnok, mérnök. A népjóléti és munkaügyi minisztérium részéről: Hoffmann Károly miniszteri tanácsos és Klauschek Rezső műszaki tanácsos. A tanács titkára: Barsy Károly miniszteri osztálytanácsos. A tanács jegyzője: Petter Gyula miniszteri osztálytanácsos.

Beiratkozás a műegyetemre. Az 1927—28. tanévre szóló beiratkozásért az új hallgatóknak folyamodniok kell. A folyamodványok, aszerint, hogy mily fakultásra kívánja a folyamodó magát felvétetni, a mérnöki, építészeti, a gépészmérnöki, a vegyészmérnöki, vagy a közgazdasági osztály dékáni hivatalába címezve augusztus havában nyujtandók be. A folyamodványhoz csatolni kell: 1. a születési anyakönyvi kivonatot; 2. a gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt (a közgazdasági osztályba beiratkozóknak a főiskolai végzettségről szólót); 3. a szülők vagyoni helyzetéről szóló hatósági bizonyítványt; nemkülönben 4. bizonyítványt a folyamodó erkölcsi megbízhatóságáról, amelyet az az iskola állít ki, amelynek tanulója a folyamodó a mult tanévben volt. A vegyészmérnöki osztályba csak néhány hallgató nyerhet felvételt. A beiratkozások később megjelölendő időben, előreláthatólag szeptember 10—15-ike között fognak megtörténni.

Felhívás előfizetésre. Lapunk mai számához postabefizetési lapot mellékeltünk. Kérjük mindazon igen tisztelt barátainkat, kik lapunkat az év eleje óta megkapták és átvették és mindezideig az előfizetést be nem küldötték, csatolt befizetési lapon ezt elintézni szíveskedjenek.

A Mérnöki Kamara közgyűlése. A Budapesti Mérnöki Kamara ezévi tisztújító közgyűlését június 12-én tartotta meg. Sándy Gyula műegyetemi tanár, alelnök megnyitó szavaiban az elmult ciklus elnökének, Herrmann Miksa kereskedelemügyi miniszternek érdemeire mutatott rá. A közgyűlés véglegesen letárgyalta a kamara ügyrendjét. Ehhez a kérdéshez dr. Mueller Félix szólott hozzá. Maróthy Kálmán hozzászólása után a többség az eredeti ügyrendet fogadta el. Elfogadta a zárszámadásokat és az ezévi költségvetést, illetőleg meghallgatta a szavazatszedő bizottság jelentését, mely szerint több mint másfélezer mérnök szavazott. A Mérnöki Kamara új vezetőségét csaknem egyhangúan választották meg. Kamaraelnök dr. Kossalka János, a műegyetem hídépítéstanára, országgyűlési képviselő, alelnökök Sándy Gyula műegyetemi építésztanár és Zarkóczy Samu kormányfőtanácsos, a Rimamurányi—Salgótarjáni Vasmű R.-t. igazgatója lett, titkárrá Thoma Frigyest, pénztárnokká Balogh Ernőt, ügyészszé pedig dr. Kelemen Kornélt választotta meg a kamara. A szavazatszedő bizottság jelentésének meghallgatása után megjelent a teremben dr. Kossalka János, a kamara új elnöke. Sándy Gyula alelnök meleg köszöntő szavaira hosszabb beszédben válaszolt, melynek során a magyar mérnöki kar aktuális problémáira is kiterjeszkedett. Igy rámutatott arra, hogy a mérnök nagy alkotó munkájában nálunk gyakran még ma is akadályokba ütközik, mert még a kizárólag technikai jellegű munkáknál is, a legmagasabb adminisztráció, a felügyeleti, a javaslatot tevő, de sokszor még a végrehajtó szerv is jogászokból áll, úgy hogy valójában csak a felelősség hárul munkájából a mérnökre. E súlyos sérelmek orvoslásának sürgősségét hangsúlyozva, beszéde végén arra kérte Kossalka János a tisztikart, hogy a régi ügyszeretettel és buzgalommal támogassák a kamara ügyeinek intézésében. Utána az Országos Kaszinó különtermében közel százterítékes társasebéden ünnepelték a Budapesti Mérnöki Kamara új tisztikarának tagjait.

Az építési díjszabályzat tökéletesítése lett a Mérnöki Kamara egyik legsürgősebb és legfőbb feladata. Megdöbbentő az a pongyolaság, amely a jelenleg érvényben levő díjszabáson végigvonul, mely arra alkalmas, hogy az építész véres verejtékkel megdolgozott munkáját alábecsülni segítsen az amugy is mindig szükkeblűn építtető előtt. Igy csak két pontra mutatunk rá itt. A díjszabás II. osztályába van besorozva a falusi kórház, az elemi iskola és a kétszobás lakású bérpalota. Megdöbbentő! Eszerint a díjszabásra való utalással számítják el azután a hatóságok az 50 milliárdos legmodernebb kórházépületet, mert véletlenül nem a város közepén, hanem a falu szélén épül, ugyanigy a kétemele-

ÖTVENEGYEDIK ÉVFOLYAM 25—26. SZÁM. 1927 JULIUS 1.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő=150000 K, félévre 6 pengő=75000 K. — Egyes szám ára 0.80 fill.=10000 K — Postacsekkszám 49197 Hirdetési dij: %/m-kint 0.20 fill.=2500 K

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., Ménesi-ut 7/c TELEFON: JÓZSEF 132—95.

A lakásépítés és a lakásfelszabadítás kérdése

A Budapesti Mérnöki Kamara építészmérnöki szakosztálya folyó hó 24-én tagértekezletet tartott. Mindjárt előljáróul megemlítjük, hogy szükségesnek és fontosnak látjuk minden ilyen hasonló súlyos kérdésben a tagértekezlet egybehívását és úgy véljük, hogy ezeket a jövőben rendszeresiteni is kellene, mert ez az egyedüli fórum, ahol az építészség véleménye kialakulhat, kifejezésre juthat. Maga az értekezlet igen komoly és lehiggadt légkörben folyt le és így minden okunk megvan arra, hogy a kormányhoz intézendő fölterjesztésünk a megérdemelt súllyal fog a latba esni.

Időszerűvé vált a kérdés egyrészt abból az alkalomból, hogy a Budapesti Ügyvédi Kamara fölkeresett bennünket, hogy a közös érdekből egységes állást foglaljunk a szellemi pályán működők védelmében, — de másrészt és főleg a kormányzat részéről kilátásba helyezett novemberi fölmondás lehetősége 1928 május havi érvénnyel is sürgeti az ügy megvilágitását és az állásfoglalást.

Sándy professzor elnöki megnyitója után a kérdés előadója Maróthy Kálmán ismertette röviden és tömören összefoglalva a lakásügyet, a háború előtti évektől kezdődőleg napjainkig és kifejtette, hogy miben áll a lakáskérdés. Az Ügyvédi Kamarával való együttműködésről — habár elvben helyeseljük a föllépést — lemondtunk azért, mert kamaránk tagjainak összetételére figyelemmel nem elégedhetünk meg csupán a jogos egyéni érdekvédelem kifejezésre juttatásával, hanem foglalkoznunk kell ezen túlmenőleg a kapcsolatos kérdésekkel is. Az egésszel, mint közgazdasági és szociális problémával s ezért külön és önálló fölterjesztéssel kívánunk élni. Reméljük, hogy ez az önálló úton való járás, az általunk nagyrabecsült ügyvédi kamarában semmi félreértést sem fog kiváltani. A mérnökség mindig készséggel fog a jogászsággal együtt működni, valahányszor azt a köz vagy a szellemi foglalkozást űzők jogos érdekei megkívánják. Azonban a lakáskérdés foglalkozásunknál fogva egy velünk szorosabb kapcsolatban levő ügy, amelyben mi intenzivebben vagyunk érdekelve, ebből folyólag azzal nekünk behatóbban is kell foglalkozni.

Az előadó a kérdés történelmét vázolva, reámutatott a háború előtti lakásviszonyokra, amelyről tudjuk, hogy már akkor sem voltak kielégitők, mert már akkor is mérsékelt lakásszükség állott fenn. Ezért létesült már 1907-ben állami kezelésben 1000 munkáslakás, majd 1908-ban 10.000 ilyen lakásnak az építése vétetett tervbe, amelyből 1913-ig a Wekerle-telepen kb. 4000 darab készült el. Azonban a lakáshiány egyre fokozódott, a korlátozó rendelkezés pedig a háború alatt 1917-ben lépett életbe. Ma céltalan ennek a korlátozásnak a helyes vagy helytelen voltát vitatni. Meggyőződésünk, hogy ez a háború szükségszerű következménye volt s az adott helyzetben mást cselekedni nem lehetett. Jólehet, hogy ezt az intézkedést egyesek a maguk javára kihasználták, de a hiénák mindenütt ott vannak, ahol préda várható.

A lakásinség tetőfokán az állam különböző kedvezményekkel kivánta életre kelteni az épitkezést, de ez az akció keveset produkált. Igy lép előtérbe úgy az állam, mint a főváros részéről a saját kezelésben való épitkezés és a törekvés, igy kielégiteni a lakásszükségletet. Ma már belátható, hogy ez a mód nem oldja meg a kérdést. A külállamokban végzett ebbeli kisérletezések tanúlságaként megállapitható, hogy Németország példája az egyedül célravezető. A lakásépítés megoldása az olcsó kölcsönben rejlik. Az olcsó kölcsönt lehetővé kell tenni s az itt mutatkozó esetleges veszteségeket az államnak kell viselni, mindaddig, míg a gazdasági viszonyok fokozatos javulásával az építési kölcsön ép úgy, mint a békében olcsón kapható lesz, röviden, míg a lakásépítés ismét üzlet lesz.

Az első fölszólaló Weimess Márián volt, aki a lakásoknak a tervezett közel jövőben leendő fölszabadítását

katasztrófálisnak tartja. Szükséges a fokozatos béremelés lehetőségét megadni egész 100%-ig, amikor is a háztulajdonos minden jogos anyagi igénye kielégítést nyert, fölmondás nélkül.

Wellisch kamarai tag a határozott és mielőbbi fölszabadítást kívánja.

Láczai-Fritz Oszkár szerint veszélyes a gyors fölszabadítás és egy kiegyenlítő gondolat az volna, hogy egyelőre a lakásoknak csak 60—70%-a volna fölszabadítható, mert a vagyonosabbak könnyebben elviselik a szabaddátétel esetében várható nagyobb terheket. A szegényeket kell megvédeni a túlkapások ellen. (Fölszólaló itt figyelmen kívül hagyta, hogy Budapest lakosságának cca 60%-a lakik kislakásokban zsúfoltan.)

Thoma főtitkár: a munkásság politikai hatalmánál fogva majd keresztül viszi a kislakások védelmét. Itt tulajdonképpen az intelligens középosztály szorul gyámolításra.

Gyenes Lajos az 1927. év közepén lejáró 30 éves adómentesség 1—2 évvel való meghosszabbítását tartja szükségesnek.

Hoepfner Guidó, Szabolcs Ferenc és Warga László voltak azok az értékes fölszólalók, akik a helyes nyomon haladva a kérdést abból a szemszögből bírálták, amelyből azt nagy közérdekű voltánál fogva illő és helyénvaló is bírálni. Szakítottak végre azzal az egyoldalú beállítással, amely a lakásproblémában csak az építőérdekeltség kenyérkérdését látja. A lakáskérdés ezen messze túlmenőleg egyetemes közérdek és elsőrangú szociál-közgazdasági probléma. Ebben a beállításban kell szemügyre vennünk és nem mint parciális kérdést. A rendezését pedig a szociális belátás jegyében kell végrehajtani. Ha ezt a vezető motivumot elfogadjuk, akkor ezzel együtt el is vetettük azokat a határidő-itűzéseket, mint amelyeket — jólehet nagy jóakarattal, de ugyanakkora dilettántizmussal — sajnos ép a népjóléti kormányzat gyakorol. A lakások fölszabadításának időpontját, mint Warga műszaki főtanácsos mondotta, nem szabad és nem lehet fix határidőhöz kötni. A lakásokat akkor lehet fölszabadítani, amikor a lakásínség megszünik, amikor kellő számú lakás áll majd a lakosság rendelkezésére. A szabad rendelkezési jog a háztulajdon terén egy függvény. Függvénye pedig az általános gazdasági helyzetnek, a termelt lakásmennyiségnek, helyesebben a kínálat és kereslet közötti normális viszonynak és végül a lakók teherbíró képességének.

Helyes úton haladunk a lakbérek fokozatos emelésével, de állandóan kitűzött és később be nem tartható terminusokkal izgatni a kedélyeket igazán fölösleges és a célt nem szolgálja. A fokozatos béremelés is csak úgy hajtható végre, ha egyik kezünket a gazdasági élet ütőerén tartva, azt állandóan figyeljük, mert csakis javuló tendencia, vagyis a polgárság kedvező kereseti viszonyai mellett lehet mind több és több terhet rakni az adófizetők vállaira. De ha a gazdasági helyzet javul, akkor az olcsó építési kölcsön megszerzésének a lehetősége is nagyobb, ami viszont az építő tevékenység megindulásában fog jelentkezni.

Meg kell állapítani Budapest lakásszükségletét. Ez a kiinduló pont. Elismerjük, nehéz feladat, főleg tudva azt, hogy a most épülő 2800 városi lakásra 12.000 pályázó jelentkezett. A megállapított szükséglet tervszerű fölépítését kell végrehajani. Megfontolandó azonban, hogy a lakásszükséglet a végrehajtás ideje alatt is jelentkezik. A lakáskereslet nemcsak a lélekszámszaporodással arányosan növekszik, az a lakosság gazdasági helyzetének javulásával, az évek mulásával (új családok alakulása) és a lakásstandard emelkedésével is összefüggésben levő, állandóan jelentkező és növekvő szükséglet, amelyet jelentkezésével arányosan állandóan ki kell elégíteni.

Nekünk technikusoknak, amidőn a lakáskérdésben fölemeljük szavunkat, nem szabad hangulatokban ringatódzni és illúziók után indulni. Hangoztatnunk kell, hogy a lakások fölszabadítását egy reális számításnak és egy tervszerű lakásépítési programmnak kell megelőzni.

Már 1924-ben is voltak, kik azt állították, hogy lakásszükség nincs, ami van, az csak látszólagos (sic !). Ma is vannak ilyenek. Ezeknek feleletül annyit mondhatunk, hogy amíg lelépési díj nélkül nincs lakás és amíg 2800 készülő lakásra 12.000 igénylő jelentkezik, addig lakásínség van. Az ok szintén kézenfekvő. Kezdődik azzal, hogy Budapesten mindíg lakásínség volt, még a béke éveiben is, amint azt az előadó is említette. Ezzel a rossz starttal indultunk a háborúnak, amely természetesen csak még jobban lerontotta a lakásviszonyokat. Érthetővé teszi a nagy lakásszükséget a kedvezőtlen népesedési mozgalom mellett az a körülmény, hogy új családok napról-napra keletkeznek, továbbá, hogy a lakásokkal szemben támasztott igények a fejlődés törvénye alapján és a kúltúra haladásával állandóan emelkednek. (Élénk megcáfolására az összehúzódási elmélet híveinek.)

Kultuszminiszterünk szerint középeurópában fennmaradásunkat csak kultúrális fölényünkkel tudjuk biztosítani. A kultúrális fölénynek azonban igen bántó és disszonáns mellékzöngéje a depopulátion, a tbc., a gyermekhalandóság olyan arányokban, mint azt a statisztika kimutatja. Ajánljuk a népjóléti miniszternek, hogy a kultúrfölény kiegészítőjeként a jó közegészségügyről gondoskodjék, amit csakis kellő számu egészséges lakással, vagyis helyes lakáspolitikával érhetünk el. Mert mit sem ér a tudomány acélpengéje egy lázas beteg kezében. Nekünk a szláv gyűrű közepén vasizmok és idegzetre van szükségünk, hogy a tudomány acélpengéjét kellőkép forgatni is tudjuk. Cs.

KRÓNIKA

Pucher István a választott bíróság elnöke. A Budapesti Építőmesterek, Kőművesmesterek és Építési Vállalkozók Szövetsége választott bíróságának elnökéül bagosi Pucher István okl. építészt és építőmestert választották meg.

Kinevezték az Országos Középítési Tanács tagjait. A magyar kir. kereskedelemügyi miniszter az „Országos Középítési Tanács"-nak a Kormányzó Úr Őfőméltósága Budapesten, 1923. évi július hó 23-án kelt magas elhatározásával jóváhagyott újabb szervezete alapján ezen tanács tagjaivá az 1932. évi december hó 31-ig terjedő hatéves működési időszakra kinevezte: Alpár Ignác építészt, gróf Almássy Sándor, a Kir. Magyar

DRÓT-SZÖVET-FONAT-KERITÉS. VI., TERÉZ-KÖRÚT 43. TELEFON: 147-79, 203-71.

Kertész K. Róbert [redacted] építén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 175-185.

komor János: A Maglódi-uti weretet-otthon pályaterve.

Kertész K.Róbert

Bp.Bazilika-Nemzeti Szinh.rend.

Tér és Forma, 1936 IX. 189

Kertán K. Róbert
Lestó

8 órai Nyság
1924 aug. 9.

Kertész K. Róbert építész, művészeti
író, kultuszállamtitkár

Pesti Hirlap. 1923. jan. 30. 3
Kertész K. Róbert előadása a műemlé-
kekről

Kertész K. Róbert épitén

Tér és Forma, 1931.

IV. évf. 317-326. o.

Winkler Onkár: Hajatb Tanulmá-
nyok a lakásprob-
lémához.

Kertész K. Róbert, építész, művészeti író,
Kultuszminisztérium

Pesti Hirlap. 1923. szept. 23. 3

A képzőművészeti Panáes Zala
Györgyék ellen

Kertész K. Róbert

vrád

MÉ. 1922. 1–3. 4.
25. l. (Margitszigeti
evezőszlubházak.)

vegyes

C. 29

1 Rôt. 8e

Leguay

M. Louis

Notice sur un grès sculpté

De l'époque de la pierre polie trouvé à

La Varenne-Saint-Hilaire (Seine)

OHL GYÖRGY Különle
n 87—25. Budapesten, VI., Szondy-u. 98|a T

61 fill., Knuth Károly (Budapest)

munkára 22%, a mázo
üveges munkára 20%, F

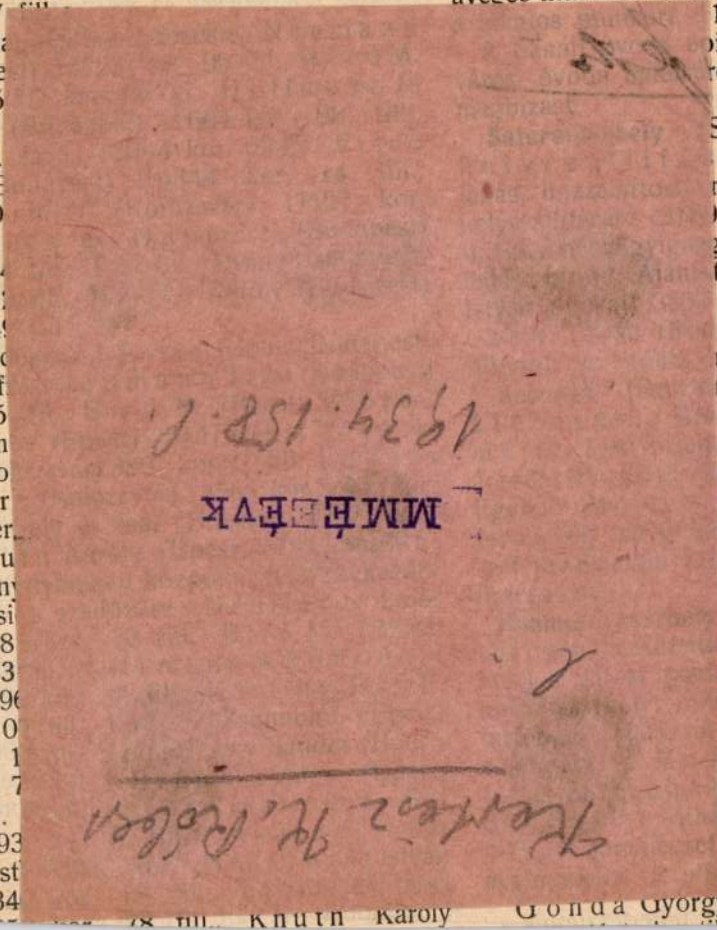

MMÉÉVK
1934.158.f.
Pertesz M. Róbert

Gonda György aj

Esterházy agyagáru
yhákra 241 k., Schön-
st) asbest padló esetleg
iv ajánlattal és pedig
6,223·50 k., 18,280 k.,
nűvek r.-t. (Budapest)
54 k., Hanse Ora-
t) asbestolin padló és
„Dolomenť" hézag-
pest) dolomenť padlóra
Péter vasbetétes műkő
Walla József vasbeton
Walla József műkő
ernit" művek (Buda-
eternit" pala fedésére
4·14 k. egységárral,
(Budapest) parafakő
Magyar Rabitz
hézagmentes padlóra
Sopron) műkő lépcsőre
e és Weisz Oszkár
e 14,966·75 k., vas-
84 k., parafakőburko-
Rella N. és unoka-
on födémre 37,126·52

belül fog megtörténni.
é s.) A muzsla—duna-
55 km. szakaszának
08 fill.) és a dorog—
.956 km. szakaszának
fill.) Esztergom vár-
8-án árlejtést tartott.
r Gáspár és fia (Pár-
ócsi utra 20881 kor.
utra 15681 kor. 64
udapest) a dorog—
12004 kor. 54 f.-el.
gett felterjesztették a

Zágráb. (Magasépitkezések Puszta-Szabolcs állomáson.) zágrábi üzletvezetősége május 8-án tartott az Adony Puszta-Szabolcs állomás sitendő magasépitményi munkák elő. Ajánlatot tettek: Kallos Adolf és Richárd (Budapest) 41.393 kor. 03 fill. Mór és fiai (Simontornya) 41.919 kor. Schmidt és Sonnenberg (Zágráb kor. 40 fillérrel.

Az ajánlatok döntés alatt állanak.

b) Szállitások.

Budapest. (Repceolaj szállitás részére az 1909. szeptember 1-tő augusztus végéig szükséges 15,000 m olaj szállitására az anyag és leltárk szakosztályban május 11-én tartott a következő cégek pályáztak: Mell tsai (Győr) 6000 mm-ra 99·35 kor. ab üres hordót 4·60 k.-ért veszi vissza. gazdasági gyártelep (N 2000 mm. napraforgó olajra 87·68 Nyirbátor, az üres hordót 5 koronáért vál Kohn Adolf és társa (Budapest) mm.-ra 99·35 kor. ab Győr, az üres 4·60 koronáért veszi vissza, Bernau (Budapest) 5000 mm.-ra 99·60 koron Budapest—Angyalföld, vagy Budapest—pályaudvar, a hordóért 4·50 koronát ad ipar társaság (Budapest) 15,000 99·60 kor.-val mm-ként ab budapest és istvántelki szertárak, az üres hordó koronát ad.

Döntés még nem történt.

Budapest. (Egyenruhaszál A budapesti m. kir. horvát szlav

K

~~Foerk Ernő~~

~~Hüttl Dezső~~

mics

cé

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő

Wälder Gyula

Corvin Eossomt Captal

ÉIÉM, 1930, 41-42. sz

168. l.

P

Kérjük a munka szíves el

megtörténtéről az értesitést

Budapest, 1913. decembe

Rigler r.-t. E

(3)

Mária Teréziától — Firenzéig

Egy pesti fiatal pár nemrég Firenzében járt nászúton. Gyönyörű tükröt vásároltak, mely útközben hazafelé kissé megsérült. Pedig nagyon becses darab — mondták, amikor átadták Grünberger Jenő csillárkészítőnek —, régi velencei barok darab. A Klauzál-téri mester gondosan megreparálta a szép műtárgyat. Mikor azután hazaszállította, megmondta a fiatal párnak, hogy kitől vették Firenzében s megmutatta a számlát is arról, hogy hány hasonló »eredeti velencei« tükröt szállított ő ezidén a cégnek Firenzébe.

Mert nemcsak nászutasok, de tapasztalt művásárlók sem tudják mind, hogy a Klauzál-tér 2. számú bolt mögött, mely kívülről csak csillogó-villogó lámpákat árul el, belül valóságos ezermester-műhely rejtőzik. Mária Terézia korának barokkastélyai, bútorai, angyalos oltárai, lebegő tritonjai, graciózus almáriomai, aranytól harsogó gyertyatartói és facsillárai úgy támadtak itt fel hosszú folyosókon és ijesztően sötét raktárakban, mintha a történelem űzné tréfáit.

Grünberger Jenő csöppet sem titkolózik az alchymisták módjára. Elmondja, hogy nagyon kitünő építészek s berendezők (Kertész K. Róbert, Kozma Lajos) mintái után dolgoznak jelenleg és épúgy megadják a belügyminisztériumnak a reprezentáció fényét, mint a Lukács-fürdőnek a csillogást. De ugyanakkor százszámra exportálják a barok székeket, a renaissance-stílű asztalokat is, megadott modellek után, a garnitúrák kiegészítéséül. Kópiák, stílusutánzatok, díszítmények, de vas- és bronz-fémmunkák is egyazon erőből táplálkoznak: a műhelytulajdonos formaötleteiből és alapos rajztudásából. Igen, az egész úgy tűnik fel, mint bravúros bűvészmutatvány.

— Mária Teréziától Firenzéig mindent elővarázsolunk ebben a boszorkánykonyhában. És amellett itt vagyunk a legzajosabb és legreálisabb világban: a Klauzál-téren.

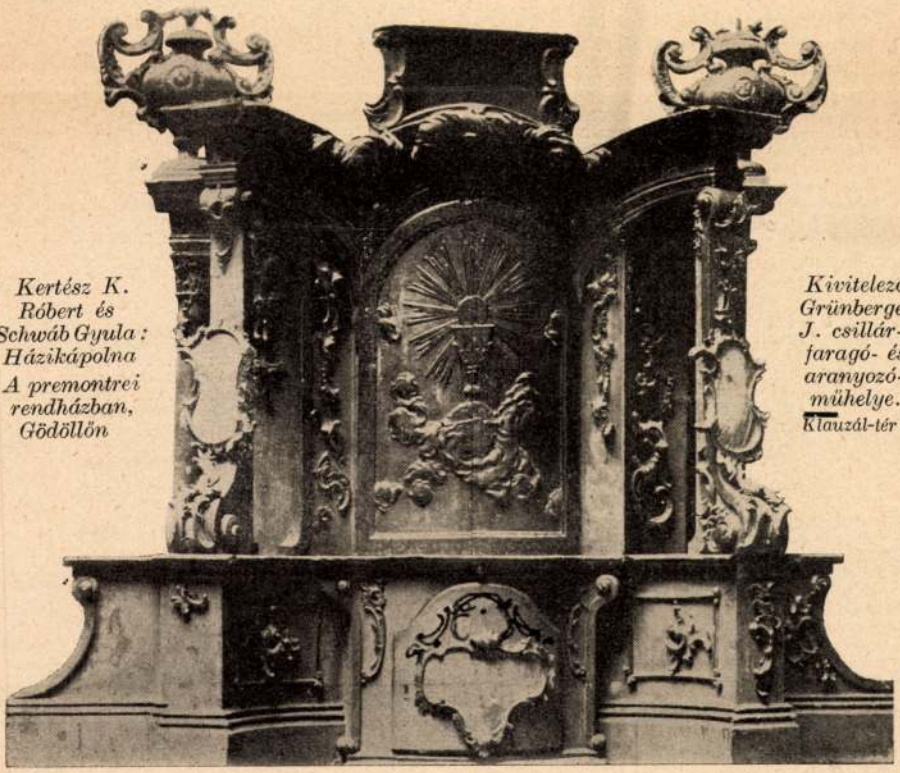

Kertész K. Róbert és Schwáb Gyula: Házikápolna A premontrei rendházban, Gödöllőn

Kivitelező: Grünberger J. csillár-, faragó- és aranyozó-műhelye. Klauzál-tér 2.

A Műgyüjtő 1929. 263. l.

KÜLÖNFÉLE AUKCIÓK

Galerie Moos, Genf.
1929 május 28—29.

	Márka
Canapé corbeille, Louis XV, 101 × ×175 × 65 cm	8.667
Szalongarnitura, Louis XVI, kanapé és 4 szék	5.063
Commode, Louis XVI, 85 × 93 × 46 cm	2.916
Íróasztal, Louis XV, 95 × 96 × 49 cm	6.642
Secretär, Louis XV, 116 × 92 × 40 cm	5.382
Állóóra, Louis XVI, aranyozott bronz, figurális díszítéssel, 43 × 43 cm	3.216
Faragás, Krisztus a templomban, Colmari iskola XV. század, 51 × 62 cm	2.916
J. E. Liotard: Férfiképmás, pastell, sign. 1788, 42 × 36 cm	5.832

Hotel Drouot, Paris.
Cohen-gyüjtemény, 1929 június 5—6.

Boudin: Tengerpart, hajókkal, sign., 41 × 55 cm	5.500
Boudin: Vihar a tengeren, sign., 40 × 55 cm	4.683
Jongkind: Kikötő, ceruzarajz, 23 × 33 cm	1.017
Thaulow: Fiákker, 51 × 60 cm	1.833
Fél. Rops: Címlapvázlat, krétarajz, 24 × 14 cm	500
J. Lefébvre: Nő, profilban, 38 × 25 cm	542
A. Stevens: Fiatal nő öltözködés közben, 38 × 24 cm	552

Ingres-gyüjtemény, 1929 junius 21.

Ingres: A festő első feleségének képmása, 68 × 55 cm	119.000
Ingres: P. Lemoyne szobrász képmása, 46 × 35 cm (ugyanennek a képnek 1908-ban a Chéramy-árverésen 520 francs, 1911-ben a Vente Haro-n 300 francs, volt az ára; ritka példája az áreltolódásnak)	62.000
Ingres: Lady Cavendish Bentink képmása, ceruzarajz, 20 × 16 cm	34.000
Ingres: A múzsák születése, akvarell, 25 × 57 cm	24.000

Szines metszetek, 1929 június 12—13.

Debucourt: Promenade de la Gallerie du Palais Royal	3.833
J. P. M. Jazet: La Promenade du Jardin Turc	3.667
L. Guyot: La Sonette et le Déjeuner interrompu, J. B. Mallet után	3.750
L. M. Bonnet: Le premier pas à la Fortune és L'auteur provisé	3.333
L. Le Coeur: The Palais Royal Garden Walk, írás előtt	2.833
Debucourt: Frascatti, színezett	1.708

Galerie Georges Giroux, Brüssel.
1929 május 13.

Léon Frederic: A manzárd, sign. 1884, 79 × 99 cm	960
Kétszemélyes kávékészlet, brüsszeli	432
Márványurna, aranyozott bronzzal díszített, 54 cm magas, egy pár	528
Állóóra, 55 cm magas, ú. n. »Religieuse«	504
Ébenfa díszszekrény, teknőcberakással, 178 × 96 × 44 cm	1.080
Nagy állóóra, 240 cm magas, berakott, Louis XV., sign. Wouteris Eskes, Haag	2.280

Sotheby & Co., London.

Mr. Gabbitas ezüstgyüjteménye, 1929 június 27.

Teáskanna, lámpával és tálcával, 33 cm magas, sign. P. Lamerie, London 1736	30.620
Dísztányér, egy pár, 32 cm átmérőjű, vésett címerrel, London, 1720. évből	18.136
Tál, 28 cm átmérőjű, Queen Anne, I. Reid, London, 1704 munkája	9.975
Levesestál, fedeles, P. Storr, London 1807, 46 cm széles	4.182
Fedelescsésze, Charles II., London 1667	7.670
Kávéskanna és kisebb tejeskanna, előbbi 28 cm magas, P. Lamerie, London 1738	11.832

1929 július 3.

Ghirlandajo: Madonna, 78 × 55 cm	122.400
Lorenzo Costa: Férfiképmás, 40 × 33 cm	37.500
Antonio Moro: Önarckép 66 × 48 cm	16.32
F. Lippi: Madonna, 53 × 61 cm	19.380
Canaletto: Romok, 88 × 122 cm	16.320
Aldegrever: Női képmás, 50 × 35 cm	22.440
Memling: Triptichon, 101 × 131 cm	30.600
Barend van Orley: Szent család, 92 × 104 cm	18.768
Mabuse: Szt. Magdaléna, 56 × 43 cm	6.528
Cuyp: Gyermek képmása, 76 × 64 cm	44.880
Jan van Ravesteyn: Női képmás, 70 × 50 cm	15.912
Raeburn: Lady Campbell képmása, 73 × 61 cm	75.480
Raeburn: Előbbi kép párdarabja, a férj	17.340
Romney: Női képmás, 76 × 64 cm	48.960
Zoffany: Fiatal fiú, néger gyerekkel, 116 × 89 cm	19.380
Hoppner: George walesi herceg, 248 × 147 cm	8.364

Christie, Manson & Woods, London.
Viscount d'Abernon gyüjtemény, 1929 június 26.

Szalongarnitura, Louis XIV., 4 karosszék és négy szék, Beauvais-bevonattal	45.053
Szalongarnitura, 2 bergère és 4 szék, szign. F. Remy	19.278
Támláspad, Louis XV., gobelinnel	22.491
Asztal, berakott, Louis XV.	14.566
Hosszúkás asztal Louis XV., szign. P. Pointe	22.500
Régencecommode, dúsan bronzveretezve	24.633
Kis íróasztal, Louis XV., szign. Pioniezet Denizot	10.067
Keselyű, fehér-fekete porcellánfigura, egy pár, Kang-Hsi	6.426
Férfialak, porcellán, 34 cm magas, egy pár, Kang-Hi	6.854
Kien-Lung váza, egy pár, 54 cm magas, táj- és virágdísszel	5.355
Meisseni csoport, nő és harlekin	3.749
Bársony, XVI. század, virágmintás, 157 × 120 cm	7.497
Ispahan-szőnyeg, XVI. száz., 510 × 195 cm	33.201
Terrakotta mellszobor, fiatal nőt ábrázol, Pajou-tól	12.424
Lyoni iskola, XV. száz., faragás, férfi mellszobra	9.853
Polyklet iskolája, V. század Kr. e., Egy atléta feje, kő	5.141

1929 július 13.

Chippendale-mahagoni szék, 12 darab	59.976
Sheraton-kommod, berakott, egy pár	21.420
Sheraton kétajtós könyvszekrény	13.280
Sheraton-asztalka, festett lappal	8.996
Brüsszeli gobelin, négy darab, XVIII. sz. elejéről, J. de Vos-tól, Teniers stílusú falusi jelenetek	43.911
Queen Anne-szék, diófa, hat darab	18.850

hivatalos lapja", mely telisded-teli van a technikus és rajztermi életből merített tárgyú frappáns rajzolatokkal, carricaturákkal s kacagtató szövegmagyarázatokkal. Maga a füzet „előéneke" megmondja, amit mi róla mondani akartunk, azt tudniillik, hogy mikor tanár és hallgató körülülik a fehér asztalt, ez a közelség váltja ki a lelkekből a kölcsönös szeretet melegét; az ifjúság varázsa, a vídámság és humor az a mágnes, mely a lelkeket erősekben egymáshoz vonzza. Ebben a harmóniában tűnnek el a választófalak tanár és hallgató közül, s ilyenkor hullámzik bennük igazán a szellemi közösség érzete. Azért mi is örömmel üdvözöljük e pompás album megjelenését. A csapongó jókedv forrása kíván lenni a „Megfagyott Muzsikus", melyben évődve mutatnak rá egymás furcsaságaira, s egymás hibáit s gyöngéit szemlélve nem gúnyos vigyorgás, hanem együttérző lelkek mosolya ül ajkukon. A füzet ára 2 korona, s kapható a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet, valamint a M. É. Sz. helyiségében. Az album szerzői *Janszky* Béla, *Tátray* Lajos, *Erdős* Lajos építész hallgatók. Megérdemlik amit kívánnak, hogy oly szeretettel forgassuk e lapokat, mint a minővel ők a technikus humor virágait szedegették egy csokorba. *L—r.*

Művészi hirdető lap. Az 1906. évi szentpétervári építészkiállítás rendező bizottsága, mely orosz magánmérnökökből és építészekből alakult, nyilvános s nemzetközi pályázatot hirdet a kiállítás művészi plakátjára a következő feltételekkel: A pályázaton bárki résztvehet, a falragasz rajza 1·40—1·70 *m*, a feketének beszámításával négy színnél több nem alkalmazható, de egyszínű is lehet. A rajzokat lepecsételt jeligés tekercsben kell beadni a kiállítás rendező irodájába (Szt.-Pétervár, Serpuchowskaja 10.). A pályázat f. é. május 29-én d. u. 4 órakor jár le, külföldiekre a postára adás ideje számít. Pályadíj 150, 100 és 50 rubel. *D.*

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mű- és középítési szakosztályok ülése május 8-án. Elnök *Ney* Béla, jegyző *Hültl* Dezső, jelen volt 50 tag. Az ülés megnyitásául az elnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg *Lipthay* Sándor elhunytáról. Azután *Bobula* János ismertette a teremben kifüggesztett terveken a *Törökbankház tervpályázatát*, mely szokatlan föladatául a szűk telken kizárólag *irodaház* létesitésében a telek legteljesebb kihasználását és azt tűzte célul, hogy az irodahelyiségekbe az utcáról közvetetlenül lehessen bejutni, és az épület Budapest egyik sajátos »látványossága« legyen. A biráló bizottság (*Báthory* István, *Bobula* János és *Kabdebó* Gyula) a beérkezett 20 mű közül 11-et kiselejtezett, mert a jelzett főelveket nem követték; az I. díjat a Kármán és Ullman kőarhitektúrás, a két egyenlő II. díjat Hegedüs Ármin és Böhm (vas és üveg) továbbá Mezei Sándor és Sebestyén Arthur művének itélte, megvenni ajánlta: Heidlberg Sándor, Pap és Szabolcs, Jónás Zsigmond és Szabó Gyula pályaterveit. — Azután *Hübschl* Kálmán a *berlini dómot* ismertette, előrebocsátván a dóm építkezésének szinte a 17 századig visszanyúló történetét. Alig van a világon építészeti mű, melyhez annyi nagy gondolat és törekvés fűződnék, mint a berlini dómhoz. A nagygyá nőtt protestantismus a maga Szent-Péter-templomát kivánta ebben megvalósítani; egyszersmind kifejezésre akarja juttatni Poroszország nagyságát is. F. é. febr. 17-én a német császár jelenlétében nagy ünnepségek között avatták föl a nagy építményt, melynek kiegészítő rész a Hohenzollern-ház kegyelet-temploma illetőleg mausoleuma. Ez utóbbiaknak arkádjait Cornelius Péter kartonjai után fogják freskokkal ékesíteni. Az eredeti kartonok a 19. század közepén készültek és a national galleriaban vannak elhelyezve. A dóm maga nagyalkotása a kötött conservativ renaissence stylusnak; tervezőiről a két *Raschdorffról* nem a legnagyobb lelkesedéssel emlékezik meg, bár törekvéseiket méltányolja. (Az előadással később részletesebben foglalkozunk.) Az előadást számos szépen sikerült vetített kép kisérte. Végül a tatai járásbíróságnak építészi díjazás dolgában kelt átíratára véleményt adni *Kabdebó* Gyulát, *Sándy* Gyulát és *Schoditsch* Lajost kérték föl a szakosztályok.

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Rácz Manó-nak, az 1905. évi május hó 5-én és *Weisz Ferenc*-nek, az 1905. évi május hó 9-én letett szakvizsgálat alapján, a képesítő bizonyítványt kiadta.

MAGYAR ÉPITŐMESTEREK EGYESÜLETE.

Az épitőmesterek szakosztályának ülése május 11-én. Elnök *Graf* Lajos, jegyző *Zigler* Géza. Az ülés főtárgyát a budapesti építésügyi szabályzat revisiója, illetőleg *Sziklai* Zsigmondnak e tárgyú felolvasása képezte. (E lap más helyén egész terjedelmében közli.) E fölolvasás értelmében a szakosztály elhatározta, hogy fölirattal fordul a kereskedelemügyi és a belügyi miniszterhez, kérvén, hogy a hozzá már fölterjesztett javaslatokat ne hagyják jóvá, hanem előbb küldjék meg a szakegyesületeknek, hogy véleményüket előadhassák.

Végül *Kunfalvi* Nándor szóvá tette, hogy a kereskedelemügyi miniszter az építőmesteri képesítő vizsgálátot ismét elengedte; erre vonatkozó indítványát a jövő ülésen fogja előterjeszteni.

BUDAPESTI ÉPITŐ-, KŐMŰVES-, KŐFARAGÓ- ÉS ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

Az ipartestület előljárósága április hó 26-án *Jakabffy* Ferenc elnöklete alatt ülést tartott, amelyen felolvastatott a kőműves-szakosztály április hó 20-án tartott ülésének egyhangulag hozott határozata, melynek értelmében a kőműves segédek túlkapásainak és folytonosan meg-megújuló boycottjainak megszüntetését elérendő, a mesterek strikeját mondja ki; tudomásul vétetett.

Az elnök jelenti, hogy a kőfaragó mesterek április hó 14-én ülést tartottak, amelyen szakosztályi elnökül *Andreetti* Anzelmet, helyettesül *Kauser* Istvánt választották. Tekintettel arra, hogy az alapszabályok szakosztályi elnököt nem ismernek, és hogy a szakosztályok működése kifelé csakis az előljáróság útján, az elnökség közvetítésével történhetik, és tekintettel az eddigi 19 éves szokásra, hogy a szakosztályok elnökei mindig csak az ipartestület elnöke, illetőleg alelnökei voltak, a bejelentést tudomásul nem veszi és a felett napirendre tér.

A IV. ker. előljáróság 8862/905. számú határozata folytán, amely a kőműves strike megszüntetésére a békéltetési eljárás megindítását célozza, a mesterek részéről Jakabffy Ferenc, dr. Erős Sándor, Kauser Gyula, Pucher István, Sziklai Zsigmond és Biró Gyula urak küldetnek ki.

Az elnök előterjeszti, hogy Szterényi József miniszteri tanácsos úr hozzá levélben fordult, hogy a kőműves strike megszüntetése céljából április hó 27-én a kereskedelemügyi miniszteriumban 6 taggal együtt megjelenni szíveskedjék, ahová a munkások részéről is már 6 tagot meghivott Ennek tudomásul vétele mellett kiküldetnek: Dr. Erős Sándor, Kauser Gyula, Majorossy Géza, Pucher István, Sziklai Zsigmond és Biró Gyula urak.

Az építőmesterek megvizsgálására Budapesten szervezett bizottságnak átirata, amelylyel az eddigi kiadott képesítések jegyzékét küldi, tudomásul vétetett azzal, hogy az ipartestületi jegyző időről-időre a jegyzéket kiegészítse és nyilvántartsa.

Klein H. János volt ipartestületi pénztáros a betegsegélyző-pénztár által ellene folytatott kártérítési perben felmerült 1031 kor. 06 fillér perköltségeinek megtérítését kéri. A költség az ügyvédi költségszámla átvizsgálása után, az előljáróságnak 1898. évi április hó 21-én hozott határozata folytán kifizetésre utalványoztatott.

kelnek, vagy végzik teendőiket, az utca felé tetszetős árnyékképekben engedi gyönyörködtetni a sétálót. Ezt a a tárgyat nem ritkán látjuk képírók művein kihasználva.

A ház belseje, a lakószobák is merőben más képet nyujtanak a nyugaton megszokotthoz képest. A falak fehérpapiros kárpitját néha discrét elmosódó rajzok vagy aranypor foltok tagozzák. A falak síkját csak az alátámasztó faoszlopok szakítják meg. A menyezet tisztán faszerkezetet mutat, a gazdagabb kiképzés esetén ez négysögletesen casettázott. A padlót téglányalakú gyékény borítja. A gyékény alatt két-három réteg fagyapot, mi a járást kellemessé, puhábbá teszi. Tudvalevő, hogy a japánok fa- vagy szalma-saruikat a házbalépés előtt levetik és harisnyás lábbal lépnek a gyékénytakaróra. Ez elemi etiquette-szabály ellen vétőre épp úgy tekintenének ott, mint mi arra, ki sáros cipővel a selyemmel kárpitozott pamlagra, vagy karosszékre lépne. Az egyik szoba oldalfalán mindig kis fülkét látunk, a tokonomát: ez úgyszólván a ház szentélye, a legelőkelőbb helye. Ennek hátsófalán függ a szobának úgyszólván egyetlen dísze, egy legöngyölített kép — kákimono. A kép előtt egy vagy két váza s benne pár szál virág. Ez a virágdísz a lakószobából sohasem hiányozhatik.

(Folyt. köv.)

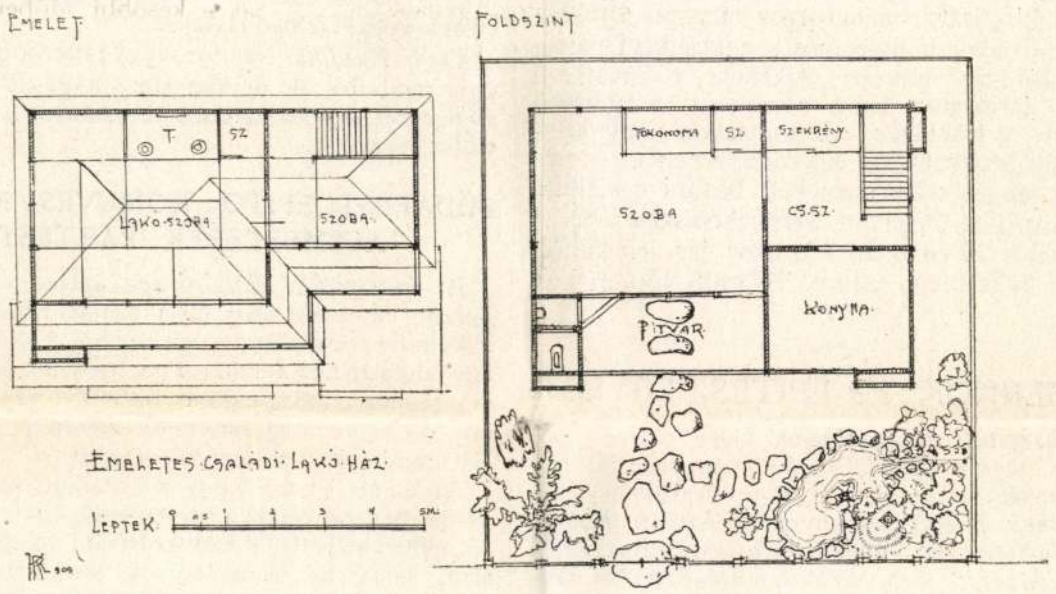

Japán lakás.

VEGYESEK.

Az Országos Iparegyesület ma május 14-én tartja meg harminckilencedik rendes közgyűlését. A közgyűlés elé terjesztendő évi jelentésből kiemeljük, hogy a kiállítási ügyek figyelemmel kisérése mindig egyik fontos iárgya volt az egyesület tevékenységének. Ehhez képest a jelentés évében is résztvett az egyesület minden fölmerült ilyen kérdés tárgyalásában. A nőconfectió-kiállítást, valamint a hódmezővásárhelyi és soproni kiállításokat díjak kitüzésével és jurytagok kiküldésével támogatta; tanulmányoztatta a bécsi tanonckiállítást; concrét javaslatokat terjesztett föl a kereskedelemügyi miniszter elé a múlt évben rendezett iskolaszerkiállítás tanulságainak értékesítése dolgában; foglalkozott a szakkiállítások rendezésének irányelveivel, valamint a vidéki kiállításokon szerzett tapasztalatok és tanulságok hasznosításával. Javaslatokat tett a liégei és milanói világkiállításokon való részvételre nézve; a st.-louisi világkiállítást pedig az egyesület igazgatója tanulmányozta, s tanulmányai eredményeképpen concrét javaslatokat tett a világkiállítások jövőre nézve. Maga az egyesület is rendezett egy kisebb szakkiállítást, az órásipari szakosztálya által próbaképen készíttetett, száz darab ingaórához való alkotórészekből, amely kiállítás nagy lépéssel vitte előre a termelő órásipar meghonosításának ügyét. Az ipari közigazgatásnak egész sereg kisebb-nagyobb kérdését tárgyalta az egyesület, részint a keresk. miniszter kérdéseire adott szakvéleményeiben, részint hivatalos lapjában, részint ipartestületi és kézműipari szakosztályainak ülésein. Szakosztályi egyetemes ülésein foglalkozott az egyesület a szövetkezeti törvény revisiójával és a kartelltörvény tervezetével is. A strike-kérdést az egyesület állandóan felszínen tartotta. Javaslatokkal fordult az egyesület a kereskedelmi miniszterhez az iparfelügyelet reformja ügyében, s ebben az ügyben több becses, azóta részben megvalósult, igéretet tartalmazó választ kapott. A székesfőváros fejlődésének ügye, amely sok vonatkozásban van az ipar kérdéseivel, több ízben foglalkoztatta az egyesületet. Foglalkozott nevezetesen Budapest szabályozó tervének javításával, a fővárosi nyaraló közönség igényeinek kielégítésével, Budapest lakásviszonyainak javításával. Nagyon eleven és sikeres tevékenységet folytatott az egyesület a közszállítási ügyekben. Több ízben, erélyesen foglalt állást az egyesület az önálló vámterület mellett, amire a jelentés azért mutat rá különös határozottsággal, mert ez irányban bizonyos oldalról félreérteseket támasztottak. Az egyesület tagjainak száma a múlt évben 102-vel szaporodott. Az egyesületi vagyon az év végén 124.096 k.-ra rugott, az egyesület által kezelt alapít ványok összege 70.000 k.

A liègei kiállítás. A liègei nemzetközi kiállítást csütörtökön nyitotta meg Albert herceg, a diplomáciai testület, a polgári és katonai hatóságok és nagy néptömeg jelenlétében. A legtöbb osztály még nem készült el. A kiállítást Belgium függetlenségének hetvenötödik évfordulója alkalmából rendezték Liègeben, Belgium e históriai nevezetességű régi városában, amely egyúttal a modern belga kereskedelemnek és iparnak is egyik legfontosabb középpontja. A kiállításon Németország és Franciaország hivatalosan is képviseltették magukat, de Anglia nem, azért a kiállítás angol részét magánosokból álló bizottság rendezte, a melynek egyik alelnöke Királyfi Imre hazánkfia. Azonkivül láthatók a kiállításon Magyarország, Ausztria, Olaszország, Oroszország, Svájc, Svédország, Törökország, Görögország, az Egyesült-Államok, a délamerikai államok, továbbá Japán és Kina ipari és mezőgazdasági termékei. A nemzetközi kiállítás szeptember végéig marad nyitva.

„Megfagyott Muzsikus“ a címe annak a mókás füzetkének, amit a műegyetem építész hallgatói az idei banquettjükre szerkesztettek össze, hogy megnevettessék vele komoly professoraikat.*) A füzet ízléses modern kiállítása sokat ígér annak, aki a kezébe veszi, de betekintve várakozáson felül elszórakoztatja őt a „megfagyott zene cincogtatóinak

*) A banquett Czigler Győző tanár halála miatt elmaradt.

való alkalmazkodás a folyó évben lehetetlen. Mert a mostani szabályzatból kifolyólag az építést átalában őszszel kezdték meg, de az új szabályzat intézkedései épp ellenkezőleg az építkezés megkezdését lehetőleg tavaszra kívánják áttétetni; azért az építtetők és az építő ipar érdekében az átmeneti időt hosszabbítani kellene.

Az előadottak alapján a lakhatási, illetőleg használati engedély megadására nézve fenn kell tartanom azt az álláspontot, amelyet a Magyar Építőmesterek Egyesülete beadványában elfoglalt. Ha az ott ajánlott módosítás elfogadtatik, akkor a mostani szabályzat 176. §-ának szüksége és ezzel sok fölösleges szaladgálás, registrálás elesik, hisz a ker. mérnök felülvizsgálata semmi időhöz nincs kötve.

A hosszú tárgyalások pedig bizonyítják, hogy a használati engedély megadását nem lehet kaptafára verni; minden épület száradására más-más idő kell, függ az a helyzetétől, alaprajzi beosztásától, az építési idő alatti időjárástól és a felhasznált anyag minőségétől. A használati engedély mindenkor megadandó, ha az épület céljának megfelelően száraz, száradt légyen az bármily rövid vagy hosszú idő alatt, az teljesen közömbös, a közegészségügynek csak így szolgálhatunk. Azért, mert a hatóság nem bízik közegeinek szakértelmében, nem szabad egy oly fontos ipart, amilyen az építő ipar, agyon rendszabályozni.

Legyen a vizsgálat szigorú, de szakszerű; a hozzáértő szakembereket meg lehet találni, csak megfelelően dotált állásokat kell szervezni, nem szabad visszariadni a kiadásoktól; nagyon is eléggé bő fedezetet nyújtanak erre az építési és használati engedélyekért fizetett díjak. Nem szabad a közegészségügy örve alatt az építő ipart tönkre tenni és végeredményben a lakások bérét mesterségesen felemelni.

feküsznek az épületet tartó faoszlopok, anélkül, hogy szerves összeköttetés létesíttetnék. Igy a földrengés megrázkódtatásai kisebb mértékben vitetnek át az egész épületre. A falalkotórészek a legtökéletesebb, a legpontosabb megdolgozásban részesülnek; színezés azonban lakóházakban sohasem fordúl elő. A fa megmarad természetes színében. Különösen a szemnek leginkább kitett részeken válogatott jó minőségű fa nyer alkalmazást és ott a fa szép erezetével hat kedvezően.

Megjegyzendő, hogy ott, ahol ablak- vagy ajtónyílásokat nem alkalmaznak, ott az álló faoszlopok közötti felületet vékony rácsos léceléssel látják el; erre jön egy vékony vályogréteg, melyet a ház belseje felé eső oldalon símára vakolnak, kívűlről pedig deszkával borítják. A deszkák közötti hézagot még lécekkel leszögezik.

A ház nyíltsága oly vonás, melyet egyetlen más nemzet építkezésében sem találunk meg. Sem a múltban, sem a jelenben, legalább ily mértékben nem.

A régi görög és római lakóház tudvalevőleg az utca felé teljesen zárt — a bejárati, állandóan zárt kaput nem tekintve. A középkori lakóház szintén takarékoskodik a nyílásokkal, különösen a földszinten. Úgyszintén a kora renaissance; s csak a későbbi időben találunk nagyobb nyílásokat az utca felé, természetesen ezek is zártak.

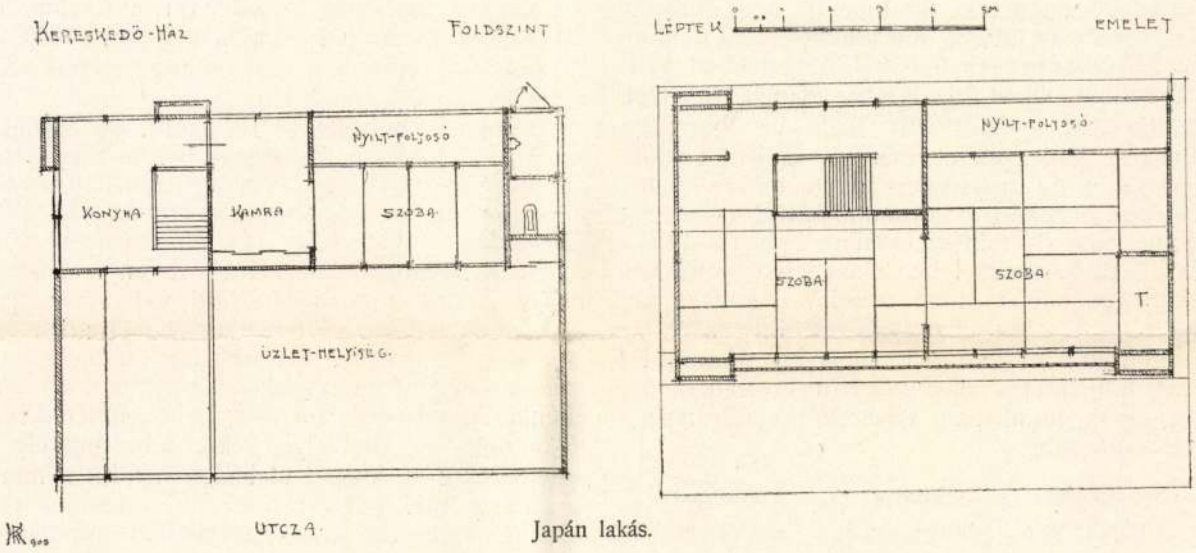

Japán lakás.

Japán művészete.

(*Kertész* K. Róbert fölolvasása a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak január 30-iki ülésén.)

(Folytatás.)

Tekintsük már most az *építészetet* közelebbről. A profán építkezések sorában, mivel lépten-nyomon talákozunk vele, legközelebb esik a lakóház. Itt több különös vonás tűnik fel első pillanatra. Első az építő anyag, mely kizárólag a fa, és az, hogy az épület a talajjal szerves összeköttetésben nincsen, és végül a háznak nagy nyíltsága az utca, udvar vagy kert felé.

Az építő anyag megválasztását megokolja a nagy fabőség s a faanyag kitűnő minősége, e mellett a gyakori földrengések, melyek masziv kőépítkezést lehetetlenné vagy legalább is veszedelmesekké tesznek. Ugyanez megokolja az alapozás elhagyását; a talajra fektetett kőlapokra

Ugyanez mondható a mai modern építkező modorra; kivételek csak az újkori árúházak, melyek azonban a lakóházak typusából kiveendők. A vidéki, különösen falusi építkezésben pedig ismeretes a kifelé való zárkózottság. Nagy kapu zárja el az udvart, többnyire két kis ablaknyílás néz csak az utcára. Nagyjából ez a typus jellemzi a vidéki építkezést egész Európában. Ezzel ellentétben a japán ház, a városi lakó, kereskedő és vidéki lakóház is — a legnagyobb nyíltságot mutatja.

Az utca és udvar felüli homlokzatot csaknem egész szélességében eltolható ablakkeretek alkotják. Napközben ezek többsége, ha nem mind, állandóan félre is van tolva; miáltal szabad betekintést nyerünk a ház belsejébe, egész az udvarba vagy kertbe s az ott uralkodó életre

Alaprajzi typust igen nehéz volna megállapítani, mivel a ház beosztása mindig a helyi viszonyoknak és a szükségletnek megfelelő. Nagyjából mégis mondhatni, hogy a kettős tractus, legalább a városi, utcasorba épített házakban átalános.

Belső beosztásról szólani szintén bajos, mivel a falak nagyrésze nem fix, hanem az ablakkeretekhez hasonlóan eltolható és így a szükségletnek megfelelően változtatható. Úgy a falak, mint az ablakkeretek, fehér papirossal vannak bevonva; az ablakok áttetsző, fényátbocsátó, — a választófalak két oldalt vastagabb minőségű papirossal. Az ablakoknak ez a sajátossága, este, midőn a szobában világosság van s a bennlakók előtte járnak-

Mit csináljanak ez idő alatt a vakoló kőművesek, a stukatórosok, a fehérmunkások és a rabitzosok?

Hadd menjenek koldulni, vagy várjanak míg beáll a havazás, lapátolják akkor a havat! Vagy talán a Fővárosi Közmunkák Tanácsa ez időre járadékot fog számukra biztosítani?

Ha valamely épület bevakolásakor hétközben bekövetkezik a november 1-je, a hét többi napján már nem szabad vakolni, a fennálló munkarend értelmében az építő iparos fizesse csak a teljes heti bért, ha nem is kap érte munkát, mert a kalendárium november 1-jét mutatja! Lehet akkor történetesen 10—16° meleg is, mindegy, nem szabad vakolni, mert fődolog a paragrafus. Falazni sem fognak november 1-je és március 15-ike között, mert ekkor büntetésképp a vakolásig szánt szünet is a kétszeres, — adjunk hálát a magyarok istenének, hogy nem 3—4-szeres, ugyanazon okoknál fogva ezt is el lehetne rendelni.

A mérsékelt égöv alatt élünk, hol a téli időjárás folytán az építőmunka 2—2½ hónapig szünetelni kénytelen; a Fővárosi Közmunkák Tanácsa ezt a szünetet kevesli, 4½ hónapra akarja hosszabbítani; valószínűleg az úgy is túlságosan fejlett ipar föllendítése kedvéért! Még nem elég nagy a kivándorlás Amerikába!

Azt hiszem megtanulhatta volna a Föv. Közmunkák Tanácsa, mily káros a munkát a kalendáriumi időponthoz kötni; de midőn a hirhedt 360. §-t kijavítja, nem mulaszthatja el újból ugyanabba a hibába esni, csakhogy oly módon, hogy a káros következmények fokozódott mértékben nyilvánuljanak. E mellett oly intézkedéseket statuál, amelyek pontos megtartásával megtörténik majd az, hogy ha pl. egy 3 emeletes ház építését március elején kezdjük meg, az ugyanazon év november havára előkészíthető; de ha történetesen az építést (a földmunkát) február hó közepén kezdjük meg — miután ilyenkor március 15-ike előtt falaznák — ez lehetetlen! De lehetetlen novemberre elkészíteni akkor is, ha az előző évben az építkezéssel annyira haladunk, hogy a földszinti falazat elkészül és az I. emeleti falazathoz már február hó végén hozzáfogunk!!!

Vegyük csak boncoló kés alá mindhárom esetet olyképp, hogy minden egyes munkanem elkészítésére ugyanazt a munkaidőt veszszük föl.

		Kezdet március 2-án	Kezdet február 15-én	Kezdet az előző év ősze
Földmunka	14 nap	márc. 2—15.	febr. 15. — márc. 1.	A fagy beállta előtt a földsz. falazat elkészült.
Pince	10 „	„ 16—25.	márc. 2—11.	
Földszint	10 „	márc. 26. — ápr. 4.	„ 12—21.	
I. emelet	8 „	ápr. 5—12.	„ 22—29.	febr. 21—28.
II. „	7 „	„ 13—19.	márc. 30. ápr. 5.	márc. 1—7.
III. „	7 „	„ 20—26.	ápr. 6—12.	„ 8—14.
Befödés	14 „	ápr. 27. — máj. 10.	„ 13—26.	„ 15—28.
Mérnök	8 „	máj. 18.	máj. 4.	ápr. 5.
Szünet		(8 hét) máj. 18. — jul. 12.	(16 hét) máj. 4. — aug. 23.	(16 hét) ápr. 5. — jul. 26.
Vakolás	30 nap	jul. 13. — aug. 8.	aug. 24. — szept 23.	júl. 27. — aug. 26.
A ház elkészül		novemberre	májusra	májusra

Hol itt az észszerűség? Ha ez nem, akkor nem tudom mi az absurdum!!!

Az előzőleg ismertetett intézkedések állítólag azért történtek, hogy az építkezés kezdete lehetőleg tavaszra tereltessék át, ami valóban helyes és kivánatos volna. De vizsgáljuk meg, eléretik-e ez a cél? Példánknál maradva látjuk, hogy a ház építésének legrövidebb idejét akkor érjük el, ha az építkezést március hó elején kezdjük meg, mert ekkor az csak 8 hónap. De tekintettel a tényleges viszonyokra, a folytonos boycottokra és strikeokra, senkinek sem ajánlanám ezt a kezdetet, mert akár csak 2—3 heti késedelem legyen a munkaidőben, akkor az a ház elkészítésében egy teljes félévi késedelmet okoz.

A fentebb jelzett munkaidőt alapul véve és tekintettel a szünetekre, amelyek a kalendáriumi idő szerint váltakoznak, kitűnik, hogy egy 3-emeletes ház,

ha április elején kezdik építeni, az májusra elkészül és lakhatóvá válik: munkaidő 13 hónap;

ha május elején kezdik építeni, az májusra elkészül és lakhatóvá válik: munkaidő 12 hónap;

ha június elején kezdik építeni, az májusra elkészül és lakhatóvá válik: munkaidő 11 hónap;

ha július elején kezdik építeni, az augusztusra elkészül és lakhatóvá válik: munkaidő 13 hónap;

ha augusztus elején kezdik építeni, az augusztusra elkészül és lakhatóvá válik, esetleg csak novemberre, munkaidő 12, illetőleg 15 hónap;

ha szeptember elején kezdik építeni, az augusztusra elkészül, de lakhatóvá csak novemberre lesz: munkaidő 14 hónap;

ha október elején kezdik építeni, az novemberre elkészül és lakhatóvá válik: munkaidő 13 hónap;

ha november elején kezdik építeni, az decemberre elkészül és lakhatóvá válik májusban: munkaidő 15 hónap.

Tehát a legrövidebb építő időtartamot, a nagy kockázattal járó március havi kezdetet nem tekintve, elérjük, ha az építkezést június havában kezdjük meg.

II. Az építmények használata. Az új tervezet 11—15. és 18—21. §§-ai lényegükben azonos intézkedéseket tartalmaznak, mint a most érvényes szabályzat 355—359. és 361—364. §§-ai; csak a tényleges állapotot fejezik ki, midőn a fővárosi tanács helyett a kerületi előljáróságokat nevezik meg mint eljáró hatóságokat. A változtatás abból áll, hogy a használati engedélyért a folyamodványt nem 30, hanem 15 nappal a használatbavétel előtt kell beadni és hogy az építési és egészségügyrendőri vizsgálatra az építtetőt is meg kell hivni.

A 360. §. helyébe a 16. és 17. §§. lépnek; a 16. §. szerint „lakóházakra, illetőleg emberi tartózkodásra szolgáló helyiségekre a lakhatási, illetőleg használati engedély csakis az évnek április hó 15-től november hó 15-ig terjedő időszakában adható meg". Ez az intézkedés a helyi viszonyoknak megfelel, mert Budapesten a februáriusi bérnegyed, mint költözködési idő nem számít; csak az a rész, amely „Emberek tartózkodására rendelt helyiségek"-ről szól, homályos. Ha ez alatt műhely, raktár vagy üzlethelyiség értendő, akkor helytelen és a 18. §-sal ellenkezik, mert ebben a még nem teljesen kész házakban lévő bolt- és üzlethelyiségekre, tehát műhely és raktárhelyiségekre is, kivétel statuáltatik, mint a most érvényes szabályzat 361. §-ában; hisz ily helyiségekben is tartózkodnak emberek, mint egyátalában minden épületben! Ha templom, múzeum, iskola avagy kórház értendő, akkor ez fölösleges intézkedés; hátra volna még a gabona- és terményraktár; ilyen pedig alig van a fővárosban és ezekre is már a 18. §. kivételes esete fennáll.

A 17. §. szerint az az épület, melynek falazása avagy befödése november 1. és március 1. közötti időbe benyúlt, csak a következő november 1-ére nyerhet lakhatási engedélyt. Itt hasonló hibába esett a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, mint a 360. §-ban; megint bizonyos kalendáriumi időponthoz köti magát és ezáltal egy újfajta házak szülője lesz, olyanoké, amelyek teljes elkészültük után 2—5 hónapig lakatlanul fognak maradni, mint azt már fentebb kimutattam. Igen gyakran előállnak majd azok az esetek, midőn valamely véletlen folytán a ház nem október végén, hanem csak november elején fog befedetni; ezért egynehány napi késedelem folytán az építtető egy teljes bérnegyedet veszít és ezzel a nemzet vagyona károsodik. Ez intézkedésbe fognak kapaszkodni a munkások; ezért úgy fogják intézni a boycottokat, hogy a ház befödése, ha munkaadóik túlhajtott vagy jogosulatlan követeléseiket ki nem elégítik, a novemberi hónapba essék, miáltal úgy a nemzet vagyona, mint az építő ipar károsodni fog.

A 22. §. átmeneti intézkedést tartalmaz és kimondja, hogy az 1904. évi december 31-éig tető alá került épületre a régi szabály érvényes. Ez helyes, de kibővítendő volna még azzal, hogy a kivétel érvényesíthető még azokra az épületekre is, amelyek 1905. évi dec. 31-ig tető alá fognak jutni, mert a szabályzat csak olyan időben fog érvénybe lépni és az építtetők tudomására jutni, midőn már az ahhoz

1921

TARTALOMJEGYZÉK.

Cikkek:

	Oldal
Beköszöntő. *Dr. Fábián Gáspár*	1
Az 1921. évi kezdethez. *Alpár Ignác*	1
Bárdi István a főváros új műszaki tanácsnoka	2
A magyar építő ipar és építő művészet jövőjéről. *Dr. Lipták Pál, Alpár Ignác, Hauszmann Alajos, Reischl Ferenc, Sándy Gyula, Schoditsch Lajos, Báthory István, Medgyaszay István, Schulek János, Csécsy Andor, Rerrich Béla, K. Császár Ferenc, Wälder Gyula, dr. Kotsis Iván, Jakabffy Zoltán*	2, 11
Mihályfi József. *Dr. Fábián Gáspár*	9
Gyászbeszéd Mihályfi József koporsója előtt. *Gerenday Dezső, Budai Béla*	10
Szabó Gyula	10
Dr. Zielinski Szilárd	17
Új építő lehetőségek felé. *Dr. Bierbauer Virgil*	18
Problémák a mezőgazdasági építészet köréből. *Kotsis Endre*	18, 27, 42
Az építési felügyelőség kérdése. *Nagy Márton*	25, 36
A telepítés kérdéséhez. — *eke.*	26
A „Nemzeti Mozgó"	33
Irányelvek az építési szabályrendelet módosításához. *Cséti István*	41
Könnyítések. *A Fővárosi Közmunkák Tanácsá*-tól	42, 48
A népszámlálás és a lakáskérdés. *Fodor Sándor*	47
Ankét az építkezés megindítása érdekében. *Dr. F. G.*	50
A budai várpalota Mátyás király korában. Dr. Lux K. könyve. *K. Császár Ferenc*	55
A szabolcsmegyei tőzegkitermelés. *Harmathy Lajos*	56
Szállodák, hivatalok. — *eke.* —	57
A német építési anyagpiac helyzete	57
A kispesti állami munkástelep. *Chotvács Herényi József, Fidy Béla, Komjáthy Sándor, Rékay Frigyes*	61, 71, 78
Az olasz renaissance építő művészet formaképzése, homlokzatai és téralakításai. Dr. Kotsis Iván könyve	63
A kormány nyilatkozata az építkezések megindításáról	64
Adalékok az építési hitel s árlefaragás kérdéséhez. — *eke.* —	64
A zsámbéki templom. *Möller István* előadása	69
Kőmíves és kőfaragó szerkezetek. Bossányi József könyve. *Sch. J.*	72
A Schulek-emlékünnep. *Dr. F. G.*	77
A biztosság fokáról. *Kazinczy Gábor*	78, 86
A margitszigeti tervpályázat kérdéséhez. *Fodor Sándor*	79
Új félév kezdetén. *Dr. Fábián Gáspár*	85
Újabb kormánynyilatkozatok az építkezés megindításáról	87
Szabványosítás az építő ipar terén. *Fodor Sándor*	91
Pallérképzés. *Hlatky József*	93
A telekértékadó eltöréséhez. *Dr. Fábián Gáspár*	97
A szent-margitszigeti tervpályázat tájékoztató programmja. *Dr. Zielinski Szilárd*	99
Mezőgazdaság és építészet. *Kotsis Endre*	103, 113
A lakásépítés problémája. *Petrovácz Gyula*	104
A telekértékadó kérdéséhez. Levél a szerkesztőhöz	105
Lakáshiány — munkanélküliség. *Csécsy Andor*	111
Az építő ipar — mint nagyipar. Válasz Fodor Sándornak. *Friedrich F. Géza*	112, 118
Éjjeli közúti közlekedést Budapestnek. *Rozinay István*	113
A magyar technikus kar feladatai a falu kulturájának emelése körül. *Dr. Fábián Gáspár*	118
Újabb és különleges épületszerkezetek. Sándy Gyula könyve. *Dr. F. G.*	119
A lakásépítés életrekeltése. *Medgyaszay István*	123, 137
Válasz az „Építő Ipar, mint nagyipar" című cikkre. *Fodor S.*	124, 131
Zelovich Kornél Rektor Magnificus megnyitó beszéde	129, 138, 154, 160
A Gschwindt-féle szeszgyár r.-t. budafoki építkezése	132
Komoly munka és csinnadratta	139
Nagy Virgil meghalt. *Dr. Fábián Gáspár*	143
Az ócsai templom. *Möller István* előadása	144, 153
Az új ipartörvény. *Hlatky József*	146
A Szent-Margitsziget tervpályázata. *Dr. Fábián Gáspár*	151
Nagy Virgil ravatalánál. *Kertész K. Róbert* és *Edvi Illés Aladár* gyászbeszéde	152
Hídfőink környezete Pesten és Budán. *Palóczi Antal*	159
Reflexiók a lakáskérdéshez. *Cs.*	160

Tárca:

A Hungária évzáró gyűlése. — *ár.*	86
Szemelvények Neÿ Béla emlékirataiból. *Neÿ Ákos*	92, 98, 104, 130

Közgazdaság:

Lakásakció. — *eke.*	4
Építőipari felügyelőség. — *eke.*	12
Ipari szabványosítás. — *ár.*	19
Érdekes magyar szabadalom. *Cséti István*	28
Az építészség gazdasági helyzete	28
Az építő ipar helyzete 1920-ban	37
Javaslat az építkezés megindítására és a lakásínség megszüntetésére. 20.000 új lakás	43
A tőzegkitermelés gazdasági jelentősége hazánkban. *Harmathy L.*	57
Az építkezés megindítása Svájcban	57
A Kir. József-Műegyetem közgazdasági fakultása	66
Indítsuk meg az építkezést! *Klenovits Pál*	73
A kispesti téglagyárról	73
A miskolci kereskedelmi és iparkamara a szállodák felszabadításáért	79
A megcsonkított Magyarország. Buday László könyve. *Dr. F. G.*	87
Lakásépítési tanácsot szervez a kereskedelmi miniszter	93
A budapesti élelmiszerpiacok rendezése	94
Négy új telefonközpont épül Budapesten	100
Próbálkozások a lakásépítés megindítására	100
Heller Farkas tanár elméleti könyvei	107
Az ingóságok vagyonváltsága	107
Ezerháromszáz állami kislakást építenek a vidéken	114
Kislakások építése szövetkezeti alapon	120
Az általános forgalmi adó	120
A M. Á. V. építkezései	132
A forgalmi adó lerovása bélyeggel	133
Metamorfozis	162
„Technika" Építő R.-T.	162

Krónika:

Az „Építő Ipar" olvasóihoz. — Mihályfi József utolsó útja. — † Gunszt József. — Új építkezési engedélyek	5
Felhívás. — Építőipari kiállítás. — Műszaki tanácsos vagy műszaki felügyelő. — Tervpályázatok eredménye	13
Levelesládánkból. — Építőipari kiállítás	20
Az építés megindítása érdekében. — Az ácsmesterek ipartestülete megalakult. — Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület	29
A Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége	38
Az 1920. évi Hollán-pályadíjak nyertesei. — Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége. — A főváros képviselője a Magyar Duna-Bizottságban. — 20 ezer korona pályadíj. — Építkezés Kecskeméten. — Városszabályozás. — Szükséglakásépítés	44
A kommunizált házak jogviszonyai. — Hirdetési oszlopok Kőszegen	51
Olcsó tetőfedőanyag	58
Új német nyersvasárak	66
Műtörténeti kirándulás Zsámbékra. — Az építési anyagpiacról. — Schulek Frigyes emléke	73
Az Erzsébet-emlékmű végleges helye. — Változás a Közmunkák Tanácsa alelnökségében. — Műszaki állások betöltése a fővárosnál. — Építészet a tavaszi tárlaton. *Dr. F. G.*	80
Építészhallgatók kiállítása a műegyetemen. *Dr. F. G.* — Az Orsz. Középítési Tanács új tagjai. — A közmunkák megindítása. — Egy magyar iparos az építőművészetért	88
A forradalmi közszállítások. — A M. M.- és É.-E. 1920—21. évi építészeti kispályázata. — A M. M.- és É.-E. 1921. évi Ybl-pályázata. — A Szent-Margitsziget rendezésének bíráló-bizottsága. — Váltóállító bódé eltolása üzem alatt. *M. L.*	94
Pályázat a székesfővárosi műszaki állásokra. — Új mozgóépítkezések a fővárosban. — Falusi lakások építése. — Erdei iskolákat terveznek Kecskeméten	100
Személyi hirek. — Kinevezések. — Országos Lakásépítési Tanács. — A mérnökök rendtartásáról szóló törvényjavaslat. — A miskolci kislakások építése. — Menekült lakások építése Szombathelyen. — Nyíregyháza szobrot emel Benczurnak	107
Kinevezések. — Elhunyt lapszerkesztő. — Déli vasút építkezései. — 30 tisztviselőház épül Szolnokon	114
Makoldy József kiállítása. — Magyarország legnagyobb rádióállomása Székesfehérvárott	120
A Kir. József-Műegyetem megnyitó közgyűlése. — Kinevezések. — Az ingatlanok vagyonváltsága	125
Kinevezések. — Zelovich Kornél műegyetemi rektor ünneplése. — Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat	133
Kinevezések. — A Szent-Margitsziget rendezésére beérkezett pályaművek. — Rendelet a téglaméretről	140
Előfizetőinkhez. — Tanulmányút az ócsai templomhoz. — A Műemlékek Bizottsága új tagjai. — Előléptetések a fővárosnál. — Közmunkaügyi bizottságot létesít a főváros. — A Szent-Margitsziget rendezése tervpályázat győztesei	146
Az építőipari munkabérek új megállapítása. — Az 1922. évi fővárosi közmunkák programmja. — Építő művészek a téli tárlaton	155
A kereskedelmi miniszter leirata a Baross-Szövetséghez. — Az új kabinet. — In memoriam. — Pályázat. — Tervpályázati eredmények. — Építőanyagárak. — Építési anyagok árai	163

Szakirodalom:

Az elszakításra ítélt Magyarország. Írta: dr. *Lechner Jenő*	13
A takarékos építkezés. Írta: *Doletska Ferenc*	13
There is no czech culture in Upper-Hungary. *Makoldy József* és *Steier Lajos.*	20
Városfejlődés és lakásreform Amerikában. Írta: dr. *Neményi B.*	20
A kommunizált házak jogviszonyai. *Szőllőssy A.* és dr. *Váry R.*	51
Hogy készítsem el házi kertem. *Pecz Gyula*	80
Fatornyos hazámból. *Komáromy József* és *Vargha Kálmán*	80
Megfagyott muzsikus	95
Órabértáblázatok segédkönyve. *Nemes Győző*	95
Les monuments de l'architecture Hongroise. *Etienne Möller*	108
Építészeti vázlatok. *Wannenmacher Fábián*	126
Népszerű füzet a forgalmiadótörvényről. *Dóczi Samu*	133
Egy botrányos pamfletről	155

Minden számban:

Részletes tudósítások: A budapesti építőipari szakmák ipartestületeinek gyűléseiről, a Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Nemzeti Szövetsége, a Magyarországi Építési Anyagkereskedők Szövetsége, a Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottság, a Városi Mérnökök Országos Szövetségének üléseiről, valamint a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályának üléseiről, minden számban.

Hivatalosan közöltük: Az Országos Központi Árvizsgáló Bizottság rendeleteit, Budapest Székesfőváros Középítési és Magánépítési Bizottságának kiadott építési engedélyeit, minden számban.

Magán és hivatalos hírdetések.

A névtelen közlemények szerzői:

—ár. = *Dr. Fábián Gáspár.*
Dr. F. G. = *Dr. Fábián Gáspár.*
Sch. J. = *Schulek János.*
—eke— = *K. Császár Ferenc.*
Cs. = *Csécsy Andor.*
M. L. = *Mihályfi László.*

Fábián Gáspár

Építő Ipar

ÉPITŐ MŰVÉSZET

MŰVÉSZETI ÉS MŰSZAKI HETILAP

ALAPITÓK ÉS KIADÓTULAJDONOSOK:

Aigner Sándor, Alpár Ignác, Ámon József, Bayer Béla, Benkó Károly, Bukovics Gyula, Czigler Győző, Devecis Del Vecchio Ferenc, Feszti Adolf, Ganz és Társa, Gerster Kálmán, Hauszmann Alajos, Hauszmann Sándor, Heidrich László, Hieronymi Károly, Hofhauser Lajos, Hofhauser Elek, Horváth József, Jungfer Gyula, Kalina Mór, Kauser János, Kéler Napoleon, Kund Endre, Langenfeld Frigyes, Lechner Lajos, Lechner Ödön, Lukse Fábry Béla, Mechwart András, Michl Alajos, Neuschlosz Emil, Neuschlosz Ödön, Neuschlosz Marcel, Ney Béla, Ney Ferenc, Pártos Gyula, Pecz Samu, Pucher István, Pucher József, Quittner Zsigmond, Róth Miksa, Schlick Béla, Slavek Vince, Steindl Imre, Steinhausz László, Szepessy Sándor, Tandor Ottó, Tolnay Lajos, Weber Antal, Ybl Miklós, Zellerin Mátyás, Zsigmondy Béla.

Felelős szerkesztő:

Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR

okl. építész, okl. közgazdasági mérnök

NEGYVENÖTÖDIK ÉVFOLYAM

1921.

A szöveg közé nyomott 28 ábrával.

BUDAPEST, 1921
„Pátria" r.-t. nyomása

METSZ. MORELLI G.

Terv. Santhó István

Kertész K. Róbert

U. 4198.

Ybl Ervin dr.

Kertész K. Róbert.
Magyar Detektív

1926. ápr. 1. Arc-
képpel.

a gőzmótorosoké, s szerkezete drágább is amazokénál, előnye mindazáltal a kifejthető nagy sebesség mellett az, hogy csak egy kezelőt igényel, a vízállomást és előfűtést nélkülözi, s végül a füst és korom által okozni szokott kárt és kellemetlenséget kizárja.

A vasútigazgatóság különben ez idő szerint a benzinmótoros, benzin-electro-mótoros és a gőzmótoros kocsikat is alkalmazza, s e részben szerzett gyakorlati tapasztalatai lesznek a legilletékesebb döntő tényezők a legcélszerűbb és leggazdaságosabb mótor-rendszer megválasztásakor.

Kovácsházán átszálltunk a 76 *cm* nyomközű, keskenyvágányú gazdasági vasútra, melyen egy 30 lóerejű gőzmótoros kocsi, két hozzákapcsolt mellékkocsival együtt, óránkint 35—40 *km* sebességgel vitt Békés-Csaba állomás felé, alig éreztetve meg a különbséget, hogy a legolcsóbb eszközökkel felszerelt, keskeny nyomközű vasútra szálltunk. Az újabban készült személyszállító mellékkocsik I. és III. osztályúak, csinnal és célszerűen alkotvák; de közlekednek még a bosnyák vasutaktól megvett régi kis személykocsik is. Érdekes — és a vasút kezdeményező szellemére is fényt vető — egy bemutatott új rendszerű kocsi, melynek oldalfalai kívül és belől eternit-palalemezekből készítvék.

A teherszállító kocsik 60—100 métermázsát bírnak el. Egy gőzmótor 300 *q*-val terhelt vonatot visz, de van nagyobb tehervitelre dupla gőzmótoros kocsi is. A gőzmótor fűtéséhez faszenet használnak.

Békés-Csaba állomás a tovább is — egész Vésztőig — terjedő gazdasági vasútnak központja, ipari s gazdasági vállalatainak fő emporiuma.

Eredeti s amellett a műszaki fejlődéssel lépést tartó alkotásait is itten szemlélhettük leginkább. Itt van javító műhelye, olyszerű berendezéssel, hogy az könnyen áthelyezhető; itt van artézi kútja, melyből a kiömlő földgázt felfogva, világításra használja fel. Igen érdekes és eredeti alkotás a vasbétonból épülő rakodója, melyen a keskeny vágányú kis kocsikból a rendes vágányú kocsikba rakják át a terhet. Ez az átrakodó egészben egy nagy vonat hosszaságú, egy sor négyszögletes pilléreken nyugszik s felül a keskeny vágány felvételére kiszélesedő hídszerű szerkezet, minden részében vasbétonból, nyolcszoros biztosságra számítva. A teher átrakása métermázsánkint $1^1/_2$—2 fillérbe kerül.

Szintén a békéscsabai állomáson szemlélhetni a rendes nyomközű kocsik átvitelét a keskeny vágányú vasútra, melylyel az átrakodás költségét mellőzik s a nagy kocsikat rakományukkal együtt directe szállítják az ipartelepre — jelen esetben a város tulsó oldalán fekvő gőzmalomba — s az ottani kirakodás után ismét vissza a rendes nyomközű pályára. Ezt akként érik el, hogy a kellőleg magasbított széles vágányon levő nagy kocsik tengelyei alá mindkét oldalról egy-egy keskenyvágányú kocsialjat tolnak s ezek a közben és alantabban fekvő keskeny sínpáron továbbítják a hátukra emelt kocsikat

Új és érdekes létesítménye még e vasútnak a nevezett gőzmalom közelében a Körös-csatornán épített vasúti híd, melynek pillérei és a pálya teste is tisztán vasbétonszerkezetű, melynek csak kipróbálása is a közjónak tett hasznos szolgálatot.

E gazdasági vasút a városnak főbb utcáin átvezetvén, ezzel a személyforgalom emelésére is nagyban befoly. Éppen most van épülőben Békés-Csaba főterén egy felvételi épület. A személyszállítás díja úgy bent, mint a külső vonalon, kilométerenkint 1 fillérre van megállapítva, miáltal a legszegényebb néposztály is élvezheti a vasút előnyeit.

Átalában a személy- és a teherforgalom egymástól teljesen el van választva, miáltal a vegyes vonatok minden kényelmetlenségét és nehézségét kikerülik. Ennek folytán a tisztán személyszállító vonatok sűrűbben és az egyes helyi viszonyoknak megfelelőbben közlekedhetnek, sőt a nyilt pályán is, előre megjelölt ponton mindannyiszor megállhatnak, amidőn ott felszálló vagy leszálló utas jelentkezik.

Viszont a teherforgalom lebonyolítására rendkívül kedvezőleg hat az a berendezkedés, hogy az egyes birtokosoknak szárnyvágányuk van, melyek sokszor egészen a magtárakig vezetnek; söt a fenforgó szükséglet szerint az árúkat a nyilt pályán is fölrakhatni, a társaság által a birtokos kívánságára és költségére létesített ideiglenes kitérő vágányon. A szállítás ügyleteit a több ponton elhelyezett telefonállomások útján intézik el.

A pályafentartás költségei e keskenyvágányú vasúton szintén a minimumra vannak szorítva. A talpfák kis mérete lehetővé teszi, hogy az olcsóság szempontjából a nagy vasutak elhasznált talpfáit vehessék át, melyek jó részéből még haszonvehető talpfák faraghatók ki.

Az állomás-épületek is lehető legegyszerűbben és vályogból építvék.

Jelentékeny támogatásban részesül e gazdasági vasút még azzal, hogy központi igazgatását az Arad—Csanádi vasút teljesíti.

A kiválóan szakszerü vezetés, — a gazdaságosság elveinek a legapróbb részletekre terjedő keresztül vitele, — célszerű ipari, gazdasági és forgalmi vállalatokba való bocsátkozás által ennek a vasútnak évi tiszta jövedelme a befektetett tőkének 6 százalékát adja, mely befektetett tőke kilométerenkint nem egészen 20,000 korona, a helyi érdekű vasutak ellenben kilométerenkint átlag 31,000 korona befektetést igényeltek.

E kedvező eredmény elérésében mindenesetre nagy része van a mótorüzem alkalmazásának, mely ekként gazdasági vasutak gazdaságos létesítése és kezelésében, mint egyik főtényező, figyelmen kívül többé nem hagyható.

Az Alföldi Első Gazdasági Vasút vezetőségétől szivélyes fáradozásaiért és a felvilágosításokért hálával s azon meggyőződéssel vettünk búcsút, hogy ez az olcsón, de célszerűen épített és egyszerüen kezelt keskenyvágányú vasút, úgy az építést, mint az üzemet illetőleg méltán mintául szolgálhat a Bodrogközön tervbe vett oly vasút létesítéséhez, mely a személy- és teherforgalomhoz fűződő helyi érdekeinknek leginkább megfelelő leend. *K. Gy.*

A budapesti építésügyi szabályzat némely intézkedéseinek módosítása.

A fővárosi közmunkák tanácsa a Budapest székesfőváros területére 1894. január 1-én életbelépett „Építésügyi szabályzat“ XI. fejezetét (174—178. §.) és XVIII. fejezetét (355—364. §.) hatályon kívül helyezvén, ezek helyébe egyidejűleg a következő rendelkezéseket lépteti életbe:

Hatósági vizsgálat az épület nyers állapotában.

1. §. Amint az épület ideiglenes, vagy végleges födélhéjjal befödetett, e körülményt az építéssel megbizott szakértő az illetékes kerületi előljáróságnak szóval vagy írásban bejelenteni tartozik.

A bejelentésről az előljáróság igazolványt ad.

2. §. A kerületi előljáróság a befödés bejelentésétől számítva legfölebb 8 nap alatt az épületet nyers állapotban megvizsgálni tartozik.

A vizsgálat építésrendőri szempontból az épület minden alkotórészére kiterjesztendő.

Az építéssel megbizott szakértő köteles a vizsgálathoz szükséges állványokról gondoskodni.

3. §. Ha a vizsgálatkor építésrendőri szempontból kifogás nem merül fel, az előljáróság az alábbi 4—7. §§. értelmében meghatározza azt az időpontot, amikor a falak bevakolása megkezdhető.

4. §. Minden oldalról szabadon álló épületben nem szabad a bevakolást megkezdeni:

a) 4 hétig azon az emeletsoron, ahol a legvastagabb fal 45 *cm*;

b) 6 hétig azon az emeletsoron, ahol a legvastagabb fal 60 *cm*;

Az első önálló alkotási periodus a 8-ik századba tehető, midőn a Mikádó és udvara az akkori fővárosban Narában székelt. Csudálatot érdemel az akkori szobrászat, melynek bronzalkotásait több műértő a klasszikus görög művészettel hasonlítja össze. Méreteiben leghatalmasabb alkotása e periodusnak a 749-ben elkészült Vairochana-Buddha szobor, a narai Todaiji templomban. A hatalmas ülő bronzszobor feje ugyan későbbi korból, a 16 sz.-ból való s nem egészen tökéletes. Az eredetije tűzvész alkalmával pusztult el, de a test tartása, arányai és a ruházat redői magas fokon álló művészetre vallanak. Az ezen óriás szobor megalkotásával járó nehézségek leküzdése pedig fejlett fémtechnikára enged következtetni. A kőfaragó és lakkművészetek szintén virágzottak. A túlnyomóan egyházi festészet viszonylag másodrendű szerepet visz.

A következő periodus a Heian korszak, midőn az udvartartás Heianba, a mai Kyotoba helyeztetett át. Ez négy évszázadon át tart, míg az elhatalmasodott shoguni méltóság, mely a frank major-domussal vagy a mi nádori méltóságunkkal hasonlítható össze, azonban inkább katonai jellegű, — túlsúlyra nem jut és az executiv hatalmat magához ragadja. Ettől kezdve 1868-ig a tenno vagy Mikádó csak névleges uralkodó. A Heian periodus négy évszázada a festészet felvirágzásának ideje. A szigorúan egyházi képírás helyébe, mely a Nara-korszakban dívott, a festészet mint művészet lép, melyet önmagáért s nem csak tárgyáért becsülnek. Az alkotóművész egyénisége is mindjobban kidomborodik. Cselekmények megörökítése és tájbeli szépségek rögzítése tágítja a képírás tárgyainak körét. Művészi versenyek bizonyítják a szoros kepcsolatot, melyben ezidőben a festészet a társadalmi élettel állott.

Az akkori művészeti felfogás élénken jellemzi az egykorú Genji-Monogatari című regény egy részlete; ezt talán érdemes szó szerint idézni. „A művészek, képessé geikhez mérten, különböző tárgyakat választanak. Egynémelyikük bátor és gyakorlott s a kor szellemében ügyesen alkot, de ez alkotásoknak nincs határozott, vagy a hagyományok által szentesített stylusa; csak arra valók, hogy a figyelmet múlóan magukra vonják. De ezek nem valódi művészek. A valódi művészetet azok alkotják, kik gyarlóságoktól és sensatiós sajátságoktól menten, előkelő ízléssel és magas aesthetikai felfogással alkotnak."

Ez a 800 esztendős bírálat talán a mai művészetre nézve is fenntartható volna.

A XII-ik században a shogunátus Kamakurába helyezi át székhelyet. Az akkori háborús viszonyok némileg bénítólag hatnak a művészet fejlődésére, sőt mintha visszaesés is mutatkoznék.

A Kamakurai Daibutsu Buddha-szobor e kor egy kiváló alkotását mutatja. Metafizikai fogalom személyesítése. Nem tekintve méreteit, magassága 16 *m*-nél nagyobb; az arc meditáló kifejezése, a tartás méltósága és nyugalma, egységes megható hatást gyakorolnak.

Itt látszólagos ellenmondásba jövök azzal, a mit a japán művészet általános jellemzésekor mondottam; ugyanis hogy a japán művészet arányaiban kicsiny s itt mégis találkozunk óriás méretű szobrokkal. Csakhogy nem szabad elfelednünk, hogy nagy dimensiójú alkotások kizárólag csakis Buddhát ábrázolják, soha sem más alakot. S a japán művészi gondolkodás az isten fogalmával kivételt tesz. Ezt az egyet, mely foglalata minden hatalomnak, erőnek és bölcseségnek, természeténél fogva nagyra alkotják.

A kamakurai korszak után az Ashikaga-shogunok ismét Kyotoba helyezik át rezidenciájukat. A 15-ik századtól kezdve a nagy festőművészek egy időben és egymás után következnek. A művészet iránti becsülést misem bizonyítja jobban, minthogy főúri családok körében is akadnak nagytehetségű mesterek. A shogunok a legfőbb műpártolók, sőt volt közöttük valóban elsőrangú művész is. Ez időben Japán már felszabadul végleg a kinai gyámkodás alul. Sessiu, midőn kinai tanulmányútjáról visszatért, panaszkodott, hogy nem talált kinai mestert, kitől még valamit tanulhatott volna.

Az Ashikagakat e shoguni méltóságban a Tokugavák követték. Ezek uralma 270 évig, a nagy reformatióig tartott. E korszak legnagyobb része békében telt el. Ekkor fejlődött a tökély legmagasabb fokára a porcellánműipar és a lakkmunka. A Cloisonné is divik, de ez csak a legújabb időben éri el a tökély magaslatát. Különféle iskolák és egyéni irányzatok keletkeznek.

A 19-ik század elején roppant népszerűségre tett szert Hokusai. Ezt a kiváló genre-művészt az európai bírálat sokkal inkább megbecsüli, mint saját hazájában. Nagyobb, önálló műveket a magas kort elért művész nem alkotott. Az ő működése inkább illusztrátori. De ezen a téren aztán remekel, legnépszerűbb munkája a 14 kötetes „Mangva". Ebben gazdag tárházát találjuk a sikerültnél sikerültebb genreképeknek. Utcai járókelők, mesteremberek munkaközben, birkozók, komédiások, mythoszi hősök, istenek, az állatok minden neme, képzeletszülte szörnyeket látunk ábrázolva éles megfigyelő tehetséggel, különösen a mi a mozgás visszaadását illeti. Anathomiai érzéke bámulatra ragad. Előadó módja szellemes, eredeti, néha tréfás, sőt nem riad vissza, a hol szükségét látja a nyersességtől sem; tájképei, fa, kő, virágtanúlmányai hangulatosak s a mellett természethűek. Megpróbálkozik építészeti feladatokkal is, bemutat háziszereket, színházi és egyházi maszkokat stb.; mindezt káprázató mennyiségben és bravuros könnyedséggel. Hogy honfitársai kevesebbre becsülik, sőt szigorú kritikusok Hokusait nem tartják művésznek, annak oka valószínűleg a nagy közvetetlenség és reálismus, melylyel tárgyát visszaadni törekszik, a választékosság hiánya a tárgy kiszemelésében és önálló, egyéni rajzmodora, melylyel iskolához nem csatlakozik.

(Vége köv.)

Tanulmányút az Alföldi Első Gazdasági Vasúton.

A zemplénmegyei bodrogközi érdekeltség, élén gr. *Mailáth* és báró *Sennyey* nagybirtokosokkal, valamint *Meczner* Béla országos képviselővel, a nevezett vídék gazdasági érdekeit előmozdító vasúti vonal létesítését vette célba, mely vonal Királyhelmecről kiindulva, a magyar államvasutak perbenyiki állomását és több bodrogközi községet érintve, a sárospataki nagy terjedelmű alsó határon át, e vidék személy- és teherszállítmányait vinné be a magyar államvasutak sárospataki állomásába.

Ez az új vonal már természetszerűleg is csak gazdasági jellegű lehetvén: mint ilyent, a lehető legnagyobb egyszerűsítésekkel és kevés tőkebefektetéssel, keskeny vágányúnak és mótoros üzemre berendezőnek tervezik; azért legelőször is az e tekintetben úttörő és máris követendő példáúl szolgáló Alföldi Első Gazdasági Vasutat akarta a bodrogközi érdekelt birtokosság megtekinteni.

A tanulmányútra e hó 22-én érkezett Aradra Zemplénből körülbelül 30 főnyi társaság, amelyet az Arad—Csanádi Egyesült Vasutak nagyérdemű igazgatója *Vásárhelyi* Béla, valamint az Alföldi Első Gazdasági Vasút megépítője és üzletigazgatója *Sármezey* Endre főmérnök, a legnagyobb szívességgel fogadott.

Maga az Arad—Csanádi rendes nyomközű vonal is életbe léptetvén 1903 március 15. óta a vasúti mótoros közlekedést: nagy érdeklődéssel szemléltük az aradi pályaudvaron a mótoros kocsik számára épülő, s már befejezéshez közeledő, félkör alakú nagy színjét, melynek összes pillérei, falazata, födéme a víz- és tűzmentes vasbétonból szerkesztvék. A falak 8 *cm* vastagok, az üreges oszlopok pedig a víz- és füstvezető csövek felvételére is szolgálnak.

E vasútnak most próba alatt álló, legújabb szerkezetű benzin-electro-mótoros kocsiján indult útnak a társaság Aradról Mezőhegyes és Kovácsháza felé, a rendes nyomközű fővonalon, óránkint 55—60 *km*-nyi sebességgel haladva. A kocsi menete bár még nem oly nyugodt, mint

tapasztalatok szerint legkevésbbé sem megokolatlan, fölemlítem azt a — sokak előtt bizonyára nem ismeretlen — tényt, hogy *Wallace* elemzése szerint[1]) már a *Cheops*-piramis belsejében, valamint külsején használt habarcsban körülbelül 80% gipsz, körülbelül 10% mészkő ($CaCO_3$), és körülbelül 7% agyag foglaltatott. *Vitruvius* (liber VII., Cap. 3.) és *Plinius* (liber XXXIV. és Cap. 24.) pedig a gipsznek a nagy római birodalomnak különböző tartományaiban kiterjedt használatáról írnak. A középkorból legtöbb idevágó adat Németországból ered. *Heusinger von Waldegg*[2]) írja, hogy ő a *Harz*-hegységben a már 1530-ban szétrombolt *Osterode*-várnak épp boltozataiban és tornyában mindenütt erősen égetett, lassan kötő gipszhabarcsot talált, amely erősebb volt, mint a folyami kavics és a zúzott gránit, amelynek összekötésére szolgált. Ugyanott a toronynak északi és nyugati oldalán a külső gipszvakolatot még ugyanolyan simának és szilárdnak találta, mint készítéskor lehetett. A *lüneburgi* pusztákon a *kirchboitzeni* templom alapzatában *Hase* hannoveri műszaki tanácsos[2]) akadt 1 köblábnyi quaderekre, amelyek gipszszel készítvék és körülbelül 500 éve a földben voltak. A *Harz*-hegyvidék több helyén (ú. m. *Braunschweig, Goslar, Halberstadt, Hildesheim)* a templomok kül ején — valószínűség szerint a 12. század óta — ' atalmas gipsz-szobrok állanak, amelyek az időjárással kitűnően dacolnak. Franciaországról, különösen Párisról és környékéről, átalánosan ismeretes, hogy az épületek külső vakolását (az I. emelettől föl elé) szintén szokás gipszszel készíteni.

Mindezeken a tapasztalatokon okulva ezelőtt körülbelül 40 évvel *annalyth* néven több helyütt Németországban különböző építkezésekre egy gipszbéton-féle keveréket használtak. Az annalyth erősen égetett, lassan kötő osterodei gipszből (tehát minden valószínűség szerint cémentgipszféléből), valamint éles homokból és agyag és földmentes zúzott kő, vagy tört tégla keverékéből állott. Készítettek belőle pl. 1 láb vastag és 2 láb hosszú tömböket, továbbá üreges testeket[3]) és részben direkt ezekből, részben pedig öntött béton módjára építettek gyárakat, gyárkéményeket, kohókat, fürdőt, lakóházakat stb.

Legújabban Amerikában rendkívül hódít egy gipszből készülő homlokzat-vakoló anyag, az ú. n. *adamant,*[1]) a melyhez a gipszet az égetés után homokkal keverik és együtt őrlik meg 12-féle finomságra. Keveréskor közel 1/3 annyi vizet igényel, mint a menyezeti gipsz és állítólag 1 óra alatt leköt. A legutóbbi napokban kapott minta[2]) arra vall, hogy szőrt is kevernek bele. Főleg *Michigan* államban terjedt el, ahol faragott kő- és márványutánzatú homlokzatok előállítására használják.

Az előadottakat tehát röviden abban foglalhatom össze, hogy a satorinnak — habár egyik főalkotórésze cémentgipsz — homlokzati vakolás céljaira leendő fölhasználása észszerű és az anyag ennek a célnak megfelel nemcsak szilárdságánál, hanem — amennyiben erre 1 éves kisérletezés alapján következtethetünk — annál a tulajdonságánál fogva is, hogy a nedvességnek, az időjárás változásainak ellenáll, és készítéskor nyert formáját, kidolgozását, színét, keménységét megtartja. A gyakorlatra nézve előnyösnek látszik az a körülmény is, hogy a satorin — ha homok nélkül alkalmaztatik — nem kivánja meg az épületen a gipsz és homok gondos keverését s így olcsóbb munkaerőt igényel; valamint az is, hogy sem meszelést, sem színezést nem kiván; mert a hozzákevert kőtől nyert színét megtartja. Ismételten hangsúlyozom azonban, hogy alkalmazását — amint ezt az egy éves kisérletek is kétséget kizárólag igazolják — víz alatt, vagy állandóan nedves helyen föltétlenül mellőzni kell. *Bresztovszky Béla.*

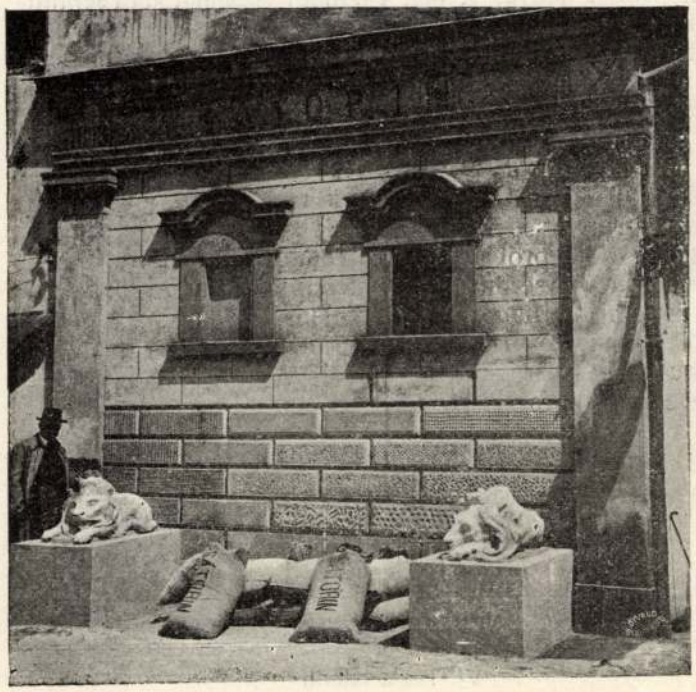

3. ábra. A próbahomlokzat a gyártelepen.

4. ábra. 1000 drb eltört próbatest.

[1]) Dingl. pol. J. 177. kötet; pag. 372. Dr. Willam *Wallace:* „Über Mörtel des Alterthums" című cikkében oda konkludál, hogy az atmospheriliák hatására a habarcson a hosszú idő alatt alkáli, vagy föld-silicat alakult, ami a habarcs keménységét növeli. (Bövebben: Chemical News 1865. 281. sz.)

[2]) Gypsbrenner, Gypsbaumeister etc. 1867.

[3]) Ezek hasonlóak voltak az újabban nálunk vasbetétes cémentbétonból készülő és „aërolith"-nak nevezett üreges építőkövekhez.

Japán művészete.

(*Kertész* K. Róbert fölolvasása a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak január hó 30-iki ülésén.)

(Folytatás.)

Vessünk már most egy futólagos pillantást a két testvérművészetre is, a *szobrászatra és festészetre.* Azon szoros kapcsolatnál fogva, mely ezeket az építészettel összeköti és mely talán a görög művészetet nem tekintve, sehol sem szorosabb, kimondható, hogy a festészet és szobrászat fejlődése karöltve halad az építészettel. A föllendülés és hanyatlás váltakozó korszakai ezekre is az átalános politikai viszonyokkal függenek össze. Eredetük szintén a kinai művészetben gyökerezik. Kétségtelen, hogy kinai és kóreai mesterek és alkotások voltak az első tanítók és mintaképek.

[1]) Thonindustrie Ztg. 1905.

[2]) Az idő rövidsége miatt még nem analizálhattam.

A „satorin“ homlokzat-vakoló anyag.

(Vége.)

2. Bár homlokzat-vakoló anyagtól csak igen csekély szilárdságot kívánunk, mégis alaposan meg kellett vizsgálnom, vajjon megfelelő-e a satorin e tekintetben és nem csökken-e idővel szilárdsága. Evégből *nyomó és húzó*

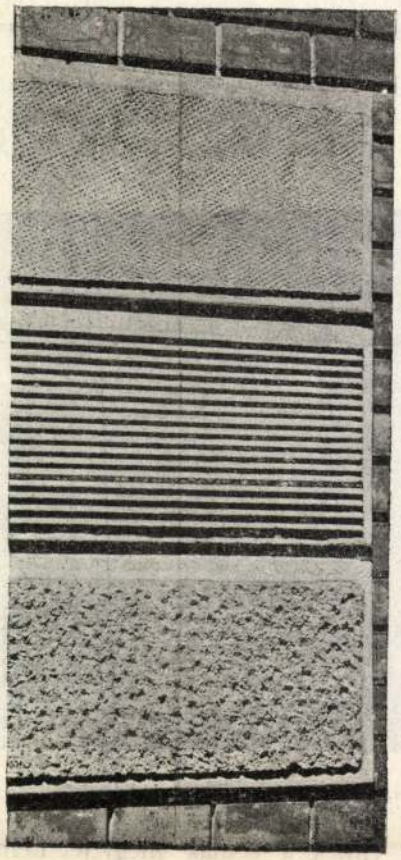

1. ábra. Egyik tagozott vakolati próba a műegyetem falán.

próbatesteket készítettem; még pedig tiszta satorinnak és megfelelő (közel 17 súlyszázalék) víznek a keverékével a kötőanyagoknak vizsgálatára megszabott normálék szerint. A próbatestek jó részét a laboratorium levegőjén, a többit víz alatt raktároztam. És azt találtam, hogy a

2. ábra. A szászvárosi m. kir. posta épülete.

levegőn raktározott próbatestek nyomó és húzó szilárdsága már egy hetes korában is jóval fölülmulja azt, amit homlokzat-vakoló anyagtól várunk és értéke féléves próbáim szerint növekedik. (L. a táblázatot.) A vízben levők a szilárdsági követelményeknek, természetesen, nem felelnek meg. (Közel 1000 db eltört próbatestet mutat a 4. ábra).

3. Tekintettel arra, hogy az anyagvizsgálatnak az a célja, hogy az anyagok tulajdonságait és különböző testekkel szemben tanusított viselkedését megismerjük; gyakorlati haszna pedig, hogy ezekből az ismeretekből kellő tanulságot vonjunk le a későbbi alkalmazások számára: szükségesnek tartottam azt is megvizsgálni, hogy a satorin olyan szilárd anyagokkal keverve, amelyek az építés közben véletlenül is belejuthatnak, hogyan viselkedik. Evégett portland- és román cément, valamint szitált dunahomok-keverékeket készítettem.

Az 1 rész *cémentből* és 3 rész satorinból kevert habarcsok lepénypróbái nedves térben 4 hónapi vizsgálat alatt semmi változást sem mutattak; a portlandosak később azonban elgörbültek és körülbelül 8 hónap alatt teljesen szétrepedeztek; a román cémentesek is mutattak repedéseket. A vízben raktározott próbák portlanddal már 5, románnal 10 hét alatt szintén összerepedeztek. Ennek folytán, noha a szilárdsági próbák (szobalevegőn raktározva) föltűnő nagy szilárdságokat adtak, mint a szilárdsági táblázaton látható, az 1 rész cément és 3 rész dunahomok keverésű és szintén levegőn tartott próbatestekkel szemben — a satorinnak cémenttel keverése mégsem helyes. Jobban mondva: szigorúan ügyelni kell, nehogy akár véletlenségből, akár rossz akaratból cément kevertessék a satorinnal; mert az így kevert habarcs, ha szilárd is, de idővel a levegő nedvességét fölvéve duzzad és szétreped.

Szilárdsági adatok.

	Nyomás *kg/cm²*				Húzás *kg/cm²*			
	1	4	13	26	1	4	13	26
	hetes próba (levegőn raktározva)							
VI. Tiszta satorin								
V.	52	105	190·6	189·8	7·94	11·44	25·65	25·43
F.	57·8	130	193·6	205·7	7·91	13·42	28·46	25·58
VII. 1 r. satorin + 1 r. dunahomok (1 : 1)								
V.	50·8	89·4	142·25	148·52	4·1	13·86	15·99	15·85
F.	46·25	124·75	137·5	138·61	4·09	18·87	18·13	21·28
VIII. 3 r. satorin + 1 r. portlandcément (3 : 1)								
V.	172·9	318·5	328·75	388·25	23·81	35·56	37·20	47·40
F.	162	349	385	409·75	23·13	33·89	34·23	43·52
IX. 3 r. satorin + 1 r. románcément (3 : 1)								
V.	97·75	115·6	244·75	261·61	16·48	21·07	34·28	43·61
F.	51·7	134·1	251	326	12·94	22·7	29·97	50·26
X. 1 r. satorin + 2 r. dunahomok (1 : 2)								
V.	—	50·2	59·5	—	3·18	5·17	7·32	—
XI. 1 r. satorin + 3 r. dunahomok (1 : 3)								
V.	—	20·4	26·2	—	1	2·53	3·82	2·66

A *dunahomokkal* 3-féle keverést próbáltam: 1 rész satorint kevertem 1 rész, 2 rész és végül 3 rész homokkal. Az 1 rész satorin és 1 rész dunahomok-keverék lepénypróbái víz alatt teljesen szétmállottak; de nedves levegőben 1904. évi június 11. óta (körülbelül 11 hónapja) teljesen változatlanok. A nyomó és húzó szilárdság a homok hozzá keverése folytán természetesen annál kisebb lett, minél több a homok (l. a szilárdsági táblázatot). Az 1 : 1 keverés szilárdsága az első 4 hét után igen megközelíti a tiszta satorinét, később alig 20—25%-kal lesz kisebb annál. Az 1 : 2 keverés szilárdsága a tiszta satorinénak nagyjában $^1/_3$-a; az 1 : 3 keverésé pedig $^1/_5$-e, illetőleg $^1/_6$-a. Azért a homoknak hozzá keverésétől — ami gazdasági szempontból kívánatos — bizonyos mértékig, eddigi kisérleteim szerint, jó eredmény várható.

*

Annak megvilágítására, hogy a *satorinhabarcs*-nak használata *külső vakolatra lényegében nem új* és meglevő

Szombat 5

Kertész K Róbert

Pentek 4

Kazmér

Csütörtök 3

Kornélia

Szerda 2

Hamvazó sz.

Jajzó

Kedd 1

MÁRCIUS

Aldin

Hétfő 28

Román

Vasárnap 27

Gyula

28 nap FEBRUÁR 10. hét

ÁRMÓ

EGYETEMI NYOMDA

EGYETEMI NYOMDA

28 nap **FEBRUÁR** 10. hét

27 Vasárnap		Farsang vas. *Ákos*
28 Hétfő		Román *Elemér*
1 Kedd	**MÁRCIUS**	Albin *Albin*
2 Szerda		Hamvazó sz. *Lujza*
3 Csütörtök		Kunigunda *Kornélia*
4 Péntek		Kázmér *Kázmér*
5 Szombat		Özséb *Adorján*

Kertész K. Róbert és

tovább Weichinger Karoly

A mátravidéki erőmű lakótelepének terv-pályázatán I. díj.

Halászkörép 1941

141. l.
143. l.

Távlati kép
helyszínrajz

Kertész K. Róbert

ród

z

Halászközép 1941

69. l.

-41-

VII.30

III

Napidijak.

Gerevich	—
Pellicioli	—
Kőszeghy	18.—
Genthon	12.—
Kákay	12.—
Szentiváni	16.—
Dex	20.—
	78.—

Összegerés

	52.50
	103.68
	78.—
P	234.18

< Kertész K. Róbert >

könyve

( ) IV. Károly apostoli magyar király koronázásának művészi és műszaki munkái

Bp. 1917

fd.

lásd a könyvet Kertész K. Róbert szerepére vonatkozólag

Gyulafehérvári Érsek.

Gyula urnak
ttság elnökének, főrendiházi

Budapesten.

Kertész K. Róbert

l

Harrer Közm T.

100. l.

275. l

4 rét

III. KIADÁ

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMI

M. T.
SZÁMLA

Budapest VIII, Múzeum-körút 6. Gólyá
*Telefon : *46-1-45. // Magyar Történet*
takarékpénzt. sz.: 38.366. // Postafiók IV,

A m. kir. pénzügyminisztérium 1879. évi augus
11.858. szám alatt kelt rendelete alapján bél

33495/10930

Szíveskedjék erre a számra hivatkozni.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos dr Szentiványi Gyula

a Műemlékek Orsz. Bizottságának titkára

Lágymányosi u 16. II.

MENNYISÉG	AZ ESETLEGES FELSZÓLALÁSOK CSAK 14 NAPON BELÜL ÉS CSAK JELEN SZÁMLA BEKÜLDÉSE MELLETT VÉTETNEK FIGYELEMBE. FIZETENDŐ BUDAPESTEN.	P
	Hóman—Szekfű: Magyar Történet I—V. kötet ára 78 pengő.	

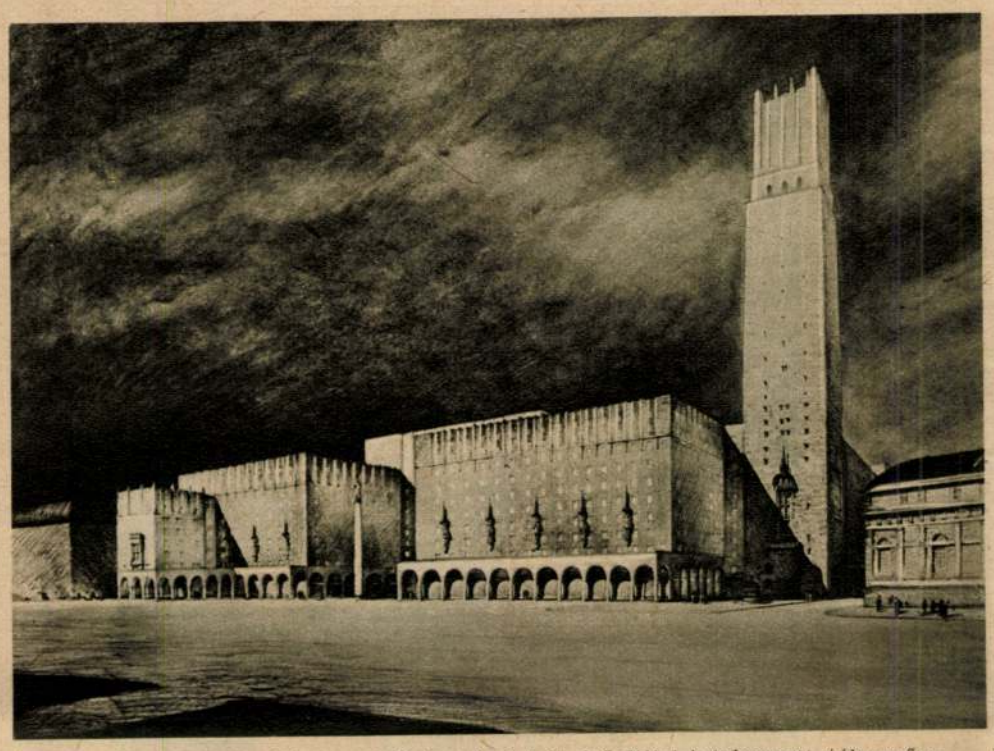

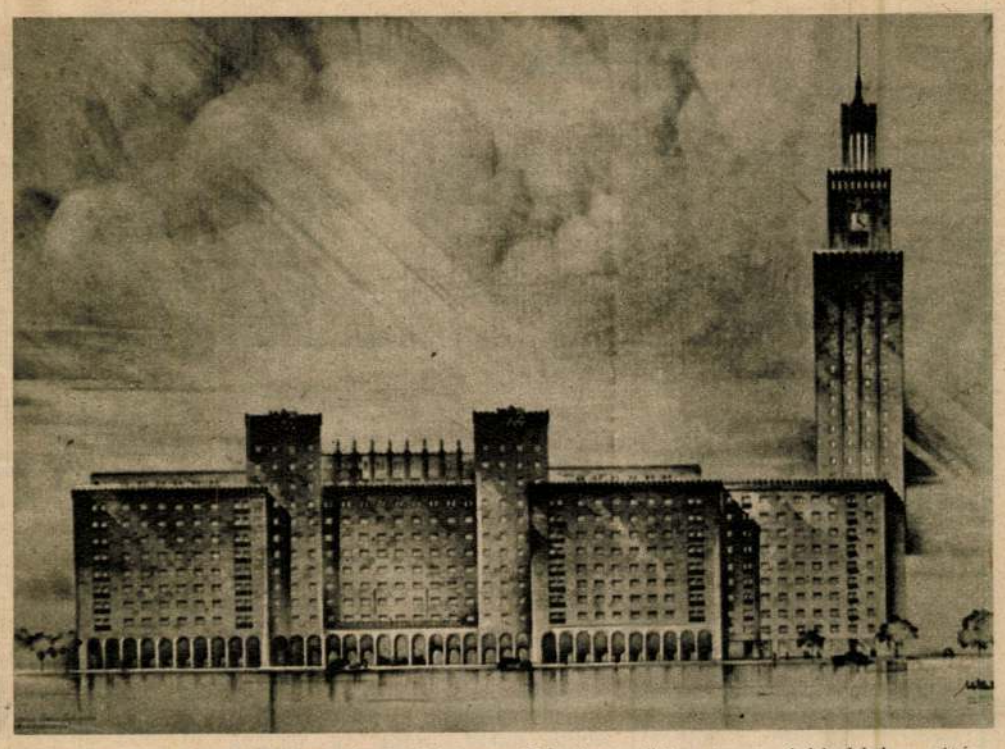

Az uj központi városháza tervpályázatának két első dijjal jutalmazott pályaműve. — Baloldalon Kertész K. Róbert és Weichinger Károly együttes terve, jobboldalon vitéz Martsekényi Imre pályaműve.

A 15. honvéd gyalogezred 2 zászlóalja nagysikerü irredenta tábortüzet rendezett Isaszegen.

Margit kir. hercegnő, József Ferenc kir. herceg leánya, az Amizoni intézet első évfolyamát végzett növendéke. Képünkön: a fiatal kir. hercegnő kedvenc csibéit eteti az intézet gazdasági udvarában.

Bárczay Ferenc akiknek a kormányzó a m. kir. titkos tanácsosi méltóságot adományozta

vitéz Ujfalussy Gábor

(Halmi felv.)

Az uj Városháza két elsődijas terve

Budapest székesfőváros egy esztendő előtt irta ki a városház kiépitésére és a városi közüzemek székházaira vonatkozó nyilvános tervpályázatot. A művészi és épitéstechnikai feladat, melyet méreteiben és jelentőségében eddig csak az országháza haladt meg a multban, negyvennyolc épitőművészt állitott sorompóba. A birálóbizottság most döntött és a két első dijat *Kertész K. Róbert* és *Weichinger Károly* közös tervének és vitéz *Martsekényi Imre* tervének itélte oda.

Képben is bemutatjuk itt a két elsődijas terv távlati rajzát, amelyek az épületcsoportnak Károly király-uti frontját ábrázolják. Kertész K. Róbert és Weichinger Károly közös terve beépitési rendszerével és módjával, valamint művészi architekturájával emelkedett ki. Szerzői arra törekedtek, hogy a nagy épülettömeget minél inkább kiszabaditsák a környező utcák szükösségéből.

A Károly király-uton a mai kiépitett vonaltól 21.6 méterre léptek vissza, hogy az igy kiszélesitett utvonal mentén emelkedő 10 emeletes épület kellő távlatot kapjon. Ebben az épületrészben a viz-, gáz- és elektromos művek helyiségei vannak egységes, monumentális architekturába foglalva. A Gerlóczy- és Kammermayer-utcák mentén teresitések teszik szabaddá az épületcsoportot, melyen áthalad a Semmelweis-utca továbbvezetése 130 m hosszu és 50 m széles belső tér formájában.

Csak a régi városház műemlékjellegü két nagy belső udvara marad meg a szerviták templomához közelebb eső reprezentativ diszudvarrá kiépitve, benne tágas árkádos fővárosi pantheon és hősi emlékművel.

A mű épitőművészi stilusára nézve a tervezők hitvallása az volt, hogy a történelmi Magyarország fővárosának városháza nem épülhet meg a legmaibb, modern stilustörekvések kialakulatlan felfogásában. Az épitészek arra törekedtek tehát, hogy olyan épitőművészi kifejezést találjanak, mely *a hagyományos történelmi hangulatot érezteti, amellett pedig engedje érvényesülni a mai épitészet esztétikai törvényszerüségeit.*

A Madách-uttal szemben állitott *Magyarország Védőnagyasszonya* emlékoszlop körül cour d'honneur-szerü dísztér az egész Károly király-uti homlokzat középpontja; ezen át vonul a gyalogközlekedés a belsőbb városházi részekhez.

Rendkivül sikerült a mintegy 120 m magas városháztorony beállitása a Vilmos császár-ut tengelyébe és a torony alján a kisebb tér. A közlekedés modern igényei teljes kielégitést nyertek. Autóparkoló terek és földszint alatti parkolók és garázsok bőségesen állnak rendelkezésre. Ugy a városházi, mint az üzemi székházak belső igényei tökéletes kielégitést nyertek ebben a tervben.

Vitéz *Martsekényi Imre* tervének fenti képe a Városházát szintén a Károly király-ut felől mutatja. A lényeg itt is az volt, hogy minél tágabb helyet kapjon az uj épület s ennek értelmében az óriási épülettömb 21 méterrel beljebb kerülne, mint a mai járdaszegély. A Közmunkatanács Madách-sugáruti épületével szemben lenne a hatalmas homlokzat főrésze. A városháza tornya pedig amely a pesti városrész egyedüli kilátó épitménye lenne, a Vilmos császár-ut tengelyébe esnék. A toronyban tűzjelző készülék és légvédelmi sziréna lenne elhelyezve. A toronycsúcs stilizált Szent Koronában és keresztben végződnék.

A városházi részt két udvarral és egy keresztszárnnyal, az üzemi székházakat egy hatalmas tömbben két nagy világos udvarral tervezte a szerző. A müemlékszerü részek természetesen e szerint a terv szerint is megmaradnának.

Az épület tizennégy emelet magas lenne. A stilusa magyarosan stilizált Rákóczi-korabeli párkányokkal és fogazat kiképzéssel. Az utcai és udvari homlokzatok simán illesztett terméskőből készülnének, az ablakok és ajtóknál világosabb szinü kőkeretezéssel. Az erkélyeket, ablakokat magyaros veretü rácsok diszitenék.

Az uj városháza hozzávetőleges épitési költsége 25 millió pengő.

Azt hisszük, hogy a szakkörök és hatósági tényezők döntését a nagyközönség is örömmel üdvözli és csak kivánni lehet, hogy ez a magas művészi álom mielőbb testet öltsön a főváros és ország méltó diszére.

MINIATÜRÖK

EPIZÓDOK RÉGI BÉKETÁRGYALÁSOKRÓL

Andrea Lascaris, Genua dogeja, 1684-ben Versaillesben volt, hogy XIV. Lajosnál a genuai köztársaság részére békét eszközöljön ki. A tárgyalások után ezt a kérdést intézték hozzá az udvaroncok:

— Mit talált itt a legnevezetesebbnek?

— Azt, hogy itt vagyok — válaszolta a doge.

A genuai dogeknak ugyanis kormányzásuk ideje alatt nem volt szabad Genuát elhagyniok.

*

III. Frigyes Vilmos porosz király a tilsiti békekötés (1807) alkalmával azt kérte Napoleontól, hogy Auspach és Bairent hercegségeket, ahonnan a királyi ház származott, továbbra is birtokában tarthassa. Napoleon hidegen elutasitotta a legyőzött ellenfél kérését. Mire Frigyes Vilmos keserüen és nem minden él nélkül igy válaszolt.

— Egy szót sem szólok többé ezeknek a hercegségeknek a megtarthatásáért, mert ön nem érezheti, mit tesz ősi tartományokat elveszteni.

*

Ferenc osztrák császár követei 1809-ben be akarták venni a bécsi békébe a francia császárság elismerését is.

— Felesleges — jegyezte meg Napoleon gőgösen —, mert ez olyan volna, mintha valaki elismerné, hogy süt a nap.

*

Midőn *Bismarck* 1871-ben a békét diktálta Franciaországnak, vele volt mint pénzügyi szakértő Bleichröder bankár. Miután Bismarck hosszasan tanácskozott a bankárral, azt határozták, hogy jóvátétel cimén ötmilliárd frank hadisarcot vetnek ki Franciaországra. A francia küldöttek eme nagy szám hallatára egészen elképedtek és hirtelenében szóhoz sem tudtak jutni. Végre az egyik kiküldött gyors számolási művelet után igy szólt a vaskancellárhoz:

— Ötmilliárd borzasztó nagy összeg; tudja-e excellenciád, hogy még Jézus Krisztus születése óta sem telt el ötmilliárd perc?

— De az én tanácsadóm — szólt Bismarck Bleichröderre mutatva — a világ teremtése óta számitja az időt.

Minden család
reggelije,
uzsonnája
legyen
reggelire-uzsonára
1—2 csésze
OVOMALTINE
amely erőt, egészséget ad
fiatalnak — öregnek
egészségesnek —
betegnek

Hölgyek jelszava:
Selyem és szövet
vászon és kelengye
Olcsón kapható
ezt el ne felejtse
Klein Antal
divatházában, Király-utca 49.
A Terézvárosi templomnál.

Képes Vasárnap 1940. június 29.

Válság

Irta: Égly Antal

Irén házasságuk ötödik évében jött rá, hogy valami nincs rendjén közös életükben. Mindezideig észrevétlenül teltek a napok, szabályosan, mint a vízfolyás. Egymáshoz kapcsolt sorsuk kereke pergett, mint két pontosan egybeillő fogaskerék. Akadtak ugyan eleinte is apróbb surlódások, de ezeket átaludták és ha egyikük — valamilyen jelentéktelen okból kifolyólag — nehezteléssel feküdt le, a következő reggelen mindig és következetesen a másik fél volt az, aki hallgatólagos gavallériával előzékeny kis szavakat kotort elő a régebbi — vőlegény-menyasszony korszakuk — szótárából. A figyelmes mozdulatok és a meleg mondatok pillanatok alatt békét teremtettek és a reggelinél már egyikük sem emlékezett a tegnap történtekre. Az anyagi nehézségek terhe alá közösen feszitették a vállukat és ha sikerült meguszni a bajt, elmultával ugy mosolyogtak egymás szemébe, mint két nemesen gondolkodó sportember, akik egyszerre értek célba.

Az ujabb korszak kezdetét Irén pontosan ezeknek a közös vonalaknak a törésében észlelte először. Megesett ujabban is, mint régen már annyiszor, hogy egy előre nem látott kiadás alaposan felboritotta szerény költségvetésüket. Régebben Sándor — a férje — volt az, aki egy rövid mosollyal elfujta a háztartásuk fölé gyült fellegeket.

— Sose busulj! — mondta könnyedén, szájában a reggeli utáni cigarettával és délben széles, majdnem kisfius mosollyal tette le az ebédlőasztalra az elővarázsolt hiányzó összeget. Ilyenkor ragyogott az arca és csókolni való diákos rátartiságban uszott az egész ember, mint aki pénzszerző-tudományára büszke. Mostanában némán ment tovább az anyagi kérdések előtt, vagy megvonta a vállát kissé fölényesen és nemtörődöm módra, mint mikor a kultuszminiszter adók tárgyalásánál azt mondja: ehhez én nem értek, ez a pénzügyminiszter ur dolga. És Irén, apró háztartásuk lelkiismeretes pénzügyminisztere, meghuzta a prést: a saját szerény toalett-vágyai sorvadtak el alatta.

Valami történt — gondolta Irén és összevont szemmel, mint a magános parti őr, kémlelte a láthatárt. A messzi vizeken köd gomolygott és inkább csak sejtette, mint tudta, hogy a köd sunyi leple alatt valami készül. Talán vihar van kerekedőben, vagy talán — ennél az elgondolásnál heves vérnyomást érzett az agyában — kalózhajó közeledik. Néha már addig jutott, hogy maga elé képzelte a kalózt: karcsu és fiatal. Könnyelmü, mint a mai kor s kisportolt, ruganyos lábakkal tapossa szét a megelégedettnek indult házasságok békés parazsát.

Dobogó szivvel figyelt tovább. A láthatár változatlanul borult és sürü, szürke felhők takarják a napot. Néha már villámlott is: egyszer Sándor uj nyakkendővel jött haza. Szép mintáju tavaszi ruhadarab volt, fogása után itélve drágább, mint az eddigiek.

— Tudod — mondta —, mostanában sokat tárgyalok az elnöki osztály uraival, nem öltözködhetem akárhogyan.

Irén bólintott és nyelt egyet. Félelemmel vegyes keserüség remegett a szivében és lassan már bizonytalannak érezte a helyzetét: gyermekük nem volt és az egyetlen kapocs — amint képzelte —, a szerelem, meglazult. Ő szerette Sándort, az együtt leélt évek rétegesen rakódtak fel a szivében, mint az egymásra rakott téglák. Tudta, hogy ha ez az épület valamilyen okból összedől, az ő életét is maga alá temeti. Részére az együttélés hivatás volt, végzetszerüen, előre meghatározott ut, melyről — ő — nem léphet le és ha egy rajta kivül álló erő taszitja le, ugy a mélybe zuhan. Állt és figyelt, némán, mint a halász, hátha horgára akad a titkok nyitja.

„Válság!" — olvasta valahol és magános óráiban ehhez a szóhoz menekült. Belékapaszkodott, mint a szikláról lecsuszott hegymászó a vezető kötelébe.

— Mi is történt? — faggatta gyakran önmagát. Fél éjszakán át lapozta lelkében megfigyelései jegyzeteit. Mi is történt? ... Sándor magánosabbá vált. Ebédnél ujságot olvasott, a házi dolgok nem érdekelték és ha mégis említést tett valamiről, félbeszakitotta és türelmetlenül jegyezte meg: „Mások még kevesebből élnek". A közeledésében is volt valami ridegség, érintése hüvösebbé vált és ha beszélt, az asszonynak az volt az érzése, hogy messze jár gondolatban, előtte ismeretlen céllal, ismeretlen utakon. Azelőtt sohse tette, most mindig lehevert ebéd után. Nyügösen ébredt és gyakran visszament a hivatalába.

— A munka megszaporodott — állitotta kelletlenül —, de a személyzet létszáma ugyanaz maradt

Ilyenkor késő este ért haza, gyorsan bekapta a vacsorát és lefeküdt.

Irén megállt az ágya szélén, fölibe hajolt, mint az aggódó anya a beteg gyermeke fölé. Kereste az álomba simult vonások közt a betegség titkát, de nem lett okosabb. Az arc a régi volt: magas homlok, férfiasan előreugró, határozott áll, a szája telt és kicsit puha. Nem mondta volna még senki negyvenévesnek...

Egy délután Irén megjegyezte, hogy uj kesztyü kéne, a régi megfakult és rongyos is. Sándor hümmögött valamit az ujság mögül, ezzel le is tárgyalták a kérdést. Később lefeküdt. Az asszony torkát sirás fojtogatta. Tanácstalannak és magányosnak érezte magát, mint akit elhagytak. A magány és a kiváncsiság rossz tanácsadó. Fölkelt és az ura székenlógó kabátját, mintha kefélni vinné, kivitte az előszobába. Benyult a zsebébe. Keresett valamit, ami világosságot gyujthatna ebben a sötétségben. A tárcáját is kiforgatta. Igazolványt lelt benne, névjegyet és az egyik rekesz mélyén husz pengőt. Azelőtt fillért sem hagyott magánál, a pénztáruk a szekrényben volt és közösen kezelték. Ez az első eset! ... Ezen a délutánon Sándor ujból visszament a hivatalába.

Irén is felöltözött. A falak összeszükültek körülötte, mintha agyon akarnák nyomni sulyukkal. A levegő sürü volt, mintha gázt eresztettek volna bele. Kirohant az utcára. Gyors léptekkel ment fölfelé a délutáni áradatban, mint aki attól tart, hogy lekésik valahonnan. Szinte futva igyekezett, mintha önmagától szeretne megszabadulni. Kikerült a Dunához. Az alsó parton folytatta az utját. Csipős szél fujta át, de most nem érezte a hideget. Most már lassabban lépdelt és az öntudata, alól előkerült utjának célja: ott állt az ura hivatala előtt. Az ura szobája a földszinten volt, a tulsó járdáról, az ablakon át, pontosan az iróasztalra látott. A lámpa égett és Sándor iratokba temetkezett.

Igazat mondott! — gondolta Irén és jóleső meleg hullámok fürdették a szivét. Igazat mondott: dolgozik ... Most már szégyelte, hogy utána jött, de azért mégsem hagyta ott őrhelyét. Állt és nézte az ura elmosódó körvonalait az esőverte ablakon át. Hosszu idő telt el és Irén csak akkor gondolt a vacsorára, mikor látta, hogy Sándor a kabátja után nyul.

Kiszaladt a sarokig és felugrott az első villamosra.

A hátamögötti ülésen két idősebb ur beszélgetett. Az egyik azt mondta:

— A lányom nem akarja megérteni, hogy férjét teljesen kisajtolja a munka. Hosszu képeket vág és azt állitja az anyjának, hogy az ura megunta. Pedig ezzel csak elmérgesiti a helyzetet... Még azt sem veszi figyelembe, hogy az érzések átalakulnak. Ami tegnap még lobogott, mára parázzsá válhat. Mondtam is neki: a lángot el lehet fujni fiam, de a parázs, ha ügyesen bánnak vele, nem alszik ki.

Irén nyelte a szavakat, mint az orvosságot. Egészen felfrissült tőlük. Két lépcsőt ugorva ment fölfelé. A vacsorát odakészitette, aztán gondosan rendbeszedte magát. „Csak nem hosszu képet vágni!" — idézte az öregur szavait ... Egy pillanatig a huszpengősre is gondolt, de nem mélyedhetett el a kérdésben, mert már nyilt az ajtó. Sándor lépett be.

Az asszony — eddig tőle várta — most mégis ő ölelte meg.

— Fáradt vagy? — kérdezte.

— Eléggé, — mondta és megcsókolta Irént.

— A parázs! — gondolta Irén és visszaadta a csókot.

— Ejha, de jó kedved van — állitotta az ura —, pedig mostanában olyan voltál, mint akit besavanyitottak. — Csomagot vett elő. — Tessék, kis öreg, itt van a kesztyü ... Bevallom, nagy gondtól szabaditottál meg, mert tudod, holnapután lesz a házassági évfordulónk és én bizony nem tudtam volna mit venni .. A rávalót különben a mult hónapban spóroltam el a fizetésből ... Ejnye, Irén, de hát mi van ezen sirni való?

K O N Y H A

Az alábbi recepteket a M. kir. Földmivelésügyi Minisztérium által kiadott „Kevés cukorral is lehet főzni" c. füzetből közöljük.

Gyümölcsételek cukor nélkül

Megjegyzés: Az ételekhez csak nagyon édes gyümölcsöt használhatunk. Vagy kevésbé édes gyümölcsöt nagyon édes gyümölcscsel együtt használjunk. Pl. a füge nagyon édes, olcsó, ezért vele édesithetünk.

Aszaltszilva-mártás.

Hozzávalók: ¼ kg. aszaltszilva, 2 dkg vaj, 3½ deci tej, 2 dkg liszt, fél citrom.

A vajat fellangyositjuk, beletéve a lisztet, állandó keverés mellett halvány rózsaszinüre piritjuk. Felengedjük a tejjel és ráöntjük a közben egy másik edényben kevés citrommal izesitett, vizben puhára főtt aszaltszilvát. Felforraljuk és citrommal izesitve tálaljuk. Habarással is készithetjük, tejföllel.

Szilvabefőtt fügével.

Hozzávalók: ¼ kg szilva, ¼ kg füge, 4 deci viz, szelet citromhéj.

A megmosott, kockára vágott fügét vizben három-négy percig fedő alatt főzzük. Levét leöntjük és beletesszük a mosott szilvát, citromhéjat, esetleg darabka fahéjat. Főzzük mig az aszaltszilva felpuhul. Hidegen tálaljuk.

Szilva helyett körtét, vagy almát használunk, ez a körte- vagy almabefőtt.

Ha aszaltszilva helyett más aszalt gyümölcsből készül, ez az aszaltcseresznye, stb. befőtt.

Málnakrém.

Hozzávalók: 3 tojás fehérje, 3 evőkanál iz.

A tojások kemény habjába beletesszük a kevés vizzel higitott málnaizt és tovább verjük. Poharakba tesszük és fagyasztva tálaljuk.

Ribizliizzel készitve ribizlikrém.

Szeder-, szamócaizból stb. készül a szeder-, szamóca- stb krém.

Füge-saláta.

Hozzávalók: ¼ kg füge, 10 dkg mazsola, 40 dkg alma, 2 deci tejszin, citrom.

A fügét és mazsolát annyi vizben, hogy ellepje, előző este beáztatjuk. Tálalás előtt husőrlőn ledaráljuk és hozzákeverjük a reszelt almát és tejszint. Izesitjük citromlével.

Gyümölcs-kocsonya.

Hozzávalók: ½ kg gyümölcs leve, 1 dkg fehér zselatin.

A gyümölcslevet kevés cukorral (ha nagyon édes a gyümölcs, ez el is maradhat) citromlével elkeverjük. A zselatint kevés hideg vizben áztatjuk, majd feloldjuk és átszürve a gyümölcs közé keverjük. Kuglóf-formát hideg vizzel kiöblitjük és a gyümölcslevet ebbe öntjük. 2—3 órán át jégen tartjuk. Ha megdermedt, kiboritjuk. Cukrozott tejszinnel piskótával díszitve tálaljuk.

Készithetjük rizs- vagy burgonyaliszttel is, akkor nem olyan átlátszó, de táplálóbb.

Igy készül málnaszörpből a málnakocsonya, cseresznye- eperléből a cseresznye-, eperkocsonya. Barackból, szőlőből készitjük a barack-, szőlőkocsonyát.

Svájci gyümölcsétel.

Hozzávalók: 2 evőkanál pattogatott rizs, keksz vagy piskóta, 1—2 evőkanálnyi tej, citromhéj, cukor vagy méz, 2 drb alma, mogyoró.

Ez különösen a diétákban használt kitünő étel. Eredetileg zabpehelyből készül, de pattogatott rizsből, maradék piskótából, esetleg kekszből is készithetjük. A kekszet vagy piskótát tejjel elkeverjük, majd hozzáadjuk a megmosott, megtörölt, de meg nem hámozott, megreszelt almát. Izesitjük mogyoróval, cukorral (esetleg mézzel) és citromhéjjal.

Alma helyett édes cseresznyét, málnát, epret használhatunk bele, de megtörve.

Hideg rizs almával.

Hozzávalók: ¼ kg alma, 10 dkg rizs, 3 deci tej, kevés vaniliapótló, 3 evőkanál cukor.

Vaniliával izesitett, forrásban lévő tejbe befőzzük a rizst. Lefedve, gyenge tűznél, keverés nélkül puhára főzzük. Az almát lereszeljük és izesitjük cukorral. A puhára párolt rizzsel rétegezve, üvegtálra rakjuk, lehütjük. Gyengén cukrozott tejszinhabbal díszitjük.

A rizst kihütjük, gyümölcsöt vagy befőttet, tojássárgáját és habját keverünk hozzá, ez a gyümölcsös rizs.

A gyümölcsöt elhagyjuk és ízzel öntjük le, ez a hideg rizsfelfujt.

Darából készül, akkor az a hideg darafelfujt.

Rizs helyett ságóból készül a ságófelfujt.

Gyümölcsitalok cukor nélkül.

A nyári meleg napokon cukor nélkül is üditő, egészséges, jó italokat fogyaszthatunk gyümölcscsel, tejjel. Ezekkel mingyárt cukrot is juttatunk a szervezetbe, anélkül, hogy külön cukrot használtunk volna fel, mivel tudjuk, hogy a tej és gyümölcs igen sok cukrot tartalmaz.

Tejes eper.

Hozzávalók: 1 pohár eper-lé és ½ liter tej.

A megmosott, megtisztitott epret szitán áttörjük és hideg tejhez keverjük. Habverővel jól elvegyitjük és erősen behütve, poharakba öntjük.

Készithető: málna, ribizli, narancs, szeder, szamóca és vegyes gyümölcsből is.

Aludttejes vagy yoghurtos málna.

Hozzávalók: 3 deci tej, 2 deci gyümölcslé.

Az aludttejhez vagy yoghurthoz mosott szitán áttört málna levét keverjük hozzá. Poharakba téve erősen behütve szolgáljuk fel.

Készithetjük: eperből, ribizliből, szederből, szamócából is.

A Kossuth-mausoleum.

Nagy hazánkfia síremlékének építése a Kerepesi-út mellett levő temetőben befejezéséhez közeledik; az építmény maga majdnem teljesen kész, csak a főhomlokzaton levő Hungaria nincs még tökéletesen kialakítva. A belső díszítéshez is hozzáfogtak már. Abban a helyzetben vagyunk, *Kölber* Dezső festőművész szivességéből, hogy bemutathatjuk a mausoleum belső kiképzését és díszítését ábrázoló tervet (diagonalis metszetben).

Az egész belső rész — kereszt-alaprajza — bizantinicus alapon épül fel; tehát a díszítés is bizanci jellegű.

A középső teknőboltozat alatt van elhelyezve a sarcophag, zöld onixmárványból, gazdag bronzdíszítéssel, körülötte 4 (haraszti kő) pillér és 4 vörös márvány- (hazai) oszlop — gazdag bizanci kapitélekkel — tartja a boltozatokat, íveket, melyek az oldalfalakhoz illeszkedve, árkádot képeznek.

Az egész belső márványlapokkal és mozaik-festményekkel van díszítve. A körülfutó kőpárkány-dísztől kezdve lefelé lila-szürke márványlapok, felfelé pedig mozaikdíszítések vannak 280 m^2 területtel, 50000 k. értékben.

A belső mozaikdíszítés ilyen lesz: A sarcophág feletti zöldes-kék alapú teknő-boltozatban, a tündöklő napfényben, két szárnyas alak (nem vallásos angyalok!) mereven a boltozat síkjához illeszkedve, diadémos koszorút tart a sarcophag felett.

A négy oszlop tengelyében egy-egy komor, custod szárnyas alak áll; a lábaknál pallossal, a fejnél babérfűzérrel és pálma-ággal.

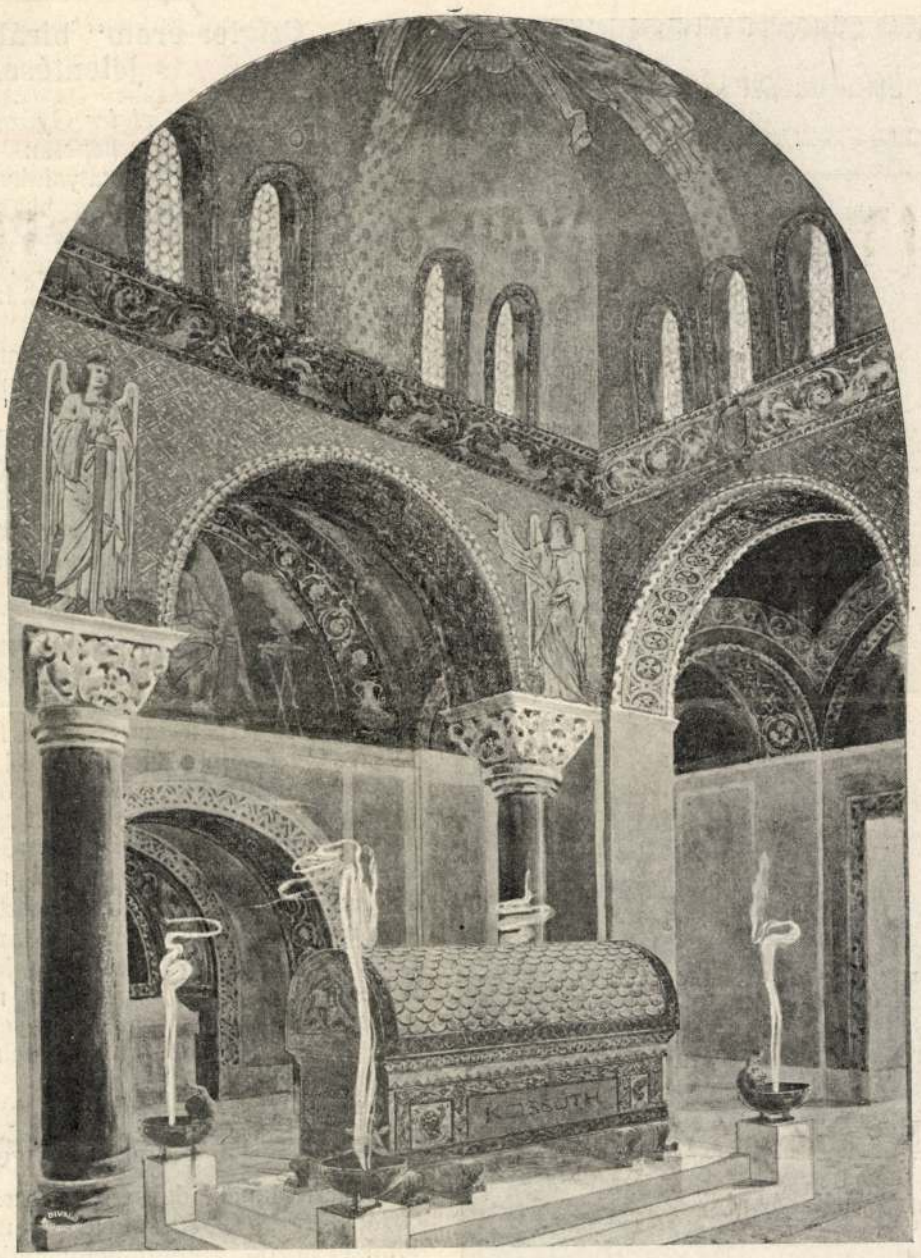

Kossuth-mausoleum belső diszítése.

Ezt és a felső boltozatot széles, gazdag kiképzésű bizanci dísz választja el, mely a hajlott, keskeny félkörű ablaknyílásokat is övezi. Benne, a keskeny oldalakon Kossuth címere van elhelyezve, amint azt Mátyás király inquadrálta, a pajzsnak jellemző formát adván.

A sarcophagot gazdag bronzkerítés övezi; a négy sarkán elhelyezett Attila-kincsek örökmécsesül szolgálnak. Jobbra és balra, a sarkophag oldalától az árkádok alatti nagy falmezőkben, a törvény és jog (allegoricus) simbolisticus alakjai helyezkednek el, arccal, tekintetük a sarcophag felé. Az árkádok különböző falfelületei — köröskörül — gazdag díszítésekkel vannak burkolva.

A bejárás és a kijárás feletti lunettában térdeplő szárnyas alakok körkoszorút tartanak, melyben szalaggal egy-egy cartus van elhelyezve, a születés (1802.) és a halálozás évszámával (1904.).

A belépő, szemben a kijárás felett a születés évszámát látja, a kilépő pedig, visszatekintve, az elhalálozás évszámát.

A belső mozaik képekben a nagy halottat, kinek porait a fejedelmi sarcophag foglalja magában, Istentől küldött szolgák (szárnyas custod-alakok) dicsőítik, őrzik. Mellette a két világigazság simboluma: a törvény és jog — személyesített alakjai — hirdetik az örök igazságot . . .

K. D.

A budapesti fehérsastéri elemi iskola.

A székes főváros rohamos fejlődése leginkább az iskolák hiányában mutatkozik. Bármennyire igyekszik a főváros a gyermekek szaporodását az elemi iskolákkal utolérni, törekvése nem sikerül, azért még mindig sok iskola bérházban van elhelyezve és számos iskolában a félnapi tanítás dívik. Hogy ez az állapot paedagogiai szempontból mennyire hátrányos, azt bővebben fejtegetni nem szükséges.

Különösen a Rácváros már régóta érezte egy modern elemi és polgári fiúiskolának a szükségét, de alkalmas telek hiányában e megoldás sok éven át húzódott. Végre a hatóság a Fehérsas-tér, Aranykakas-, Kereszt- és Árok-utca közt fekvő 15 házból álló telektömbnek megvételét határozta el, mely tömbnek megszerzése végre 1903-ban sikerült is.

Az iskola terveit a városi mérnöki hivatalban *Balázs* Ernő készítette és miután a székesfőváros a szükséges költségeket 422.000 koronával megszavazta, az építkezés 1904. év tavaszán megindult. De szerencsés csillag nem lebegett az épület fölött, mert rendes körülmények közt ilyen iskola rövid egy év alatt készül el, a szóban forgó épület pedig a nehéz alapvető munkák, de különösen a sokszor beállott munkabérharc miatt két teljes évig épült, vagyis csak 1906-ban fejeződött be.

Az iskola elrendezését az alaprajzból látjuk. Az Árok-utca felé van az elemi leányiskola 10 tanteremmel. Az Aranykakas-utca felé van az elemi fiúiskola 9 tanteremmel. Az épület középrészét, illetőleg annak II. emeletét és az

I. emeletnek egy részét a polgári fiúiskola foglalja el 9 tanterem-, 1 rajzterem-, 1 természettudományi előadóteremmel, szertárakkal, tanári szobával és igazgatói irodával. A helyiségek, különösen a tantermek, igen tágasak és világosak, a folyosók szélesek és mint a tantermek stylszerűen kifestvék.

A tervező az épület külsejét nemcsak nemzeti motívumokkal diszítette, de a fehér kőporos homlokzat vörös téglavonalak és a faalkotórészeknek zöld színre való befestése által a nemzeti jelleget is érvényre juttatni iparkodott.

A fehérsastéri iskola folyosója.

Az épület által elfoglalt terület 1870 m^2, vagyis köbméterje 13·20 koronába került. A vállalkozók, kik a minden tekintetben sikerült épület építésében közreműködtek, ezek:

1. Föld-, kőműves- és elhelyező munkák: *Joó* Lajos;
2. ácsmunkák: *Joó* Lajos;
3. kőfaragómunkák: *Holdampf* utódai;
4. bádogosmunkák: *Tóth* Imre és társa;
5. tetőfedőmunkák: *Dobai* János;
6. asztalosmunkák: *Madari* Gábor;
7. lakatosmunkák: *Wachter* Antal;
8. mázolómunkák: *Fischer* és *Hartmann*;
9. üvegesmunkák: *Glatz* András;
10. szobrászmunkák: *Maróthy* Géza;
11. szobafestő-munkák; *Kurbel* József;
12. burkolati munkák: *Walla* József;
13. vízvezetéki berendezés: a városi vízvezetéki igazgatóság;
14. légszeszberendezés: a légszesztársulat;
15. vasbétonmenyezetek: *Biehn* János;
16. belső bútorfelszerelés: *Madari* Gábor;
17. központi fűtés: *Becsey* Antal.

—*g*.

A „Czigler-érem“ bíráló bizottságának jelentése.*)

Amidőn néhai *Czigler* Győző emlékezetére alapított emlékérem odaítélése kapcsán első ízben nyílik alkalmunk arra, hogy szakosztályainknak egyévi szellemi működése fölött a kritikus szigorúbb szemével szemlét tartsunk, csakis az öröm és megelégedés hangján emlékezhetünk meg arról az élénk tevékenységről, melyet szakosztályaink tagjai előadások és felolvasások tartásával, az 1906—1907. évi időszakban kifejtettek.

A bejelentett s valóban megtartott előadások száma oly nagy volt, hogy szakosztályaink rendes folyóügyeinek elintézésében valóságos torlódást idéztek elő. Hónapokon keresztül zsufolva volt napirendünk, ami igen gyakran egyaránt kellemetlen volt úgy előadó kartársainkra, mint azokra nézve is, kik érdeklődésük kielégítését nem a folyóügyek többé-kevésbbé egyhangú elintézésében, hanem tanulságos előadások meghallgatásában keresték.

Az előadások azonban nemcsak mennyiségre nézve voltak kielégítők, hanem tartalmuknál, érdekességüknél fogva legnagyobbrészt kellő színvonalon is állottak.

Az előadások sorozatát október hó 15-én *Kertész* K. Róbert nyitotta meg Rákóczi bujdosó társai hamvainak elhelyezéséről szóló nagyszabású felolvasásával. December 10-én *Schodisch* Lajos olvasta fel a „Genfi II. nemzetközi lakásegészségügyi kongresszus“-ról szóló jelentését. December 17-én *Knuth* Károly tartott igen érdekes szabad előadást a légfűtésről és szellőzésről, számos rajzban, tervezetben és természetnagyságú modellben bemutatva az e téren felmerült legújabb tapasztalatokat.

Nagy Virgil, a műépítési szakosztály elnöke, három estén (január hó 14. és 28-án, február 4-én) ismertette a Londonban 1906. évben tartott nemzetközi építészi kongresszus tárgyalásait s eredményeit. E vonzóan és áttekintően megírt jelentés teljes terjedelmében megjelent közlönyünk ez évi III—IV. füzetében.

Február 11-én *Rainer* Károly értekezett a Benoid-gázvilágításról, a reá következő héten *Palóczi* Antal ismertette Sopron város szabályozó tervét, melynek hivatalos elbírálását annak idején ő végezte.

Március 11-én *Kiss* J. Jenő mutatta be az általa forgalomba hozott aerolith-bétonépítkezés terén elért eredményeit.

Közvetetlenül a husvéti szünetek után április 8-án *Kopeczek* György értekezett *Andrássy* Dénes Franciska-mauzoleumáról, ezt követte április 15-én *Csányi* Károly előadása a byzanci építészetről, számos vetített képekkel illusztrálva annak fejlődését a korai középkoron végig; április 22-én *Pirovits* Aladár ismertette a „kertvárosok“ alapelveit az idealista és theoretikus szempontjából tekintve.

Ritka szépművészi eseményben volt részünk május hó 6-án, amikor *Maróti* Géza, egyesületeinknek általa e célra külön dekorált helyiségeibe érdekes előadással fűszerezett vetített képek kapcsán szinte belevarázsolta a milanói kiállítás magyar csoportjának dekorativ szellemét, melynek megalkotásában köztudomás szerint az oroszlánrészt ő vette ki.

*) Felolvastatott a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak 1907. október hó 21-iki ülésén.

Az előadások sorozatát május havában *Palóczi* Antalnak napirend utáni, tehát be nem jelentett, hanem azért úgy tartalmánál mint eredményeinél fogva egyaránt számottevő, az Attila-körút szabályozásáról szóló felszólalása fejezte be. Az előadó ez alkalommal actuális, a főváros fejlesztését mélyen érintő kérdés helyes megoldására nézve tett célszerű s gyakorlatilag keresztül vihető javaslatokat.

Az alulírott bíráló bizottság, melynek működésében *Kertész* K. Róbert, mint érdekelt fél nem vett részt, a nyári szünidő kezdete előtt tartott üléseiben három előadást talált olyannak, amely különös méltatásra érdemes, s átalános érdekű vonatkozásainál fogva a Czigler-díj odaítélésekor számba veendő.

Ezek voltak: 1. *Nagy* Virgil előadása a londoni építész-kongresszusról, mely kongresszuson az előadó úr tudvalevőleg igen méltó módon képviselte a magyar építészi kart. 2. *Palóczi* Antal előadása az Attila-körút szabályozásáról, s végül 3. *Kertész* K. Róbert felolvasása Rákóczi és bujdosó társai hamvai elhelyezéséről.

Palóczi Antal előadását, mely inkább napirend utáni felszólalásnak volt tekintendő, a díj odaítélésekor nemcsak ez oknál fogva kellett figyelmen kívül hagyni, hanem azért is, mert felszólalásainak tartalma voltaképpen egy más egyesület plenuma előtt tartott nagyobb előadásának kivonatos ismertetése volt.

Nagy Virgilnek kétségen kívül felette érdekes és tanulságos előadása az actuális kérdések egész sorozatát vetette felszínre, azonban nem annyira az alkotó elme önálló munkásságán, mint inkább mások által elért eredményeknek és tagadhatatlanul érdekes és élvezetes módon való előadáson alapult.

Kertész K. Róbert előadása*) nemcsak formai szempontból, nemcsak tanulmányai alapossága és érdekessége szempontjából érdemel különös figyelmet, hanem azért is, mert kellő időben, megtalálva a kellő hangot, kellő nyomatékkal rá tudott mutatni II. Rákóczi Ferenc tetemei elhelyezésének leghelyesebb módjára, s tanulmánya alapján ez országos jelentőségű ügyben nagy hatással is volt a közvéleménynek helyes kialakítására is. E körülmények kellő méltatásával az alulírott bizottság június hó 10-én tartott ülésében egyhangú határozatával *Kertész* K. Róbertnek ítélte oda az 1906—1907. évad Czigler-érmét.

Ámon József *Fritz Oszkár* *Hauszmann Alajos*
Lechner Jenő *Ney Béla* *Pucher István*
Sándy Gyula *Schulek János*

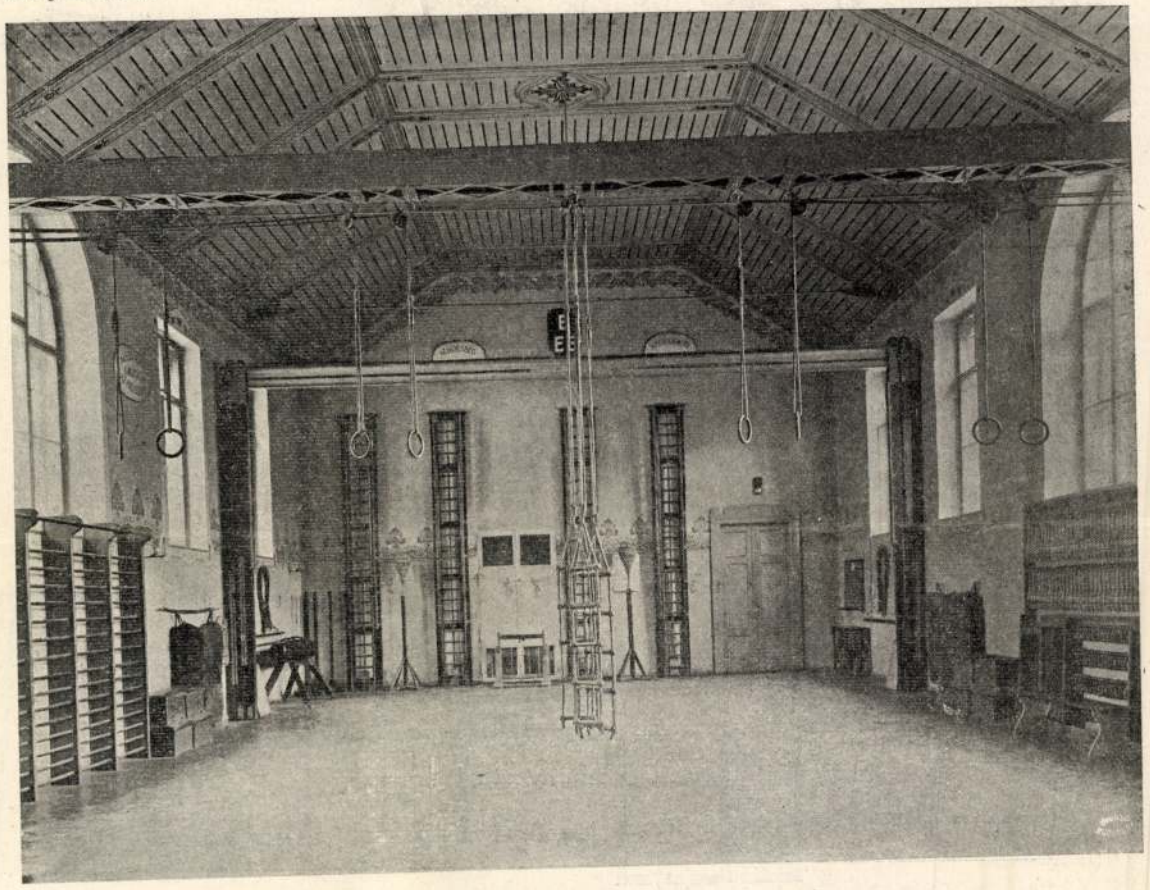

A fehérsastéri iskola tornaterme.

A technikai munka jelentőségéről.

Zelovich Kornél-tól. (Folyt.)

Az a sajnálatos körülmény, hogy a technikai munka jelentőségét társadalmunk nem eléggé méltányolja s éppen azok idegenkednek a technikai pályától, akiknek a nagy vagyon birtokában elsősorban kellene a modern haladó élettel, a technika vívmányaival megismerkedni, részben a technikai tudományok kétes értékű méltánylásában is találja magyarázatát.

Ennek a következménye, hogy a társadalom egy része s közöttük számot tevő faktorok a technikusokat, bár alkotásaikat csudálják, mégis alárendelt szellemi képességgel bíróknak tekintik.

Kétségtelen, hogy ez a vélemény is felületes megfigyelés következménye, s hogy azok mondanak a technikai tudományokról lesujtó kritikát, akiknek a tudományos technika terra incognita.

A technikai munka jelentőségéről szólva, lehetetlen, ha csak röviden is, erre a kérdésre ki nem terjeszkedni.

Az egységes jogosítású középiskoláról a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban az 1906. januárius havában tartott szakértekezleten a kiadott jegyzőkönyv tanusága szerint középiskolai oktatásunk egyik kiváló munkása, *Maywald* József dr. a következő nyilatkozatot tette: „a reáliskolát meg kellene hagyni annak, amire eredetileg szánva volt, hogy t. i. a praktikus életpályára készülőknek, a műegyetemnek legyen előkészítő iskolája, a tudományos pályára menőknek pedig, a tudományegyetemnek legyen előkészítő iskolája a gymnasium.

Eszerint a mérnöki pálya nem tudományos pálya.

Hasonló felfogás nyilatkozik meg egyik legelőkelőbb lapunkban a Budapesti Hirlap f. évi augusztus elseji számában az „érettségi reformja“ című cikkelyben. A cikkely írója, *Kőrösi* Henrik neves tanárunk az egységes középiskola általunk is helyesnek tartott előnyeitfejtegetve, arra az eredményre jut, hogy az egységes középiskola nyomban elterelné a tudományos pályára nem való elemeket.

„Az egységes kőzépiskola *felső* tagozataiban bizonyosan a modern viszonyoknak megfelelően egy egészen új iskolafajt — a svájci mintára — egy alsóbb fajta technikai iskolát teremtene meg azok számára, akik a tudományos pályára nem valók“, írja a cikkely szerzője s hozzá teszi, hogy: a technikai pálya a jövő pályája.

A szerző által képzelt alsóbbfajta technikai iskola, mint a középiskola *felső* tagozata bizonyára előkészítő iskolája

*) Mult évfolyamunkban mi is közöltük.

lenne a műegyetemnek: azaz a műegyetemre tódítaná azokat, akik a tudományos pályára nem valók.

Ime a technikai munka jelentőségének s a technikai tudományoknak kétes értékű méltánylására hazai példák.

Ezekben a véleményekben is nyilvánosságra jut az a nézet, amely tudományos körökben még ma is tartja magát, hogy a tudományos búvárkodásra egyedül az egyetemek hivatottak, ellenben a technikus tudományokat ápoló műegyetemek egyoldalú szakiskolák.

Kétségtelen, hogy a technikus tudományokban a természettudományok nyernek alkalmazást, de abból nem következik egyes tudósoknak az a felfogása, hogy a technikusok a tudomány eredményeit készen kapják s nincs egyéb feladatuk, mint a fáradság nélkül nyert eredményeket többé-kevésbbé önként értetődőleg alkalmazni.

A technikai tudományok széles területén nem elvont feladatok megoldásával foglalkoznak.

Itt mindig a valósággal kell számolni, a valóságot kell felismerni.

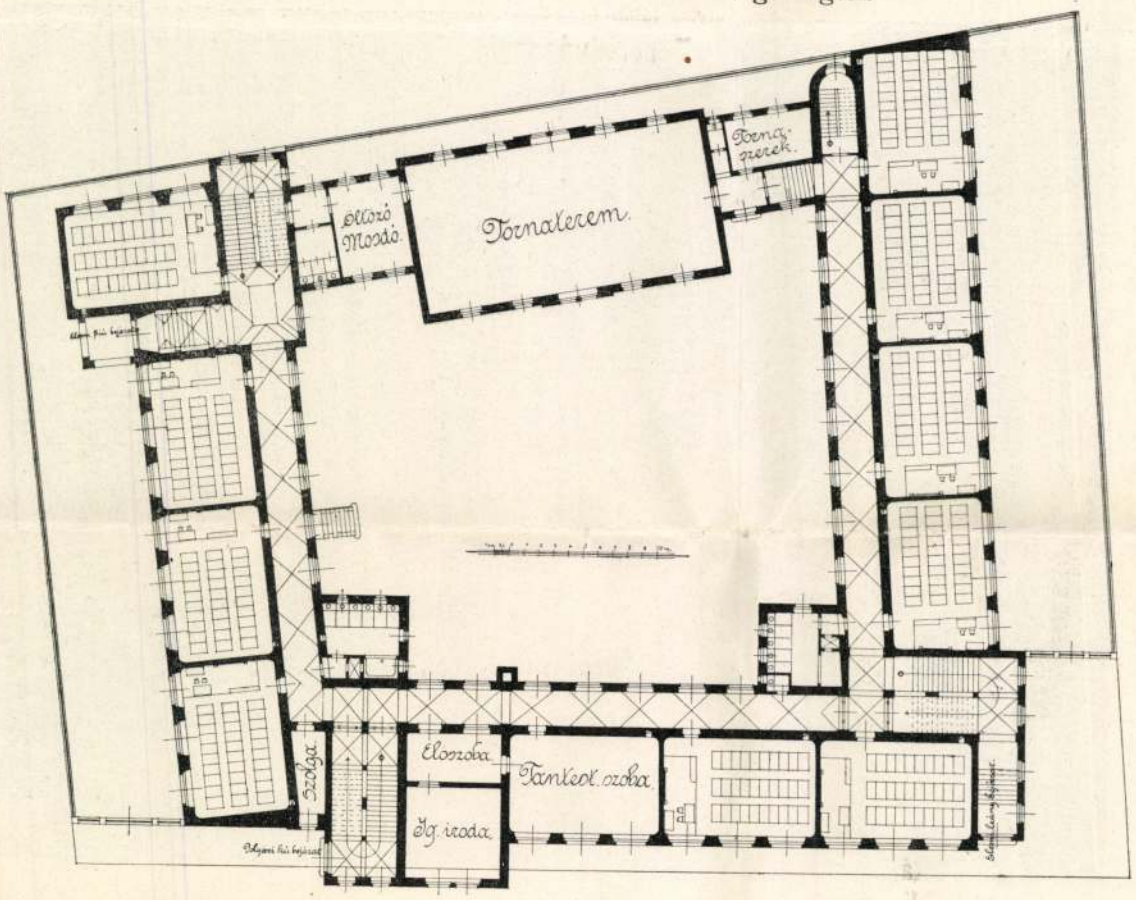

A fehérsastéri iskola földszinti alaprajza.

Tervezte *Balázs Ernő.*

Aki a technikai tudományok mai fejlettségén maradandót akar alkotni, annak teljes tudományos felfegyverkezéssel a mélységbe kell hatolnia.

A készen nyert tudományos fegyverzettel legtöbbször csak azt lehet kideríteni, ami a felszínen van.

Tudnia kell a természetet *tudományos módon* megkérdezni, a feleletet *helyesen* megérteni, az így nyert tudományos ismeretet *okszerüen* alkalmazni s a valósággal *helyes vonatkozásba* hozni. Ez a művelet kétségtelenül tudományos természetű.

Azért kell a technikusokat a tudományos búvárkodásra mintegy ránevelni, mert csakis tudományos búvárkodás útján lehet eredményeket elérni, a technikai tudományokat tovább fejleszteni. Nyilvánvaló eszerint, hogy a technikai pályára csak azok menjenek, akik tudományos pályára valók.

A technikai tudományoknak jellemzője a *haladás* és ezzel együtt a *hasznosság*: az új philosophia nagy apostolának, lord *Bacon*-nak jelszavai.

A régi philosophia megvetette a hasznosságot.

Mikor *Posidonius*-, *Cicero*- és *Caesar*-korabeli író a boltozat fölfedezését és az ércek használatának behozatalát olyan jótéteménynek mondja, melyet az emberiség a philosophiának köszön, *Seneca* erősen tiltakozik ez ellen a *sértő* bók ellen. A philosophia tanításának célja a lélek művelése; olyan dolgok feltalálása, mint a boltozatok, átlátszó ablakok, gyorsírás stb. rabszolgának való vesződés. És egész erejével igyekszik kitisztázni *Demokritost* az alól a szégyenletes vád alól, hogy az csinálta az első boltozatot és *Anacharsist*, hogy az gondolta ki a fazekas kerekét.

„Maholnap azt fogjuk hallani — kiált föl *Seneca* — hogy az első cipőkészítő philosophus volt."

„Részünkről, ha választanunk kellene az első cipőkészítő és a *Harag*-ról szóló három könyv között — találóan mondja *Macaulay* — a cipőkészítő mellett nyilatkoznánk. Rosszabb dolog lehet haragosnak lenni, mint felázni. De a cipő milliomokat megóvott a felázástól; s kétkedünk, ha *Seneca* megóvott-e valakit a haragosságtól."

Ennek a régi philosophiának ósdi felfogása nyilatkozik meg a technikai tudományok kétes értékű méltánylásában.

A régi philosophia büszke hasznavehetetlenségére. Ellenben mit eredményezett az emberiségnek az új philosophia: a technikai tudományok.

„Meghosszabbította az életet. Enyhítette a szenvedést. Betegségeket irtott ki. Növelte a föld termékenységét. Új biztosságokat nyujtott a tengerésznek. Új fegyvereket adott a katonának. Új, atyáinktól nem ismert alakú hidakat épített nagy folyamok felett. Artatlanul vezette le a menykövet az égből a földre. A nappal fényével világította meg az éjt. Növelte az emberi látás terjedelmét. Soksorozta az emberi izmok erejét. Gyorsította a mozgást. Megsemmisítette a távolságot. Megkönnyítette a közlekedést, levelezést. Képessé tette az embert leszállni a tenger mélyére, felemelkedni a levegőbe, biztosan hatolni be a föld ártalmas üregeibe; keresztülutazni országokat oly kocsikon, melyek lovak nélkül robognak tova és az oceánt oly hajókon, melyek szél ellenébe 10 tengeri mérföldet haladnak egy óra alatt."

„Ezek csak egy része gyümölcsének és csak első gyümölcsének. Mert ez a philosophia sohasem pihen, sohasem bevégzett, sohasem tökéletes.

Törvénye a haladás. Oly pont, mely tegnap még láthatatlan volt, holnap célpontja s holnapután kiinduló pontja lesz."

És mily nagyot haladt már azóta a technika, amióta *Macaulay* ezeket a szép szavakat írta.

Felfoghatatlan, hogy a technika legújabb bámulatraméltó eredményei képzettekben olyas gondolatokat ébresztheszenek, mintha azok nem tudományos, mélyreható vizsgálódás útján váltak volna lehetővé.

A természet erőit kihasználó hatalmas gépeknek, a modern közlekedés nagyszabású eszközeinek megterem-

tése empirikus úton soha, hanem kizárólag tudományos módszerek segítségével vált lehetővé.

A vízgőz tulajdonságai több mint két évszázada ismeretesek, de csak pár évtizede tudjuk tökéletes gőzgépekben helyesen kihasználni.

És ezt az eredményt hatalmas technikus munkával értük el, melynek új tudományos felfogást kellett teremteni és ezen az alapon a tökéletes alkalmazást dűlőre vinni.

Hasonló tudományos vizsgálódás és felfogás következtében a technikai tudományok talaján új tudományos módszerek fejlődtek ki; szép bizonysága ennek a graphostatika.

Egyes tudományok pedig, mint a szilárdságtan, hydraulika, elektrotechnika új alapokat és új tartalmat nyertek.

A kiváló technikai alkotások mélyreható tudományos működésnek eredményei.

A tudomány az éltetője a technikai munkának s a vele elért siker a tudomány diadala.

Mennyi szellemi munka, tudományos működés van accumulálva egy nagy vasúti viaductban vagy egy nagysebességű modern lokomotívban.

S lehet-e a tudománynak szebb diadala, mint amikor hatalmas viaducton, szédítő magasságban nagy gyorsasággal s ami első sorban fontos, kellő biztossággal halad át a vonat.

És az újabb kor technikai alkotásainak során számos hasonló példát lehetne felhozni.

A tudomány diadala az *assuani* gát a pyramisok földjén.

Korunk egyik csodája, elsőrangú kulturmű ez a gát, a melyet Anglia 6 év alatt (1898—1904) épített fel, s mely alkotást nagyszerüségében még sehol meg se közelítettek.

Tervezője *Baker*, az a kiváló angol mérnök volt, akinek megadatott a szerencse nevét az újkor két világcsodájával, az assuani gáttal s a világ legnagyobb vasúti hídjával, Anglia másik büszkeségével a Firt of Forth híddal halhatatlanná tenni.

A technikai tudomány diadala, hogy az angol kormány ezzel a kulturművel Egyptomot békésen — de teljesen meghódítja.

Győzedelmes csaták egész seregével nem ért volna el ily sikert Anglia.

A felduzzasztott vízgyüjtőmedencéből 1065 milliom köbméter vizet csapolhatnak le és ezzel az Alsó- és Közép-Egyptom területeire, a régen kiszáradt csatornákon új vízfolyást biztosítanak.

Az egyptomi közmunka-miniszterium helyettes államtitkára *Garstin* az ezen mű létesítése következtében az államra háramló évenkinti hasznot 20 milliom és Egyptom termése értékének növekedését évenkint 350 milliom k-ra becsüli.

Százezer rabszolga hordta a követ Herodotos szerint két évtizeden át a Cheops-(Kufu)-pyramishoz, az ó-kor egyik csodájához: hány milliom *szabad* embernek ad évek hosszú során át jólétet és áldást ugyanezen a földön az assuani gát, az újkor csodája.

Gymnasiumainkban minden tanuló hall a Cheops-pyramisról, de melyik gymnasiumban méltatták az *assuani* gát vagy a *Simplon*-alagút jelentőségét.

Az ó-kor másik csodájának Diana ephesusi templomának építészéről *Chersifonról* s még inkább a templom felgyujtójáról *Herostratesről* minden gymnasista hallott: az újkor csodáinak megteremtőiről *Bakerről*, *Brandtról*, *Lessepsről a* gymnasiumi oktatásban aligha.

A Cheops-pyramis, Diana ephesusi temploma, mert az ó-korban építették, tudományos működés eredménye; a Firt of Forth híd, az assuani gát, a Simplon-alagút megalkotása, mert a mai korban létesültek, mesterség s a klasszikus philologusok szerint ilyen műveket olyanok teremtenek, akik nem tudományos pályára valók.

Az előbbiek ismerete a mai kor átalános műveltségéhez szükséges, a mai kor csodás alkotásainak ismerete nem.

Valóban difficile est satyram non scribere.

Az ifjuság nevelésében ambitiójának felébresztésére ma már lehetetlen a technikának az emberiség jólétét előmozdító vívmányairól hallgatni s még inkább lehetetlen kétségbe vonni, hogy ezek az alkotások mélyreható tudományos működésnek eredményei.

Kétségtelen azonban, hogy társadalmunkat az ifjuság nevelésével foglalkozó kiváló tanerők részéről elhangzott olyas kijelentések, mintha a technikai pálya nem tudományos pálya volna, amely nézettel sajnos legutóbb komolyabb lapjainkban is találkoztunk, megtévesztik.

S az ilyen megokolatlan s a fejlődést teljesen negligáló nyilatkozatok nagy mértékben járulnak ahhoz, hogy jobb családaink idegenkednek a technikai pályától, s hogy nálunk nagy a tolongás a nem produktiv pályákra.

(Vége köv.)

VEGYESEK.

Kitüntetés. A király S. *Fekete* Zsigmond min. osztálytanácsos, mérnöknek a miniszteri tanácsosi címet és jelleget; *Gaul* Károly és *Pfeiffer* Ignác műegyetemi magántanároknak a műegyetemi nyilvános rendkivüli tanári címet adományozta.

Tervpályázatunk. Lapunk címlapjára művészi fejlécet óhajtunk alkalmazni, melynek tervére pályázatot rendezünk; a pályaterveket megbírálni a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályai voltak szívesek magukra vállalni; addig is míg jövőre a programmot egész terjedelmében közölhetjük, megemlítjük, hogy a határidő dec. 9. A 7/19 cm. nagyságú fejléc rajzát valódi nagyságában kérjük készíteni fekete tollrajzzal, hogy rögtön sokszorosítható, illetőleg cliché legyen készíthető; első díj 100 korona, második díj 50 korona; a tervek a nevezett egyesület titkári hivatalába küldendők, ahol (valamint szerkesztőségünkben is) a fejlécbe fölveendő szöveg is megkapható.

Az ipar ünnepe. Az Országos Iparegyesület f. hó 14-én ünnepelte *Zsolnay* Vilmos emlékét, amikor *Gelléri* Mór egyesületi igazgató mondta az emlékbeszédet, melyet ezekkel a szavakkal zárt be: „Befejeztem hódolatomat Zsolnay Vilmos emléke iránt. De nem tudok szabadulni egy gondolattól, mely a szoborleplezéskor és a Pantheonba való zarándoklásom közben folyton bele zümmögött a tegnapi ünnepi hangulatba. Ez a gondolat tulajdonképpen egy szerény kérdés, melyre csak a jövőtől várok feleletet: Lesz-e idő, amikor majd nálunk a magyar iparost, az alkotó zsenit nemcsak holta után, hanem életében is igaz érdeme szerint fogják megbecsülni?“ Az ünnepen *Szterényi* József államtitkár és a kereskedelemügyi miniszterium több főtisztviselője, továbbá Pécs város polgármestere és nagy számú közönség vett részt.

† **Thaly Emil** mérnök, a Dunagőzhajózási társaság magyarországi képviselője, f. hó 22-én 65 éves korában elhunyt. A megboldogult főleg a közlekedésügy terén fejtett ki nagy tevékenységet, amiért a király miniszteri tanácsosi címmel tüntette ki. Béke poraira!

Iparossegédek részére a kereskedelemügyi minister intézkedése folytán a technológiai iparmúzeum igazgatósága (VIII., József-körút 6.) az 1907/8. téli időszakban iparossegédek részére előkészítőül a szakrajztanfolyamokra átalános ipari továbbképző tanítási folyamokat rendez és pedig: 1. *Szabadkézi rajzból* iparosok részére november hó 1-től március hó 31-ig, hétfőn, szerdán és csütörtökön este 7-től 9-ig és vasárnap d. e. 9-től 12-ig. Beíratáskor tanítási eszközökre 5 k. fizetendő. 2. *Szerkesztő- és ábrázoló-mértan és rajz* november hó 1-től februárius hó 28-ig, hétfőn, szerdán este 7-től 9-ig és vasárnap d. e. 9-től 12-ig. Beíratáskor tanítási eszközökre 3 k. fizetendő. 3. *Ipari számtan-mértan* november 1-től december végéig, kedden és pénteken este 7-től 9-ig. Beíratáskor tanítási eszközökre 1 k. fizetendő. 4. *Üzleti fogalmazás* november

1-től december végéig, kedden és pénteken este 7-től 9-ig. Beíratáskor tanítási eszközökre 1 k. fizetendő. Az előadásokat VII., Wesselényi-utca 38. sz. alatti székesfővárosi polgári fiúiskolában tartjuk. A beíratások október hó 20-tól október hó 28-ig este 6 és 7 óra között a m. kir. technológiai iparmúzeum irodájában tartatnak.

Az építőiparosok szövetségének védelme. Hevesmegye szept. 16-án tartott ülésében kimondta, hogy a megyei építkezést ezentúl csak oly vállalkozóra biz, aki tagja a Magyar Építőiparosok Országos Szövetségének.

A Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvény-társaság. A társaság igazgatósága közli velünk, hogy Thaly Zsigmond m. kir. udvari tanácsos, a vállalat eddigi vezérigazgatója, az activ vezetőségtől visszalép, sikerült őt azonban az igazgatóság tagjának megtartani és egyszersmind ennek consulensévé megnyerni. A vállalatot ezentúl a társaság jelenlegi kereskedelmi igazgatója, Vajda Béla és az ujonnan szerződtetett műszaki igazgató, Fuchs György — a Danubius hajó- és gépgyár részvénytársaság volt műszaki igazgatója — fogják együttesen vezetni.

Óriás alagút. Franciaországban elhatározták, hogy átfúrják a Rove-alagútat a Marseilletől a Rhoneig vezető csatorna számára. Ez az alagút belterjedelmére nézve a legnagyobb alagútja lesz a földnek. Hosszusága 7 *km*, szélessége 22 *m* és magassága 14·20 *m*. Kétszer akkora köbtartalma lesz mint a Simplon-alagútnak, mely 20 *km* hosszú, de csak 8 *m* széles és 6 *m* magas; mindkét oldalán elektromos vasút is lesz. Azt hiszik, hogy a tunelt 35 milliom frankból megépítik.

Magyar szabadalmi bejelentések. B. 3739. Bandisch Wilhelm kövezőmester Bécs. Vasvázas szerkezet. VIII/a. oszt. 1907. április 17. — H. 2894. Hülsenberg Heinrich Adolf gyáros Freibergben. Lég- vagy gázszivattyú, melyben a holtterek folyadék bevezetése által küszöböltetnek ki. XXI/c. oszt. 1907. május 9. — K. 2985. Kozák István lakatossegéd Tolnán. Fölsővilágítású ablakok nyitására és zárására szolgáló szerkezet. VIII/k. oszt. 1907. január 11.— K. 3020. Magyar keret- és lécgyár-részvénytársaság cég Budapesten. Eljárás keményfa előkészítésére mindenféle fényes és antik fémutánzatoknak, valamint friss és patinás nemesfa-faragványoknak előállítása céljából. VIII/c. 1907. febr. 7. — L. 2143. Lukas Johann kőműves-, ács-, kőfaragómester és kőbányatulajdonos St. Georgen-Attergauban. Füstcsatorna és kéménytoldat összekapcsolása. VIII/b. oszt. 1907. ápr. 12. — R. 1862. Rinderknecht Keresztély építész Königsbergben. Építőlemez. VIII/a. oszt. 1907. május 1. — Z. 535. Zeitlin József mérnök Londonban. Berendezés nagyfokú vacuum létesítésére mechanikus úton hajtott szivattyúk segélyével. XXI/c. oszt. 1907. jun. 22. — K. 3103. Károlyi Emil építész Pécsett. Üreges műkőtégla. XVII/e. oszt. 1907. ápr. 29. E bejelentések ellen 1907. november hó 14-ig lehet felszólalni. (Közli a magyar hites szab. ügyvivők testülete.)

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mű- és középítési szakosztályok ülése okt. 21-én. Elnök *Nagy* Virgil, jegyző Somló Emil, jelen volt 52 tag. Az ülés választással kezdődött, amennyiben a *Kecskeméten építendő elmegyógyintézet* pályaterveit megbírálandó bizottságba *Nagy* Virgil, a működő bizottságba *Kabdebó* Gyula választatott meg; az építésügyi szabályzat alapelveinek a főv. közmunkák tanácsához intézendő emlékiratba való foglalása dolgában alakított bizottságba pedig *Báthory* István, K. *Császár* Ferenc, *Czakó* Adolf, *Jakabffy* Ferenc, *Marton* Ákos, *Palóczi* Antal, *Román* Miklós és *Sziklai* Adolf kéretett föl. A jegyző fölolvasta azután a *Czigler-érmet* odaítélő bizottságnak *Schulek* János által kidolgozott jelentését*), melyben az érmet *Kertész* K. Róbertnek a Rákóczi-síremlék dolgát tárgyaló fölolvasását javasolja jutalmazni; a jelentés tudomásul vétetvén, az elnök üdvözölte a kitüntetettet, az érmet azonban nem adhatta át, mert még nincs kész. *Pollák* Manó *Budapest szabályozása* dolgában hosszabb megokolás után bizottság alakítását javasolja, mely bizottság tanulmányozván az ügyet a szabályozó átalános és esetleg csak egyes részletekre vonatkozó tervek kidolgozására vezető módozatokat kutassa föl és egyszersmind a városi középületek terveinek pályázat útján való beszerzését is sürgesse. *Palóczi* Antal, *Refeld* Antal és *Hauszmann* Alajos hozzászólása után az indítványt a szakosztályok elfogadván, a bizottság tagjainak számát tizenötben állapították meg, hat tagot az építészi szakosztályok, hármat az út-, vasút- és hídépítési szakosztály, három-három pedig a Magyar Építőművészek Szövetsége, illetőleg a Magánmérnökök Orsz. Szövetségének tartatván fenn; ezirányban intézkedni a választmány kéretett föl. Csikszereda városnak vasbétonépület terveire *Bresztovszky* Béla mond véleményt Az *Építő Ipar* szerkesztősége fölkérte a szakosztályokat, hogy a lap *fejlécének* tervpályázatát rendezni és a bírálást magára vállalni szíveskedjék; a kérést teljesítendő, a bíráló bizottság megválasztása, a Czigler-érem bíráló bizottságával együtt a jövő ülés napirendjére tűzetett ki. Végül *Schmidt* Károly lakatosmester ajtó- és ablakcsukló-szerkezetet mutatott be.

*) Lapunk más helyén egész terjedelmében olvasható.

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Fóthi Vilmos építőmesternek az 1907. évi október hó 22-ik és *Besenbach Károlynak* (Pápa) október 25-ik napján letett szakvizsgálat alapján, a képesítő bizonyítványt kiadta.

MAGYAR ÉPITŐMESTEREK EGYESÜLETE.

Az építőmesteri szakosztály ülése október hó 24-én. Elnök *Sziklai* Zsigmond, jegyző *Pásztor* Béla. Az előző ülések jegyzőkönyvei felolvastattak és hitelesíttettek. A mai ülés jegyzőkönyvét hitelesíteni az *elnök Ziegler* Gézát és *Mod* Lajost kéri fel.

Az *elnök* jelenti, hogy az ipari pangás sanalásának támogatása céljából a kormányhoz intézendő felirat adatainak beszerzése végett szükséges lépéseket megtette.

Az *elnök* ismerteti a *Kőszénbánya és Téglagyár Társulat* levelét az anyagárjegyzék dolgában. A szakosztály *Mod* Lajos felszólalása után kellő fölvilágosítás adását határozza el.

Az *elnök* közli, hogy a kereskedelemügyi miniszterium most dolgozik az elszámoló szabályzat egységes rendezésén. Ajánlja, hogy tétessenek lépések érdekeink megóvása végett. *Kunfalvi* Nándor az elszámoló szabályzatokkal kapcsolatban az egységes árszabályzat kidolgozásának szükségessét fejtegette. *Ziegler* Géza és *Miklós* Ede felszólalása után a szakosztály az elnök javaslatát elfogadja, *Kunfalvi* Nándor felvetett eszméjének megvalósítását pedig kívánatosnak nyilvánítja.

Az *elnök* a szakosztály figyelmébe ajánlja a budapesti építésügyi szabályzat átdolgozásának aktualitását. E tárgyban a szakosztály bizottságot alakít és ebbe *Kauser* Gyulát, *Jakabffy* Ferencet, *Sziklai* Zsigmondot, *Báthory* Istvánt, *Ziegler* Gézát, *Marton* Ákost és *Miklós* Edét delegálja.

Schneider Róbert kérdést intéz, hogy a rendes téglaméretnél vékonyabb választófalak milyen módon számoltassanak el?

A szakosztály *Kunfalvi, Miklós, Ziegler, Mod* és az *elnök* hozzászólása után kimondja, hogy ilyen választófalak a *valóságos* kiterjedésük szerint számolandók el, természetesen figyelembe véve, hogy 4·00 m^2-nél kisebb nyílások nem vonhatók le. Ezután az *elnök* az ülést 8 órakor bezárja.

Kertész Róbert és

mücs cit. Weichinger Károly

I. díj.

Kiss Tibor dr.: A budapesti városháza 1940. évi tervpályázata.

Technika 1941. 24, 25. l. távlati képpel és helyszínrajzzal.

in Böhmen. Separatabdruck aus der Vereins-Zeitschrift
„Mittheilungen". Jahrg. IX. Heft 7, 8).

1. – 44. U.

Prag
1871

Kertész Róbert és K

Sváb Gyula

az alábbiakra fentiek
eszmei megoldását
fogadták el.

Goll Elemér dr.

A Pozsonyi M. Kir.
Tudományegyetem
elhelyezése.

MMÉE Közl.

1916. 294–
295. l.

Kertész Róbert építész M.D.K.

A kaposvári városháza építésére kiirt tervpályázat nyertese Kopeczek Gyrgygyel közös terve / 28 terv közül/ 1900.

Zádor Mihály : Kaposvár, Dp. 1964. 215.l.

MDK

Kertész Róbert

A Magyar Mérnök- és Épitész Egyletben tartott előadásában ismertette és birálta a helyzetet; a Rákoczi-emlék tervezett megoldása nem felel meg sem ethikai, sem műszaki, sem pedig művészeti szempontból.

Cikk: A Rákóczi emlék.

Vállalkozók Közlönye, 1907. febr.20. 3-5.l.

Kedves Robert

A hegyen Mirnek és Pitének egyetlen barátja alcsodálatos ismertetője és bírálója a helyzetet, a közösségnek tervezett megoldása mem felel meg sem elvileg, sem módszerileg, sem pedig hatásosság szempontjából.

Ölel: A Mészöszi emlék.

Vallásos Kérdések, 1907. febr. hó. 3-án.

MDK

Kertész Róbert épitőművész

Klebelsberg gróf III.Ince pápa márvány epitáfiumát gondolta a torony alsó falsikjára aplikálni. A márvány emlékmű modelljét Kertész Róbert épitőművész és Szentgyörgyi István szobrásztanár el is készitették. A mű nem valósult meg.

Lechner J.dr.: Az Orsz. Műemlékbizottság ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan.15. 9-11.lap

MDK

Kertész Róbert

A Pozsonyi M.Kir.Tudományegyetem elhelyezésére, Kertész Róbert és Sváb Gyula eszmei megoldasat fogadtak el.

Goll Elemér dr.: A Pozsonyi M.Kir. Tudomanyegyetem elhelyezése.

MMÉEKözl. 1916. 294-295.l.

MDK

Kertész Róbert

Cikk: Érdekes vita a mérnökegyletben az uj varoshaza elhelyezéséről.

Uj Magyarság, 1940.dec.17. 5.l.

MDK

Kertész Róbert

Kertész Róbert plakettje Berán Lajostól, egyebekközt kiállitva.

Kunsth.Mus.Ung.Medaillen. 1934.

MDK

Kertész Róbert épitész

Kertész Róbert épitész 1902-3-ban a kaposvari városhazat épiti Kopeczek György épitésszel együtt. Repr. 37.old.

Bereck Sándor: Kaposvar rendezett tanacsu város története és fejlődése. Bp. 1925. 30.l.

MDK

Kertész Róbert, ép.

tervezte közösen Sváb Gyula-val a köszegi Sz.Domonkos rend uj épületeit. 1929.

Elkészültek a köszegi sz.Domonkos-szárd uj épületei. - Ép.Ip.-Ép.Müv. 1930. 1-2.

Kertész Róbert MDK

-et tizenötnapi fogházra ítélték Maróthy Károly sajtóperében.

Esti
Magyarország 1942. jun. 3.

MDK

Kertész Róbert

A Rákóczi-siremlék pályázat. Épitő Ipar, 1909, okt. 31. 406.l.

Kecskeméti múzeum III. 179

~~Bánffy Miklós gróf~~

Kertész K. Róbert

Kós Károly

Lechner Jenő

Pogány Móric

Innen-Dekoration.

1917. VII–VIII. ix.

(Festschmuck für die Königskrönung in Budapest, Kévezet.)

Kertész K. Róbert

l. Szendy K. Bpest
szkesf. közig. cik.
1942. Bp. 1943.
370 l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
780/1911.
cik. X. 26.

ERDÉLYI KÁRP

VÉDŐ: JÓZSEF KIR. HE

1411-911 szám.

MÜEMLÉKEK ORSZÁGOS B

pitottuk, hogy a t.Cim 1910 é
dijjal összesen 20 koronával

kedjék a mellékelt taka

Kertész K. Róbert

Weichinger Károly

Arvabb 18000 P. elsődij

Halászvarosháza kibőv

20. l. 22. l. 23. l.

A Marosvásárhelyi Reformátu

513-1943. szám.

Az Országos Müemlékbizo

Méltóságos

A Vártemplomunk restaurá
köszönettel vettük, s további sziv
Az összegről szóló nyugt
számlát - utasitásukhoz képest -
Vagyunk a Méltóságos Elr

Marosvásárhelyen, 1943. de

főgondnok

M.D.K. K

Kertén Róbert építén

1902-3
~~1899~~-ben a kaposvári városházát
építi Kopeczek György építésszel együtt.
repr: 37 o.

Bereck Sándor: Kaposvár rendezett tanácsu város története és fejlődése. Bp. 1925. 30.

Kertész Róbert

K

plakettje Berán Lajos-
ról, egyebekkört ki-
állítva

Kunsth. Mus. Ung.
Medaillen - 1934.

Kertész K. Róbert

nyitotta meg a Független Művészek Társa-
ságának negyedik kiállítását.

A Független Művészek Társasága kiállításának
megnyitása. — P. H. 931. XI. 17.

Kertész K. Róbert h. államtitkár elnöklete alatt a biráló bizottság XI. 5.-én osztotta szét az esedékes három díjat. M. Aquvarell- és Pasztellfestők reprezentatívnek kiállitásán.

A Műcsarnok őszi tárlatának díjai.
N. U. 931. XI. 6.

Kertész K. Róbert

— **A Műcsarnok őszi tárlatának díjai.** A Műcsarnok őszi tárlatán, a Magyar Aquarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán az állami díjak bíráló bizottsága tegnap tartotta ülését *Kertész* K. Róbert h. államtitkár elnöklete alatt. A bizottság az esedékes három díjat a következőknek adta ki: állami vízfes-

N. Ú. 931 XI. 6

N. Ú. 931. XI. 6.

Kertész K. Róbert

M.929.XII.19.

* **A magyar képzőművészek a velencei nemzetközi kiállításon.** A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács külföldi kiállítási bizottsága *Kertész* K. Róbert államtitkár elnöklésével értekezletet tartott, melyen megállapították a magyar pavillonban bemutatásra kerülő művészeti anyag keretét. Az ülésen résztvett: *Ugron* Gábor, *Balló* Ede, *Bálint* Zoltán, *Csók* István, *Déry* Béla, *Dudits* Andor, *Glatz* Oszkár, *Györgyi* Kálmán, *Haász* Aladár, *Helbing* Ferenc, *Lechner* Jenő, *Ligeti* Miklós, *Menyhért* Miklós, *Pásztor* János, *Petrovics* Elek, *Róna* József, *Sidló* Ferenc, *Szentgyörgyi* István és *Tihamér* Lajos. Az értekezlet elhatározta, hogy a velencei nemzetközi kiállítás olasz bizottsága óhajához képest a magyar művészi anyagot olyan képekből és szobrokból állítja össze, melyek olasz befolyás alatt készültek. A határozat értelmében tehát az Olaszország-inspirálta magyar műalkotások a mult század elejétől egészen napjainkig fognak bemutatásra kerülni. Intézkedett a bizottság aziránt is, hogy a Képzőművészeti Tanácsban képviselt művésztársaságok és egyesületek a kiállításnak e speciális programjáról külön tudomást nyerjenek. A velencei kiállításra szánt müvek 1930 február 26., 27. és 28-án küldhetők be a Nemzeti Szalonban levő gyüjtőállomásra.

Kertész K. Róbert

— **A Független Művészek Társasága kiállításának megnyitása.** A Független Művészek Társaságának negyedik kiállítását vasárnap délelőtt nyitotta meg a Nemzeti Szalonban *Kertész K. Róbert* államtitkár, akit a Nemzeti Szalon részéről *Gellért Jenő* alelnök és *Déry Béla* igazgató, a Független Művészek Társasága részéről *Kézdi Kovács László* elnök fogadtak. A fővárost *Csánky Dénes* muzeumi igazgató képviselte. A kiállítás naponta reggel 9-től 3 óráig tekinthető meg.

P. H. XI. 931 17

P. H. 931. XI. 17.

Kertész Róbert és
Svab Gyula

mind
céd
e

terventék az alábbi
épületet.

Építő Ipar – Építő
Művészet, 1930, 1–2,
sz. 6. l. (Elkészültek a kőszegi sz. Domonkos-zárda új épületei.)

közigazgatási kerületre vonat-
kitöltés hivatalból fog történni!

ó-kör. ..... közigazgatási kerület.

RÓ-LAP
ÁG MEGÁLLAPÍTÁSÁHOZ.

.....

.....

..... utca / tér ..... szám

a fővárosban van akalmazva, alkalmazásának

..... utca / tér ..... szám

..... utca / tér ..... szám

.....

z 1913. évre érvényes választói névjegyzékbe

ási kerületben? .....

.....

sa, befestése, az ablakok beüvegezése, a szószék helyreállitása van Terv-be véve) megitélés végett előterjeszteni bátorkodik.

Besztercze, 1912. julius 9. én -

A beszterczei ág. hitv. ev. presbyterium

Dr. Risch

elnök.

Arz Vilmos

titkár.

6 d. n.

Kertész Róbert

Weichinger Károly

a központi városháza kitövitési terpályázatán I. díj

Halászközép 1940

118. l.

Nagyméltiságú

Bári dr. Forster Gyula Urnak

v. b. t. t., mint a „M. O. B." tinteletbeli Elnökének

Nagyméltiságú Bári Ur!
Kegyelmes Urunk!

Budapest.
I. Lánchid u. 4 sz.

A „M. O. B" Nagyméltiságod iránt érzett mély tintelete és hűséges ragaszkodása által vezéreltetvén mai napon megtartott teljes ülésén örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy hásasságának ötvenes ~~[illegible]~~, edik évfordulója alkalmából a legmelegebben üdvözölje.

Bizottságunk hálásan emlékezik meg arról a több évtizedes szaadi, önzetlen és eredmégdús munkásságról, melyet Excellentiád, mint Bizottságunk Elnöke nemzeti kultúránk javára kifejtett és mint tinteletbeli Elnökünk magánéletének eme örömteli ünnepén, emelkedett szivvel és lélekkel kérjük a Mindenhatót, hogy hásassági szent frigyét további kegyelmével áldja meg.

Fogadja Nagyméltiságod mély tinteletünk és őszinte nagyrabecsülésünk kifejezését.

Bp. 923. VIII. 23.

Kertész Róbert
ügyvéd.

KERTÉSZ K. Róbert építész (1876.VI.9. - 1951. VIII.)

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 78.p. ill.

KERTÉSZ K. Róbert építész

MÉSZÁROS János: Gödöllő építészeti és település-fejlődésének néhány problémájáról. = A Gödöllői Városi Muzeum Évkönyve 1992 (1993) 86.p.

premontrei rendház, és gimnázium épülete
Sváb Gyulával

összegnéz vezető játékmeleti modellhez juttatja vissza a művészetet.

Ugy hiszem, a feladat „mindössze" annyi, hogy a művészetet nem a galériák falai között, hanem *Máshol* kell keresnünk. S ezen a ponton nem kerülhetem meg, hogy olyan pozitív példákkal szolgáljak, melyek talán félreérthetőek és némiképp szubjektívek is.

Ugyanis a *roncsokról* van szó. Arról, amit egy elvesztett világháború után Németországban romirodalomnak neveztek. A szocialista világrendszer tagjaként mi magunk *újra elvesztettünk egy világháborút, ezúttal a ki sem tört harmadikat, s ez az amivel szembe kell nézzünk. Elsüllyedt egy világ, aminek roncsai között téngfergünk, amelyről — bacsak nem akarunk lemondani arról, hogy a korszak tanúi legyünk — nem lehet nem beszámolnunk.*

A roncsok és romok világa ez, amelyről tanúságot tesz *Kukorelly, Parti Nagy Lajos* a nyelv roncsolódását formateremtő elvvé tévő lírája, *Krasznahorkai* mélységes szomorúsággal teli prózája, a fiatal *Hazai Attila* „szövege", *Tarr Béla, Szőke András, Grunwalsky, Szirtes András* filmjeinek, videóinak iszonyú látványa. Az a tébolyult ipari világ, ami *Kovács Attila, Rajk László, Bachmann Gábor* dekonstrukciójának nem pusztán elmélettörténetileg ismerős alapja. Az a durvaság, amely időről időre felvillan a *MAMÚ* immár Magyarországon élő közösségének jónéhány tagjánál. Az a szándékos és sokat ígérő tétova vadság, amely *Kicsiny Balázs, Szabados Árpád* hatalmas vásznain tűnt fel. A szakralitás iránti vágy, ami *El Kazovszkij* művészetének centrumában áll, vagy épp az a kihívó üresség és melankolikus könnyedség, ami részben *Vojnich Erzsébet*, illetve elsősorban *Fehér László* festészetének, *Roskó Gábor* szürrealizmusának lényege, az a két ségbeesett szenvedéllyel átélt erotika, ami *Waborn András, fe Lugossy László* munkásságának alapélménye a nemtelen anyagok iránti olthatatlan szeretet, vagy az *Újlak csoport*, illetve *Swierkiewicz* rendíthetetlen hűsége a Közeg iránt, ahol élünk.

KERTÉSZ K. Róbert

A püspöki kar tanácskozásai.
Bp. 1964. 163, 169-p

11-

inek még be nem fejezett,
honfoglalás kori müvészet,
észeinek késése azonban
9-től kezdve az elkészült
, áthidaló javaslat kidolgozására
s felhasználásával.
nyaga igen lassan készül,
ei hiányoznak /iparmüvészeti,
urájára vonatkozó részek;
k munkáival lekötött belső
ezen heveri ki egyes, lényeges
legutóbb Balogh Jolán/ kiesését,
s problémáit. Ugyanakkor éppen
lukált lényeges uj eredményeket
tőfaragványok/ elvégzésével.
kálatainak intenziv kutatásait
a barokk-kutatásokra elnyert
jelentősége annál nagyobb,
nagyobb szükség intenziv
ön folytatandó - dokumentativ
zati formája áll legközelebb

Méltóságos Elnökhelyettes Ur,

Méltóságodnak multhó 26-án 291 sz. alatt kelt nagybecsű levelére hivatkozólag hálás köszönetemet van szerencsém kifejezni Méltóságodnak és a Műemlékek orsz. Bizottságának azért a fölötte kitüntető figyelme- és megemlékezéséért, melylyel a bizottság tiszteleti elnökévé kinevezetésem alkalmából kegyesen üdvözölni méltóztattak.

Hálás érzelmeim megujítása mellett kérem fogadja Méltóságod kitünő tiszteletem nyilvánitását.

Bpest, jul. 26. 1922

Forstengyule

Kertész K. Róbert

Kiselejtezett
irat
1948.

Kertész K., Róbert

plakettje Sidló Ferenctől

repr.

Szinházi Élet

1925. 13. 4.

30.

803 (18)

III
682 (1368)
807 (07)

nov 1528 julius 3-án.
an ábrázolva

jét dicsfény veszi körül. Száját kissé
gai láthatók. Feje elől kopasz, haja
. Ruhája elől szétáll.

cm.
1895: VIII. 23-án 500 lirán. (228 frt. 75 kr.).
24-én (279/95.)
az 59601/95 min. számot.

43

(Kertész K. Róbert)

U. 3233 cikke

(a) nyilatkozata a
nemzeti építészetről.
Pesti Napló 1930.
márc. 9. (Követke
ezt magyar drámá.)

huzal rendelését is megkapták.-

Mély tisztelettel kérném M
I és II. emeleti alaprajzát / vagy ere
aláírással ellátva címemre elküldetn
osztály kéri. Méltoságod legutobbi i
radtak s igy nem tudtam rola másolat

Az épitkezési szemle alkal
pontja alatt felvette, az ebédlöház
vesség ellen átvágással és szellözö

Méltoságod szives fáradoz

u.i. Még a vastagabb karton papiron
nyílt anyagok kimutatási tábláza
lapját is Méltoztatna aláirni.

Kertész K. Róbert

továbbá Réti István

Rudnay Gyula

az alábbi egyesület

részletbeli

tagjai

Miskolci Művészek

Társasága I.

kiállításának ka-

talógusa. Miskolc

1928.

Az Országos Magyar Régészet
folyó évi junius hó 5-én, szombaton
Péter Tudományegyetem Művészettörtén
tében (Gerevich Szeminárium, VIII. M

v á l a s z t m á

tart, amelyre kérjük t. Választmányi
jelenését. Az ülés programmján az év
ti és külföldi levelező tagok válasz
kitüntető érmeinek odaitélése szerep

Budapest, 1948. május 31-én

F.k. Dr. Oroszlán Zoltán
Sokasz.: Vörösváry, IX. Muzeum-krt.13.

Kertész K. Róbert

MEGHIVÓ

a **Műemlékek Országos Bizottsága** által az „**Omnia**“ mozgófényképszinház (VIII., Sándor-tér 4. sz.) helyiségében tartandó

előadás-sorozatra:

Január 28. 1. Kertész K. Róbert: *Megnyitó beszéd.* 2. Dr. Lechner Jenő: *Magyarország műemléki egysége.*

Február 11. Dr. Szőnyi Ottó: *A Dunántul műemlékei.*

Február 25. Dr. Gerevich Tibor: *Magyar egyházi kincseink.*

Március 11. Möller István: *Nevezetesebb műemlékeink az elszakitott Magyarországon.*

Április 8. Dr. Lechner Jenő: *A renaissance és a török világ emlékei Magyarországon.*

Április 22. Wälder Gyula: *A barokk kor magyar emlékei.*

Május 6. Dr. Lechner Jenő: *A régi Budapest.*

Az előadások mindenkor d. e. 11 órakor kezdődnek.

Helyárak: 40, 50 és 60 korona.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

III.

KÖZIGAZGATÁSI RENDELTETÉSŰ ÉPÜLETEK.

A) IGAZGATÁS.

A KÖZPONTI VÁROSHÁZA KIBŐVÍTÉSE ÉS ÜZEMI SZÉKHÁZAK ÉPÍTÉSE.

Az 1940. évben lezajlott tervpályázat alapján a kibővítés részleteit képező további tervezéssel a polgármester *Kertész* K. Róbert, *Weichinger* Károly, vitéz *Martsekényi* Imre és *Lauber* László építészmérnököt bízta meg.

A központi városháza kibővítésére és az üzemi székházak felépítésére vonatkozó tervpályázat anyagát az 1941. évben megjelent ismertető füzetben közöltük.

1941. folyamán a tervezők elkészítették az 1 : 200 méretarányú vázlatterveket, amelyek alapján a Fővárosi Közmunkák Tanácsa az elvi építési engedélyt megadta. Ennek megtörténte után a magasépítési ügyosztály vezetésével nyomban megindult az 1 : 100 méretarányú tervezés munkája is. A városháza kibővítése kapcsán kialakítandó sokszáz szoba gyakorlati használhatóságának megítélése érdekében a jelenlegi épület egyik helyiségében kasirozott mintaszobát készítettek el.

A központi városháza épületeiről megfelelő tervek nem állván rendelkezésre, a polgármester utasítására a magasépítési ügyosztály elkészítette a pontos 1 : 100 méretarányú felmérési rajzokat. Ennek a munkának elvégzése főként azért volt sürgős, hogy az építkezés folyamán szükségessé váló átköltöztetések, meg az időközbeni átalakítások zavartalanul legyenek eszközölhetők, továbbá azért, hogy az épületeket műszaki-

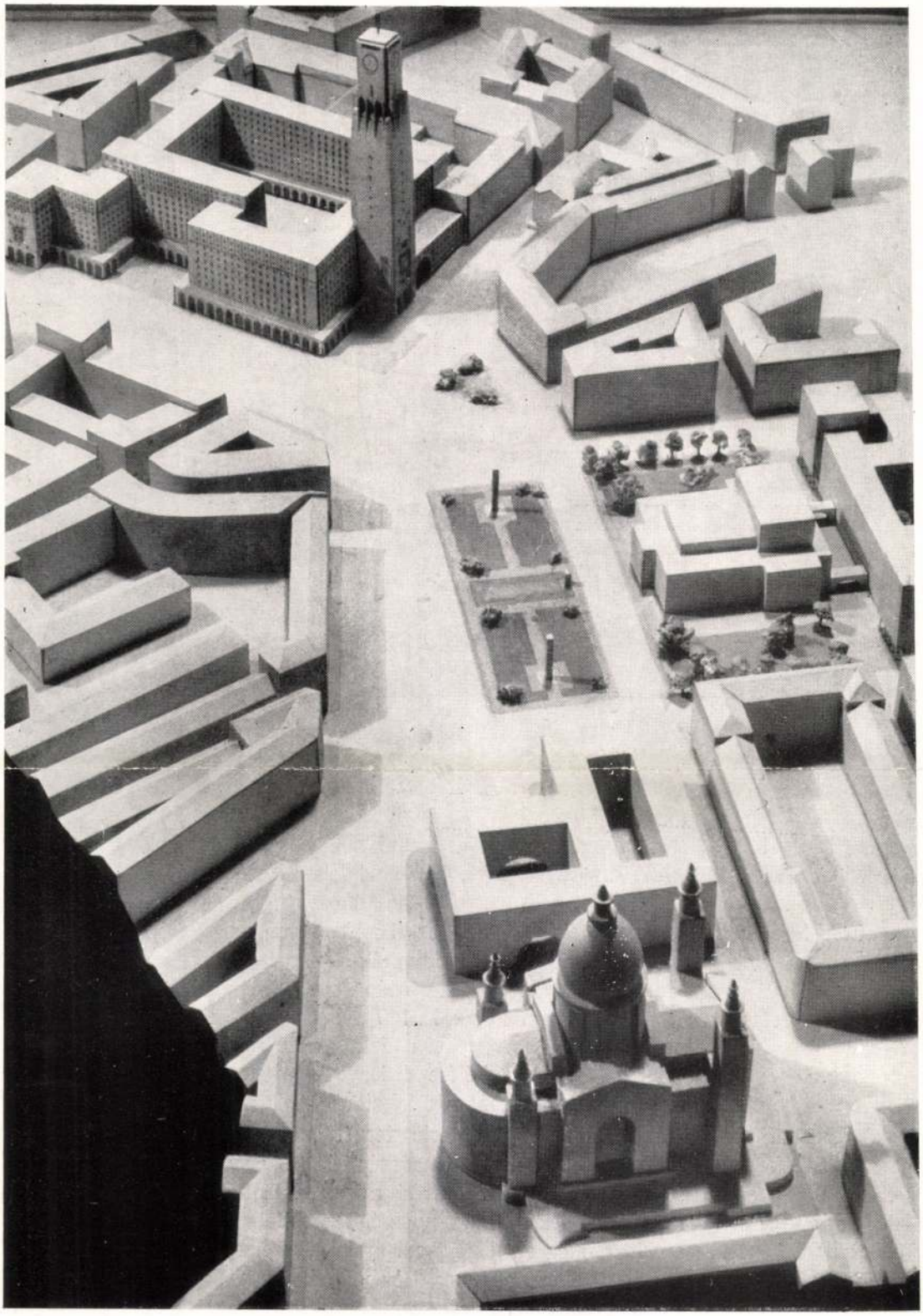

Városrendezési terv a kibővített központi városháza
és az üzemi székház tervezésével kapcsolatban.

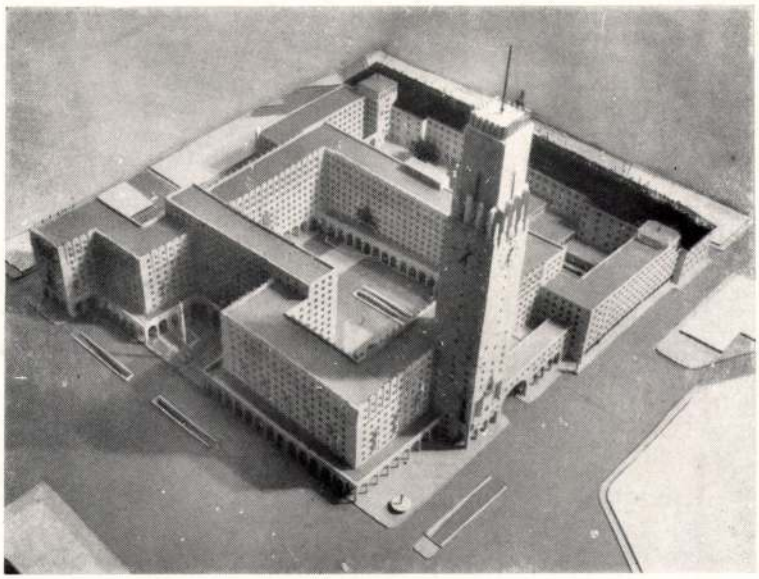

A kibővített Központi Városháza és az üzemi székházak engedélyezett tervéről készített modell.

lag pontosan megörökítsék, illetőleg, hogy a hatóság által előírt bontási terveket elkészíthessék.

A felmérés anyagát 93 nagyméretű lapon hat kötet tartalmazza.

AZ INTÉZMÉNYÉPÜLET.

A központi városháza kibővítése és az üzemi székházépítés kapcsán az épület beépített köbmétereinek csökkentése céljából a Házinyomdát, a Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézetet és a IV. ker. tűzőrséget mai helyéről kitelepítik s gondoskodnak arról, hogy a három intézmény a központi városháza közelében találja meg új otthonát.

Ezt a célt úgy érik el, hogy a Király-utca, a Rumbach-utca és a Madách Imre-út által bezárt telektömbön felépítik az úgynevezett intézményépületet. Erre az épületre nemcsak az előbb említett intézmények és a központi igazgatás kapcsolatai miatt van szükség, hanem azért is, mert a városház-átépítés tartama alatt átmenetileg ennek falai közé kerülnek az otthon nélkül maradó hivatalok.

A kibővítendő Központi Városháza mintaszobája.

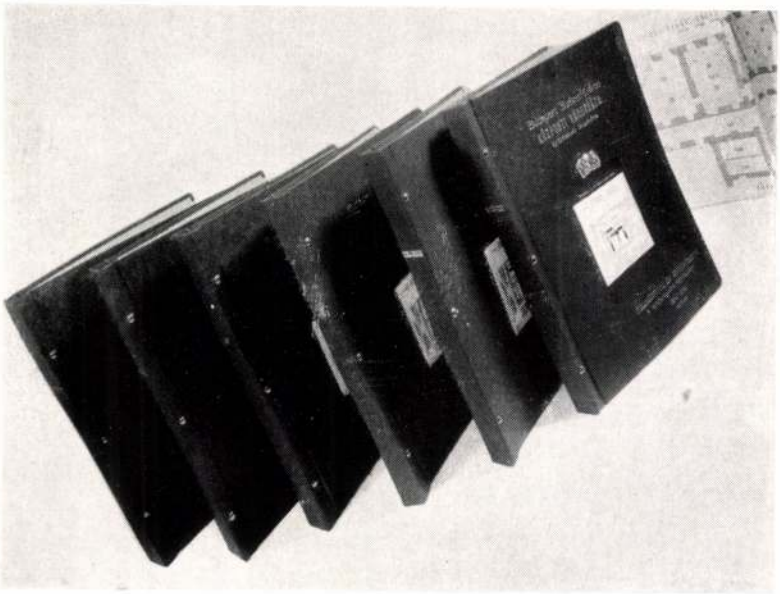

A Központi Városháza területén álló épületek felmérési rajzai.

Az intézményépület tervezési programmját a polgármesteri XIII. ügyosztály nemcsak elkészítette, hanem azt az érdekelt intézmények vezetőivel a legbehatóbban le is tárgyalta, majd átadta *Wälder* Gyula műegyetemi tanárnak, a tervezéssel megbízott építészmérnöknek a főbb tervezési irányelveket.

Ezek szerint az épület tágulási hézaggal úgy osztandó két részre, hogy a homlokzati egység megmaradjon. Az egyik épületrészbe a Házinyomda erős rezgést adó üzemét helyezik el, a másik részbe a tűzőrség, föléje a Vegyészeti Intézet kerül.

A házinyomdai rész a Király-utcai oldalon, a tűzőrség és a Vegyészeti Intézet a Madách-úti oldalon lesz.

A tervezési irányelvek szerint a tűzőrségi udvart és a Házinyomda kezelő udvarát egymástól teljesen elválasztott megoldásban kell kiképezni és pedig úgy, hogy a tűzőrségi udvar behajtója a Rumbach-utcáról, a készenléti szertár kihajtói pedig a Madách Imre-útra nyiljanak.

A különböző rendeltetésű intézmények elhelyezésére szolgáló épület megtervezése igen komoly feladatot jelentett. A rendelkezésre álló telek aránylag kicsiny és így az épület kellő befogadóképessége csak az emeletek szaporításával biztosítható. A többemeletes megoldásnál viszont különlegesen kell ügyelni arra, hogy a Házinyomda rendkívül súlyos gépei által okozott rezgésektől a Vegyészeti Intézet finom műszereit megóvják. Az a gondolat, hogy a Házinyomda 20 tonnás gépeivel az alsó, a Vegyészeti Intézet pedig a felső szintekre kerüljön, gyakorlatilag keresztül nem vihető, mert az esetleges rezgés-átadások miatt a két intézményt külön tágulási hézagokkal elválasztott szárnyakban kell elhelyezni. Így a házinyomdai szárnyat is 7 emeletesre tervezik. A második emeletre a

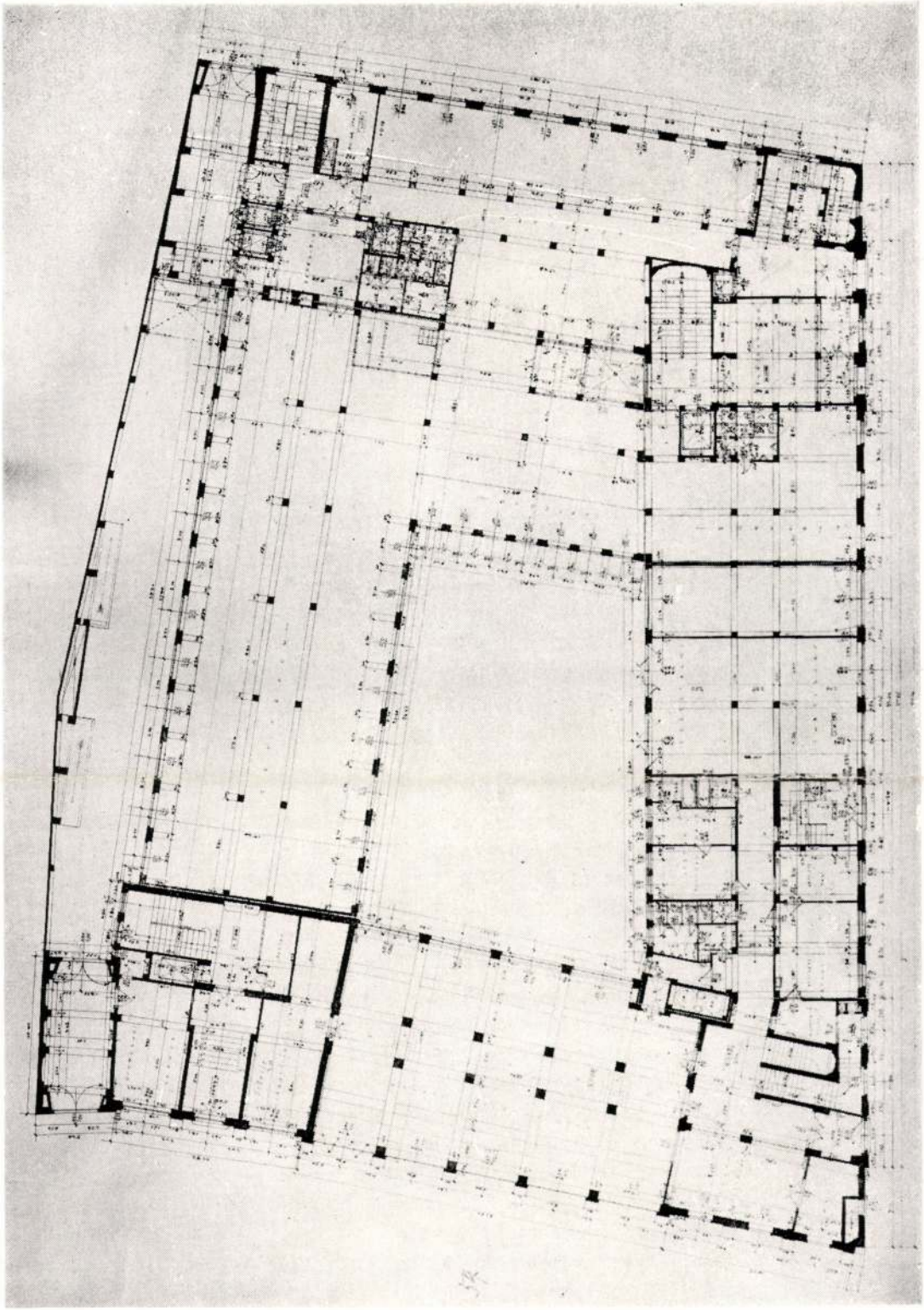

Az intézményépület földszinti alaprajza. Wälder Gyula terve.

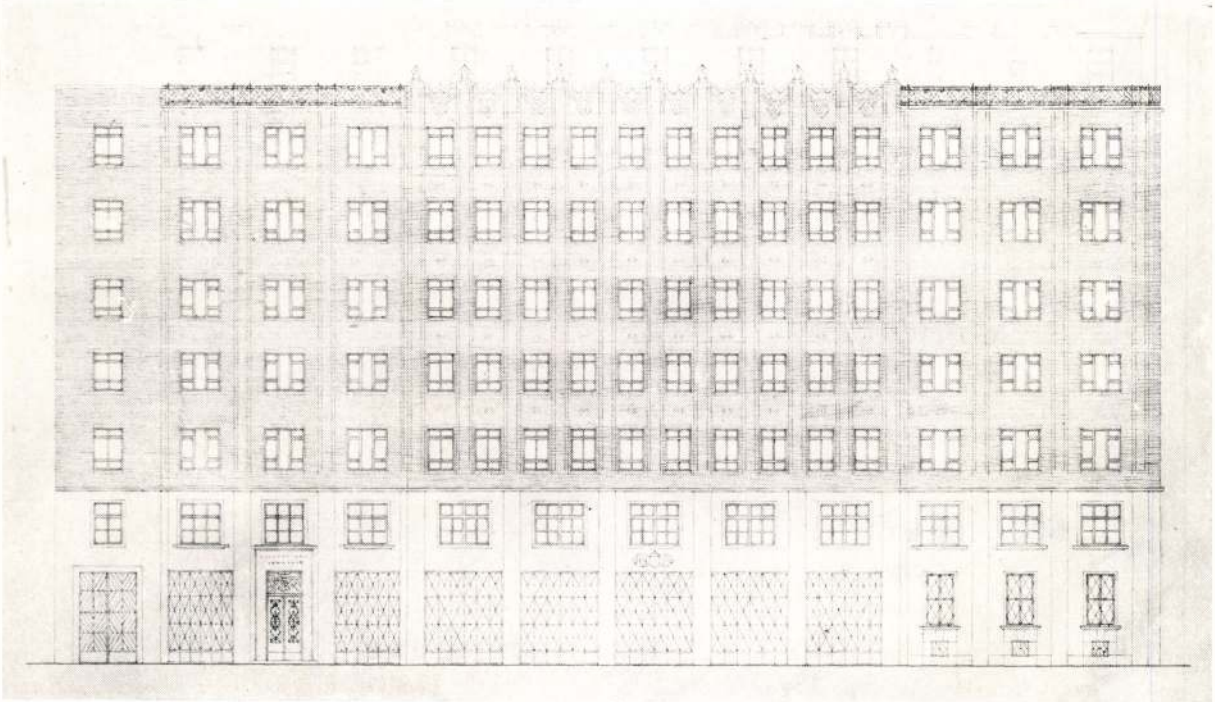

Az intézményépület Madách-úti homlokzata. Wälder Gyula terve.

24.000 kg súlyú rotációs gép kerül, a legnagyobb terhelés azonban nem ez, hanem a nagyméretű papírraktáré. Ezt az alagsorban helyezik el, alája pedig a 650 személy befogadására alkalmas légoltalmi óvóhely kerül. Az e réven keletkező nagy pincemélység újabb feladatok elé állítja a tervezést és kivitelezést. Mivel a pincepadló több, mint 7 méterrel a járdavonal alatt van, — nem szólva az alapok külön mélységéről, — ez azt jelenti, hogy a munkálatok a talajvízszint alatt több, mint 2 méterrel kezdődnek. Ez oknál fogva a talajvízszint süllyesztése és az alapozás elkészítése és szigetelése különleges feladatot jelent.

A felépítmény megoldásánál számos különböző szempontot kellett összeegyeztetni. A Vegyészeti Intézet rezgés-mentesítésén kívül fontos volt az üzemi követelményeknek megfelelő statika és a Madách Imre-úti architektura összehangolása, a közös épület és az elkülönítést kívánó három intézmény tökéletes elrendezése, a rendeltetésből fakadó különböző emeletmagasságok szüksége és a végleges üzem, meg a már említett átmeneti hivatali beosztás összeegyeztetése.

Az intézményépület alapterülete 2612 m^2 lesz, beépítése 71.290 m^3. Az építés költségelőirányzata a jelenlegi árak mellett 6,400.000 pengő. Az építkezéshez mintegy 33.265 q cement, 2700 q darabos mész, 1365 tonna vas, 700.000 tégla, 52.000 m^2 szigetelőlemez, 77.700 kg bitumen, 5000 m^2 horganylemez, 400 kg forrasztóón, 2600 kg lenolaj, 5600 m^2 üveg stb. szükséges.

A részletes tervezési programm és a főbb tervezési irányelvek szerint a megbízott tervező építészmérnök elkészítette a terveket és a

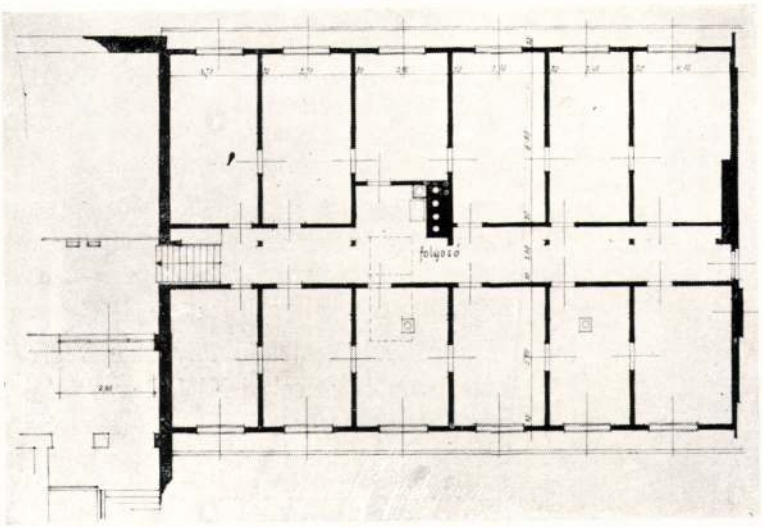

A Központi Városháza padlásterében épült új hivatali helyiségek alaprajza.

részletes költségvetést, megtörtént az átvizsgálás is és a főbb munkanemekre már a versenytárgyalást is megtartották.

Amennyiben az anyagbeszerzés lehetőségeit a kormányhatóság megfelelően biztosítja, az intézményépület építkezési munkálatai a legrövidebb idő alatt megkezdődnek.

ÚJ HIVATALI HELYISÉGEK A KÖZPONTI VÁROSHÁZA PADLÁSTERÉBEN.

A központi városháza Gerlóczy-utcai szakaszának harmadik emeletén elhelyezett polgármesteri XIII. és XVI. ügyosztály hivatali helyiségei a mindjobban szaporodó újabb műszaki feladatok következtében kevésnek bizonyultak. Megoldást eleinte magánlakásoknak hivatali célokra való igénybevétele útján igyekeztek keresni, ez az eljárás nem járt azonban kielégítő eredménnyel, részben a városszerte fennálló lakáshiány, részben a kényszerű és rendkívül célszerűtlen elhelyezkedés, meg a tetemes lakbérköltség miatt. Ebben a helyzetben merült fel az a gondolat, hogy a Gerlóczy-utca és Kamermayer Károly-utca közötti összekötő középszárny feletti padlásteret hivatali helyiségekké alakítják át.

A Központi Városháza padlásterében létesült új hivatali helyiségek külső homlokzata építés közben.

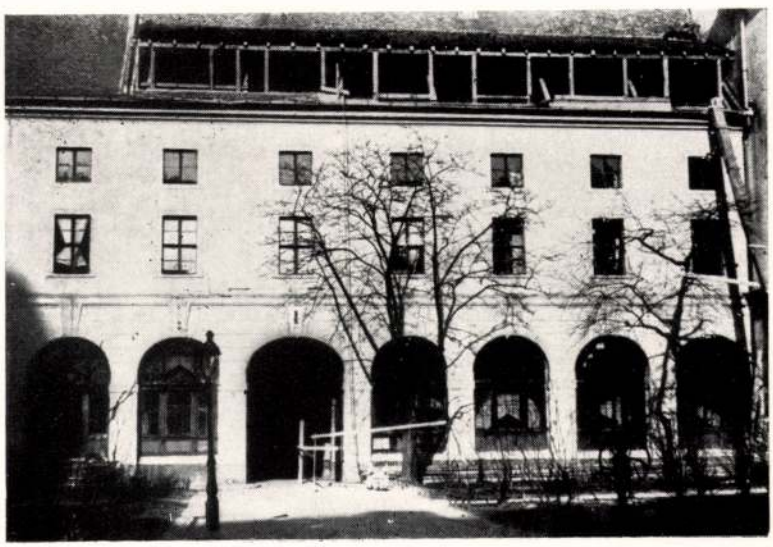

Helyiségei számának szaporítását óhajtotta a polgármesteri III. ügyosztály is és a megoldás során ez az ügyosztály a polgármesteri XIII. ügyosztályhoz hasonlóan 48.000—48.000 pengő költséggel 12—12 új hivatali helyiséghez jutott.

A mult esztendő folyamán végrehajtott eme építkezéshez csatlakozott a polgármesteri XVI. ügyosztály és a polgármesteri II. ügyosztály részére nélkülözhetetlenül szükségessé vált 10—10 új hivatali helyiség létesítése. Ezekhez még egy-egy mintaraktárt, illetőleg múzeumi helyiséget csatoltak. A munkálatok építési költsége további 98.000 pengőt tett ki.

A fentieket összegezve, a padlástérben 46 új helyiség létesült favázas falakkal, parkettázva, négy-öt szoba részére egy-egy mosdóval, etage-fűtéssel, összesen 194.000 pengő költségkeretben, vagyis egy-egy hivatali helyiség építési költsége mintegy 4200 pengőbe kerül. Ez az előállítási összeg az időközben mutatkozott nagymérvű áremelkedések mellett igen jutányosnak látszik.

Az újonnan létesült hivatali helyiségek közül a polgármesteri XIII. ügyosztály és a III. ügyosztály a részére kijelölt 12—12 szobát már 1941. évi április, illetőleg június havában használatba vette. A polgármesteri XVI. és II. ügyosztály részére épülő 11—11 helyiséget az etage-fűtés kazanjainak szállítási nehézségei miatt ezidőszerint még nem vehették ugyan használatba, erre azonban a fűtési idény befejeztével, legkésőbb 1942. évi április hó 1. napján sor kerül.

A létesített új elrendezések előnye az is, hogy a polgármesteri XIII. és III. ügyosztály egy felülvilágított folyosó közbeiktatásával rövidebb összeköttetéshez jutott, ami a két ügyosztály gyakran közös munkamenetét jelentős mértékben előmozdítja.

A KÖZPONTI VÁROSHÁZA HOMLOKZAT-TATAROZÁSA.

A központi városháza utcai homlokzatának egyes részein az elmult évben életveszélyes vakolatlehullások fordultak elő, ezért az épület Városház-utcai részén az oromfalakat, a Gerlóczy-utcai részen pedig az egész homlokzatot tatarozták.

Az oromfalakat teljesen átvakolták, a falakon levő, régi vakolással fedett kőrészeket (párkányokat) kiszabadították és kőszerűen megdolgozták. A Gerlóczy-utcai részen a lefagyott és feltáskásodott, helyenkint 6—8 cm vastagságú vakolt homlokzati felületeket, a szemöldök és könyöklő

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

készítette a Nemzeti Hajós egylet Duna menti új csónak háránat terveit mintegy 100.000 p. költségkerettel

Vállalkozók Lapja, Bp. 1937. LVIII. évf.

márc. 4. sz. 5 old.

Kertész K. Róbert

P.H.

— **Az olasz király látogatása a milánói kiállítás magyar termében.** Fényes külsőségek között nyitották meg a milánói Triennale iparművészeti és képzőművészeti kiállitást. Zászlós pompával, katonai disszel és ágyulövésekkel üdvözölték az olasz királyt, aki a megnyitásra érkezett. A külön e célra készitett ceremónia-termet megtöltötték Milánó diszpolgárai és előkelőségei. A fogadtatás után a király és kisérete sorra látogatták a termeket, ahol minden nemzet szine-javával mutatta be iparművészeti anyagát. A magyar terem bejáratánál *Kertész K. Róbert* államtitkár fogadta a megtisztelő látogatást és általános tetszés közepette mutatta be az ő *Birbauer Virgil* és *Kaesz Gyula* müépitésztanárok ötletes elgondolásban megvalósitott magyar anyagát. Külön figyelemre méltatta és dicséretben részesitette a király és kisérete a *Rahmer Mária* által készitett magyar kapukiképzést, ami a hat őstermelést jelképezi művészien. További látogatások között sor került a parkban elszórt pavillonok között a magyar borházra, mely *Weichinger Károly* iparművész épitész-tanár tervei alapján készült és még a megnyitás előtt is nagy sikert aratott. Itt ujra meg kell emlékezni a fiatal és tehetséges Rahmer Máriáról, aki a borházat két szüreti mulatságot bemutató plasztikus megoldási vázával diszitette.

Keiteisz K. Róbert

Műve szerepel a Munkány
Leh Ernst-múzeumban ren-
dezett Kiállításán.

N. Ü. 934. V. 20.

Kertész K. Róbert

— **Magyar Iparmüvészeti kiállitás Milánóban.** Az Országos Képzőmüvészeti Tanács elnöki tanácsa ülést tartott, amelyen foglalkoztak az olasz kormánynak az V. nemzetközi modern iparmüvészeti kiállitásra szóló meghivásával. *Ugron* Gábor elnöki megnyitójában elparentálta *Klebelsberg* Kunó gróf volt minisztert. *Kertész* K. Róbert javaslatot tett a modern magyar iparmüvészet *méltó formában* történő képviseletére. A magyar osztályt a jövő év tavaszán *Milanoban* megnyitandó uj monumentális kiállitási palotának három termében rendezik. A tervek szerint a magyar rész anyaga meg fog felelni a nemzetközi kiállitás modern programjának és egyuttal alkalmat ad a müvészeknek arra is, hogy az iparmüvészet minden ágában alkotásaik legjavával vehessenek részt a nemzetközi versenyen.

N.U.932.X.22.

Kartász K. Róbert

IRSÁG 929 V. 5

* **Nemzetközi építészkongresszus Budapesten.** A világ építészei a magyar kir. kormánynak és a székesfőváros tanácsának meghivása folytán, 1930 szeptember havában Budapesten gyülnek össze a XII-ik nemzetközi építészkongresszus megtartására. A kongresszust előkészitő végrehajtóbizottság a *Magyar Mérnök és Építész Egylet* helyiségében ülést tartott s ezen a bizottság tisztikarát a következőképpen alakitotta meg: Elnök *Kertész* K. Róbert, ügyvezető-elnök K. *Virágh* Andor, alelnökök: *Hültl* Dezső dr., *Korb* Flóris, *Walder* Gyula, pénztáros *Orth* Ambrus. Ezenkivül tizennégy titkárt és huszta gu választmányt választottak meg. A végrehajtóbizottság elhatározta, hogy a kongresszus alkalmával Budapesten nemzetközi épitészeti tervkiállitást rendez, melynek sikere érdekében hathatós külföldi propagandát fog kifejteni és egyénileg is felkéri a külföldi neves épitészeket, hogy a kiállitáson tervekkel és modelekkel résztvegyenek. A kiállitási albizottság elnöke *Wälder* Gyula épitész, műegyetemi tanár lett. Megalakult még a propaganda-albizottság is, melynek elnökévé *Hoepfner* Guidó épitészt választották meg.

Kertész K. Róbert

M. 932. X. 22.

M. 932. X/22

* **A magyar iparművészet Milánóban.** A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács elnöki tanácsa *Ugron* Gábor elnökletével ülést tartott, amelyen foglalkoztak az olasz kormánynak az V. nemzetközi modern iparművészeti kiállításra szóló meghivásával. *Kertész* K. Róbert javaslatot tett azokra a módozatokra, amelyeknek keretei között a modern magyar iparművészet méltó formában nyerjen képviseletet a legközelebbi nemzetközi versenyen. A magyar osztályt a jövő év tavaszán Milánóban megnyitandó uj monumentális kiállitási palotának három termében rendezik. A tervek szerint a magyar rész anyaga meg fog felelni a nemzetközi kiállitás modern programjának és egyuttal alkalmat ad a művészeknek arra is, hogy az iparművészet minden ágában alkotásaik legjavával vehessenek részt a nemzetközi versenyen.

MDK

Kertész K.Róbert

A magyar paraszthház:Dénes I.háza,1875.Csikmenaság.
Viski Gy.háza.Uzon.
Emeletes ház.Kovászna.
Templombejárat.Kászonújfalú. Mindenik Kertész K.Róbert felvétele.

A Kor, 1907. 14.sz.483, 486, 487, 492, lapok

KDK

Kertész K. Róbert építész

A magyar paraszttház c. mű sajtó alá rendezője.

L.-R.: A magyar paraszttház.

A Kor, 1907. 14.sz. 491.l.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész, ny. államtitkár

beadványára a Kőrmunkatanács meg hivánja változtatni az Óbudai-híd már elfogadott tervét és mérlegeli, hogy nem volna-e helyesebb, ha a híd nem érintené a Margitsziget északi csúcsát.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1935. LVI. évf.

Jan. 9. sz. 4. old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész, ny. államtitkár

beadványára s az ennek alapján a Kőrmunkatanács részéről „Az Óbudai híd elhelyezése" cimen kiadott füzetre hosszan válaszol a híd-terverő iroda vezetője, Kossalka János, és 30 évre visszamenőleg bizonyítja, hogy az iroda a szigorúan előírt vonalvezetés alapján dolgozta ki a híd tervét, - de többször tett attól eltérő javaslatokat. Kertész czek után

Vállalkozók Lapja, Bp. 1935. LVI. évf.

febr. 27. sz. 4. old.

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

... szinte csodálni való nemhát fejtett ki, amikor fontos tényeket elhallgatásával, azt a látszatot igyekszik kelteni, mintha az elejtett hivatalos hidtengely... elgondolása tőlem származnék... tanulmányaim elfogadott eredményeinek ő, vagy a füzetet hozzá adó kőrmmeka Tanács volna a szerzője."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1935. LVI. évf.

febr. 27. sz. 4. old.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenötödik évfolyam. 31. szám. Budapest, 1909. augusztus 4-én.

Előtizetési felhivás.

1909. évi augusztus hó 1-től uj előfizetést nyitottunk lapunkra és tisztelettel kérjük az esedékes előfizetéseknek mielőbbi megujitását, hogy a lap szétküldése zavartalanul eszközölhető legyen.

Bombay monumentális épületeiről.

A 17. század elején vetik meg az angolok világhatalmuk alapját Kelet-Indiában, kereskedelmi társaság alakitásával. 1678-ban alakul meg az uj angol kereskedelmi társaság 2,000.000 font (48,000.000 kor.) alaptőkével. 1709-ben Godelphin lord a két fennálló társaságot egyesiti. Az angol állami hatalom támogatja a társulatokat. A Németalfölddel és Franciaországgal keletkezett konfliktusok fegyveres elintézést nyernek. Hosszas háboruskodás szinhelye Ceylon, India és Birma, a 19. század közepéig. Anglia kitartással és eredménynyel küzd az európai hatalmasságokkal s a benszülött nemzetiségekkel egyaránt. Az 1857. évi általános forradalom az utolsó kisérlet a benszülöttek részéről az angol iga lerázására. Ezrekre megy e rémes forradalom polgári áldozatainak száma, kik a fanatizált benszülöttek vérszomjának áldozatul estek. Anglia teljes erőmegfeszitésére van szükség, hogy a forradalmat leverje. A megtorlás nem kevésbbé rémes, mint a forradalom maga volt. De ezzel a belső béke biztositva is van. Ezután már csak az orosz behatolás gördit akadályt a brit uralom elismerésének az Indiák egész területén, de ezt is leküzdik az angol fegyverek. S a mult század utolsó évtizedei óta, az angol hatalom zavartalanul uralkodik Indián, Ceylon szigetén, egész Birmán, sőt a mult évben lefolyt sikeres expedició, az eddig elzárt Tibetet is Anglia hatalmi szférájába vonja. Egy pár jelentéktelen és elszigetelt kikötő és annak közvetlen környéke maradt meg portugal (Diu-Fort, Daman, Pondjim), illetőleg francia (Mahe, Karikal, Pondicherry) kézben. Egynéhány benszülött állam formailag még fennáll, de az angolok közvetlen protektorátusa alatt, Rajputanai maharadsaság. Mysore szultánátus, Heyderabad a Nizzam névleges uralma alatt.

Hogy a mai első nagyhatalom legjövedelmezőbb gyarmatának szervezése és administrációja közben keletkezett hatalmi gócpontok, melyek ma világvárosi jelentőséggel birnak, nem szükölködnek nagyarányu és művészi kivitelü épületekben, az csak természetes. Elég itt Calcutta, Bombay és Madras-ra hivatkozni. Az óriási gyarmatbirodalom nyugati metropolisa Bombay, e tekintetben pedig első helyen áll.

A csaknem egy millió lakosságu Bombay szigeten épült.

A Ghod Bandar folyó torkolatánál elterülő 12 sziget által képezett csoport másod legnagyobb szigete, a délfelé mindinkább keskenyedő Bombay-sziget. E szigeteket a szárazföldtől és nagyrészt egymástól is csak keskeny csatornák választják el.

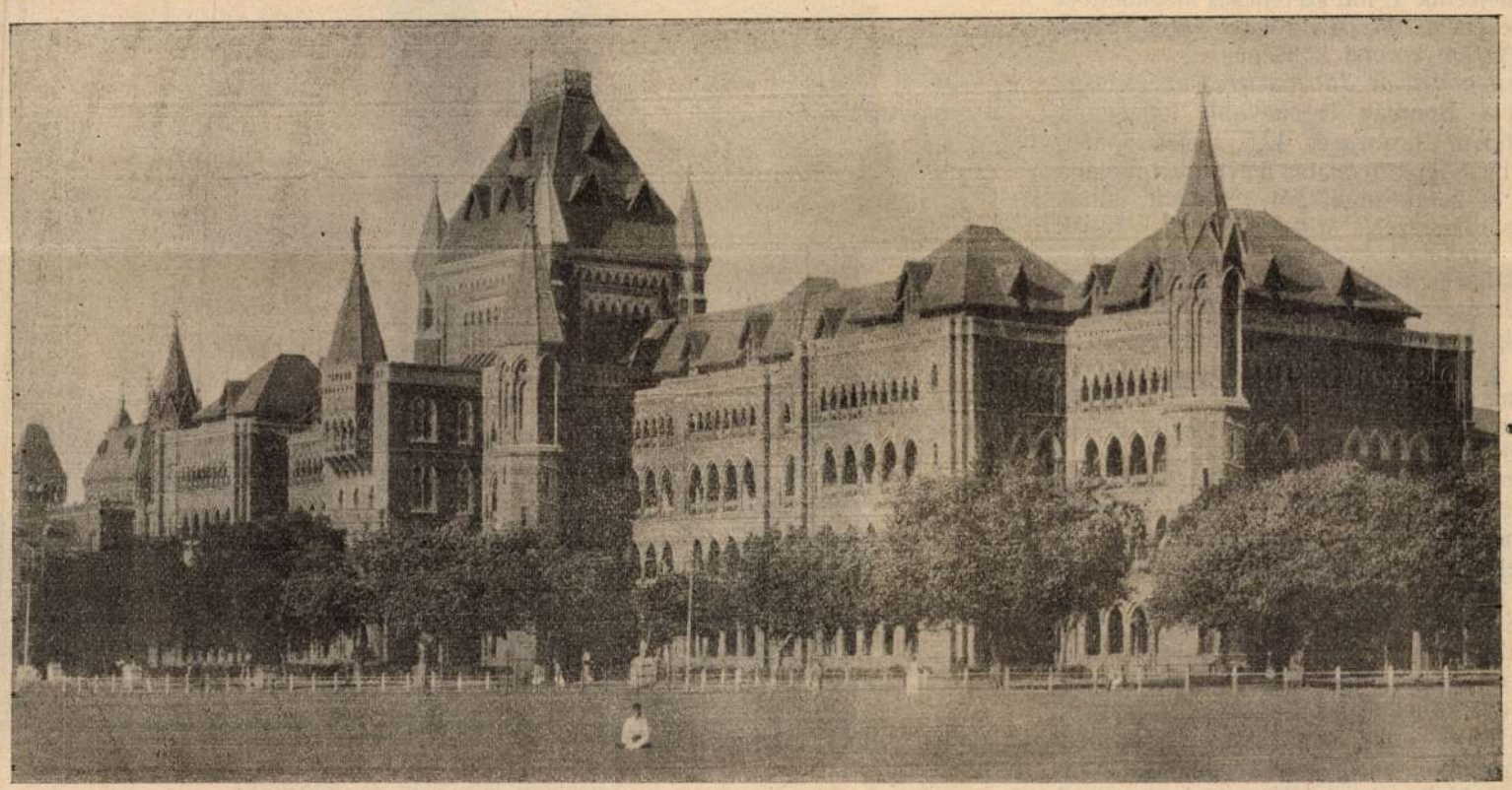

Igazságügyi palota.

E szigetek közül a legnagyobb Salsette, továbbá Bandra, Trombay, Bombay, Old-Woman és Colobes szigetek vasut, illetve közutak által India szárazföldével vannak kapcsolatba hozva.

Bombay város Bombay sziget déli csucsát foglalja el, s csaknem a sziget feléig huzódik. mintegy 6 angol mfld. hosszuságban és 4½ mfld. szélességben, a legszélesebb helyen mérve. A város északi részét a régi város, a benszülöttek lakóhelye foglalja el. Szük utcák, sikátorok, szabálytalan össze-visszaságban, helyenkint egész utcasorok fatetővel, bazárszerüen ellátva a tipikus keleti nagyváros képét nyujtják. Emellett persze csirázó kamrája minden fertőző és ragályos betegségnek. Mondhatni a városrészben állandóan tenyészik a kolera, vérhas és pestis. Erősen járványos években az áldozatok száma itt felrug 25—30 ezerre is.

E városrésztől nyugatra, mint egy sarkantyu nyulik a tengerbe egy kis félsziget s ezen emelkedik a Malabar Hill (magaslat) közkertek, széles avenük által tagozva, magánparkok, csinos cottage-okkal tarkitva adják meg a jellegzetes vonást. E szél által átjárt, magasabban fekvő városrész, az előkelő és vagyonosabb polgárság lakóhelye, egyuttal Bombay legegészségesebb negyede. Innen nyilik a hasonlithatatlanul szép kilátás a Back-Bay (öböl) és az alantabb fekvő városra.

A benszülött várostól délre nyulik el az uj Bombay, az angolok alkotása, hol a hivatalos, adminisztratió és a lüktető gazdasági élet játszódik le. Itt emelkednek a legnagyszerübb kormányzósági épületek, iskolák, templomok, kórházak, szinházak, óriási kereskedő- és bérházak és szállodák, itt vannak a criquet ground (nyilvános játszótér) és lóverseny pálya is és végül a hatalmas kikötő, az ezrekre menő gőz- és vitorláshajóval és kőmólói és pierjei között egész India legnagyobb dockjai. A Bombay-szigettel csaknem összeforrt Old-Woman Isld, öreg asszony sziget, az európai csapatok barakkjaival és még délebbre a Colaba-sziget, az egész keletnek legnagyobb gyapot raktáraival.

Modern épitészeti szempontból tekintve az uj város érdemel kiváló figyelmet, illetve annak nevezetesebb középületei. A Town Hall (városcsarnok) kivételével mondhatni ezek mind a mult század második felében épültek.

A *Town Hall* a köralaku hatalmas tér egy oldalát foglalja el 78 m. hosszuságban. 1835-ben adatott át rendeltetésének; megalapitója Cowper F. volt. Az akkori irányzatnak megfelelően antik stilben épült. Homlokzatának oszlopcsarnoka görög-dór oszloprendet mutat, az előcsarnok jóni, s a belső kiképzésben korinthusi oszlopokkal. Az épület földszintjének főhelyisége egy nagy terem, táncmulatságok, ünnepélyek és ülések megtartására. Emeleten a Bombay-Ázsiai társaság könyvtár helyisége (mintegy 100.000 kötettel) és ugyan e társaság egyéb helyiségei. Az épitési költség 60000 rupia (96000 k.)

A *Victoria Terminus* egész Ázsia legmonumentálisabb s talán az egész világ egyik leghatalmasabb vasuti indóháza. Az épület a „Great Indian Peninsular Railway“ bombay-i végállomása s az angol város keleti határán öt fő ut-

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) **munkákra vállalkozik** HAJNAL (Honig) MIKSA Budapest, VII., Dembinszky-u. 34. TELEFON: 101—97.

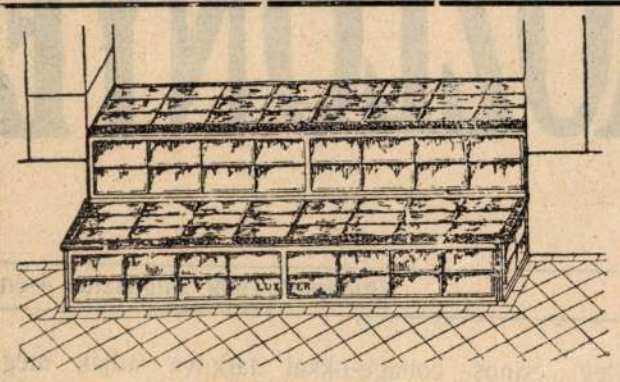

TELEFON 72—44.

Világos pincéket csak **Luxfer-felülvilágitókkal** lehet elérni. Szabad. öntöttvaskeretbe ágyazott, felülvilágitóink a járdába helyezhetők. 1200 kg. m²-kinti megterhelésig készülnek, absolut vizmentes kivitelben. Csúszás kizárva.

Osztr.-Magyar **Luxfer-Prisma-Gyár** k. f. t. **(Haas és Somogyi mérnökök)**

Budapest, V., Visegrádi-utca 14.

vonal összetalálkozásánál épült. Tervezője Stevens F. W. volt. Vezér motivuma az olasz gotika, de találunk indo-islam árnyalatokat is bőven, különösen ami a belső kiképzést illeti. Itt a polychromia mi kivánni valót sem hagy hátra. Külső szinhatását a vörös homokkő és sárga mészkő adják meg. A központi csarnok fölött nyolcszögletes kupola emelkedik. Az épület 1888-ban készült el, 7,000.000 korona költségen.

A Victoria Terminussal szemközti sarkot a *Városház* foglalja el. A sarok letompitásán a főhomlokzat. A keleti formáknak, a gót elemekkel való szerencsés összeolvasztása különösen a sarkok és a torony kupoláinál ötlik szembe. A torony, mely a négyszögből átmegy a nyolcszögbe és kör alaprajzu kupolával nyer befejezést, 68 m. magas és Bombay egyik legkimagaslóbb pontja. Alatta a földszinten négyszögletes, emeleten nyolcszögletes, diszes lépcsőház, mely fölött csillagboltozatos gót kupola emelkedik E mű szerencsés megalkotója szintén Stevens F. W. A városház 1889—1893. épült, 2,000.000 korona költségen.

A „*High court of Judicature*“ az igazságügyi palota Bombay legnagyobb terjedelmü épülete. 163 m. hosszu és 42 5 széles épület, a legfelső biróságok hivatalos helyiségeit foglalja magában és korai angol gót formákat mutat. Az emeletsorokat széles árkádos folyosók futják körül. Az épület középpontját a főtárgyalási terem foglalja el. Ennek három oldalán a hallgatóság részére diszesen faragott és thèk-fából (indus tölgy) készült karzat vonul végig. A menyezet sötét thèk-fából kazettázva. Padlója szines márvány-mozaik munka Az épület 1879 ben nyilott meg, tervezője Fuller I. A. volt, s 2400000 koronán épült.

Az egyetemi könyvtár és óratorony. Az egyemeletes épület földszintjén két vizsgázó terem, emeletén pedig az egyetemi könyvtár nyert elhelyezést. A termek gondosan faragott gotikus famenyezetekkel birnak. Az egész épület 14. századbeli gót stilben épült Scott G. tervei szerint. A nyugati homlokzaton emelkedik az óratorony. Földszintje kocsialáhajtót képez, az I. emelet a könyvtár helyiségeihez csatlakozik, a II. emeleten pedig a könyvtárnoki hivatalt foglalja magában. A negyedik emelet magasságban, négy oldalt éjjel kivilágitott óralapok. A torony befejezése nyolcszögbe megy át, csucsban végződő befejezéssel. A nyolcszögü részen két egymás fölött elrendezett sorban, a sarkokon a nyugatindiai fő néptipusok szobrai. Az épület négy sarkán emelkedő saroktoronykák, a bennök elhelyezett csigalépcső fordulatait követő árkádsorral, az épületnek különös bájt kölcsönöznek. A torony magassága 78 m s Bombay minden pontjáról látható. Az épitési költségekhez a parsi születésü Premsand Raisand, dusgazdag kereskedő 280000 koronával járult, ez összeget anyja Rasabai emlékezetének szentelve.

Az „*Elphinstone College*“ a benszülöttek főiskolája. Elnevezését Elphinstone, Mountsuart, Bombay egykori kormányzója után nyerte. Szintén egy parsi (ó-perzsa nap- és tüzimádó vallásfelekezet Indiában) mecénás Cowasjee Ichangir Readymoney bőkezüségéből épült, 1,200.000 korona költségen, a szintén benszülött Khá'n Baha'dur M C. Murzbach tervei szerint. Tágas előadási termeket és a benlakó hallgatók lakóhelyiségeit foglalja magában. Egészséges tömegelosztása mellett a rizalitok tömör felépitményei s a hatalmas árkádsorok méltóságteljes hatást biztositanak az épületnek. Épitési anyaga a sárga mészkő.

A „*Crawford market*“ a vásárcsarnok, a benszülöttek városrészének határa közvetlen közelében a sarkot foglalja el. A sarkon egy központi helyiség, közepén a közkut, amely bőven adja az egészséges ivóvizet. E központi helyiség fölött emelkedik a nyolcszögletes torony. Az épületnek a „Victoria Terminus“ felé eső szárnya a virág- és gyümölcspiacot foglalja magában. Az exotikus virágok és különlegesen tropikus zóna gyümölcsei óriási mennyiségben és választékban vannak itt, a keleten nem ép megszokott tisztaság mellett és izlésesen felhalmozva. Az elárusitó helyek a két határfal mentén és közepén két sorban, egymásnak hátat forditva vannak elrendezve, ugy, hogy a vásárló közönség az igy keletkező utcák egyikén megy be a csarnokba, s a másik utcán át távozik. E szárny hossza 30 m. traktus szélesség mellett 45 m. A másik szárny hasonló szélesség mellett 105 m. hosszu. Itt a zöldség, husnemü és egyéb élelmi cikkek vannak felhalmozva. A két szárny által képezett belső udvaron az élő kis állatok vásártere, a legkülönbözőbb baromfiak, amellett papagáj, kakadu, kolibrik, majmok, mókusok kalitkákban. A középrész emeleti helyiségeiben a vásárcsarnoki irodák és főtisztviselők lakásai. A fölöttébb változatos homlokzat igen kedvezőleg hat. A boltivekben a vörös homokkő és

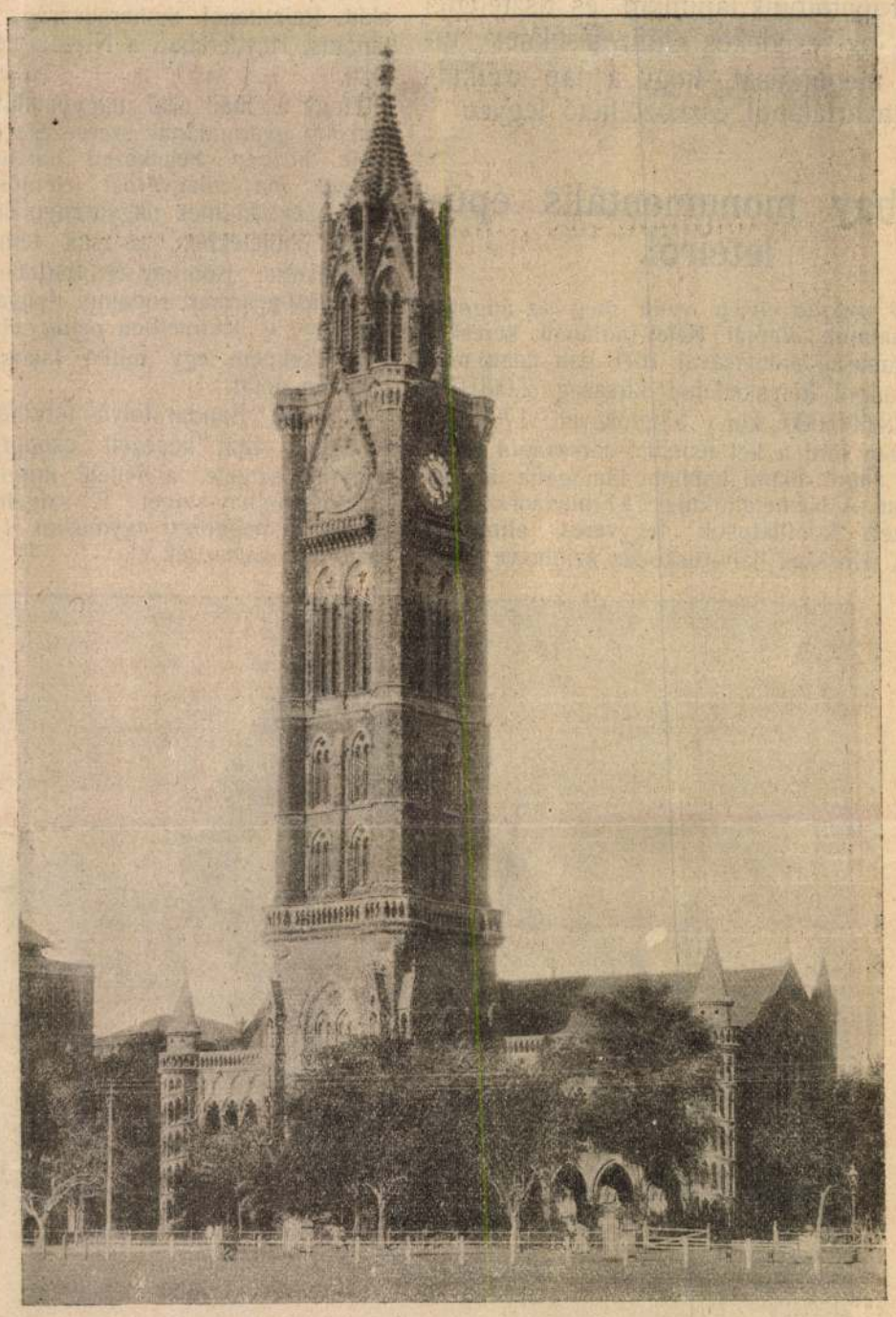

Egyetemi könyvtár és óratorony.

LOKSAY és PICHLER vizmüberendezők TELEFON 69—53. Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 7. szám. Központi fütés-, szellőztetés- és fürdőtelepek, légszesz-, vizvezeték- és :: csatornázási berendezések. — Épület- és diszmübádogosok. ::

KRATOCHVILL ÁGOSTON
MŰ- ÉS CIMTÁBLA ÖNTŐDÉJE
Budapest, VII., Cserhát-utca 22. szám.

Készit elismert tiszta és izléses kivitelben : mindennemü bronz és horganyból **öntött felirati táblákat** u. m.: **vármegyei határjelzőtáblák, anyakönyvvezetői táblák, utcajelző és házszámok** városok részére, **cégtáblák gépgyárak** részére és miden más Telefon 28—35. — célra megfelelő öntött táblákat jutányos árak mellett. — Telefon 28—35.

Szentlőrinci parketgyár r.-t.
keményfa hajópadlói a legolcsóbbak és legcélszerübbek.
Telefon 79—43. **Budapest, V., Fürdő-utca 1. sz.** Telefon 79—43.

sárga mészkő változnak, a két középső emeleti rizalit favázas oromfala és deszkázata sötétbarna. A két oldalszárny felülvilágitást nyer és homlokzatilag egymás mellé sorakozó kisebb oromfalakra van tagozva.

Végül még megemlitendőnek tartom a *Wattson Esplanade Hotel Annex*-ét, a hozzátartozó függelék épületet, mely mondhatni tipusát adja a keleti szállodáknak. Emeletsoronkint végig futó erkélyek, ugy ezek, mint az ablakok erősen kiszökelő eresz által védve a tropikus nap heve ellen. Ez ereszek alátámasztására szolgáló, mélyen lenyuló fakonzolok faragványai hindu motivumokban bővelkednek. A homlokzat élénk, tetszetős. Földszinten tágas és magas étterme, az utca felé eső oldalon ismét fazsaluk és ponyvák által védve, billiárd termek, irószoba, női szalon és társalgó. E helyiségek már a szárnyépületben foglalnak helyet, igen tágasak, szellősek és az árnyas kertté alakitott udvarból nyilnak. Széles faerkélyekről nyilanak emeletsoronkint a lakószobák. Ezek mindegyike mellett kis fürdőszoba, tőzegszóró árnyékszékkel. E faerkélyek s a fő, mint a mellék, fából készült lépcsők tüzbiztonság tekintetéből kifogásolandók. E tekintetben azonban a kelet kevésbbé szigoru. Az angol gyarmatok nagy városaiban látott szállodákban, mint pl.: Colombo, Calcutta, Rangoon, Hongkong stb. mindenütt falépcsőket találtam. Ép igy, legalább tulnyomóan a modern magánlakóházakban is.

Az eddigieken kivül felemlitendők még a *posta-, a távirda-épületek*, a *Presidential Secratariet* (kormányzósági palota), a *Szentháromság temploma*, a *közmunkák tanácsának palotája*, az *Európaiak közkórháza*, a *Yacht-Club* stb., melyeket azonban mind térszüke miatt e helyen bemutatni lehetetlen.

Azt hiszem azonban a bemutatottakból is általános képet nyerhetünk a modern Bombay épitkezéseiről. Ami első sorban is talán leginkább fontos, az épületek elhelyezése. Minden egyes középület teljesen szabadon állóan és ugy van elhelyezve, hogy az arányainak megfelelő távolságból megtekinthető legyen. Vagyis kellő tér hagyatott beépitetlenül, budapestiesen szólva „kihasználatlanul“ E látszólagos térpazarlás azonban nemcsak hogy az épületek representációjának előnyére válik, de határozottan egyedüli módja annak, hogy az önmagában legtökéletesebb épitőművészi alkotás is tiszta hatását gyakorolhassa a nézőre. Hogy ellenkező eset példáira hivatkozhassam, nem is kell tovább mennem, elég volna egynémely budapesti középületet felsorolnom.

Másodsorban a középületek helyes csoportokban foglalt elhelyezése. Az összhangban levő stilben épült épületek egymás mellé való csoportositása, vagy forditva is mondható, az egymás mellé elhelyezett épületek stilusának összehangolása.

Mint a zenében, hol az együttműködő hangszerek kell, hogy egy alaphangra legyenek hangolva, ugy az épitészetben is csak előnyös lehet, ha az egymással csoportositott épületek stilusa is, ha nem is egyenlő, de legalább az alapmotivumok rokonok. Ezzel persze korántsem az egyhangu sablonirozást értem. De hisz elég épen tárgyamra utalnom. Itt pl. a *Victoria Terminus* és a *Városház* által képezett csoportba a két domináló épület alapgondolata, a gót és keleti stilusok összeegyeztetésének megkisérlése ugyanaz, de ugy részleteiben, mint a tömeg elosztásban s az egész koncepcióban mutatkozó felfogás mégis különböző. Vagy az *egyetem könyvtára, igazságügyi, kormány-*

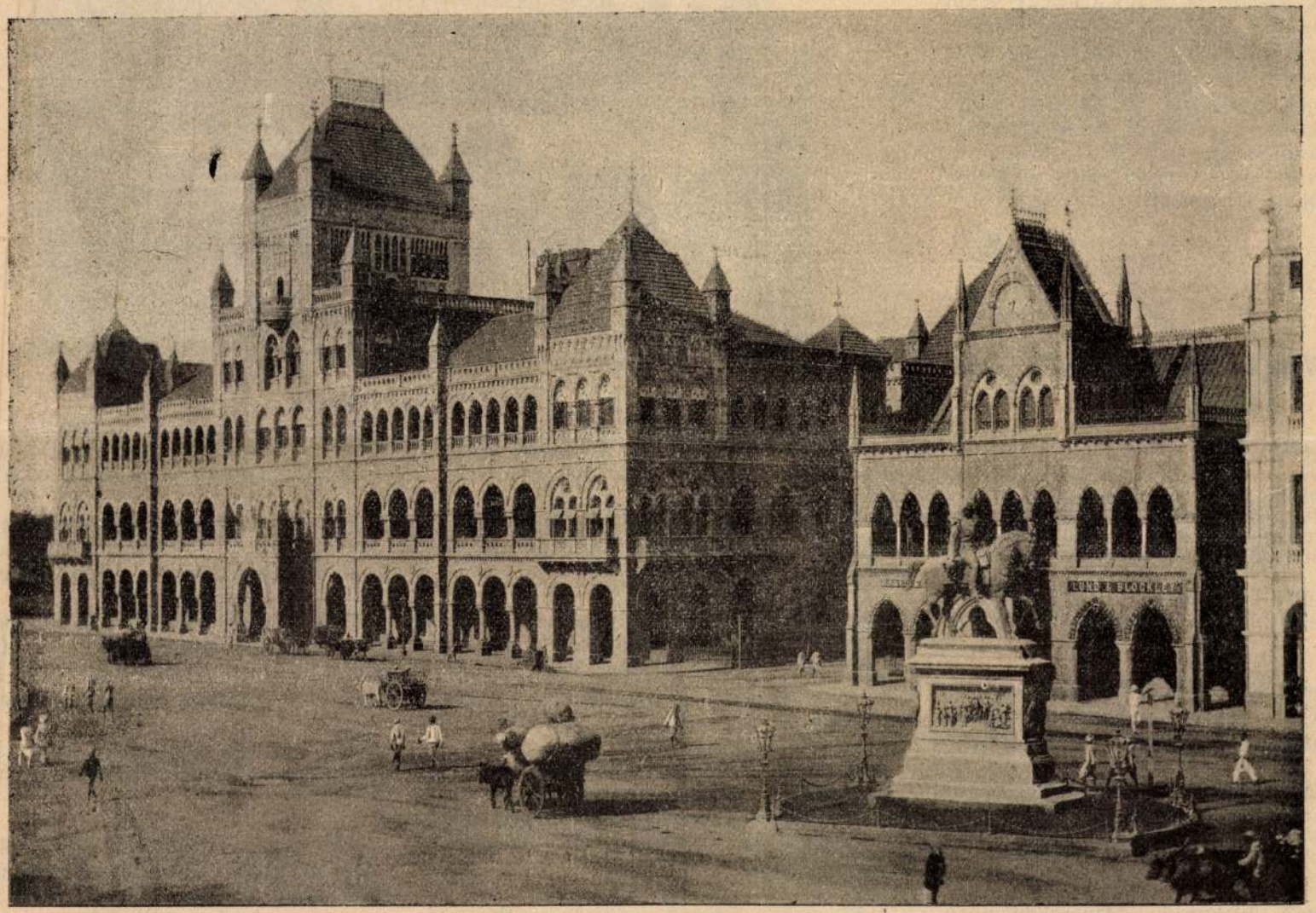

Elphinstone College.

Beocsini Cementgyári Unio Részvénytársaság
Központi igazgatóság: BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 10.
Gyárak: Beocsin (Szerémmegye). Vasut-, hajó- és távirdaállomás.
Szavatolunk a szabványokat messze felülmuló minőségért.
Portlandcementünk a szabványszerü 28 napos szilárdságot már 3 nap mulva éri el. :: ::
Gyártási képesség: 2.200,000 q portlandcement és 1.000,000 q románcement

Zsolnai Cement- és Mészgyár Részvénytársaság
Központi igazgatóság: BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 10. — Gyár: LITVAMEZŐ (Zsolna mellett). Vasut-állomás.
6000 vaggon portlandcément gyártási képességgel ujonnan berendezett gyárát üzembe helyezte.
Szavatosság körülbelül 1100 gramm térfogatsulyért literenként lazán beeresztve és körülbelül 50%-al magasabb szilárdságért, mint a szabványok előirnak.

Uj találmányra szabadalmakat kidolgoz, értékesit a **Budapest, VII., Erzsébet-körut 17. sz.**
Szabadalmakat Értékesitő Vállalat Telefon 24—20. Telefon 24—20.
Pásztor cég. Felvilágositás dijtalan.

zósági palota és a közmunkák palotájának csoportjánál. Mindegyiknek alapja a gót stilus. De mennyi változatosság a felfogásban és alakitásban.

Harmadsorban az épületeknek alkalmazkodása az éghajlati viszonyhoz. A tropikus égalj alatt, hol az évnek csaknem egész tartama alatt küzködnie kell az emberiségnek a rekkenő hőség ellen, ott megváltozik az életmód, a ruházat, a táplálkozás, az időbeosztás. És alkalmazkodik az épitészet is. Széles árkádos folyosók veszik körül az épületet s megvédik a használati helyiségeket a közvetlen napsütéstől. A helyiségek ismét tágasak, magasak, sok a nyilás, hogy az üditő légcsere gyorsabban végbemenjen.

Negyedszer az anyag. A kőben bővelkedő vidék, (a közeli Gath hegység dus kőbányákban kimerithetetlen, ezek kizsákmányolása az ókortól kezdve máig sem szünetel) a kőhomlokzatokat teszi lehetővé.

S végül a stil megválasztása. Az angolok honi legkedvesebb stiljüket az angol-gótot magukkal viszik Ázsiába is. S igy a keletre vonul a kereskedelemmel s a nyelvuralmával karöltve a kultur tényező alakjában is faji jellegének ez a nem kevésbbé jellemző vonása. És viszont megfigyelhetjük a meglevő, az ott talált irányzat befolyását is, egyuttal a stil-keverékekkel való, mondhatni sikeres próbálkozásokban.

Szük határok közé szoritva ennyit mondhatunk el Bombay monumentális épületeiről.

K. K. R.

Vásárcsarnok Bombayban.

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására.

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (34. §.) E bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (35. §.)

4526. alapsz. Baumgarten Gyula keramtechnikus Budapesten. — Lángkemence átcsapó lángokkal.

—

4549. alapsz. Cöln-Müsener Bergwerks-Actien-Verein cég Creuztahlban. — Eljárás vaspántok redukálhatásának fokozására. (Képv.: Kelemen.)

—

1582. alapsz. Dávid József lakatossegéd Budapesten. — Biztonsági ajtózár két egymástól függően müködő zárnyelvvel. (Képv.: dr. Surányi.)

—

1480. alapsz. Elektrische Dauerglühlampen G. m. b. H. berlini cégnek, mint Krüger E. A. seehauseni lakos jogutódja. — Eljárás megfeketedett szénszálas lámpák regenerálására. (Képv.: Schön.)

—

1534. alapsz. Dubsky Antal mérleggyáros Brünnben. — Ujitások tizedes asztali mérlegeken. (Képv.: Schön.)

—

1482. alapsz. Engström Franz Wilhelm gyáros Nybroban. — Sajtó külső vagy belső csavarmenetekkel biró üreges testek előállitására. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

2788. alapsz. Grosz Sándor kereskedő Nagyváradon. — Rugalmas kerék. (Képv.: Kalmár.)

—

2771. alapsz. Gogl Adolf erdőmérnök Kegyén. — Eljárás és berendezés fa telitésére. (Képv.: Kalmár.)

—

3364. alapsz. Halas Gyula máv. távirda ellenőr Szegeden. — Vágányzáró sorompó. (Képv.: Kelemen.)

—

3404. alapsz. Hermann Adalbert mérnök Wienben. — Eljárás működemezeknek rostos anyagokból és hydraulikus kötőanyagokból való előállitására. Pótszabadalom. (Képv.: Kelemen.)

—

2062. alapsz. Frank Salamon mérnök M/m. Frankfurtban. — Berendezés csöveknek, valamint tetszőleges keresztmetszetü üreges testeknek előállitására (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi)

—

2182. alapsz. Féry Charles mérnök Párisban. Ingás elektromosság számláló. (Képv.: Kelemen.)

—

2243. alapsz. Felten & Guilleaume Lahmeyerwerke Aktien-Gesellschaft cég M/m. Frankfurtban. — Fémszálas izzólámpa. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

3496. alapsz. Hengerer Károly épitészeti tanácsos, műépitész Stuttgartban. — Összetett külső és belső falak épületek számára. (Képv.: Weisz.)

—

3497. alapsz. Hengerer Károly épitészeti tanácsos, műépitész Stuttgartban. Eljárás hangtompitó födémeknek teljesen száraz uton való előállitására. (Képv.: Weisz.)

—

1076. alapsz. Jakobi Áron ügynök Kolozsvárott és Schwimmer Pál magánzó Budapesten. — Szellőztető berendezés vasuti kocsik számára.

—

3501. alapsz. Maschinenbau-Anstalt Humboldt cég Kalkban. — Berendezés munkagépek továbbitására sik talajon. (Képv.: Kalmár.)

—

3505. alapsz. Hering Ágoston mérnök és gyártulajdonos Nürnbergben. — Önműködő salak- és hamutovábbitással biró láncrostély lángcsöves kazánok számára. (Képv.: Schön.)

—

3508. alapsz. Handel és Müller gyári cég Budapesten. — Kapocsélesitőgép. (Képv.: Fehér Dezső.)

—

3509. alapsz. Hopfelt Róbert mérnök Berlin/m. Schönebergben. — Eljárás villamos izzólámpák előállitására. (Képv.: Neufeld.)

—

3852. alapsz. Kőfalusy Viktor m. kir. segédmérnök és Zemba Ferenc m. kir. famester Szászsebesen. — Ajtó- és ablaksarokpánt, ill. tolózárütköző. (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

3676. alapsz. Dr. Katona Fülöp mérnök Budapesten. — Egyszerü és kettős falak élükre állitott téglákból.

—

3812. alapsz. Kiss István asztalos Magyaróváron. — Állitható és forgatható iskolatábla. (Képv.: Pataky.)

—

3817. alapsz. Kolaczkowsky Julián kereskedő Budapesten. — Ujitások kandallókon. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

Védjegy és mintaoltalom lajstromozását kieszközli a **Budapest, VII., Erzsébet-körut 17. sz.**
Szabadalmakat Értékesitő Vállalat Telefon 24—20. Telefon 24—20.
Pásztor cég. Felvilágositás dijtalan.

„Phönix" fémárugyár
Mechanikai találmányokat gyártó iparvállalat.
Gyár: Budapest, X., Román-u. 22. Telefon 64—19.
Iroda és raktár: VII., Baross-tér 15. Telefon 28—18.
Kárpitos szögek, fémgombok, kisebb tömegcikkek gyártása.
Pártoljuk a magyar ipart!

Kertész K. Róbert

vod

Mülléprvod

588. l.
590. l.
592. l.

Kertész K. Róbert

A névtelen katona
bresti emlékeinüve
Terveste fenti
Repr.

Magyarecke
II. 81. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kertész K. Róbert

„magyar építőművészek kultúra fejlesztése terén szerzett kiváló érdemei elismerésül egyetemi rk. tanári ám.

MMÉEKözl
1943.79.l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kertész K. Róbert

wód
z

A Tarsaság

1925. 11. szám
archéppel.

Kertész K. Róbert
építész

/1876-1951/

Raolvs: Magyar építészettört. 321.
Műszaki kiadó 1971.

Kertész K. Róbert építész

95 éve ezületett

Pestmegyei Hírlap 1971 június 9

5. old.

Kertész K. Róbert
építén

~ és Sváb Gyula műve a jódöllői
premontrei templ.

A magyarországi műv. tört. I. 492.
Corvina 1971.

szándékukban a mese, az allegoria, sőt némelyik a szinpadi dagály és a frázis terére. Holott, ha előveszik Kossuth történetét, találhatnak akárhány *reális* jelenetet, *igazán megtörtént* és jellemző pillanatot, amelyet élethíven reconstruálva és jóízléssel rendezve és stylisálva, amellett, hogy igaz, még sokkal tartalmasabb is lehetett volna munkájuk és így egyiküknek talán módjában lett volna egy valóban értékes emléket örökíteni meg az utókor számára. Ott megtalálták volna Kossuth valódi alakját az akkor viselt ruhájával együtt, sőt a talapzat szép és tárgyhű formálására is találtak volna ugyanott ép oly jelentős, mint történetileg igaz formát.

Minden egyes művész egyéniségének így is elég tér jutott volna. Az illető megtörtént pillanatot választhatta volna a megye- és országgyűlésektől a miniszter- és kormányzókorabeli tényekig, vagy akár későbbi külföldi szereplésének idejéből, szóval onnét, ahol őt az illető művész legnagyobbnak látja. A választott pillanat hű ábrázolása mellett maradt volna tér a művészi egyéniség érvényesítésére a jellemzés módjában, a stylusban, csoportosításban, anyagban stb.

Mindenesetre könnyebb lett volna azonban az értéktelen allegorizálás elkerülése itt, a Kossuth-szoborban, mint ez — a vázolt közviszonyoknál fogva — a Szabadságharc-szoborban lehetséges volt.

Ebben a feladatban az említett megfontolások majdnem leküzdhetetlen akadályai egy valóban reális, a mai — *az emléket állítani akaró* — kor felfogásának megfelelő és az utókor számára is értékes monumentum alkotásának. Csupa magyarázást kivánó, vagy a legeltérőbb értelmezéseket provokáló symbolum és allegoria, itt-ott történeti alakokkal és jelenetekkel lazán illustrálva. A rendelkezésünkre álló szük tér tiltja az egyes művek részletes ismertetését, de legalább kettőnek megemlítését mégis szükségesnek tartjuk eszmei tartalmuknál és felépítésüknél fogva.

Az egyik a Maróti Géza műve, amelynek tárgya, mint a szerző mondja: „A szabadságért való harc, mint örökké élő ideális fogalom feltüntetve". Architectonicus felépítése kellemes, egyszerű és jó arányokban tagozott. Épp oly kellemesen simul ennek aljához a nagyon is vázlatos domborművekben, alig felismerhetően, alkalmazott történelmi illustrátió és a Hungáriát stb. ábrázoló allegoria és fent az aranyozott nőháromszög, állítólag „a szabadság, egyenlőség, testvériség, koszorúkat nyujtó, stilizált alakja". Nos hát, mindezt el kell előbb magyarázni és másfelől el kell hinni, hogy ennek az emléknek ezt az értelmet tulajdoníthassuk. Igy, minden magyarázat nélkül, a téren állani látva ezt a csinosan felépített, harmonikusan tagozott és ízléssel díszített oszlopköteget, épp úgy mondhatnók az *örök béke*, mint a szerző által ábrázolni akart *„örök harc"* monumentumának.

A másik a Róna és Gerster terve, amely egy egész kis szabadságharctörténet dióhéjban, mely valóban képezhetné egy reális szabádságharc-szobor vázlatát, amelyre különben úgy a plastikai kidolgozás, mint az egyszerű architectonicus felfogás némely előnyei is érdemesítenék, — ha nem állana sajnosan útjában ennek is az eszme felől való fent vázolt — kétség. Az 1848 - 49-iki események rendkivül szerencsésen vannak az obeliskszerű építmény alját körülvevő gazdag és eleven csoportozatban, úgyszólván néhány szóban elmondva. S a csoportban egyúttal igen előnyös elrendezéssel van hely az akkori események néhány főalakja számára is. A szabadságharc ilyen feltüntetésének nincs tovább szüksége semmi egyéb, commentáló, folytató, tovább füző mellékcsoportra, illustratióra, vagy allegoriára. Ime előttünk maga a szabadságharc. Eszmei keletkezésében és kitörése pillanatában. Anélkül, hogy annak történetére, lefolyására, végére utalna bennünket, önmagában megragad, önmagában hirdeti megtörténtét és tanulságát. Es mindakét mes'értől el lehet várni, hogy ebből a magból igazi remekművet tudnának fejleszteni.

Ámde mi az ott fenn az obeliszk tetején? Egy oroszlán, amely megölt és lábai alá tiport egy szárnyas emberi alakot. Nem angyalt, azt felteszszük, hanem bizonyára valamely geniuszt, démont, vagy ördögöt, az ármány ördögét, mint a szerzők a tervmagyarázatban megirták. Nos hát azt hiszszük, hogy ez az allegoria nem felel meg semminek, sem az akkori eseményekből, sem a szabadságharc további fejleményeiből. És az ilyen, semmit, vagy legalább semmi valósat nem mondó, meg nem győző és meg nem nyugtató symbolummal semmiesetre sem tetőznők be ezt a monumentumot. Mintha attól kellene folyton tartanunk, hogy az a két vad hatalmasság odafönt ismét harcra kél és megingatja azt a hatalmas pillért . . .

Nos, talán a legközelebbi pályázatig Róna-Gerster is megfogják találni az emlék méltóbb és igazabb koronázását. Talán addig kivilágosodik mindaz, ami a szabadságharckori eszmékből maig homályban maradt, vagy helyesebben, más eszméktől — talán éppen ama démon eszméitől, — azóta ismét elhomályosult?

Addig is szabad legyen legalább dicsérnünk nem egy művészünknek, aki ebben a pályázatban részt vett, a pályázat meddő volta dacára is kétségtelen tudását, szobrásznak és építésznek egyaránt. Így Kallós és Márkus érdekes compositióit, Tóth, Pogány és Kőrösi Kossuth-szobrának gazdagságát, Füredi hatalmas alkotását, Morvai és Szamovolszky Szabadságharc-emlékének sikerült architektonikus fölépítését, egyszerű és jól összefüggő kőtömegeivel és Margó-Popper és Hickisch kissé nehéz, de szép művű és imposans csoportosítását. *Bauer Henrik.*

Japán művészete.

(*Kertész* K. Róbert fölolvasása a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak január 30-iki ülésén.)

(Folytatás.)

Lehetetlen, hogy egy kitérést ne kövessek el, mely talán nem tartozik ide, de a japán népéletre igen jellemző. A japán virágkultuszról kell megemlékeznem. Legkedveltebb virág a cseresznyefa virága. A cseresznyefa virágzása tudvalevőleg nemzeti ünnep. Ezt a fát látjuk úton-útfélen s egy kis kertből sem szabad hiányoznia, természetesen a teaházból sem. A cseresznyevirág a tavasz hirdetője, az ébredő természeti erő jelképe, az őszé, az elmúlásé pedig a chrysanténum. Óriás virágházakban és szabadon is több ezer válfaját nevelik.

A fürtös, lilaszínbe játszó vistária virág a lugasok kedvelt decoratióját képezi. A lótusvirág széles leveleivel és discrét színű virágkelyheivel egész tavakat borít el.

A vásári virágárus vállán hordott egész mozgó üzlete, primadonnának szánt virágcsokor benyomását kelti.

Ez az átalánosan elterjedt intensiv virágkultus, mely a természet benső szeretetében leli magyarázatát, megokolja azt is, hogy úgyszólván minden háznak megvan a maga kis kertecskéje. A japán ház kert nélkül el sem képzelhető. Ez a kert pedig mindig az egész természetet iparkodik visszaadni. Őserdőt, hegyi patakot, vízesést, óriás sziklát, ha mindjárt csak akkora kis területen is, minő egy európai városi bérház világító udvarának alapterülete. Midezt persze liliputi méretekre lereducálva. Az őserdőt pótalja egy pár külön e célra nyomoréknak nevelt apró kis fenyőfa, a hegyipatakot pedig egy kis vízerecske, a tavat egy kő, vagy kővel kirakott vízmedence, az óriás sziklákat pedig különös formatiójú kövek. A kertnek az az elrendezése, mely a természetnek úgyszólván megrendszabályozásából keletkezik, mint az európai kertészeté nyírott gyepjével, pontosan határolt útjaival, kínos symetriájú és színösszetételű virágágyaival itt nem található. A japán, ha kertjébe megy, ott is a szabad természetet akarja látni és élvezni.

A nagyobb kertek, a köz és császári parkok persze ezt tökéletesebben tudják elérni. Itt már valódi vízeséseket látunk, hídakat, fantastikus kerti házikókat; mint építészeti dísz, egyes kőlámpások (ábra) torii kapuk szolgálnak. Az említett nyomoréknak nevelt fák ugyan erőszakot jelente-

nek a természet szabad fejlődésével szemben, s ez látszólag kiüt a japán művészi felfogásból, de az igen gyakran szűkes helyi viszonyok kényszerítik reá, mert bizony kis kertjében, vagy éppen szobájában egyébként alig volna képes egy egész törpeligetet elhelyezni. A kjotoi volt shoguni parkban, melyet még 1397-ben Joshimitsu shogun alapított, egy ősrégi, több százados ilyen erőszakosan nevelt fát látunk. A fa elég tökéletesen vitorlás bárka alakját mimeli.

Visszatérve a lakóházra, mondhatni, hogy európai értelemben vett bútort az egész szobában nem találni. Alacsony, zsámolyszerű asztalka, rajta teáskészlet, parazsas ládikó, az asztalka körül egynéhány párna, ez az egész. Szék, pamlag, ágynak nyoma sincs. Az ágyat este a gyékényre vetik, egy fagyapottal vagy tengerifűvel bélelt derékalj és egy takaró képezik a felszerelést. A mi fejpárnánkat egy kis, falábon álló hengeralakú tekercs pótolja. Fontos ez, különösen a nőkre való tekintettel. Ha nem is volna az alvásnak e módja általános és ősidőktől elterjedt, kényelmetlensége dacára, megérthető volna, lévén ez az egyedüli megoldás arra, hogy a japán nő legszebb ékességét, haja művészi fésülését, több napon keresztül sértetlenül megóvja. Az örök asszonyi hiúság ott is csak akkora hatalom, hol a nap fölkél, mint ott, ahol lenyugszik. S ez az áldozat, mit a keleti szép nem ott neki hoz, talán mégsem akkora, mint a nyugatié, mely naphosszat szoros, acél- vagy csontpáncélba szorítja neme nem kisebb ékességét.

Ami most már a ház külsejének összbenyomását illeti, abban kétségtelenül elsőrangú szerep jut a hullámos, fekete, égetett agyagcseréppel fedett tetőnek. A könnyű épitkező modorhoz képest első pillanatra túlnehéznek látszik, de épp ezáltal az épületnek nagyobb stabilitást kölcsönöz. A tető néha, különösen a vidéki és szegényesebb házakon zsupfedést nyer, mely vastag rétegekben fekszik a födélszerkezetre.

Nagyfokú gondosságot és sok időt igényel az a szintén igen gyakori födésmód, midőn a Hinokifa kérgét keskeny sávokra vágva, azt sűrűn egymás fölé és egymás mellé erősítik a födélszerkezetre. Ily esetekben a fakérgek összes rétegvastagsága a tetőn 7—10 *cm*, az eresznél 30 *cm* is. Állítólag 50, sőt 75 évig is eltart e födélhéj s az idő viszontagságai ellen igen jól megvédi az épületet, — azonban mindenesetre tűzveszélyes.

A tetőnek eredetileg nem volt a kinaiéhoz hasonló homorúlata és a messze kiugró eresze; ez csak a VI-ik században honosodott meg, midőn a buddhista vallással ez az építő mód is megkezdte diadalmas bevonúlását. Mindazonáltal inkább csak a templomépítészetben s középületekben fordul elő. A messze kiugró eresz bravúros megoldása faconsolokkal való alátámasztás útján ily esetekben a művészi hatást nagyon fokozza.

Más kérdés ismét, hogy a lakóház ilyen formájában megfelel-e a szükségletének. Európai szemmel tekintve, mindenesetre kényelmetlennek kell mondani. A tél Japánban is elég szigorú szokott lenni, különösen a közép és az északi vidékeken.

A hideg és a szél ellen pedig a papirosablakok vajmi kevés védelmet nyujtanak. Fokozza e kellemetlen körülményt, hogy kályha, tüzelőhely, a mi fogalmaink szerint szintén nincs Japánban. De az általános edzettség ellensúlyozza ezt s e mellett gyakori meleg, sőt forró fürdőkkel és melegtartó takarókkal segítenek magukon. Viszont a ház nagy nyíltsága a meleg évszakokban hygienikus szempontból határozottan előnyös, a mi házaink elrendezésének elébe teendő, mivel a tiszta levegő és világosság teljes mértékben átjárja. A könnyed és tisztán faszerkezet a tűzveszélyességet ugyan nagy mértékben fokozza és nagyobb tűzkatasztrófák nem is tartoznak a ritkaságok közé. Ezzel szemben azonban az a körülmény, hogy az átlagos lakóház felépítéséhez szükséges alkotó részek bizonyos, előre megállapított mértékben és arányban állandóan raktáron tartatnak, kellő orvoslást nyújt. Leégett falvak pár hét alatt teljesen újjáépülnek. Az anyagi veszteség sem oly lényeges, mint volna stabilis építkező módok szerint, mivel a könnyű építkezés rendkívül olcso.

Mint fontos körülményt fel kell még említenem, hogy egy házban egy család lakik. Legalább is kevés kivétellel. Hogy ez a családi életre még kedvezőbb befolyást gyakorol, azt hiszem mondani sem kell. Elég elképzelni egy európai metropolis négyemeletes bérházának sivár udvarát s az ott uralkodó életet, s melléje elgondolni az egy család rendelkezésére álló kis házat, kedves kis kertjével, hogy a különbségről fogalmat alkothassunk magunknak. S nem tekintve a kedvező sociális hatást, azt hiszem nem tévedek, ha azt mondom, hogy a családi lakóház-rendszernek is van befolyása a lakosság sűrűségére. A család gyarapodásának és fennmaradásának itt mindenesetre kedvezőbb feltételek szabatnak, mint a zsúfolt kaszárnyabérház rendszerben. Japán ma a világ egyik legsűrűbben lakott országa, egy □ kilométerre 114 lélek esik, nálunk Magyarországon 55. E mellett a japán inkább városlakó nép. Hanabuza a Japán statisztikai hivatal igazgatójának kimutatása szerint a lakosság 86%-a tömörül össze városokban s csak 14% él falun vagy pusztán. Ennek következtében nagyobb a sok lakójú város az összes lakósság számához képest, mint más országokban. A családi lakóház-rendszer következtében pedig a városok kiterjedése a szám szerint ugyanoly lakósságú európai városokhoz képest lényegesen nagyobb. A kép, mit egy nagyobb város, magasabb helyről nyujt, persze nem oly kedvező, mint egy európai város látó képe. A háztetők szürke, szinte végtelennek látszó tengerét nem szakítják meg kiemelkedő kupolák, díszes homlokzat, magasba nyúló tornyok vagy minarettek, legfelebb egy-egy nagyobb templomépület magas tetője. Az egyes utca képe azonban mindenesetre kedvezőbb, több levegőt és világosságot nyujt.

(Folyt. köv.)

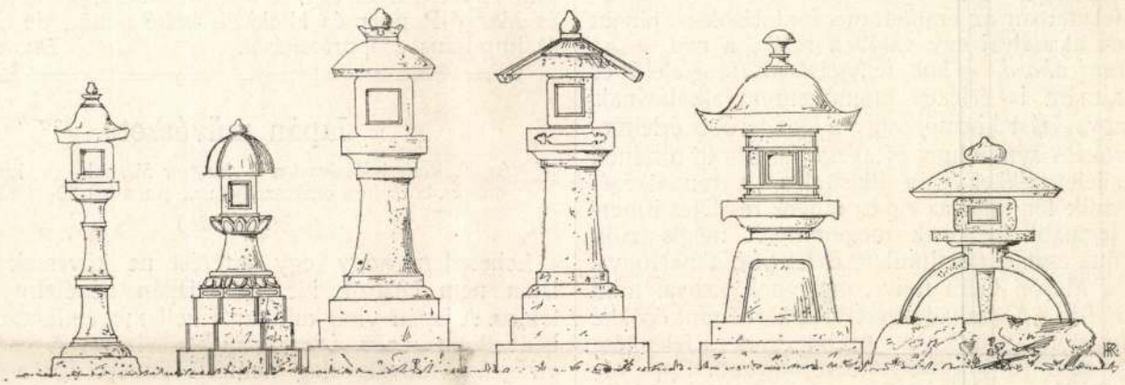

Japán kőlámpások.

Kertész K. Róbert

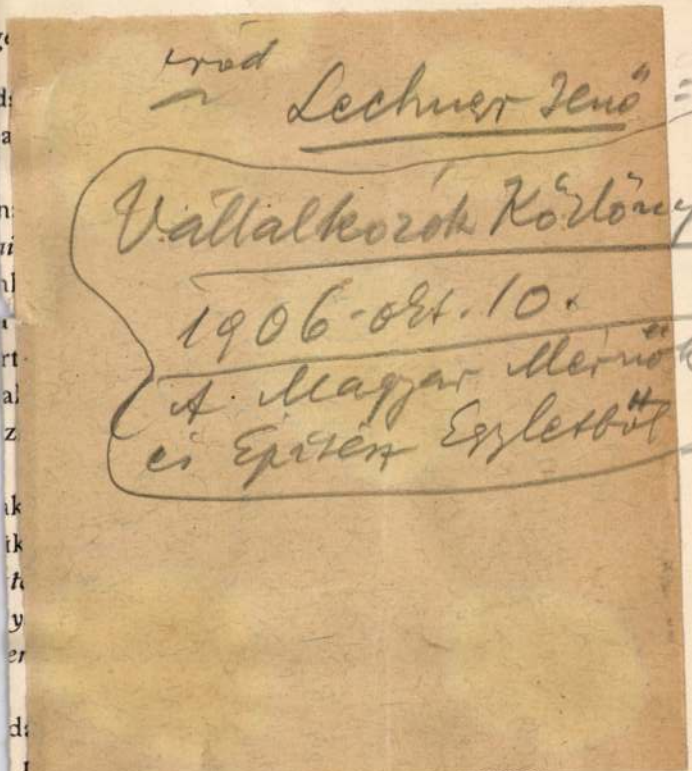

a negyven egyetem közül, melyek Német-
onegy áll fönn. Igaz, hogy erre az apa-
nűködtek. *A tudományos kutatást teljesen*
egyetemnek van csak igazi nagy, országos

más nemzetek kulturéletéből, de a máso
tani. Fajunk a világhaladás eszméi iránt
tiv képessége talán kelleténél erősebb is, h

A művelődés kölcsönhatásának *nag*
ről *a világ kritikája is elismeri, hogy*
tünk, de más nemzetek kulturéletére hat
lehet megmérni. *A nemzet kulturai*
az értékmérőben a fokokat jelző oszl
táplált közbecsü fogy meg. *A földgömb*
csak *kapni, de adni* is kell s *egyik-*
elfoglalnunk. Amink van tehetségben
nunk, hanem az egész emberiségé, melyn
kultura munkájában az emberiség iránt

Nem ment föl minket attól a köte
gában egyik vagy másik irányban *cs*
vagyunk. Szellemi hatások, nagy fölfede
beli erejétől függnek. Azt nem lehet tag
len az a fogalom, mit a tudósok *helyz*
szerint könnyebben boldogulnak. Róma
döntötte volna el a világ sorsát. A fra
nagyban előmozdította a franczia irod
a *szellem birodalmában a helyzetenergia*
len, hogy a legkisebb nemzetnek is

Kertész K. Róbert

ipód
z

Lechner Jenő:
A Rákóczi-emlék-
vállalkozók Közlönye
1906. nov. 21.

~~Fejérpataky László VIII. 248~~

Kertész K. Róbert

Cvód
2

Uj Nemzedék. 1923
jan. 30. (Nagy-Magyar-
ország műemléki egy-
séges)

Giovannoni, G. VII. 209

Kertész K. Róbert

Irod
1

8. Órai Ujság

1923. okt. 2. (Ujjá-
épitők a Néprajzi Mu-
zeumból.)

Érkezett 1905 nov. 24.

1036/1905 sz. (Kassa, 1905 nov. 22. 295 sz. a.)

Mihalik József beterjeszti a tárosmegyei múzeum részére szükségelt tárgyak költségelőirányzatát. (Jóváhagyatott XII. 19. e. i. 950/905)

Kertész K. Róbert

vsod
s

Uj Nemzedék

1923. nov. 14. (A
Kormány az amerikai
magyarok segitségével
akarja felépittetni a
Néprajzi Muzeumot
is!)

1070/1905 sz. (Bpest, 1905 dec. 2.)

Hivatalból: Honvárm. alispánjához a honti mü-
zeumnak a tharóság részéről való álhandó segélyezése
ügyében. (Feladatot. XII. 4.)

Kertész K. Robert

Cred
2

Pesti Hirlap
1923. jan. 30.
(Kertész K. Robert elő-
dása a műemlékekről.)

Színlapok, régi II. 211.

Kertész K. Róbert

vod
z

Budapesti Hírlap

1923. jan 30.
(Előadás műcsuté-
kemikről.)

Szász Károly II. 211.

– Béla II. 211.

Kertész K. Robert

Vrod

Világ. 1925. febr. 8.
(Pest-Budai körei.)

~~Szentes II. 229~~

Kertész K. Róbert

könyve

Róbert Károly (ál-
nev alatt) Arrál
és ar ellen. [Versek.]
Bp. 1898.

KERTÉSZ RÓBERT, épitész

Ohmann Béla szobrászmüvész plakettje:
....Nemzetközi Épitész Kongresszus emlékérme.E/.Kertész Róbert,Virágh István,Rerich Béla arcképe.H/.Magyar cimer és szöveg.Hatszögletü. 14/302/.old.

SZIGETI ISTVÁN: Ohmann Béla szobrászmüvész érmei és plakettjei 13/301/.old.

AZ ÉREM,Közlemények az éremgyüjtés köréből.
~~~~~~XVII. 1961. 17.sz. Bp.
~~~~~~

Kertész K. Róbert

a magyar népi építészet kutatója,
annak újszerű alkalmazását hirdeti.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

591

Kertész K. Róbert

A magyar epitestet
uj stiluskeresői.

[Akadémia 74]

~~Dr~~ Mendöl: Molnár B. 8. dd.

Kertész A. Róbert

1929-ben felvezette az Egyedéves Emlékmű előtti Hősök Emlékművet.

Gerza László, Gernót György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 335.

310

Kertész K. Róbert.

Az Ady-szérmlékpályázat bizottsági tagja.

Magyarság, 1928. febr. 15.

Kertész K. Róbert.

építőművész

A szegedi Fogadalmi templom-tér terrpályázat bírálóbizottságának tagja.

Pesti Napló, 1928. febr. 26.

Kertész K. Róbert:

Az Ady-emlékpályázat
zsüritagja.

Pesti Napló, 1928. febr. 12.

Kertész K. Róbert,

az Ady-emlékpályázat

zsüri-tagja.

Magyarság, 1928. febr. 12.

SZAB. PARAFAKŐ
SZIGETELŐ ANYAG.
SHEDTETŐK,
FACEMENTTETŐK, MANSARDTETŐK.
HIDEG és VÉKONY FALAK BURKOLÁSA.
KÖNNYŰ HANGFOGÓ VÁLASZFALAK,
HÜTŐK, JÉGVERMEK, SÖRRAKTÁRAK,
BORPINCÉK SZIGETELÉSE.
PADLÓ SZIGETELÉS NEDVESSÉG ELLEN,
GŐZ, MELEG, HIDEG VIZVEZETÉKEK és KÉSZÜLÉKEK SZIGETELÉSE.
TULHEVITETT VEZETÉKEK SZIGETELÉSE SZAB.
„THERMALIT“ ANYAGGAL.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKÖGYÁR
RÉSZVENYTARSASÁG
EZELŐTT
Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: VIII., József-körut 2.
TELEFON: 60—33.
GYÁR: KŐBÁNYA.

MŰSZAKI IRODA:
GABOS OSZKÁR építész,
VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 3.
TELEFOM 89—65.
HÜTŐ BERENDEZÉSEK,
FÖLDFELETTI
JÉGVERMEK, HŰTŐK, BORPINCÉK
HANG és HŐSZIGETELŐ PARAFAKŐ-SZERKEZETEK,
VAS- és FAVÁZAS PARAFAKŐ
RENDSZERÜ ÉPITKEZÉSEK,
TRANSPORTÁBILIS ÉPÜLETEK TERVEZÉSE.

balparti ármentesitő és belvizszabályozó társulat 1906. évi költségelőirányzata 1,041.489 kor. bevétellel és 929.921 kor. kiadással elfogadtatott. Kovács Sebestyén Aladár ministeri biztos megbizatása lejárván, a társulat pénzügyi és műszaki ügyeinek rendezése, valamint a társulat ügyeinek vezetése körül szerzett kiváló érdemeit a jegyzőkönyvben elismerte a bizottság. A Csongrád-sövényházi ármentesitő és belvizszabályozó társulat Csongrádon Degenfeld Lajos gróf elnöklete alatt az 1906. évi költségelőirányzatot 862.031·66 kor. szükséglettel s ugyanannyi fedezettel elfogadta. A Hódmezővásárhelyi pusztai vadvizszabályozótársulat bizottsági ülést tartott Hodmezővásárhelyen Cicatricis Lajos dr. ministeri biztos elnöklete alatt. Katona Béla kulturfőmérnök bejelentette, hogy a vásárhelyi puszta vizlevezetése végleges rendezése céljából a kulturfőmérnökség által készitett tervezete a földmivelésügyi ministerium vizépitészeti osztályhoz előleges hozzájárulás végett fölterjesztetett.

A Duna—Tisza-csatorna. Az évek óta tervezés alatt álló és az Alföld forgalmának fejlesztésére nagy fontossággal biró Duna—Tisza-csatorna ügyében Vörös László kereskedelemügyi minister memorandumot dolgozott ki, amelyet egy legközelebb összehivandó országos szaktanácskozáson vitatnak meg. Ennek eredményéhez mérten fogják azután a részletes terveket kidolgozni és a csatornát megépiteni.

A Tiszavölgyi Társulat központi bizottsága most teszi közzé a mult évi müködéséről beszámoló jelentését. Tárgyalta a bizottság a fekete- és alsófehérkőrösi társulatok által tett felterjesztést, amelyben tanulmány tárgyává kérik tenni, vajjon a Kőrös és Berettyó folyók mentén voln nak-e alkalmas helyek völgyzáró gátak létesitésére? — A Tiszavölgyi Társulat pénzügyi állapotára vonatkozólag közli a jelentés, hogy a lefolyt évben 3,300.000 korona uj kölcsön engedélyeztetett, ezzel a társulati kölcsönök összege 71.936.600 koronára szaporodott. Részletesen felsorolja ezután a jelentés a mult évben teljesitett szabályozási munkálatokat. A Tiszán és mellékfolyóin 1904-ben végzett állami munkákra 2,104.704 koronát forditottak. Ebből a Tiszára 1,450.221 korona, a Szmosra 26.557 korona, a Bodrogra és Latorcára 41.530 korona, a Kőrösökre 115.546 korona, a Marosra 350.814 korona, az Alsóbégára 120.294 korona esik. A végzett munkák mederrendezési, partbiztositási munkálatok voltak, amelyek a Kőrösöknél, Marosnal, Alsóbégánál összefüggtek az illető folyók hajózhatóvá tételére vonatkozó munkálatokkal.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Kórház épités. A kormány ötmillió koronás költséggel tudvalevően állami egyetemi kórházat akar épiteni Budapesten. Amikor az épitésről volt szó, a kormány fölhivta a fővárost, tudassa az esetleges óhajtásait. A főváros azt kivánta, hogy a kormány tüdővészes osztályt, elmebajos és megfigyelő osztályt, gyermekosztályt és epilepsziás osztályt épitsen. A kultuszminister értesitette a fővárost, hogy a három első óhajtasát teljesiti, epilepsziás osztályt azonban nem épit A tanács a minister leiratát tudomásul vette, de ujra fölir a a kormányhoz, hogy ne egyetemi, hanem közkórház-jellegü kórházat épitsen.

Gyárépités. Buchwald Sándor cég a VII. Botond-utca 7. szám alatt a VII. kerületi előljáróságnál fekvő tervek szerint nagyobb vas és rézbutor gyárat épittet. A helyszini szemlét e hó 18-án tartották meg és az épitést a tavaszszal megkezdik.

Villamos világitás berendezése. A Ferenckörúton épülő városi bérházban szükséges villamos világitás és villamos jelzők berendezését a tan. VI. ügyosztályban f. é. december 12 megtartott árlejtés alapján Hirschl és tsa. cég kapta meg 15.014 kor. 58 fillér vállalati összeg mellett. A felvonók berendezésére és az áram szolgáltatássára beérkezett ajánlatok felett a tanács még nem döntött.

Uj palota. A magyar általános hitelbank nyugdijalapjából a Koronaherceg-utca 5. sz. alatt a tavaszszal uj palota épül. A terveket Kármán és Ullmann épitészek készitik. Az épitő költségek 600·000 koronával vannak előirányozva és az épület 1907. május 1-ére készül el.

A vidéken.

Iskolák épitése és óvoda átalakitása Paks községben. Paks község előljárósága (Tolna m) lapunk mai számában árlejtést irt ki 3 pusztai iskola épitésének 38·946 kor. 51 fillérrel, és a községi óvoda átalakitásának 10981. kor. 40 fillérrel előirányzott munkálataira. Pályázati határidő, 1906. január 26-ának d. e. 10 órája.

Utcarendezési és burkolati munkák Déván. Déva város polgármestere lapunk mai számában árlejtést irt ki a Magyar-utca rendezési és burkolati munkáira. Előirányzott költség 26·748 kor. 79 fillér. Pályázati határidő 1906 január 4-ének déli 12 órája.

Utak épitése Tolna vármegyében. A kereskedelemi minister a szekszárd—bikácsi közutnak 32·4—35·048 km. közötti 2·348 km. hosszú szakaszára vonatkozólag a műszaki müveletet 39·406 kor. 05 fillér, — a kölesd—pincehelyi és a tamási—pincehelyi közutnak 18·543—21.0 km., illetve 13·851—14·1 km. közti szakaszára vonatkozólag 62.369 kor. 76 fillér, illetve 4861 kor. 72 fillér, — a tamási—dombovári közutnak 17·477—28·487 km. közti 12·01 km. hosszu szakaszára vonatkozólag 164.135 kor. 40 fillér költségösszeggel állapitotta meg.

Gyártelep épitès Kaposvárott. Müller Gyula kaposvári lakos a Berzsenyi utcában olajütő és fafürészmalom telepet létesit.

Gazdasági épitkezések a Bazsi pusztán. A vallás és közoktatásügyi m. kir. minister f. é. május 9-ére árlejtést hirdetett a vallás alap tulajdonát képező Takta-Harkány község határában fekvő Bazsi pusztán tervezett uj ököristálló, uj pajta épitésének és a régi bérlőlak átalakitásának 38·956 kor. 85 fillérrel előirányzott munkálataira. Az árlejtésen egyedül Mátrai Sándor épitőmester tett ajánlatot 15% felülfizetéssel. Miután az ajánlat az előirányzott költséget igy meghaladta a minister az ajánlat mellőzésével a munkák kivitelével magánegyezség utján Mocsányi Károly és Székely Marcell budapesti épitészeket bizta meg.

Községi épitkezések Csáktornyán. Csáktornya város képviselőtestülete legutóbbi közgyülésén több fontos kérdést tárgyalt. Ilyen a régi városháza ügye, melynek eladása tárgyában kiirt árverés eredménytelen lévén, tárgyalást kezd a város egy korábbi megkeresés alapjan a postaigazgatósággal. Ha ez eredményre vezet, a város modern postaépületté alakitja át a régi városházát. — A képviselőtestület a város további célszerü terjeszkedése szempontjából az épitkezési vonalak feltüntetésére szolgáló mérnöki térképre pályázatot irt ki. A beérkezett ajánlatok felülvizsgálására 7 tagu bizottságot küldtek ki. Ugyan ez a bizottság fogja elbirálni a budapesti aszfalttársaság ajánlatát is a város járdáinak aszfaltozása tárgyában. A képviselőtestület hajlandó a járdákat aszfaltburkolattal ellátni, ha tulságos nagy költségekkel nem jár.

Téglagyár épités Solymáron. Sturm Károly budapesti vállalkozó Solymáron kisebb körkemencét létesit.

Iskolaépités Nádasdon. A borsodmegyei Nádasd község uj elemi iskolaépületet fog emelni. A tervek és költségvetés szerint az épités 26·616 kor. 99 fillért igényel.

Vágóhidépités Abaujszántón. Abaujszántó nagyközség a tavaszszal modern vágóhidat épittet, melyre legközelebb ki fogják irni az árlejtést. A terveket Molnár Mihály abaujszántói épitész készitette.

Elektromos mü épitése Trencsénben. Trencsén város tanácsa a köz- és magánvilágitás céljaira szolgáló elektromos mü létesitése tárgyában f. é. november 30-ára árlejtést hirdetett, melyen három cég vett részt és pedig a Temesvárvárosi villamos vasut részvénytársaság, mely gőzgéphajtással saját költségén épitené meg a telepet, ha a váro vele 50 évre concessió szerződést kötne, a Ganz és társa cég a város költségén épitené a telepet, szivógázmotort alkalmazna és a telepet 20 évre bérbe venné, végül a Haai villamossági r.-t. Diesel-motor alkalmazásával saját költségén épitené a telepet 50 éves concessió és városi annuitások ellenében.

Fővárosi hirek.

A középitési bizottság e hó 15-én Kun Gyula tanácsos elnöklésével ülést tartott. A napirendretérés előtt Stern József bizottsági tag arra hivatkozva, hogy a tanács

Téglagyár
minden kémény nélkül.
Bührer Jakab-féle
szerkezet,

képes 2 kemence és 2 száritóban évente mintegy 20—25 millió darab téglát — mindenféle fajtából, ugy zománcozott téglát is — szállitani. Kemencék és száritók 2 szellőztető készülék által nyerik a szükséges légvonatot.

Terveket és költségvetéseket szállit:
Bendel G.
műszaki irodája
BUDAPEST,
V., Váci-körut 80. szám.

és közgyülés kimondta, hogy O-buda szabályozó tervét az óbudai kerületi előljáróságánál is közszemlére kell kitenni, kéri az ez iránt való intézkedés megtételét, mert ez eddig nem történt meg. Az elnöklő Kun Gyula tanácsos előadta, hogy Óbuda szabályozó tervét 1902-ben megállapitották ugyan, de azóta olyan sok változtatás történt rajta, hogy az eredeti tervrajz használhatatlan: a mérnöki hivatal ugyanis berajzolta az időközben történt összes változásokat. Ezzel a mérnöki hivatal 1904-ben készült el. Ha ennek a közszemlére tételét kivánja a bizottsági tag, ez megtörténhetik, ha van erre nézve tanácsi, illetőleg közgyülési határozat. Stern József kéri, hogy ez utóbbi esetben a közszemlére való kitétel megtörténjék. — A mérnöki hivatal bemutatja az arra vonatkozó tervet, hogy a X. kerületi Jászberényi-ufon összegyülő csapadékvizeket miként lehet csatornák utján a Rákospatakba levezetni. A bizottság a terveket elfogadta. — A további tárgyak során azt a javaslatot teszi a bizottság, hogy a következő utcák világitását javitsák: Az I. kerületi Városmajor-, Eötvös-, Ecset-utcák és Diána-ut, a II. kerületi Pálffy-tér, az V. kerületi Csáky- és Szemere-utca, a VII. kerületi Cserey-utca, a X. kerületi Szlávy-utca Apaffy-utca s a Hernád és Maláta-utcák közt megnyiló uj utca.

Képek Azsia Keletéről. Ezzel a cimmel irta meg Kertész K. Róbert müépitész, müegyetemi tanársegéd ázsiai tanulmányutján szerzett benyomásait. Kertészt épitőművészeti és mütörténeti tanulmányok vezették a távoli keletre, most megjelent munkájában azonban inkább általános közérdekü megfigyeléseit bocsátja közre, melyek a müvelt nagyközönség minden rétegét egyaránt érdekelhetik. Örömmel üdvözöljük e könyvet nemcsak mert irodalmunk ez elhanyagolt ágát, az utleirásokat gazdagitja, hanem mivel ez irodalmi válfajban szokatlan élénk, kedves hang szólal meg benne. Szerző eles megfigyeléseit eredeti közvetlenséggel veti papirra. Rutinra valló ügyességgel minden tárgyának legérdekesebb részét reagálja ki, azt világitja meg eredeti nézőpontjából. — Pillanatfelvételek egy világkörüli sétáról mondja a szerző, e képek összeségükben mondhatni mozgófénykép elevenséggel vezetik el előttünk a kelet vonzó világát. Megösmerkedünk a tengeri utazás kellemetlenségeivel és a vele járó nehézségekkel, látjuk Ceylon természeti csodáit és müemlékeit, elvonul előttünk India, Burma, Jáva, Siám, Kina és Japán. Ki a felkelő nap országa iránt érdeklődik, uj vonásokat és brillans uj szineket fog találni Kertész művészi vázlataiban. Végül egy Amerikáról szóló általános kép nyujt fogalmat az uj világ modern életéről. Az egész könyvön szabad szellem, független gondolkozás, és a mit különösen hangsulyoznunk kell erős nemzeti érzés vonul végig. A könyv külső kiállitása is összhangban van a tartalommal. Japán módra piros selyem zsinór füzés tartja össze az iveket. A cimlapon eredeti japán aquarel háromszinnyomatu másolata és a szerző kinai névaláirása. Piros karton olvasó-jegy, a kinai névjegyek formájára csinos függeléket képez. A Morelli tanár tanitványai által készitett kitünő szines fametszet, eredeti Japán fametszet sikerült másolata mellékletként járul a kötethez. Ezenkivül 180 szöveg közé nyomott kép kiséri a szöveget, a szerző saját felvételei. Fel kell még emlitenünk a könyv eredetiségét. A képek mind állóak és igy végig olvashatjuk a nélkül, hogy azt egyszer is el kellene forgatni. E tekintetben is művészi ujitást jelent s dicséri a „Pátria“ müintézet magas szinvonalát. A könyv ára 10 korona, minden könyvkereskedésben kapható. Ismeretfejlesztő voltánál fogva az érettebb ifjuság részére is különösen mint karácsonyi ajándék legmelegebben ajánlható.

Kenyér és zsemlye szállitás. A budapesti m. kir. államrendőrség főkapitányságánál, valamint a rendőrségi fogház és toloncházban letartóztatva levő egyének részére szükséges kenyér szállitását kilogrammonként 13·5 fillér és 20 fillérért, a zsemlyék szállitását kilogrammonként 24 fillérért Korchusz testv. kőbányai cég nyerte el a f. é. október 20-án megtartott árlejtés alapján.

Nyomdai munka előállitása. A budapesti kir. zálogházak részére az 1906—1910. években szükséges utalványok és bárcák szállitását 1000 darabonként 4 kor. 60 fillérért a kis számok szállitását 75 fillérért a Pesti könyvnyomda részv. társ. kapta meg a f. é. október 24-én megtartott árlejtés alapján.

Szállitások a vizmüvek részére. Budapest czékesfőváros vizmüveihez az 1906. illetve 1906. 1907. és 1908. évek folyamán szükléglendő felszerelési tárgyak és alkatrészek szállitását a tan. II. ügyosztályban f. é. december 5-én megtartott árlejtésen a következő cégek kapták meg: a vasöntvények és fejcsövek szállitását a Ganz és tsa és a vele e célból szövetkezett Heinzelmann-féle r. t. Schliek gyár, Oetl Antal, Szab. osztr. magyar állam vasutak és a Magyar kir. államvasutak, az ólom és ón szállitását Blau Mór, a vizvezetéki berendezések létesitését Gabos és tsa, a deszka nemüek szállitását Lord és tsa, az ólomcsövek, lemezek és zárak szállitását a Kantzer-féle ólomárugyar, a cement szállitását az Egyesült tégla és cementgyár r. t. A román cementet házilag fogják beszerezni.

Ajánlható cégek:

GUTTMANN BENEDEK
papir áruháza
Budape, IV., Muzeum-köru 13.
— a „Királyi József Müegyetem“ átellenében. —
Speciális üzlet épitészeti-, mérnöki-, müszaki- és vasutépitészet nyomtatványokban.
Állandó nagy raktár rajz-, kender- és vászonra huzott rajzpapirokban, ugyszintén másoló-, fénymásoló-papir és másoló-vásznakban. Rajzeszközök gyári főraktára, valódi svájci, valamint eredeti Richter és Riefler leghiresebb gyártmányokban
árjegyzéket és rajzpapirmintakönyvecskét kivánatra ingyen és bérmentve

Telefon 25—37 Telefon 25—37
POZDECH JÓZSEF UTÓDA
THURY FERENC
BUDAPEST, VI., Lehel-utca 8.
fuvógyár, harang- és ércöntőde, szabadalmazott harangfelszerelés és nagyszerkovácsság. Költségvetést kivánatra ingyen és bérmentve küld

GELLÉRI JÓZSEF
PÉNZSZEKRÉNY-GYÁR, ÉPÜLET és MŰLAKATOS
BUDAPEST,
VII. ker., Felsőerdősor-utca 5. szám
Ajánlja mindennemü tüz és betörés ellen pénzszekrényeit, valamint páncélszekrényeit és páncélszobáit a legjobb kivitelben a legolcsóbb árak mellett. Kivánatra árjegyzék ingyen és bérmentve. Viszonteladóknak kedvezmény.

Felvonógépek:
Haverland Antal, Budapesten, VIII., Nap-utca 22 Telefon 29—66. — Gyárt: személy-, teher-, ételfelvonókat és vasszerkezeteket minden kivitelben.

Kaszás Márton
szobafestő és mázoló
Budapest, VI., Vörösmarty-utca 48.

GIAVINA JÁNOS
műmárványozó és stukaturos
Lakás: Budapest I. ker., Országház-utca 12.
Telep: I., Krisztina-körut 81.
A Szt.-István templom épitésénél munkákkal megbizva. Elvállal Rabitz-, stukaturos-, diszitő-, szobrász- és műmárványozó munk

Kemény és Balkány kályhagyárosok pőstyén—budapesti **főraktára és vezérügynöksége**
Hammel Tivadar (ezelőtt Zwillinger Manó)
Budapest, VII., Andrássy-ut 46. — VI., Gyár-u. 11.
Raktáron tart: Meidinger kályhákat, központi (calorifére) kályhákat, több szoba fütésére, valamint hazai és külföldi cserépkályhákat a legjobb kivitelben.
Figyelem! Nincs többé rossz kémény, mert a világhirü „**oroszlán kéménytoldó**“ minden rossz kéményt **megjavit.** Kizárólagos egyedárusitás.

Üvegfestészet
Orsz. magy. üvegfestészet (**Waltherr Gida**) Budapesten VIII., Horánszky-utca 13.

MAGYAR ÉPITŐ RÉSZVÉNY-TÁRSULAT
Budapest, V., Sólyom-utca 20.
Müködési köre: ut, vasut és vizépités, fővárosi és vidéki köz- és magánépületek financirozása, jelzálogkölcsönök megszerzése-amortisátió leszámitolásának átvétele, vállalkozóknak és épitőmestereknek vállalkozó és épitési hitel nyujtása. Készségesen szolgál. bármiféle felvilágositással.

HACKL KÁLMÁN
mechanikai mühely és hatóságilag engedélylyel biró villanyfelszerelési vállalat
Fő-üzlet: BUDAPEST, VII., MUNKÁS-UTCA 18.
(Rottenbiller-utca sarok.)
Fiók-üzlet: KISPEST, ULLŐI-ÚT 49. SZÁM.
Elvállal és javit különféle gépeket, valamint uj kerékpárok készitését és javitását, eredeti amerikai zománcozásokat és nikkelezéseket, telefon, villamos világitás és szoba-sürgöny berendezéseket, jelző-készülékeket, vas- és fém-esztergályos munkákat; ezen cikkek raktáron is vannak és jutányos árban kaphatók.

Telefon 54—98. Telefon 54—98
PASCHKA és TÁRSA
Budapest, Soroksári-utca 38—40.
Acéllemez,- fa- és vászonredőnyök, napellenző-ernyők. lépcsőkovácsolt vasból, felülvilágitó ablakzáró készülékek, szinházi függönyök és kovácsoltvas tömegáruk gyára.

Janisch János és Fia
Telefon 20-83. sz. Budapest VII. Jósika-utca 12
Csatornázás, épületbádogos, horganydiszitmények, légszesz, vizmüvek. fütés, szellőztetés és szivattyu berendezések Ambergi légszeszfejlesztő gépek raktára.

SZABADALMAKAT ÉRTÉKESITŐ VÁLLALAT
PÁSZTOR (bej. cég.)
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRUT 17. SZ.
TELEFON: 24—20.
Találmányi gondolatok kidolgozása, szabadalmi rajzok és leirások megszerkesztése, szabadalmak és találmányok értékesitése és financirozása. Védjegyek lajstromoztatása, Musra- és Modell-oltalom megszerzése a világ minden államában. — Felvilágositás dijtalan.

Magyarország, 1924. dec. 18.

Uitz K. Róbert.

— **Százharminc pályamű érkezett be Ady siremlékére.** A főváros képzőművészeti *bizottságának* mai ülésén az elnöklő *Buzáth* János alpolgármester köszönetet mondott *Glück* Frigyesnek, aki a Pannonia-szállóban Rákóczi Ferenc emlékére emléktáblát helyezett el. A bizottság kétezer pengőt szavazott meg arra, hogy az aquincumi muzeum anyagáról gipszmásolatokat készitsenek a római muzeum számára. Tizezer pengőt szavaztak meg az iparművészet támogatására, hatszáz pengőt adtak iparművészeti tanulók jutalmazására és látképeket készittetnek a főváros szebb pontjairól. Erre a célra hatezer pengőt állapitottak meg. Ady Endre-siremlékmüpályázatra mintegy százharminc pályamű érkezett be, a birálóbizottságba *Petrovácz* Gyulát, *Dinich* Vidort, *Bánóczy* Lászlót, *Lázár* Miklóst, *Kertész* K Róbertet, *Petrovich* Eleket, *Lyka* Károlyt és *Pásztor* János szobrászművészt delegálták. *Petrovácz* Gyula és *Tauffer* Gábor ellenezték azt, hogy a főváros megvásárolja Róna József „Zsuzsánna kutja" cimü müvét, ehelyett inkább azt ajánlták, hogy vegyék meg Holló Barnabás „Toldy" cimü szobrát, amely magyartárgyu és nem internacionális. A vitában részt vett *Maggar* Miklós és *Bresztovszky* Ede, a kérdést nem tudták eldönteni és a városgazdasági ügyosztálynak adták ki a kérdést. Több kisebb szoborelhelyezést tárgyaltak még, majd elhatározták, hogy idegenforgalmi propaganda céljaira müvészi plakátot készitsenek s erre három dijat állapitottak meg.

Klebelsberg emlékkiáll.
1933

ELŐSZÓ.

Rendkívüli, a maga nemében páratlan kiállítás az, amely *gróf Klebelsberg Kunó* emlékét van hivatva szolgálni. Rendszerint csak művészek oeuvre-jéből rendeznek tárlatot, hogy bemutassák fejlődésüket és egész egyéniségüket. Az államférfiak munkája rendesen nem alkalmas kiállítási anyagnak, hiszen a legfőbb eredmény, amelyet elérhetnek, a lelkekre gyakorolt hatásukban és nem fizikailag bemutatható objektumokban mutatkozik meg. *Klebelsberg*, a kultúrpolitikus és kultúragitátor is elsősorban a lelkekben végezte el munkáját, amelyekbe igyekezett beoltani hitét kultúrfölényünk nemzetmentő és nemzetfenntartó erejében, az egészséges és egyenletes tudományos fejlődés nemzeti fontosságában, meggyőződését európai kultúrkapcsolataink kimélyítésének jelentőségéről, egy fizikailag és szellemileg kiművelt, nyelvekben jártas és ezért a külföld felvilágosítására és megnyerésére alkalmasabb jövő nemzedék felnevelésének szükségességéről. Hitt és hitet sugalmazott, gondolkodott és gondolatokat ébresztett, bízott és bizalmat öntött munkatársaiba és a közönségbe. Ez a része szellemének a lelkekben él és továbbhat.

Ámde a nagy kultúrpolitikus és a nagy izgató egyúttal kormányférfi volt, aki mint ilyen megfogható gyakorlati eredményekre törekedett s hosszú sorát hagyta maga után a tudomány és oktatás számára épült épületeknek, mindennemű kulturális vállalko-

zásoknak, a mult megörökítését és a jelen megszépítését célzó művészi munkáknak. Így született meg néhány munkatársának és tisztelőjének fejében az a gondolat, hogy eredetiben vagy legalább képekben megmutassák azt, ami működéséből szemléltetően is megmutatható: az épületeket, amelyeket emelt vagy megszerzett, a művészi alkotásokat, amelyek rendelésére állottak elő vagy amelyeknek megszerzésében személyes része volt, azoknak a fiatal művészeknek munkáit, akik az általa alapított külföldi kollégiumokban dolgoztak, a műemlékeket, amelyeknek helyreállításába befolyt, a kiadványokat, amelyek az ő szellemi és anyagi támogatásával láttak világot, — mindazt, ami szenvedélyesen tervező szellemének elgondolásaiból szemmel is látható, külsőképpen is megfogható alakot öltött.

Nem lehet meghatottság nélkül végigjárni e sajátságos, eredeti elgondolású kiállítást, mely az anyag sokféleségében és gazdagságában olyan egyedülálló, amilyen sokat felölelő, gazdag és egyedülálló egyéniség volt *Klebelsberg Kuno* maga. Újra megelevenedik előttünk annak az alakja, aki lelke és életrekeltője volt mindannak, amit együtt láthatunk itt. Kedves terveire, jellegzetes alkotásaira és elgondolásaira emlékeztet minden, a magas műveltség céljait szolgáló egyetemekre és kollégiumokra, az 5000 tanteremre, Szegedre, Gödöllőre, Tihanyra, Debrecenre, a Levéltár freskóira, a Corvin-jelvényekre ... Az egész felett láthatatlanul az elköltözött szelleme lebeg s szinte újra halljuk hangját, amint kedvenc intézményeit ismertette, védte, magyarázta. Kialakul előttünk művészeti politikájának alapgondolata is, amely nem rendszeres vásárlásokban, hanem inkább nagyszabású rendelésekben, egyes művészeknek állandóbb jellegű foglalkoztatá[illegible] állott. Elgondolásában az állam, mint mecénás [illegible] naissance-fejedelmek és humanista főpapok

ként jelentkezett s benne magában is volt valami a renaissance-kori nagy művészetpártolóknak, megrendelőknek stílusából és szenvedélyéből, amellyel művészeket foglalkoztattak maguk körül, eszmékkel látták el őket s alkotásaikban lelkileg résztvettek.

Egy nagy, gazdag, rendkívüli egyéniségnek összefoglaló ereje zárja egységbe e kiállítás sokféle tárgyát, — egy nagy magyar alkotónak szent fanatizmusa és kivételes képessége sugároz reá fényt. Felemelő és egyben tanulságos hatása teljes mértékben igazolja azok lelkesedését és fáradozását, akik létrejöttében elsősorban buzgólkodtak: *Glattfelder Gyula* csanádi püspök urat, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat elnökét, a kiállítás ügyének lelkes felkarolóját és *Kertész K. Róbert* h. államtitkár urat, akinek legnagyobb része volt a kiállítás szervezésében és megvalósításában.

Hóman Bálint

Kertész K. Róbert

E KIÁLLÍTÁS ANYAGÁT ÖSSZEGYŰJTÖTTE ÉS RENDEZTE:

KERTÉSZ K. ROBERT
H. ÁLLAMTITKÁR MINT FŐRENDEZŐ;

PETROVICS ELEK,
A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM FŐIGAZGATÓJA,

dr. GEREVICH TIBOR
EGYETEMI NY. R. TANÁR,
A RÓMAI MAGYAR ACADÉMIA CURÁTORA;

dr. LECHNER JENŐ
MŰÉPÍTÉSZ, MŰEGYETEMI M. TANÁR;

OHMANN BÉLA,
A SZÉKESFŐV. IPARRAJZISKOLA SZOBRÁSZTANÁRA;

WEICHINGER KÁROLY
MŰÉPÍTÉSZ, AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
ÉPÍTÉSZETI TANÁRA.

Kertész K. Róbert

MÜNNICH ALADÁR:

22. MÜNNICH ALADÁR: A Keresztény Leányegyesületek Nemzeti Szövetségének tihanyi üdülőháza.

HAJÓS ALFRÉD:

23. A margitszigeti fedettuszoda.
   a) Oldalnézet.
   b) Főhomlokzat. I.
   c) Tribün.
   d) Főhomlokzat. II.
   e) A Duna felőli homlokzat.
   f) A medence.
   g) Részlet.

24. KISFALUDI-STRÓBL ZSIGMOND: A premontrei kanonokrend alapítása Gödöllőn.
25. MÁTRAY LAJOS: Épületdíszítmény a gödöllői kanonokrend házán.
26. OHMANN BÉLA: Épületdíszítmény a gödöllői kanonokrend házán.
27. MÁTRAY LAJOS: Épületdíszítmény a gödöllői kanonokrend házán.
28. OHMANN BÉLA: Épületdíszítmény a gödöllői kanonokrend házán.
29. SZENTGYÖRGYI ISTVÁN: A premontrei kanonokrend betelepítése Magyarországra. Gödöllő.

KERTÉSZ K. RÓBERT és SVÁB GYULA:

30. A gödöllői kanonokrend rendháza és gimnáziuma:
   a) A gimnázium oldalbejárata.
   b) A rendház főbejárata.

Klebelsberg emlékkiáll.
tárgyam. 1933

c) Madártávlat.
d) A gimnázium lépcsőháza.
e) A rendház lépcsőháza.
f) A rendház udvarrészlete.
g) A gimnázium lépcsőháza.
h) A rendház ebédlője.

31. KISFALUDI-STRÓBL ZSIGMOND: Patrona Hungariae a Premontrei-rend gödöllői gimnáziumában.
32. Dr. HÜLTL DEZSŐ: A kecskeméti kegyesrendi gimnázium főhomlokzata.

33. Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR és LECHNER LORÁND: A mesterutcai főgimnázium részlete.
34. Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR: A székesfehérvári leánygimnázium. I.
35. Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR: A székesfehérvári leánygimnázium. II.

Dr. WÄLDER GYULA:

36. A budai Ciszterci-gimnázium.
a) Főbejárat.
b) Előcsarnok.
c) Homlokzat.
d) Kápolna-részlet.
e) Előcsarnok.
f) Főhomlokzat.
g) Távlati kép.

37. HÜBNER TIBOR: A dombóvári Esterházy Miklós Reálgimnázium.

Kertész K. Róbert

7. HEINTZ BÉLA: A pusztaszeri plébániatemplom főhomlokzata.
8. Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR: Badacsony-Tomaji r. k. templom. (Festette: LESZKOVSZKY GYÖRGY.)
9. Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR: A Badacsony-Tomaji r. k. templom főhomlokzata.
10. Dr. LECHNER JENŐ és FÜREDY RICHÁRD: Jókai síremlék a budapesti Kerepesi temetőben.
11. Dr. LECHNER JENŐ: A Rezső-téri Ferenc József-emléktemplom:
    a) Belseje.
    b) Főhomlokzat.
    c) Szentélye.
12. HIKISCH REZSŐ és SZENTGYÖRGYI ISTVÁN: A soproni Hűség-kapu.
13. KERTÉSZ K. RÓBERT: A Nemzeti Hősök emlékműve.
14. ZALA GYÖRGY: Prohászka Ottokár emlékkoszorú az Egyetemi templomban.
15. Dr. LECHNER JENŐ: Pollack Mihály emléke a Nemzeti Múzeum előcsarnokában.

néhai RERRICH BÉLA:

18. Részletek a szegedi keresztelő kápolnáról. *a)*, *b)*, *c)*.

17. néhai Rerrich Béla arcképe.
18. Részletek a szegedi keresztelő kápolnáról. *a)*—*c)*.
19. A szegedi zenélő óra modellje.

Jandó

20. HAJÓS ALFRÉD: A margitszigeti úszócsarnok és környékének rendezési terve.
21. A Testnevelési Főiskola Budapesten. *a)*, *b)*, *c)*.

Klebelsberg emlékérem.
Országos. 1933.

22. A Svábhegyi Csillagvizsgáló Intézet részletei. *a), b), c), d), e).*
23. KERTÉSZ K. RÓBERT: A debreceni hősök terének rendezési terve.
24. KERTÉSZ K. RÓBERT: A debreceni egyetem főterének rendezési terve.
25. A Svábhegyi Csillagvizsgáló Intézet részletei. Tervezte: SVÁB GYULA.
GYÖRGYI DÉNES: A Ferenc József jubileumi templom tervpályázatának tanulmányterve.
26. *a)* Főhomlokzat.
27. *b)* Metszet.
28. GYÖRGYI DÉNES: A magyar néprajzi múzeum tervpályázatának tanulmányterve. (1923.)

Építészeti modellek:

29. SVÁB GYULA: A Svábhegyi Csillagvizsgáló Intézet kupolaszerkezete.
30. Dr. LECHNER JENŐ és FÜREDY RICHÁRD: Jókai síremlék a Kerepesi temetőben.
31. Dr. LECHNER JENŐ: A Rezső-téri Ferenc József emléktemplom.
32. NÉHAI RERRICH BÉLA: A szegedi Dóm-tér.
33. HAJÓS ALFRÉD: A margitszigeti Nemzeti Úszócsarnok.
34. A Svábhegyi Csillagvizsgáló Intézet terve.
35. KERTÉSZ K. RÓBERT: A hősök tere Debrecenben.
36. NYILASSY SÁNDOR: A tánc.

XV. TEREM.

EMLÉKEK

Díszoklevelek, ajándéktárgyak, régi családi arcképek, használati tárgyak, fényképek.

Kertész K. Róbert

Megnyitotta a Nemzeti Szalon LXIX. csoport-kiállitását.

P.H.931.I.

Kertész K. Róbert

Haranghy Jenő, Szege Sándor, Fekete Oszkár, Dankó Ödön, Pongrácz Siegfried, Koiret Ödön, Braun Arnold, Kovács Erzsébet, Kallós Edo, Vass Viktor, Thein János, Kónya Zoltán, Bethlen Gyula, Végó József, Janszky Béla, Tscherke Herman, Kertész K. Róbert, Hoepfner Guido, Brassován Szilárd, Svób Gyula, Jónás Zsigmond, Spiegel Frigyes, Végó László, Tóth Gyula, H. Pintér Gyula, Horváth Béla, Spiegel Imre, Hikisch Rezső, Almási Balogh Lóránt, Reichl Kálmán, Györgyi Dénes művészeket kérte fel a "Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság" hadi emlékek, katona-sírok emléktáblái és emléklapok elkészítésére. A kész terveket bemutatja Györgyi Kálmán szerkesztésében készült katalógus,-"Magyar Művészek Hadiemlék Tervei" címmel.

A HÉT, Bp. 1917. jan. 28. XXVIII. évf. 4. sz. 63. lap.

Kertész K. Róbert

a Magyar Műhely Szövetség elnöke.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc s.k.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

680 l

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

A TORINÓI KIÁLLÍTÁS KITÜNTETÉSEI felett az illetékes jury már döntött s nagy örömmel jelenthetjük, hogy Magyarországnak a nemzetközi tagokból összeállított biráló bizottság fényes bizonyítványt állított ki iparművészetének fejlettségéről s magas színvonaláról. A biráló bizottság működéséről *Radisics* Jenő, a ki a juryben a magyar osztályt képviselte, részletesen beszámolt a M. Iparművészeti Társulat választmányának október hó 6-án tartott ülésén. E rendkívül érdekes jelentésből közöljük a következő részt:

„Szeptember hó elsején alakult meg a jury, di Sambury gróf elnöklete alatt és az összes kiállítási bizottságok elnökeinek jelenlétében.

Jelen voltak az elnökön s az említett bizottsági elnökökön kívül: Besnard Albert festő Franciaország, Calandra Davide szobrász s Tesorone Giovanni, a nápolyi iparművészeti múzeum igazgatója Olaszország, Gross Károly szobrász és Hoffmann Albert építész Németország, Fierens Gevaert műkritikus Belgium, Crane Walter Anglia, Folker Erik a stockholmi múzeum őre Svédország, Saher E. a haarlemi iparművészeti múzeum igazgatója Németalföld, Milani, a milanoi iparművészeti iskola tanára Skócia, Toesca di Castellazzo a torinoi képzőművészeti társulat elnöke az Egyesült-Államok, Baumann J. műépítész Ausztria képviseletében s végül én.

A tisztikar választása megejtetvén, tiszteletbeli elnöke lett a jurynak Crane Walter, elnöke Besnard, jegyzője Fierens Gevaert és Hoffmann, előadója Tesorone, az alelnöki állással pedig engem tiszteltek meg.

Az első ülés természetszerűleg inkább formális jellegű volt, mégis kiemelendőnek tartom egyfelől azt a tényt, hogy az aostai herceg ő királyi Fensége, mint a kiállítás elnöke igen meleg hangú sürgönyben mentette ki távolmaradását és üdvözölt bennünket, hangsulyozván, hogy testtel-lélekkel köztünk van és a legnagyobb figyelemmel kiséri működésünket, másfelől az elnöklő di Sambury gróf megnyitó beszédét, a melyben részletezte, hogy milyen elveket óhajtana a kiállítás intézősége kifejezve látni a jury részéről, a dijjak kiosztásánál különösen; kiemelte, hogy e jurynek új csapáson kell haladnia s ezzel mintegy irányt szabnia a jövőre nézve.

Megkért, hogy tekintsünk el a jelen esetben sajátos, nemzeti érdekeinktől, vegyük e kiállítást úgy, mint megnyilatkozását a modern művészetnek és ne arra törekedjünk, hogy minden jurytag a maga kiállítói részére mentül több kitüntetést csikarjon ki, hanem mindenek fölé emelkedve, csakis az ideális művészi tevékenységet és értéket jutalmazzuk és csupán oly tárgyaknak adjunk kitüntetéseket, a melyek koncepciót, formát és technikai kivitelt, illetőleg ezt a magas mértéket megütik.

Elhatároztuk, hogy a Diplôme d'honneur-t csakis azoknak a művészeknek fogjuk adni, a kik az iparművészet fejlesztésének egyetemességében tüntek ki, és a kik lehetőleg önmaguk is működnek az iparművészet terén, vagy azoknak, a kik több csoportban állítván ki, több aranyéremre tarthatnának igényt. Ezzel egyuttal elvileg arra az álláspontra helyezkedtünk, hogy egynél több érmet senki sem kaphat.

Ebből kifolyólag azt is elhatároztuk, hogy a művészt fogjuk a lehető legszélesebb mértékben kitüntetni, a teremtő eszmét az ő egyéni érvényesülésében érdemeihez képest három fokozatban: a díszoklevéllel, az arany- és az ezüsténremmel.

Beláttuk azonban, hogy ha ezt az elvet következetesen akarjuk keresztül vinni s ha mi tisztán a művészi tevékenységet akarjuk megjutalmazni, akkor annak a művészi tevékenységgel párhuzamosan haladó másik nagy tevékenységnek, melyet egy iparos fejt ki azáltal, hogy a művész tervezetét megtestesíti, azt megeleveníti, terjeszti, kitüntetést adni egyáltalában nem volnánk képesek, holott ezt a tevékenységet mellőzni lehetetlen, mert hasonló ahhoz, melyet a mecenás fejt ki.

Felkértük tehát a kiállítás bizottságát, engedné meg nekünk, hogy még egy kitüntetést kreálhassunk: a Diplôme de Mérite-t azon érdemnek elismeréséül, a melyeket egyes gyárosok vagy műiparosok kifejtettek, midőn kiváló művészekkel szövetségre lépve, ezek eszméit kivitték és ekként hozzájárultak a modern művészet felvirágoztatásához.

Hangsulyozom, hogy nem egy rangban negyedik kitüntetést kértünk, hanem kértünk egy egészen külön kitüntetést a fennebb részletezett érdemek jutalmazására. Hogy mi a Diplôme de Merite-t

szetesen nem egyforma értékűek — elolvasta, az okvetlenül világosabban lát nem egy újabb művészeti jelenség kérdésében. Megesik, hogy a szerzők egynémelyike itt-ott elveti a sulykot és kijelentéseivel vagy következtetéseivel meglepi az olvasót; de ez csak kivétel; és az olyan könyvet, mint például Rüttenauernek „Maler Poeten“ könyvét, a melyben H. Thoma, A. Feuerbach, A. Böcklin, Klinger, Puvis de Chavannes és G. Moreau nyernek méltatást, mindenki megelégedéssel teszi le kezéből. Ilyen jó a W. Fred-nek a praeraphaelitákról szóló könyve is; és ajánlható még az említett Rüttenauer-nek „Simbolische Kunst“ kötete és egy másik: „Kunst u. Handwerk“ kötete is.

A „Modernes Kunstgewerbe“ kötet, a mely olvasóinkat közelebbről érdekli, szinte ilyen jobbfajta könyv. Egy egész sor érdekes thémát választott az író, és fejtegetéseiben szívesen követi őt az ember. Talán nem mindenkinek nyeri meg tetszését, a mit az „Interieur“-ről mond; de kétségtelen, hogy az, a mit mond, azt érdemes meghallgatni. Walter Crane-ről szintén a maga nyelvén szól hozzánk. A belső berendezés két angol mestéről, C. R. Ashbee-ről és M. H. Baillie-Scott-ról a cikkek olvasása után valószinűleg alaposabban fog gondolkodni nem egy olvasó. H. Van de Veldevel kiválóképen foglalkozik. Ir aztán egy hosszabb fejezetet a német műiparról; egyet Franciaországról és Amerikáról, és ebben azoknak különböző művészi szelleméről és mestereiről. Befejezi végül könyvét két bécsi építészszel: O. Wagner és I. M. Olbrich méltatásával.

Cs. Gy.

NAGYSALLÓI TORNÁCOS PARASZTHÁZ.

PARASZTHÁZAK. A magy. mérnök- és építészegylet nagy munkában kiadja a vallás- és közoktatásügyi miniszterium támogatásával a magyarországi parasztházak tipikus alakjait. A parasztházak tanulmányozásával és felmérésével Csányi Károly és Kertész Róbert építőművészeket bízta meg. Csányi Károly eddig Nógrád- és Barsmegyében járt előzetes tanulmányok céljából. Fölvételeiből ez alkalommal egy érdekes nagy-sallói tornácos ház képét mutatjuk be. Ez a tornác — a parasztok magyarázata szerint — tűzvész alkalmával a beégés ellen nyujt biztosítékot, mert a tűznek az ajtón való behatolását megakadályozza.

M.D.K.

K

Kertész K. Róbert és Schwáb Gula
pitész.

Gödöllőn prépostsági palotát és főgimnázium-
mot épít (1923-29 ig)

Bierbauer István: A magyar szerzetes tanítórendek régi
Bp. 1930 építkezéseiről. 29 l.
Jászóvár és Csorna.

MDK

Kertész K. Róbert

A magyar paraszthház. Magyar Épitőművészet 1907. lo. sz. 18.1.

Kende Ferenc:
Stühmer-gyár székháza.

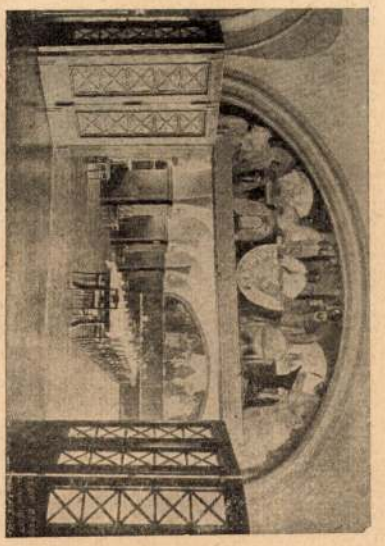

Kertész K. Róbert:
A gödöllői Premontrei-rend internátusának refektóriuma.

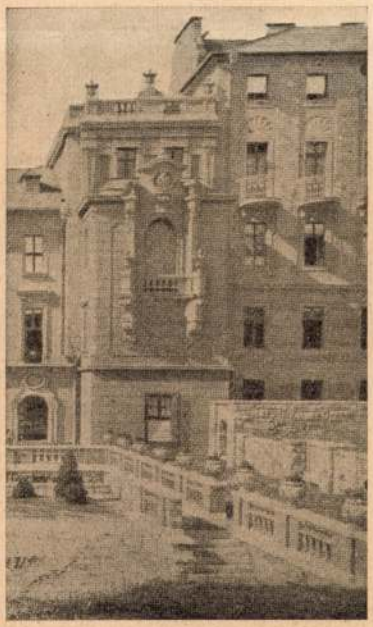

Kertész K. Róbert:
A gödöllői Premontrei-rend internátusa.

Kertész K. Róbert:
A gödöllői Premontrei-rendház főbejárata.

Rât Str.

Katona Kleinberger Pál: Ékszerbolt.

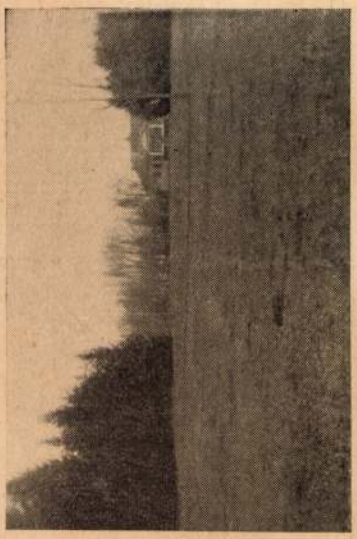

Katona Ferenc kuriája.

Katona Gyula kuriája.

Kardos László áruháza, Debrecen.

szabadon hozzáférhetnek, még ma is széles rétegekben bizonyos könnyűséggel teszik magukat túl az emberek a japán műtárgygyal szemben való felismerés nehézségein. Ma is vannak sokan, kik ez alkotásokat inkább szeszélyes rögtönzésnek, művészies capricenak tekintik és e nagy nemzeti művészet alapvonásait felismerendő, nem bírnak e kérdések mélyébe hatolni. Itt természetesen csak a nagy tömegeket értem, mert neves kutatók, fáradhatatlan gyüjtők, műtörténészek és áldozatkész műbarátok feltárták immár a japán művészet valódi képét.

Fel kell mutatnom a képességet, mely e népben ősidőktől fogva rejlett, s mely lehetségessé tette, hogy aránylag igen rövid idő alatt, — mert az elmúlt 30—35 esztendő csak annak tekinthető a nemzet jóval több, mint 2000 évre visszanyúló történetéhez képest, — a nyugati kultura összes vívmányait, áldásos, modern berendezéseit tanulmányozza, megismerje és saját életviszonyainak megfelelően átalakítva, nemzeti szellemben a gyökeres újításokat végre is hajtva. A nemzeti kultura és intelligentia magas fokát kell itt feltételeznünk, hogy az idegen vér átömlesztése az ősi testbe, annak alapsajátosságait, jellemvonásait meg ne másíthassa.

Előre kell bocsátanom hogy egyátalán nem osztozom azok véleményében, pedig igen sok nyugati megfigyelő, nem is a felületes „globetrotterek“ sorából — kockáztatta azt az állítást, hogy a modern japán kultura nem egyéb malmolásnál. Sőt némelyek igen kicsinylően tekintenek a reformatió nagy művére mondván: igen könnyű volt a japánoknak azt a nagy szellemi kincset, mit a művelt nyugat évszázadokon át fáradságosan gyüjtött és gyarapított, készen átvenni. Ez a „készen átvenni“ igen tág értelmű kifejezés. Csak némi megfontolás kell hozzá, hogy benne a nagy nehézségeket feltaláljuk. Igaz, a nyugati kulturához, mely mai magas fokára emelkedett, könnyen hozzá férhetni. Sőt kinálkozik is, nem ritkán elég türelmetlenül, mondhatni tolakodóan a keleti népek sorompói[1] De végre is ez a nem minden haszonleséstől ment nyugati kulturakínálat más népek előtt is fennforgott. Hogy csak a legeclatánsabb példára hivatkozzam, ott van Kina. Ez a 400 milliom lakosságú kolosszus, mely Európa alapterületének csaknem kétszeresét teszi ki, amellett a nyelv, vallás és faji mivoltánál fogva is csaknem homogén egésznek tekinthető, évszázados érintkezésben áll a nyugattal. S dacára ennek, belső élete, sőt igen kevés kezdeményezés nem tekintve, külső képe is alig változott az idők folyamán. Tehát kétségtelen, hogy a kultura átvételére nem elég az alkalom. Sőt egy bizonyos fokig fejlődött kultura sem elegendő, hiszen ezzel végre az ősi Kina is rendelkezett.

Szükséges, hogy a nemzeti kulturát alkotó atomok eleven mozgásban működést, capacitást fejtsenek ki. Azt szeretném mondani, kell, hogy a nemzet aktiv eleven erővel rendelkezzék. Ily előfeltételekkel az idegen kultura tanulmányozása, a honosításra való átalakítása, előkészítése és foganatosítása még mindig csodálatot keltő munkát igényel. Egy magasztos szellemi uralkodó, a fentkölt gondolkozású, hangyaszorgalmú hazafiak derék csoportja s egy fegyelmezett, erkölcsi tartalommal biró nép harmónikus összműködése szükséges ehhez. Mind e tényezőkkel a Felkelőnap-országa meg volt áldva, midőn a krizis napjaiban a lét és nemlét kérdése felett kellett döntenie.

Hivatkozom első sorban az ősi kultura fennállására.

A kultura mérőjéül, azt hiszem, jogosan állíthatom föl a művészeti kérdést.

Amely nemzet léte megszilárdult s biztos alapokon nyugszik, melynek állami szervezete a megpróbáltatás napjait túlélte, melyen a béke áldásait hinti szét, a jólét nyomán fellendül a kultura, a művészetek fája kell, hogy virágokat hajtson. Japánban azonban ennél többet is tapasztalhatunk. Nemcsak a művészi alkotásokat látjuk, hanem a népnek azt a *művészi hajlamát* is, mely éppen jellemének alapvető vonása. Ez nemcsak a képzőművészetek terén nyilatkozik meg, finomult szépérzék és csodálatraméltó kézi ügyeszég alakjában, hanem az összes életviszonyok között szemünkbe tűnik, *mint a szép, a harmónia iránti hajlam.*

Minden japán alkotáson bizonyos bájos, nemzeties, művészi vonás ismerhető fel. Legyen az épület, festmény, szobor, műipari vagy akár ipari termény. Még a leggyakorlatibb tárgyak, eszközök is sajátos alakítást nyernek, vagy pedig a megmunkálás művészi tökélyével gyakorolják a kedvező hatást. Ez a művészi érzék mutatkozik a társadalom minden rétegében. Mutatkozik az öltözékben, a külsőségekben, a társas érintkezés modorában és a gondolkozásban. A művészi hajlam szembeszökően mutatkozik, bárhol járunk-kelünk Japánban. Sem formailag, sem tartalmilag visszatetsző dologra nem akadunk. Ha az utcán járunk, kellemes érzést szül mindjárt első sorban az általános tisztaság. Ha a legegyszerűbb fából épült házat megtekintjük, az anyag jósága, a megmunkálás pontossága, az elrendezés helyessége és a csoportosításnak, bármily egyszerű eszközökkel is éressék el, kedvező hatása megragad. A járó-kelők öltözékének izléses összeállítása, a modor szerénysége, a társalgás finomsága nem kerülheti el figyelmünket.

Amely népben a művészi érzék annyira van kifejlődve, mint a japánban, bátran mondhatni, hogy az a nép az intelligentia oly fokán is áll egyúttal, mely a legtökéletesebb, legfejlettebb kultura eszményeit megvalósítani képes. Sőt még inkább áll e következtetés helyessége megfordítva. Hogy amely népben a művészi érzék és gondolkozás az összes rétegeket áthatja, az összes tényezők megnyilatkozásában mutatkozik, kell, hogy ott ezeket a mai állapotokat már ősi, hatalmas, gerinces és szerves kultura előzte volt légyen meg.

Az előbbi következtetés értelmében a japán népet az európai, modern kultura felvételére kell képesnek tartanunk, az utóbbi alapján pedig egy sajátos nemzeti, de ősi kultura fennállását kell elismernünk.

(Fotyt. köv.)

A budapesti Erzsébet-sanatorium.

Tervezte *Czigler Győző.* (Folyt.)

II. Ebédlő és konyhaépület. A főépület vestibulumjából egy ajtón át az ebédlőterem és a főépület közti összekötő folyosóba jutunk, melynek egyik célja, hogy az ételszag a főépületbe be ne férkőzhessék. Az összekötő folyosóból nyílik az ebédlőterem, előtte egy kézmosó helyiség, melyben fehérre festett bádogvályú vonul körívben a fal mentén, fölötte egymás mellett 10 drb hideg-meleg vízcsap, melynek áramló vizével mosdanak az étkezés előtt. A falon nehány törülközőkkel teli fogas egészíti ki a kézmosó berendezését. A beteg minden étkezéskor a kézmosó helyiségen át jut a nagy ebédlő terembe, melynek területe 193·6 m^2, köbtartalma 1064·80 m^3. Az ebédlő tulsó oldalán szintén egy kézmosó helyiség és egy összekötő folyosó van, mely a második főépület-szárny megalkotása után kerül majd használatba; jelenleg ez összekötő folyosót egy kis lépcsőház zárja le.

Az ebédlő ablakai magasan vannak elhelyezve és csapószárnyakkal birnak.

Az esti világítást három, egyenkint 9 lángzós elektromos csillár adja. Az ebédlőben egy kettős patkóalakú hatalmas asztalon 120 személyre kényelmesen lehet teríteni. A kézmosó ajtaja mellett kétoldalt az ebédlő falára servietták számára rekeszes állások vannak felerősítve. Ezekben a a rekeszekben helyezik el a betegek étkezés után számozott fémtokokba zárt asztalkendőiket.

Az ebédlőbe nyílik észak felől a tálaló helyiség.

Tovább észak felé van a konyha, melynek közepén egy nagy kettős takaréktűzhely, a fal mentén pedig a tej felforralására szánt két gőzbográcz foglal helyet. Jobbra nyílik még a tésztakonyha, balra pedig a mosogatóhelyiség.

A tésztakonyha közelében van a gazdasszony kétszobás

Japán művészete.

(*Kertész* K. Róbert fölolvasása a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak január 30-iki ülésén.)

Mélyen tisztelt Szakosztályok! A múlt év folyamán a vallás- és közoktatásügyi és a kereskedelemügyi- miniszterium támogatásával Keletázsiában építészi tanulmányokat folytattam.

Midőn e tanulmányaim eredményének egy részéről itt ma beszámolni szándékozom, nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy e helyről is ne hangoztassam hálámat e két miniszterium nagyérdemű vezetői iránt, köszönetet mondva a hathatós erkölcsi és anyagi támogatásért.

Hogy ez első beszámolóm tárgyául miért választottam éppen Japánt, illetőleg Japán művészetét, azt hiszem, könnyű lesz megokolnom.

Az a sajnálatos és borzalmaiban rettenetesen nagyszerű háború, melyet a japán nép óriás ellenfelével őseitől örökölt bátorságával és hősiességével vív, az egész világ figyelmét és mondhatni bámulatteljes rokonszenvét magára irányította.

Érdeklődással és érthető mohósággal fogadunk minden hírt és felvilágosítást, mely e hasonlithatatlanul nagy küzdelemről hozzánk érkezik, s mely e csodálatos nemzettel és néppel csak némi összeköttetésben is van.

Ezért azt hiszem, indokolt, ha első sorban a japán földön szerzett szerény tapasztalataimat adom itt elő. Természetesen azokat, melyek minket, építészeket első sorban érdekelnek. Ilyen a japán képzőművészeti és persze első helyen a japán építőművészeti kérdés.

Meg kell itt még jegyeznem, hogy bármi szempontból is tekintve, Japán csak aktuális jellegénél fogva bír elsőbbséggel a többi keleti országgal szemben. Mert tudvalevő, hony napjainkban az egész művelt világ figyelme a keletázsiai kérdésre van irányítva. Ennek gócpontját ma kétségtelenül Japán foglalja el, de a többi ország és nemzet is méltán tarthat igényt a komoly megfigyelésre.

Minden törekvő ország és nemzet keresi ezekkel az érintkezést; sajnos, csak mi nem.

Pedig érdekeink megkívánnák, hogy a távoli kelet fejlődő nemzeteivel a minél szorosabb összeköttetést a közgazdasági, politikai és társadalmi téren egyaránt óhajtva keressük, sőt megtalálni erősen akarjuk, hacsak a nemzetközi versenyből teljesen kimaradni nem kívánunk.

Csodálatos az a közöny, mondhatnám nembánomság, melylyel nálunk a társadalom összes rétegei és a hivatott tényezők egyaránt a távol keleten végbemenő, az egész világnak talán politikai, de közgazdasági arculatát mindenesetre teljesen megváltoztató fontos eseményeket, változásokat és átalakulásokat tekintik, anélkül, hogy a nemzetközi tevékenységből, a munkából, a kockázatból és a busás haszonból egyaránt bármi részt is követelnénk a magunk számára. Mert az, amit ma magyar ész, munka és tőke együttesen odakint végez, elenyésző csekély, nemcsak — természetesen — ahhoz képest, mit a mieinknél kedvezőbb gazdasági viszonyok és feltételek között fejlődő nemzetek produkálnak, hanem igen csekély ahhoz képest is, mit talán a jelen állapotok között is, kellő körültekintéssel, ügyes számítással, tudással és szakértelemmel elérhetnénk. Ennek illusztrálására talán elég arra a sajnálatos körülményre hivatkoznom, hogy eddigelé még egy magyar tengerhajózó társulat sem látta elérkezettnek az időpontot, hogy keletázsiai vonal létesítésére határozza el magát.

Ennek okát csakis a belső rendezetlen állapotokban találhatjuk, egész közgazdasági és politikai életünk rendszertelenségében, nagy eszmék hiányában. Hogy ez így van, azt hiszem, mindnyájan érezzük. Hiányzik az eszme, az akarat, az elhatározás merészsége és a végrehajtáshoz szükséges erő. Elmérgesedett politikai és socialis belviszályok állandóan lekötik a köz erejét, a tőkét óvatosságra kényszerítik, nagyszabású vállalkozásokat lehetetlenné tesznek. S míg mi ölbe tett kezekkel a cselekvésnek jelen napjaiban tehetetlenek vagyunk, s az egymás elleni áldatlan és inproductiv küzdelmekkel merítjük ki erőinket, szerencsésebb nemzetek, nemcsak a nagyok, hanem a kicsinyek, sőt a nálunknál kisebbek is, ellepik a küzdőteret és hangyaszorgalommal, csodálatra méltó buzgalommal és kitartással rakják le a jövő nagyság szilárd alapjait.

Nagy átalánosságban beszélhetek itt csak erről a kérdésről, mely tárgyammal talán szoros összefüggésben sincs, s melynek hivatott szószólója bizonyára én vagyok legkevésbbé. De nem hallgathattam el. Mert higyjék el, mélyen tisztelt uraim, mély keserüség szállja meg az embert, ha odakint, ahol a valód nagy világküzdelem folyik a létért, a jövő biztositásáért, a kikötővárosok zajában, az Oceánjáró hajóóriások mélyében a dokkok falai között, a nagy üzleti vállalatok raktáraiban és irodáiban, ott, ahola gőzparipa nyomdokát rakják le a szűz talajra, hol az első kapavágás esik a sivár földeket termékenynyé varázsoló csatorna vonalán, hol a mindenható gépek zakatolnak és a bányász csákánya fejti a föld gyomrának kincseit, ott a bábeli sokadalomban nem látunk egy árbocot, melyről a háromszínű lobogót lengetné felénk a szél; magyar szó ott meg nem üti fülünket, a magyar szellem munkáját és kar erejét nem látjuk testet ölteni.

Egy csepp az Oceán mérhetetlen tömegében, annyi talán az, amit magyart találunk. Lélekszám szerint talán annyi, mennyit két kezünk ujjain megszámállhatunk.

Tudom, hogy hivatlan személyem ez irányban mozgalomra serkenteni alkalmatlan; s meg vagyok róla győződve, hogy gyönge szavaim elhangzanak anélkül, hogy csak némi eredményt is szülnének.

Az odakint szerzett sivár tapasztalataimat csakis az a remény és hit enyhítheti, hogy közéletünk nagyjai között — hisz műszaki karunk is méltán büszkélkedhet ilyenekkel — fognak akadni hivatott egyéniségek, kik bölcseségükkel, nagy tudásukkal és bőséges tapasztalataikkal felfogva e kérdés nagy horderejét, szavuk súlyával, az általuk a közéletben betöltött positió erősségénél és hatalmánál fogva, fognak utat és módot találni arra, hogy a magyar név ismertté legyen e békés világküzdelemben, hogy a magyar munka elismerése és megbecsülése ne csak dicsőséget szerezzen, hanem hozzájáruljon ahhoz a benső gazdasági megerősödéshez is, mely a modern, életképes nemzet és álladalom alapfeltétele.

Áttérek már most tulajdonképpeni tárgyamra, Japánra.

Japán, Ázsia legkeletén fekszik. E szó „Kelet" és az a fogalom, mit hozzá kapcsolunk, az európai emberre mindenkor csodás varázszsal hatott. A mesék bűbája árad belőle felénk. Misztikus fátyol borítja, csak körvonalait látjuk, inkább csak sejtjük, nehezen ölt formát e fogalom, akár a gomolygó fátamorgána. A kelet előttünk egyúttal a mérhetetlen gazdagság hona, — az eldorádó. Nagy Sándortól Napoleonig s a nagy britt világbirodalomig minden hódító vágyott a keletre.

A mesék e világrészében is különleges Japán helyzete. Teljes elzárkózottsága az idegenekkel szemben úgyszólván csak a XVI. század közepén szakad meg. Xaveri szent Ferenc 1549 augusztus 15-én lépett Japán földjére, hol két és féléven át terjesztette nem kis eredménynyel a keresztény vallást. Ugyanez időpontba esik a hollandiai spanyol és portugál kereskedők érintkezése Japánnal. Ez időből valók az első műtárgyak, melyek a nagy utat Európába megtették.

Teljesen érthető, hogy az az időbeli európai, ki sem e csodálatos országot, sem annak népét nem ösmerte, még kevésbbé annak művészetét s a művészi különleges gondolkozás lényegét, ezeket az első sporadikusan kiragadott műtárgyakat más kritikai szemmel nézte, mint azt mi teszszük ma. Legkevésbbé értették meg e művészet komolyságát. Az európai formáktól teljesen elütő, fantasztikus alakítások, a kezelés idegenszerűsége, a nálunk kevésbbé ismert anyagok, elég ok volt az arra, hogy az egész japán művészetet, országot és népet bizarr színben tüntessék fel. Csodálatos, hogy még ma is, mikor pedig csaknem négy évtized óta Japánhoz a világ minden nemzete és annak kutatói

lakása, mely fölött az I. emeleten cselédszobák nyertek elhelyezést.

A mosogató szomszédságában van a kézi éléskamra, tiszti étkező és az irnok lakása. A konyhaépület másik emeletes részén van a vendégorvosok két kis szobás lakása: egy nappali és egy hálószoba, melyek egyikének berendezése ugyanaz, mint a betegszobáké, hogy tanulmánya tárgyát a vendég gyakorlatilag is kitapasztalhassa.

A budapesti építőmesterek munkazárlata.

Amint e lapok múlt számában jelezte, az építőmesterek f. hó 22-én tényleg megszüntették a munkát, összes kőművessegédeiket és napszámosaikat elbocsátották és így közel 4000 kőműves segéd és 7000 napszámos keresetétől megfosztatott; erre a kőműves segédek f. hó 23-án tartott gyűlésükön kimondták az átalános strike-ot;

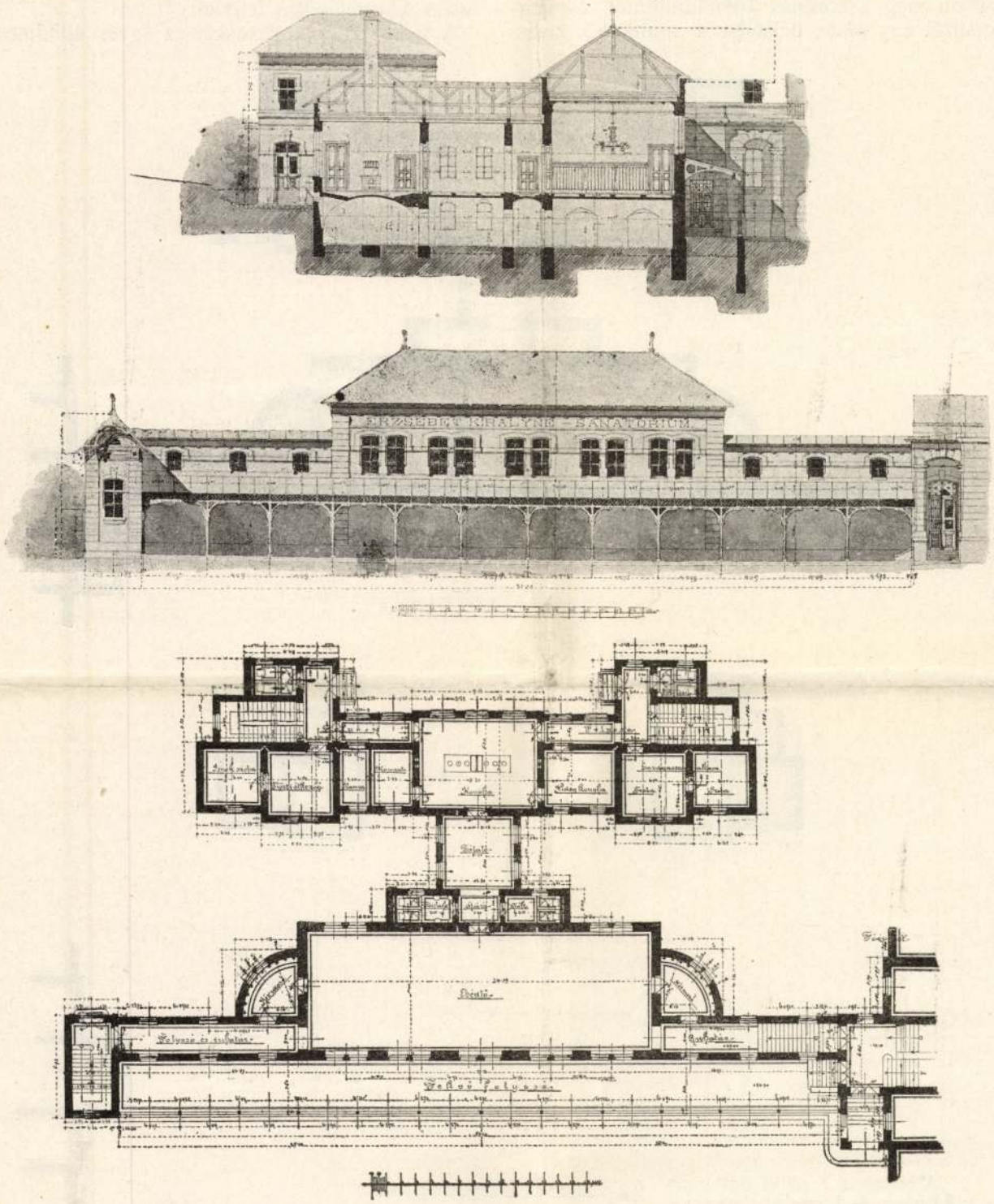

A budapesti Erzsébet-sanatorium ebédlő- és konyhaépületének földszinti alaprajza, metszete és homlokzata.

A konyha alatt a nagy fáspince, burgonyaraktár, borpince stb., egy cémentmedencével felszerelt tejhűtő pince, távolabb egy kis champignon-gomba házi tenyésztésére szánt helyiség foglal helyet. A pince egyik kisebb helyiségében van elhelyezve a központi fűtés kis nyomású gőzkazánja, melyet a gépházból odavezetett nagy nyomású gőz táplál.

Az ebédlő déli homlokzata előtt húzódik végig a körülbelül 50 méter hosszú fekvő folyosó, melyet egy homályos üveggel készült fal két részre oszt: a férfi- és nőbetegek számára. (Folyt. köv.)

most tehát a mesterek is, a segédek is strike-olnak, a mi eddig hazánkban példátlan eset.

Ha e strike okait kutatjuk, nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy az 1897. évben lezajlott átalános kőművesstrike a segédek teljes kudarcával végződött. Ennek ellensúlyozására a munkások vezérei már 1898-ban arra törekedtek, hogy a segédek számára bizonyos bérminimumot bizosítsanak és akkor a téli munkaszünet beálltával a mutnkaadókból és munkásokból álló bizottság tárgyalta a kérdést, de minden eredmény nélkül, mert a bérminimum megállapításának megfelelően a mesterek egy bizonyos munka-

minimum biztosítását követelték, amit a munkások elfogadni nem akartak. Az 1899. év vége felé beállott pangás és a túlságos munkakinálat eredményezte a kőművessegéd napszámának csökkenését, melynek eredményeképp a napibér 1901-ben 2·40—3 koronára leszállt és ilyen maradt 1902-ben is.

Az 1903. év elején a munkások vezérei újból az Építőmesterek stb. ipartestületéhez fordultak azzal a kérelemmel, hogy állapítson meg 3 koronás bérminimumot. Az ipartestület tagjainak egy része, belátván a munkások kívánságának jogosságát, hogy a béreknek további leszorítását megakadályozzák, ezt a bérminimumot egy évi időtartamra lefogadta. Minthogy azonban ez nem az ipartestület határozata folytán történt, több nagyobb munkával bíró cég ezt a megállapodást magára nézve kötelezőnek el nem fogadta. Ha nem is vádolom ezeket a cégeket, hogy ők okozták, de mindenesetre nagyban elősegítették az ezután kitört bérharcokat és azok elfajulását.

A munkások, kiknek az ez évben életbelépett új munkarend 15. §-a értelmében megfelelő étkezőhelyiséget kellett rendelkezésre bocsátani, ott a déli 1½ órai szünetben tanácskozhattak, összebeszélhettek, tehát könnyen felbizgathatók voltak arra, hogy összeállva, követelésekkel lépjenek elő, melyek mindenütt egyformán azt tartalmazták, hogy a napibér 40 fillérrel emeltessék, a bizalmi férfi az építőmester által elismertessék és hogy ez épület főegyenének eléréséig a segédek közül senki elbocsátható ne legyen. Követeléseik kierőszakolására a boycottot használták fel, t. i. hétközben abba hagyták a munkát és azt csak olyképp voltak hajlandók újra folytatni, ha a munkaadó összes követeléseiket teljesíti.

A szervezett munkásokkal az egyes építőmester, kinek munkája, nagy bánompénz fizetésének terhével, határidőhöz volt kötve, nem tehetett egyebet, mint hogy a munkások követeléseit elfogadta; legjobb esetben a bérjavítás mértékében kapott kisebb engedményeket. A munkások így sorban minden építőmestert boycottáltak, egyeseket egy és ugyanazon az épületen több ízben is. Segítségükre volt az akkori kereskedelemügyi miniszternek, Láng Lajosnak 40451/1903. sz. körrendelete, amelyben az ipartörvény 159. §-ának ama rendelkezését, mely szerint a munkából jogtalanul kilépett segédek kötelezettségeik teljesítésére szoríthatók, tévesen olyképp magyarázta, hogy az csak akkor érvényes, ha egyes munkásról van

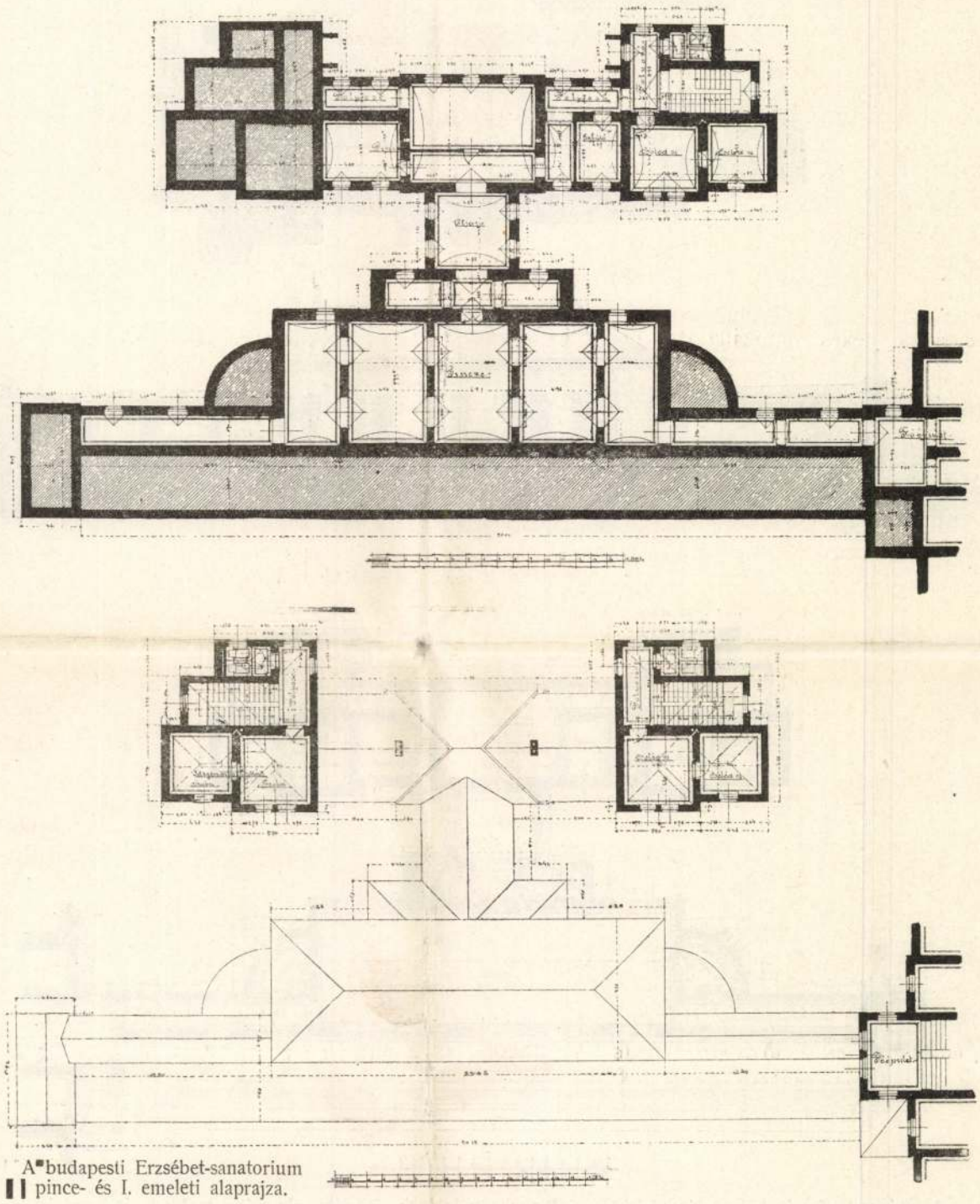

A budapesti Erzsébet-sanatorium pince- és I. emeleti alaprajza.

• **(Főv. Nagymozgó:)** *Maciste és az Ezüstkirály leánya*, azonkivül a *Kainbélyeg*. Előadások kezdete 3, 5, 7, 9. Művész-zenekar.

• **Cholnoky Jenő dr. egyet. tanár előadássorozata az Urániában a Földről.)** Cholnoky Jenő dr. egyet. tanár csütörtökön d. u. fél 4 órakor kezdi meg előadásait a *Földről*. Az érdekes ciklus első előadását *A Föld a Mindenségben* cim alatt tartja. Jegyek válthatók.

• **(F. Boda István)** keresk. akadémiai tanár, egyetemi előadó, *Elet és bölcselet* cimü ciklusának V. előadását *A relativitás problémája*, Einstein és a philosophia cim alatt tartja szombat d. u. fél 4 órakor az *Uránia*-ban.

• **(A görög építészetről)** tart előadást *Bódiss* Sándor dr. tanár kedden d. u. fél 4 órakor az *Uránia*-ban.

• **(A kontinensek felfedezéséről)** tart előadást *Hermos* Eleonora dr. egyetemi adjunktus hétfőn d. u. fél 4 órakor az *Uránia*-ban.

• **(A muzsika beszédje és architektura)** cimen megkezdett ciklusát folytatja Ságody Othmár zeneiró szerdán d. u. fél 4 órakor az *Uránia*-ban. Az előadást zenei bemutatások illusztrálják.

• **(F. Boda István)** *A társadalom és az állami élet problémáiról* tart előadást vasárnap d. e. 11 órakor az *Uránia*-ban.

SPORT

O **FTC az MTK ellen.** Irhatnánk úgy is, hogy *zöld-fehérek* a *kék-fehérek ellen*, vagy a virtusos, lelkes és lendületes játékstilus harca a mértani rendszerü és hidegen számitó játékmodor ellen.

Ennek a két ellentétes játékstilusnak, a két egyesület évtizedek óta ellentétes sportpolitikájának és a mögéjük csoportosuló tizezerfőnyi tömegek ellentétes világnézeti felfogásának, immár két évtized óta folyó vértelen küzdelme adja meg a jelentőségét az *FTC* és az *MTK* csapatai mindenkori küzdelmének.

Ötvenegyszer csapott össze ezideig a két csapat és az ötvenegy mérkőzésből *huszonhatszor* az MTK, *tizenötször* az FTC került ki győztesként, tiz alkalommal pedig eldöntetlenül végződött a küzdelmük. A háboru előtti években egyformán 12 győzelmet aratott a két csapat, de a háboru legjobbjaitól fosztotta meg a ferencvárosi csapatot, ellenben az MTK csapata elkerülte a háboru sorscsapásait és igy a háborus évek folyamán lassankint döntő fölénybe került az ifjusági játékosokkal kisérletező ferencvárosi csapattal szemben.

Sok évi céltudatos és nehéz munka után erősödött meg ujból annyira a ferencvárosi csapat, hogy az elmult évben már a siker reményével ostromolhatta az MTK bajnoki pozicióját, ez év tavaszán 2:0 arányu győzelmet aratott fölötte.

A nemrégen megindult 1923/1924. évi bajnoki küzdelem eddigi mérkőzései után ezidőszerint még veretlenül vezet az FTC csapata, amely eddigi négy mérkőzését fölénnyel nyerte meg, mig az MTK éppen első mérkőzésén szenvedett meglepetésszerü vereséget a *VAC* csapatától. A vasárnapi mérkőzése tehát kétszeres jelentőségü, mert az MTK mérkőzéseknek mindenkori érdekessége mellett nagy kihatással lehet a bajnokság végső eredményére is. A két csapat egyformán felkészülve áll ki a vasárnapi mérkőzésre és az adott körülmények között a legerősebb összeállitásban. A két csapat vasárnapi összeállitása a következő lesz: FTC: *Weisz — Takács, Hungler II. — Fuhrmann, Szabó, Blum — Héger, Kelemen, Pataki, Eisenhoffer, Tóth;* MTK: *Kropacsek —, Mandl, Senkei, — Kertész II., Orth, Nyul — Braun, Molnár, Winkler, Opata, Jenyi.*

A mérkőzés délután fél 4 órakor kezdődik a *Hungária-uti* versenypályán és *Ivánchics* biró fogja vezetni.

O **Egyéb bajnoki mérkőzések:** *Törekvés—Vasas* (Üllői-ut, fél 11 óra), *KAC —VAC* (Sárkány-utca, fél 4 óra), *UTE —Zugló* (Ujpest, fél 4 óra).

A másodosztályu csapatok közül természetesen nagy érdeklődés kiséri a bajnokságban vezető *MAC* csapatának a szereplését, mert vasárnap a fővárosi egyesületek előtt nem éppen jóhirü *erzsébetfalvai* pályán fog mérkőzni az odavaló ETC csapatával délután fél 4 órakor. A többi mérkőzés helye és időpontja a következő: *Ékszerész—EMTK* (Frangepán-utca, fél 4 óra), *MAFC—Főv. TK* (Amerikai-ut, fél 2 óra), *Testvériség—NSC* (Amerikai-ut, fél 4 óra), *TTC—Postás* (Határ-utca, fél 2 óra), *Husos—KAOE* (Üllői-ut, 1 óra), *BEAC —BAK* (Üllői-ut, 3 óra).

O **Nyolc külföldi kerékpáros** vesz részt a *Magyar Kerékpáros Szövetség* vasárnapi versenyén a *Millenáris-versenypályán*, közöttük az idei zürichi világbajnokság egynéhány résztvevője. Starthoz fognak állni a német *Bämmert, Gottfried, Schrage*, a hollandi *Vermeer* és *Peeters* és a német *Stabe*. A verseny délután fél 3 órakor kezdődik.

O **A MAC Király-dij vándordijas atlétikai** versenye, miként a multban, ugy ezuttal is az őszi atlétikai szezon kimagasló eseményének igérkezik, annak ellenére, hogy a *KAOE* nyilt háborut üzent a *MAC*-nak és *Gerő* Ferencet és *Kuruczy*-t nem állitja starthoz és stafétáját sem fogja inditani.

Bár Gerő Ferenc kétségkivül megnyerte volna a *Király-dij* 100 jardos versenyét, megállapitható, hogy a verseny nélküle is érdekes és izgalmas lesz, mert a *MAC* futói, a formán alul futott *Boross* kivételével, ugyancsak erős ellenfeleknek bizonyultak a mult vasárnapi stafétabajnokságban, ahol többek között *Rózsaheggyi* közel 2 méterrel előzte meg Kuruczyt. A 400 m.-es *Andrássy-vándordijas* futás *Fixl* és *Juhász* párharca lesz és nagyszerü küzdelem várható a távolugrásban *Haluska, Molnár* és *Somfay* között. A további versenyszámok: 200 méteres gátfutás *(Esterházy-emlékverseny)*, hármasugrás, 1500 méteres sikfutás, suly-, gerely- és diszkoszdobás, magas- és hármasugrás, 220 jardos sikfutás (József királyi herceg dija), 5000 méteres sikfutás és olympiai stafétafutás. A verseny a Margitszigeti sporttelepen kerül lebonyolitásra délután fél 3 órai kezdettel.

O **A Csurgay-dij** szombaton délután került eldöntésre a *Margitszigeten* és vándordij-védelmét az *MTK* ifjusági atlétái ezuttal elhóditották a *MAC*-tól, amelynek legjobb ifjusági versenyzői tudvalévően ebben az évben lettek szenior-versenyzők. Az egyes versenyszámok győztesei a következők:

100 méteres futás: *Ruzicska* (MTK) 11.4 mp.; 400 méteres futás: *Ruzicska* (MTK) 54 mp.; 1500 méteres futás: *Leichtag* (MTK) 4 perc 26 mp.; magasugrás: *Bosnyák* (MAC) 170 cm.; rudugrás: *Farkas* (MAC) 170 cm.; sulydobás: *Darányi* (MAC) 1217 cm.; diszkoszdobás: *Hahn* (MTK) 3670 cm.; négyszer 100 méteres stafétafutás: *MAC* csapata 45.6 mp.

A verseny legjobb eredményét *Ghillány* (MAC) érte el a távolugrásban, ahol 670 centiméteres nagyszerü ugrásával uj ifjusági rekordot ért el.

A Csurgay-dijat végeredményben az MTK nyerte meg 4 pontkülönbséggel a MAC ellenében.

Horváth és Halász

angol és francia divatkelmék és selymek nagyáruháza

IV. ker., Váci ucca 26. sz.

Alapitva 1895.

Felhivjuk n. b. vevőközönségünk figyelmét dús

velour raktárunkra

s mint vezető divatszint, különösen a

barna színárnyalatokat

emeljük ki. A kockás és csikos occasio eladásunkból visszamaradt

több száz maradékot a napi ár alatt 15—20%-al olcsóbban árusitjuk

Ajánljuk ezen alkalmi árusitás mielőbbi kihasználását, mert a fenti árkedvezményt csak rövid ideig áll módunkban nyujtani

Lóverseny

O **A Magyar Lovaregylet őszi versenye** vasárnap kezdődik *Alagon* és a kilenc versenynapra elosztott klasszikus versenyek sorozata kétségkivül méltó befejezője lesz a *Lovaregylet* ezévi nagyszabásu versenyprogramjának.

A megnyitó nap főeseménye a *Károlyi gróf-emlékverseny* (1100 méter, 75.000 kor.), azután következnek a *Földmivelésügyi miniszter dija* (2400 méter, 50.000 kor.) és az *Őszi kancadij* (2400 méter, 50.000 kor.), majd a negyedik napon kerül lefutásra a két- és háromévesek legklasszikusabb erőpróbája, a *Kozma Ferenc-emlékverseny* (1100 méter, 100.000 kor.), az ötödik napnak pedig a derbyévjárat klasszikus versenye, a magyar *St.-Leger* lesz a főeseménye. A *Hatvánidij* és a *Totalizatőr-handikep* a multban is az érdekesebb turfesemények közé tartoztak és a kétéveseknek egymáshoz való erőviszonyát fogja tisztázni a *Szent László-dij* (1300 méter, 150.000 kor.), amelynek az eredménye egyuttal irányitással fog szolgálni a jövő évi előrefogadások tekintetében is. A kilencedik versenynapon kerül lefutásra a 150.000 koronával dijazott, 2800 méteres *Lovaregyleti-dij*, amelyben a derbyévjárat legjobbjai megint szembekerülhetnek *Lavendel II*-vel.

Mint látható, a magyar versenypályák minden évjáratu lova szerephez fog jutni és megkeresheti a téli zabját, a Magyar Lovaregylet pedig a tőle telhető legnagyobb mértékben honorálja az istállótulajdonosok áldozatkészségét, mert a programszerü dijaknak további 9900 százalékát folyósitja ki pótlék fejében.

A vasárnapi *Károlyi-emlékversenyben* az eddigi diszpozicók szerint a következő kétévesek fognak starthoz állni. *Mende-Monda* (Szokolai), *Agrasl* (Schejbal), *En bloc* (Sajdik), *Parodie* (Pretzner), *Szándék* (Szabó Gy.) és *Alma* (Hofbauer). A verseny favoritja természetesen Agrasl, amely az eddig látott kétévesek legjobbjai közé tartozik és képességeinek a megitéléséhez egyébként is olyan kitünő mértéke van az istállójának, mint *Lieber Kerl*. A jószármazásu kanca rendben van és igy a nyilvános formák alapján győzelme csaknem bizonyosra vehető. Meglepetést véleményünk szerint elsősorban Parodie okozhat, amely első futásánál ugyan messze végzett Lieber Kerl mögött, de második, győzelmes futásánál, már nagy javulást mutatott. Vele egyenrangunak tekinthető Szándék, amely Borgia mögött futott legutóbb kitünő versenyt.

A többi versenyszám közül különösképpen a megnyitó 2000 méteres *Angyalföldi-dij* érdemel még megemlitést, *Classicus, Cromwell* és *Onkel Ludwig* résztvétele folytán. Jelöltjeink a vasárnapi versenyekre a következők:

I. *Blanka—Cromwell*
II. *Ébredj Magyar—Turán*
III. *Agrasl—Parodie—Szándék*
IV. *Quodlibet—Vőfély*
V. *Tokoro—Tóga*
VI. *Vaskalapos—Kéneső*

O **Simson és F. Béla bácsi** csütörtökön egyenlő suly alatt másodszor is találkoztak *Bécsben*, az 1800 méteres *September-Preis*-ban és a győztes ezuttal is Simson lett, amely *Janek* Géza alatt ötnegyed hosszal előzte meg a Wenckheim-lovat. Velük együtt korteher alatt futott a versenyben *Mamlasz*, amely eddigi rövidtávu győzelmei után mindössze fejhosszal szorult a harmadik helyre — *Nagy* Géza alatt.

Nemkevésbé volt érdekes az ugyanazon napon lefutott *Gaga-Rennen*, amelyben a kétéves *Réponse* bizonyitotta be nagy klasszisát, mert könnyen *két és félhosszal* tudott győzni *Mutatós* ellenében.

O **A St. Leger favoritja** a bécsi *Jubileumi-dijban* győztes *Ascanio* másfélszeres pénzzel, de nem kevésbé fogadott ló *Simson*, amelytől a 2800 méteres távon még sokkal nagyobb teljesitményt vár az istállója, mint eddigi versenyeiben. *Parádés* háromszoros, *F. Béla bácsi* négyszeres pénzen kapható.

O **A budapesti ügetőverseny** mai napjának eredményei:

I. 1. *Kármentő* (2 Deák), 2. Sara (3 Novák), 3. Gazsi (10 Brown). Indultak még: Rendetlen, Béla, Ádáz. Tot.: 10:19, 11. 12. — II. 1. *Csiga* (6 Bódis), 2. Guillottine (1½ r. Novák), 3. Zsandár (5 Kovács). Indultak még: Unbekannte, Leda III, Rota, Páva, Keszkenő. Tot.: 10:75. 14, 11, 16. — III. 1. *Fredo* (2½ Wedorn), 2. Bankár (1½ r. Kovács), 3. Babocsa (4 Benkő). Indult még: Bakter. Tot.: 10:34, 15, 13. — IV. 1. *Paula* (1½ r. Maszár), 2. Leselkedő (8 Kovács), 3. Hajadon (6 Brown). Indultak még: Buzavirág, Cigánylegény, Falurossza P., Lobogó, Ejnye be jó. Dani, Judás, Lenke. Tot.: 10:20, 13, 83, 16. — V. 1. Pazar (2 r. Novák), 2. Peckás (6 Cassolini), 3. Jobban (6 Deák). Indultak még: Diák, Civil. Tot.: 10:12, 11, 21. — VI. 1. *Csak előre* (10 Kallinka), 2. Legjobb (5 Tomann), 3. Rosa Reverstocke (6 Kovács J.). Indultak még: Bajtárs, Walküre, Wilburn Watts, Giaour II, Fuss, Imádó. Tot.: 10:179, 25, 22, 10. — VII. 1. *Adoma—Pilius* (1½ gróf Sennyey), 2. Hontalan—Léda III, (6 Hegedüs), 3. Bessie Leiburna —Eskimo (1½ Orosz Gy.). Indultak még: Poldi—Tibor, Our Pearl—Riadó, Gyöngyvirág—Mirabella. Tot.: 10:21, 15, 14.

KÖZGAZDASÁG

A tőzsdék

Budapest, szept. 29. *(Magánforgalom.)* A németországi politikai feszültség enyhülése nyomán az európai tőzsdéken már tegnap jelentékenyen megjavult az irányzat. Ennek hatása a mai budapesti magánforgalomban még nem érvényesült érezhetőbben, de annyit már meg lehet állapitani, hogy a spekuláció teljesen tartózkodott az eladástól. A Bécsből és Berlinből nemrég még javában folyó arbitrázs-árukinálat a pesti piacon teljesen megszünt. A hangulat általában ma megnyugodott, a berlini és prágai tőzsdék lényegesen szilárd irányzatával szemben azonban Budapesten a mai árfolyamok nem mutatnak nagyobb áremelkedést. A közönség nagyrésze, mely nincs még tájékozva a külpolitikai eseményekről, tartózkodik a vásárlástól, a spekuláció pedig, mely szombaton különben is csak alig vesz részt az üzletben, csupán a favorizált értékek iránt érdeklődik. A helyzet jobb megitélésére vall, hogy az uj kibocsátásu Ganz-Danubiust hét és félmillióért is szivesen vásárolják. Élénk érdeklődés mutatkozott a mai magánforgalomban több faérték, igy a Guttmann, Hazai fa, a Magyar Lloyd és Nasici iránt, körülbelül kétszázezer koronával javult tegnap óta az Általános Kőszén árfolyama is, de több bankrészvényt is élénken kerestek. Az ipari értékek piacán az Atlantica, a Felten, a Telefon, a Lámpa, a Szikra, az Aszfalt és még egynéhány érték ára javult.

A mai magánforgalomban egyébként a következő árfolyamok fordultak elő: Angol-Magyar Bank 173.000, Földhitelbank 410.000, Magyar Hitel 830.000, Osztrák Hitel 175.000, Kereskedelmi Bank 1,400.000, Pesti Hazai Takarék 6,200.000—6,800.000, Borsod-Miskolci 320—325.000, Szászvári 480—500.000, Kohó 1,050—1,100.000, Drasche 660—680.000, Magnezit 3,800.000, Kőszén 3,150—3,200.000, Salgó 710—725.000, Urikányi 1,500—1,600.000, Csáky 75.000, Fegyver 1,900—2,000.000, Ganz-Danubius 7,500.000, Ganz-Villamossági 3,500.000—3,600.000, Rima 176.000, Brassói 550.000, Izzó 600.000, Karton 225.000, Felten 1,150.000, Cukor 4,200.000, Östermelő 340.000, Georgia 1,800—1,825.000, Mezőhegyesi 405—415.000, Olajipar 100.000, Telefon 240.000, Guttmann 870.000, Szlavónia 115.000, Nasici 2,950.000, Délivasut 160.000, Államvasut 500.000, Magyar-Amerikai Bank (régi) 16.500, uj 13—14.000.

Este 8 órakor jelentik: A mai esti magánforgalomban egy árnyalattal javult a hangulat. Az üzlet kisforgalmu volt s a következő árfolyamok csak névlegesek: Angol-Magyar Bank 173.000, Hazai Bank 400.000, Hermes 84.000, Kereskedelmi Bank 1,400.000, Magyar Hitel 830.000, Olasz Bank 53.000, Osztrák Hitel 176.000, Borsod-miskolci 300.000, Budapesti Gőzmalom 290.000, Hungária malom 165.000, Gazdagép 183.000, Hofherr 260.000, Kaszab 142.000, Kühne 85.000, Rima 176.000, Goldberger 122.000, Back-malom 175.000, Brassói 56.000, Egyesült fa 42.000, Lichtig 20.000, Magyar Lloyd 35.000, Nasici 2,900.000, Ofa 660—680.000, Szlavónia 120.000, Ganz-Danubius 8,000.0000, Kőszén 3,150.000, Beocsini 1,625.000, Borsodi szén 325.000, Kohó 1,050.000, Urikányi 1,555.000, Salgó 715.000, Gschwindt 350.000, Guttmann 870.000, Gyapjumosó 145.000, Papiripar 780.000, Karton 220.000, Cukor 4,200.000, Mezőhegyesi cukor 410.000, Georgia 1,780.000, Flóra 245.000, Interexim 90.000. A pénz kamata prompt 5½%.

A külföldi tőzsdék

Bécs, szept. 29. *(Értéktőzsdei magánforgalom.)* A forgalom csendes. *Délelőtti tizórai árfolyamok:* Államvasut 915000, Délivasut elsőbbségi 328000, Salgó 1340000, Rima 328000, Alpesi 715000, Krupp 465000, Kőburg 115000, Osztrák Hitel 33000.

FIGYELEM!

Csak e héten

Kitünő seviotkelme, duplaszéles	26.000
Csodaszép csikos és kockás duplaszéles kelme	19.800
Tiszta gyapju kamgárn, duplaszéles kelme	28.500
Trikóselyem, 140 cm széles, minden szin	68.000

Princz Sándor

divatkelmeáruháza, VII., Király u. 23

A rendezés *Bárdos* Artur kitünő munkája. Csak a kubista díszletet kifogásoljuk. Valami nyomasztó, kisértetjárta flandriai ómalom igazabb, hatásosabb keret lett volna ehhez a mélységes, örökemberi lélektragikomédiához, mint ez a kiabáló, erőltetett, zavaró kulissza, Crommelynck abban is éppoly modernül hatott volna.

A fordítás nem egyszer sulyosan vét a jó magyarság ellen, az erőltetve szellemeskedő »A csodaszarvas« cim pedig megbántja a »Cocu Magnifique« értelemben a magyarság egy finom, becézett mitológiai emlékezését. Kár ilyesmit tenni. **Myn**

*** (Az Operaház jövő hete.)** Az Operaházban holnap, vasárnap *Tannhäuser*-t *(Unkel, Medek, Huber, Szemere, Kálmán).* Tannhäusert először vezényli *Tittel.* Kedden *Parvis* az *Aida* Amonazrojját énekli. Szereplőtársai: *Medek, Haselbeck, Környey, Venczell, Szende.* Szerdán *Carmen* kerül szinre *(Németh* Ella, *Goda, Pilinszky* Zsigmond, *Palló).* Csütörtökön *Parvis Rigoletto* cimszerepében lép fel. Szereplőtársai: *Sándor* Erzsi, *Marschalkó, Székelyhidy, Szende, Kálmán.* Pénteken *A bolygó hollandi* kerül szinre *Medek, Unkel, Hajnal, Farkas, Venczell, Déry).* Szombatra, október 6-ára, a vértanuk napjára *Hunyadi László*-t tüzték ki *(Sebők, Goda, Kruyswick, Pilinszky* Zsigmond, *Szentmihályi, Szende, Szemere).* Vasárnap, október 7-én a *Troubadour*-ban *Németh* Mária, *Környey, Budanovits, Palló, Székely* a főszereplők. Kedden, október 9-én *A nürnbergi mesterdalnokok* at adják. *Medek, Budanovits, Szende, Székelyhidy, Venczell, Dalnoky, Gábor* a fő közreműködők. Vezényel *Kerner.* A mesterdalnokok előadása 6 órakor, a többié hét órakor kezdődik.

*** (Az Iparmüvészeti Társulat)** október 14-én, vasárnap délelőtt tartja meg rendkivüli közgyülését (Iparmüvészeti Muzeum, I. em. 50.), amelyen módositják az alapszabályokat.

*** (A Kisfaludy-Társaság első őszi ülése.)** A Kisfaludy-Társaság október 8-án, szerdán délután 5 órakor tartja a nyári szünet után első felolvasóülését a Magyar Tudományos Akadémia heti ülésermében. A müsort *Sik* Sándor rendes tag nyitja meg Kiss Józsefről szóló visszaemlékezéssel és néhány uj költeményével. *Radó* Antal rendes tag bemutatja *Wilde Oszkár lirája* cimü tanulmányát s néhány müfordítását Wilde verseiből. Végül *Jakab* Ödön rendes tag olvassa fel *Gyuri bá'* cimü rövid elbeszélését. A társaság szivesen lát minden érdeklődőt.

*** (A milanói kiállitás magyar kitüntetettjei.)** Milanóból jelentik, hogy a monza—milanoi nemzetközi iparmüvészeti kiállitás zsürije most fejezte be munkálatait. A kiállitás nagydijával Olaszországon kivül csak a francia és a magyar csoportot, valamint az Iparmüvészeti Iskolát és Meyer-Mogyer Antalt tüntették ki, ugy hogy a hat külföldi nagydij közül 3 jutott Magyarországnak. *Diszoklevelet* nyert a főv. iparrajziskola, a Zsolnay-gyárak, *Telcs Edo Simay* Imre, *Borsszky* Frigyes, Magyar Müvészi Keramiai Mühely, *Ligeti* Miklós és *Kiss* József mübutorcég. *Aranyérmet: Damkó* József, »Turáni« szőnyegek. *Ezüstérmet: Bánffy* Miklós gróf, *Beck O. Fülöp, Berán* Lajos, »Ecclesia« egyházmüvészeti r.-t., *Lechner* Jenő, *Leszkovszky* György, *Kertész* K. Róbert és Magyar Müvészeti Mühely.

*** (A Nemzeti Szalon I. müvészeti aukciója.)** Holnap, vasárnap nyilik meg a Szalonnak ez idényben első mükincskiállitása, melyet október harmadikától hatodikáig tartó aukció fog követni. Ezen az aukción — nemzeti vagyonmentő vásár előkelőbb kiadásban — főuri és más magánvagyonokból vásárra kerülnek olyan mükincsek, melyeket gazdáik kicserélni akarnak, vagy amit a mai gazdasági viszonyok viharában a tulterhelt és sérült hajóból kidobálnak, hogy a hajó fönn birja magát tartani, jobb egyensulyban. Mutatós anyag, legalább is nevek szempontjából: *Teniers, de Hensch, Huet, Lotz, Ligeti, Mednyánszky, Székely Bertalan, Rippl-Rónai,* igen jó iskolák ismeretlenei szerepelnek a festők között, néhány elsőrendü miniatürt is láthatunk. Persze, eladó anyagról lévén szó, a nagy mesterek inkább nevükkel, mint java müveikkel szerepelnek. Aránylag gyöngébb rész a porcellánok. A kiállitott butordarabok, pláne a mai elsőranguvá fejlett butoripar virágzásakor és az empire, barokk és biedermayer ujraélesztése után nem sok meglepőt ad. Igen ügyes a rendezés, mely a változatos anyagot otthonias környezetté rendezve, tetszetősen tárja szem elé.

*** (Megalakult a Madrigál-Társulat.)** A Madrigál-Társulat, Budapestnek ez az uj zenei alakulása, amelyet zenebarátaink a világi énekeskamarazene mivelésére hivtak életre, a minap tartotta alakuló gyülését. Diszelnök: *Mihalovich* Ödön v. b. t. t., elnök: *Apponyi* Albert gróf, *Hubay* Jenő dr. és *Kohner* Adolf báró. Az elnökségben és az igazgatótanácsban zenekedvelőink legkiválóbbjai foglalnak helyet. Képzetthangu müködő tagok felvétele október 3—6., délután 5—6. Semmelweis-utca 12., *Hammerschlag* tanárnál, a társulat zenei vezetőjénél.

A kölyök (The Kid) az Urániában

Charlie Chaplin és Jackie Coogan világhires filmje hat felvonásban. Ezenkivül: Szárnyaló győzelem, amerikai filmjáték hat felvonásban. Az Uránia szombati premierje

Az idei évad legnagyobb szenzációjaként emlegetik már hónapok óta azt az amerikai képet, amelyet *Charlie Chaplin* és *Jackie Coogan* tett világhiresse. Egész legendakör veszi körül a filmet: hallatlan árát, példátlan világsikerét és ragyogó humorát. Valóban 20.000 dollár, amit a filmért a magyarok fizettek, igazán legendás összeg... Aztán nem is egyszerü módon jutott hozzánk: repülőgép hozta ide Párisból.

Most, hogy a filmet végre láthattuk is, igazat adunk a nagy hirnek, amely megelőzte. Valóban mestermü a kép. Minden részletében müvésziesen szép, telistele a gondolat és a szív ragyogásával. Ez már nem a röhejt fakasztó burleszk kómikum; messze magasban szárnyaló poézise a Dickens-erejü szintiszta humornak. *Chaplin* maga irta és rendezte a képet: parányi kis társa pedig, *Jackie Coogan,* megdöbbentő zsenialitását adja egy pöttömnyi gyereknek, akit az utca nevelt, csiszolt és edzett nagyszerü komponistává. Amerre a film világutján járt, mindenütt tömegek mozdultak meg a látásáért. Nálunk is bizonyára nagy sikere lesz.

A drága filmet egyszerre négy szinház mutatja be, még pedig kivételesen felemelt helyárakkal. Az *Uránia* még egy finom 6 felvonásos amerikai filmet is ad hozzá müsorában. Az *Uránia* előadásai 5, ¾7, ½9 és 10.10 órakor kezdődnek.

*** (A Városi Szinház pénztárát)** valósággal megostromolják az *Orpheus a pokolban* előadásainak jegyeiért. A klasszikus operett *Lábass* Jucival, *Rózsahegyi* Kálmánnal, a szinház két kiváló vendégével, *Nagy* Izabellával, *Gábor* Józseffel. *Sziklai*-val, *Sárosi*-val, a kitünő együttessel, ezer aktuális tréfájával, ragyogó muzsikájával, fényes kiállitásával estéről-estére táblás házat vonz a *Városi Szinház*-ba, mely kedden, szerdán, csütörtökön, szombaton és vasárnap este adja Offenbach remekét.

*** (A Belvárosi Szinház két legnagyobb sikerü darabja,)** Zilahy Lajos *Jégcsap* cimü rendkivül mulatságos bohózata és Wedekind *Tavasz ébredése* cimü nagyhatású gyermektragédiája teljesen betölti a szinház jövő heti müsorát. A *Jégcsap* hétfőn, szerdán, pénteken és vasárnap este, a *Tavasz ébredése* kedden, csütörtökön és szombaton kerül szinre az ismert kitünő szereposztásban. Most vasárnap délután Szenes Béla kivételes sikerü vigjátékát, *A gazdag lányt* adják T. Forrai Rózsi felléptével, jövő vasárnap délután a nagyhatásu *Névtelenek*-et játsszák Somlaival, Z. Molnárral, Bársonnyal, Titkos Ilonával és T. Halmy Margittal a főszerepekben.

*** (A három grácia hete)** lesz a *Fővárosi Operettszinház* jövő hete is. Vasárnaphoz egy hétre kétszer is játsszák a páratlan sikerü revüoperettet, nemcsak este, hanem délután is, először, rendes esti helyárakkal. *Biller* Irén, *Halmay, Ujváry, Vendrey, Kompóthy, Hajdu* Éta, aki *Harmath* Hildával váltakozik, *Mészáros* Polette és *Komlós* éneklik *Lehár* gyönyörü muzsikáját és járják az ujdonság nagyszerü táncait. Most vasárnap délután a *Marinka, a táncosnő* kerül szinre mérsékelt helyárakkal.

*** (Parvis Taurino.)** a milánói Scala kiváló müvésze pénteken a *Tosca*-ban Scarpiát, jövő hétfőn *Faust*-ban Mephistot énekli a *Városi Szinház*-ban. Ma, vasárnap délután a *Pillangó kisasszony,* jövő vasárnap délután a *Büvös vadász* van müsoron.

*** (A legnagyobb operettsikerek egyike)** Faragó—Nádor *Elssler Fanny* cimü uj operettjének a sikere a Király-Szinházban, ahol minden nap az utolsó helyig eladott nézőtér tapsolja és ujráztatja a kitünő és mulatságos darab mindegyik számát. A nagysikerü darabot természetesen a jövő hét minden estéjén megismétlik, mindannyiszor ugyanazokkal, akik a szinháznak az utóbbi évek egyik legnagyobb sikerét megszerezték: Honthy Hannával, Kökény Ilonával, Rátkaival, Latabárral, D'Arrigóval, Járayval, Sárossyval, Raskóval és Lelkes Margittal. Most vasárnap délután Lehár *A sárga kabát,* jövő vasárnap délután Kálmán Imre világsikert aratott *A bajadér* cimü operettjét adják 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

*** (A Gondel vendéglátéka a Renaissance-Szinházban.)** Kedden, október 2-án kezdi meg éjjeli előadások keretében vendéglátékát a *Die Gondel.* A hires berlini kabaré-szinház nagy sikereinek is legjavát hozza el Budapestre, ahol ebben a stilusban még csak az orosz *Kék Madár* produkcióit látták. A *Die Gondel*-t Németországban és mindenütt, ahol eddig turnézott, a szinpadi irány csucspontjának jelzik. Komolyság és tréfa tarka egymásutánban és mindig a legartisztikusabb keretben váltakozik *A Gondel* müsorán. A budapesti program 12 számból áll. Az egyes számok között *Békeffy* László konferál. Előadások kezdete háromnegyed 11 órakor, jegyek a pénztárnál.

*** (Negyedik jubileumához közeledik)** Rajna—Czobor *Szépasszony kocsisa* c. nagysikerü darabja a *Blaha Lujza-Szinházban,* ahol a jövő héten is minden este a bemutató kitünő szereplőivel: Somogyi Nusival, Vaály Ilonával, Ötvös Gittával, Lászlóval, Szirmajival, Tamással a főszerepekben a mulatságos operettet játsszák. Most és jövő vasárnap délután a nagy népszerüség *Fi-fi* előadásait ismétlik meg 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

*** (Figyelmeztetés!)** A *Kamará*-ban *A kölyök* előadásai ma fél 4, 5, háromnegyed 7, fél 9 és 10 órakor kezdődnek.

*** (Navarrai Margit,)** Fodor László nagysikerü és mulatságos vigjátéka, melynek minden eddigi előadása telt ház mellett a legjobb hangulatban folyt le a Magyar Szinházban, a jövő héten ötször szerepel a szinház müsorán: hétfőn, szerdán, csütörtökön, szombaton és vasárnap este. Kedden Molnár Ferencnek a 100-ik előadásához közeledő gyönyörü drámai költeményét, az *Égi és földi szerelmet* adják Darvas Lilivel a női főszerepben. Ugyanesak Darvas Lili lép fel Hans Müllernek *Tüzek* cimü drámájának női főszerepében is, melyet a szinház pénteken ismétel. Most vasárnap délután Beöthy László mulatságos bohózatát adják, a *Kovácsnét,* az ismert szenzációs szereposztásban, mig jövő vasárnap délután Vajda Ernő *A válóperes hölgy* cimü nagysikerü vigjátékát játsszák 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

*** (Az Andrássy-uti Szinház)** legujabb és ezideig legnagyobb sikerü müsora jövő héten csütörtökön 25-ödször kerül szinre, természetes, hogy addig is és azon tul is minden este, valamint most és jövő vasárnap délután 3½ órakor mérsékelt helyárakkal megismétlik a kitünő darabokat, tréfákat és magánszámokat.

*** (Fodor rendezése.)** Jegyiroda: IV., Váci-utca 1. (Telefon: 88—01.)

Hayes, a világhirü néger tenorista dalestéi október 14-én és 17-én. (Zeneakadémia.)

Bárány — Szerémi — Zipernovszky — Ulbrich magyar női vonós-négyes kamaraestje október 21-én. (Zeneakadémia.)

Steffy Schindler—Andersen dán táncművésznő október 23-án. (Vigadó.)

Ferrari Albertina hegedümüvésznő, ki az elmult szezonban szenzációs sikert aratott, hangversenye október 31-én. (Vigadó.)

*** (A kölyök (The Kid) az *Urániá*-ban a *Szárnyaló győzelem* c. hatfelvonásos amerikai filmmel együtt ma, vasárnap 3, háromnegyed 5, fél 7, negyed 9 és 10 órakor.**

*** (Rózsavölgyi nagy zongoraestéi.)**

Dohnányi—Fiesch szonáta-est okt. 1. Zeneakadémia, ½9, a Kreutzer-szonátával.

Dohnányi okt. 23. Friedmann Ignác nov. 7.

Arsenieff Alexander, a nagy orosz művész, külföldi kritikák szerint: a második *Lhévinne* okt. 24.

Beethoven Missa Solemnis. Filharmónia, Palestrina. Vezényel *Dohnányi,* október 15.

I. Kamarazenekari estén okt. 16. *Dohnányi* Mozart D-moll versenyét játssza. Vezényel: *Komor.*

Moulton Dorothy (London) dalestéje okt. 17.

Kroyt Boris orosz violamüvész hangversenye okt. 20.

Szegheő János zongoraestéje okt. 28.

Waldbauer—Kerpely hat estjére bérletek kaphatók.

Weisz Margit 6 bérleti estén zenekarral előadja Mozart zongoraversenyeit. Vezényel: *Komor.*

*** (Óriási érdeklődés)** kiséri állandóan az *Omnia* és a *Helikon* e heti pompás burleszk-müsorát, amelyben Zigotó, Fix és Fox, Mack Seneth, Ham és Kiky versenyeznek a humor bajnokságáért. Az Omniában és a Helikonban ma, vasárnap 4, háromnegyed 6, fél 8 és fél 10 órakor, holnap, hétfőn pedig az Omniában 5, 7, 9, a Helikonban 4, háromnegyed 6, fél 8 és negyed 10 órakor kezdődnek az előadások.

*** (A Mozgókép-Otthon Zoro, Huru és Fatty vigjátékestélt)** valósággal ünnepli a közönség. Taps és viharos nevetés vonul végig a nézőtéren. *Zoro* és *Huru A nagyváros porontya* cimü hatfelvonásos burleszk-regényben, *Fatty A benzinkirály* cimü 5 felvonásos burleszk-vigjátékban, *Fix-Fox A repülő kutyá*-ban felülmulhatatlant produkálnak. Az *Angol Hiradó* egészíti ki a pazar müsort. (4, 6, 8, 10.)

		Operaház	Nemzeti (7, ½8)	Városi (5, 7)	Vig (3, ½9)	Király (3, ½8)	Magyar (3, ½8)	Belv. Szinh. (8)	Főv. Op. Sz. 3, 8	Blaha (3, ½8)	R. Sz. (½8, ½11)	Andr.-u. ¼4, ½8	Bud. Sz. (3, ½8)
Vasárn.	d. u.	—	A vasgyáros	Pill. kisasszony	Az Ur szólleje	A sárga kabát	Kovácsné	A gazdag lány	Marinka, a t.	Fi-Fi	Önagys. két f.	A faltörő kos	Vasgyáros
	este	Tannhäuser	Öregesen, ran.	Orfeusz a pok.	Ivanov	Elssler Fanny	Navarrai Marg.	A jégcsap	Három grácia	Szépassz. kocs.	A csodaszarvas	A faltörő kos	Id. menyassz.
Hétfő	este	—	Szentiványi a.	Zsidónő	Ivanov	Elssler Fanny	Navarrai Marg.	A jégcsap	Három grácia	Szépassz. kocs.	A csodaszarvas	A faltörő kos	Id. menyassz.
Kedd	este	Aida	Tanner John h.	Orfeusz a pok.	Első csöngetés	Elssler Fanny	Égi és földi sz.	Tavasz ébred.	Három grácia	Szépassz. kocs.	A csodaszarvas	A faltörő kos	Id. menyassz.
	éjjel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Die Gondel	—	—
Szerda	este	Carmen	Hamlet	Orfeusz a pok.	Ivanov	Elssler Fanny	Navarrai Marg.	A jégcsap	Három grácia	Szépassz. kocs.	Önagys. két f.	A faltörő kos	Id. menyassz.
	éjjel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Die Gondel	—	—
Csütört.	este	Rigoletto	A dolov. náb. l.	Orfeusz a pok.	Ivanov	Elssler Fanny	Navarrai Marg.	Tavasz ébred.	Három grácia	Szépassz. kocs.	A csodaszarvas	A faltörő kos	Id. menyassz.
	éjjel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Die Gondel	—	—
Péntek	este	A bolygó holl.	Vizkereszt	Tosca	J. G. Borkm.	Elssler Fanny	Tüzek	A jégcsap	Három grácia	Szépassz. kocs.	A trónörökös	A faltörő kos	Id. menyassz.
	éjjel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Die Gondel	—	—
Szombat	este	Hunyadi László	Az ember trag.	Orfeusz a pok.	Ivanov	Elssler Fanny	Navarrai Marg.	Tavasz ébred.	Három grácia	Szépassz. kocs.	A csodaszarvas	A faltörő kos	Id. menyassz.
	éjjel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Die Gondel	—	—
Vasárn.	d. u.	—	Az uj rokon	A büv. vadász	Az Ur szólleje	A bajadér	A válóperes h.	Névtelenek	Három grácia	Fi-Fi	—	A faltörő kos	—
	este	Trubadur	Öregesen, ran.	Orfeusz a pok.	Ivanov	Elssler Fanny	Navarrai Marg.	A jégcsap	Három grácia	Szépassz. kocs.	A trónörökös	A faltörő kos	Id. menyassz.
	éjjel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Die Gondel	—	—

Dijtalan szemorvosi vizsgálat
a „REFRACTIO“ speciális látszerészeti intézetben, Budapest, IV. Szervita-tér 6. sz. Délelőtt ½12—1-ig. délután... 4—6-ig.

~~Csanyi Károly~~

~~Toerk Ernő~~

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő

Lux Kálmán dr

mies
céd

vrod

Ibl Ervin – Budapest műemlékei
Budapesti Hirlap
1925. ápr. 16.

Szobieszky János, lengyel király arcképe II. 219.

Fejezetek a mechanikai mérések köréből. Az I. és II. félévben heti 2 óra előadás. — *Dr. Thamm István* magántanár.

A szilárdságtan különleges problémái. Az I. és II. félévben heti 2 óra előadás. — *Dr. Sályi István* magántanár.

D) Képzőművészet, építészet.

Szabadkézi rajz. (I. féléves mérnök- és I. éves gépészmérnök-hallgatók számára.) Az I. félévben heti 4, a II. félévben heti 2 óra gyakorlat.

Bevezető rajzgyakorlatok után MOSz szabványírás gyakorlása, majd nagyméretű egyszerű térformák (kocka, hasáb, henger, gömb) rajzolása távlati képekben, ezzel kapcsolatban a szabadkézi rajzban használt egyszerűbb távlattani törvények ismertetése. Orthogonális vetületi rajzok készítése mérnöki, illetőleg gépészmérnöki vonatkozású összetettebb térformákról és ugyanezek távlati képének megrajzolása árnyékolással.

Szabadkézi rajz I. f. (I. éves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 6 óra gyakorlat.

Módszeres rajzolás az alapfogalmak (folt- és tömeghatás, befoglaló-forma, pozitív és negatív forma, az ellenőrzés módszerei, stb.) ismertetésével. Különböző stílusú építészeti díszítmények rajzolása gipszmintákról árnyékolással, ceruza-, ecset-, toll- és széntechnikákkal. Térformák távlati képének rajzolása nagyméretű modellekről. Összetettebb építészeti térformák rajzolása modellek és orthogonális vetületek alapján. Az árnyékszerkesztés szabadkézzel rajzolt távlati képeknél.

Szabadkézi rajz II. f. (II. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Szabadkézi rajz I. f.) Heti 3 óra gyakorlat.

Épületrészek, majd egész épületek távlati képének rajzolása artisztikus vázlatokban. Kisméretű és gazdag díszítésű tárgyak rajzolása az anyagszerűség érzékeltetésével. Épületkülsők és belsők távlati képének rajzolása tussal. Bevezető gyakorlatok a színes vízfestéshez. Épületek távlati képeinek másolása színes mintalapokról.

Vízfestés. (III. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Szabadkézi rajz I. f. és II. f.) Heti 2 óra gyakorlat.

Színes vízfestmények készítése épületekről, modell, majd természet végül vetületek után az épület környezetének ábrázolásával. Építményekről készített vázlatok feldolgozása rajzteremben ceruza-, színes vízfestés-tempera- és tollrajzokban.

Alakrajz. (III. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány Szabadkézi rajz I. és II. f.) Heti 2 óra gyakorlat.

Az emberi test rajzolása gipszalakokról, a méretarányok ismertetésével. Vázlatok készítése kis méretben, összefoglalt egyszerű árnyékolással, különböző mozdulatú gipszalakokról. Mozdulattanulmányok beállítható famodellről. Drapériás alakok, fej és végtagok rajzolása.

Mintázás. (III. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Szabadkézi rajz.) Heti 2 óra gyakorlat. — *Bory Jenő* meghívott szakelőadó.

Ókori építészet I. f. (I. éves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 2 óra előadás és 4 óra gyakorlat.

József nádor lajkort
1942/43.

Általános bevezetés az építési alaktanba, a görög-római építési formák részletes ismertetése. A görög-római építés formáinak gyakorlása, valamint alkalmazása kisebb tervezéseken. — *Wälder Gyula* ny. r. tanár.

Ókori építészet II. f. (II. éves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 2 óra előadás.

Az ókori építés fejlődésének története a keresztény építészet koráig. *Wälder Gyula* ny. r. tanár.

Középkori építészet. (II. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Ábrázoló geometria és Ókori építészet.) Heti 4 óra előadás és 3 óra gyakorlat.

Alaktani rész. Az ókeresztény, bizánci, román és gót stílusok ismertetése. Oszlopok, pillérek, fejezetek, párkányok, nyílások (ajtó és ablakok), boltozati rendszerek, boltozati bordák és díszítőelemek. *Történeti rész.* A középkori építészet fejlődése az ókeresztény építészettől kezdve a bizánci, román stílusokon át a gót stílus befejeződéséig, kiváló emlékek ismertetése alapján. *Rajzfeladatok* az alaktani részhez: oszlopfejezetek, ajtó-, ablaknyílások, mérművek és végződések rajzolása, illetőleg szerkesztése; a történeti részhez: egy-egy műemlék feldolgozása mintalapok, régi helyszíni felmérési vázlatok vagy műemlékek helyszíni felmérése nyomán. — *Csányi Károly* ny. r. tanár.

Újkori építészet. (III. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Ókori építészet és Középkori építészet.) Heti 3 óra előadás és 3 óra gyakorlat.

A XV—XVIII. századi architektura alaktana. Formai elemek kialakulása az antik és a középkori formaelemekből. Összetett kialakítások. Palotahomlokzati rendszerek architektonikus megoldása a különböző korokban. Hosszhajós és centrális templomok homlokzati kiképzése; tornyok és kupolák kialakítása. — A renaissance, barokk és újklasszicizmus térképzései. A térképzés elemei, boltozati rendszerek. Hosszirányú és centrális templomterek felső térlezárási módjai, különös tekintettel a megvilágításra és térhatásra. A nevezett korokra jellemző boltozati rendszerek. Paloták és villák fejlődése alaprajz és felépítmény tekintetében. — Az építőművészet történetének áttekintése a XV—XIX. századig. — *Gyakorlat:* formaelemek, rajzolása; tanulmánytervek készítése csoportokban, helyszíni kiszállások alapján, meglevő fővárosi műemlékszerű épületekről. Zárthelyi gyakorlatok: alaprajzban és metszetben megadott tereknek perspektívikus vagy axonometrikus felvázolása a térképzés érzékeltetésére. — *Dr. Friedrich Loránd* ny. r. tanár.

Az épületszerkezetek elemei. (9. féléves gépészmérnök-hallgatók számára. Heti 2 óra előadás.

Az építési szerkezetek alapelvei. Falazatok: kőből, téglából, betonból vasbetonból, fából és vegyes anyagokból. Kerítések. Alapozás, nedvesség elleni szigetelés. Kéményépítés, kazánbefalazás, gépalapok, lehorganyzások, szerelvények befalazása. Födémszerkezetek, boltozatok. Fedélszékek feszítő-, függesztőművek, rácsosszerkezetek (különösen gép-, kazánház és műhelyépületek fölött). Lépcsők. Ajtók, ablakok. Falak, födémek felületképzései. Padlóburkolatok. Rövid áttekintés a gyárépületek, kazánházak, gépházak, munkatermek, műhelyek, raktárak építési elveiről. — *Arvé Károly* ny. r. tanár.

Épületszerkezettan I. f. (2. féléves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 2 előadás és 4 óra gyakorlat.

Az előadás anyaga a Magasépítéstan I. folyamának első fele. — *Dr. Kotsis Endre* ny. r. tanár.

Épületszerkezettan II. folyam. (II. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Épületszerkezettan I. f., Ábrázoló geometria.) Heti 4 óra előadás és 4 óra gyakorlat.

Általános tájékoztatás. Szerkezeti falak, pillérek, kiváltások. Homlokzatképzéssel kapcsolatos szerkezetek, párkányok, erkélyek, függőfolyosók, korlátok. Támfalak. Alapozás, nedvesség elleni szigetelés. Fafalak. Vázasfalak. Válaszfalak. Kerítések. Födémek (síkfödémek és boltozatok.) Az épületek lefedése (fedélszékek fából és vasból). Lépcsők (egyszerű fekvő, gyámolított és lebegő lépcsők: kőből, műkőből, fából és vasból, és az ezekkel kapcsolatos szerkezetek). Mindenkor építőanyagtani ismeretek, gazdasági vonatkozások és jogszabályok közlése. — A gyakorlatokon: e szerkezeteknek példákon való feladatszerű teljes feldolgozása. — *Arvé Károly* ny. r. tanár.

Épületszerkezettan III. folyam. (III. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Épületszerkezettan II. folyam.) Heti 4 óra előadás és 4 óra gyakorlat.

Nagyobb fesztávú fedélszékek és áthidaló szerkezetek fából és vasból. Fedélhéjazatok, tetőszerelvények. Épületbádogos munkák. Üvegfedelek, síkfedelek, teraszok. Asztalos, lakatos, mázoló és üveges munkák. Ajtó-, ablak-, kirakatszerkezetek, üvegfalak. Falak és födémek felületképzései. Talajburkolatok. Vízvezetéki, csatornázási, gázvilágítási, villanyvezetéki, központi fűtési és szellőztetési berendezésekkel kapcsolatos szerelő és építési munkák. Kályhák és tűzhelyek. Költségvetés, méretkimutatás. Építésvezetés, épületek felülvizsgálata és leszámolása. Építésügyi szabályok, részletes vállalati feltételek, hatósági eljárások, munkák vállalatba adása, stb. — A gyakorlatokon: beadványi terv és munkatervek kapcsán megrendelési és szerkezeti rajzok elkészítése. Előméret és költségvetés összeállítása. — *Arvé Károly* ny. r. tanár.

Magasépítéstan I. f. (2. és 3. féléves mérnök-hallgatók számára. Heti 2, illetőleg 4 óra előadás és 4 óra gyakorlat.

Egyszerű földszintes épületek falazatai vályogból, terméskőből, téglából és betonból. Falak szigetelése felszálló talajnedvesség ellen. Az építőfa fajai, kitermelésük és feldolgozásaik. Fakötések. Fa-födémszerkezetek és alkalmazásuk. Egyszerű tetőalakok és fedélszerkezetek. Nád, szalma, fazsindely, cserép és pala fedések. Falak építése. Emeletes épületek falának vastagsága. Kéményekből, boltívek és kiváltások. Vékony válaszfalak. Vakolt és nyerstégla homlokzatok. Boltozatok alakjai. Donga-, kereszt-, cseh- és kupolaboltozatok. Használtabb boltozott és vasbetonfödémek. Kőből készült szerkezetek. Faragottkő homlokzatburkolatok. A műkő. — *Dr. Kotsis Endre* ny. r. tanár.

Magasépítéstan II. f. (4. és 5. féléves mérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Magasépítéstan I. f.) Heti 4, illetve 2 óra előadás és 4, illetőleg 3 óra gyakorlat.

Lépcsők elrendezése és méretezése. Lebegő és gyámolított lépcsők szerkezete. Vasbeton lépcsők burkolata. Összetett idomú épületek tetőformája. Gyámolított és gyámolítatlan tetőszerkezetek. Összetett fedélszék.

kérdései. A forgalom közüzemi vonalai és [illegible]
útvonalai, szelvényei és csomópontjai. Útszabályozás. A közműkérdés. A városrendezés jogi és pénzügyi eszközei. Városrendezési tervek készítésének előmunkálatai. A városépítés történeti fejlődésének áttekintése. Időszerű városrendezési feladatok.

A gyakorlatok tárgya: részletes és általános városrendezési tervek készítése. — *Dr. Korompay György* ny. rk. tanár.

Építőanyagok. (4. féléves mérnök- és építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány mérnök-hallgatók részére: Geológia és Mechanika I. f., építészmérnök-hallgatók részére: Kőzettan, Kémia és Alkalmazott szilárdságtan I. f.) Heti 2 óra előadás, csoportos laboratóriumi gyakorlatokkal.

A természetes és mesterséges építőanyagok — mint fa, kő, tégla, kötőanyagok (mész, cement), homok, kavics, beton, vas — mechanikai és egyéb tulajdonságai. Az anyagvizsgálat módszereinek ismertetése és bemutatása. Kő- és téglafalazatok szilárdsága. Betonkészítés. Vasbeton. — *Dr. Mihailich Győző* ny. r. tanár.

Képzőművészetek története I. folyam. (IV. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Ókori építészet, Középkori építészet és Újkori építészet.) Heti 2 óra előadás.

A művészet fejlődése a kezdettől (ősmeber művészete) az egyiptomi, asszír, babiloniai, ó-perzsa, hetita, egei művészet, a görög és római klasszikus művészet, valamint az ókeresztény és bizánci, román és gót művészet ismertetésével. — *Csányi Károly* ny. r. tanár.

Képzőművészetek története II. folyam. (9. féléves építészmérnökhall-

Alapozások. Hő- és hangszigetelés. Nedvesség elleni szigetelések. Kislejtésű tetők és teraszok lefedése. Bádog épületalkatrészek. Padló és falburkolatok. Ajtók és ablakok. Faajtók és ablakok vasalása. Vasajtó és ablak. Szobafestő- és mázoló munkák. Épületüvegezések. Gyakoribb épülettípusok szerkezetei. Kerítések, árnyékszékek. A falusi kislakóház. Gyakoribb mezőgazdasági épületek. Favázas építmények. Emeletes épületek főváza. Léglyoltalom. Az építés megszervezése. Terv és költségvetés. Építés. Az építőipar. Az építési vállalkozás. Épületek értéke és avulása. Becslések. — *Kotsis Endre* ny. r. tanár.

Épülettervezési gyakorlatok I. folyam. (II. éves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 6 óra gyakorlat.

Bevezetés az épületek tervezésébe. Egy tért magukba foglaló és kisebb térkapcsolásokat tartalmazó épületek, valamint kis családi házak tervezése. — *Wälder Gyula* ny. r. tanár.

Épülettervezési gyakorlatok II. folyam. (III. éves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Lakóépületek tervezése. Épületszerkezettan II. f. és Épülettervezési gyakorlatok I. f.) Heti 10 óra gyakorlat.

Községek, kisvárosok és nyaralótelepek részére készítendő kb. 2000 köbméter beépítésű épület tervezése (orvosi lakóház, falusi egészségház, kis szálló- és vendéglő-, étteremépület, turistaház, postahivatal, községháza, erdészház, kisebb vasúti állomásépület.) Többemeletes bérház tervezése. A két terven kívül minden hónapban egy, összesen kilenc darab zárthelyi tervezet készítése (kisebb tervezési probléma, vázlatos alakban megrajzolva). — *Dr. Kotsis Iván* ny. r. tanár.

Épülettervezési gyakorlatok III. folyam. (IV. éves építészmérnök-hall-

gatók számára. Előtanulmány: Képzőművészetek története I. f.) Heti 4 óra előadás.

A művészet fejlődése a reneszánsztól kezdve napjainkig. Az olasz reneszánsz festészet és szobrászat, németalföldi, német, francia, spanyol és magyar reneszánfestész szet és szobrászat, az olasz, németalföldi, német francia, angol és spanyol, valamint a magyar barokk festészet és szobrászat. A XIX. század művészete, romantikusok. — *Csányi Károly* ny. r. tanár.

Térművészet. (9. féléves építészmérnök-hallgatók számára. Előtanulmány: Épülettervezési gyakorlatok III. f., Városépítéstan, Ókori építészet, Középkori építészet, Újkori építészet.) Heti 2 óra előadás.

Külső terek. Általános alakjuk. Városi terek. Utcák. Külső térségek harmóniája és a kialakításukhoz szükséges eszközök. A belső kifejezése a külsőben. *Belső terek.* Osztatlan terek és tércsoportok. Térarányok. Térelzáró felületek struktúrája. Támaszok kialakítása. Hosszanti és központos téralakok. A terek hatásának növelése. Belső terek természetes megvilágítása. Belső és külső terek mesterséges megvilágítása. Belső terek építészeti kiképzése. — *Dr. Kotsis Iván* ny. r. tanár.

Városesztétika. (9. féléves építészmérnök-hallgatók számára. (Heti 3 óra előadás.

A városegység fornai elemzése és a városközpont térbeli kialakítása. A természeti topográfiai adottságok jelentősége a települések szerves kifejlesztésében. Történeti korok városépítészetének formai-térbeli tanulságai. A közelmult hibái és a jelenkor törekvései. A magyar városképek sajátosságai. A városkép védelmének és fejlesztésének kérdései. Az utcaképek és terek egységes hatásának feltételei és kifejező eszközei. A rendező irányítás szükségessége és módja. Zavaró elemek kiküszöbölése az utcaképekből. Középületek jelentősége a városképben. Szobrok elhelyezése, növényi elemek elrendezése. Nagyvonalú törekvések a városépítészetben és formai kifejezésük jellegzetessége. — *Dr. Korompay György* ny. rk. tanár.

Belső berendezések. (IV. éves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 3 óra előadás.

Előismeretek. Bútorasztalos, kárpitos, fémmegmunkáló, üveges és kőmegmunkáló iparágak; anyagaik, szerszámaik és eljárásaik. *Mozgó berendezési tárgyak.* Szekrény, asztal, ülő-, fekvő-, valamint átmeneti bútortípusok, szőnyegek, függönyök, képek és iparművészeti tárgyak ismertetése, rendeltetés, méretezés és szerkezeti szempontból. *Rögzített berendezési tárgyak.* Padozatok, falak, mennyezetek kiképzése; ajtók, ablakok; természetes és mesterséges világítás; beépített bútorok, faburkolatok; belső lépcsők; kandallók, kályhák és fűtőtestburkolatok. *Tervezések.* Bútordarabok tervezése 1 : 10 léptékben, szerkezeti megoldásokkal és méretezéssel. — *Tattay György* meghívott előadó.

Kertépítészet. (9. féléves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 2 óra előadás.

A kert szerepe az építészetben; művészi fejlődése a műtörténeti korokban. A mai kertépítés gyakorlati tudnivalói. Rövid növényismertetés. Két kerttervezet készítése. — *Dr. vitéz Kiss Tibor* meghívott előadó.

Épületek gépészeti berendezései. (IV. éves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 2 óra előadás.

Épületek vízvezetéki és csatornázási berendezései, vezetékek és szerelvények ismertetése. Szerelési munkák ellenőrzése. Szennyvízderítő berendezések. A hőátszármaztatás nemei. Az építőanyagoknak hőtechnikai vizs-

gálata és értékelése. Hőszigetelés. Helyi és központi fűtőberendezések. Főbb méretek meghatározása. A levegő áramlása, szellőző-berendezések. Költségvetések vizsgálata és ellenőrzése. Berendezések átvétele. A villamos áram mértékegységei és mérőeszközei. Egyenáram és váltóáram. Vezetékek, biztosító és kapcsoló készülékek méretezése és szerelése. Világító berendezések, lámpatestek és szerelvények. Felvonók. Villámhárítók. Védekezés tűz- és életveszély ellen. Jelzés és híradás. — *Ottó László* meghívott előadó.

Kelet-Ázsia építészete. Az I. félévben heti 2 óra előadás. — *Kertész K. Róbert* magántanár.

Népi építésünk és gyakorlati alkalmazása. (Előadás és gyakorlat építészmérnök- és mérnök-hallgatók számára.) Heti 1 óra előadás. — *Medgyaszay István* c. rk. tanár.

A magyar kastély- és lakóházépítészet történeti fejlődése. (II—V. éves mérnök- és építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 2 óra előadás mindkét félévben (vetített képekkel). — *Dr. Rados Jenő* magántanár.

Építésjog és építésrendészet. Heti 1 óra előadás mindkét félévben, később megállapítandó időben és helyen. — *Dr. Zubriczky József* meghívott szakelőadó.

Épületek jókarbantartása. (6. és 8. féléves mérnök- és építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 1 óra előadás később meghatározandó időben. — *vitéz Láczay Oszkár* magántanár.

Renaissance térképezések. (III. és IV. éves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 1 óra előadás mindkét félévben. — *Dr. Friedrich Lóránd* ny. r. tanár.

Épületek tervezése magyar falvak részére. (IV. és V. éves építészmérnök-hallgatók számára.) Heti 2 óra előadás mindkét félévben. — *Dr. vitéz Kiss Tibor* magántanár.

E) Mérnöki tárgyak.

Geodézia I. folyam. (II. éves mérnök-hallgatók számára. Előtanulmány. Analizis és geometria I. f.) Heti 5 óra előadás és mérőgyakorlatok.

Bevezetés. Alapfogalmak. Mértékegységek. A kiegyenlítés elemei. Mérési hibák. Középhiba és a súly. A legkisebb négyzetek módszere. Közvetlen mérések kiegyenlítése egy ismeretlennel. Számoló és másoló eszközök. Területmérés és számítás. *Vízszintes mérés.* Elemi műveletek. Pontok jelölése. Egyenes vonalak és szögek kitűzése. Hosszmérés. Geodéziai műszerek alkotórészei (libella, távcső, noniusz, mikroszkóp). A teodolit. Vízszintes szögmérés. Hibaforrások és hibakiküszöbölés. Egyszerű és szorzó szögmérés. Iránymérés. Külpontos szögmérések. Alap- és részletpontok meghatározása. Földi és légi fotogrammetria. Kisebb területek felvétele. Földosztás. Határszabályozás. Tagosítás. *Függőleges mérés.* Szintezés. A szintező műszer. Szintező lécek. Hibaforrások, hibakiküszöbölés. Vonal- és területszintezések. Trigonometriai és barométeres magasságmérés. Rétegvonalas térképek készítése tahiméterrel és szintező műszerrel. — *Oltay Károly* ny. r. tanár.

Geodézia II. folyam. (III. éves mérnök-hallgatók számára.) Előtanulmány: Geodézia I. f. és Analizis és geometria II. f.) Heti 2 óra előadás. A tanév végén mérési gyakorlat külső terepen.

Országos háromszögelések. Rekognoszkálás. Alappontok megjelölése. Heliotrop, éjjeli jelzések. Szögmérő műszerek. A Schreiber-féle szögmérés.

Bázismérés. Borda. Bessel, Brunner, Ibanez bázismérői. Jäderin-féle drótmérés. Szalag-mérések. Hosszmérés, szögmérés, pontmeghatározás pontossága. Közvetlen mérések kiegyenlítése egymástól függő ismeretlenekkel. Háromszögelés kiegyenlítése. Feltételi egyenletek alakja és száma. Alkalmazás egy városmérési hálózatra. Pontkapcsolások kiegyenlítése. Felsőrendű, hálózatok számítása. Bázisredukció. Legendre tétele. Vetületek, különösen a magyar országos felmérés vetülete. Felsőrendű szintezések. Műszerek, lécek léckomparátorok. Különleges eljárások a pontosság fokozására. Ortométeres és dinamikai korrekció. A szintezések kiegyenlítése. A magyar elsőrendű szintezés. — *Oltay Károly* ny. r. tanár.

Geodéziai továbbképzés. (*A*) tagoztatú mérnök-hallgatók számára.) A 7. félévben heti 2 óra gyakorlat ; a 8. félévben heti 1 óra előadás és 3 óra gyakorlat.

Műszervizsgálatok. Terület-, szög- és hosszmérések. Tagosítási osztásfeladatok. Számító segédeszközök. Trigonometriai és szintezési hálózatok kiegyenlítése. — *Oltay Károly* ny. r. tanár.

A geodézia elemei. (8. féléves építészmérnök- és 6. féléves gépészmérnök-hallgatók számára.) Heti 2 óra előadás és csoportos gyakorlatok.

Vízszintes mérés. Pontok jelölése. Egyenesek és szögek kitűzése. Hosszmérés. A libella, távcső, noniusz és leolvasó mikroszkóp. A teodolit. Vízszintes szögmérés. Alappontok meghatározása : háromszögelés, pontkapcsolás, sokszögelés. Részletpontok meghatározása : koordinátamérés, előmetszés, tahimetria. Kisebb területek felvétele. Planiméterek. Földosztások. Telekkönyv. Függőleges mérés. Szintezés. Trigonometriai és barométeres magasságmérés. Rétegvonalas térképek készítése. — *Vincze István* meghívott előadó.

Vasbetonépítés I. folyam. (5. féléves mérnök-hallgatók számára. Előtanulmány : Mechanika I. és II. f.) Heti 4 óra előadás és 4 óra tervezési gyakorlat.

Híd- és magasépítési vasbetonszerkezetek általános elrendezései. Vasbetonszerkezetek számításának alapelvei. Vasbetonszerkezetek (híd- és magasépítési szerkezetek) méretszámítása. Többtámaszú tömör gerendatartó analitikai és grafikai elmélete. — *Dr. Mihailich Győző* ny. r. tanár.

Hídépítéstan I. folyam. (6. féléves mérnök-hallgatók számára. Előtanulmány : Építőanyagok és Vasbetonépítés I. f.) Heti 3 óra előadás és 4 óra gyakorlat.

Vasbeton híd- és épületszerkezetek : gerenda- ívhidak, födémek, lépcsők, vasbeton műhely-, raktárépületek, légoltalmi óvóhelyek. Boltozott hidak. Boltozat-elmélet. Egynyílású kétcsuklós és befogott keretek számítása. Fahidak és fa-rácsosszerkezetek. — *Dr. Mihailich Győző* ny. r. tanár.

Hídépítéstan II. folyam. (IV. éves mérnök-hallgatók számára. Előtanulmány : Tartók statikája és Hídépítéstan I. f.) Az I. félévben heti 4 óra előadás és 4 óra tervezési gyakorlat, a II. félévben heti 3 óra előadás és 4 óra tervezési gyakorlat.

A sztatikailag határozatlan tartók felépítése, belső erőiknek és mozgásaiknak meghatározása általában. A felcserélhetőségi törvények felhasználása. Hatásrendszerek. Alkalmazások. Hajlított és egyben nyomott rúdú tartók. *Szerkezeti rész.* A felhasznált anyagok mechanikai tulajdonságai. A megengedhető igénybevételek. A síkbeli szerkezetek általában. Egyes elemek toldása és kapcsolata szögecseléssel vagy hegesztéssel. Térbeli szer-

Kertész K. Róbert építész

Családi házat tervezett a Pasaréti Napkapfergő utcai lakótelepen (1931)

Kovács Judit: Családi ház mintatelep - Anno 1931

Magyar Nemzet 1970 VIII. 7 5 old.

Kertész K. Róbert

Weichinger Károly

Tovább

Ibl Ervin: Buda-
pest Foruma.

Budapesti Hírlap

1935. dec. 25.

Kir. Magy. Egyetemi Nyomda Budapest
Könyvesbolt és „Magyar Könyvbarátok“ Buc
Levélcím : Budapest IV, Postafiók 242. Posta

BÉLYEGMENTES
11858/1879. P. M. sz. rendelettel megállapított személyes illetékmentesség folytán

Nyu

120. *P* -- *fill.,*

- - - - - - - - - - -

mely összeget az 193 6. szept

számlánk ellenértéke fejében a

Budapest, 193 6. szept

Azaz 120 *P* -- *f*

a mai napon felvettünk.

Bizottsága - - - -

nemes Hoór-Tempis Móric dr., „Az elektrotechnikai fizika alapelvei" és „Energiagazdaságtan" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1894. március 6-án. (L. 10. pontnál is.)

König Dénes dr., a „Nomographia, analysis situs és halmazelmélet" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1911. május 12-én. (L. 10. és 13. pontnál is.)

Ratkovszky Ferenc, okl. gépészmérnök, kereskedelmi tanácsos, a Budapest Székesfőváros Elektromos Művei vezérigazgatója, a Ganz és Társa rt. villamossági gyárának volt ügyvezető-igazgatója, az Energia-Világkonferencia Magyar Nemzeti Bizottságának tagja, az Országos Ipar-ügyi Tanács tagja, az Országos Ipari és Bányászati Családpénztár Fel-ügyelőbizottságának tagja, a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Érték-megállapító Bizottság tagja, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudomá-nyi Egyetem Mérnöki Továbbképző Intézete Intézőbizottságának tagja, a Magyar Elektrotechnikai Egyesület Választmányának tagja, a Magyar Elektrotechnikai Egyesület Szabványbizottsága Elnöki Tanácsának tagja, a Magyar Villamos Művek Országos Szövetsége igazgatóságának meg-bízott tagja, a Magyar Dunántúli Villamossági rt. igazgatósági tagja, „A nagyteljesítményű és nagyfeszültségű villamos gépek problémái" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1932. június 19-én, a M. Kir. József Nádor Mű-egyetemen 1935. október 19-én. *II., Pasaréti-út 22.*

Sasvári Géza dr., a „Szivattyú- és turbinatelepek" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1919. május 15-én. (L. 10. pontnál is.)

Sályi István dr., okl. gépészmérnök, bölcsészettudományi „sub auspiciis Gubernatoris" és műszaki doktor, m. kir. szabadalmi bíró, „A szilárdságtan különleges problémái" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. július 21-én. *IX., Högyes Endre-u. 11.*

Schleicher Aladár dr., a „Metallográfia" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1919. május 31-én. (L. 10. pontnál.)

Schrodt István dr., „A technikai hőtan fejezetei" című tárgykör magán-tanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1926. július 5-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 16-án. (L. 10. pontnál is.)

Szücs Adolf Endre dr., a „Valós differenciálegyenletek és variáció-számítás" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősít-tetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1913. december 21-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 16-án. (L. a 3., 10. és a 14. pont-nál is.)

sulat művész-társtagja, az Országos Vitézi Szék központi társadalmi bizottságának delegált tagja, eml. l. tüzérőrnagy, „Az épületek jókarbantartása" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1931. június 27-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1936. március 6-án. *V., Országház.*

Lechner Jenő dr., „A renaissance és barokk építőművészet Magyarországon" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1918. június 27-én. (L. 10. pontnál is.)

Medgyaszay István, az „Előadások a népművészet köréből" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1927. július 31-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. (L. a 10. pontnál is.)

Rados Jenő dr., okl. építész, műszaki doktor, a Budapesti Felső Építőipariskola rendes tanára, törvényszéki hites szakértő, árvaszéki hites szakértő, „A magyar kastély- és lakóház-építészet történeti fejlődése" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1932. november 14-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. *XIV., Szabó József-u. 14.* Távbeszélő: 427—796.

Szmodits Hildegárd dr., a „Projektív geometria" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1927. július 31-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 5-én. (L. 10. és 12. pontnál is.)

Zigány Ferenc dr., okl. középisk. tanár, bölcsészettudományi doktor, az „Alkalmazott mértani rokonságok" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1941. január 18-án. *XI., Horthy Miklós-út* 88. Távbeszélő: 459—183. (L. a 14. és a 16. pontnál is.)

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Babits Viktor dr., okl. gépészmérnök, műszaki doktor, m. kir. szabadalmi bíró, az Institution of Electrical Engineers, az Institute of Radio Engineers (New- York) és az Acoustical Society of America tagja; a „Rádiótechnika" című tárgy meghívott szakelőadója, „A rádiótechnika különleges kérdései és berendezései" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1938. július 22-én. *XI., Késmárki-u. 4—6.* (L. 12. pontnál is.)

11. MAGÁNTANÁROK.

(Betűrendben.)

Mérnöki és építészmérnöki kar.

MÉRNÖKI OSZTÁLY.

Álgyay Pál dr., okl. mérnök, műszaki doktor, kereskedelem- és közlekedésügyi minisztériumi államtitkár, az Országos Közlekedési Bizottság alelnöke, a B. Sz. K. Rt. miniszteri biztosa, a vasúti, pósta- és távirda-, hajóstisztképző, valamint a keresk. teng. tisztképző tanfolyamok felügyelőbizottságának elnöke, a Dunahídépítési Bizottság elnöke, a csepeli „Punto Franco" építkezéseivel kapcsolatban létesített bizottság elnöke, a Hajózási és Kikötőügyi Tanács tagja, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagja, a csillagos Magyar Érdemrend, a lengyel Polonia Restituta-rend nagykeresztjének, az olasz Korona-rend nagytiszti keresztjének és a kormányzó által adományozott Signum Laudis és újólagos Signum Laudis tulajdonosa, a „Hidak főtartóinak együttdolgozása" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1937. április 17-én. *V., Széchenyi-rakpart 3.*

Barta József dr., a „Matematikai rugalmasságtan" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1937. április 29-én. (L. 3. pontnál is.)

Barthos Andor dr., a „Magyar vasúti jog" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1910. május 26-án. (L. 10. pontnál is.)

Bauer Mihály, az „Analitikai számelmélet és függvénytan" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1909. május 18-án. (L. 10. pontnál is.)

Feimer László dr., okl. mérnök, műszaki doktor, a „Mozgatható hidak és hídprovizóriumok" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1935. október 5-én. *IV., Veres Pálné-utca 32.*

Guóth Béla dr., okl. mérnök, műszaki doktor, magánmérnök, a „Birtokrendezések mérnöki munkái" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1941. január 15-én. *II., Csopaki-utca 9.*

Haviár Győző dr., okl. mérnök, műszaki doktor, miniszteri műszaki tanácsos, a „Tartószerkezetek dinamikus igénybevételei" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1941. január 18-án. *XII., Olasz-fasor 2.* Távbeszélő: 353—448.

Kazinczy Gábor dr., okl. mérnök, műszaki doktor, székesfővárosi műszaki főtanácsos, a polgármesteri III. ügyosztály helyettes vezetője, a budapesti szükségóvóhelyek építésének miniszteri biztosa, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének alelnöke, az Országos Iparügyi Tanács tagja, az Internationale Vereinigung für Brückenbau és Hochbau állandó bizottságának tagja, a Neuer Internationaler Verband für Materialprüfung tagja, a „Tartószerkezetek biztonsága" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. július 21-én. *XII., Kissvábhegyi-utca 12/b.*

Korányi Imre dr., okl. mérnök, műszaki doktor, MÁV műszaki tanácsos, a „Vashidak erősítése és átépítése" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1937. április 27-én. *XI., Csetneki-utca 12.* Távbeszélő: 457—063.

Nemesdy József dr., okl. mérnök, műszaki doktor, MÁV műszaki tanácsos, „A pályafenntartási munkák és munkáltatási rendszerek" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. július 21-én. (L. a. 3 pontnál is.)

Szily József dr. (nagyszigethi), okl. mérnök, műszaki doktor, helyettes tanár a vízépítéstani tanszéken, a „Vízépítési enciklopédia" című tárgy meghívott szakelőadója, a „Vízépítési modellkísérletezés" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1940. július 4-én. *XI., Somlói-út 66.* (L. a 3., 12. és a 16. pontnál is.)

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Kertész K. Róbert, okl. építész, államtitkár, a R. I. B. A. levelező tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa, a III. oszt. vaskoronarend lovagja, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa, a „Kelet-Ázsia építőművészete" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1918. június 27-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1936. március 6-án. *II., Görgey Artúr-utca 19.*

vitéz Láczay Oszkár, okl. építész, ny. országgyűlési műszaki főigazgató, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja és építészi szakosztálya volt elnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesülete volt alelnöke és építészi szakcsoportjának volt elnöke, a Képzőművészeti Tár-

József nádor lajstrom
1941/42

~~Aikay Aladár~~

tovább

Kertész K. Róbert

Kós Károly

Lechner Ödön

Medgyaszay István

Tóth János: Az
új magyar építészet
útja. Vasi Szemle
1939. 150–161. l.

(Monuments d'art de la Lorraine etc).

60 Tafeln — 60 planches.

1.- 120. + 1.- 60. képes tábla, I-VIII. + l.-31., +

I.-VII. + l.-20. ll.

Strassburg i. E.
W. Heinrich
e. n.

Kertész K. Róbert

Sváb Gruta

cód

Építő Ipar – Építő Művészet. 1922. szept. 1. (Építő-művészeink térfoglalása.)

Kertész K. Róbert arcképével

	80·00	=			80·00	
20 =	11·20					
0 =	8·80					
	8·80					
ot	7·20					
	36·00	=			36·00	
reseti összeg:					116·00	Pengő

:

ozása, faragott fermás

. A vasbeton menyezet

m) átfaragás ának kezdete

Szikrát György

nájus 28-ni kőműves mester

és az építési anyag

kfalnos

VI/2-ig

Kertész K. Róbert

erő

A Társaság.

1925. 11. sz. (Arc-képpel.)

ácsmesternek	500. "
ekatos m. nek.	
án nyugtázva)	1000. "
relő m. nek	
án nyugtázva)	41.07
tos m. nek	
n nyugtázva)	478 60
ács m. nek	
ellenében	2000. "
ávogos m. nek.	
llenében.	512 52
ácsmesternek	
ellenében	228 81
Összesen:	4761,00

ber 4én

Jelmeckfánok

[Kertész K. Róbert]

Könyvei

[] IV. Károly apostoli királynak koronázásának művészi és műszaki emlékei. 4-r. 57 kép, 104 l. Bp. 1917.

[] Nemzeti építőművészet. 8-r. 20 l. Bp. 1916.

[] és Rettich Béla: A szegedi nemzeti emlékcsarnok. 8-r. 52 kép, 56 l. Szeged, 1930.

Gent (1217-1249)

do Műemlékek Orsz. Bizottságához mely-
leségem Várnok u. 1 sz. alatti házban eszköz-
kisebb átalakítások engedélyezését kérjük
egyon kérlek méltóztassál oda hatni, hogy
kérvény lehetőleg sürgős elintézését elren-
méltóztassál, hogy az építkezést még a hűvös
állta előtt befejezhessük.
ivességedet előre is hálával köszöni

őszinte híved

Kertész K. Róbert

Tovább

20

Az Operaház jubiláris albuma

Kereszty István, az Országos Széchenyi Könyvtár zenetörténeti osztályának nyugalmazott igazgatója, *Ferenczi* Frigyesnek és *Kalmár* Józsefnek, az Operaház két tagjának támogatásával érdekes albumot adott ki az ötvenéves jubileumát ülő Operaházról. Az album kezdő foglalkozik az elmult ötven év történetével, nevezetes eseményeivel, — *Radnai* Miklós igazgató rövid előszava idézi a mult emlékét, az intézet nagyfontosságú és nemes céljainak megvalósítását, — mint inkább jelenlegi képét írja le a színház tagjai és mindazok életének ismertetésével, akiknek valami közük van az Operaházhoz. Az első két életrajz *Hóman* Bálinté, a tudós kultuszminiszteré és *Petri* Pál politikai államtitkáré, majd ifj. *Wlassics* Gyula báró és *Kertész* K. Róbert, a kultuszminisztérium művészeti ügyosztálya jelenlegi és volt főnökének rövid élettörténete következik. Közvetlen sorokban számol be *Lányi* Viktor *Radnai* Miklósnak, az Operaház szerencsés kezű, érdemes igazgatójának gyorsütemű életpályájáról. Utána következnek sorban az intézet többi tagjai, tisztviselői; mindegyikről érdekes adatokat tudunk meg.

Márkus Lászlóról, az Operaház nagytudású vezető főrendezőjéről olvassuk, hogy nemcsak író, publicista és költő, hanem, hogy festő, zenész, szobrász és színész is. Ifj. *Oláh* Gusztáv építésznek készült, de a „színpad csodás világa őt is megbabonázta" és az Operaház szolgálatába állott, hogy építészi és festői képzeletének csodás álmait könnyebben megvalósíthassa, mint az életben. *Sándor* Erzsi tüneményszerű feltünése még élénk emlékezetünkben van, pedig a kamaraénekesnő, az intézet új tiszteleti tagja, már 25 éves jubileumát is megünnepelte. *Némethy* Ella, az Operaház világhírű tagja éppúgy érdekes véletlennek köszönheti énekesnői pályájának megindulását, mint az ezüstös hangú *Báthy* Anna. *Sebeök* Sári, a színház egyik legrokonszenvesebb tagja, előbb a bécsi magyar énekesnő. *Székelyhidy* Ferenc dr. Kolozsvár városi jegyzője volt és alispán akart lenni, mielőtt a magyar énekművészet nagy kiválósága lett. *Palló* Imre dr. szintén messzi Erdélyországból származik és később tudta meg, hogy Pesten olyan színház is létezik, ahol csak énekelnek. *Szende* Ferenc pedig küzdelmes vidéki színészkedés után ölthette magára Wotan, Hans Sachs és többi jeles szerepeinek maszkját.

Ezután a nem működő örökös tagoknak *Vasquez* Italia grófnőnek, *Medek* Annának, *Haselbeck* Olgának, *Venczell* Bélának, majd az intézet tiszteleti tagjainak, *Jeritza* Máriának, *Németh* Máriának és *Pataky* Kálmánnak életrajza következik. *Basilidesz* Mária külföldi hangversenyeken alapította meg világhírét, *Bodó* Erzsi pedig a Városi Színházban kezdte meg sikereinek hosszú sorát. *Halmos* János fényes lírai tenorja is először vidéken, majd a Városi Színházban csendült fel. *Székely* Mihály mérnöki, *Losonczy* György építészi tanulmányokat folytatott, *Laurisin* Lajos pedig már kispap volt az esztergomi szemináriumban. *Svéd* Sándor azonnal énekesi pályára lépett, Operaházunkban bontakozott ki külföldön is megcsodált baritonja. *Závodszky* Zoltán, az intézet hőstenorja, orgona- és zeneszerzést tanult előbb a Zeneakadémián, *Koréh* Endre pedig gazdasági akadémiát végzett Debrecenben.

A zene- és énekkar, a tánckar tagjairól, a tisztviselőkről, altisztekről is sok érdekeset tudunk meg, majd az Operaház rövid története, a magyar opera útja, a filharmónikusoknak története következik illusztris karnagy-elnökük, *Dohnányi* Ernő adataival. Az Operaház magyar szerzői, vendégművészei, a volt tagok is felvonulnak, végül *Rakovszky* Iván volt belügyminiszternek, az Operaház Nyugdíjintézete elnökének és *Kornis* Gyula dr. volt államtitkár, egyetemi tanárnak, a Magyar Operabarátok Egyesülete érdemes elnökének életrajzával zárul az érdekes album. *József* királyi hercegnek, az Egyesület nagynevű fővédnökének arcképét is megtaláljuk az albumban.

FRISS VÁGOTT

LIBA kilója 96 fill.

	Fillér
„Erő" védj. Csőtészta 1 kil. Brutt. dob. kitünő minős. fehér áru (tara 10 deka)..	48
„Erő" védj. Csőtészta 75 d. Brutt. dob. 2 tojásos (Tara 10 deka)..	48
1 kiló Tarhonya kit. min. fehér áru ..	48
75 deka Tarhonya (2 tojásos)..	48
6 csom. Levestészta (2 tojásos, 10 dekás)	48
50 deka Netto Barackiz (üv. bet. 20 fill.)	48
50 deka Netto Vegyesiz (üv. bet. 20 fill.)	48
1 kiló Sárga feles borsó..	48
1 kiló Idei lencse..	48
50 deka Keksz ..	48
30 deka Vegy. cukorka (sav. selyem stb)	48
30 deka Nápolyi szelet ..	48
25 deka Csokoládé drageo ..	48
25 deka Csokoládé mignon ..	48

1 kiló Maláta kávé .. 44 fill.

40 deka „Kalifa" Pörköltkávé ..	68
40 deka „Szt. István" Cikoria ..	68
30 deka „Steward" Kakao ..	68
1/8 kiló Fekete bors ..	68
65 deka Akáoméz (üveg betét 28 fill.) ..	68
25 deka Dióbél ..	68
25 deka Mogyoróbél ..	68
20 deka Mandulabél ..	68
40 deka Rózsapaprika ..	68

1 kiló Őszi rózsaburgonya 6 fill.

50 deka Édes nemes paprika ..	96
50 deka „Hunnia" csokoládé (10 mol.)	96
1 dob. Orange Pecco tea (Brutto 10 deka, tara 2 deka)..	96
Coa 1 lit. üv. Oroszhal üres üvegért 16 fill. vissza..	96
5 drb Házi szappan 40 dekás ..	96

1 Lámpázott tojás.. 6 fill.

PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ

ÁRVALTOZÁSOK FENNTARTVA.

tünő szereplőket, a szerzőket, a rendezőt és a dirigenst; az előadás előtt pedig, *Delly* Ferenc rövid emlékbeszéde alatt néma felállással hódolt *Beöthy* László emlékének. K. E.

IV.

Őnagysága nem hajlandó

A Pesti Színház operettujdonsága.

A *Pesti Színház* új vezetősége szombaton nyitotta meg a szezont az *Őnagysága nem hajlandó* című operettel. A librettót a rutinos *Harmath* Imre alkotta meg a siker régóta bevált eszközeinek felhasználásával. A zeneszerző, *Földes* Ferenc, bár ezuttal először szerepel operettel, ugyanilyen kitünő érzékkel válogatta össze a zeneszámokat, amelyeknek ismerős elemeit ügyes tálalásban szervirozza, *Andor* Zsigmond, a karmester odaadó közvetitésével

A szereplők közül különösen a finom *Raffay* Erzsi, a temperamentumos *Orosz* Vilma, az intelligens *Ujvári* Lajos, valamint a népszerű *Sziklai* József és *Haraszti* Mici tetszett a közönségnek, amelynek úgy látszik nem voltak tulzott igényei a darabbal szemben így jól mulatott annak inkább vaskos, mint

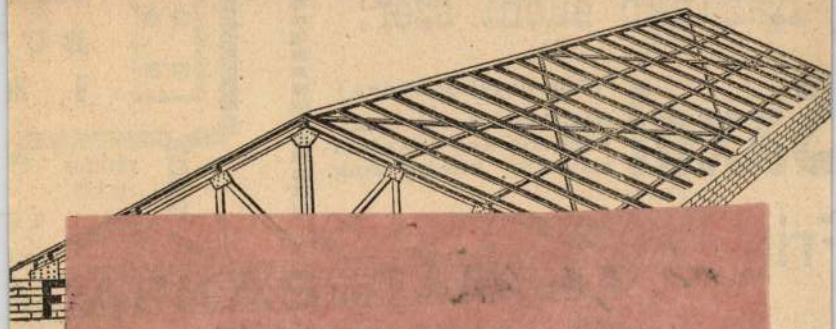

(Kuria mellett.)

Kocsik, becseréltetnek vagy megvétetnek, átalakitások.

Kazánkő elleni szer:

Saxol (Törvényileg védve.) Szabadalmazott önműködő eljárás utján alkalmazható kazánfesték.

Frischauer és Társa

festékgyárai

BUDAPEST, VII. ker, Gizella-ut 43. sz.

Saxol Veszélytelen, ártalmatlan, nem gyulékony, méregmentes kazánfesték.

Meggátolja a kazánkő lerakodást és rozsdásodást.

TELEFON 52—70.

vassz

BU

V., R

TELEFON 19—19.

durvacsavarol
caissonokat, s
kat. szegec
mindennemü

TELEFON SZÁM: 25-11

A GYÁRI OSZTÁ

VASBETÉTE
MÖSZÖ
MÉR

SZAB. GÉPPEL GYÁRTOTT
KARMANTYUS-CEMENTCSÖVEKET

CSATORNÁZÁSI ÉS VIZTELENITÉSI
CÉLOKRA

JÁNYMOZAIK
MENTLAPOKAT

GANHAZAK, TEMP.
MOK, FOLYOSÓK,
ONYHÁK, UDVAROK
JÁRDÁK, ÜZLET-

resek egy téglagyártó gépet

vagy kitünő karban lévő használtat
berendezéssel, mely napi 10.000 fali-
pes préselni. Legvégső ár meg-
jelölésével ajánlatokat kér :: :.

érkezett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

9. A m. kir. földmivelésügyi minister fentartja a jog a beérkezett ajánlatok közül tekintet nélkül az ajánlati ö szabadon választhasson és esetleg az összes ajánlatokat hesse.

10. A vonatkozó tervek és szerződés tervezet, vállalati általános és részletes feltételek **Klenovits** és építészek irodájában (VII. ker., Aréna-ut 23.) f. évi ápr 26-tól délelőtt 9—12 és délután 3—5-ig betekinthetők; szerezhetők be dijtalanul az ajánlati és költségvetési ürlap

Budapest, 1909. évi április hó 20-án.

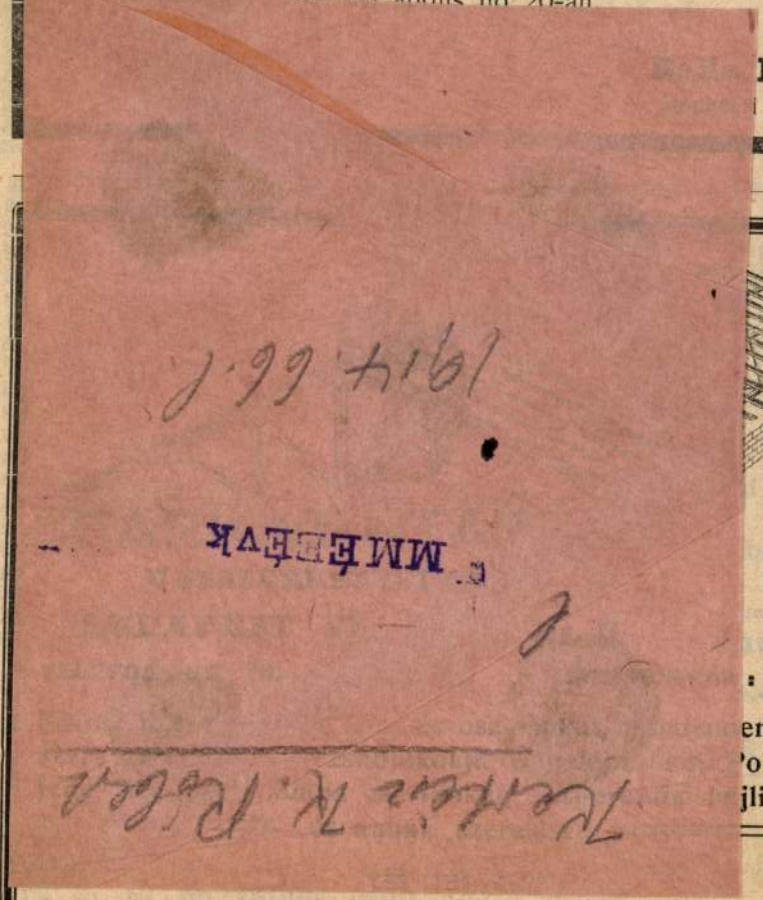

Tervek és költségvetések

), b), c) és másrészt d), e) munkákra külön-külön, ár-ség esetén azonban összajánlatok előnyben részesülnek. község fenntartja magának a jogot, hogy a beérkezett ok közül tekintet nélkül az ajánlati összegre, de figyelemmel lattevő megbizhatóságára és teljesitő képességére, szabadon hasson. Az ajánlatok felett a községi képviselőtestület lehetőleg l, de legkésőbb a versenytárgyalástól számitott 14 nap önt

Hosszufalu, 1909. évi április hó 14 én.

A községi előljáróság:

Czimbor Samu
biró.

Lukács Károly
községi jegyző.

2—2

váts Béla

ocsiraktára

st, V. Nádor-u. 39.

uria mellett.)

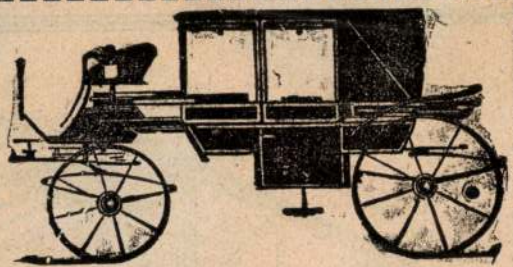

becseréltetnek vagy megvétetnek, átalakitások, javitások jutányos árban elfogadtatnak.

obilok fényezése és kárpitozása a legfinomabb kivitelben.

si év 1886. Jó munkáért kitüntetve az ezredéves kiállitáson

HIRDE

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a **Magyar Király**
lysorsjáték **(XXIV. sorsjáték)** I. osztályára szóló sorsjegyeket
Az I. osztály huzása **1909. május hó 19.** és **21-én**

Kertész K. Róbert

wód

Rerrich Béla. Neuzetközi Építész Kongresszus Budapesten - EIÉM. 1930. 3-4. sz.

9. A középiskola legmagasabb osztályát elvégezte-

10. A középiskola II-ik osztályát elvégezte-e? .....

11. Az elemi népiskola VI-ik osztályát elvégezte-e?

12. Az iparos- és kereskedőtanonc iskola III-ik os

13. Az elemi népiskola IV-ik osztályán felül az ip
elvégezte-e? .....

14. Ipari üzlet, vagy vállalatnál, — ideértve a bár
közlekedést is, — dolgozik-e az utolsó 5 éve
szakításokkal ugyanegy munkanemben (szakmá

15. Őstermelés körében vezető munkási, vagy felügye

16. A 14. és 15. pontok alá nem sorolható egyéb köz-
bármely foglalkozás körében legalább 5 év ót

17. Ha nem volt 5 éven át, volt-e legalább 3 éve

18. Katonaságnál, vagy csendőrségnél kiszolgált a

19. Az országos színészegyesületnek tagja-e? .....

20. Mióta lakik Budapesten? .....

JEGYZET: Ebből a nyomtatványmintából szü
(IV., Központi városház II. em. 2

ya m á j u s 6-án déli 12
ást tart. Az ajánlatok
t kiszélesitési munkála-
boritékban, a kitüzött
a hatóság segédhivatali
ók be. Az ajánlathoz az
ak megfelelő bánatpénz-
hivatalnál történt letételé-
ndó. A tervek, szerződés,
eltételek a hatóság mü-
ekinthetők. Az ajánlati és

szállitására pályázatot hirdet. A szállit
kek 1 évi mennyisége: téli tak
db., nyári takaró 459 db., vörös takar
fehér lópokróc 1700 db., fagyapotván
a lószőrvánkos, csakhogy fagyapot
617 db., lószőrvánkos (töltve) 62 db
3 részből álló, fagyapottal töltve 3
cikkek mintái a fenti intézetnél megte
Az ivenkint egy kor. bélyeggel ellátott
m á j u s 5-én d. e. 10 óráig a m. ki
központi ruhatár parancsnokságához (

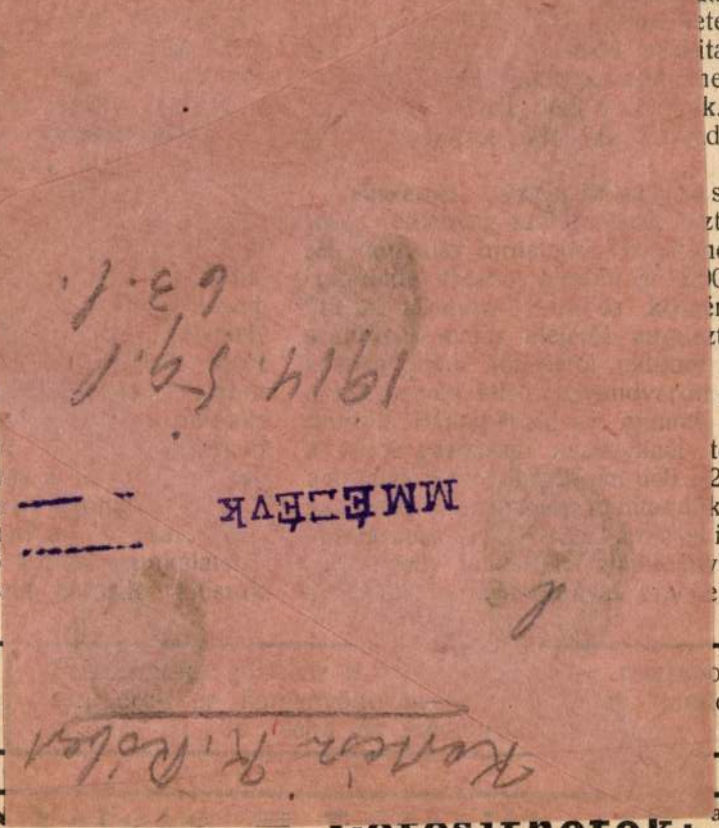

atpén
értéké
atári p
eteend
itások
neg n
k. A
dékra

s.) I
ztosit
ndó:
00 m
én. A
ztus
vég
átad
öss
teend
2 órá
k be.
i s z
ból
el és

ok,
en
::

MMÉCÉVK

1914. 59. 1
63. 1.

Kertész R. Róbert

Letesithetok:

az eg
állv

1 szentegyházasfalu—székelyzsombori
65 kmpontjában levő 1 drb. betonát-
k felépitése 11.250 kor. 64 fill. költség-
délyeztetvén, e munka biztositása céljá-
nytárgyalás hirdettetik. Felhivatnak, kik
latokat elnyerni óhajtják, hogy ajánlatai-
kelyudvarhelyi m kir. államépitészeti
l április 30 án d. e. 10 óráig nyujt-
Az ajánlatokhoz a kért munkabér 5%-
gfelelő bánatpénznek, valamely m. kir.
ztárnál történt letételét igazoló nyugta
ló. A tervek, általános és részletes fel-
szerződés minta a székelyudvarhelyi
llamépitészeti hivatalnál megtekinthetők.

vár. (Lakóházaképitése Tövis
ás on.) A máv. kolozsvári üzletvezető-
senyt hirdet a Tövis állomáson létesi-
t altiszti és egy szolgai lakóépület,
ezek melléképületei előállitása céljából
s munkák végrehajtására. A tervek, a
tés, az ajánlati minta és a szerződés
valamint a munkák végrehajtásához
eltételek a kolozsvári üzletvezetőség
artási és épitési osztályánál (Bocskai-
), valamint a nagyenyedi osztálymér-
l megtekinthetők és ugyanott az ajánl
z szükséges nyomtatványok dijtalanul
zhetők. Az ajánlatot április 29-én
óráig a kolozsvári üzletvezetőség titkár-
kell beadni. Ajánlattevő köteles bánat-
nánt az ajánlott összeg 5%-át ápri-
n d. u. 1 óráig a kolozsvári üzlet-
gyüjtőpénztárába letenni. A bánat-

Szeged. (Kövezési
utca Kálvária-tértől a
szakaszának feltöltési é
biztositása iránt április
órakor az I. tanácsi ü
versenytárgyalás fog ta
ajánlatok a következő feli
lat a 13731/909. sz. ve
ményben kiirt zuzott kő
óvadékképes értéknek ta
igazoló letéti nyugtával
tés napjának d. e. 10
hivatalba nyujtandók be
város letétpénztáránál h
tést megelőző napon dé
a tan. I. ügyosztályban

Naszály. [Komárom m
tés.) Naszály község
korcsmaház épitésére
10 órára versenytárgyal
6395 korona 71 fillér.
feltételek, tervrajz és költs
házán megtekinthetők.

Bogya. [Komárom m.]
lak épitése.) Bogya
bogyai réten épitendő kö
lak épitésének biztositá
7-én d. u. 2 órára verse
irányzat 11.900 kor. Az
pénzzel az árlejtés nap
adandók be. A munka
költségvetés a jegyzői ir

ATOCHVILL ÁGOSTON
MŰ- ÉS CIMTÁBLA ÖNTÖDÉJE
apest, VII,. Cserhát-utca 22. szám.

Készit elismert
táblákat u. m
jelző és ház
Telefon 28—35.

Kertész K. Róbert

a magyar művészetek ügyeinek vezetője.

Külön fejezetet szentelünk kiváló kartársunk személyét és általa karunkat ért ama kitüntető ténynek, hogy a kultuszminiszter *Kertész K.* Róbert építőművész, miniszteri tanácsost a művészeti osztály vezetésével bízta meg, ahol nemcsak az építőművészet, hanem a képzőművészet, zene, színművészet, iparművészet egész magyar kultúrmunkájának összes szálai egyesülnek és céltudatos irányításukat nyerik. Jelentős sikert jelent ez a kinevezés karunknak, mivel jeles kartársunk eddigi nagystílű és szélesmederben mozgó munkásságával tanujelét adta annak, hogy az építész, aki élénken kapcsolódik az összes művészetek szellemi tevékenységébe, alkalmas arra, hogy az egész művészeti kultúrát irányító kezeire, szellemi gondjaira bízzák. Amilyen örömmel üdvözöltük annakidején a Közmunkák Tanácsa élén végre az erőskezű és nagytudású szakembert, a mérnököt, olyan örömmel vesszük *Kertész K.* Róbertnek, az építésznek kinevezését egy olyan állásra, ahol nem kevesebb jelentősége van a tágabb értelemben vett szaktudásnak, s ahol eddig — elismerjük, kiváló egyéniségek által képviselve — kizárólag jurátus készültségű elméknek adatott meg a vezetőszerepet. Noha nem olyan természetű térfoglalás ez, amely az építészkar számára későbbre is biztosítható volna, mégis nagyjelentőségű mozzanata kari életünknek, mert meggyőződésünk szerint alkalmat fog nyújtani annak az igazolására, hogy a művészegyéniségek között az anyaművészet művelőjének, az építőművésznek a technikus-kari tevékenységében gyökerező szellemi tulajdonságai, ezek között a következetesen tárgyilagos fegyelmezett gondolkodás lesznek azok a tényezők, amelyek őt mint szervezőt, mint irányító elmét, mint a céltudatos munkának kitervelőjét a többi művészi munkásság egész birodalmának vezetésére kiválóan alkalmassá teszik.

E reményünk annál indokoltabb, mert olyan kartársunkról van szó, aki eddigi munkásságával feljogosít erre, és akinek erős kezében az államgépezet egy technikus szervének szellemi nívóját magas színvonalra láttuk már emelkedni.

A művészeti osztály élén a fentemlített kari szempontoktól függetlenül is örömmel üdvözöljük Kertészt abban a hitben, hogy oda is az eddiginél pezsgőbb élet, erős nemzeti szellem, öntudatos magyar kultúrtevékenység csiráit fogja elültetni.

Kertész K. Róbert új pozícióját nagy és eszményi légkörben mozgó munkássággal érdemelte ki. Két évtizede ott látjuk őt minden jelentősebb művészeti mozgalmunk élén, nagy lüktető forrongások lázas cselekvői között és kari életünk minden munkájában.

Működését a műegyetemen kezdette, ahol Czigler tanár asszistense, majd adjunktusa volt. Földkörüli nagy utazásából, ahol főleg a keletázsiai művészetet tanulmányozta, hazatérve érte őt Apponyi kitüntető bizalma, aki a már akkor feltűnt széleslátókörű, európai műveltségű egyéniséget méltatta benne, mikor a kultusztárca műszaki adminisztrációjának élére állította. Hogy e munkakörben mit alkotott, Közlönyünk olvasói előtt felesleges részletezni. Az elemi népiskolák nagyszabású és a nemzeti építőművészet szempontjából is jelentős építési akciója, a pozsonyi egyetem elhelyezésének ügye, a tervezett tüdőbetegszanatóriumok sajnos meg nem valósult nagy koncepciója, a Nemzeti Színház magasnívójú tervpályázata csak kiszakított példái széleskörű működésének. Mint osztályvezető, tagja volt a legkülönbözőbb országos művészeti és műszaki bizottságoknak, ahol mindenütt irányító, megtermékenyítő szerepet játszott. Előadója volt a Képzőművészeti Tanács művészeti osztályának, a Turáni Társaság művészeti szakosztályának stb. Egyletünkben is mindig vezetőszerepet játszott, kivált az építészkarban, ahol körülötte csoportosult a szakosztályok életét egy évtizeden át tartalommal betöltő nagy építészgárda. Az építész szakosztály elnöke volt, majd Egyletünk alelnöke lett. Társadalmi téren is mindenütt kiváló szerephez juttatta nagy készültsége, finom ízlése és szeretetreméltó egyénisége. Még ifjú korában nagy lelkesedéssel állott a népművészet kincseit összegyűjtők lelkes táborába. Egyletünk kiadásában megjelent nagy művében vannak eredményei letéve. A nemzeti gondolatot előadásokkal, irodalmi működéssel és közéleti szereplésével is szolgálta. Jelenleg is elnöke a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége építészi szakosztályának. Erős aktivitására jellemző, hogy a szabadság-téri hatalmas szobrokat a területvédelmi eszme szolgálatában rövid egy hónap alatt érlelte ezer nehézségek között gondolatból valósággá. A kommün bukása után a nagy nemzetvédelmi szervezkedések élén látjuk kibontakozni, miután tevékeny részt vett az átkos korszak megbuktatására irányuló hazafias és kockázatos munkában. Alelnöke volt akkor a kormányhatalmat magához ragadó pártnak, de politikai babérokra nem pályázott, a csendes munka idejének biztosítását megérve, szerényen visszavonult arra a munkatérre, ahol korábban is szolgálta a nemzeti kultúrát.

Művészi munkássága főleg a műtörténeti irodalom és a művészi közélet terén bontakozott ki. Japán művészetéről, Ceylon építőművészetéről stb. írt munkái révén a műegyetem Keletázsia művészetének magántanárává habilitálta; ismeretes nagy polémiája is Wagner Ottóval, a nemzeti építőművészet kérdéséről. Egyik legnagyobbszerű működése IV. Károly király koronázásának nagystílű művészi munkája volt, amelyet — mint a művészi bizottság előadója — egészében ő szervezett meg és irányított. Erről egy vaskos szakmunkát is írt, hogy megörökítse e példátlan technikus- és művészi teljesítmény történetét. Legutóbb a Margitsziget kertművészeti rendezési tervpályázat I. díjával tűnt ki, amellyel számos korábbi építőművészi pályadíját koronázta. Résztvett az Erzsébet-szobor-pályázatok, a kassai Rákóczi-epitáfium, a miskolci, a székesfehérvári városszabályozási és más nagyszabású tervpályázatok elbírálásában, sokoldalúságára jellemző az 1904. évben rendezett keletázsiai-, a bécsi vadászati kiállítás és a bécsi nemzetközi építészkiállítás rendezésében való részvétele. Jelenleg a Műemlékek Országos Bizottságának elnökhelyettese, amely bizottságnak mint a kommün bukása után volt miniszteri biztosa, gazdag programmot adott s a nagy nemzetvédelmi munkában való szerepének széles alapjait fektette le. Pártatlan és elfogulatlan jelleme, nagy akaratereje, határozott és mégis szeretetreméltó egyénisége, önzetlensége, nagy hazaszeretete, széleskörű tudása és nemes ízlése biztosítékai még annak, hogy a magyar művészeti kultúra olyan kezekbe került, aminőben nemcsak mi technikusok kívántuk látni, de aminőben — hisszük — bizalommal fogja majd látni ezután az egész magyar társadalom is.

Kertészt a kultuszminisztérium eddig általa vezetett műszaki osztályának éléről sem látjuk fájdalommal távozni, mert ott erős szellemet gyökereztetett meg, és olyan utódokat nevelt, akik biztosítják a jól megindított gépezet egyöntetű továbbműködését. Helyét az osztály élén *Schwáb* Gyula építőművész, miniszteri tanácsos — eddigi helyettese — foglalja el, kinek közismert működése, számos művészi sikere biztosítják azt, hogy ebben az osztályban a Kertész által meghonosított szellem mellett az általa megszabott művészeti színvonal továbbra is csorbítatlanul fennmarad.

Kerteszk. Róbert K

SZEMLE

Angol kísérletek a vasúti hidak mozgóterhelésből származó lökések-okozta igénybevételének megállapítására. (*Der Bauingenieur* 1922. 2. füzet.) Ezidőszerint vashidaink tervezéseinél alapul a szilárdságtani intézetben végzett kísérletek és a statikai számítások szolgálnak. Szakkörökben már ismételten utaltak arra, hogy az ezekből levont következtetések nyomán épített szerkezetek. különösen a lökések hatásából eredő tényleges igénybevételeket, illetőleg feltevéseinknek meg nem felelnek. Ez a kétségkívül nehéz feladat csakis meglevő hidakon forgalom közben végzett kísérletek, illetve megfigyelések útján volna csak megoldható. Jogosan követelik a szakemberek, hogy a lökések behatását körültekintő és terjedelmes feszültségmérésekkel kell pontosabban megállapítani. Angliában és Amerikában a lökések (Impact) okozta igénybevételtöbbleteket a következő képlettel veszik figyelembe:

$$J = \frac{300}{300 + L}$$

amelyben L a nyílás nagyságát jelzi. Az eredmény kis nyílásokra nem kielégítő, nagy nyílásokra pedig túlzott.

A kísérletekhez a *Fereday—Palmer*-féle újrendszerű feszültségmérőt használtak, amely a Charing Cross hídnak 1918. évben történt megvizsgálásakor jónak bizonyult és azóta tökéletesbítették. A készülék a gyorsan változó feszültségek automatikus, filmszerű felrajzolását kis forgatható, majdnem súlytalan tükör segélyével végzi, de a megfigyelések közvetlenül is történhetnek. A beépített óraművel a rezgések száma és a feszültségváltozások mérhetők. Minden készüléket az úgynevezett Normalrúddal (Standard Calibrator) kell kipróbálni. Ez olyan acélrúd, mely egy erős rugó hatása alatt pontosan meghatározott feszültséget nyert. A feszültségmérő léptéke $^1/_{10}$ hüvelyekkre van osztva és minden $^1/_{10}$ hüvelyk négyzethüvelykenkint egy tonnának felel meg.

A kísérleteket — forgalmi zavarok elkerülése végett — vasárnaponkint végezték. Megvizsgáltak 20 hidat 181 menettel és 362 megfigyeléssel, melyekből 59 volt felhasználható. Általában naponkint 2—3 hidat vizsgáltak meg különböző sebességű menettel. A kavicságyazatos és anélküli hidak nyílásai 5—49 *m* között váltakoztak. Különös figyelmet fordítottak a pályaszerkezet egyes részeire és a 13 *m*-nél kisebb nyílású hidakra, amelyeket az amerikai kísérletek elhanyagoltak. A kísérleti vonatok 1—2 mozdonyból és egy dinamókocsiból állottak. A kéthengerű gépek voltak azok, melyek a hidakra legkedvezőtlenebbül hatottak. Csak az egyik gép volt üzemben, a másikat vontatták és kitűnt, hogy az első különösen a keresztttartókat, míg a második a csatlakozó hossztartókat vette fokozott mértékben igénybe. Az átlagos maximális menetsebesség 55—65 angol mérföld (84—100 *km*) volt óránkint. A kísérletek azt bizonyítják, hogy a lökések-okozta igénybevételt illetőleg a kavicsággyal ellátott hidakon a viszonyok nem kedvezőbbek, mint a kavicságynélküli hidakon. Általánosságban még a kisnyílású hidakon is elegendő, ha a lökések figyelembevételére a mozgó terhelést 60%-kal növeljük, ami a nagyobb hidaknál fokozatosan 40%-ig csökkenhet. A kísérletek nem voltak elég számosak arra, hogy azok alapján a százalékos többlet minden egyes hídalkotórészre külön-külön megállapítható lenne. A kísérletek még kiegészítést igényelnek, mert mit használnak a fontos statikai számítások, ha a lökések-okozta lényeges igénybevételt csak megközelítőleg százalékos arányban tudjuk figyelembevenni. Arra kell törekednünk, hogy az ilyen kísérletek útján az építőszerkezetek dinamikáját a grafosztatika szükségképen való kiegészítésére felderítsük. Lehetséges, hogy a kísérletek esetleg a járóművek kiképzésének módosítására is vezethetnek (pl. ellensúlyok alkalmazása a mozdonykerekeken). Hálás dolog lenne a szél és a fékezés behatását, továbbá közúti hidakon a pályaszerkezet érdességének és a különböző burkolatoknak befolyását vizsgálat tárgyává tenni. Különösen amerikai szakfolyóiratokban azt is sürgetik, hogy az önsúlyokozta tényleges feszültségeket, főleg a statikailag határozatlan szerkezetekben megállapítsák.

Az angolok az igénybevételek lökések-okozta emelésének mértékét a nyílás nagyságától teszik függővé, míg a svájci kísérletek előreláthatólag a terhelési hossznak, továbbá a legnagyobb koncentrált súly- és összterhelés közötti aránynak figyelembevételére fognak vezetni. Kérdes, vajjon nem volna-e ajánlatos a menetsebességet is bizonyos viszonylatban figyelembevenni. A nagyérzékenységű kinematografikus felvételi módszer lehetővé teszi a koncentrált tehernek a szerkezet minden egyes alkotórészére gyakorolt befolyásának megállapítását is.

Ez a koncentrált teher az egytengelyű kocsi lehetne két kb. 3 9 *m* átmérőjű nehéz kerékkel (30—35 *t* tengelynyomás), melynek súlypontja oly mélyen helyezendő, hogy bármely sebességnél minden külön berendezés nélkül billenés ellen biztosítva legyen. Minthogy az erősen terhelt tengely golyó- vagy hengercsapágyon fut, a mozgásellenállások a nagy kerekeknél lehetőleg csekélyek. Kis sebességgel a kocsi a part felől vontatható, nagy sebességgel azonban a kocsin elhelyezett akkumulátorból származó erővel volna mozgatható. Ugyancsak a kocsin volnának elhelyezve a mérés- és megfigyelésekhez szükséges összes berendezések és eszközök is. *Perlaki Ede.*

A járóművek kerekeinek röpítőhatása útburkolatokon. Az automobilforgalom folytonos emelkedése és ezzel kapcsolatban az utak fokozott igénybevétele és növekedő fenntartási költsége immár elkerülhetetlenné teszi annak a kérdésnek megoldását, hogy milyen egységes alapon volnának a járóművek megadóztathatók és a befolyó jövedelmek az útfenntartásra fordíthatók, mert a fenntartásra kötelezettek nem képesek a mai árviszonyok mellett a költségeket fedezni. A vasutak mindenkor jövedelmezőségre törekednek. Nem volna jogosult ez az irányzat a közutaknál is, hiszen azok közgazdaságilag éppen oly szükségesek, mint a vasutak. A különböző járóművek adóegységének megállapítását lényegesen előmozdítaná annak ismerete, hogy a keréknyomás nagysága miképen változik a különböző abroncsolás és sebesség eseteiben. A járómű és az útburkolat ellentétes vonatkozásban vannak és mégis csak egységesen kezelhetők. Ameddig az utakon csak állati erővel vontatott járóművek közlekedtek, az eddigi fenntartási rendszernek teljesen megfeleltek.

A motoros járóművek azonban egészen más követelményeket támasztanak. Nevezetesen: 1. a porképzés megakadályozását; 2. az útpályának kiképzését különleges építőanyagokból ragasztó, illetve simulékony, alkalmazkodó kötéssel; 3. az útpályának fedését szívós, a mellett ruganyos réteggel. Az útépítő mérnök feladata azért nehéz, mert nem tudja azt, hogy a változó terhelések mily mértékben és mily módon veszik igénybe a burkolatot. Ameddig a 2 *t* tengelynyomásig csak gummiabroncsolással közlekedtek a járóművek, addig a régi utak teljesen megfeleltek. Ellenben már nagyon rongálják az utakat a vas- és részben a tömörgummiabroncsal ellátott motorkocsik, különösen ha rugóberendezésük tökéletlen vagy egyáltalán nincs.

Legfontosabb a mozgóteher lökéseinek és annak vizsgálata hogy azok az útpályának milyen igénybevételét okozzák. Megbízható értékek erre vonatkozólag nincsenek. Hacsak az abroncs által átvitt terhet tekintjük és figyelmen kívül hagyjuk a rugalyozást, akkor

$$\text{keréknyomás} = \text{támadóerő} = J = \frac{W \cdot V^2 \cdot H}{r} C$$

képlet némi tájékozást nyújt.

W = teher, V = sebesség, H = az útegyenetlenség magassága (az akadály), r = keréksugár, C = állandó érték. amely vasabroncs esetén = *1*, tömörgumminál $^1/_6$, és pneumatiknál = $^1/_{24}$.

Az északamerikai Egyesült Államokban hivatalos kísérleteket végeztek motoros járóművekkel és az eredményeket grafikus táblázatokban tüntették fel, amelyek a keréknyomás, a sebesség és abroncsolás közti összefüggést szemléltetik. A rugózást még nem vették figyelembe. Ezeket a kísérleteket azonban szintén tervbe vették. Figyelemreméltó az a tény, hogy egy nehéz tehermotorkocsi teljesen megrakva, kisebb sebességgel haladva, az útpályát nem rongálja oly mértékben, mint a nagyobb sebességű üres teherkocsi, mert ekkor a nagy teherre számított rugók egyáltalán nem működnek. A végrehajtott kinematografikus felvételek azt is bizonyítják, hogy pneumatikus abroncsozás esetén a növekedő sebesség az igénybevételt alig fokozza, míg tömörgumminál az lényegesen emelkedik. A lekopott tömörgummi úgy hat, mint a vasabroncs.

(*Bauingenieur* 1922. 1. füzet.) *Perlaki Ede.*

Villamos takarmánykonzerválás. A takarmány konzerválásához az szükséges mindenekelőtt, hogy az állati tápszerben minden organikus életet megszüntessünk. Meg kell tehát ölni magukat a sejteket és a növényzetre tapadt mikroorganizmusokat. Ez legegyszerűbben meleggel történhetik, miután a növényi élet kb. 50° C-nál megszűnik. A legrégibb és legegyszerűbb eljárás az elvermelés, hol a szükséges meleget maguk a sejtek termelik mindaddig, míg saját termékeikben el nem pusztulnak. Hogy milyen folyamatok mennek itt végbe, az nincs egészen tisztázva; tény az, hogy az eljárást erős savképződés jellemzi, holott a sav a takarmánynak nem szívesen látott járuléka. Böiz berlini tanár tejsavbaktériumokkal akadályozza meg e savképződést, viszont az ú. n. édes takarmánysajtolásnál a takarmány víztartalmát szabályozzák úgy, hogy savképződés elő ne állhasson. Mindezeknél egyszerűbb és más tekintetben is előnyös eljárás a villamos takarmánykonzerválás, amelynél a sejtek és mikroorganizmusok elöléséhez szükséges meleget a villamosáram szolgáltatja. Ennél az eljárásnál nincs túlfűtés, mert az elhalt sejt ellenállása igen kicsi, s emiatt már nem fejlődik; a víztartalom mellékes, az időjárástól tehát függetlenül rakható el a takarmány, akkor mikor fehérjetartalma a legnagyobb; nincs anyagveszteség s az így kezelt zöldtakarmány keményítőértéke háromszor akkora

(Kertész K. Róbert)
cikke

( ) Japán művé-
szete. Folytatás.
Építő Ipar
1905. 22. sz.

arra utalnak, hogy a siremlé
szerkezetének és térhangulat

Boldog Margit csod
tesz - közvetlen halála után
nem túlvalószinünek lát
képen alátámasztják. Az ilye
európai kereszténység előtt
és tökéletesen kialakult
lerögzitett ikonográfiai ador
általában nem jelentenek szab
tében életállomásaik képes áb
/ bizonyos ar
kek és jelenségek hangsulyozá
nézve leleteink tanusága szer
ábrázolásoknak itt-ott meglep

(Kertész K. Róbert)

cikke

<> Japán művészete
(A cikk vége)
Epitő Ipar
1905. 24. sz.

ezekre való tekintettel nyilvánvaló, hogy a
g, sem lényegben nem azonos a felperesi
való tekintettel, minden igénypontjával együtt
maga egészében teljes joggal igényelheti a
abadalom megsemmisítésére irányuló kerese-
költségekben a prdtrs 251. §-a alapján volt

K. Jónás Ödön s. k.
előadó.

yzés.

Kertész K. Róbert

1927-ben az osztrák
köztársasági nagy disz-
jelvényt kapta.

ÉIÉM. 1928. 5-6. sz.
19. l.
(Kertész K. Róbert
ujabb kitüntetése.)

MÜEMLÉKEK ORSZ

1030/1913. sz.

Van szerencsénk

Müemlékek Országos Bizottság

kötetét könyv

nyomda utján megküldöttük.

Kertész K. Róbert

Nemzeti Hősök Országos Emlékkövei.

l.

Liber Bpszobrai

360. l. (többször is)
362. l. 376. l. 411. l.
422. l. 435. l.

Az előirányzaton kivül

a 103.188/1938.IV.B.sz. alatt jóvá

bályrendelet 2.§./14/ bek.alapján

rulás /78.160.-P/, valamint az 53.

ség biztositás kötelezettségének m

bérek az előirányzatnál 10.655.50 P

Az erdő- és mezőgazdasági birtokból

tékü emelkedést mutatnak a saját ke

óta.

Előirányzatunkban a kül

részre bontottuk: Természetben ado

próbák /17.500.-P/ és Egyéb /46.48

ség kedvéért e rovat bevételeit te

ezért a költségelőirányzat szerinti

való szembeállitás helyett az alább

< Kertész K. Róbert >

cikke

< 7 > A magyar építészet
a milléniumig.
A népművészetek
könyve. Bp. 1940
205–223. l.

Különnyomatban
is megjelent.

Sorszám	A művész neve s a mű tárgya	neme szerint	anyaga szerint	m
	Áthozat			
47	*Roos (Ph. P. Rosa di Tivoli):*			
	Birka, kecske és tehén	festm.	vászon	1
	Birkák és kecskék	festm.	vászon	1
48	*Rubens (Pieter Pawel):*			
	Állatkép	festm.	vászon	1
49	*Ruijsdael (Salomon van):*			
	Erdős tájék	festm.	fa	
	Tájék vizeséssel és erőddel	festm.	vászon	
50	*Snijders (Fr.) és Nieulant (A.):*			
	Gyümölcs-csendélet	festm.	vászon	1
	Szárnyasok és gyümölcsök	festm.	vászon	1
51	*Stohl (Heinrich):*			
	Diszes szalon	tusrajz	papir	1

Kertész K. Róbert

wód
2

Kertész 1940
216, 217 l.

SÁGU

PÁLFFY JÁNOS

SOS, CS. ÉS KIR. KAMARÁS,
ÁNJA, BAJMÓCZ ÖRÖKÖS URA
KÖS JOGÚ TAGJA

STÉLYÁBAN

TÓ

NYEK,
GRAFIKAI LAPOK

Kertész K. Róbert

l. Jánszky magyarforma

28. l.

Teladó: Sándor Béla, Székesfehérvár, Székesegyház

BUDAPEST
5. 1116-6.23
LKH

Kertész K. Róbert

l.

Jánszky 1929

42. l. 44.

Kertész K. Róbert

wód
z

Lechner Jenő dr:

Földúlt tűzhelyeinkért.
Bp. 1915. 6. l.

Kartész K. Róbert

trgd

Hlutolsó 20. l.

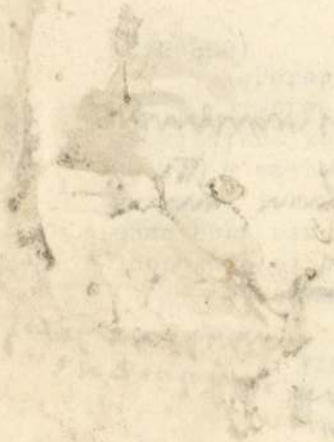

Carton
Szénrajz.

Vigad

3546 ~~Lotz Károly:~~

Ja a király né palota hölge, mosegből, mert, önmaga fámára festné a

3546 Argirus és Tündér

Középütt az
jobb kezével átkarolva tartja a hoz
épen úgy, mint a királyt mély álomba
a j
haj a melyből felemelt baljában egy
és királyné köseledik, kiknek
Szénrajz, méretei ~~122:136~~ cm
Vétetett az 1905: III. Ziki
(213-905)

Sás le vágja

a melynek egyik galyán ny

1905

Déli fal 4 kép

IIII.

Kertész K. Róbert

l.

Dés, 1927

10, 20, 27, 70. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Kertész K. Róbert

Lásd
a
Lechner Jenő dr
A műemlékvédelem
Magyarországon és
jövő feladatai
Bp. 1921.

tantin Troyon.

n. † Párisban 1865 márczius

l és más mezei virágoktól
van ábrázolva, a mint egy
rvú tarka tehenet kísér. Jobb
: és leeresztett baljában hosz-
kalap, kék munkás-zubbony,
t felhőzött. Jelzése alól balra:

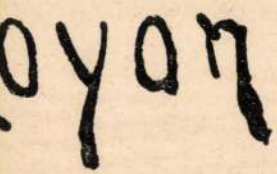

cm. — Lelt. sz. 4365. — Becs-
álffy János hagyománya 1907
Az átvételre és az átvétel jóvá-
lásd a 4351 lelt. számnál. —
n (453–913).
datok a Szépművészeti Múzeum-
yon: Tehénpásztor.
natkozó egyéb adatok és pedig:
909. pag. 12. Nº 9). *C. Troyon:*
Thieren auf der Weide. Ölge-
Souper-Saal);
818–909. pag. 6. Nº XIII: 9).
e sitzend, mit Thieren auf der

en (1896–912. Nº IV: 16). *C.*

n (2165–912. Nº 16). *Con-*
enknabe. Ölgemälde auf Holz,

III.
957 (4365).
984 (166)
16 (1011)

Kertész K. Róbert

l.

Lechner Bpvárosrend

13. l -

3032

25. R. van Haanen:
(Sz. Oosterhoudtban 1812. janu

Éjjeli Tájkép.

A tengerpart
a patak örnlik be, a zs
~~arboczát lefektettek~~. Az eg
sik. A bárkákból hol
halápok egyike a tulsóból átac
gatja s a harmadik v
vitorlás tünik fel s k
gyelmünket. A hátté
a felhők közül előbuk
vizében a bárkákban
alól jobbra: R. Haa
184

Larton,
~~Ara~~, Méretei 43:
~~Erny Mih. hagy~~
~~Ara 150 frt.~~
~~M. kép. 207.~~
~~Ug. 147.~~
~~VII: 25~~

VII: 301.

Kertész K. Róbert

wód
z

Kertész K. Róbert –
dr. Lechner Jenő –
Nagy Virgil – Her-
mann Miksa.

A kassai műegye-
temről.

Kassa 1918

d. Lechner Jenő könyvei közt

39

...ganost 1887. január 15-én.).

...tható s jobbra fordulva és fölfelé tekintve, arczélben ábrázolt
letakart asztalnál ül s az előtte fekvő vörös
~~a kezében lévő~~ ludtollal ír. Teje kopasz; rövid ha-
...i szakálla öfz; szemöldöke s szeme barna. In-
...t, kabátja szürkés fekete, köpenyege sárgás-
...kötésű foliáns mellett papiros és a kalamá-
... Jelzése a jobb könyökénél „Fer. Amerling
1842. Rom."
...etei 81·3 : 63·5 cm.

18.

97

Kertész K. Róbert

wód

z

Petr Samtida

44. l.

A Kor. 1907. 18. sz.

Agra.

— Indiai úti jegyzetek. —

Írta Kertész K. Róbert.

Az indú-izlam csak áhítattal veszi e város nevét ajkaira.

Ha a mindenható Erőnek úgy tetszenék, hogy mindaz a remekmű, amit Agra erődítményének százados falai körülzárnak, — ez a sok márvány költemény és románc mind megsemmisüljön, porrá váljon és nem maradna meg az egész városból más, mint a Jumna folyó partján álló Taj Mahal, Agra nevét még akkor is arany betűkkel kellene az emberiség kultur- és műtörténetébe feljegyezni.

Keletkezése maga is olyan, mintha nem is valóságos történet, csupán keleti mese. Halljátok hát!

Volt egyszer napkelet országában egy hatalmas, győzedelmes nagy fejedelem. Úgy hívták, hogy Shah Jehan. Minden ellenségét porba tiporta fegyvereinek hősiessége.

Gazdagsága mérhetetlen volt. Száz város ormán lengette a szél dicsőséges lobogóját, százezernyi harcos volt kész érette a halál torkába rohanni. Kincstárában garmadákba gyűjtve a drágakövek, gyémántok, s a gyöngy, mit a tenger mélye szül. Vert ezüstkádak szinültig telve sugárzó sárga színarannyal. Hűvös márványpalotái fényes oszlopcsarnokában ezer szolga, hű alattvaló leste parancsoló szavát, tekintetét, kertjeinek árnyas csalitjában nyílott a jázmin, virágzott a rózsa, dalolt a csalogány.

A hatalmas fejedelem boldog volt és ez a csodálatos — jó is volt. Apja volt nagy birodalma legszegényebb koldusának is, bőkezűen ajándékozta kincseit, gyógyírt adott minden sebre. Szerette népe és ő szerette népét.

De minden győzelménél, gazdagságánál, hatalmánál jobban szerette kedvenc feleségét, a szépséges Mumtaz-i-Mahalt. Napkelet legszebb rózsája volt ő, a leghívebb, a legszeretőbb hitves. Talán az ő nagy, igaz szerelme tette oly igazságossá, jóvá a hatalmas fejedelmet. Nem Indiában született ő, — a távol Perzsiából hozta magával hős harcos atyja, Mirza Ghiyas, Teherán városából. A haja éjféli sötétség, orcája hajnal pirkadása, két szeme sugárzó napnak meleg ragyogása. Méltóbb asszony nem ült fejedelmi trónnak zsámolyán.

Mondom, boldog volt a hatalmas fejedelem, boldog a szépséges királyasszony. Hét gyermekük volt, mint a nyíló rózsák, szépek. Talán túlboldogak is voltak, oly boldogak, minő földi ember büntetlenül nem is lehet.

Aztán, hirtelen mérhetetlen szomorúság, mély-

Mumtaz-I-Mahal.

séges gyász borult a jó fejedelem szívére. Lelke jobbik fele, a hűséges királyasszony elköltözött, Ábrahám ölébe szállt pihenni. Távol otthonától, Burhanpur városában érte a halál fagyos lehelete,

melytől örökre megdermedt a gyönyörűséges rózsaszál.

Gyász borítá ettől Shah Jehan lelkét, örökös, mélységes gyász. Nem bírt vígaszt találni az országlás dicsőségében, hadai diadalában, a pompában és gazdagságában, — még viruló gyermekeiben sem. További élete nem volt más, mint a drága halott siratása, — és az Ő emlékének megdicsőítése.

Hármas, ezüst-, arany- és kristálykoporsóba fektette halottját és vitte haza gyászos menetben Agra városába.

Holdvilágos csendes éjjelen, midőn csak az ezüstös hullám cseveg és a környékező ligetben megszólal az édes szavú fülemüle, e hídon találkozzék a két üdvözült lélek, — ott egymásba fonódna, szerelemtől ittasodva, boldogan merengjenek el a halovány fényben úszó város felett, melyben földi életükben annyi boldogságban vala részük . . .

Így képzelte el a nemes fejedelem.

A nagy munka megindult; napkelet és napnyugat nagy művészei készíték a gyönyörű terveket, a kőbányákban óriási tömbökben fejtették

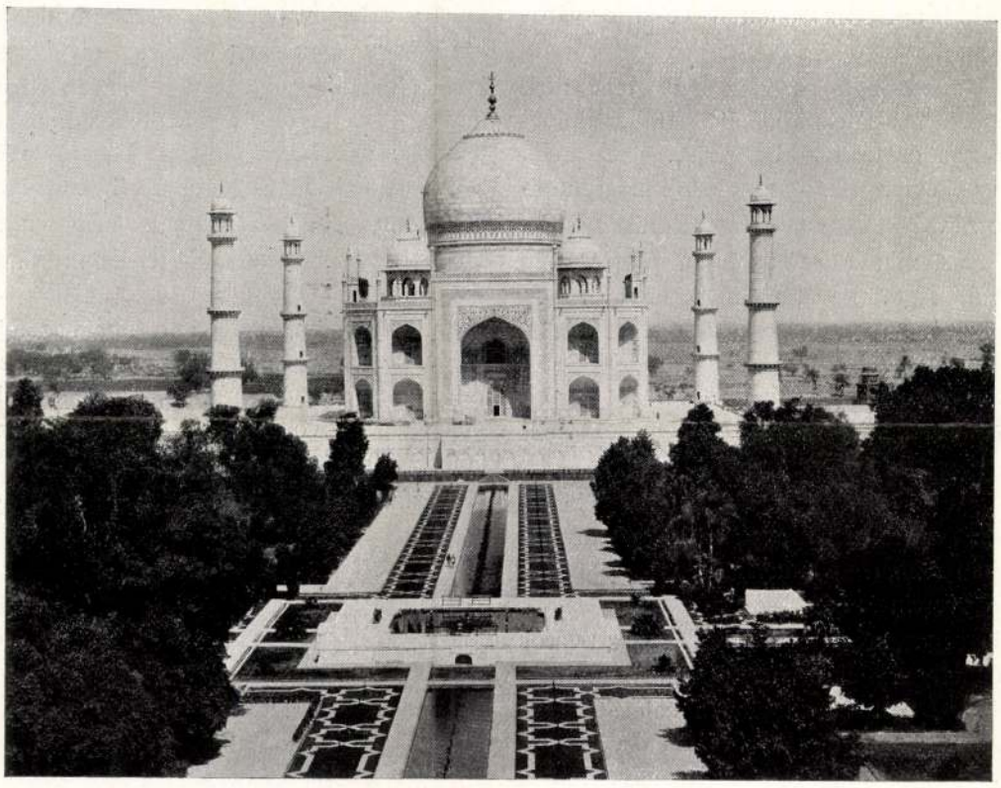

A Taj-Mahal Agrában. Kertész K. R. felv.

Fenséges, dicsőséges uralkodóhoz méltó terv fogamzott meg király agyában. A város mellett elfolyó Jumna jobbpartjára temeté el kedvesét. E sír fölé akart emléket emelni, a legszeretőbb, leghívebb asszonynak, ki valaha e poros világon járt. Fehér márványból, amilyen tiszta volt nemes lelke, hatalmasat, amily nagyon szerette.

Szemközt a túlsó parton hasonlót a saját részére, hogy legyen, hol megpihennie, ha a halál angyalai neki is megfújják a trombitát. A két síremléket a széles folyó hullámain át, magas ívben fehér márványhíd kösse össze.

a hófehér márványt, hosszú kocsisorok vitték a nemes építési anyagot az építés színhelyére, ezernyi munkás dolgozott az építésen.

A remek épület kezdett lassan-lassan nőni a magasba.

Shah Jehan személyesen ügyelt a munkálatokra.

Év év után mulott el és a remek mű csak nem bírt elkészülni. Az építkezés rengeteg összegeket nyelt el. Egyik millió a másik után vándorolt ki a kincstárból. Shah Jehan öregedett, türelmetlen lett és pénz kellett mindenáron.

Huszonöt éve folyt már a munka. A kincstár is kiürült, a nép, mely eddig készségesen áldozta filléreit, zúgolódni kezdett.

Csak a hű fejedelem tartott ki eszméje mellett. Belső zavarok, külellenség támadásai dacára, lázasan folyt a munka. A huszonötödik évben el is készült; — a keresztények akkoriban az 1658-ik, az igazhitűek az 1068-ik évet jegyezték. Az országban nagy volt az inség, a döghalál ezerszámra szedte áldozatait.

Az ország a forradalom küszöbén állott. Shah Jehan ekkor akarta megkezdeni a Jumna tulsó partján a saját mauzoleuma építését. Az öreg fejedelem már csak fényes, rögeszméjévé vált ábrándképeit látta maga előtt, — az ország nyomora iránt elvakultak gyöngülő szemei.

Egy éjjelen harci lárma verte fel a palota csendjét. Fegyveres csapatok rontottak be a feltört bronzkapukon, a testőrséget halomra koncolták és vértől gőzölgő fegyvereikkel betörtek a fejedelem lakosztályába. A lázadók élén Aurangzeb — „a vérszomjas“ — Shah Jehan legidősebb fia. Az agg fejedelem szemei előtt elsötétedett a világ . . . Hogy ezt meg kellett élnie, — a saját, az Ő fia tör ellene . . .

E naptól fogva Shah Jehan az agra-i erődben tengette szomorú napjait, fogolyként saját várában. A trónt a bitorló Aurangzeb foglalta el. Szűk szobába zárva, egy hű szolgája társaságára utalva maradt a törődött fejedelem. Hajh, — mindezt még elviselné, de a fényes terv, a fejedelmi álomkép összeomlott, meg nem valósulhat többé! És még csak a hőn szeretett hitves sírjához sem mehet, fájó könnyekben keresni enyhülést a vérző sebre, mit saját vére ütött a roskatag szívén . . .

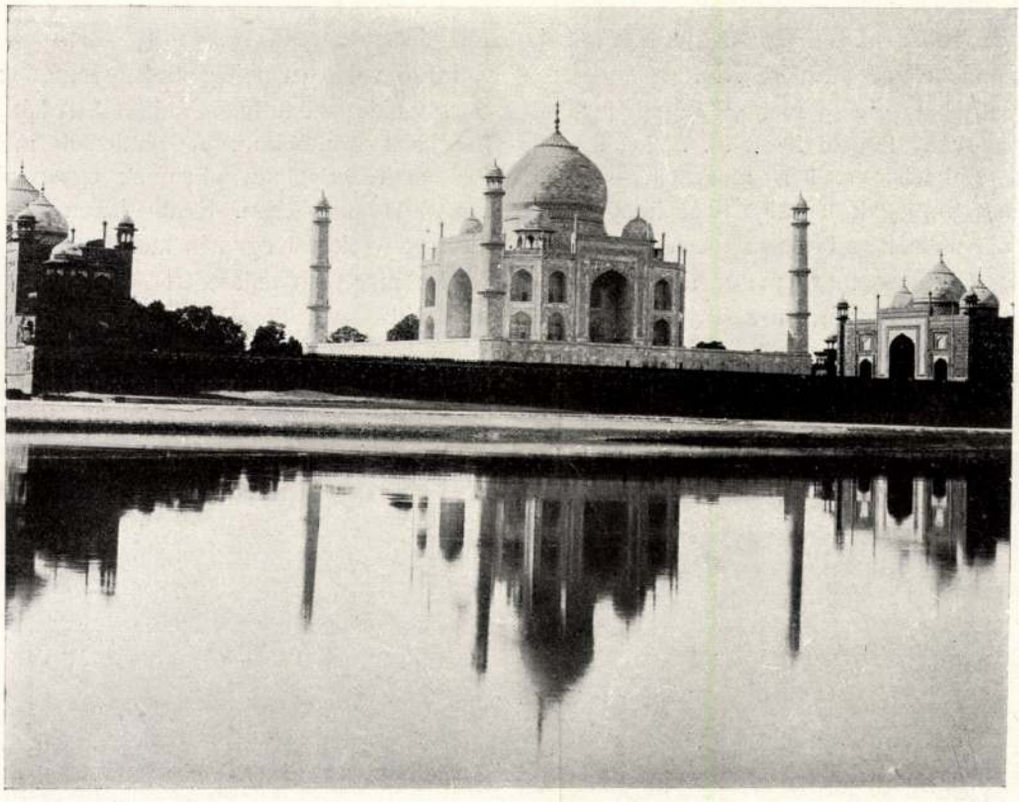

A Taj-Mahal a Jumna folyó felől. Kertész K. R. felv.

Ismét multak az évek. Az őszbe csavarodott, trónjafosztott uralkodó végóráját érzé közeledni. Első és utolsó kéréssel fordul a hálátlan fiúhoz. Csak még egyszer engedje szemeit a felejthetetlen hitves sírján megpihenni! Ezt a kérést még a kegyetlen Aurangzeb sem bírja megtagadni. A haldoklót kerevetén odaviszik a „Jázmin-torony“ szabad erkélyére, honnan a legszebb kilátás nyílik a Taj-Mahalra.

Alkonyodik. A fehér márvány rózsás színben

Kertész K. Róbert

világít, szinte megelevenedik, — talán már a közeli boldog öröklét hajnalpirkadása . . . Kéjjel nézi, elmerengve remek alkotását a fáradt, pihenni térő agg . . . Bágyadtan mosolyog.

A viszontlátás üdvözítő pillanata közeleg . . .

A fekete ciprusok bánatosan bólongatnak a Taj körül, oly hivogatólag . . .

Shah Jehan felemelkedik párnáiról, két karját magasra emeli — Feléje; réveteg, üveges pillantása ott pihen a márványkupolán, melyről immár tünedeznek az utolsó fénysugarak. Melle nehezen zihál.

Egy kiáltás tör elő kebléből, hörögve és sóhajtásba hallik el, — az Ő nevével ajkain hanyatlik élettelenül párnáira . . .

Az esthajnali csillag már ott ragyog a rejtelmesen halovány kupola fölött . . . Megdicsőült, fenséges, hű lélek száll a magasba, — száll, száll Allah trónjának lépcsője felé, hogy hallja igaz birája ítéletét és örökre egyesüljön vele . . .

Eddig tart a szomorú mese, az igaz, megtörtént mese. Bizonyság rá a Taj-Mahal, melynek küszöbét átlépve, szent áhítat fog el, — igazabb, mint a veronai Julia sírjánál.

Mert itt egy remekmű beszél hozzánk csodásan ékes nyelven.

A nagy uralkodó fenséges terve nem való sulhatott meg, — a másik mauzoleum és az összekötőhíd nem épült meg, és nem is fog megépülni soha. Hisz a Taj-Mahal költségeit is 52 millió koronára becsülik a mai kor szakértői. Minő rengeteg összeg akkoriban! E reális korban ki szánná reá egy építészeti mű létesítésére? Hiányzik nemcsak anyagi erő és készség, — de a szívet, lelket átható ihlet is.

De így is meg kell éreznünk bensőnkben, — szent e hely, szentté avatta az igazi művészet tökélye és az igaz érzés alkotó, isteni ereje . . .

A fehér kupola misztikus gömbje alatt áttört fehér márványrács mögött két szarkofág. A külső vakító napvilág csak derengő sugarait bocsátja ide, szinte félőn, áhítattal. A két szarkofág csak szimbolum. A holttestek mélyen a föld alatti kriptában pihennek egyszerű, síma márványkoporsókban. Shah Jehan és szerető hitvese, — közel egymás mellett.

Ha már nem teljesedett a fejedelmi ábránd, nem létesült a dicső terv, legalább most ott pihen közvetlen közelében annak, kiért elveszíté trónját, hatalmát, gyermekei szeretetét, és akit oly kimondhatatlanul, végtelenül, igazán szeretett . . .

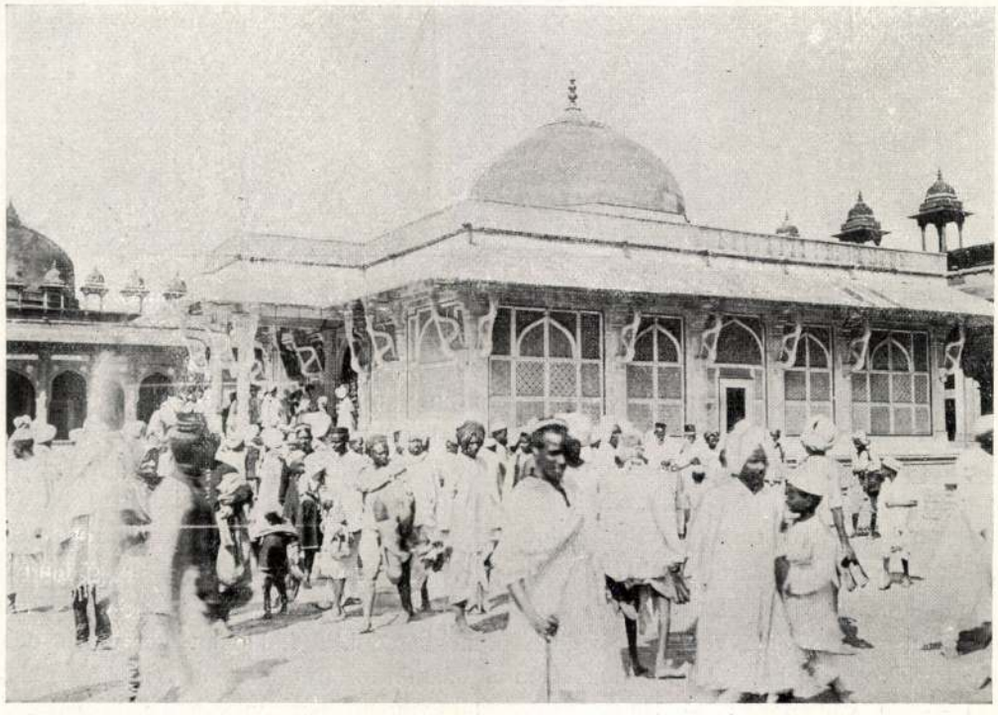

Shaik Salim Chisti mauzoleuma Agra közelében. Kertész K. R. felv.

Jelenlegi helyén, vagy a Dunaparton épitik fel az uj budapesti Városházát?

Küldjenek ki bizottságot a megfelelő hely megválasztására

Néhány hónap előtt hirdették ki az uj Városháza felépitésére kiirt tervpályázat eredményét. A biráló bizottság döntése után a tervpályázat két első dijazottja ujabb megbizást kapott a végleges tervek kialakitására. Ezzel egyidejüleg olyan szakvélemények is elhangzottak, hogy *az uj Városházát nem szabad a mostani helyén felépiteni, hanem a Duna partján, hogy emelje a főváros képét az Országház és a Királyi vár által nyujtott panorámában.* Az elhelyezésre vonatkozó különféle álláspontok között megindult a harc...

A Városháza maradjon a régi helyén...

A szakértők egy része a következőkkel indokolja a jelenlegi terület célszerüségét: A mostani, *mintegy 12.000 négyzetölnyi területen az uj városháza és a közüzemi székházak célszerüen felépithetők.* A Városház-utcai szárny müemlék-értékü, régi épülete teljes formai épségében megőrizhető. A *sürü beépités veszélye nem fenyeget,* mert a Károly király-ut ezen az oldalon egész hosszában 22 méterrel kiszélesedik és a *Madách-uttal* szemközt hatalmas disztér is keletkezik. A környező utcák mentén tágas terek alakulhatnak ki. Ilyen levegős és tágas beállitás mellett az uj épületszárnyak 6, illetve 9 emeletesek lesznek, csak a középrész lesz 12 emeletes. Az épület körüli tereken és azok alatt mintegy 500 autót lehet elhelyezni. A Dunaparton, az Erzsébet- és a Ferenc József-hid között csak igen költséges kisajátitások után lehetne megfelelő telket szerezni.

A megnagyobbodott ország fővárosa méltán követelheti a Városház mielőbbi megépitését, ami egyuttal idegenforgalmi érdek is. A Belvárosnak a városház adja meg valódi értelmét és jelentőségét. Annak a nagyszabásu városközpontnak, amely a *Szent István-templom* és *Rákóczi ut* között ma még kialakitható, a keretébe tartozik az uj *Nemzeti Szinház* elhelyezése és *az Andrássy-utnak megfelelő, egyenes irányban való továbbvezetése is.*

A Dunaparton

Két év előtt *bárczi házi Bárczy István* miniszterelnökségi államtitkár a Városháza elhelyezésére vonatkozólag a *Ferenc József-hid* és a *Horthy Miklós-hid* közötti — jelenleg is a főváros tulajdonát képező és a közeljövőben felszabaduló — területen való elhelyezés tervét vetette fel. *Bárczy* államtitkár a napokban elhangzott nyilatkozatában igen érdekesen csoportositottt érvekkel támasztotta alá az uj Városháza dunaparti elhelyezésének szükségességét. De nemcsak a terv felvetője, *Bárczy István* államtitkár, hanem a városépitő szakértők tekintélyes része is *a dunaparti megoldást ajánlják ugy városkép, mint megfelelő kiépithetés szempontjából helyesnek.*

A jelenlegi hely alkalmatlan voltát a Dunapart-menti épitkezés hivei alátámasztják avval is, hogy *a főváros legegészségtelenebb levegője a Szervita-téren szorul össze.* A rendelkezésre álló alapterület *igen korlátozott és hogy a Belváros tulzsufoltsága az uj épitkezéssel még tovább fokozódnék.* Városképi szempontból — mondják ennek a tervnek a hivei — a 12—14 emeletes uj épülettömb nem érvényesülhetne és ahelyett, hogy a Belvárosban ujabb parkok és autóvárakozóhelyek létesülhetnének, csak tovább fokoznák e városrész tulzsufoltságát.

Mit mondanak illetékes helyen..?

Ennek a két, egymással ellenkező véleménynek a meghallgatása után a *fővároshoz* és a *Közmunkatanácshoz* közelálló helyhez fordultunk, ahonnan a következő felvilágositásokat kaptuk:

— Az uj Városházára kiirt tervpályázat eredményesen végződött. A tervek azonban tulajdonképpen nem az alkalmas kivitelezést, hanem *annak a megállapitását eredményezték,* hogy

a jelenlegi Városháza területén egy nagy tömegü épület, mint amilyen tömeget a tervpályázat feltételei szerint ott fel kellene épiteni, nehezen helyezhető el,

vagyis a tervpályázatnak negativ eredménye az, hogy *az uj Városháza és az azzal kapcsolatban elhelyezni kivánt üzemi épületek számára más helyet kell keresni* és igy a kérdéssel továbbra is foglalkozni kell.

Beigazolódott vitéz *Irsy Lászlónak,* a Közmunkatanács alelnökének felfogása, hogy az érvényben lévő tervpályázati szabályaink nem tökéletesek. Először csak beépitési — városrendezési — pályázatot kellett volna hirdetni és csak azután kellett volna a végleges és részletes tervek elkészitésére a kiváló épitészgárdát felhivni.

Nem vitás, hogy *az üzemi székházak összpontositása rossz megoldás.* Komoly szakemberek szerint *a decentralizáltan elhelyezett üzemi székházak hadiszempontokból is előnyösebbek.*

A Bárczy-féle elhelyezésnek jelenleg csak egy hátránya van, hogy *a közlekedési utvonalak még nem irányulnak oda.* Ezen a hiányon könnyü segiteni, mert egyrészt a *Nagykörut,* másrészt a *Dunapart* és végül a *Vámház-körut,* tehát három közlekedési főutvonal határolja közvetlenül. A *Kálvin-tér* rendezésével a közlekedési lehetőségeket tovább lehet fokozni a *Gönczy Pál-utcának* megfelelő kiszélesitésével.

Az uj Városház elhelyezésével kapcsolatosan *Árkay Bertalan* müépitésznek is van egy igen érdekes elgondolása, ugyancsak a Dunaparton, az *Erzsébet-* és a *Ferenc József-hid* között. Ennek az elgondolásnak szintén megvan a létjogosultsága, mert éppen *ez a terület a Belváros legrendezetlenebb része és az uj beépitési tervvel a Duna levegőbeáramlásának biztositásával a hátsó területek is felfrissithetők lennének.* A Városházának ezen a részen való felépitése azonban *összehasonlithatatlanul költségesebb és csak hosszu idő mulva volna lehetséges,* szemben a Bárczy-féle tervnek ugyszólván azonnal igénybe vehető területeivel.

A főváros maga dönti el, hogy uj palotáját hova épitteti. A város már megnyilatkozott, amikor a pályázatot a jelenlegi helyre hirdette. *Valószinü azonban, hogy a most felmerült elgondolásokat ujból megfontolják,* egyrészt, mert *a kormánynak rokonszenvesebb a városházának a Ferenc József-* és a *Horthy Miklós-hid közötti elhelyezése,* másrészt, mert a mostani épitkezésben el kell helyezni a főpolgármesteri hivatalt és a közgyülési termeket is. A *Közmunkák Tanácsa még nem foglalkozott az uj Városháza épitési terveivel,* csupán a Károly király-uti beépitési vonalra vonatkozó véleményét adta meg. A tanács határozata szerint *a Károly király-utat a Semmelweis-utca tengelyéig kellene visszahelyezni, de a hátrahelyezés mérete 8 m.-nél kevesebb nem lehet.* A Tanács, amennyiben a kérdés szóbakerül, a különböző érveket alaposan meg fogja vizsgálni és a főváros városképi és városrendezési szempontjait fogja a döntésnél érvényesiteni.

Bizottságot a hely kiválasztására

A vélemények, amint látjuk, nagyon megoszlanak. Az állásfoglalás nehéz feladatot ró a szakemberekre. Kétségtelen azonban, hogy a kérdést mihamarabb dülőre kell vinni és véglegesen meg kell állapitani, hogy Budapest uj városházi épületét hol helyezzék el.

Tekintettel arra, hogy az uj Városháza megépitése az utolsó évek legnagyobbszabásu közmunkája lesz, ajánlatos lenne, ha a főváros és a Közmunkatanács az erre illetékes magánszakemberek bevonásával megvitatná az elhelyezés kérdését. Az erre a célra alakult bizottság tárgyalásainál *tekintettel kell lenni a városképi, közlekedési, egészségügyi és hadi szempontokra is.* Ha alapos megfontolások és tárgyalások után kialakult a végleges elhelyezés terve, akkor *kettős tervpályázatot kell kiirni, még pedig külön egyet az alaptervek kialakitására és a beépitésre vonatkozólag és külön tervpályázatot a külső vonalvezetés és stilus megoldására.*

A kérdés tovább nem halasztható és az ezzel kapcsolatos előmunkálatokat mihamarabb meg kell kezdeni.

Kelemen Lajos.

Társadalmi mozgalmak Erdélyért

Az *Országos Középiskolai Tanáregyesület* választmányának rendkivüli ülésén üdvözölte a hazatért országrészeket. *Bernolák Kálmán* elnök mély hódolattal emlékezett meg *a Kormányzó Urról, aki bölcsességével, szilárd akaratával ujabb fordulóponthoz vezette nemzetét* és az Isten áldását kérte arra, hogy a reáváró feladatokat maradéktalanul megoldhassa. A hála szavait tolmácsolta a miniszterelnöknek és a külügyminiszternek is s igaz nagyrabecsüléssel emlékezett meg a nagy baráti nemzetek támogatásáról. A választmány határozata alapján az egyesület üdvözli a visszatért gimnáziumokat és tanáraikat, a középiskolai tanárok részére Erdély megtekintésére májusban kirándulást szervez, öt Erdélyben tanitó tanár főiskolákban tanuló gyermekének és az erdélyi gimnáziumokba küldendő öt tanárnak segélyt nyujt.

Az Országos Magyar Vendégforgalmi Szövetség beszervezte a trianoni területen a vendéglátó gazdákat, akiknél üdülés vagy nyaralás lehetséges. Most érintkezésbe lép az erdélyi idegenforgalmi szervekkel, hogy az együttmüködést kiépitse.

A bécsi magyar kolónia hálaadó istentiszteleten vett részt Erdély egy részének visszatérése alkalmából és *Szekér Jenő* lelkész estélyén is ünnepelték az eseményt.

Expressz ajánlat

DIVATOS TURBÁN

jersey anyagból, különböző szinekben és szinkombinációkban, kellemes, praktikus és nagyon mutatós ujdonság — — — — 1.48

Jobban fiatalit, mint a kalap — s mennyivel olcsóbb!...

MAGYAR DIVATCSARNOK

Hetenkint három hustalan nap

Hétfőn, kedden és pénteken általános hustalan nap, borju-hustalan nap szerdán

A MTI jelenti: Az *ország* husszükségletének biztositása érdekében szükségesnek mutatkozott a hustalan napok számát háromra emelni és a husárusitási tilalmat a vadra is kiterjeszteni. A kormány most kiadott rendelete értelmében

hétfőn, kedden és pénteken általános hustalan nap van.

Ezenkivül a borju-hustalan napot csütörtök helyett a jövőben szerdán kell tartani.

A rendelet lehetővé teszi, hogy mint eddig, a jövőben is hustalan napon kiszolgáltathatók legyenek a juh- és lóhus, lóhuskészitmények, csirke, pulyka, gyöngytyuk, házinyul, hal, zsir, háj, szalonna, tepertő, sertésfej, sertésláb, főtt sonka, hurka, disznósajt és belsőrészek, mint nyelv, tüdő, pacal, sziv, vese, velő, mirigy, vér és máj, kivéve a liba és kacsa máját.

A hustalan napokra vonatkozó rendelet egybefoglalja az eddig érvényben volt valamennyi ezirányu rendelkezést és a korábbi rendeleteket hatályon kivül helyezi, tehát megkönnyiti a közigazgatási hatóságok részére a közélelmezési rendeletek végrehajtásának ellenőrzését is. A rendelet a multhoz hasonlóan biztositja azt, hogy

ha a hustalan nap a Gergely-naptár szerinti vagy nemzeti ünnepre esik, a hustalan napot nem kell megtartani,

viszont abban a községben, ahol a vásár vagy bucsu hétfőre, keddre vagy péntekre esik, a főszolgabirót (polgármestert) hatalmazza fel, hogy a hustalan napot közérdekből a hét más köznapjára helyezhesse át.

A rendelet nem vonatkozik a honvédségre, kórházakra, gyógyintézetekre, valamint a gyermeknevelő intézetekre.

Különleges katonai repülővállalkozások és a nemzetközi hadijog

A mostani háboru, melyet nagy előszeretettel villámháborunak vagy lavinaháborunak szoktak nevezni, sok olyan uj problémát vet fel, amelyekre csak hosszabb megfontolás alapján tudunk jogi minősitést találni; különösen áll ez a repülőtevékenységre. Minden olyan katonai cselekményt, amely légi jármü közbeiktatásával történik, *repülővállalkozásnak* nevezünk. Utóbbiak között harci, felderitési, különleges feladatokat különböztetünk meg.

Az 1899. és 1907. évi hágai békeértekezlet egyezményei határozzák meg a „hadviselő fél" és a „katona" fogalmát, a „Szabályzat a szárazföldi háboru törvényeiről és szokásairól" cimü jogszabálygyüjteményben.

Ezeket a nemzetközi jogszabályokat ismerteti könnyen érthető és általános érdeklődést keltő formában dr. *Kupa Mihály* „Különböző katonai repülővállalkozások és a nemzetközi hadijog" cimü nemrég megjelent művében.

A legtöbb bonyodalmat okozzák az ejtőernyős vadászok, továbbá a „légiók". Általában már a világháboru alatt az a felfogás alakult ki, hogy ha elfogtak egy pilótát, akinek utasa polgári öltözetet hordott, vagy ilyen utas volt a gépen, mindkettőt *kémként* kezelték. Igaz, hogy a világháborus gyakorlat azt mutatta, hogy egyetlen olyan eset sem fordult elő, ahol a gépvezetőt kémek szállitása miatt elitélték és agyonlőtték volna. Eljárás folyt néhány esetben német, bolgár részről, de rendszerint azzal végződött, hogy az illetőt hadifogolynak minősitették.

Kémeken kivül szállithat a hadirepülő *politikai ügynököt* is. Politikai ügynökök alatt azokat a személyeket értjük, akiket abból a célból juttatnak az ellenséges országba, hogy forrongásokra, lázongásokra, munkamegszüntetésre vegyék rá az ellenfél polgárait.

Ezek a politikai ügynökök néha sokkal veszedelmesebbek a kémeknél, ellenük néha igen nehéz a védekezés. A politikai ügynök sem részesülhet kisebb büntetésben, mint a kém, ugyanezt mondhatjuk a politikai ügynököt szállitó pilótáról is. A különleges feladatok közé tartozik a *robbantó különitmények* szállitása. Az ellenség hátában, hazájuk egyenruhájában működő portyázó különitmények tagjait katonáknak tekintették mindig. Ilyenek az ejtőernyős vadászok is. Az ejtőernyőt azonban legujabb felhasználási lehetősége megfosztotta kizárólagos „mentőeszköz" jellegétől. Amig ugyanis a világháboru alatt az a gyakorlat fejlődött ki, hogy az ejtőernyőn menekülő pilótára, mint fegyverétől megfosztottra, nem lőttek, addig ma már az ejtőernyőn leszálló katona lehet ejtőernyős vadász is, s vele szemben nem ismernek kiméletet.

A német-lengyel, majd a finn-orosz háboru gyakorlata nem azt mutatta, hogy az ejtőernyős vadászt hadifogolynak tekintették volna, sőt a legtöbb jelentés azt mondta, hogy többnyire lelövöldözték őket. *A német álláspont szerint, ahogy azt 1939 szeptember 6-án a Német Távirati Irodán át a világgal közölték, az ejtőernyős vadász különleges ruhát viselő rendes katona, akivel a hadijog szerint kell bánni.*

Mint a légi haderő különleges csapata, az ejtőernyős vadászok természetesen egyenruhában és fegyveresen küzdenek. Az ejtőernyős csapatokat tehát semmiesetre sem lehet kémeknek tekinteni, vagy kémekként kezelni.

Ezzel szemben a lengyel rádió felszólitotta annakidején egész Lengyelország lakosságát, hogy minden eszközzel háritsa el a német ejtőernyős csapatok földreszállását. Ugyanekkor kijelentették a lengyel illetékes körök, hogy az ejtőernyős vadászt kémnek tekintik s eszerint járnak el ellene. Ezt a felhivást és ezt a deklarációt az angol rádió is továbbitotta és megerősitette.

Az eddigiekből megállapithatjuk, hogy még nincsen egységes gyakorlat az ejtőernyős vadászokkal szemben, de helyzetük lassan mégis ugyanaz lesz, mint annakidején a pilótáké: elismerik katonáknak őket, de, hogy az általános elismerés meddig várat magára, azt Kupa érdekes szakmunkája sem tudja megjósolni.

S—y.

A tömeggyilkos háziszer bucsuztatója

A mai napon lép életbe a julius hó 1-ről kelt miniszteri rendelet, amely a *lúgkövet* végleg kivonja a mindennapi forgalomból és kiszolgáltatását — miként *az összes keresztttel jelölt méreganyagoknál* — csakis orvosi előirásra vagy pedig ipari jogosítvánnyal biró egyéneknek engedi meg. Egy évszázad óta küzd ezért a magyar orvosi kar. Elsősorban azok, akik közvetlen szemlélői a lúgmérgezettek borzalmas kinjainak: a *gyermekorvosok*, valamint a *mentők*, akik ez irányban ismételten fordultak a minisztériumhoz, amint azt a *Pesti Hirlap* többször jelentette.

Az 1926. évi amszterdami nemzetközi mentőkongresszuson szomoru vonatkozásban került hazánk első helyre. Igazi borzadállyal szemlélték a kulturnemzetek orvosai, hogy a budapesti és vidéki mentőink *évente ezer lúgmérgettet* szállitanak kórházba. Ezzel szemben magában Amszterdamban 1911 óta lúgmérgezési eset egyáltalában nem fordult elő és a müvelt nyugat összes államaiban tiz év alatt sem annyi, mint Budapesten egyetlenegy hónap alatt. Azoknál azonban régóta érvényben van szigoru lúgkötilalom és a háztartásokban lúgpótlókat használnak.

Ennek hatása alatt sikerült 1928-ban kivivni nálunk is egy lúgkorlátozó rendeletet, mire a lúgmérgezések száma már a következő évben is felére szállt alá. Hova-tovább azonban kifürkészték a rendelet gyengéit és ezeken a réseken át továbbra is szivárgott a marólúg az egyes háztartásokba, ugyhogy a mérgezések száma ujból megközelitette az egyezret. Ezen kiván gyökeresen segiteni az uj szigoru rendelkezés.

Érdekes, hogy még életbe sem lépett és üdvös hatását a gyakorlati életben be sem bizonyithatta és máris emelkednek ellene hangok. Sérelmes az iparra és kereskedelemre — mondják — és elvégre az öngyilkosságokat ezzel sem lehet eltüntetni, hisz ott a lépcsőház és a Duna. — Igaz, hogy az öngyilkosságokat nehéz megszüntetni, de a hozzávaló alkalmat nem szabad megkönnyiteni. Ezért feszitenek igenis dróthálót a törvényszékek és rendőrhivatalok lépcsőházaiba is, ezért tartanak fenn mentőállomásokat a Dunán és ezért nem szabad meghagyni a lúgot sem a háztartásokban.

Legnyomósabb ellenérv azonban, hogy nem is öngyilkosokból áll a lúgmérgezettek többsége, hanem *ártatlan gyermekekből*, akik a felnőttek gondatlanságának sajnálatos áldozatai. A mérgezéseknek csaknem fele néhány nap alatt halálosan végződik, a tulélők pedig hosszu, kinos kezelésen mennek keresztül és felgyógyulásuk után is rövidebb életüek, csökkent az egészségük és munkaképességük.

Nemzetünk évi szaporodása 50 ezer lélek. (Románia és Jugoszlávia évi két-kétszázezer, Németország 480 ezer lélekkel szaporodik.) Olyan közömbös-e ha évente ezer egyént veszitünk — *egy egész falu lakosságát?* És mindezt teljesen feleslegesen, minden ok és cél nélkül, tisztára *egy babona áldozatául*. Áldozatként annak a babonának, hogy nagytakaritást, nagymosást ne lehessen másként végezni, hulladékzsirt másként értékesiteni, mint lúg felhasználásával. Bocsásson a kormányzat olcsó áron lúgkőpótlókat a háztartások rendelkezésére, váltsa be méltányosan a szegény gazda elesett disznóját (akár kész szappanadagokkal), akkor a veszedelmes marólúg nálunk is hamarosan el fog tünni a közforgalomból. Ezzel pedig el fog tünni egy csuf szégyenfolt a magyar kultura palástjáról — az, hogy lúgmérgezés dolgában eddigelé mi vezetünk az összes müvelt nemzetek között.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

A nagy örömben, amelyet Erdély egy részének hazatérése keltett mindannyiunkban, senkinek sem szabad megfeledkeznie arról, hogy a maga lehetőségéhez képest nyujtson segitséget azoknak, akik erre rászorulnak. Mint háztartási alkalmazott, arra gondolok, hogy *legalább 50 fillért adjon minden háztartási alkalmazott az „Erdélyért" megindult gyüjtés céljaira.* Ez a szerény összeg egy-egy ember számára nem jelent áldozatot, végeredményben azonban jelentős összegre rughat. Kérem a szerkesztőséget, irja meg lapjában, hogy valamennyi háztartási alkalmazotthoz intézzen ilyen értelmü figyelmeztetést a gazdája. *Leimeiszter Irma*, Ferenc-körut 23.

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

NAPI HIREK

A királyhágómelléki egyházkerület önállósága

Ismeretes, hogy Trianon kettészakitotta a tiszántuli református egyházkerületet is. Igy létesült a román megszállt területen a *királyhágómelléki református egyházkerület.* A magyarországi református zsinat legutóbbi összejövetelén azt az elvi jelentőségü határozatot hozta, hogy amennyiben a megszállt területek felszabadulnak, *az azokon levő református egyházkerületek térjenek vissza az ősi keretek közé.* Az adott esetben tehát a királyhágómelléki református egyházkerületnek ismét be kellene olvadnia a tiszántuli református egyházkerületbe. Ebben a kérdésben *Révész Imre* és *Sulyok István* püspökök Debrecenben hosszabb megbeszélést folytattak. A megbeszélés után *Sulyok István*, a királyhágómelléki református egyházkerület püspöke, nyilatkozatot is tett.

A püspök elmondotta, hogy *mind a királyhágómelléki, mind az erdélyi református egyházkerület ujra a magyarországi zsinat joghatósága alá kerül*, ami természetes folyománya a keletmagyarországi és erdélyi részek visszatérésének. Arról azonban, hogy *a királyhágómelléki és tiszántuli református egyházkerületek területe ujból összeolvadjon, egyelőre aligha lehet szó, miután ennek az összeolvadásnak nagyon sok akadálya van.* Egyébként a tiszántuli református egyházkerület már ma is, több mint ezer egyházközségből áll, a kerületben az egyházközségek számát már nem lehetne növelni. Különben is *szó van a református egyházkerületek területi beosztásának gyökeres átszervezéséről, esetleg uj egyházkerületek létesitéséről.* Ezzel a kérdéssel a református püspökök és főgondnokok októberi értekezlete foglalkozik. Az értekezletet Budapesten tartják meg.

— Mandzsukó követe Budapestre érkezett. Mandzsukó követe, Lü miniszter, hétfőn délben a berlini gyorsvonattal megérkezett Budapestre. A keleti pályaudvaron fogadására megjelent Inoue budapesti japán követ a követség tisztikarával. Lü miniszter, akit a japán követ üdvözölt, hosszasan elbeszélgetett a fogadására megjelentekkel. Lü miniszter az állomásról titkára kiséretében egyenesen a követségre hajtatott.

— Kinevezések. A honvédelmi miniszter dr. *Padrah Sándor* városi I. oszt. aljegyzőt, dr. *Vejtey Ferenc* pénzügyi segédtitkárt, dr. *Gaylhoffer Károly* légügyi fogalmazót, dr. *Csajkovits Endre* pénzügyi segédtitkárt, dr. *Bagi József* birósági jegyzőt és dr. *Mester István* tb. szolgabirót miniszteri segédtitkárokká nevezte ki.

— Kormányzói elismerés. A kormányzó megengedte, hogy Bayer Antal gyógyszertártulajdonosnak öt évtizeden át kifejtett érdemes gyógyszerészeti és közéleti tevékenységéért elismerését tudtul adják.

— Márton Áron püspök: „Szeressétek egymást!" A kolozsvári róm. kat. egyházközség vasárnap ülte meg védőszentjének, Szent Mihály arkangyalnak ünnepét. A szentmisét *Márton Áron* püspök mondta, majd dr. *Sándor Imre* püspöki helynök beszéde után *Márton Áron* püspök megható beszédet mondott. Testvéreim, szeressétek egymást — mondotta. — A kezek, amelyek az elmult években egymásba fonódtak, ne éresszék el egymást. Aki szerencsésebb, ne hagyja az ut szélén társát, akivel eddig együtt menetelt. Az egymásba kulcsolódott kezek szoritsák egymást, hogy továbbra is érezzétek egymás szivének lüktetését és meghalljátok a testvér ki nem mondott szavát, örömét és bánatát.

— A nagyváradi román konzul megkezdte működését. Nagyváradról jelentik: Micu György konzul, aki hosszu éveken át a budapesti konzulátus vezetője volt, ideérkezett és megkezdte működését.

— Kerékpárszentelő ünnepség. A Hősök terén vasárnap délelőtt a kerékpárosok védőszentjük tiszteletére Szent Kristóf-ünnepséget rendeztek. *Grösz József* szombathelyi megyéspüspök a Műcsarnok lépcsőjén felállitott tábori oltárnál csendes misét, *Makray Lajos* prépost-plébános szentbeszédet mondott. Ezután a Hősök emlékművére négy versenyző babérkoszorut helyezett, miközben a püspök a jelenlevőket és járóműveiket megáldotta.

— A mohamedánok Ramazan böjthava csütörtökön kezdődik. Abdul Latif imám vasárnap d. u. 2 órakor a rákoskereszturi mohamedán temetőben az ott nyugvó halottak lelkiüdvéért imát mond.

— Leleplezték Fery Oszkár emléktábláját. Rimaszombatról jelentik: Bensőséges ünnepély keretében leplezték le vasárnap Rimaszécs községben a vörös uralom alatt vértanuhalált halt *Fery Oszkár* altábornagynak, a Magyar Szent Korona országai csendőrségi felügyelőjének szülőházán elhelyezett emléktáblát, amelyet dr. *Soldos Béla* főispán kezdeményezésére állitottak. Az ünnepi beszédet a Fehér Ház bajtársi Egyesület nevében vitéz nemes dr. *Szomor Aurél* ny. tábornok tartotta. „Fery Oszkár emléktáblája — mondotta többi között a szónok — a késői utódoknak is példaként hirdeti, hogyan kell élni és meghalni a hazáért." Dr. Horváth Árpád alispán adta át az emléktáblát Rimaszécs községnek megőrzés végett. Az emlékművet a község nevében *Haluska András* községi biró vette át. Az emlékünnepségen résztvettek az elhunyt Fery Oszkár gyermekei: dr. *Fery Tibor* min. osztálytanácsos és *Fery Oszkár* csendőrfőhadnagy is. A miniszterelnökséget dr. *Traeger Ernő* miniszteri osztályfőnök, a csendőrséget és a honvédséget nagyobb tiszti küldöttség képviselte. A Fehér Ház részéről jelen volt vitéz *Zámbory Gyula* országos elnök, *Chirke Lajos* országos alelnök és *Urbán Zoltán* százados.

— A fővárosi kislakások második csoportja. A főváros magasépitési ügyosztálya elkészitette a kislakásépitési akció második csoportjának, 950 kislakásnak, 2 fürdőnek, 1 orvosi rendelőnek és több üzlethelyiségnek terveit. Az uj lakások a Széll-utcában, Alsó erdősorban, a Szövetség-utcában, a Vágóhid-utca és Nádasdy-utca sarkán, a Gyarmat-utca és Ujvidék-utca sarkán, a Hamzsabégi-ut mentén és a Vágóhid-utcában épülnek. Az összes épitési költségeket 8—8.5 millió pengőben irányozták elő. Az épitéshez csak akkor kezdenek hozzá, ha az összes szükséges anyagokat biztositották.

— Farkas István püspök még mindig gyengélkedik. Miskolcról jelentik: Farkas István református püspök egy teljes hónapja ágyban fekvő beteg. Augusztus végén, amikor a komáromi református gyülésekről visszautazott, szunyogcsipéstől maláriába esett, otthon pedig paratifusz támadt reá. Heteken át 39—41 fokos láz gyötörte és testileg nagyon legyengült. Orvosai remélik, hogy Farkas püspök most már hamarosan felépül és ujból átveheti a tiszáninneni református egyházkerület kormányzását.

— Aranymise. Vasárnap mutatta be aranymiséjét a visszatért Nagyváradon dr. Némethy Gyula prelátus-kanonok, az ottani püspöki papnevelő rektora, akit 50 év előtt szentelt áldozópappá Schlauch Lőrinc nagyváradi biboros-püspök. A jubiláns 46 évet töltött a teológiai tanári katedrán. Nemzedékek kerültek ki a keze alól.

— Hatezernégyszázméteres szabad zuhanás. Moszkvából jelentik: Polowzuki hires szovjetorosz sztratoszféra léggömbrepülő és ejtőernyőugró, ujból világrekordot javitott. Polowzuki főleg arra tesz kisérletet, hogy az emberi szervezet *mily magasságból birja ki az esést*, az ejtőernyő kinyitása nélkül. Most legutóbb 8050 méter magasba szállt és onnan ugrott le a mélybe, ejtőernyőjét azonban csak *a föld szinétől 1650 méter magasságban oldotta ki.* Igy mintegy *6400 métert zuhant szabadon.* Ezzel megjavitotta *az ejtőernyőnélküli esés világrekordját.*

— Az erdélyi reformátusok vezetői Budapesten. Vásárhelyi János püspök, dr. Illés Gyula és Mester Mihály egyházkerületi előadótanácsosok Budapestre érkeztek, hogy az uj helyzetről a kormánnyal és a református egyetemes konventtel tanácskozzanak.

— Sulyos közlekedési balesetek. Egy autótaxi a Soroksári-uton összeütközött egy kétfogatu jegeskocsival. A gépkocsit vezető, *Marcel Nándor* életveszélyesen, a kocsi utasa ifju *Majtek József* hentes sulyosan megsérült. A jegeskocsin ülő *Bodor József* jégkereskedő és felesége könnyebben sebesült meg. A mentők a *Szent István*-kórházba vitték őket. — Egy gépkocsi a József-körúton elütötte *Nagy Imre* szabósegéd feleségét. Életveszélyesen megsérült. — Egy 25-ös villamos a Fiumei-ut és a Festetics-utca sarkán elütött egy *huszévesnek látszó ismeretlen nőt*, aki életveszélyesen megsérült. — Egy 81-es villamos a Széll Kálmán-téren elütötte *Farkas Katót.* Életveszélyesen megsérült.

— Rendőri hirek. Özv. Roth Pálné 63 éves magánzónő az Árpád-utca 7. sz. házban lévő lakásán felakasztotta magát és meghalt. Sulyos idegbajban szenvedett. — Hirtelen meghalt szombaton a Teleki-téren Engel Fülöp 83 éves fajkürti bélyegkereskedő. A rendőrség felhivja hozzátartozóit, hogy jelentkezzenek a főkapitányságon. (II. em. 135.) — Palman Erzsébet 36 éves tisztviselőnő hétfőn a Szent István-park 9. sz. alatti házban lévő lakásán megmérgezte magát. A Rókus-kórházban ápolják.

— Aquincum római dámái a pannoniai provincia vezetőségétől külön fürdőt kaptak, amelynek tiszta alaprajzu romjait az ásatások fel is tárták, bizonyságul, hogy a hires római szépasszonyok még távol gazdag s nagykulturáju hazájuktól is, milyen fontosnak tartották megszokott fürdőzésüket.

Ezeknek a *balneumoknak*, igy nevezték a römaiak fürdőiket, berendezése lényegében a világ minden táján, ahol a római sas hatalma megjelent, ugyanaz volt. A *tepidarium* fogadta a belépőt, ahol történt többnyire a vetkőzés és öltözés is s ennek a helyiségnek langyos hőmérsékletén készitették elő magukat a fürdőzők a *caldarium* használatára. Itt a hőmérséklet sokkal magasabb volt és egy forró s egy hidegvizes medence állott benne. Végül a *frigidariumban* hűtötték le testüket hidegvizes öblitéssel és kenték be tagjaikat csodálatos illatu olajokkal. A fürdőzésnek ezt a kétezer esztendős módját egészség- és szépségápolás szempontjából az orvosok ma is kitünőnek tartják, a test szépségének legjobb s legegészségesebb megőrzését igy érhetjük el. A forró levegő izzasztó hatása megnyitja a bőr finom likacsait és az ömlő veritékkel a legalaposabban kitisztitja a bőr apró pórusait. Ezenfelül a test izzasztása a testsuly egyenletes megtartását is biztositja, megvéd az elhizástól. Ezután a forró fürdő a bőrt a meleg hatására kitágitja s az utána következő hideg medence vize pedig erősen összehuzza, ami által a bőr, illetve a bőr alatti szabályozó izomzat igen finom gimnasztikát végezve, megerősödik, ruganyossá lesz és a hideg-meleg hatására felélénkitett vérkeringéstől petyhüdtsége felfrissül, valósággal megfiatalodik. Ezt tapasztalatból jól ismerték a hires szépségü római asszonyok és ezért ragaszkodtak még a provinciákon is fürdőzésükhöz. Mert a házi kádfürdő, érthetően, ezt a fürdőzést nem pótolhatja. Nekünk, magyaroknak, csodálatos, regeneráló hatásu, kitünő vegyi tartalmu, természetes hévvizforrásokból táplálkozó fürdőnk a székesfőváros tulajdonában s kezelésében levő Szent Gellért Gyógyfürdő. Ez a modern épitkezésü „balneum" ma már az egész világon ismert és igen sokra becsült. A Szent Gellért Gyógyfürdő thermálmedencéi, pompás berendezése nem csupán a betegek gyógyitását és a fáradtak üdülését szolgálják, de kiválóan alkalmas a női szépség ápolására és felfrissitésére. A Szent Gellért Fürdő izzasztó és gőzkamrái, hatalmas forró, langyos és hideg medencéi és zuhanyai nemcsak az egészségnek és testi frisseségnek megőrzését szolgálják, hanem rendkivül finom és éppen különös finomsága miatt gondos ápolásra szoruló női bőr kozmetikáját is. Az ilyen rendszeres fürdőzés a legegészségesebb és legcsodásabb hatásu szépitőszer. Ma már sokan s napról-napra mind többen ismerik fel hölgyeink közül a szokásos, tisztálkodó kádfürdő mellett a thermálfürdők kiválóan szépitő hatását, az izzasztásnak, a különböző hőfoku viznek és zuhanyoknak minden mesterséges kendőzést felülmuló kozmetikáját és testük ápolását a Szent Gellért Gyógyfürdő thermálmedencéiben végzik. A Szent Gellért Gyógyfürdő világhirü thermálosztálya divatbajött a magyar hölgyek között. E tekintetben méltán versenghet a Szent Gellért-fürdővel a Széchenyi gyógyfürdő is, amely a maga kiegyensulyozott renaissance architekturájával is élénken emlékeztet a római thermák fényüző kiképzésére. E fürdő egyre fokozódó forgalma ékes bizonysága annak, hogy hölgyeink a szépség érdekében áldozatra is szivesen készek és hogy a test szépségének szép környezetben hódolhassanak, még a fáradtságtól sem riadnak vissza, hogy fővárosunknak ezt az aránylag távolfekvő fürdőjét fölkeressék.

— Háziasszonyok figyelmébe! A Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetsége az Elektromos Művekkel karöltve főzőtanfolyamokat rendez a IV., Eskü-ut 5. sz. alatti villamos konyhában. A tanfolyamok külön a kezdők és külön a haladók számára 6—6 hétig tartanak. A résztvevők megtanulják a polgári konyha ételeinek elkészitését. A tanfolyamok október 7-én kezdődnek. Jelentkezni lehet a Háziasszonyok Szövetségénél, VIII., Mária-utca 7. sz. alatt és az Elektromos Művek összes bemutató-helyiségében. A tanfolyamokra vonatkozó részletes felvilágositás ugyancsak az emlitett helyeken kapható.

— A külföldön levő román bankjegyekből személyenkint csak 2000 leut szabad Romániába behozni. Nagyobb összeg behozatalára a Nemzeti Bank adhat engedélyt. A Szovjetnek, Bulgáriának és Magyarországnak átadott területekből leut csak az illető országok kibocsátóintézetének vagy kormányának képviselői hozhatnak be Romániába. September 29-től a román posta átvesz a magyar Erdélybe szóló leveleket és táviratokat.

— Házasság. *Schoblik Károly* ny. á. g. százados leányát, *Mártát* (Kassa), eljegyezte *Ferenczi Lajos* Máv. mérnök (Nyiregyháza). (Minden külön értesités helyett.)

Kálmán Ilonka okl. tanitónő, Kálmán Farkas máriagyüdi ref. lelkész leánya, és *Orosz László* (Kajdacsi, Tolna várm.) ref. s. lelkész jegyesek.

Tovább tart a kellemetlen időjárás

A mult hét közepén megindult időrosszabbodás kellemetlen, késő őszies idő kialakulásához vezetett. Igy tehát az elmult szeptember időjárása rendkivül változatos volt. Az 5-től 10-ig, majd 18-tól 25-ig terjedő időszak nagyon meleg volt, mig a többi napon, különösen 14-én és 25-én jóval hidegebb volt az átlagnál. Vasárnap és hétfőn 15 fok fölé nem is emelkedett a hőmérséklet, hétfőn reggelre pedig sok helyen közel fagypontig terjedt a lehülés. Eső mindkét napon csaknem az egész országban hullott. Jelentős csapadékmennyiséget csak a délnyugati és északkeleti megyékből jelentettek.

A mostani rendkivül kellemetlen időjárást a hideg északi és meleg déli levegőtömegek küzdelme okozza. Ez a küzdelem még nem ért véget és igy időjárásunk jobbrafordulására sincs remény. Erősen felhős marad az égbolt, sokfelé kapunk további esőt. A hőmérsékletben sem lesz változás.

Budapesten szeptember 30-án reggel a legalacsonyabb hőmérséklet 8 (normális 10) fok, délben a legerősebb felmelegedés 14 (a normális 20) fok volt. (Előző nap 10 és 15 fok).

Z. A.

*

A Meteorológiai Intézet jelenti: Budapesten hétfőn este 8 órakor a hőmérséklet 12 Celsius fok, a tengerszintre átszámitott légnyomás 763 mm., gyengén emelkedő irányzatu.

Várható időjárás a következő 24 órára: Élénk északnyugati-északi szél. Főként keleten még sok helyen eső. A hőmérséklet alig változik.

*

Vizállás. Duna: Komáromig árad, lejebb apad; közepes vizállásu. Budapest 296, Paks 205, Baja 327, Mohács 378, Rába: Szentgotthárd 2. Dráva: Barcs —38, Drávaszabolcs 78. Tisza: Tiszaujlakig árad, lejebb apad; Tiszafüredig alacsony, lejebb közepes vizállásu. Faluszlatina 57, Visk 30, Tekeháza —6, Tiszaujlak —41, Vásárosnamény —45, Tokaj 166, Tiszafüred 196, Szolnok 260, Csongrád 206, Szeged 250. Szamos: Dés —45, Csenger —23. Bodrog: Bodrogszerdahely 306. Sajó: Bánréve 72. Hernád: Hidasnémeti 27. Körös: Körösszakáll —16, Békés —52. Gyoma 24. Maros: Makó —18. Balaton: Siófok 92. Velencei tó: Agárd 156.

HÁZTARTÁSI ALKALMAZOTTAK részére főzőtanfolyamot rendez a Népmüvelési Bizottság a GÁZMŰVEK VI., Vilmos császár-ut 3. szám alatti I. sz. Mintakonyhájában. Tandij 5 P. Beiratási dij és anyagmegtérítési költség nincs. A tanfolyam időtartama: október 3-tól november 4-ig minden hétfőn és csütörtökön délután 4—7-ig. A tanfolyamon az egyszerű polgári konyha ételeinek tápláló, izletes és takarékos elkészitését tanulják meg a növendékek, különös tekintettel az időszerű élelmiszer megszoritásokra és a gázzal való takarékosságra.

DÉLELŐTTI HÁZTARTÁSI FŐZŐTANFOLYAM cimen háziasszonyok részére uj főzőtanfolyamot nyit a Népmüvelési Bizottság a GÁZMŰVEK VI., Vilmos császár-ut 3. sz. alatti II. Mintakonyhájában. Tandij 3 P. Beiratási dij 1 P. Anyagmegtérités alkalmanként. Legujabb konyhatechnikai eljárások, gyors és olcsó főzés. Gázzal és az élelmiszerekkel való időszerü takarékosság oktatása. A tanfolyam időtartama: október 3-tól november 11-ig minden hétfőn és csütörtökön délelőtt 10—1-ig.

ságúra e gépet szerkesztették. Ugyan ez áll a Schlumberger gépre is. Grün, Offermann-Ziegler és Gegoff gépnél azonban S változtatható és a kihúzást pengék fejezik be; ezért a fésülendő gyapjú hosszúsága nagy határok között mozog.

Vizsgáljuk most a fésülés tökéletességét!

Tudjuk, hogy a fésült szallag annál tisztább, minél több tű és minél sűrűbb tűsorok súrolták a szakálfejnek lehetőleg nagyrészét. Heilmann-féle gépnek terelője nincs, miért is ez a szakálfejnek csak az elejét fésüli jól ki, ami az egész kilógó szakálfejnek (a szabad hosszúságnak), $^1/_4$—$^1/_3$ közt ingadozik, igy tehát a fésűgátat jó messzire kell állítani a fogóktól, azaz K nagy legyen ($^3/_4\,T$) ami által — mert $T = A + K + E$ úgy $E = T - A - K$ — az etetés nagysága s így a munkabírás is csökken.

Heilmann-gépnél a munkabírás fokozása az E növelésével és a K kisebbítésével érhető el, ami csak a fésülés tisztaságának rovására történhetik.

A Heilmann-féle gép tehát csak aránylag kis munkabírás mellett dolgozik tökéletesen. E gép munkabírását már kihúzó szerkezete miatt sem növelhetjük nagyobb mértékben. Grünnél, Offermann-Zieglernél és Gegoffnál a fésülés tökéletesebb, mert az alkalmazott tűsorok száma s e fésűk finomsága nagyobb és terelővel is fel vannak szerelve. Ez utóbbinak hatása következtében a szakálfejnek $^1/_2$ sőt $^3/_4$-e is tökéletesen lesz fésülve, tehát $K = (^1/_2 — ^1/_4)\,T$ s így $E = T - A - K$ nagyobb, ennélfogva a munkabírása is nagyobb.

A gép beállítása és az egyes távolságok változtatása szempontjából is Gegoff gépe a legmegfelelőbb, mert itt egy csavarkulcs segítségével változtatható az összes állítható rész, míg a többi gépeknél excentereket és fogaskerekeket kell cserélni. A használatban levő fésülő gépek közül tehát ez időszerint a *Société Alsacienne* mulhouse-i gyárában készült Gegoff-féle gép a legtökéletesebb, még pedig mind a fésülés tisztasága s nagy munkakibírása, mind a könnyű beállítás szempontjából, egyedül a fésűk nagy száma, illetőleg azok jókarbantartásának tetemes költsége képezi a gép árnyoldalát

SZEMLE

Hollán-pályadíjak odaitélése. Egyesületünk Választmánya 1907. évi 486-ik ülésének határozata szerint, a Hollán-pályadíjakat odaítélő bizottság a bírálat keretébe a Heti Értesítőben megjelent cikkelyeket is bevonta. A bizottság itélete alapján, a folyó évi március 24-én tartott közgyülés, a 400 koronás első Hollán-díjjal *Kertész K.* Róbert *Ceylon építészete* című dolgozatát, a 200 koronás második Hollán-díjjal pedig *Sabathie* Richard *A boltozatalak meghatározása* című cikkelyét jutatmazta. Az előbbi Közlönyünkben, az utóbbi a Heti Értesítőben jelent meg.*) *A szerkesztőség.*

Olaszország tengeri kikötői. Az olasz kikötőket az 1885. évi törvény két csoportba osztja: 1. az első csoportba főként menedékkikötők vagy a hadászat s az állam biztossága szempontjából fontos kikötők; 2. a második csoportba a kereskedelmi kikötők tartoznak. Ez utóbbiak a forgalom nagysága szerint 4 alosztályba sorozvák. A menedékkikötők száma 42, a kereskedelmi kikötőké 319, melyek közül mintegy 200 természetes állapotában levő lapos part, melyen a ki- és berakodás csak bárkákkal történik.

A nagyobb fontosságú kikötők költségeit az állam, a tartomány és a város közösen viselik; a kisebb fontosságuakét pedig csak a tartomány és község, végül a tisztán helyi érdekűekét csak a község. A nagyobb kikötők igazgatását rendesen külön autonom társaság intézi, melyben az állam, az érdekelt városok, kereskedelmi kamarák stb. kiküldöttei vesznek részt. Az állam különben is az összes kikötők építkezésébe és felügyeletébe befoly.

A hajózás 1870 óta egyre nagyobb mértéket ölt Olaszországban. 1904-ben a személyforgalom 1,310.557 emberre emelkedett, az áruforgalom 19,359.001 hajótonnára; ez utóbbiból 13,790.597 *t* a bevitelre és 5,568.404 *t* a kivitelre esik. A kikötőkbe befutó 108.921 hajó és bárka összes befogadó képessége 38,506.365 hajótonnát tett ki 1904-ben, míg 1871-ben a hajók befogadóképessége csak 10,650.000 *t* volt.

A kikötők hullámtörőit eleinte kőhányásból készítették, mely fölé aztán falazatot húztak. A kőhányás külső oldalára hányták a nagyobb kőtuskókat. Később nagy *mesterséges* kőtuskókat hánytak a móló védelmére a nyilt tenger felőli oldalon. De e rendetlenül elhányt kőtuskókat a hullám könnyen kimozdította s ezért később szabályos elhelyezésben, a téglakötés törvénye szerint alkalmazták őket. Újabban a mólónak csak a legalsó részét és a belső magját készítik kőhányásból, a külsejét szabályosan rakott műkövekkel biztosítják. A szabályosan rakott műkövek megengedik, hogy a hullámtörő lejtőit meredekebbre vegyék s ma már majdnem meredeken építik őket.

A kikötő partfalait eleinte fenék nélküli szekrényekben bétonból öntötték. Később egymásra rakott műkövekből állították elő, utóbb légnyomásos úton készítik. Egyes partfalak pilléres szerkezetüek s a pilléreken vasbéton átfödés van.

A kikötő fölszerelései, a hajójavítók, árutárak, darúk, rakodószínek stb. közül említésre méltók a kőszénkirakó készülékek, melyek igen fontos szerepet játszanak, mert Olaszországban nincs kőszén s az évi bevitel mintegy 6 millió tonna. A szénszükséglet csökkentésére újabban a vízierőket kezdik kihasználni, de azért a szénbehozatal növekvőben van.

Az olasz kormány nagy erőfeszítést tesz a kikötők fejlesztésére és megjavítására. 1862-től 1905 jún. 30-ig 444,208.290 lirát fektettek be a kikötőkbe s az 1904. évi törvény még újabb 32,000.000 L befektetést irányzott elő; ez összegben nincs benn az a 12·5 millió líra, melyet Napoli új kikötőmedencéjének létesítésére akarnak fordítani. Ezenkívül a kikötők fejlesztésére *Inglese* mérnök vezetésével bizottságot állítottak össze, mely 150,000.000 líra újabb költséget lát szükségesnek.

Olaszország három legnagyobb kereskedelmi kikötője Genova, Napoli és Venezia.

Genova kikötője 1·5 *km* átmérőjű félköralakú öblöcske, melyet a két végén hullámtörők védnek a nyilt tenger háborgásaitól. A kikötő vízfelszíne 194 *ha*, a rakodóterek nagysága 48·6 *ha*, a kikötői vasútállomások 8 *ha*-t, a hajójavító medencék és tartozékaik 6 *ha*-t foglalnak el úgy, hogy a kikötő területe összesen 256.6 *ha*. A rakodópartok hosszúsága 12·5 *km*. A darúk és emelőkészülékek száma 105. A kikötőbe 1877 óta 59 millió lirát fektettek be, nem számítva ide az 1876-ig befektetett tőkéket, valamint a magánosoknak több millióra menő kikötő-építkezéseit. A kikötői vasútak összes hosszúsága 52·3 *km*.

Genova kikötő forgalma 1874-ben 700.569 *t* volt, 1904-ben már 5,567.290 *t*; az évi emelkedés átlag 175.000 *t*. Az áruk legnagyobb része behozatali, a kivitel aránylag csekély. 1903-ban 4,891.417 *t* volt a behozatal és csak 760.671 *t* a kivitel. Genova főként olaszországi nemzeti forgalmat bonyolít le, az átmenő nemzetközi forgalom csak 5%, mely Svájc felé irányul. Midőn a Gotthard-vasútat megnyitották, remélték, hogy Svájc tengeri forgalmát nagy részben az olasz kikötők bonyolítják le, de e remény nem teljesült. Északi Svájc az Északi-tenger kikötőin, Antverpenen és Rotterdamon át, keleti Svájc pedig Marseillen át közlekedik a tengerrel. A Simplonvasút megnyitásával azonban valószínüleg megnövekedik Genovának Svájc felé irányuló átmenő forgalma.

Genova kikötőjét autonom hatáskörrel fölruházott bizottság igazgatja. Ez a bizottság az állam, Genova, Torino, Milano, Alexandria tartományok, Genova, Sampierdarena városok, továbbá a genovai, milánói, torinói kereskedelmi kamarák, a kikötői vasútak igazgatósága és végül a kikötői munkások egyletének kiküldötteiből áll.

A kikötő további megnagyobbítása *Inglese* mérnök tervei szerint mintegy 60.000 lírába kerül s ekkor Genova 10 millió tonna forgalmat tudna lebonyolítani.

Genova kikötő forgalmának 71%-a a vasútra kerül. A napi vasúti forgalom 1321 vagon. Ha a kikötő forgalma 10 millió tonna lesz, a napi átlagos vasúti forgalom 1980 vagonra emelkedik. Az áruk legnagyobb része, mintegy 80%-a, a genova-sampierdarena-ronco-novi-i vonalon bonyolódik le. De ennek a vonalnak 35 per

*) A bizottság jelentését lásd a Heti Értesítő f. évi 12-ik számában (135—136. lap).

MMÉE Kozl 1907.

mille-es emelkedései vannak. Ez a vasút a forgalmat már is alig tudja lebonyolítani. Ezért az Appenineknek vasúti vonalakkal való újabb áttörését, elektromos vontatást és drótkötélpályákat terveznek. Ezenkívül Milanót Genovával egyenes irányban akarják új vasúttal összekötni, mely egymaga 200 millió lírába kerülne.

Genova emelkedő forgalma Marseille-ét megközelíti, de ez utóbbi kikötőben jóval nagyobb a kiviteli forgalom. A két kikötő 1903. évi forgalmáról a következő táblázat ad összehasonlítást:

	Genova	Marseille
A kikötőbe befutó hajók száma	6.335	8.663
„ „ „ „ tonnatartalma	5,743.520 *t*	7,199.127 *t*
Behozatal:		
Szén	2,493.170 *t*	1,058.775 *t*
Gabona	634.176 „	747.633 „
Egyéb áruk	1,764.131 „	2,576.446 „
	4,891.417 *t*	4,382.854 *t*
Kivitel	760.681 „	2,676.560 „
Behozatal és kivitel együtt	5,652.088 *t*	7,059.414 *t*

Napoli kikötője Capri és Ischia szigetek között elterülő öbölben van. Az 55 *ha* nagyságú előkikötővel együtt a kikötő terjedelme 99 *ha*. A rakodópartok hosszúsága 3·851 *km*. A befektetetés 35·1 millió lírára rúg.

1904-ben a forgalom 1,250.000 *t*-ra emelkedett, belőle 78% a behozatal, 22% a kivitel. Napoli forgalmi háttere csak igen kicsiny. A személyszállító forgalma azonban meglehetősen nagy, mert déli Olaszország kivándorlói legtöbbnyire Napoliban kelnek útra Észak-Amerika felé. 1904-ben 180.000 kivándorló szállt útra és 70.000 jött vissza.

Venezia kikötőjét a hasonnevű laguna foglalja magában, melynek kiterjedése 58.000 *ha*. A laguna medencékkel, csatornákkal, magas fenékhátakkal és szigetekkel van behálózva.

Az árapály játéka Veneziánál mintegy 0·56 *m*, de már 1·37 *m* magasságot és 1·47 *m* mélységet is észleltek a tenger középnívójától számítva.

A hullámok nagyon szaggatják azt a partszegélyt, mely a lagunát a tengertől elválasztja s ezért a veneziaiak költséges partbiztosításokat készítettek. A folyók árvizétől, iszapjától is védik a lagunát s erre a célra a folyókat töltésezték. A laguna a környező 163.000 *ha*-nyi terület lecsapoló árkainak befogadójául is szolgál. E lecsapoló árkok vagy nyíltan, vagy gőzszivattyúk segítségével öntik a vizüket a lagunába. Az édes víz beömlése részben akadályául szolgál, hogy az árapály a lagunába hatolhasson s így a laguna bejáróinak nyíltantartására kedvezőtlen.

A veneziai lagunának három bejárója van: a Lido, a Malamocco és a Chioggia. A veneziai köztársaság idejében a Lido volt a főkikötő, de annyira föliszapolódott, hogy 1725-ben fölhagytak vele s a várostól távolabb fekvő Malamoccó bejárót választották kikötőül. A XIX. század első felében a Malamocco bejárót mólók közé fogták mintegy 8 millió líra költséggel és sikerült 10—15 *m* mélységű kikötőt létesíteni. Az olasz királyság a 80-as évek elején a Lido bejárót próbálta szabályozni mólók segítségével, mivel a Lido közvetetlenül a város mellett van. A Lido mólóiba 1905 elejéig 6,736.370 lírát építettek be. A siker nem maradt el s mintegy 7·2—10 *m*-es mélységeket kaptak s ma már a forgalom legnagyobb része a Lidón s nem a Malamoccón bonyolódik le. A Chioggia bejáró megjavítását még nem foganatosították.

A kikötőktől a városba, a vasúti állomáshoz és a lagunába szakadó hajózócsatornákhoz gondosan fenntartott és kitűzött csatornák vezetnek. Ujabban Veneziában tengermelléki vasúti állomást és kereskedelmi kikötőt létesítettek s azóta a forgalom nagyon föllendült. A kereskedelmi kikötő vízfelszine összesen 127 *ha*. A kikötőpartok hosszúsága 3 *km*.

Eddig a kikötőkbe, csatornákba, lecsapolásokba stb. 158 millió lírát fektettek be s az évi fenntartás 2,715.000 l.

A kikötő forgalma 1907-ben 1,990.000 *t*, melyből 85% bevitel és 15% kivitel. A bevitel 50%-a szén. A kikötő utasok száma évenkint mintegy 45.000.

Venezia forgalma is teljesen csak olasz nemzeti s az átmenő nemzetközi forgalom jelentéktelen. Azonban a forgalom emelkedése várható, mert Venezia kezd iparosvárossá fejlődni, mióta a Cellina hidroelektromos telep 10.000 lóerőt szolgáltat a városnak.

A kikötő áruforgalmának $^3/_5$ része a lagunán Mestré-be átvezető kétvágányú vasúti hídon bonyolódik le. Ujabban még harmadik vágányt is akarnak lefektetni ide s azonkívül a szénszállításra drótkötélpályát készítenek Mestré-ig. (Annales des Ponts et Chaussées, 1905. II. trim.) *Bgd.*

Boroszló városa vízellátásának hibái. Boroszló városa eddig magában véve egyedülálló kísérletet szándékozik végezni abból a célból, hogy a város vízzel való ellátását minden körülmények között biztosítsa. Nevezetesen Boroszló városa vízvezetékét eleinte szűrt Odera-vízzel táplálták, azonban ez ellen közegészségügyi szempontból kifogások merültek fel, minek következtében vízvezetéküket kevésbbé mélyenfekvő földalatti (talaj) vízre bazirozták. A vízvezetéket tápláló földalatti vízről ugyanis abban a hiedelemben voltak, hogy azt a vizet folytonos áramlásba levő vízréteg szolgáltatja. Ebben a föltevésben azonban csalódtak, mert a vízvezeték elkészülte után rájöttek arra, hogy a vizet a vízvezetékükhöz földalatti medencéből nyerték, mely azonban most, már a nagy igénybevétel folytán, nem győzte a vizet adni, s a víz elapadt. A város szorultságában megint a régi módon az Odera szűrt vizével pótolta a hiányzó vizet. Ezzel az eljárással ugyan ideig-óráig segített magán, végleges megoldásnak azonban nem tekintette, hanem geológiai vizsgálat után eleinte ártézi kutakat próbáltak fúrni 80—120 *m* mélységbe. Kaptak is vizet, hanem az klórtartalmú lévén, a vízvezeték táplálására alkalmas nem volt. A mélyebb rétegek vízhozamát nem ismerték, s így felhagytak a kísérleteknek ily irányú továbbfejlesztésével. (Nálunk az Alföldön 80—90 *m* tengerszínfeletti terepszínmagasság között 80—120 *m* mélyen az első vizet szolgáltató réteget találjuk. Ezt a réteget azonban nem szeretik, mert rendszerint erősen homokol, s így könnyen eltömi a csövet. Az alsóbb rétegekben egész 400 *m* mélységig ismerjük a víz szolgáltató rétegeket, amelyek vízhozama nagyobb, mint az első rétegé, s így nálunk azokat jobban is veszik igénybe.)

Igy Boroszló városa sem a felszínről, sem pedig a mélyenfekvő rétegből vizet nem kaphatott. A vízvezetékhez szükséges víz beszerzését oly módon tervezi megoldani, hogy a földalatti tavakat mesterségesen vízzel táplálja, vagyis a tavat az eredeti állapotba visszahelyezi. Amidőn ugyanis a medence eredeti állapotában meg volt töltve vízzel, a városnak állandó jó vize volt, s esetleges oxidáció folytán az egészségre káros vegyületek nem keletkezhettek. A medence kiürültével azonban már káros hatásokat észleltek, s a vizet később vastól és mangántól megtisztítani kellett.

A medence állandó megtöltését oly módon gondolják elérhetni, hogy a medence vízgyüjtő területén csörgedeztető öntözést rendeznek be; így az öntözés által a víz a medencébe beszivárog s ha kellő mennyiségű vízzel öntöznek, a medencék állandóan megtöltve tarthatják, vagyis mesterségesen szűrt víz áll rendelkezésükre még abban az esetben is, ha belőle a vízvezetéket állandóan táplálnák.

Ebből a célból a medencének vízgyüjtő területén öntözést rendeznének be, s egyúttal a területen a víz szűrését elősegítő növényeket tenyésztenének.

A vízmedencét először megtölteni ugyan időt vesz igénybe, mindazonáltal ha egyszer sikerül azt elérni, továbbá azt, hogy vízvétel után is a medence megtöltve tartható, a város vízellátásának kérdését ily módon megoldották.

Akárhogy is sikerül majd nekik a kérdést megoldani, ezt a tanulmányt az új vízvezetékek tervezésénél figyelembe lehet majd venni. A tanulmányozás költségét ugyan Boroszló város fizeti meg, vigasztalhatja azonban a várost az a tudat, hogy ezt az áldozatot saját hasznukon kívül a közjóért is hozzák.

Zeitschrift für die gesamte Wasserwirtschaft. 1907. 6. füzet. *K. J.*

A Viktória-esések vízierejének kihasználása. Délafrikában hatalmas vízerőmű építését tervezik, mely berendezésében és méreteiben a világhírű Niagara-teleppel fog vetélkedni. Az ebből a célból alakult Victoria Falls Electric Power Company Limited ezzel a művel akarja a transsváli bányavidéket a szükséges energiával ellátni. Ez a bányavidék az utóbbi években átlag 280.000 lóerőt használt fel, amely energiát a jövőben az új villamos telep fogja szolgáltatni. Emellett Johannesburgban egy 24.000 lóerejű gőzturbina-művet állítanak fel, amely 50 *km* sugarú körterületen fog elektromos energiát szétosztani. A nagy telepet közvetetlenül a vízesések alá építik még pedig 250.000 lóerőszolgáltatásra. Egyelőre azonban tíz turbinát állítanak föl, melyek egyenkint 5000 lóerőt fognak produkálni. Nagy nehézséget okoz az energiának átvitele, minthogy itt közel 1000 *km* távolságokba való elvezetésről van szó; ily távolságokra eddig elektromos energiát még nem vittek át. Az építkezésre nagy előny, hogy a vasút Fokvárosból most már egészen a vízesésekig vezet és így az építési anyagot, a gépeket, stb. nehézség nélkül lehet szállítani.

(Zeitschrift des Vereins deutscher Ingenieure 1907, 11.) *N. T.*

Hónyomás. *Perrot* svájci mérnök alapos kísérleteket és számításokat tett a hónyomásra nézve, amelyet rendesen túlcsekélyre becsülnek. Ha erős hóesés után váltakozva olvadás és fagy áll be, majd pedig újra hóesés következik, amiként ez az idei télen is történt, akkor a tetőn hó és jégrétegekből álló sűrű takaró keletkezik. Perrot ily takarónak súlyát több helyen megvizsgálta és köbméterenkint 575—600 *kg* súlyúnak találta. 60—80 *cm* magas hótakarónál tehát 360—480 *kg*/*m*² a tető vízszintes vetületére, holott ezt rendesen csak 70—80 *kg*/*m*²-re számítják. Figyelembe kell azonban venni, hogy a végzett számítások az elmult igen erős tél adataiból erednek és így az eredmények maximálisaknak tekinthetők.

(Schweizerische Bauzeitung.) *N. T.*

A t e l i e r fot

Kertész K. Róbert

rövid

Budtechnikai. 588. l.
592. l.

Kastén Róbert

lásd

Révai XX. 471. l.

Kertész K. Róbert

írod

=

Képzőművészet

1933. 10–11. l. (Kertész K. Róbert államtitkár nyilatkozata a művészeti ügyosztály aktuális programjáról.)

Kertész K. Róbert

Bpest. Nemzeti Hősök Országos Emlékköve, Hősök-tere (Ezred-éves emlék előtt)

Liber Bpest. szokrai

359.

Kertész K. Róbert

írod

Képzőművészet 1929.

156. l. (Fordulat a külföldi kiállítások ügyében.)

Kertész K. Róbert

A vall. és közokt.
minisztér a képzőmű-
vészeti tanács ügyveze-
elnökévé nevezte ki.

Magyar Iparművészet

1923, 55. l.

IV. KÖTET 1926

10 szövegábrával és 21 s

BUDAPEST,
MAGYAR MÉRNÖK- ÉS
(IV. REÁLTANODA-U

Kertész K. Róbert

Erod

Bierbauer Virgil dr.

A Nemzetközi Épitészeti Kiállitás Budapesten

Magyar Müvészet

1930. 551. l.

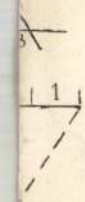
1

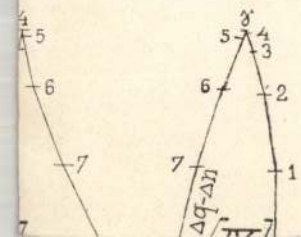
5
6
7
5
4
3
6
2
7
1
Δq-Δn

KERTÉSZ *K. Róbert*, építész és építészeti író, államtitkár, * 1876, a kultuszminisztérium művészeti osztályának több mint 10 éven át volt vezetője. Fiatalabb éveiben hosszabb tanulmányutat tett Kelet-Ázsiában s ez útjáról több művet bocsátott közre (India, Kína és Japán építészete, Képek Ázsia keletéről; Japán művészete, Ceylon építészete). Megírta a Technika vívmányai című munka építészeti részét és Sváb Gyulával együtt kiadta a Magyar Parasztház című publikációt. Mint tervező is tevékeny működést fejt ki; legjelentékenyebb műve (Sváb Gyula társaságában) a premontreiek barokk formában épült gödöllői gimnáziuma.

K. Gy. I. 546 l

czad balra, állva. Jobbról elválasztott
fésüli, bajusza hosszú s körszakála
atját s baljával oldalán lógó dísz-
markolatát fogja. Csomóra kötött
inóros, s vállra vetett mentéjé, melynek köto-
allérú s szegésű. Feliratai a kép a-

y Lipót

rökös ura,

nja, val. bel. titkos tanácsos, s arany Kulcsos s.a.t. (s.a.t.)

: „Gf. Nádasdy Lipót"

ma"

érek Pesten 1867"

tartatik."

nagysága 26.9 c/m.

hinai papiroson.)

Kertész K. Róbert

cód
2

Györgyi Dénes: A gr. Klebelsberg Kunó emlékkiállítás a Műtsarnokban. Képzőmű-vészet 1933. 58. sz.

15 kr.
sötétbarna

25 kr.
sötétibolya

Ujság 1 kr.
élénkpiros

Kertész K. Róbert

Lásd
2

Magyar Építőművészet
1907. 10 sz. 18. l.

Kertész Róbert

A KORONÁZÁSI ÜNNEPI DÍSZÍTÉSEKET ismerteti az Innen Dekoration augusztusi száma. Tizenkét művészi kép eleveníti föl a december 30-iki nemzeti ünnep csodás látványát, mindegyik egy-egy érdekes jelenete a koronázás szertartásának úgy elénk állítva, hogy érvényesüljön a díszes keret, amelyet művészeink akkoriban néhány rövid hét alatt

1917

Magyar Iparművészet

1917. 208 l.

teremtettek. Örvendünk, hogy a legelőkelőbb német művészi folyóiratok egyike oly behatóan és meleg rokonérzéssel méltatja felejthetetlen ünnepünk történelmi és művészi vonatkozásait.

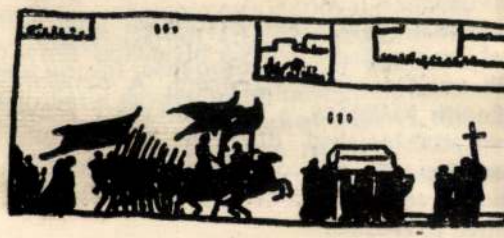

Haranghy Jenő: Fejléc. E. Haranghy: Buchsc

A FELFEDEZETT MAGYARORSZÁ
Aug. Lux: Ungarn. Eine mitteleurop
Entdeckung.) Nem nagyon barátságos
de igen szimpatikus tartalom. Pillanatfelv
egy jószemű és jóhiszemű idegennek
gyar föld szépségeiről, népéről, művész
kultúrájáról, viseletekről, úri és paraszt
tusokról, régi városépítőkről, történel
büszke dátumairól, mindenről, amit az
jövő idegennek érdemes tudomásul
megszeretni, felköszönteni. Pillanatfelvé
amelyek néha elmosódó látteret, ködös fá
egy kicsit az igazság rovására menő
gően édeskés tónust kapnak. Lux a ném
osztrák művészeti és iparművészeti sz
gek népszerű ismertetése körül jó névr
szert, aki, ha kell, verekedni is tud a m
meggyőződéséért, mint a Wagner O
szóló nagy könyve bizonyítja, ha kell, a l
litásig menő népszerűséggel tudja magya
a virágtartók és lámpaernyők szerepét

Kertész K. Rólel

amit a XII. építészkongresszus elnöksége a Royal Institute Of British Architects hivatalos levelező tagjává választott 1931-ben.

MMÉE Közl., 1932. 47. l.

1938
Szalon

vizsgálat köréből 117
Válogatott fejezetek a gazdasági matematika köréből . . 152
Válogatott fejezetek a kőzettanból 109
Válogatott fejezetek a magánjog köréből I. r. 151
Válogatott fejezetek a mechanikai mérések köréből . . . 110
Villamos vasutak 110
Vízépítéstan I. f. 113
Vízépítéstan II. f. 113
Vízépítéstan III. f. 113
Vízépítéstani enciklopédia (Rohringer) 151
Vízépítési enciklopédia (Szily) 113
Vízépítéstani szemináriumi gyakorlatok 113
Vízfestés 110

Kertész K. Róbert

ÉPÍTÉSZMÉ

Kertész K. Róbert, okl. é
tagja, az Országos Képzőművész
ságának, az Országos Középítés
csának tagja, a Corvin-koszorú
lovagja, a II. oszt. polgári hadi
jelvény és csillag, az olasz ki
és csillagának, a svéd kir. Ész
és csillagának, a norvég királyi
nek, a spanyol kir. Merito Civil-
kir. II. Lipót-rend nagy tiszti k
építőművészete" című tárgykör m
erősíttetett a volt M. Kir. József-M
József Nádor Műegyetemen 1936. m

pja.

atok nem tartatnak.

Programmja, A
m. kir. József nádor
műszaki és gazdaságtud-
egyetem — az 1937/38
tanévi első félévre. 52 l.

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

1875—1932

Nagy fényesség aludt ki Magyarországon... A nemzeti kataklizmánkat követő korszaknak tíz válságos esztendejében égiektől nyert felsőbbséges szellemi erőivel, cselekvő hazaszeretetének konkrét pozitivizmusával Klebelsberg Kuno gróf volt a megrendíthetetlen igenlő válasz arra a kérdésre, hogy nemzeti művelődésünket, nemzeti életünknek ezt a döntő jelentőségű tényezőjét Trianon ellenére is érintetlen épségben bírja-e fenntartani ez a szenvedő ország.

Klebelsberg Kuno gróf tízéves, megállást nem ismerő, mindig átgondolt célkitűzést követő, tervszerű munkássága, az ő egységes és monumentális kultúrprogrammjának megvalósítását jelenti.

Ez a programm a legalsóbbfokú népoktatástól az egyetemekig felöleli az oktatási ügyeket, magában foglalja az alföldi ötezer iskolaegység megépítését, a középfokú iskoláztatás reformjait, a debreceni egyetemi építkezések nagyszabású befejezését, a pozsonyi és kolozsvári hajléktalanná vált egyetemek új elhelyezését Pécsett és Szegeden. A közgyüjteményeket magában összesítő, széleskörű autonómiával felruházott gyüjteményegyetemet megszervezte, belékapcsolva az általa megmentett Tudományos Akadémiát, az általa létesített svábhegyi Csillagvizsgálót és az Országos Levéltárat, melynek építkezését ő fejezte be és ékesítette fel a képző- és iparművészetek minden eszközével. A tudományok világában az Országos Természettudományi Tanács megalakítása és a tudományos kutatás minden újkori eszközével felruházott tihanyi Élettani Intézet maradandó alkotásai. A tudományos és művészeti továbbképzés és a nyugati kultúrkapcsolatok biztosítására megalapította a bécsi, berlini és római Collegium Hungaricumokat és műemlékbecsű palotákban adott otthont ez intézményeknek. A Corvin-rend alapításával a tudomány, irodalom és művészet kiválóságainak legfelsőbb, méltó elismertetését rendszeresítette. Igazi, megértő nagy mecenása volt az architektúrának. Műtörténeti abszolút tudása, világlátottsága és kifinomult nemes ízlése voltak e tekintetben biztos irányítói. A szegedi Fogadalmi Székesegyház előtt kialakított tér az ő legsajátabb városrendezési elgondolásának szülötte. Nagyszerű, a magyar közéletben ritka szép összefogása az erőknek érvényesült itt, amikor az állam, Szeged városa és a csanádi püspökség egységbe kovácsolták terveiket, hogy közös akarással valóban nagyot és maradandót alkossanak. Klebelsberg gróf szuggesztív erejével legyőzte a széthúzás tényezőit és jól megválasztott munkatársa, Rerrich Béla építőművész zsenialitásával sikerült is monumentális egységben és művészi harmoniában összeforrasztani azt, ami részletekben megvalósítva kicsinyes, kevésbbé kielégítő és amellett költségesebb is lett volna. A tevékeny munkáskezek ezrei nyertek itt kereseti alkalmat, éppen úgy, mint a tiszaparti klinikák sorozatos emelésénél. A debreceni egyetem központi épülete előtt kialakított tér elrendezése is az ő egyéni meglátásának és biztos elgondolásának eredménye, amellyel Debrecen városrendezésének egy igen jelentős tényezőjét fektette le. Ő hozta létre a Ferenc József emléktemplom művét és műtörténeti nagy tudása szuggesztív erejével hatott közre ez alkotásnál.

Nagy képzőművészeti alkotások egész sora áll Klebelsberg gróf tízéves kultuszminiszterségének útja mentén. Az Országos Levéltár Dudits-falfestménysorozata a nemzet kultúrtörténetét adja, Nemessányi-Kontulyé a szegedi egyetemi épületben a magyar irodalom és költészet apoteózisát, — Nyilassy triptichonja a Néprajzi Intézetben színpompás foglalata a népművészet szépségének, Vaszaryé Tihanyban a szabad elgondolás magas szárnyalása. Zala Csernoch-síremléke az esztergomi székesegyházban a plasztikai Grand Art-ban éppúgy kimagasló alkotása marad művészettörténetünknek, mint Stróbl Alajos Kormányzó-szobra, Róna gödöllői Kálmán királyi herceg lovasszobra, Pásztor tihanyi alkotásai, testnevelési főiskolai szobrai és «Ad Astra»-ja, a Füredi—Lechner-féle Jókai-síremlék, vagy a debreceni négy református nagyság emlékműve. Klebelsberg gróf mindig termékeny fantáziája alkotta meg a szegedi tér árkádjai alatt a Nemzeti Emlékesarnokot, amelynek ötvennél több sikerült emlékműve hirdeti márványban, kőben, bronzban, vasban, majolikában és pirogránitban nemzeti nagyságaink el nem múló emlékezetét. Művészeti politikájának egyik sarkalatos pontja volt képzőművészetünk diadalmas felvonultatása a világ kultúrcentrumaiban és ezért

Kertész K. Róbert

harmincnál több külföldi kiállításon mutatta be nemzeti művészetünk jeles alkotásait, Stockholmtól Rómáig és Barcelonától Varsóig, az Oceánon túl az Egyesült Államokban és Kanadában.

Klebelsberg gróf a historikus féltő gondozásába vette megfogyatkozott, de nemzeti multunkat így is fényesen igazoló műemlékeink sorsát is. Legsajátabb kezdeményezésével állíttatta helyre a budavári Dominikánus-tornyot. Az ócsai, egri, visegrádi, feldebrői műemlékek neki köszönhetik restaurálásukat. Kezdeményezte a műemlékek topografikus felvételét és folyamatba helyezte ezt a munkálatot az egri műkincsekre. A műemlékirodalom gyarapítását a budai Szent Anna-templom monografiájával, a Magyar Kastélyok és a Budapest Műemlékei című művekkel szolgálta. A Nemzeti Múzeum évtizedek óta elhanyagolt palotáját, a fővárosnak ezt a neoklasszikus, európai vonatkozásban is elsőrendű építőművészeti remekművét Lechner Jenő segítségével abba a fénybe helyezte, ami a nagy építtető nádornak és az alkotó Pollácknak elképzelése volt.

A nemzeti zeneművészet fejlődésének serkentésére megszervezte és állandósította azokat a nagyszabású zenei pályázatokat, melyeknek első nagy művészi eredménye Dohnányi Szegedi Miséje volt, amelyet az ugyanesak általa, annyi szakszerű hozzáértéssel és meleg szeretettel megépített, Európa második legnagyobb orgonáján mutattak be Szegeden, a Fogadalmi templom felszentelési ünnepélyén.

Az állami színházak gondozásában fáradhatatlan volt. A mostoha viszonyok dacára is fenntartotta Operaházunk európai hírnevét. Nemzeti Színházunk a Magyar Passió nyilttéri előadásában érte el legmagasabb művészi teljesítményét.

Külföldi útjai során Bécs, Berlin, Stockholm, Róma, Varsó voltak azok a nagy állomások, ahol a magyar nemzeti kultúrát hirdette és ismertette és apostoli szava lángoló erejével barátokat szereztek művelődési ügyünknek és magára hagyatott nemzetünknek.

A magyar iparművészet és annak művelői is csak hálás kegyelettel emlékezhetnek meg Klebelsberg Kuno grófról. Amikor a Régi Műcsarnok épületét felszabadította és annak első emeletén az új képcsarnokot helyezte el, ugyanakkor e palota földszintjén az Iparművészeti Társulatnak adott örökös otthont. Állandó érdeklődéssel kísérte a fejlődő magyar iparművészet ügyét. Az Iparművészeti Iskolát átszervezte és ötvenéves fennállását ünneppé avatta. Számos külföldi iparművészeti kiállításokon való részvételünkkel lehetővé tette a külföldi kapcsolatok felvételét e téren is és iparművészetünk magas szintjének elismertetését. Herenddel a Magyar Szüret, a Zsolnay gyárral a Magyar Munka porcellánjait készíttette el Lux és Pásztor kisplasztikái után. A régi magyar hímzés-művészetet feltámasztotta az Izabella Háziipar Egyesület által remekbe készített egyetemi, múzeumi és levéltári terítőkkel és a szegedi, pécsi és gödöllői egyházi ruhákkal. Megszervezte a Magyar Művészeti Sorsjátékot, mint állandó intézményt, mely évenként jelentékeny vásárlásokat biztosít képző- és iparművészeinknek.

Négy hatalmas kötetben vannak összefoglalva publicisztikai írásművei, amelyek nem puszta szavak, hanem az ő cselekedeteinek és alkotásainak magyarázatát és ismertetését adják.

... és mégis milyen kevesen ismerték őt.

Klebelsberg grófot majd a Történelem állítja piedesztálra. Amikor alkotásainak eredményességét, gyümölcseit az egész nemzet megérti, — élvezi. Mert az igazi kultúrpolitikus nemzedékekre előre alkot.

Amikor egy nagy fény, amelybe belenézhettünk sokáig, kialszik, utána lehúnyt szemünkben is még hosszan ott ég a fény visszképe. A magyar kultúra égboltozatja hirtelen elhomályosult, amikor Klebelsberg Kuno gróf napja kialudt; de a nagy emlékezésben, a nemzet történetében még sokáig, igen sokáig ott lángol ennek a megszűnt fényességnek a ragyogása.

Élni fog maradandó alkotásaiban ...

KERTÉSZ K. RÓBERT

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1932. 7–8. szám

Kertész K. Róbert

arch. repr.

Lex Magy Társ

39. tábl.

Neue Folge. I. Band.

Die Stadt Halle und der Saalkreis

bearbeitet von

Gustav Schönermark,
Architekt.

IV. Lieferung. Preis 1,50 Mark.

Halle a. d. S.
Verlag von Otto Hendel.
1885.

Kertész K. Róbert

építész

l.

Lex Magyarország

287. o. l.

S GÁBOR

S LÉCGYÁR LERAKATA

DAPEST

rd-ucca 6	Telefon: 37-0-05
i-ucca 50	„ 34-4-58
-ucca 15	„ 11-3-40
iroly-u. 15	
körut 48	Tel. hivó: 52-9-53
pád-út 98	Tel. hivó: 95-0-01

központi iroda:

ngeri-u. 3 Telefon: 94-2-12

Kerlész K. Róbert

l.

Révai XXI. 503. l.

Kertész K. Róbert

irod

Magyar Iparművészet

1916. 212, 213. l.

(A nemzeti építő-
művészetről.)

nc meggyilkolása a hajóhidon 1848
ordung des k. Komissärs Grafen v.
s ugyanez olasz, német és szláv

849-ben. Jelzés nélkül.- 48 x 34 cm.

849-ben. Jelzés nélkül 1849.-Főv.

áj.13-án 1849. Jelz-"Lith.A.F.Wal-
i II. L. melléklete. - Főv.Muz.lt...

849: "A bécsi kapu bevétele május

Kertész K. Róbert

wód

Z

Jánformtörekv. 42. l.

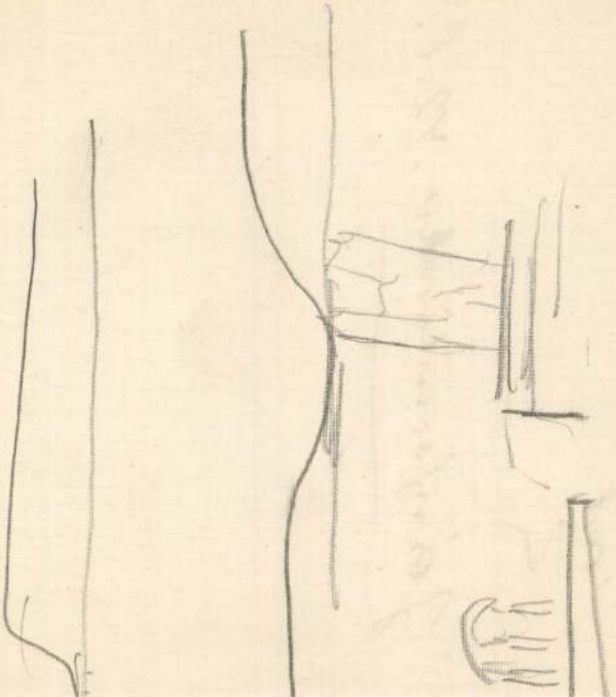

Kertész K. Róbert

inód

Magyar Iparmúvészet

1930. 9. sz.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután $^1/_2$6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Kertész K. Róbert

wód

Ki - Kicsoda?

417. l.

NYOMTATVÁNY

Budapest

úrnak

Kertész K. Róbert

plakettje 1925.
Bérán Lajóstól.
Repr.
Hu Pr magyarém

XX VI. tábla

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezek
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mil
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hiveim
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz.
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomiá
sok ezer embertársamon, joggal kérhete
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszm
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sze

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda, Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Kertész K. Róbert

a magyar művészetek ügyeinek vezetője.

Külön fejezetet szentelünk kiváló kartársunk személyét és általa karunkat ért ama kitüntető ténynek, hogy a kultuszminiszter *Kertész K.* Róbert építőművész, miniszteri tanácsost a művészeti osztály vezetésével bízta meg, ahol nemcsak az építőművészet, hanem a képzőművészet, zene, színművészet, iparművészet egész magyar kultúrmunkájának összes szálai egyesülnek és céltudatos irányításukat nyerik. Jelentős sikert jelent ez a kinevezés karunknak, mivel jeles kartársunk eddigi nagystílű és szélesmederben mozgó munkásságával tanujelét adta annak, hogy az építész, aki élénken kapcsolódik az összes művészetek szellemi tevékenységébe, alkalmas arra, hogy az egész művészeti kultúrát irányító kezeire, szellemi gondjaira bizzák. Amilyen örömmel üdvözöltük annakidején a Közmunkák Tanácsa élén végre az erőskezű és nagytudású szakembert, a mérnököt, olyan örömmel vesszük *Kertész K.* Róbertnek, az építésznek kinevezését egy olyan állásra, ahol nem kevesebb jelentősége van a tágabb értelemben vett szaktudásnak, s ahol eddig — elismerjük, kiváló egyéniségek által képviselve — kizárólag jurátus készültségű elméknek adatott meg a vezetőszerepet. Noha nem olyan természetű térfoglalás ez, amely az építészkar számára későbbre is biztosítható volna, mégis nagyjelentőségű mozzanata kari életünknek, mert meggyőződésünk szerint alkalmat fog nyújtani annak az igazolására, hogy a művészegyéniségek között az anyaművészet művelőjének, az építőművésznek a technikus-kari tevékenységében gyökerező szellemi tulajdonságai, ezek között a következetesen tárgyilagos fegyelmezett gondolkodás lesznek azok a tényezők, amelyek őt mint szervezőt, mint irányító elmét, mint a céltudatos munkának kitervelőjét a többi művészi munkásság egész birodalmának vezetésére kiválóan alkalmassá teszik.

E reményünk annál indokoltabb, mert olyan kartársunkról van szó, aki eddigi munkásságával feljogosít erre, és akinek erős kezében az államgépezet egy technikus szervének szellemi nívóját magas színvonalra láttuk már emelkedni.

A művészeti osztály élén a fentemlített kari szempontoktól függetlenül is örömmel üdvözöljük Kertészt abban a hitben, hogy oda is az eddiginél pezsgőbb élet, erős nemzeti szellem, öntudatos magyar kultúrtevékenység csiráit fogja elültetni.

Kertész K. Róbert új pozícióját nagy és eszményi légkörben mozgó munkássággal érdemelte ki. Két évtizede ott látjuk őt minden jelentősebb művészeti mozgalmunk élén, nagy lüktető forrongások lázas cselekvői között és kari életünk minden munkájában.

Működését a műegyetemen kezdette, ahol Czigler tanár asszistense, majd adjunktusa volt. Földkörüli nagy utazásából, ahol főleg a keletázsiai művészetet tanulmányozta, hazatérve érte őt Apponyi kitüntető bizalma, aki a már akkor feltűnt széleslátókörű, európai műveltségű egyéniséget méltatta benne, mikor a kultusztárca műszaki adminisztrációjának élére állította. Hogy e munkakörben mit alkotott, Közlönyünk olvasói előtt felesleges részletezni. Az elemi népiskolák nagyszabású és a nemzeti építőművészet szempontjából is jelentős építési akciója, a pozsonyi egyetem elhelyezésének ügye, a tervezett tüdőbetegszanatóriumok sajnos meg nem valósult nagy koncepciója, a Nemzeti Színház magasnívójú tervpályázata csak kiszakított példái széleskörű működésének. Mint osztályvezető, tagja volt a legkülönbözőbb országos művészeti és műszaki bizottságoknak, ahol mindenütt irányító, megtermékenyítő szerepet játszott. Előadója volt a Képzőművészeti Tanács művészeti osztályának, a Turáni Társaság művészeti szakosztályának stb. Egyletünkben is mindig vezetőszerepet játszott, kivált az építészkarban, ahol körülötte csoportosult a szakosztályok életét egy évtizeden át tartalommal betöltő nagy építészgárda. Az építész szakosztály elnöke volt, majd Egyletünk alelnöke lett. Társadalmi téren is mindenütt kiváló szerephez juttatta nagy készültsége, finom ízlése és szeretetreméltó egyénisége. Még ifjú korában nagy lelkesedéssel állott a népművészet kincseit összegyűjtők lelkes táborába. Egyletünk kiadásában megjelent nagy művében vannak eredményei letéve. A nemzeti gondolatot előadásokkal, irodalmi működéssel és közéleti szereplésével is szolgálta. Jelenleg is elnöke a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége építészi szakosztályának. Erős aktivitására jellemző, hogy a szabadság-téri hatalmas szobrokat a területvédelmi eszme szolgálatában rövid egy hónap alatt érlelte ezer nehézségek között gondolatból valósággá. A kommün bukása után a nagy nemzetvédelmi szervezkedések élén látjuk kibontakozni, miután tevékeny részt vett az átkos korszak megbuktatására irányuló hazafias és kockázatos munkában. Alelnöke volt akkor a kormányhatalmat magához ragadó pártnak, de politikai babérokra nem pályázott, a csendes munka idejének biztosítását megérve, szerényen visszavonult arra a munkatérre, ahol korábban is szolgálta a nemzeti kultúrát.

Művészi munkássága főleg a műtörténeti irodalom és a művészi közélet terén bontakozott ki. Japán művészetéről, Ceylon építőművészetéről stb. írt munkái révén a műegyetem Keletázsia művészetének magántanárává habilitálta; ismeretes nagy polémiája is Wagner Ottóval, a nemzeti építőművészet kérdéséről. Egyik legnagyobbszerű működése IV. Károly király koronázásának nagystílű művészi munkája volt, amelyet — mint a művészi bizottság előadója — egészében ő szervezett meg és irányított. Erről egy vaskos szakmunkát is írt, hogy megörökítse e példátlan technikus- és művészi teljesítmény történetét. Legutóbb a Margitsziget kertművészeti rendezési tervpályázat I. díjával tűnt ki, amellyel számos korábbi építőművészi pályadíját koronázta. Résztvett az Erzsébet-szobor-pályázatok, a kassai Rákóczi-epitáfium, a miskolci, a székesfehérvári városszabályozási és más nagyszabású tervpályázatok elbírálásában, sokoldalúságára jellemző az 1904. évben rendezett keletázsiai-, a bécsi vadászati kiállítás és a bécsi nemzetközi építészkiállítás rendezésében való részvétele. Jelenleg a Műemlékek Országos Bizottságának elnökhelyettese, amely bizottságnak mint a kommün bukása után volt miniszteri biztosa, gazdag programmot adott s a nagy nemzetvédelmi munkában való szerepének széles alapjait fektette le. Pártatlan és elfogulatlan jelleme, nagy akaratereje, határozott és mégis szeretetreméltó egyénisége, önzetlensége, nagy hazaszeretete, széleskörű tudása és nemes ízlése biztosítékai még annak, hogy a magyar művészeti kultúra olyan kezekbe került, aminőben nemcsak mi technikusok kívántuk látni, de aminőben — hisszük — bizalommal fogja majd látni ezután az egész magyar társadalom is.

Kertészt a kultuszminisztérium eddig általa vezetett műszaki osztályának éléről sem látjuk fájdalommal távozni, mert ott erős szellemet gyökereztetett meg, és olyan utódokat nevelt, akik biztosítják a jól megindított gépezet egyöntetű továbbműködését. Helyét az osztály élén *Schwáb* Gyula építőművész, miniszteri tanácsos — eddigi helyettese — foglalja el, kinek közismert működése, számos művészi sikere biztosítják azt, hogy ebben az osztályban a Kertész által meghonosított szellem mellett az általa megszabott művészeti színvonal továbbra is csorbítatlanul fennmarad.

MMÉE közl. 1922

SZEMLE

Angol kisérletek a vasúti hidak mozgóterhelésből származó lökések-okozta igénybevételének megállapítására. (*Der Bauingenieur* 1922. 2. füzet.) Ezidőszerint vashidaink tervezéseinél alapul a szilárdságtani intezetben végzett kísérletek és a statikai számítások szolgálnak. Szakkörökben már ismételten utaltak arra, hogy az ezekből levont következtetések nyomán épített szerkezetek különösen a lökések hatásából eredő tényleges igénybeveteleket, illetőleg feltevéseinknek meg nem felelnek. Ez a kétségkívül nehéz feladat csakis meglevő hidakon forgalom közben végzett kísérletek, illetve megfigyelések útján volna csak megoldható. Jogosan követelik a szakemberek, hogy a lökések behatását körültekintő és terjedelmes feszültségmérésekkel kell pontosabban megállapítani. Angliában és Amerikában a lökések (Impact) okozta igénybevételtöbbleteket a következő képlettel veszik figyelembe:

$$J = \frac{300}{300 + L}$$

amelyben L a nyílás nagyságát jelzi. Az eredmény kis nyílásokra nem kielégítő, nagy nyílásokra pedig túlzott.

A kísérletekhez a *Fereday—Palmer*-féle újrendszerű feszültségmérőt használtak, amely a Charing Cross hídnak 1918. évben történt megvizsgálásakor jónak bizonyult és azóta tökéletesbítették. A készülék a gyorsan változó feszültségek automatikus, filmszerű felrajzolását kis forgathtó majdnem súlytalan tükör segélyével végzi, de a megfigyelések közvetlenül is történhetnek. A beépített óraművel a rezgések száma és a feszültségváltozások mérhetők. Minden készüléket az úgynevezett Normalrúdd l (Standard Calibrator) kell kipróbálni. Ez olyan acélrúd, mely egy erős rugó hatása alatt pontosan meghatározott feszültséget nyert. A feszültségmérő léptéke 1/10 hüvelyekkre van osztva és minden 1/10 hüvelyk négyzethüvelykenkint egy tonnának felel meg.

A kísérleteket — forgalmi zavarok elkerülése végett — vasárnaponkint végezték. Megvizsgáltak 20 hidat 181 menettel és 362 megfigyeléssel, melyekből 59 volt felhasználható. Általában naponkint 2—3 hidat vizsgáltak meg különböző sebességű menettel. A kavicságyazatos és anélküli hidak nyílásai 5—49 *m* között váltakoztak. Különös figyelmet fordítottak a pályaszerkezet egyes részeire és a 13 *m*-nél kisebb nyílású hidakra, amelyeket az amerikai kísérletek elhanyagoltak. A kísérleti vonatok 1—2 mozdonyból és egy dinamókocsiból állottak. A kéthengerű gépek voltak azok, melyek a hidakra legkedvezőtlenebbül hatottak. Csak az egyik gép volt üzemben, a másikat vontatták és kitűnt, hogy az első különösen a keresztartókat, míg a második a csatlakozó hossztartókat vette fokozott mértékben igénybe. Az átlagos maximális menetsebesség 55—65 angol mérföld (84—100 *km*) volt óránkint. A kísérletek azt bizonyítják, hogy a lökések-okozta igénybevételt illetőleg a kavicsággyal ellátott hidakon a viszonyok nem kedvezőbbek, mint a kavicságynélküli hidakon. Általánosságban még a kisnyílású hidakon is elegendő, ha a lökések figyelembevételére a mozgó terhelést 60%-kal növeljük, ami a nagyobb hidaknál fokozatosan 40%-ig csökkenhet. A kísérletek nem voltak elég számosak arra, hogy azok alapján a százalékos többlet minden egyes hídalkotórészre külön-külön megállapítható lenne. A kísérletek még kiegészítést igényelnek, mert mit használnak a fontos statikai számítások, ha a lökések-okozta lényeges igénybevételt csak megközelítőleg százalékos arányban tudjuk figyelembevenni. Arra kell törekednünk, hogy az ilyen kísérletek útján az építőszerkezetek dinamikáját a grafosztatika szükségképen való kiegészítésére felderitsük. Lehetséges, hogy a kísérletek esetleg a járóművek kiképzésének módosítására is vezethetnek (pl. ellensúlyok alkalmazása a mozdonykerekeken). Hálás dolog lenne a szél és a fékezés behatását, továbbá közúti hidakon a pályaszerkezet érdességének és a különböző burkolatoknak befolyását vizsgálat tárgyává tenni. Különösen amerikai szakfolyóiratokban azt is sürgetik, hogy az önsúlyokozta tényleges feszültségeket, főleg a statikailag határozatlan szerkezetekben megállapítsák.

Az angolok az igénybevételek lökések-okozta emelésének mértékét a nyílás nagyságától teszik függővé, míg a svájci kísérletek előreláthatólag a terhelési hossznak, továbbá a legnagyobb koncentrált súly- és összterhelés közötti aránynak figyelembevételére fognak vezetni. Kérdes, vajjon nem volna-e ajánlatos a menetsebességet is bizonyos viszonylatban figyelembevenni. A nagyérzékenységű kinematografikus felvételi módszer lehetővé teszi a koncentrált tehernek a szerkezet minden egyes alkotórészére gyakorolt befolyásának megállapítását is.

Ez a koncentrált teher az egytengelyű kocsi lehetne két kb. 3·9 *m* átmérőjű nehéz kerékkel (30—35 *t* tengelynyomás), melynek súlypontja oly mélyen helyezendő, hogy bármely sebességnél minden külön berendezés nélkül billenés ellen biztositva legyen. Minthogy az erősen terhelt tengely golyó- vagy hengercsapágyon fut, a mozgásellenállások a nagy kerekeknél lehetőleg csekélyek. Kis sebességgel a kocsi a part felől vontatható, nagy sebességgel azonban a kocsin elhelyezett akkumulátorból származó erővel volna mozgatható. Ugyancsak a kocsin volnának elhelyezve a mérés- és megfigyelésekhez szükséges összes berendezések és eszközök is. *Perlaki Ede.*

A járóművek kerekeinek röpítőhatása útburkolatokon. Az automobilforgalom folytonos emelkedése és ezzel kapcsolatban az utak fokozott igénybevétele és növekedő fenntartási költsége immár elkerülhetetlenné teszi annak a kérdésnek megoldását, hogy milyen egységes alapon volnának a járóművek megadóztathatók és a befolyó jövedelmek az útfenntartásra fordíthatók, mert a fenntartásra kötelezettek nem képesek a mai árviszonyok mellett a költségeket fedezni. A vasutak mindenkor jövedelmezőségre törekednek. Nem volna jogosult ez az irányzat a közutaknál is, hiszen azok közgazdaságilag éppen oly szükségesek, mint a vasutak. A különböző járóművek adóegységének megállapítását lényegesen előmozditaná annak ismerete, hogy a kéknyomás nagysága miképen változik a különböző abroncsolás és sebesség eseteiben. A járómű és az útburkolat ellentétes vonatkozásban vannak és mégis csak egységesen kezelhetők. Ameddig az utakon csak állati erővel vontatott járóművek közlekedtek, az eddigi fenntartási rendszernek teljesen megfelelek.

A motoros járóművek azonban egészen más követelményeket támasztanak. Nevezetesen: 1. a porképzés megakadályozását; 2. az útpályának kiképzését különleges építőanyagokból ragasztó, illetve simulékony, alkalmazkodó kötéssel; 3. az útpályának fedését szívós, a mellett rugányos réteggel. Az útépitő mérnök feladata azért nehéz, mert nem tudja azt, hogy a változó terhelések mily mértékben és mily módon veszik igénybe a burkolatot. Ameddig a 2 *t* tengelynyomásig csak gummiabroncsolással közlekedtek a járóművek, addig a régi utak teljesen megfeleltek. Elenben már nagyon rongálják az utakat a vas- és részben a tömörgummiabroncscsal ellátott motorkocsik, különösen ha rugóberendezésük tökéletien vagy egyáltalán nincs.

Legfontosabb a mozgóteher lökéseinek és annak vizsgálata hogy azok az útpályának milyen igénybevételét okozzák. Megbizható értékek erre vonatkozólag nincsenek. Hacsak az abroncs által átvitt terhet tekintjük és figyelmen kivül hagyjuk a rugányozást, akkor

$$\text{keréknyomás} = \text{támadóerő} = J = \frac{W \cdot V^2 \cdot H}{r} C$$

képlet némi tájékozást nyújt.

W = teher, V = sebesség, H = az útegyenetlenség magassága (az akadály), r = keréksugár, C = állandó érték, amely vasabroncs esetén = 1, tömörgumminál $^1/_6$ és pneumatiknál = $^1/_{24}$.

Az északamerikai Egyesült Államokban hivatalos kísérleteket végeztek motoros járóművekkel és az eredményeket grafikus táblázatokban tüntették fel, amelyek a keréknyomás, a sebesség és abroncsolás közti összefüggést szemléltetik. A rugózást még nem vették figyelembe. Ezeket a kísérleteket azonban szintén tervbe vették. Figyelemreméltó az a tény, hogy egy nehéz tehermotorkocsi teljesen megrakva, kisebb sebességgel haladva, az útpályát nem rongálja oly mértékben, mint a nagyobb sebességű üres teherkocsi, mert ekkor a nagy teherre számított rugók egyáltalán nem működnek. A végrehajtott kinematografikus felvételek azt is bizonyítják, hogy pneumatikus abroncsozás esetén a növekedő sebesség az igénybevételt alig fokozza, míg tömörgumminál az lényegesen emelkedik. A lekopott tömörgummi úgy hat, mint a vasabroncs.

(*Bauingenieur* 1922. 1. füzet.) *Perlaki Ede.*

Villamos takarmánykonzerválás. A takarmány konzerválásához az szükséges mindenekelőtt, hogy az állati tápszerben minden organikus életet megszüntessünk. Meg kell tehát ölni magukat a sejteket és a növényzetre tapadt mikroorganizmusokat. Ez legegyszerűbben meleggel történhetik, miután a növényi élet kb. 50° *C*-nál megszűnik. A legrégibb és legegyszerűbb eljárás az elvermelés, hol a szükséges meleget maguk a sejtek termelik mindaddig, míg saját termékeikben el nem pusztulnak. Hogy milyen folyamatok mennek itt végbe, az nincs egészen tisztázva; tény az, hogy az eljárást erős savképződés jellemzi, holott a sav a takarmánynak nem szívesen látott járuléka. Bölz berlini tanár tejsavbaktériumokkal akadályozza meg e savképződést, viszont az ú. n. édes takarmánysajtolásnál a takarmány viztartalmát szabályozzák úgy, hogy savképződés elő ne állhasson. Mindezeknél egyszerűbb és más tekintetben is előnyös eljárás a villamos takarmánykonzerválás, amelynél a sejtek és mikroorganizmusok elöléséhez szükséges meleget a villamosáram szolgáltatja. Ennél az eljárásnál nincs túlfűtés, mert az elhalt sejt ellenállása igen kicsi, s emiatt már nem fejlődik; a viztartalom mellékes, az időjárástól tehát függetlenül rakható el a takarmány, akkor mikor fehérjetartalma a legnagyobb; nincs anyagveszteség s az így kezelt zöldtakarmány keményitőértéke háromszor akkora

A Szürke Farkas

Musztafa Kemál, a nemzet tanítómestere

Ismeretlen részletek a török nemzet vezérének életéből H. C. Armstrong életrajza alapján

III.

Befejező közleményként ismertetjük Armstrong könyvének azokat a fejezeteit, amelyek Musztafa Kemál hatalmas civilizációs munkájáról, reformjairól nyujtanak képet.

Musztafa Kemál, a Gázi, győzött. Győzött a fronton. Megnyerte első csatáját az alkotmányreformok terén is: megszüntette a szultánátust, de egy nagy tanulságot is szerzett. Politikai harci eszközre volt szüksége, hogy ne legyen esetenként kiszolgáltatva a régivágású politikusoknak. Kényelmesen kínálkozott is a megoldás: ott voltak még a helyi védelmi bizottságok, amelyeknek 1919. évi szervezetét kellett csak kiépíteni. A katonai szervezetet bravuros gyorsasággal felváltotta a politikai Néppárt fegyelmezett, egyedül Kemál személyes ellenőrzése alatt álló organizációja, amelynek tagjai a legkülönbözőbb előjogokban részesültek.

Ilyen fegyverrel a kezében már megkezdhette a béketárgyalásokat. 1922 novemberében kezdődtek a konferenciázások Lausanneban, de eredmény nem volt hónapokig. *Lord Curzon*, az angol főúr és *Izmet*, a volt vezérkari ezredes nem értették meg egymást sehogy sem. Fokozta a bajokat, hogy *Rauf*, a Balkánháborúk legendás hőse, a „*Hamidije*" cirkáló egykori parancsnoka bizalmatlanságos szavazatot készített elő Kemál ellen. Gyors elhatározással új választásokat irat ki. Egyetlen ellenséges katona sincs már a török földön, itt a kellő lélektani pillanat: *kikiáltatja a török köztársaságot.* Most már minden hatalom a Gázi kezében fut össze.

Ő az államfő, aki kinevezi a kormányt, ő a minisztertanács elnöke, a nemzetgyűlés elnöke, a Néppárt elnöke és a hadsereg főparancsnoka egyszemélyben.

És most következnek a nagy, igazi államférfiúi feladatok. Leszámol az örökös puskaporos hordóval, a kalufátussal is. Indiai és egyiptomi küldöttségek felajánlják neki is a kalifátust, az egyházi főhatalmat, de visszautasítja az ajánlatot és 1924 március harmadikán létrejön a szekularizációs törvény, amely szétválasztja az egyházat és az államot.

Ekkor gazdasági bajok újabb ellenzéki szervezkedésnek adnak tápot, éles incidensek a nemzetgyűlésben, *Halil* ezredest a szónoki tribün előtt hasbalövik. Ujra fellázadnak a kurdok is, de két hónap alatt leverik őket és az úgynevezett „*függetlenségi törvényszékek*" megkezdik munkájukat. Diarbekir főterén 46 akasztófán 46 lázadó törzsfőnök fejezi be életét.

Hadüzenet a feznek

Ujra nyugodtabban nekifoghat a civilizálás nagy művének. Lépésről-lépésre valósítja meg terveit. Első dolga eltiltani a fezt, az ozmánok, mozlimek jellegzetes fejviseletét. Először a testőrségnél, aztán a hadseregnél vezeti be az új föveget.

Aztán egy gyűlésen, Kastamuniban maga Kemál jelenik meg panamakalapban.

A hatás óriási. Mintha az angol király csíkos fegyencruhában jelenne meg egy gyűlésen! Hiszen a török ember szemében a kalap a hitetlen keresztények ismertetőjele volt.

— *Ha civilizált nép akarunk lenni, nemzetközi és civilizált ruhákat kell viselnunk. A fez a tudatlanság jele!* — mondja Kemál — és a feztilalmi törvény alapján mindenütt elkobozzák a régi fejviseletet. A parlamentben *Nureddin* pasa tiltakozni próbál, mire kizárják a nemzetgyűlésből. A következő mekkai izlám-kongresszuson Kemál delegátusa, *Edib Servet* kalapban, zakkóban jelenik meg. Nem gyilkolják meg, nem is inzultálják. Kemál tekintélye hatalmas.

Nyelvújítás

Következő lépés az az éjszakai ülés, amelyen a parlament feloszlatja a dervisrendeket és kolostorokat. Aztán átveszi a német kereskedelmi jogot, az olasz büntetőjogot és a svájci magánjogot. *Következik a nyelvújítás.* Kemál megtisztítja a török nyelvet az arab és perzsa szavaktól s kiadja a jelszót: *vissza a tatár ősforráshoz!* Hűséges híve, Izmet, a többszörös kormányelnök annyira megfogadja az utasítást és olyan szenvedélyes nyelvújító lesz, hogy parlamenti jelentéseit alig értik meg a törvényhozók.

Kemál lefordíttatja a Koránt török nyelvre. A török bélyegeken *szürke farkas*, az ősök legendás szimbóluma szerepel. Megszüntetik a külföldi iskolák legnagyobb részét, a kereskedelemben török tisztviselőket kell alkalmazni, a feliratok és üzleti levelezés nyelve csak török lehet. Behozatali vámokkal pártolja a belföldi ipart, akciót indít, hogy belföldi szöveteket vásároljon a lakosság és ne mancseszteri árut — brusszai kamillalevél főzetét igya, tea helyett. *Törökországot a törököknek!*

Drasztikus reformok

Száz apró változás, amely mégis drasztikusan belenyúl az egyén életébe. Eddig három ünnepnap volt a héten: *péntek a mozlimeké, szombat a zsidóké, vasárnap a keresztényeké.* Ezentúl csak a péntek lesz ünnep. Betiltják a régi „*szelam!*"-köszöntést. Betiltanak régi frázisokat, szólásmódokat, sablonos közhelyeket, üdvözlő kézmozdulatokat, érkezéskor és távozáskor szokásos kifejezéseket, a föllebvalót köszöntő, az alantasnak válaszoló kifejezéseket, évszázados megrögzött reflexmozdulatokat.

Hivatalokban tilos látogatóknak feketekávét szervirozni tiszteletadás jeléül.

A kalapot köszönéskor *ilyen és ilyen* magasra, *ennyi és ennyi centiméternyire a fejtől kell megemelni.*

A régi háromszoros meghajlás helyett kézszorítás kötelező.

Bevezeti a méterrendszert és a Gergely-naptárt.

Az időszámítás kezdete ezentúl nem az évszakonként változó napnyugta, hanem az állandó éjfél.

Reformok születnek, amelyek még túl is szárnyalják a Nyugatot. Betiltják a koldulás minden válfaját. Aki azonban őrültet, különcöt, nyomorék embert kinevet, az büntetendő cselekményt követ el. Az esküvő előtt menyasszony és vőlegény egyformán köteles egészségügyi bizonylatot beszerezni.

Mustafa Kemált képességei *katonának*, hajlamai *politikusnak*, ösztönei *tanítómesternek* rendelték.

A Gázi ábécét tanít

A tanítómesterre nagy szüksége van Törökországnak. *A lakosság 90 százaléka analfabéta.* Amiben nagyrészt bűnös a régi, hallatlanul nehéz írásmód. Ezért Kemál áttért a latin betűkre. Az 1926. évi bakui konferencián a szovjet latin írást dolgozott ki az ázsiai tatár népek számára. Ennek az írásnak az alapján készíttette el Musztafa Kemál az új török ábécét. Amelynek bemutatása a következőkép történt. Száz és száz vendég meghívót kapott a köztársaság elnökéhez. A nagy bálteremben szőnyegek fogadták az állami főtisztviselőket, képviselőket, főpapokat, tanárokat, kereskedőket, ujságírókat. Emelvényen fekete falitábla, előtte asztalon doboz írókréta. A vendéglátó Gázi üdvözli a vendégeket, aztán krétával írni kezd a táblára. Utána név szerint kirendel a „katedrára" két vendéget, krétát nyom a kezükbe s irniok kell. Egész délután, késő estig írt, iratott, beszélt, tanított. *És ezzel a táblával beutazta az egész országot s meg is kapta nemzetétől a „bas muallim", a legfőbb tanító címet.*

Régi hagyományokkal szakit, amikor szobrokat és képeket állittat fel nyilvános helyeken. Rajziskolát alapit, ahol *aktmodellek* után dolgoznak a növendékek. Bevezeti a nyugati zenét, *a bécsi keringőtől a néger dzsesszig.* Tánc kötelező. A nőket felszólítja, tegyék le az arcfátyolt. *(Törvény, kényszer nincs erre vonatkozólag.)* Az emancipáció azonban rohamléptekkel halad előre s

Ankarában ma már két női bíró működik a törvényszéken.

Makbuleh huga és *Afet* adoptált leánya segítségével gondozónői iskolát állít fel, 1930-ban pedig törvényt hoz a gyermekmunkáról, amelyben megtiltja, hogy gyermek akár felnőtt kiséretében is vendéglőbe, kávéházba, vagy moziba járjon.

*

Határtalanul, mély és erős a Gázi hite nemzete jövőjében.

„Megismertem minden nemzetet, — mondja egy helyen. — Tanulmányoztam őket, harctéren tűzben, a halál torkában, olyan helyzetekben, amikor nyiltan feltárul egy nemzet jelleme. Biztositalak, én népem, hogy a mi nemzetünk szellemi ereje felülmulja az egész világét...

Addig fogom kezénél vezetni népemet, amíg megtanul erőteljesen fellépni és megismerni útjait. Akkor azután határozzon saját maga és kormányozza önmagát. Akkor már végetért az én munkám."

Armstrong könyve megkapó mondattal ér véget, amikor ezeket irja Musztafa Kemálról:

„Azért diktátor, hogy Törökországnak a jövőben sohse legyen többé szüksége diktátorra."

Elkészült Szegeden Klebelsberg Kunó monumentális templomi síremléke

Február elején lesz a leleplezési ünnepség

Szeged, jan. 17.

(Saját tudósitónktól.) Nagyarányú ünnepségre készülnek Szegeden: a Fogadalmi templomban elkészült gróf Klebelsberg Kunó monumentális síremléke, amelyet február első hetében szándékoznak leleplezni országos ünnepség keretében. Az emlékbeszéd elmondására dr. *Pálfy* József, Szeged polgármestere, — mint a *8 Órai Ujság* jelentette, — gróf *Bethlen* Istvánt kérte fel. A volt miniszterelnök értesítette a polgármestert, hogy készséggel vállalkozik az emlékbeszéd elmondására.

Klebelsberg templomi síremléke, amelyet *Kertész* K. Róbert ny. államtitkár, műépitész tervezett, már teljesen készen van, szerdán tekintette meg az emlékművet a város vezetősége. Másfél hónapig tartott a monumentális emlékmű elkészítése és a *költsége 24.000 pengőt tesz ki.* A vörösmárvány emlékmű fala 10 méter magas és ötméteres aranyozott kereszt díszíti. A kereszt alatt Klebelsberg családi címere és alatta a felírás, nagy aranyozott betűkkel:

Gondolattal, szóval, irással és alkotásokkal
Szolgálta hazáját és Szeged városát.
Virulásuk felett virraszt a feltámadásig!

A felirás alatt márvány katafalk, ezen nyugszik Klebelsberg Kunó rézbeöntött alakja, amely megdöbbentő hasonlatossággal adja vissza az elhúnyt nagy államférfiú vonásait. A katafalkon még a következő felirás olvasható:

Gróf Klebelsberg Kunó
1875—1932.

A templomi emlékmű pontosan Klebelsberg kriptája fölött épült. Most még fehér lepellel van leterítve és a kiváncsiskodók tömege elől elkerítették a síremléket. A februári leleplezési ünnepségen Szeged ismét lerója kegyeletét nagy halottja: Klebelsberg Kunóval szemben.

H. M.

HIREK

A világ leghazugabb vadásza

Csikágó, január 17. *(Saját tudósítónktól.)* Valószínütlenebb vadásztörténetet még sohasem olvastunk annál, amelyet V. *Osborne* csikágói úriember mondott el a „hazugok klubjának" csikágói kongresszusán. A hazugok nemes versenyében ugyanis V. Osborne a következő számmal szerepelt:

— Mult augusztusban történt. Egy farkasordító hideg napon szamárháton — nagyon szeretem a szamarat, a világ legokosabb állatát — vadászatra indultam, mert nem sok idő telt el és félelmetes bundájában máris elémkerült a mezők királya: *egy nyúl.* A gyors elhatározások embere vagyok, ezért rögtön tudtam, mi a teendő: szamaram szügyébe vágtam sarkantyúmat és a vad üldözésére indultam. Ijesztő ugrásokkal szaladt előttem az állat, egyenesen egy szakadék felé. A szakadék szélén a nyúl egy pillanatra megállt, majd erős elhatározással levetette magát a feneketlen mélységbe. Én sem vesztettem el lélekjelenlétemet és szamaramon utánaugrottam. Minthogy kettőnk testsúlya lényegesen többet nyomott a nyúlénál, hamarosan utolértük az üldözött állatot a levegőben. „*Állj!*" — kiáltottam erre hűséges szamaramra, amely valóban *nyomban meg is állt.* Igy lebegve vártam egy darabig s találékonyságomnak nem is maradt el jutalma: zuhantában kézzel megfoghattam a nyulat. Vigan kocogtam azután haza zsákmányommal..."

V. Osborne urat nem ütötték agyon. Sőt ő kapta az első versenydíjat, egy hatalmas ezüstserleget és ő lett „Amerika 1935. évi hazugkirálya".

— **Rupprecht bajor trónörökös meglátogatta fiát a szombathelyi közkórházban.** *Szombathelyről jelenti tudósítónk: Rupprecht* bajor extrónörökös legidősebb fiát, mint megírtuk, az elmult hét végén súlyos vakbélgyulladással a szombathelyi közkórházban megoperálták. *Albrecht* királyi herceg állapota azóta annyira javult, hogy tegnap már teljesen lázmentes volt. Ma a királyi herceget a szombathelyi közkórházban meglátogatta édesatyja, *Rupprecht* királyi herceg, bajor extrónörökös is, aki jelenleg Sárváron tartózkodik öccsénél, *Ferenc* bajor királyi herceg várkastélyában. A bajor extrónörökös szárnysegéde kíséretében autón érkezett Szombathelyre, egy órát töltött fia betegágyánál, majd dr. *Pető* Ernő egészségügyi főtanácsosnak, a közkórház igazgató főorvosának kalauzolása mellett megtekintette a kórház modernül berendezett műtőtermét, ahol az operáció lefolyt.

— **Razzia.** A főkapitányság az elmult éjjel általános razziát tartott a főváros és a környék területén. A razzia során összesen 133 személyt, 68 férfit és 65 nőt állítottak elő. A legtöbb előállítás a VIII. kerületből történt, ahonnan 30 férfi és 30 nő került rendőri elbánás alá. A razzián előállítottak közül 61 személyt igazoltatás után elbocsátottak, 9-et átadtak a büntetőbíróságnak, 6 személyt kitiltottak a főváros területéről, 57 személy ellen pedig eljárás indult.

— **Szökött fegyenc öltözködött a kapualjban?** Az Erzsébet-körút 29. sz. ház kapualjában ma reggel 9 órakor a házmester egy férfit vett észre, amint éppen levetette daróc mellényét s át akart öltözködni. Abban a hitben, hogy talán valamelyik szökött fegyencről van szó, a házmester azonnal rendőrért futott, de mire a rendőrrel együtt vissza érkezett, a férfinak már nyoma veszett. Az utcán egy pillanatra észrevették és üldözésére indultak, de a menekülő ember hamarosan eltünt az utca forgatagában. A rendőrség szerint nem valószínű, hogy a szökött fegyencek egyike lett volna a kapualja látogatója, mert azok polgári ruhában hagyták el a fogházat.

— **Gázmérgezés kávéfőzés közben.** Különös módon szenvedett ma éjszaka gázmérgezést *Maróthy* Jenő, 21 éves egyetemi hallgató, *Maróthy* belügyminiszteri segédhivatali igazgató fia. A fiatalember, aki szüleivel a Budaörsi-út 16. számú házban lakik, ma kora hajnalban kiment a konyhába, hogy kávét főzzön magának, mert nagyon megéhezett. Miközben a Gáztűzhely körül foglalatoskodott, *hálóruhája véletlenül beleakadt a gázcsapba, amely kinyílt, mielőtt a fiatalember meggyújthatta volna a gázlángot.* Rövid idő alatt olyan nagymennyiségű gáz tódult ki, hogy a diák eszméletét vesztve terült el a konyha kövezetén. A fiatalembert a mentők a Rókus-kórházba szállították, ahol sikerült eszméletre téríteni s állapota annyira javult, hogy ma délben már el is hagyhatta a kórházat.

— **Wied herceg, az albán exfejedelem Bécsben.** *Bécsből jelentik:* Elegáns, kisportolt alakú öregúr vonta magára az utóbbi napokban Bécs figyelmét. Esténkint a különböző színházak proszcenium páholyában jelent meg, délelőttönkint a Kärtner-Strassen sétált és fiatalos mozgásával mindenütt óriási feltünést keltett. A város kíváncsisága elől nem maradhatott inkognitóban kiléte és ma már mindenki tudja Bécsben, hogy *az érdekes öregúr Wied herceg, aki a háború előtt fejedelme volt Albániának.*

— **Titulescut meghívták — Argentinába.** *Bukarestből jelentik:* Az argentinai kormány állítólag meghívta *Titulescut,* hogy látogasson el Argentinába és *tartson ott előadást.* Titulescu még nem válaszolt a meghívásra.

— **Miért van a férfiak nadrágján hajtóka?** Uj szenzációja van a londoni férfidivatnak. A velszi herceg néhány nappal ezelőtt egyik beszédét csontkeretes pápaszemmel tartotta meg. Másnap a londoni divatfik hatalmas ostromot intéztek az optikusok ellen és *délben már minden olyan londoni férfi, aki számot tart az „arbiter elegantiarum" büszke címére, csontkeretes pápaszemben jelent meg a Bond Streeten.* Továbbá választ adunk arra a kérdésre is, hogy *miért van a férfiak nadrágján hajtóka?* VII. Edward angol király egy csatakos napon *kizárólag tisztasági szempontból felgyürt nadrágban jelent meg az epsomi derbyn.* Másnap a londoni utcákat felgyürt nadrágú férfiak árasztották el. *Azóta készítik hajtókával a nadrágokat.*

* **Fej-, váll- és ágyékrheumánál,** ischiásnál, idegfájdalmaknál, szaggatásnál és zsábánál a természetes **„Ferenc József"** keserűvíz rendkívül hasznos háziszer, mert korán reggel egy pohárral bevéve, az emésztőcsatornát alaposan kitisztítja és méregteleníti.

„Magyaros" és „legmagyarosabb"

A budapesti vendéglősök versenyre kelnek, hogy ki főz legmagyarosabban. Ebből a hírből nagyon fontos dolog derül ki, amit eddig nem méltányoltak eléggé. Az, hogy a magyarosság fokozható. Nemcsak „magyaros" van: a magyarosat túl lehet licitálni magyarosabbal és a „legmagyarosabb" is csak viszonylagos fogalom, amelynek még mindig van felsőfoka. A magyarosság ilyenformán beláthatatlan, határtalan valami, vízszintes nyolccassal kellene jelölni, mint a matematikában a végtelent. Ahogy a magasugrásban és távolugrásban, a száz méteres és ötezer méteres síkfutásban félévenkint megdöntik a világrekordot, úgy születnek meg és avulnak el a magyarosság rekordteljesítményei. — Ezek után jó volna tudni, hogy mi az a *magyarosság?* Hogy van, az bizonyos; egyformán megnyilatkozik versben és prózában, táncban és vendégszeretetben, háborúban és ivás közben, politikában és konyhaművészetben. A magyarosságban van valami nagylelkű és tékozló, de amellett erősen földi és kézzelfogható vonás, sok zamat és rengeteg fűszer. Az olyan író ír magyarosan, aki minél több valóságot, minél több érzelmet gyömöszöl egy szóba. A magyar szavak nemcsak a tárgyat jellemzik, amelyet megjelölnek, hanem az embert is, aki kiejti őket. Egyetlen nyugati nyelvben sincs „bátyám, öcsém, hugom" — féle szó. „Nővér" magyarosság tekintetében közömbös szó, minden nyelvben megvan. „Hugom" magyaros szó, mert nemcsak a nőtestvéremről nyilatkozik, hanem rólam is. Elárulja, hogy én idősebb vagyok a szóban forgó nőtestvéremnél. „Fiatal asszony" nem magyaros, de „menyecske" magyaros szó, mert azt is elárulja, hogy nekem tetszik az a fiatalasszony, akit így nevezek. „Szarvasmarha" közömbös szó, de *üsző,* vagy *tinó* magyaros, mert a szarvasmarhát olyan közelről határozza meg, hogy az ember szinte érzi a meleg lehelletét. Ennek alapján könnyű megérteni, hogy a magyaros konyha, csak úgy, mint a magyaros stílus, mindent hangsulyoz, az étkezés legkülömbösebb tényeit izzé és zamattá alakítja át. Nagyszerű és tiszteletreméltó dolog, de versenyzési célokra nem nagyon alkalmas: a paprika nagyszerű fűszer, de túlzott adagokban megfekszi az ember gyomrát.

H. A.

— **Hurka, kolbász, orrjaleves, hálóbansült és más jófalatok...** Leszúrt disznók sivítása, orrok és fülek jószagú gőze tölti be mostanában a havas falvak csöndjét. Naponta más portán gyülnek össze disznótorra a családok, naponta más és más helyen szállnak fel az inycsiklandó illatok és most, a disznótori jó példán és a tavalyi sikeren felbuzdulva, *a fővárosi vendéglősök az idén is megrendezik disznótoros vacsora-versenyüket február első napjaiban.* Nemes versenyre kelnek a fővárosi szakácsok a jóízekért, a magyar konyhaművészet és különösen a disznótoros vacsorák bajnokságáért, a hurka-, a kolbász-, az orrjaeves-, hálóbansült- és lacipecsenyekészítés elsőségéért. *A juryn kívül a leghivatottabb fórum, a közönség is ítélkezik a versenyen,* amely az inycsiklandozáson túl idegenforgalmi propagandát is akar szolgálni. Azután jöhet a szódabikarbóna!...

— **MacDonald leánya Ausztriába érkezett.** *Salzburgból jelentik: Az angol miniszterelnök leánya, Isbell MacDonald Gurglba érkezett. MacDonald leánya belépett a gurgli siklubba.*

A legkisebb hirdetés 5 mm. | Ára 1.—P. :: Minden további mm. 20 fillér

PENGŐS HIRDETÉS

Hirdetést az összes budapesti dohánytőzsdékben, a hirdető irodákban és a főkiadóban lehet feladni :: Telefonszám: 15-0-11, 15-0-12, 15-0-13, 15-0-14

Szavatoltan hibátlan
női selyemharisnya
valódi viskosa műselyemből
a **Fenyves Vásáron**
párja **1.25** pengő
Kálvin-tér 7.

Csak 14 napig. Szezonvégi
BUTORKIÁRUSÍTÁS
Dióbáló ... P 270.—
Kombinált berendezés ... P 358.—
Ebédlőberendezés P 490.—
Recamier ... P 96.—
Kandalló fotel ... P 36.—
Egyes bútordarabok óriási választékban. — Fizetési kedvezmény.
Andrássy-út 52.
(Bejárat az Eötvös-utcából)

Zálogjegyet mindenről. **Aranyat, ékszert** a legmagasabb árban veszek **KLEIN** órás, **Nagymező-u. 16.** (Andrássy-út sarok.)

Tenniszpályának
Budaíoki-uton nagyobb telek kiadó. Blockner, Egyetem-utca 5.

Minden kereskedő
1935 január 14—28-ig
engedély nélkül
a szokásos évvégi leltári
kiárusítást rendezheti.
Erre az alkalomra célszerű a törvényesen védett röpcédulákat, naptárakkal vagy látképekkel rendelni. A **Deák-tér** és **Sütő-utca** sarkán lévő
Belvárosi nyomda
ilyen és hasonló tömeges propaganda nyomtatványokra specializálva van, ezért rendkívül olcsó árban 1 vagy 2×24 órán belül készíti. Rendeljen közvetlenül, mert ügynök nincs.
Telefon: 81—3—25.

ÓRAJAVÍTÁS munkadija P **2.-**
Üveg vagy mutató **40** fill. Pótlandó alkatrészeket legolcsóbban számítjuk. — Egyévi jótállás
GÁRDOS órás,
Múzeum-körút 2.

ZÁLOGJEGYET
bármiről, porcellánokat, régiségeket, szőnyeget mindenkinél magasabban veszek: Árufogalmi, Nagymező-utca 36. szám.

Megvettük előkelő **csillárgyár árukészletét.** Stylus csillárok igen jutányosan Vilmos császár-út 20. **Berendező.**

Középkorú, **intelligens úrinő,** kitünő referenciákkal, keres elhelyezkedést, mint: **társalkodónő** vagy **anyahelyettes.** Intézeti konyha vezetését vállalja szaktudással és nagy gyakorlattal. **Dr. Nagyné, Budapest, I., Hidegkuti-út 59. szám**

Keresek 3 szobás
összkomfortos modern **lakást** Aréna-út, Thököly-út, Hermina-út, Ajtósi Dürersor negyedében. — **Báthory, Szinyey Merse-utca 3. II. 3.** Tel. **12-9-35.**

EGYETEMI HALLGATÓ
jutányosan tanít **középiskolást, kereskedelmistát. I., Királyhágó-u. 5/b. 2.**

Különbejáratú
elegánsan **bútorozott szoba** úriembernek az Oktogon-térnél
február 1-ére kiadó.
Megtekinthető: 8—3-ig **Csengery-utca 62/a. I. em. 9.**
Telefon: **26-3-88.**

Az Ujság új száma
remek
de az ára csak 16 fillér
Minden ujságárusnál kapható.

EKCÉMA, PSORIASIS
és **lupus** minden eddigi kezeléssel dacoló legmakacsabb eseteit is — **biztos** eredménnyel gyógykezeli:
Dr. med. Szabó Arnold, Margit-körút 48. I. 8.
Délután 3—7 óráig.

MŰFOG 3.— P
töméskezelések 3.— P, aranyfog 18.— P, platininfog 8.— P. (30 évi gyakorlat.) **Dr. Hegedüs,** fog- és szakorvos, Erzsébet-körút **12.** I em. **Részletre is!**

Nemesség kikutatását és belügyi igazolását, valamint nemesi névváltoztatást. Erdélybe és Felvidékre tervezett utazással kapcsolatos levéltári kutatásokra megbízást vállal **HERALDIKA** iroda, IV., Gróf Károlyi-utca 14. - Telefon 84-3-99.

Mindennemü szakszerű felvilágosítással **Schönwald Imre** ékszerész, szolgál órás. Állandóan található Veres Pálné-u 4.

Régi és új ékszerek, ezüsttárgyak, órák, alkalmi ajándékok, csoda olcsón kaphatók. Arany és ezüst érmét, zálogjegyet mindenről veszek. **GÁRZÓ** ékszerész, **IV., Veres Pálné-utca 4. sz.**

Szőnyegjavítás lakásokon is. — **Szőnyegmosás.**
BURGERNÉ **Ó-utca 46.** Tel. 2-17-62.
Átfestés, rojtozás, szegés!

Estélyi ruhákat, átalakításokat legújabb **divat** szerint olcsón készítek, **IX., Angyal-utca 7/A. III. 12.** (Boráros-tér mellett.)

Segíteni akarunk
Tudósok, kiváló szakorvosok, sokévi tapasztalatait, tanácsait szerezheti meg ezen művekből:
Lelki betegségek keletkezése és gyógyítása. Dr. Gartner Pál fűzve **3.90,** kötve **5.90**
Bőr- és nemibetegségek. Prof. dr. Kromayer E. **3.60**
Mit kell a sportolónak saját testéről tudnia. Dr. Kellner Dániel . **2.90**
A modern házasság. Prof. W. Stekel . . . **3.—**
Ezen művek beszerezhetők a 8 ÓRAI UJSÁG könyvosztályában, **V., Honvéd-utca 10.**

<Kertész K. Róbert>

könyve

< > Nemzeti építő-
művészet.
Sp. 1916.

Könyvtáramban

Az Országos Müemlékek Bizottsága

Tekintetes Elnökségének.

B u d a p e s t

VIII. Kinizsi u.

Iparmüvészeti Muzeum.

Járlott.

< Kertész K. Róbert >

könyve

< > Japán művészete.

Különlenyomat az
Építő Ipar 1905. évf.-ból.

Bp. 1905.

Czéh levél VIII. 162

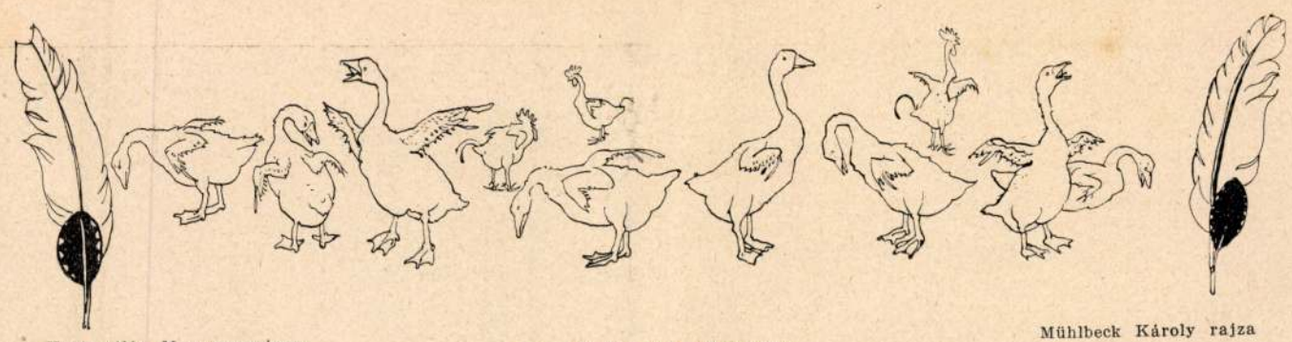

Pirulva, szégyenkezve vallotta meg, hogy a heresténvi fácánosban fogta, hurokkal. A vőlegényének akart vele kedveskedni, vacsorára. S aztán bocsánatért könyörgött, alázatosan, zavarodottan, szemlesütve. Még Klárinál is szebb volt ebben a szánalmas vergődésében. Vagy mindenesetre igazabb. A bájos vadorzó, együgyű ravaszságával szinte himezés-hámozás nélkül, maga ajánlotta föl a birságot is, aminek az árán elmenekülhessen . . .

— A kendőjét?

Heresténvi csóválgatta a fejét, mintha a szavakat keresné.

— Nem. Mindazt, amiért Csalomjai Klárinak tízezer fácánnál többet adtam. Hiába. Most két fácánért Terka ugyanazt kínálta . . .

— A többit lovagi diszkréciód tiltja, hogy elmondjad.

— Nem tiltja. Éreztem, hogy gazságot követnék el. Én nem a Virók Terkát kívántam. Ha megöleltem volna, nem őt öleltem volna s megcsaltam volna őt is, magamat is. Ha a karjaim közé szorítom, rajta Klárit állok bosszút. A Virók Terka sem nem az én szerelmes vágyam, sem nem a fácánok áldozata lett volna, hanem a Csalomjai Klárié . . . Érted?

— Nem én. Ha az ember almát akar enni, harapjon beléje. De különben mi köze van ennek a dolognak a mai parasztasszonyhoz?

— Mi köze? Hát hiszen ő a Virók Terka.

— Ez a vén fogatlan . . .

— Ez. Akkor abban alkudtunk meg, hogy békét hagy a fácánosomnak, sőt miután az útkaparóhoz megyen feleségül, itt fog lakni a közelben, hát majd szemmel is tartja az erdőt. Azért aztán minden vadászatkor kap tőlem két fácánt. A szerződést állom is és hűségesen, mindig magam viszem el neki a fácánokat. Húsz esztendő óta.

— S a betegség, amiből kigyógyított?

— Eleinte azért hordtam a fácánokat, hogy láthassam. Hogy a Klári szépségében gyönyörködhessem. Mindig őt láttam benne. Különös, fájdalmas, mégis kedves élvezet volt az! Közben férjhez ment. Az arcáról a gondok mihamar letépték a rózsákat. Derekáról elmaradt az aranypaszomántos pruszlik, a szeméből a csillagok fénye. Néhány év múlva észrevettem az arcán a ráncokat is, majd egyszer azt éreztem, hogy nem tudnám megcsókolni . . . Mindig Klárira gondoltam. Sokszor bizonyos elégültséggel, mintha ő hervadna, ő vénülne előttem, mintha az idő miattam állana bosszút . . . Akkor megházasodtam. És ma már . . .

Kissé elgondolkozott, s hogy éppen a heresténvi kastély kapujába értek, megállott. A kezét az ajtókilincsre tette s mosolyogva Bodrogközy szemébe nézett.

— Ejh, az ember amikor ilyen Virók Terkát lát, amilyet ma láttál, szinte örül, hogy sohasem csókolta meg. Ez maga megér két fácánt esztendőnkint.

Azon aztán az egészséges ember őszinte jókedvével nevettek mindaketten és befordultak a kapun.

Virágzó fűzek

Irta LÓSY JÓZSEF

Akkor, amikor az áprilisi időnek esővel váltakozó, meleg napsugara duzzasztja és fakasztja a rügyet, szétbontogatja a „boglárfának", a platánnak csüngő labdatermését, hogy forgóvitorlás magjait a szél karikázva szertehordhassa, javában virágozik a fűz. Az alföld vadvizei mellett a rekettye, a hegy-halmos vidék patakjainak, folyóinak partszegélyén a kecskefűz, hazánk két közönséges vízkedvelő fája. Karcsú vesszejökről lepattan a virágrügy téli pikkelytakarója és kibomlik a selyemprémes murvaköntösben didergő piciny barka, a fűz „cicamacája." Fázékony, mint a szintén selyembundás kökörcsin, amely a sziklás hegykopárok avarja között bólogat.

Amint a barka fejlődik, a murvaköntös alól lassanként kinyúlnak a tömötten álló, sárga porzószálak: a selyemprém már alig látszik. A murva tövében kicsurran a méz és illatával messziről magához csalja a méhet. A pirosvesszős csigolya és a hegyek ormán lapuló henyefűz a barka portokjának színével is hivogatja. A portok eleinte bíborvörös, később sárga és ha már elvirágzott, fekete. A duzzadó, porzószálas barkák körül sereng a sok munkára ébredt, döngicsélő méh és a némán lopakodó légy. Elsőnek érkeznek a borzas bundásméhek, az antophorák, a vályogfalakban lakók, és a bányászméhek, az antrénák, amelyek erdőnmezőn kötöttebb homokba és lösz partszakadékba ássák aknájukat. Ott van néhány búgó pöször és elvetődik oda a kisded, szelíd méh is.

A sárga poficáju, barna bundásméh iramokban lódulva röpül, az ősz bányászméh hintázó lebegéssel. Tétovázva cikkáznak és függögetnek a barkák fölött, mielőtt rájuk leereszkednének. A herék a mézet szürcsölik, az anyák virágport is gyüjtenek. A bundásméhek hátsó lábuk sárga gatyájára szedik, mint a szelíd méh; a bányászok egész lábukra. A virágpor megtapad a méhek bársonyszőrén, le nem pereg. A szél soha meg nem mozdítja, azért hívja színnel-mézzel a tavaszi szerelemre ébredt fűz a méheket.

A méhek sorban látogatják a fűzeket. Feltúrnak minden barkát megérintenek minden portokot és a rájuk tapadó virágport elhordják a többi fára.

A többi fűz között sokan a virágport vágyódással várják. Ezeknek másmilyen a barkájuk. Selymes murváik alól kis korsóalaku, zöld maghonok bukkannak ki, szépen sorakozva. Tetejükön ül a páros bibe és bel-

receimet és a boutonjaimat vette komolyan. Tudniillik, hogy komolyan elvette, de csak azért, hogy velök másokat hódítson meg. Gonosz kis vipera volt, mondhatom. Amikor mindez világos lett előttem, az volt az én életem úgynevezett nagy válsága. Azt hiszem, olyankor minden huszonötesztendős kölyök a pisztolyra gondol legelőször. Véletlenül nekem akkor is volt más szenvedelmem is: a föld. Ahhoz menekültem, a csalódásommal és — a rossz verseimmel. A föld, hiába, mégis csak a legőszintébb, a legigazabb, a legbecsületesebb minden földi dolgok között! Sőt, ha szeretettel néz az ember rája, akkor észreveszi, hogy a legszebb is. Szebb, még Csalomjai Klárinál is. Virágos rétjei, madárdalos erdői, termő barázdái gyönyörködtettek, elfoglaltak s tiszta levegője fölvidította és megtisztította a lelkemet. Csak egy híjja volt: nem volt vadja. A heresténvi pagonyokban óraszámra elkószáltam, míg valami kóbor nyúlra akadtam. Rókára azonban annál többet. Akkor csináltam ezt a fácánost. Eleinte kinevettek miatta. Pedig hát, ugy-e, hogy nem csináltam hiába! Ma legalább is ezer fácánom tanyázik benne s ez a legkedvesebb vadászatom, esztendőnként.

— Gyönyörűen kezeled, az bizonyos.

— Magam rendeztem, kezdettől fogva. Még az etetőket is magam jelöltem ki, gondos tanulmányozás után. Mert ezek az aranytollu bestiák roppant kényesek. Ha észreveszik, hogy nem törődnek a szeszélyeikkel, úgy szétszaladnak, mintha soha itt sem lettek volna. Alig múlt el olyan nap, amelyiken meg nem néztem volna őket. Jól tartottam, etettem, itattam, de őriztem is. Nemcsak a szakácsuk, de a csőszük is magam voltam. A harmadik télen már vadászhattunk. Ilyen téli estén, pár nappal a legelső vadászat előtt, kijöttem, hogy számonszedjem őket. Csak az etetőkben háromszázat láttam. Igy, alkonyatkor igyekeztem hazafelé. Egyedül voltam s a borús téli hangulat varázsa megfogott. Valami vad vágygyal ébredt föl bennem a Klári emléke... Édes, bájos arcát, fehér vállát, ragyogó szemét látni kívántam, pajkos, csicsergő nótái fülembe csengettek... S már most képzeld el: hogy amikor ebben a lelkiállapotban ballagok, a bűvös Circe képén merengve, egyszer csak elevenen, egész valóságában, szinte a borulatból kiragyogva előmbe toppan — ő...

— Ő? Hogyan? Itt?...

— Itt az erdő szélén állott. Úgy, amint a színpadon a népszínművekben szokott állani: a nótás falusi szirén, bokorugró viganójában, aranycifrázatos pruszlikjában, kordován csizmácskájában, bóbitás selyemkendőjében. Az arcán ugyanaz a mosolygó szerelemgödröcske, az ajaka között ugyanaz a hófehér fogsor, a szemében ugyanaz a ragyogó két tűzcsillag. Még az egyik kezét a csipőjére tette, úgy nézett rám. A szememet dörzsölgettem, mert azt hittem, hogy álmodom, vagy valami optikai csalódás játszik velem. De a tünemény ott volt, igazán, valósággal. S az alvófélben lévő, megcsúfolt, mégis makacs szerelem tüze egyszerre a régi heves lánggal lobogott föl bennem. Azt hittem, megbolondulok. A lábam szinte gyökeret vert a megdöbbenéstől s fuldokolva sóhajtottam feléje: Klári! Klári!... A tünemény pedig monoton, szintelen hangon, ahogy ezek a fakó parasztok beszélnek, csöndesen megszólalt:

— Nem a, méltósága. Én a Terka vagyok. A Virók Terka.

Érdes, csaknem durva hangja kissé észre térített. Ez csakugyan más valaki, nem Csalomjai Klári. De az a hasonlóság, az valami rendkívüli volt. Ma sem értem. Elmondhatom, hogy két egyforma falevelet még nem láttam életemben, de két egyforma Csalomjai Klárit láttam. Ahogy gyönyörködve, fürkészve, kételkedve, izgatottan nézegettem a leányt, észrevettem, hogy a kezében két fácánt szorongat. Kérdőre fogtam tüstént.

A „San Francis Hotel". A földrengés okozta tűz elpusztította. Előtte a manillai ütközet emlékére állított diadaloszlop, amely szintén rombadőlt

A „Palace Hotel". A földrengés folytán támadt tűz elhamvasztotta

Részlet a „California streetről": a nábobok negyedéből. Elpusztította a tűzvész

SAN FRANCISCO

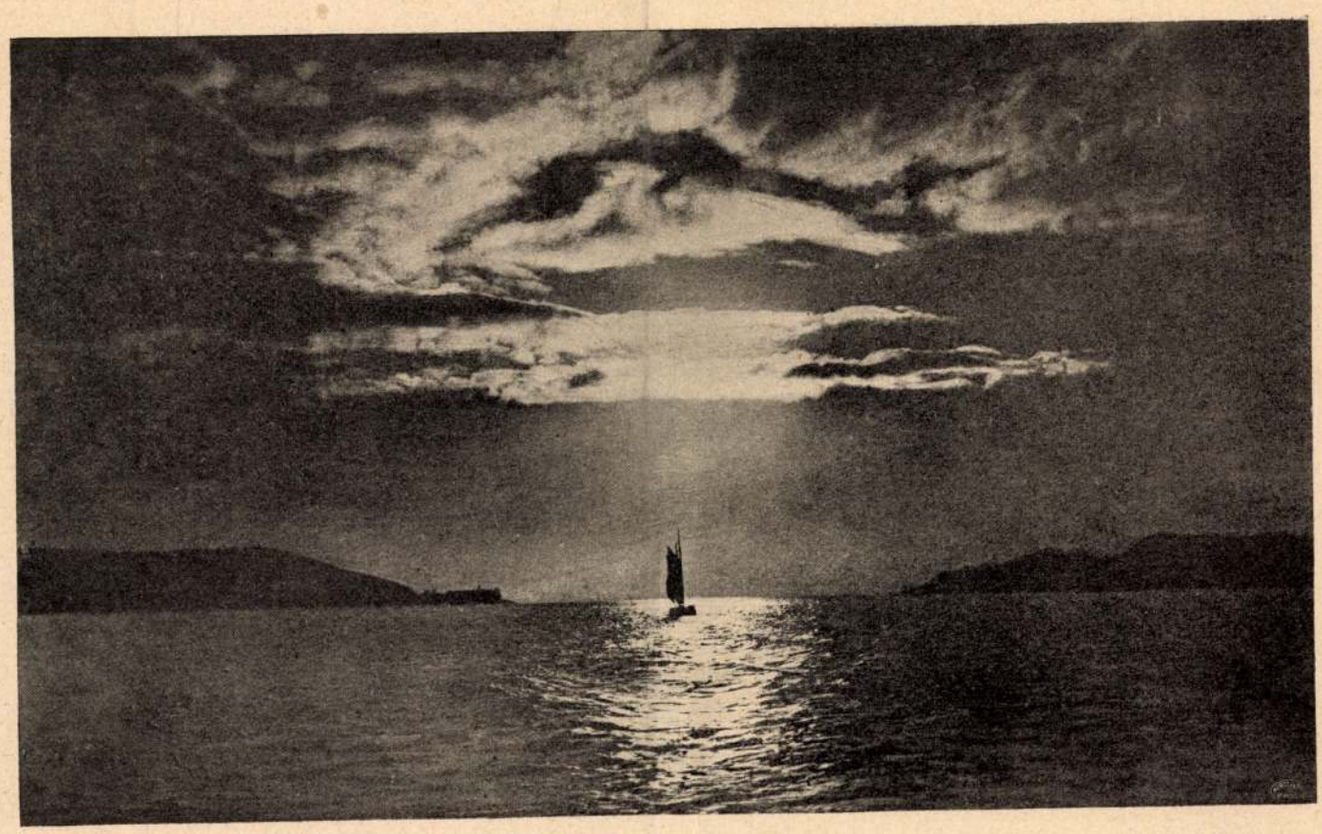

San Francisco

GOLDEN GATE, AZ „ARANYKAPU"

csensz belőle kettőt. A saját magadéból. Azt hiszem, nem nagyon örülnél neki, ha a méltóságos asszony megtudná! . . .

Heresténvi nagyot nevetett.

— A feleségem? Hiszen tudja.

— Akkor már csakugyan nem értem.

Lefelé ballagtak a dombról s az alant sötétlő rekettye felé tartottak, ami lassanként, ahogy a völgybe ereszkedtek, eltakarta a szemük elől a falut. Heresténvi már őszbe csavarodott, éppen annyinak látszott, amilyen idős volt: ötven évesnek. Talán azért is, mert kissé hízásnak indult. Bodrogközy ellenben sokkal fiatalabbnak látszott. Mert bár közel járt a negyvenhez, szikár, csontos alakjáról, fiatalos, rugékony lépéseiről azt hitte volna az ember, hogy harminc éves sincs. Cigarettára gyujtottak s mintha annak a széllyelszálló füstje vitte volna a gondolataikat, jó darabig nem is szóltak egymáshoz. Amint a rekettyéhez értek, Heresténvi oldogatta a hurokról a két fácánt. Az útszéli árok partján, valami kövön, vagy kivágott fa törzsén parasztasszony ült. Olyan korán megöregedett, görnyeteg nember volt, mint a legtöbb parasztasszony. A kemény munka, amit végeznek, s ami a legzordabb fagyban és a legrekkenőbb hőségben sem szünetel, hamar lepusztítja róluk az ifjúság üdeségét s a harminc és a hatvan év között jóformán valamennyien egyformák. A kezét fázósan összedugta s néha toporzékolt, bizonyosan, mert a lába fázott. De amikor a férfiak a közelébe értek, mintha csak rájok várt volna, fölállott és köszönt.

— Szerencsés jó estét kívánok, kezit csókolom, méltósága!

Heresténvi már akkor leoldotta a hurokról s odanyujtotta neki a fácánokat.

— Na, Terka! Sokáig vártál, ugy-e? Megkéstünk?

— Ejh, semmi, semmi, méltósága. Csókolom kezit.

— Szívesen, Terka, szívesen. De most már jó éjszakát! Sietnünk kell. Otthon várnak.

Könnyedén biccentett a fejével, aztán előre sietett, hogy ne hallja a vén asszony hálálkodását. Az a férfiak után tekintett, majd a fácánokat a kötényébe takarta és fáradtan megindult az országút felé, ellenkező irányba. Heresténvi mosolyogva fordult a társához.

— No! Hát van-e mit elárulnod a feleségemnek?

— Nincs. Nincs. Erre a szipirtyóra csakugyan nincs oka féltékenykedni. Még azt a két fácánt is sajnálom a vén fogaitól.

— Én nem. Ez az asszony gyógyított ki engem a legnagyobb betegségemből.

— Mi az ördög? Hát javasasszony? Boszorkány?

Heresténvi megállott. Szembe fordult Bodrogközyvel s mintha nem is hallotta volna annak a csufondáros szavait, minden átmenet nélkül azt kérdezte tőle:

— Te, Viktor! Ismerted te Csalomjai Klárit?

— Soha hirét sem hallottam.

— Persze. Te még akkor a jámbor piaristák nádpálcáit koptattad. Az édes kis latin igék érdekében.

— Az már igaz! Az isten verje meg, aki kitalálta!

— A piaristákat? Vagy a nádpálcát?

— Egyiket se. A latin konjugációt. Csakugyan butaság, hogy olyanokkal gyötrik az embert, amikre semmi szüksége sincs.

— A kis Klári a legbájosabb, legpajkosabb, legokosabb és a — leggonoszabb szubrett volt. Persze, akkoriban, ezelőtt huszonöt esztendővel. Halálosan szerelmes voltam beléje! Imádtam! A huszonötéves gyereknek azzal a bolond rajongásával, amivel szárnyakat lát a courtisane rizsporos vállain . . .

— Te, Bálint! Ez olyan, mint valami szerelmes vers. Istenugyse azt hiszem, hogy poéta vagy.

— Már nem. Szerencsére hamar a prózához csaptam. Megtudtam, olyan bizonyosan, mintha csak szabályszerűen hitelesített jegyzőkönyvből olvastam volna, hogy a bájos kis Klárinak eszeágában sincs az, hogy az én szerelmes verseimet komolyan vegye. Csak a karpe-

S ráadásul nesze két pofon!
Igy ni! És most lódulj szaporán!

(Elmegy.)

Pikkoló

(Magában. Nézi, hogy nem vérzik-é az orra. Tényleg nem vérzik.)

Megpofozott! Ejnye! . . . Lám . . . no, lám!
Pofon vágott! Kétszer! Mily blamázs!
. . . Eh, de mindegy, csak ne lássa más.
A hajamat jól összecibálta!

(Lesimítja szépen a haját.)

A fülemet is megráncigálta!

(Megnyomkodja az arcát, hogy eltünjék a pofon nyoma.)

S ráadásul megpüfölte hátam . . .

(Kiegyenesedik s újra víg hangon átszól a konyhába.)

Biri nagysám . . . Bejöhet már bátran!

Biri

Elment végre? Nos?

Pikkoló

„Nos"? Mi nos?

Biri

Mit szólt?

Pikkoló

Semmit!

Biri

S füled mért piros?

Pikkoló

No, ne mondja! Piros? Lám . . . No tessék!
Hja, de ilyen ez az idegesség!
Hát hogy mindent elbeszéljek rendre,
Jött a gazda, én pedig örvendve
Mondok néki: — Nézdd csak, mit tevék!

Biri

És ő?

Pikkoló

Igy szólt: — „Ejha, ez derék!
Hetet egyre! Ládd, ezt jól csináltad,
Ámbátor ez nem nagy dolog nálad!"
És gyöngéden hátba is ütött,
Amint szokta s . . .

Pincér

(Jön tállal a kezében.)

Ebadta kölyök!
Mint az öklöm, s már is kurizál!
Lusta fickó! Nesze, itt a tál
És most sipirc! Vidd a bálteremhe!

(Jól hátba üti a pikkolót.)

Pikkoló

Jaj! Megyek már!

(Beléütközik egy úrba, aki kijön a bálteremből.)

Bocsánat, uram!

Az úr

Ördög vigyen! Épp a tyúkszememre!

(Pofon üti a pikkolót.)

Pikkoló

Ásszógája! . . . Ajánlom magam!

Nagy Endre.

A fácánok

ELBESZÉLÉS. Irta LŐRINCZY GYÖRGY

Programmszerü, teljes, tökéletes pontossággal ment minden. Erről különben Heresténvi Bálint vadászatai mindig híresek voltak. Utolsónak, mint rendesen, most is a heresténvi gyönyörü fácános maradt, aminek a fölhajtása után, a télidő gyors fordulatával hirtelen leszállott az alkonyat s a zuzmarás erdőre, a fehér, fagyos tarlóra ködös párázat homálya ereszkedett. A nagy csöndben, a tél millió csontkarja között az erdő pihenni látszott, mintha moccanni, lélekzeni sem merne, vagy mintha a gyilkos vihar után, amivel fölzaklatták, dideregve a félelemtől, azt lesné, hogy csakugyan megszabadult-e?

Az erdőszélen igásszekérre hányták a véres mulatság áldozatait, amik a heresténvi pagonyból kikerültek: ötvenhárom fácánt meg tizenhét nyulat. Mellette könnyü futókocsi várakozott Heresténvi Bálintra, a többi vadász már előbb elhajtatott s azóta bizonyosan a heresténvi kastélyban öltözködik a határai ebédhez. Heresténvin kívül egyedül Bodrogközy Viktor maradt még itt. Ő is a kocsira akart már ülni s leakasztva a válláról a puskáját, az inasnak nyujtotta. De Heresténvi megfogta a kezében a fegyverszíjjat.

— Ne, ne bántsad, — szólott. — Mi majd gyalog megyünk. Ha ugyan nem vagy nagyon fáradt. Ráérünk úgyis. Még négy óra sincs.

Bodrogközy visszaakasztotta a fegyvert a nyakába.

— Nem bánom. Magam is szívesebben megyek gyalog. Az ember már ilyenkor benne van.

— Te meg, — fordult Heresténvi a kocsisához, — hazamehetsz. Félóra mulva mi is otthon leszünk.

Az inas a bakra ugrott, a kocsis csettintett a nyelvével s arra a két pompás trapper lassu kocogással megindult, lefelé, az országútnak. Bodrogközy a lovak járását nézte s megelégedetten bólintott, fejével a csöndesen ügető paripákra intve.

— Helyes két selyembogár!

Megfordult. Azt hitte, hogy Heresténvi a háta mögött áll. De az már akkor az igás szekér mellett babrált. Két kövér fácánkakast vett le a szekérről, azt kötözgette a táskájához. Bodrogközy el is csodálkozott rajta.

— Mit csinálsz, Bálint?

Heresténvi mosolyogva, félszemmel rája kacsintott.

— Kiváncsi vagy? Érdekel?

— Hát hogy az ördögbe ne érdekelne! Egy szekér fácánt visznek a házadhoz. Mind a tiéd. S te el-

San Francisco

Az állami pénzverő. Az összedőlt épület pincéiben husz millió dollár aranypénz van eltemetve

A pikkoló

Tragikus jelenet.

(Étterem, mellette a szomszédos teremben javában áll a bál. Az étteremben kasszéros emelvény, mindenféle üvegekkel, poharakkal. Az emelvényen ül Biri kisasszony, a kasszéros frajla és tányérokat törölgetve, hallgatja az átszűrődő tánc-zenét.)

Biri

Hallga! Hallga! Ez oztán a bál!
Minden ízem táncolásra vár.
Keringőzni lassan, könnyedén,
Mintha úsznánk álmok tengerén;
Vagy polkázni gyorsan, közbe-közbe;
Vagy a banda közelébe törve,
Csárdást járni kéjjel, egész éjjel . . .
(Amint az egyes táncokat útánozza, ledönti a tányérokat az emelvényről. Keservesen nézi a cserepeket.)
Száz darabba mállott szerteszéjjel! . . .
Haj-haj, Biri! Az lesz csak a bál,
Ha a gazda most reád talál!
Lesz majd csárdás, keringő, mazúr,
Ha elfújja nótáját az úr!
Lesz majd bőven káromló beszéd;
S nem elég az, hogy földig leszid,
Ráadásul le is vonja bérem . . .
Hát nem szörnyű egy dolog ez, kérem?
(Keservesen sír.)

Pikkoló

(Szalvétáját méltóságosan lengetve, jön. Megdöbbenve látja a könyeket Biri kisasszony arcán.)
Biri nagysám! . . . Nini! . . . Ejnye na!
Csak sír . . . csak sír . . . Nemhogy szólana!

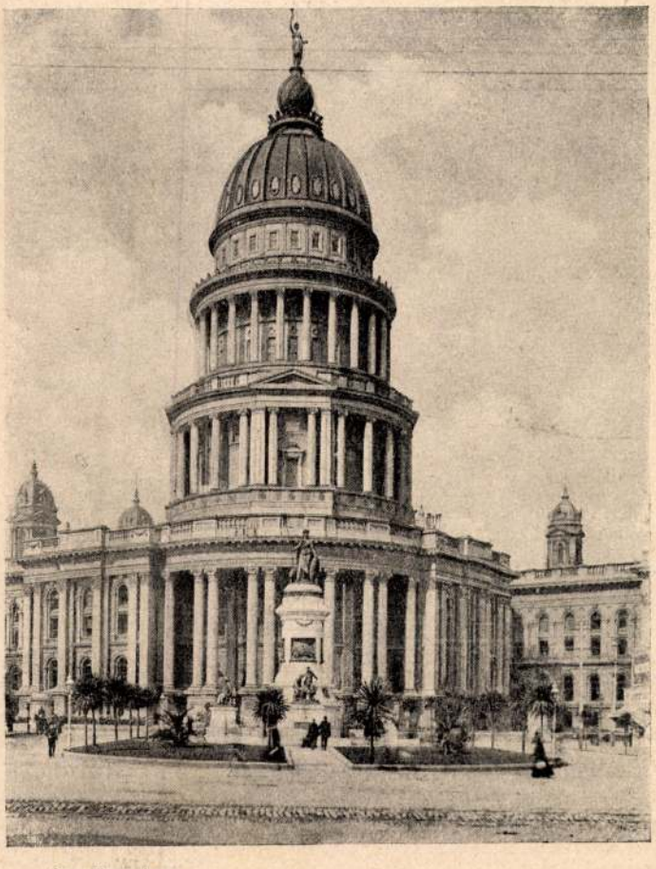

San Francisco

City Hall a városház. Négy millió dollár költségen épült. A földrengés romba döntötte

Pedig engem semmi sem gyötör meg
Oly erősen, mint a női könyek.
Biri nagysám! Szóljon hát, mi ok
Készti könyre? Vagy talán titok?
Rám bízhatja azt is egész bátran,
Megbízhatik bennem, hű barátban.
Tudom én jól, hogy a titoktartás
Éke, dísze minden férfinak,
S bár fecsegő néhány ifjú kartárs,
Én nem! Soha! . . . Például minap
Jancsi kartárs . . .

Biri

Jaj, csak ne beszélj!
Jobb, ha semmit sem szólsz hozzám máma!
Óh, mily balsors! . . . Mily sötét veszély! . . .

Pikkoló

Mi történt hát? (Érdeklődve.) Tán szerelmi dráma?

Biri

Ez az! Dráma! . . . Bárha nem szerelmi . . .
Nézdd, pikkoló . . . Ez a sok cserép!

Pikkoló

Ez az egész? No ez nem érdemli,
Hogy így ontsa a köny tengerét.
Néhány tányér! Bízza rám egészen,
Én majd kurtán, símán elintézem.

Biri

Te? Örökké hálás lennék érte!
(Fitymálva.)
Bár . . . ugyan menj! . . . Mit is tehetnél te?

Pikkoló

Én, kisasszony? Tudja meg tehát:
Én s a főnök, mint két hű barát,
Oly bizalmas, meghitt lábon állunk.
Pör, civódás, ki van zárva nálunk.
— Szervusz, Pici! — mondja ő.
— Szervusz, Princi! — mondok én.
Két ily pajtás, mint mi ketten
Nincs is több a földtekén!
Hah! De jön már! . . . Bújjon gyorsan el!
(Betuszkolja a konyhába.)
S most pikkoló, föl! Munkára fel!
(Benyálazza gyorsan a szemét és sírva áll a tányérromok mellett.)

Főnök

Nini! Hát ez miért pityereg?
Hé! Lajhárfi! Naplopó gyerek!
Amíg minket majd fölvet a munka,
Szépen elbújsz nyafogva, bután!
. . . Ráérsz sírni, majd a bál után!
És most kotródj!
(E pillanatban észreveszi a cserepeket.)
Nini! Hát e mi?
Ezt te tetted?

Pikkoló

(Némán, beismerően bólint.)

Főnök

Csupa meisszeni . . .
Utánzatu finom porcellán!
Várj, bitang! Most megtanítlak ám!
(Pofon veri.)
Mert nincs bére, amit levonhatnék,
Azt hiszi, hogy ő kárt csinálhat még!
De a hajad, azt jól megvonom.
(Megcibálja a haját.)

San Francisco

A „Market street" (Vásár-út). Balra a hirlapok épületei, jobbra a Mutual Lavings-bank épülete. Valamennyit elpusztította a földrengés

Hát még a „Nob Hill" (nábobok dombja), az ujkori Krözusok lakóhelye. Kis parkokban, szabadonállóan épült paloták. Csodálatos módon túlnyomó részben fából épültek, de azért kőarchitekturát utánoznak. Mindegyik palota jókora vagyont képvisel, még pedig amerikai értelemben.

Az élet maga is kedélyesebb, mint a nyugat nagy városaiban. Fejünk fölött nem robog a gőz-vasut, sem a föld alatt. A járó-kelőkön sem látszik meg az a bizonyos sietség, nyugtalanság. Kalifornia kellemes, egyenletes klimája is reányomja bélyegét. A gyümölcskereskedések kirakataiban pompázik a banán, ananász, őszibarack, nagyszemü cseresznye, földi eper, narancs, körte egyidőben. A legnemesebb fajok legszebb példányai. Az utcasarkon fiatal leányok, asszonyok csinos csokrokat árulnak, a sötét bibervörös kaliforniai rózsa szinte kivilágít a remek virágok közül . . .

A „Palace Hotel" kellemes és kényelmes otthont nyújt. Mindegyik szobának zárt erkélye van. A nagy udvart ötemelet magasságban üvegtető födi. Az udvar fele ebédlő, másik fele társalgó. A reggelinél három fiatal pincér is szólított meg magyarul. Azt mondják, vannak pár százan Friskóban. Az első emeleten női társalgó- és iró-szobák eredeti XIV. és XV. Lajos korabeli berendezéssel. Kincseket érő butorok.

A „San-Francis Hotelhez" is emlékek fűznek. Kedves utitársainkkal, akikkel még Japánban ismerkedtünk meg, Br. E. R. és nejével itt töltöttünk egy kellemes estét. A fekete márványoszlopos előcsarnok gazdag aranyozásával, művészi falfestményeivel, délszaki növényzetével és a benne nyüzsgő estélyi ruhás nemzetközi társasággal élénk emlékezetemben fog maradni...

. . . És most egy vékony szál dróton jött a Hiób-hír az emberiség történetének egyik legnagyobb katasztrófájáról, — San-Francisko, a napsugaras, kedves Frisko nincs többé. A büszke paloták helyén romhalmaz, zsarátnok, alatta ezrek holttestei és százezrek elvesztve otthonukat, mindenüket, éheznek, szomjaznak . . .

Mi ehhez Sodoma, Gomora vagy Pompei, Herkulanum és Stabie pusztulása? Az emberi tudás és munka fáradságos gyümölcse, eredménye rövid pár óra alatt megsemmisült. A világ sápadtan, megdermedve tekint San-Francisko sírja felé. Mily végtelen semmi, gyenge atómok vagyunk mi dölyfös, büszke emberek a végzet hatalmának erejével szemben . . .

És a végpusztulás e történelmi óráiban, midőn még remeg a föld, füstölögnek a romok, már is fölhangzik a jelszó: „San-Francisko föl fog támadni hamvaiból, hogy szebb és nagyobb legyen, mint valaha." Talán istenkisértés, talán gyermekesen naiv az eszme, lehet önhitt, de akikben megfogamzott, akikben él, azokban van szív és lélek, van hit és remény, készség és erő, — azok igazi emberek.

Frigyes királyi herceg kis fia: Albrecht királyi herceg baranyai sokácviseletben, a dályoki sokáclányok és menyecskék között Főherceglakon, az ott épített kórház felavatási ünnepével kapcsolatos népünnepen. A fölvételt Koszits Kamill, Baranyavármegye alispánja készítette és Frigyes királyi herceg beleegyezésével közlésre átengedte az Uj Időknek

A fiatal asszony fölemelte a pillantását, és elpirulva gyöngéd mosolylyal súgta:

— Csacsikám, hát igazán nem találod ki? Azért voltam olyan, mert épp úgy szerettelek, mint te engem . . .

A batár most befordult az Iskola-utcába, s Pethő szíve hangosan megdobbant: a Lénárt-féle üzlet előtt nagy társaság állott, amely kíváncsian várakozott az esküvőről visszatérő fogatokra. A trécselő, szivarozó férfiak között az új férj csakhamar fölfedezte Lénártnét, aki mosolyogva beszélgetett a barátaival, míg szemét a közeledő batárra függesztette . . . Jókedvünek látszott, de Pethő gyakorlott tekintetét ez a hazug póz nem tévesztette meg; sokkal jobban ösmerte a kedvesét, semhogy ez a látszólagos könnyedség tévútra vezethette volna... Amíg a kocsi az üzlet előtt elrobogott, s ő zavartan, a felindulástól reszketve a cilinderét megemelte, az asszony izzó, szenvedélyes, gyűlölettel és elkeseredéstől égő pillantása egy másodpercre összetalálkozott az övével . . . Ő volt az egyetlen, aki ezt a pillantást fölfogta; a többiek gyönyörködve nézték a fátyolfelhőbe burkolt menyasszonyt, lelkesen feléjök lengették a kalapjukat, Lénárt pedig hangosan, szinte mámoros éljent kiáltott . . . Amikor Pethő visszanézett, hogy az ovációt megköszönje, az asszony már eltűnt a boltajtóból . . .

A Jablonszky-ház kapujában csak nagy ügygyelbajjal tudtak átvergődni az összegyült tömegen, amely lázas kíváncsisággal tolongott, hogy az új asszonyt közelebbről láthassa . . . A ház összes cselédei nekiálltak Sárikának, hogy a kezét és a ruháját összecsókolják, s Pethő csak a karjai ügyességével tudott valahogy utat törni a pálmafákkal földiszített lépcsőházig . . . Odafönn, a régimódi folyosón, egy öreg, falusi nagynéni, aki a lakodalmi ebéd gondjai miatt nem mehetett el az esküvőre, sírva borult a nyakába a tizenötperces menyecskének.

— Jaj drágaságom milyen ennivalóan bájos vagy! . . . Mintha az édesanyádat látnám, tizennyolcéves korában . . . És a jövendőbelid, istenkém, milyen csinos ember . . .

Talán ki se engedi a kezeiből a pironkodó Sárikát, ha e pillanatban a násznép is meg nem érkezik a lakodalmas házhoz . . . De a lépcsőház most egyszerre megtelt a selyemuszályos hölgyek, a frakkos urak sokaságával, s Juhász ezredes katonás nyerseséggel szabadította ki a sírdogáló Sárit a szentimentális, vén néni öleléseiből.

— Teringettét, hát hadd kívánunk mi is szerencsét a fiatal asszonykának . . . Maga Zsófi néni inkább arra ügyeljen, hogy éhen ne vesszünk valamennyien . . .

Nyájasan parolázott az új menyecskével, akit egyszerre körülfogott a gratulálók és kíváncsiak tömege . . . Pethő doktor, akit a sokaságban elszakítottak a feleségétől, az ebédlő ajtajában szembe találta magát Jablonszky doktorral, az apósával. Az öreg úr kimerülve támaszkodott a falnak s a kezeivel végigsimította verejtékes homlokát.

— Csak nem érzi talán rosszul magát? — kérdezte Pethő ijedten.

A doktor mosolyogva rázta a fejét, de a mosolya is kissé fájdalmas, kissé szomorú volt.

Folytatjuk

Friskói emlékek

Irta KERTÉSZ K. RÓBERT

Verőfényes juniusi napon, a délelőtti órákban tünt föl kelet felől Kalifornia partvidéke. Tizennyolcadik napja, hogy úton voltunk Japánból San-Francisko felé, a „Pacific Mail S. S. Co." Korea nevü hajóján.

Délfelé kibontakozik a körvonalakból a san-franciskói öböl bejárata, az alig két kilométer széles „Golden Gate", az „Aranykapu". A hajó meglassítja menetsebességét és fölveszi a gőzcsónakon elénkbe jövő kikötő-kalauzt és orvost. Jobbra-balra pár száz méternyire bálnák vetődnek föl, lomhán hánykolódnak a hullámok között, s mint szökőkútból magasan lövelik föl a vizet orrlyukaikon át.

Napfényben ragyog az Aranykapu, amint átsiklunk rajta és jobbkézfelől ferül el előttünk San-Francisko, a hirtelen nőtt városóriás. A partok felé síkságon, azontúl lépcsősen emelkedő meredek dombokon, hepehupás talajon épülve. Az öblöből magasan kiemelkedő kis szigetek egyikének ormán erődítmény, ennek ágyúütege éppen lövőgyakorlatot tart. Minden lövés mint mennydörgés hangzik vissza az öblöt körülövező magaslatokról. Közben beérünk a kikötőbe, a hajó odaáll a part mellé, folyik az orvosi vizsgálat. Szemfüles riporterek érkeznek a hajóra, meginterjuvolni a notabilitásokat, no meg lekodakozni őket a reggeli lapok számára.

A vagy kétezer utas viszonylag gyorsan, másfélóra alatt esik túl az orvosi vizsgálaton, meg a vámvizsgálaton is. Ez utóbbi óriás fedett csarnokban megy végbe, közvetlen a rakodóparton . . .

Aki először lát nagyobb amerikai metropolist, azt föltétlenül bizonyos szédülés fogja el. Hiszen Európa gócpontjai is ugyancsak mozgalmas képet nyujtanak, de nem ehhez foghatót. Az Európából jövő utasok túlnyomó része New-Yorkban lép először Amerika földjére és ott mindjárt, a maga teljében, teljes dimmenzióban látja maga előtt az amerikai élet nekünk szinte ijesztően nagyszerü forgatagát.

Ázsiából jövet az első nyugvó pont San-Francisko, amerikaiasan: Friskó. E város több mint 380.000 lakójával, persze az Atlanti Oceánhoz közelebb fekvő városóriásokkal a versenyt ki nem állja. De az ázsiai, különösen a japán, mondhatni idillikus állapotok után, ahol minden az őstermészettel harmónizál, ember és ember alkotása egyaránt, mégis sajátos érzések fognak el. Ezek közül leginkább előtérbe lép az emberi munka óriási ereje iránt való tisztelet és csodálat. Mert tudni kell, hogy mindaz, amit itt látunk, rövid ötvenhatvan év szakadatlan és szorgos munkájának az eredménye. Hatvan év előtt San-Franciskónak alig ötszáz lélek volt a lakossága . . .

A hatalmas méretek minden nagyobb amerikai városban dominálnak. Igy Friskóban is.

Az egymást merőlegesen keresztező, egyformaszéles utcák között a háztömbök végtelen sora áll előttünk, csakúgy mint New-York, Chikágó, S.-Louis, Cincinnati vagy más városokban. A városrendező mérnököknek nyilván nem volt sok idejük a tervezgetésre, itt mindenütt azonnal építeni kellett. A friskói háztenger még sem unalmas. A meredek dombok kellemes változatosságot hoznak a sivár alapelrendezésbe. A Market-Street öt kilométer hosszú, léniaegyenes vonala sem egyhangu. Itt megint a házak különbözősége ad élénkséget.

Keskeny, egyemeletes házikó mellett négyemeletes bérpalota, e mellett pedig 12—18 emeletes felhőkarcoló mered a magasba, a legbizarrabb csoportosításban. Ez a modern nagy város festői volta.

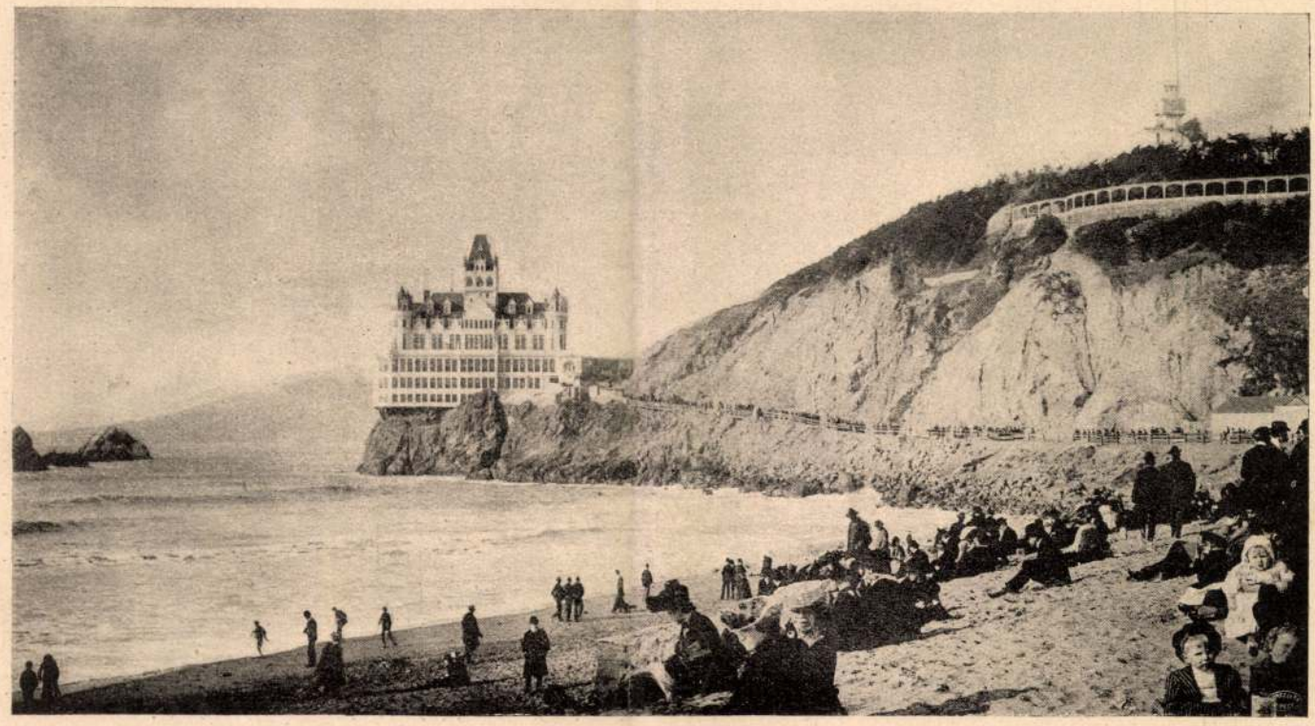

San Francisco

Cliff House-szálló, amely a földrengés alatt a tengerbe zuhant

Uj Idők 1906. XII, 18.

<Kertész K., Rotterdam>

cikke

<7 A párisi Kiállítás pavillonjai. Építő Ipar – Építő Művészet. 1925. 39–40

H.

Jeypore-Ambér.

(Indiai útijegyzetek.)

— Irta Kertész K. Róbert. —

Jeypore. A „rózsaszínű város".

Ha tőlem függne, ezt a nevet adnám neki legszívesebben. Az egyenes, széles utcák két oldalán épült házak, paloták mind rózsaszínűre meszelve. Ép úgy az egész várost körülövező nagy várfal és annak monumentális kapui. A rózsaszínalapon pedig fehér, stilizált rajzok. Oly vidám kép. Fehér út, szélén zöldelő fák, rózsaszín házak, azúrkék ég. Kell-e ennél élénkebb városi tájkép? A jeyporei ember valóban „rózsaszínben látja a világot".

Ezt a várost a kitűnő II. Siway Jey Sing Maharadsa alapította ezen a helyen 1728-ban. Nem tudom mi vezethette erre a gondolatra, mivel nyolc kilométerre innen állott és ma romjaiban hever az előbbi székváros: Ambér, amely kies völgyben terül el, szírtes középhegyek lábánál és talán már fekvésénél fogva is fejedelmi lakóhelyül megfelelőbbnek tűnik fel.

A nem is egészen kétszáz esztendős új város ékessége természetesen a Maharadsa palotája, kertje és mindaz, ami ezzel összefügg. A szellősen épült fejedelmi lak előtt terül el az óriási park. Vízmedencék húzódnak végig rajta, szökőkutak, rózsalugasok, árnyas fasorok, rejtelmes ligetek, a trópikus növényvilág száz csodája. Az indiai parkelrendezés legalább is oly különleges, mint a versaillei, az angol vagy a japáni.

Leginkább a francia tipushoz hasonló, amely szintén a természet megrendszabályozásán alapszik, az indiai azonban lényeges eredményeket tesz. A park végén magas kőfal emelkedik.

Valahonnan előkerül egy öreg hindú és vezetésül szegődik. Kinyit egy, a szabadba — kis teraszra — vezető vasajtót. Előttünk jókora tó terül el. A víz felületét jórészt benövik a sás- és nádfélék és elborítja a békanyál.

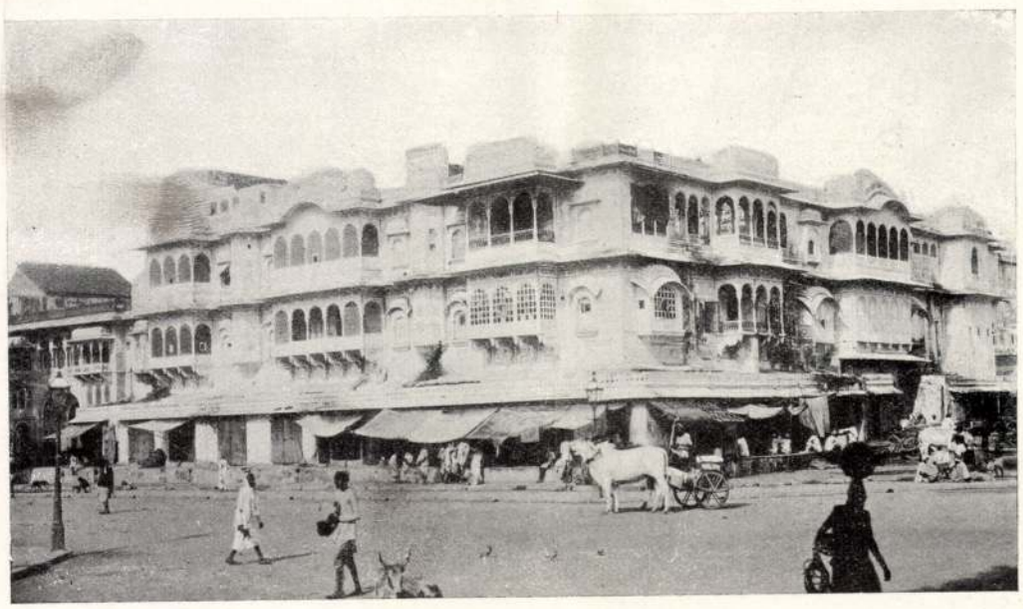

Utcarészlet Jeyporeban. Kertész K. R. felvétele.

Az öreg elkezd kiáltozni, hosszúra elhúzva: „Ahói, ahói, ahói, ahói!“

Kisvártatva megzörren itt is, ott is a zizegő sás. Hosszú fekete tömegek úszkálnak a terasznak a víz színéig vezető lépcsője felé. Négy-öt méteres alligátor-óriások.

Az öreg elfut és zsinegre kötött, rohadt ürühússal tér vissza.

Ezt aztán a falánk állatok felé hajigálja és csak kiáltoz tovább:

„Ahói, Ahói!“

Most már jönnek mindenfelől. Nyolc-tíz éhes bestia tolakszik a lépcső körül. Utálatos szájukat tátogatják. Az öreg hajít nekik pár falatot. Egy nyelésre lent van.

Ennek a tónak és lakóinak alighanem volt valami szerepük a multban. Azt hiszem nem tévedek, volt olyan, aki a teraszra nyíló vasajtó küszöbét átlépte kifelé, de visszafelé talán már kevésbbé. Afféle „Ponte dei sospiri“ ez a kis terasz, ahonnan kevesen tértek vissza. Mindenesetre nagyon kellemes berendezés. A kellemetlen vendégeket csak a kert ezen sarkába kell összehajtani, aztán az ajtót kinyitni. Aki habozik kilépni,

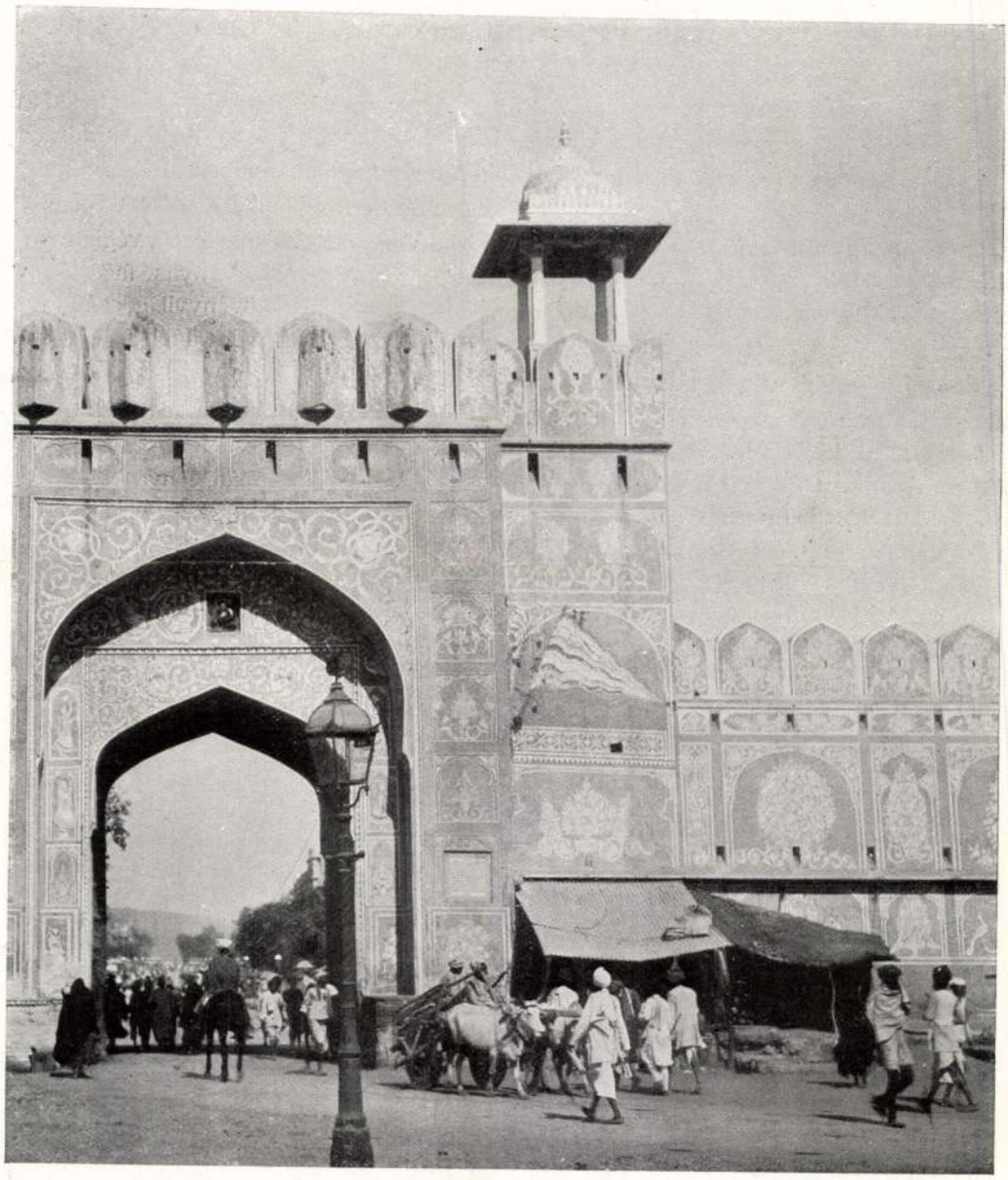

Jeyporei városkapu. Kertész K. R. felvétele.

annak végre a marcona testőrség segítségére mehet. Aztán vége.

A palota egy előudvarában az udvari lóistálló. A négyszögletes udvart körülvevő, nyitott istállóaki ide átkisért, a bronzkorongon látható számos mélyedésre hívja fel figyelmemet.

Elmagyarázza mély hajlongások között, hogy Ő Maharadsasága, a jelenleg dicsőségesen ural-

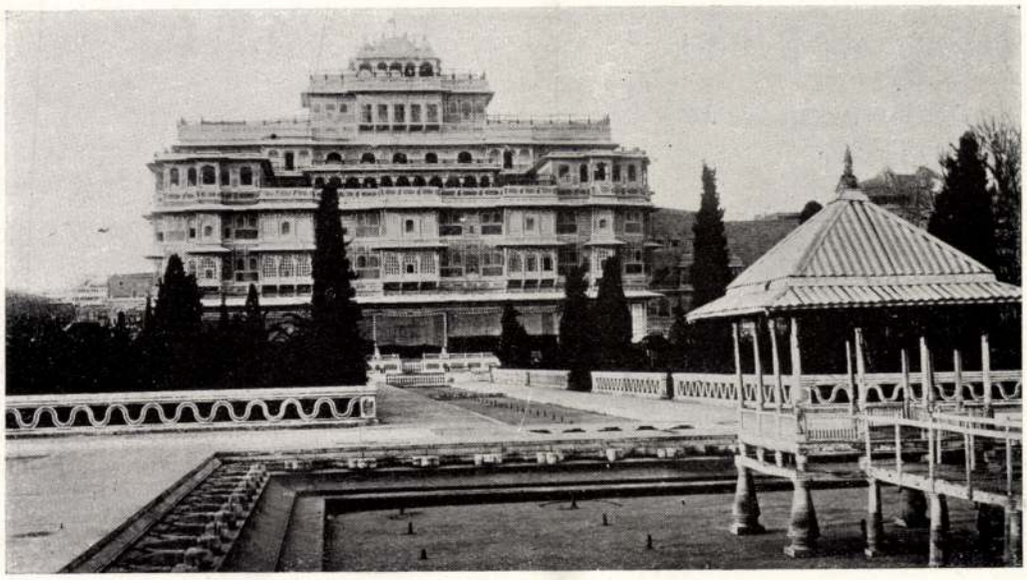

A maharadsa palotája Jeyporeban. Kertész K. R. felvétele.

ban vagy kétszáz paripa áll. Angol telivérek, arabs mének, apró ponnilovacskák, indiai kevésbbé nemes állatok vegyesen. Legtöbbje beteg, köhög; torkuk be van kötve.

Még érdekesebbek a csillagászati műszerek, melyek akkora területet foglalnak el, mint a budapesti országház. Persze egynémely „műszer" magassága eléri a 20—25 métert, mások ismét a 10 méter mélységet. Ezt az obszervatoriumot még a városalapító Maharadsa építette saját tervei alapján, lévén nagy csillagásztudós. Csillagászati látócsövekről persze szó sincsen, ezek a műszerek inkább bizonyos csillagállások pontos megfigyelését, a nap delelő pontjának meghatározását stb. célozták. Nagyrészük oly bonyolódott szerkezetű épület, hogy még a modern csillagászok sem igazodtak el rajta. Nevezetes azonban, hogy a mérési felületek, amelyek nem ritkán domborúak, vagy homorúak, amellett tetemes méretűek, mind fehér márvánnyal burkoltak és erre van vésve a sok ákom-bákom.

Két márványpillér közt vagy három méter átmérőjű kerek bronzlemez lóg. Felületén kidomborítva a nap, hold és csillagok művészi kivitelben. Ez is valami csillagászati célra szolgálhatott II. Jey Sing szerint. Az udvarias istállómester, kodó fejedelem kedvenc szórakozása Manlicher-fegyverrel erre a bronzkorongra célbalőni és igen tetszik neki, hogy a háromujjnyi vastag bronzlemezen a löveg nem tud áthatolni. Ismét mély meghajlások. E tiszteletmegnyilvánulás persze nem nekem, hanem a szóval idézett Ő Maharadsaságának szólt.

A régi fejedelmi palotát is meg kell látogatnunk Ambér városában. Jó órai kocsikázás odáig. Jeypore rózsaszínű várfalán áthajtunk, azután a hegyek irányában. A magaslatokon, hegygerinceken végig kőfalak vonulnak. Közbe-közbe őrtornyok, a hegytetőkön pedig váracsok. A völgyet, melyben Ambér fekszik, körös-körül ilyen védőművek környezik. Annak idején, úgy két-háromszáz év előtt, hathatós védelmi berendezkedésnek is bizonyulhatott. Ma persze ez mind használatlanul hever az enyészetnek kiszolgáltatva. — Az út mentén csakhamar romok tünedeznek fel. A hajdani Ambér külvárosában, valamikor bizonyára szépen gondozott parkok közepén állott

Vízhordó.

főúri kastélyok düledező falai, kupolái. Mind beljebb jövünk a romvárosba. Lakatlan utcasorok, omlatag oszlopok, — az udvarok kőkockái között magasan zöldelő gyep, giz-gaz. Egy-egy ház középen leszakadt, — keresztmetszetben látjuk az elhagyott lakóhelyiségeket. Pár magasba nyúló templomkupola nyujtózkodik szürkén, komoran. A mellékutcákon gyökeret ver a vadon csalitja. Még egy pár évtized, talán évszázad, és a hajdani ragyogó, gazdag város sűrű erdő takarója alatt vész el.

Nem a klima, mely itt viszonylag kevés kárt okoz, hanem a növényzet legnagyobb ellensége az emberalkotta műveknek. A karvastagságú gyökerek lassan, de biztosan mozdítják ki sámsoni erővel alapjukból a hatalmas oszlopokat és roppantják össze a többmázsás kőtömböket.

Egy ezredév mulva bizonyára vastag humuszréteg, századok porladó növénygenerációja takarja örök sírba a büszke várost. Azon eljövendő kor archaeologusa, műtörténésze, aki ásatásai közben véletlenül Ambér köveibe feszíti csákányát, csodákat fog regélni a rég elmult idők fényéről, gazdagságáról, aminthogy ma mi állunk áhitatos bámulattal Pompei és Herculanum romjai felett.

Van példa rá, hogy egy város lakossága természeti vagy egyéb kényszerítő körülmények nyomására elhagyja ősi lakóhelyét és újat alapít annak közelében. Óriási, mindent elpusztító tűzvész vagy földrengés következtében. Aquileia polgárai az „Isten ostora" rettegett hadai elől menekülnek a lagunákra és megalapítják a csodás Veneziát.

De hogy uralkodó szeszélye vessen véget egy virágzó városnak, csakhogy alapító, alkotó erejét és hatalmát még a késő utókorral is éreztesse, az csak a Kelet mesés országában valósulhat meg.

A völgyből meredeken emelkedik egy sziklás magaslat. Rajta a hajdani fejedelmi vár és palota. Már a messzi környékről uralkodik az egész romváros fölött.

Ott, ahol a völgyhöz vezető út hirtelen emelkedik, át kell szállanunk elefántra. A szelíd óriás letérdel. Kis létrán felmászunk a hátára, ahol alacsony farácscsal elzárt páholyban ép hárman férünk el. Az elefánthajcsár hindu az állat széles tarkóján lovagol. Aki még elefánton nem ült, — ne is kivánkozzék ez „élvezet" után. Imbolyog, düllöng a széles nyereg, amelyen ülünk, mintha viharos tengeren ladikáznánk. Pedig jó

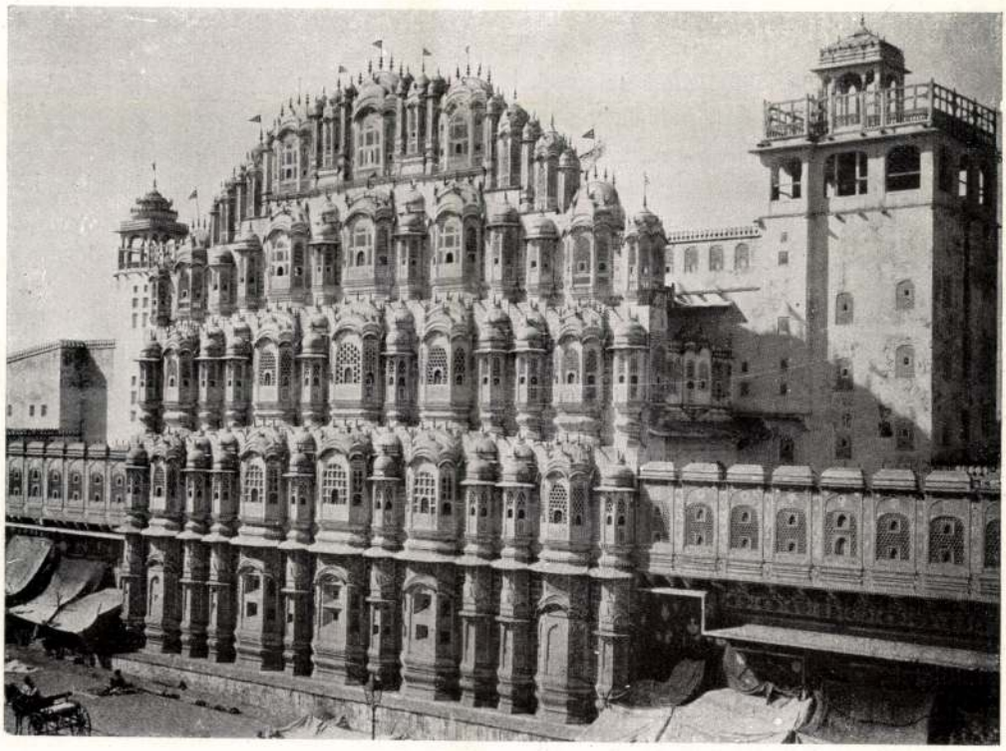

Jeypore: a „Szelek palotája. Kertész K. R. felvétele.

háromnegyed órát vesz igénybe az utazás ez a módja, míg a cammogó jármű a várba felérkezik.

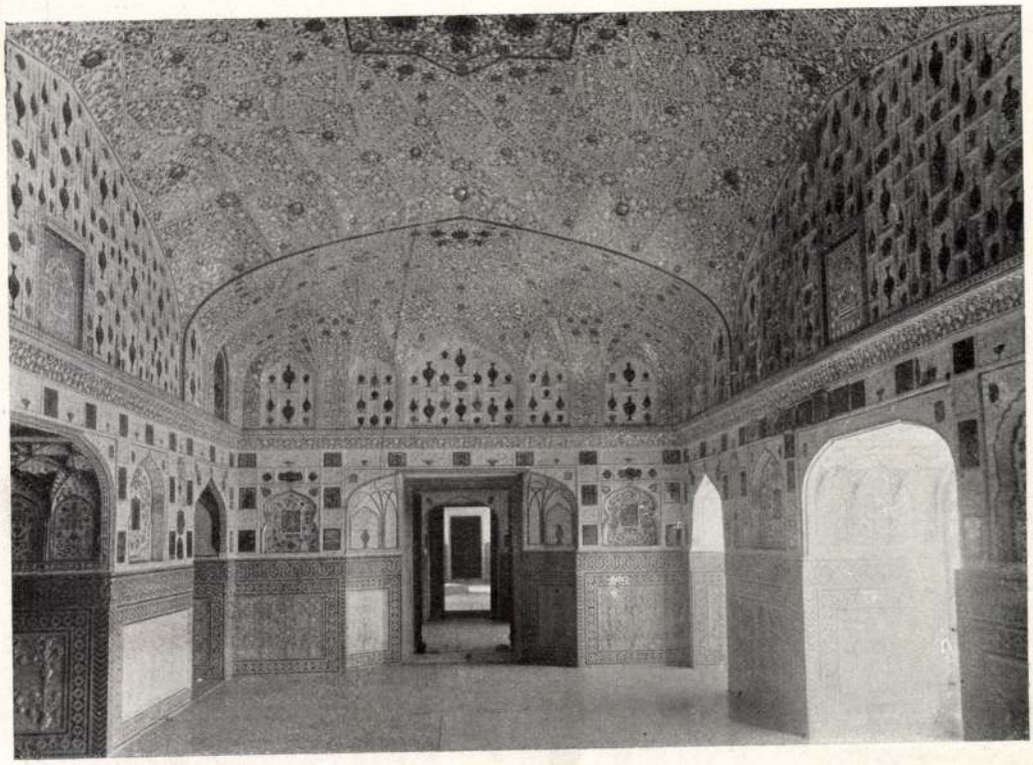

Jey Mandir: győzelmi csarnok Ambére várában. Kertész K. R. felvétele.

Igaz, hogy különben másként, mint gyalog nehéz volna oda feljutni. A hegy aljából meredek, sziklás szerpentinút vezet fel, közbe magas lépcsők,

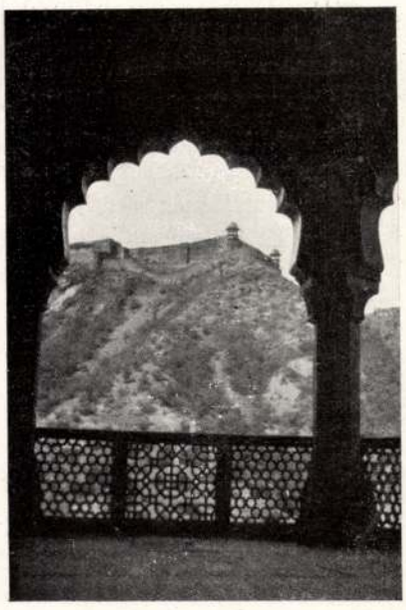

Kilátás az ambéri várból.

melyek kipróbált turistának is gondot okoznának. Az elefánt azonban egykedvű lassúsággal rakosgatja otromba lábait, csodálatraméltó biztonsággal.

A szerpentinút szélén ölnyi magas kőfal. Fürge majomcsaládok ugrálnak ezen. Megbámulnak, bevárják az elefántot egy lépésnyire. Mikor aztán a hatalmas állat felbőszül a tolakodók szemtelenségén, hosszú ormányával odatüsszög, trombitál egyet, akkor ész nélkül ugrálnak szanaszéjjel a közeli fák ágaira vagy kiálló sziklákra, olyan ugrásokkal, amelyeket a legügyesebb cirkuszi bohóc megirigyelhetne tőlök. Egyik azonban bosszút forral, felkap egy jókora kőtörmeléket és vigyorgó arccal az elefánt felé hajítja. A vastagbőrű fel se veszi a méltatlan ellenfél támadását.

Odafent aztán van mit megcsodálni. A fejedelmi lak márványcsarnokaiban bolyongva, egyik hatalmas benyomás a másikat kergeti.

Az egész palota legpompásabb helyisége a legmagasabban fekvő Jey Mandir-terem. A falak lábazati burkolása domborművekkel borított fehér márvány, amelynek mezőit, befoglaló kereteit színes márványból kirakott mozaikok adják. Feljebb a falat a legfinomabb alabástrom alkotja,

amelynek fülkéiben ismét színgazdag márvány virágmozaikok foglalnak helyet. A szövevényes boltozat-mennyezet szőnyegmintája alabástrom-keretkékbe rakott színes üveg- és tükördarab-

Ambére.

Kertész K. R. felvétele.

kákból adódik ki. Három alacsony, de széles ablakfülkéből, filigrán művű fehér márvány-rácsozaton át szürődik be a napvilág, amelyet a hófehér kőpadló a mennyezetre vetít, hogy ott a szivárvány minden színére bomolva, oly kábító, brilliáns fény- és színhatást varázsoljon elő, aminőt az ember szeme még legfantasztikusabb álmában sem képzelhet maga elé. — Szinte látom drága szőnyegkerevetén az uralkodót, arannyal átszőtt, drágakövekkel kirakott burnuszában, fején az igaz gyöngyfüzérekkel átcsavart selyemturbán, melynek gyémántos fogója szikrákat lövel, körülötte a pávatollas és elefántcsont-legyezőket szüntelen lengető szolgahadat, az udvar nagyjait pompás öltözeteikben, az előkelő harcosokat arannyal-ezüsttel kivert ünnepi fegyverzetükben. Dús virágfüzérek lógnak a falakon és az aranytálak és serlegek alatt roskadozó alacsony, gyöngyházzal kirakott ébenfa-asztalkák faragott lábai között. Az ablakokon át kékes fényben vetődik be a halovány holdvilág és misztikus fényében gazella-termetű bajadérok lejtik bűbájos, érzéki táncukat, hosszú, habkönnyű fehér selyemkendőik mint felhőfoszlányok lengenek utánok a rózsaolaj illatától és a szantalfa porától terhes légben. — A palota legfelső teraszáról belátni az egész vidéket. A környező hegységek váracsait, az őrtornyokat, hosszan elnyúló várfalakat. A völgyben, mélyen alattunk a néma, kihalt és szürke, végpusztulásra ítélt város.

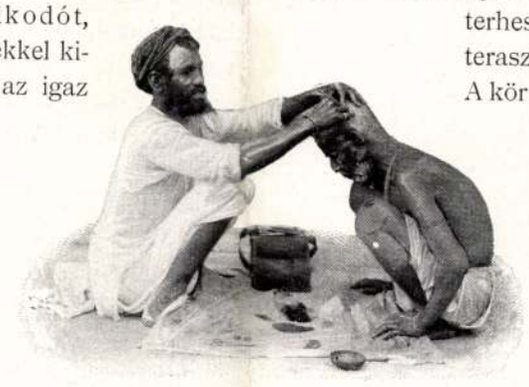

Utcai borbély (Jeypore).

(Kortész K. Róbert)

Cikke

(7 A magyar parosztház. Épitő Ipar

Év nincs Eitérve.

24, 25. 37

2925/1915.

NAGYMÉLTÓSÁGU

Hálás köszönettel vett
október 3-án 392.szám alatt kelt
cubiculum helyreállitási költsége
gyesen megajánlt 5000 korona kiut
tisztelettel bejelenteni,hogy eze
budapesti váltóüzlet részvénytárs

A pécsi cubiculumon es
elszámolását egy példányban nagyb
rencsém '/. alatt idehajlitva azz
sel megküldeni,hogy ugyanezen els
mellékletekkel együtt a költségek

Kertész K. Róbert

Szód
z
Szinházi Élet

1925. t. n. Arckép-
pel.

Kertész K. Róbert K

Lechner Jenő

Schwab Gyula

mící led

Az Est. 1928. nov. 23.

(Az építészmérnökök mozgalma Kertész K. Róbert, Schwab Gyula és Lechner Jenő ellen. Részt vehet-e aktív államtitkár városi pályázaton?)

548

1909.

ki részén fekvő magaslat, a melynek tetején, bal-
ütt templomszerű épület, jobbról pedig
ben, a régi kőfalkeritésen belül, a hegy-
s házak bontakoznak ki. Az égbolt fel-
bra: M.M.

4.3 cm.--
uár 12-én az 5410 sz. leirat alapján

n 2371-909
ban ~~4125~~ 382.

MDK

Kertész K.Róbert

Az épitészmérnökök mozgalma Kertész K. Róbert, Schwab Gyula és Lechner Jenő ellen. Részt vehet-e aktiv államtitkár városi pályázaton?

Az Est, 1928.nov.23.

Kertész K. Róbert

Nemzeti építőművészet.

Budapest, 1916. Otthon Könyvny.

8-r, 20 l, fűkve.

Szerző ajánlásával.

Kertész K. Róbert

I. 5. p. k.

-.50

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

A kultuszminiszter Kertész K. Róbert építőművész, miniszteri tanácsost a művészeti osztály vezetésével bizta meg.

Cikk: Kertész K. Róbert a ...

MMÉKözl 1922.VIII.27. 281.l.

Kertész K. Róbert épitőmővész

A Kultuszminiszter Kertész K. Róbert épitőmővész, miniszteri tanácsost a művészeti osztály vezetésével bízta meg.

Ui.: Kertész K. Róbert a ...

Minerva 1922.VIII.27. 281.f.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

Széleskörű müködésének kiszakitott példái:
Az elemi népiskolák nagyszabású és a nemzeti építőművészet szempontjából is jelentős épitési akcija, a pozsonyi egyetem elhelyezésének ügye, a tervezett tüdőbetegszanatóriumok meg nem valósult koncepciója, a Nemzeti Szinház tervpályázata.

Cikk: Kertész ...

MMÉKözl 1922.VIII.27. 281.l.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

Japán művészetéről, Ceylon építőművészetéről stb. irt munkái révén a műegyetem Keletázsia művészetének magántanárává habilitálta.
Egyik legnagyobbszerű működése IV.Károly király koronázásának nagystilű művészi munkája volt.
Erről egy szakmunkát is irt.

Cikk: Kertész ...

MMÉEKözl 1922.VIII.27. 281.l.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

Résztvett az 1904.évben rend.keletázsiai-, a bécsi vadászati kiállitás és a bécsi nemzetk. épitészkiállitás rendezésében.

Cikk: Kertész...

MMÉEKözl 1922.VIII.27. 281.l.

MDK

Kertész K. Róbert épitőművész

A Margitsziget kertművészeti rendezési tervpályá
zatán I.dij.
Résztvett az Erzsébet-szoborpályázatok, a kassai
Rákoczi-epitáfium, a miskolci, a székesfehérvá-
ri városszabályozási és más tervpályázatok el-
birálásában.

Cikk: Kertész...

MMÉEKözl 1922.VIII.27. 281.l.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

Lechner J.dr.: Az Orsz.Műemlékbizottság
ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan.15.
9-11.lap

MDK

Kertész K.Róbert elnökhelyettes

A Bizottság Kertész kezdeményezésére rendszeresitette a népszerű előadásokat, amelyeken szaktudósaink vetitett képek kiséretében ismertetik műemlékeinket a nagyközönséggel is.

Lechner J.dr.: Az Orsz. Műemlékbizottság ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan.15. 9-11.lap

M.D.K.

Kertész K. Róbert, építész

Szadett, tartott a Mag. Mérnök- és Építészegyletben a koronázás művészi terveiről.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1917. XXXVIII.évf.

okt. 17. sz. 7 old.

MDK

Kertész K. Róbert osztálytanácsos

Javaslatára a Sárospatakon épitendő állami tanitóképző intézet terveinek beszerzésére nyilvános tervp.-ot hirdetett a vallás- és közoktatásügyi min.

Lechner Jenő: A sárospataki állami tanitóképző intézet új épülete.

Épitő Ipar - Épitő Művészet. 1914.Jan.11. 14-16.lap

MDK

413. Kertész K.Róbert,ép.

Szül.: Budapest,1846 Okl.kelte: 1898 Sz: 157o

A m.kir.József Műegyetemen oklevelet,abszolutóriumot vagy oklevélhez hasonlót nyert építészek névjegyzéke 1873-1928-ig.

MP-IP - MP-MÜV. 1931.márc.1. 41.l.

Kertész K. Róbert épitőművész

A szépművészeti osztály élére Kertész K. Róbert épitőművészt választotta ki a vallás- és közoktatásügyi miniszter.
Kertész 1908-ban lép a kultuszkormány szolgálatába.Kezdetét veszi az elhanyagolt elemi iskolaépitės, az egyéni művészet kidomboritásával fog hozzá népiskoláink újjáépitéséhez.

Cikk: Épitőművészeink....

Épitő Ipar Épitő Művészet, 1922.szept.1. 33-34.s
131-132.l.

MDK

Kertész K. Róbert épitőművész

Kidolgozza és előkésziti az új Nemzeti Szinház épi
tési programmját és tervpályázatát.
A sárospataki tanitóképző intézetnek, a fiumei
főgimnázium épületének nyilvános tervpályázaton
szerzi be terveit.

Cikk: Épitőművészeink...

Épitő Ipar Épitő Művészet,1922.szept.1. 33-34.sz
131-132.l.

MDK

Kertész K. Róbert épitőművész

A Hadigondozó Intézet műszaki ügyeit veszi kezébe,
a népszanatoriumok megalapitására dolgoz ki nagyob
szabású memorandumot.
A magyar kormány Kertészt bizza meg a koronázási
ünnepségek rendezésével.

Cikk: Épitőművészeink...

Épitő Ipar Épitő Művészet, 1922.szept.1. 33-34.sz.
131-132.l.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

A Hadigondozó Intézet műszaki ügyeit veszi kezébe, a népszanatoriumok megalapitására dolgoz ki nagyob szabású memorandumot.
A magyar kormány Kertészt bizza meg a koronázási ünnepségek rendezésével.

Cikk: Építőművészeink...

Épitő Ipar Épitő Művészet, 1922.szept.1. 33-34.sz. 131-132.l.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

Számos tervpályázaton vett részt, igy a Szent-Margit-sziget rendezésére kiirton győztesként került ki.
Beutazta és felkutatta Kelet-Ázsia összes építőművészeti alkotással biró helyeit, ezekről számos könyvet adott ki, s mint a Kelet művészetének ismerőjét, a József-Műegyetem e tárgy magántanárává habilitálta.
Cikk: Építőművészeink...
Epitő Ipar Építő Művészet, 1922. szept. l. 33-34. sz. 131-132. l.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

Az Országos Középitési Tanács-ban az építőművészeti szakosztály előadója volt, A Magyar Mérnök- és Épitész-Egyletben a mű- és középitéstani szakosztály elnöke.
A Magyar Nemzeti Szövetség építészeti szakosztály elnöke volt.

Cikk: Épitőművészeink...

Épitő Ipar Épitő Művészet, 1922.szept.1. 33-34.sz. 131-132.l.

Kertész K. Róbert építőművész

Az Országos Középítészi Tanács-ban az építőművészeti szakosztály elnöke volt. A Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben a Középítészeti szakosztály elnöke.

A Magyar Nemzeti Szövetség építészeti szakosztály elnöke volt.

Cikk: Építőművészetünk...

Építő Ipar "Építő Művészet, 1922.szept.1. 33-34.sz. 131-132.l.

MDK

Kertész K. Róbert épitőművész

Minden nagyarányú épitőművészeti tervpályázat zsürijébe meghivták, összesen 40 izben, igy a Rákóczi siremlék, az Erzsébet-szoborpályázat, a Nemzeti Szinház stb.
Mint a Műemlékek Orsz. Bizottsága elnökhelyettes miniszteri biztosa, nagyhorderejű programmot dolgozott ki a magyar műemlékek megóvása érdekében.

Cikk: Épitőművészeink...
Épitő Ipar Épitő Művészet, 1922.szept.1. 33-34.sz. 131-132.l.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

Minden nagyurányú építőművészeti tervpályázat zsúrijébe meghivták, összesen 40 izben, így a Rákóczi siremlék, az Erzsébet-szoborpályázat, a Nemzeti Szinház stb.

Mint a Műemlékek Orsz. Bizottsága elnökhelyettes miniszteri biztosa, nagyhorderejű programmot dolgozott ki a magyar műemlékek megóvása érdekében.

Cikk: Építőművészeink...

Épitő Ipar Épitő Művészet, 1922.szept.1. 33-34.sz. 131-132.l.

MDK

Kertész K. Róbert építőművész

A lap közli a fényképét a művésznek.

Épitő Ipar Épitő Művészet,1922.szpet.l.33-34.sz.
131.l.

MDK

Kertész K.Róbert ny.államtitkár, műépitész

Kertész K.Róbert és Wichinger Károly városrendezési "Forum" terve.
Budapest központjának ujáalakitási terve.Repr.

P.L.: Itt a "Horthy-fórum" terve!...

8 Orai Ujság, 1936. ápr.26. 5.l.

MDK

Kertész K. Róbert tervező épitész

A városháza újjáépitésére kiirt tervpályázaton az első dijat Kertész K. Róbert és Weichinger Károly közös terve nyerte.

Kováts Béla: Tizenhatemeletes ...

Esti Kurir, 1940.Jul.1. 6.1.

MDK

Kertész K. Róbert tervező építész

A városháza újjáépítésére kiírt tervpályázaton az első díjat Kertész K. Róbert és Weichinger Károly közös terve nyerte.

Kovács Béla: Tizenhatemeletes ...

Esti Kurir, 1940.Jul.1. 6.1.

MDK

Kertész K. Róbert

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

Kertész K. Róbert, épitész M.D.K.

---

előadást tartott a Nemzeti Szinház elhelyezéséről, amivel kapcsolatban, a Rákóczi-út másik oldalán - egyúttal nem-be állított homlokzattal - a Nemzeti Muzeum uj épületét javasolta, melynek terveit ő maga dolgozta ki. A Nemzeti Szinház terve Farkasfy Zoltántól erad.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

jan. 29. sz. 12. old.

M.D.K.

MDK

Kertész K. Róbert

Svad Gyulával együtt készitette a Gödöllői Kanonokrend Rendhazanak főbejaratat.

Cikk: Gr. Klebelsberg Kunó művészetpolitik. Képzőművészet, 1933. 58 sz. 5o.

MDK

Kertész K. Róbert

A miniszterium jóvahagyta a műszaki egyetemre kelet-Ázsia épitőművészete tárgykörből való magantanari kinevezését.

Pesti Napló 1936. március 10.

MDK

Kertész K. Róbert

Magyarország. 1933.febr.12. (Egy nagy miniszter életének munkája. A Klebelsberg emlékkiállitás.)

Koltess K. Robert

MDK

Kertész K.Róbert

A Maglódi uti Szeretetotthon III.dijjal kitüntetett pályaterve, képpel és alaprajzzal.

Nemzeti Ujság, 1929.ápr.7.

MDK

Kertész K.Róbert

III.dijat nyert a szfőv.szeretetotthon tervpályázatán.

Rerrich Béla: Felépitik a székesfővárosi szeretetházat.

Pesti Hirlap, 1929.márc.19.

MDK

Kertész K.Róbert

A III.dijat nyerte a székesfővárosi Szeretetotthon tervpályázatán.
Számos műszaki rajz.

Magyar Építőművészet, 1929.

MDK

Kertész K.Róbert

Cikk: Izgalmak a mérnök- és épitésztársadalomban az új szeretetház körül.

Pesti Napló, 1928. nov.22.

MDK

Kertész K. Róbert

Cikk: A képviselőház ülése.

Pesti Hirlap, 1928. dec.13.

MDK

Kertész K. Róbert

Képviselőházi Napló. A Ház 1928.dec.12-iki
üléséről.

MDK

Kertész K. Róbert műépitész

Kelet-Azsiában végzett épitészeti és mütörténeti tanulmanyokat. Ezek egy részéről, a ceyloni épitészetről számolt be a M.M.E.E. épitészeti szakosztalyi ülésén.

Cikk: Ceylon épitészete.

Vállalkozók Közlönye, 1906. apr.4. 14.sz.

MDK

Kertész K. Róbert épitőművész

1904-ben rendezett keletazsiai-, a bécsi vadászati kiállitás és a bécsi nemzetközi épitészkiállitás rendezésében résztvett.

Cikk: Kertész K. Róbert.

MMEEKözl. 1922. 281.lap

A megvalósulatlan Városháza tervezője

Kertész K. Róbert legjelentősebb vállalkozása, a királykoronázás megszervezése eleve múlandóságra ítéltetett

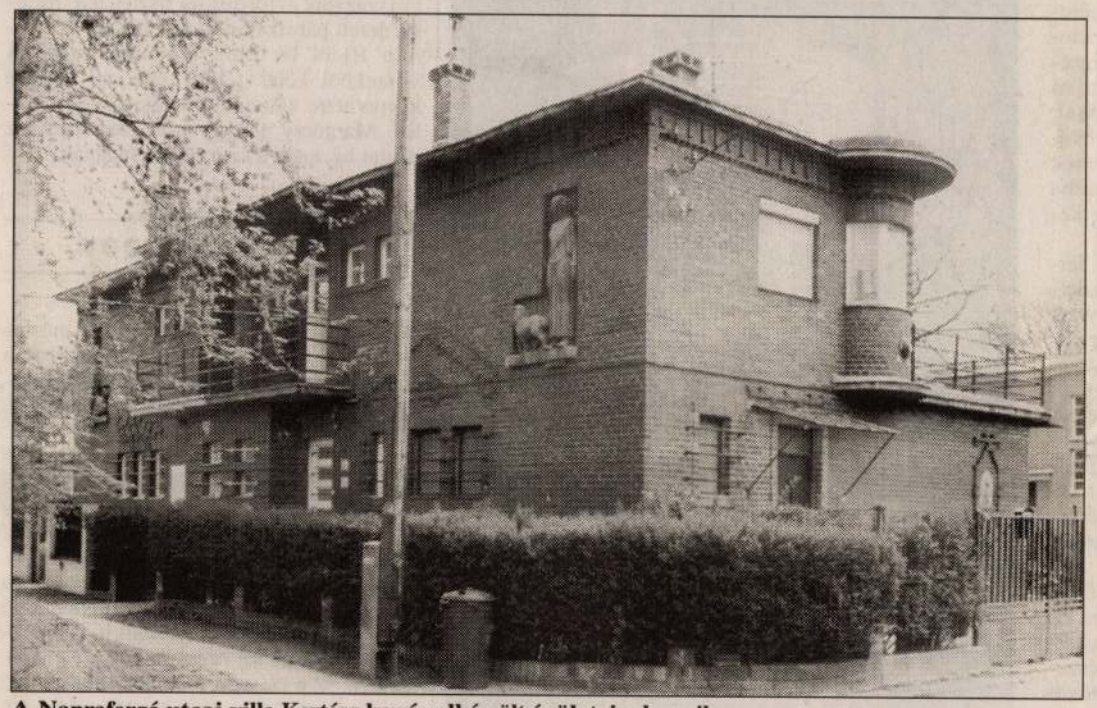

A Napraforgó utcai villa Kertész kevés elkészült épületeinek egyike FORRÁS: MŰEMLÉKVÉDELMI SZEMLE, 1998/2.

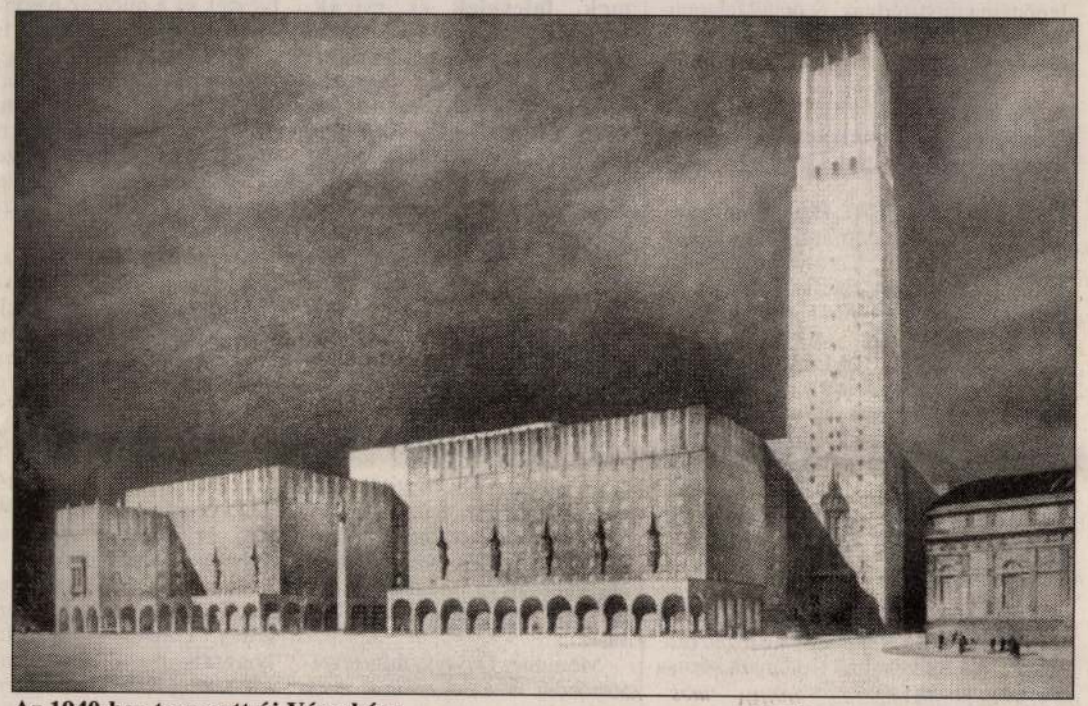

Az 1940-ben tervezett új Városháza FORRÁS: BUDAPESTI NEGYED, 18–19. SZÁM

Sikeres építészi karrier adatott Kertész K. Róbertnek: sorsa nem fukarkodott sem a feladatokkal, sem az elismerésekkel. Mégis, alig akad néhány olyan épület körülöttünk, amely az ő tervezőasztalán született. Legjelentősebb elképzelései megvalósulatlanok maradtak, legnevezetesebb vállalkozása pedig eleve múlandóságra ítéltetett.

Az 1937-es keltezésű Ki Kicsoda lapjain összefoglalta élete addigi eseményeit. Született 1876. június 9-én Budapesten, tanulmányait a József Műegyetemen folytatta. Építészi oklevelének elnyerése után 1908-ig tanársegédként dolgozott az ókori építészet tanszékén. 32 éves korában fogott bele megmászni az államigazgatás grádicsait: előbb a kultuszminisztérium építészeti osztályának vezetője, műszaki főtanácsos volt, négy évre rá már osztálytanácsos, 1918-tól pedig miniszteri tanácsos. 1922-ben nevezték ki a kultuszminisztérium művészeti osztályának vezetőjévé, egy évre rá helyettes államtitkári rangot kapott. Ebben a minőségében vonult nyugállományba 1932-ben.

Kertész K. Róbert 1918-tól a Műegyetem magántanára lett – szakterülete Kelet-Ázsia építőművészete volt –, de közben tervezett is. Az ő elképzelései alapján építették föl a gödöllői premontrei rendházat és főgimnáziumot (ma Agrártudományi Egyetem), a kaposvári városházát és a héjjasfalvi honvédemléket.

Mielőtt minderre sor került volna, már történt valami, ami szilárd alapját adta a későbbi sikereknek. 1916-ban, miután csaknem negyvenévesen letöltötte önként vállalt frontszolgálatát, épp őrá esett a választás, hogy megszervezze IV. Károly királlyá koronázását. Ünnepséget kellett varázsolnia egy ínséggel küszködő országban, díszbe öltöztetnie a decemberi fagytól borzongó Budát. Minderre négy hét állt rendelkezésére. A végeredményt mindenki ismeri: az esküt tevő király képe és Ottó királyfi szőke fürtjei beivódtak a kollektív emlékezetbe. De hogy a bizottság által felkért négy jeles építész hogyan küzdött meg a feladattal, az csak Kertész K. Róbert visszaemlékezéseiből derül ki.

A *IV. Károly apostoli magyar király koronázásának művészi és műszaki munkái* című, 1917-ben kiadott képes füzet olyan építészi teljesítménynek állít emléket, amelynek az ünnepség befejezése után szinte nyoma sem maradt. A nyomasztó áruhiány közepette megszerzett szöveteket és hímzéseket, amelyekkel Lechner Jenő díszítette a koronázás színhelyeként akkor debütáló, bár két évtizeddel korábban átépített Mátyás-templomot, elhordta az emlékre vadászó, istenadta nép. Pogány Móric esküemelvényét, amely tökéletesen illeszkedett a Szentháromság-szobor stílusához, és amelynek felépítése két emberéletet is követelt a decemberi hidegben, idővel elbontották. Kós Károly Szent György téri kardvágási dombja is ideiglenes építmény volt, ahogy kizárólag ezt az eseményt szolgálták Györgyi Dénes munkái, a Vár terelő pilonjai és lombdíszítményei is. Mindebből mindössze fényképek maradtak, amelyeket csak az emberi fantázia egészíthet ki a leírásból ismert, ragyogó színekkel.

Volt azonban egy maradandó eredménye is a bravúrosan megszervezett ünnepségnek. Az a tanulság, amelyet Kertész K. Róbert így fogalmazott meg: „A koronázás ünnepélye volt az első alkalom hazánkban, midőn nagyobb dekoratív feladatot építőművészekre, technikusokra bíztak. (...) a képzőművészetek közül egyedül az építőművészet az, melynek művelői egyaránt rendelkeznek a technikai tudás és a művészi érzék előfeltételeivel." Ebből okulva a huszadik század reprezentatív eseményeinek szervezői közül már nem hiányozhattak az építészek. (Gondoljunk csak a Hősök tere nagyrendezvényeire, az 1919-es május elsejétől Nagy Imre újratemetéséig.)

Maga Kertész azonban ezután már csak a rajzasztalhoz tett kirándulásokat hivatali íróasztala mellől. Bár néhány terve megvalósult, neve inkább a papíron maradt pályázatok első díjasaként maradt fenn.

Nagy diadalt jelentett számára a Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1921-es pályázatának első helyezése: a kiírók a Margit-sziget rendezési tervére kértek ötleteket. Kertész K. Róbert – aki korábban már megtervezte az északi szigetcsúcsra szánt új szanatóriumot – azzal nyerte el a zsűri elismerését, hogy bár elegáns fürdő- és vendéglátó-komplexumot képzelt a Margit-szigetre, háborítatlanul hagyta volna a parkokat. Az első díjat tehát megkapta, a sziget fejlesztését azonban más irányba terelte a gazdasági recesszió. A szanatórium például csak 1926-ban valósult meg, mégpedig a harmadik díjas Wälder Gyula elképzelései alapján. Maga Kertész 1936-ig nem is tervezett a szigetre: akkor is be kellett érnie a Nemzeti Hajós Egylet új klubházának megrajzolásával.

Mire a kis szigeti klubház modern vonalú épülete megszületett, a konzervatív alkotóként, a nemzeti szellemű építészet reprezentánsaként számon tartott Kertész életében már lezajlott egy csendes fordulat. Kísérletezővé vált ő is: nevét ott találjuk a Napraforgó utcai kísérleti telep építészeinek sorában. A pasaréti száz négyszögöles telkekre tervező alkotók azt akarták bizonyítani, hogy a szorító lakásgondokból a polgári villák építése is kiutat jelenthet. Hogy a kezdeményező Kaffka Péter, Kozma Lajos és Vágó László a modern elvek mellett elkötelezett fiatalok mellé magas pozíciójuk miatt vette-e be Kertészt és Wäldert – ahogy az a mai elemzések némelyikében olvasható –, vagy más oka volt a döntésnek, már nem lehet eldönteni. Tény azonban, hogy Kertész kevés megvalósult épületének egyike éppen a Napraforgó utcában látható. Klinkertéglás homlokzata a holland kortárs építészetet idézi, épületszobrai pedig a tervező korábbi munkáira utalnak.

Kertész K. Róbert 1931 októberében még mint államtitkár szónokolt a Napraforgó utcai lakótelep átadóünnepségén. Rá egy évre, ötvenhat évesen nyugállományba vonult. Ekkortól a városrendezési koncepciók kidolgozói között találjuk a nevét. 1935-ben a nála lényegesen fiatalabb Weichinger Károllyal tanulmánytervben foglalta össze a pesti Belvárost átalakító nagyszabású Fórum-elképzelést. Az évek során egyre határozottabb formát öltő terv a terület minden égető gondjára választ keresett. Foglalkozott az Andrássy út és a Lánchíd kapcsolatának megteremtésével, az Erzsébet tér és a Deák tér átalakításával, a Károly körút rendezésével és a régi Nemzeti Színház telkének sorsával. Egy 1938-as keltezésű tervváltozat viszonylag pontosan mutatja a korszellemet: ezen a Marokkói udvar tömbje (a mai Erzsébet téri gödör) helyén szabad térség látható; a térre szánták a Nemzeti Színházat, a Deák téren pedig lebontották volna az evangélikus templomot.

Kertész és Weichinger közös várostervezői munkásságát az az első díj koronázta meg, amelyet az új Városháza megtervezésére 1940-ben kiírt pályázaton nyertek el. A feladat nem kevesebb volt, mint – a szűken mért műemléki részeket megtartva – új épületegyüttest tervezni a Városháza helyére; itt kellett volna helyet kapniuk a közművek hivatalainak is. A 36,5 méteres párkánymagasságot a Károly körút túloldalán magasodó Madách-házak jelölték ki, az új együttes nagyságára pedig mi sem jellemzőbb, mint hogy 2600 helyiséget kellett volna magában foglalnia. Kertész és Weichinger a Vilmos császár út (Bajcsy-Zsilinszky út) tengelyébe hatalmas tornyot, a Madách térrel szemközti oldalra árkádos teret szánt.

A megvalósítást elsodorta a világháború. Kertész K. Róbert úgy halt meg 1951 augusztusában, hogy az általa tervezett árkádsor és az impozáns díszudvar helyén csak egy ideiglenesnek szánt bazársor terpeszkedett a Károly körúton.

N. Kósa Judit

PALETTA

MAZSORETT- ÉS FÚVÓSZENEKARI TALÁLKOZÓT rendeznek holnap Budafokon. A programok 10 órától kezdődnek a Campona parkolójában, a Nagytétényi Kastélyparkban, majd a Savoyai Jenő téren folytatódnak, öt órától felvonulás indul a Jókai, illetve a Rózsakert úttól. Hat órától gálaműsor lesz a Camponánál.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM kedden és szerdán rekonstrukciós munkálatok miatt zárva tart.

JOHN LUKACCSAL Borbás Mária beszélget ma délután öt órától a Károlyi-palotában (V. kerület, Károlyi Mihály utca 16.). Közreműködik Bánffy György színművész és Kovács Flóra hegedűművész.

A DOROTTYA GALÉRIÁBAN (V. kerület, Dorottya utca 8.) ma, Pinviczki Judit bőrtárgytervező-művész kiállításán hat órától Hangalakok címmel mozgásetűdöt adnak elő. A művész hangadó ékszereit Czérna Ágnes, Farkas Dorka, Fülöp Tímea, Szabó Judit és Tóth Evelin szólaltatják meg, dobjain Limberger Tcha, a zeneszerző játszik.

A FÓTI RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOMBAN holnap este nyolc órától a Zsidó Rabbiképző Goldmark kórusa ad hangversenyt.

ÖDÖN VON HORVÁTH A szép kilátáshoz című darabja az R.S.9. Stúdiószínházban (VII. kerület, Rumbach Sebestyén utca 9.) ma este hét órától látható. Az előadást Lábán Katalin rendezte.

Műalkotások a természetből

Monique Deyres kiállítása a Fővárosi Képtárban

Fűszálak, virágok, homokszemek, falevelek és csírák. Monique Deyres alkotásai nem hagyományos természetképek, a felületen ugyanis minden valódi. A műalkotások alapanyagai egykor domboldalak és rétek díszei voltak. A francia képzőművész táblaképeiből rendezett kiállítás a Fővárosi Képtárban (III., Kiscelli utca 108.) június 10-ig látható.

A Fővárosi Képtár *Monique Deyres* alkotásaiból tárlatot állított össze Utak címmel. A francia képzőművész életművének témája a természet. Az alkotásokhoz festékek helyett igazi növényeket használ: szárított virágokat, homokszemeket, üledékeket, amelyek viaszban konzerválva jelennek meg. Így változik az újraalkotott természet képzőművészeti alkotássá.

Monique Deyres művészettörténész a kilencvenes évek elején Budapesten is tanított a Francia Gimnáziumban. 1995 óta csak a képzőművészetnek él, tizenkét éve alkot természetképeket.

A múzeum szakemberei a kiállítótér középtengelyében helyezték el a művész nagyméretű táblaképeit. A földre fektetett alkotások mellett végigsétálva a látogató úgy fedezheti fel a természetből vett témákat, mint egy hosszú túrán. A növények, fűszálak, homokszemek és földtöredékek méhviaszba száradva alkotnak természetképeket.

A tárlat másik részét a Természet/Kultúra című installációs együttes alkotja, amelynek témája a természet megőrzése. A művész igazi befőttesüvegekbe helyezett csírákat, így alkotott természetkonzerveket. A húsz méter hosszú Csíra – vonal című alkotás pedig reliefként fut végig a kiállítótér falán. Az apró növények föld feletti és alatti része egyszerre látható a fotóreliefen.

A mennyezetről ereszkedik a földig a Selyemfátylak című alkotás. Deyres tizennyolc selyemfátyolba ültetett természetes anyagokat: morzsolt növényeket, homokot, hamut és pollent. Ezek színes négyzetekként borítják a fátylakat, mintha a természet lebegő palettái lennének.

Rumpler György

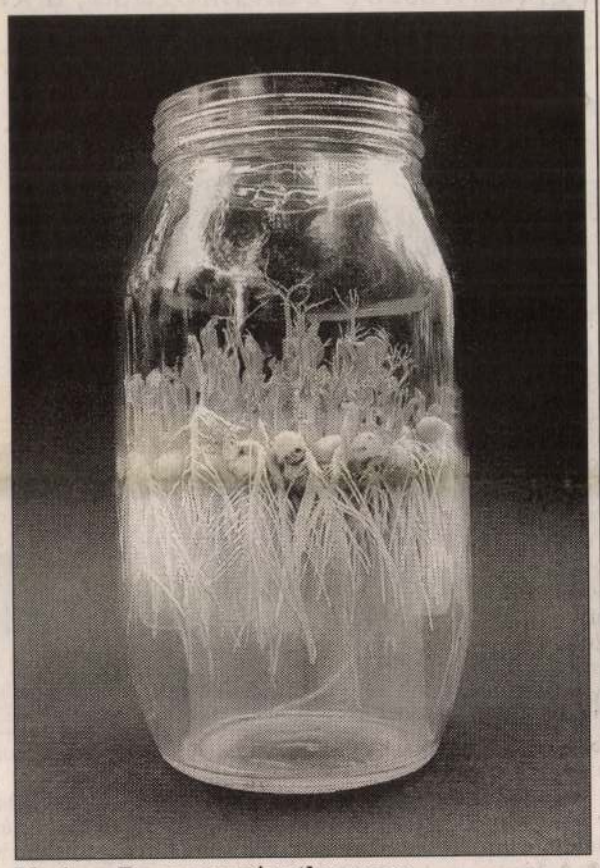

Monique Deyres természetkonzerve

Verstárlat

Kortárs költők verseiből látható verstárlat „Ment-e a könyvek által a világ elébb?" címmel a Galéria IX-ben (IX. kerület, Ráday utca 27.). A Petőfi Irodalmi Múzeum Vörösmarty Mihály születésének kétszázadik évfordulója tiszteletére meghirdetett pályázatának anyaga ma és holnap 10-től 18 óráig tekinthető meg. A versekből kötet jelent meg az ünnepi könyvhétre, amelyet ma délután négy órától Margócsy István művészettörténész mutat be, majd a szerzők dedikálnak.

SZÍNHÁZMŰSOR

SZ: Szombat, V: Vasárnap

Budapest Bábszínház: SZ: A Rajkó együttes műsora (8). V: Micimackó (6 – Kertész utcai Művészeti Iskola ea.). **Budapest Bábszínház Játszó-tér:** SZ: Párnamesék (fél 11, fél 5). V: A zsiráfnyakú cica (fél 11, fél 5). **Fővárosi Nagycirkusz:** SZ–V: Állati Show (SZ: fél 11, 3, 7, V: fél 11, 3). **Játékszín:** SZ: Olympia (7). V: A Manderley ház asszonya (7). **József Attila:** SZ: Botrány az operában (7 – Pesti Páholy 4. ea.). V: Botrány az operában (7 – Herczeg Ferenc-bérl., 1. ea.). **József Attila Színház Gaál Erzsébet Stúdió:** V: Dózsa (4). **Kolibri:** SZ: Csimpi szülinapja (3). **Magyar:** SZ: La Mancha lovagja (7). **Magyar Állami Operaház:** SZ: Tosca (7 – Osváth/5. bérl.) V: Hattyúk tava (7 – Palló/6. bérl.). **Erkel:** SZ: Faust (6 – Komor/7. bérl.). **Madách:** SZ–V: Chicago (7). **Madách Kamara:** SZ: Psota! (7). V: Élelem bére (8). **Mikroszkóp:** SZ: Hopp, te Zsiga! (fél 8). V: Türelmes zóna (fél 8). **Thália:** SZ–V: A Magyar Táncművészeti Főiskola végzős növendékeinek ea. (6). **Vidám:** SZ: Bolond nyár (7). Csipetnyi show (fél 11). V: Bolond nyár (7). **Vígszínház:** SZ: Fekete Péter (7).

HÉT VÉGI DEDIKÁLÁSOK AZ ÜNNEPI KÖNYVHÉTEN: JÚNIUS 9., SZOMBAT

Vörösmarty tér

10.00 Accordia: Rátz Ferenc; AKGA-Junior: Vidák István; Aranyhal: Fülöp György, Radván Simon; Cartographia: Lóczy Dénes; C.E.T.–Belvárosi: Győri György; Dinasztia: Lázár Ervin, Szakonyi Károly; Fokusz: Bertalan Zoltán, György Attila; Fókusz Könyváruház: Poós Zoltán; Könyvtárellátó: Stancsics Erzsébet, Szántai Sándor; Kráter: Gyurkovics Tibor; Libri: Beke Kata; Palatinus-noran: Kemény István, Vári Attila; Park: Kepes András; Felvidéki magyar kiadók–Lilium Aurum: Kiss László.

11.00 Accordia: I. Horváth Ágnes; Antológia: Fábián Gyula; Argumentum–Kortárs: Jánosy István; Athenaeum–Rózsavölgyi: Kristó Nagy István, Péter László, Rakonczai János; Balassi: Bónus Tibor, Filip Tamás; B.I.P.: Koltai Tamás; C.E.T.–Belvárosi: Czigány Zoltán; Ciceró: Kamarás István; Corvina: Szabó Péter, Ungváry Krisztián; Dinasztia: Havas Judit, Kabdebó Tamás, Pomogáts Béla; ELTE Eötvös: Vilcsek Béla és az ELTE TFK szerzői-hallgatói; Fokusz: Pék Pál; Hungarovox: Göbölyös N. László; Ister: Szakály Sándor; Jelenkor: Végel László; Kairosz: Csath Magdolna; Kriterion: Éger Veronika, Láng Gusztáv, Pomogáts Béla; L'Harmattan: Nagy Ilona, Pócs Éva; Lazi: Gombos Imre; Libri: Csoóri Sándor; Masszi: Doncsev Toso; Merhavia: Kolozsváry Mariann; Móra: Nagy Franciska; Osiris: Lázár Ervin; Palatinus-noran: Eörsi István, Podmaniczky Szilárd, Péter; Fokusz: Gyurkovics Tibor, Szakonyi Károly; Jelenkor: Kovács András Ferenc; Kiskapu: Varga Domokos György; Libri: Kányádi Sándor; Lucidus: Soós István; Magvető: Bartis Attila; Püski: Bernáth Zoltán, Bónis Ferenc, Udvari Katalin; Osiris: Bereczkei Tamás, Csányi Vilmos, Pléh Csaba; Széphalom: Csoóri Sándor; Vajdasági magyar kiadók–Forum: Bordás Győző, Burány Béla; Vince: Csermely Péter.

12.30 Accordia: Farkas Csaba.

13.00 Accordia: Koncz Károly; Argumentum–Kortárs: Nagy Pál; C.E.T.–Belvárosi: Uri Asaf; Dinasztia: Ács Margit, Vathy Zsuzsa; Felsőmagyarország: Papp Endre; Filum: Tóth Krisztina; Fokusz: Varga Domokos; Jelenkor: Viragh Christina; Kijárat: Czifrik Balázs, Filó Vera, Latzkovits Miklós, Selyem Zsuzsa; Könyvtárellátó: Koppány Zsolt; Kriterion: Fodor Sándor, Király László, Wilhelm Sándor; Libri: Csaplár Vilmos; Lucidus: Cholnoky Győző; Merhavia: Nemeskürty Harriet; Osiris: Sajó László, Vermes Géza; Püski: Benke László, Gergely Mihály, Varga Domokos; Széphalom: Szentmártoni János.

14.00 AKGA-Junior: Karsai Gizella; Antológia: Dobozi Eszter, Hardi Péter; Argumentum–Kortárs: Balogh Robert; Cartog-raphia: Horváth Tibor; C.E.T.–Belvárosi: Kabdebó Tamás; Dinasztia: Juhász Ferenc; Európa: John Lukacs; Felvidéki magyar könyvkiadók–Lilium Aurum: Varga Imre; Fokusz: Ircsik Vilmos; Fókusz Könyváruház: Andai György; Hungarovox: Schaffer Erzsébet; Ister: Orpheusz: Zsávolya Zoltán; Osiris: Gyurgyák János, Romsics Ignác, Zeidler Miklós; Pont: Felszeghy Csaba, Malgot István, Joze Vogrinc; Püski: Czegő Zoltán, Kovács Zoltán, Rózsás János; Szent István Társulat: Barna Gábor, Erdélyi Zsuzsanna; Széphalom: Szabó Iván; Tarsoly: Ráday Mihály; Tinta: Bagu László; Trikolor: Vass Antal; Vajdasági magyar kiadók–Forum: Gerold László, Jung Károly.

14.30 AKGA-Junior: Dinnyés József.

15.00 AKGA-Junior: Lőrincz László; Antológia: Illés Sándor; Argumentum–Kortárs: Vitéz György; Athenaeum–Rózsavölgyi: Görög Ibolya; C.E.T.–Belvárosi: Krämer Mária; Ciceró: Babay Bernadette; Dinasztia: Tóth Éva; ELTE Eötvös: Németh István; Enciklopédia: Somlyó György; Európa: Görgey Gábor; Felvidéki magyar kiadók–Madách–Posonium: Szabó G. László; Felsőmagyarország: Czigány György; Fokusz: Balla D. Károly, Kőváry E. Péter, Pethő László; Fókusz Könyváruház: Lázár Ervin; General Press: Szegedi Katalin; Greger–Delacroix: Sváby András, Szécsi Katalin; Heltai: Kászoni József; Hét Krajcár: Benke László, Csontos Gábor, Varga Domokos; Hungarovox: Csikszentmihályi Berta, Kányádi Sándor, Kósa Márton; Ister: Vörös István; Jelenkor: Grecsó Krisztián; Kalligram: Csehy Zoltán, Grendel Lajos, Mészáros András, Polcz Alaine; Kávé: Reich Gábor; Kossuth: Bacsó Péter, Kállai Ferenc; Kriterion: Lászlóffy Csaba; K.u.K.: Andai Gy[illegible]; L'Harmattan: Fehér M. István; Libri: [illegible]lóffy Aladár: Bratka László, Szathmári István; Tinta: Grétsy László.

16.00 Ab Ovo: Köves Viktória, Szécsi Magda; AKGA-Junior: Szentgyörgyi József; Argumentum–Kortárs: Kiss Anna, Mohás Livia; Balassi: Pető Andrea; C.E.T.–Belvárosi: Papp Tibor; Ciceró: Selmeczi Tibor; Dinasztia: Csiky László, Kulcsár Katalin; Európa: Darvas Iván; Felsőmagyarország: Bihari Sándor; Fokusz: Cs. Gergely Gizella, Ircsik Vilmos, Szabó A. Ferenc; Fókusz Könyváruház: Závada Pál; Göncöl: Bächer Iván, Benedek István Gábor; Helikon: Paul Lendvai; Rádai Eszter; Heltai: Kelemen Miklós; Hét Krajcár: Gergely Mihály, Hendi Péter, Siklós László; Hungarovox: Martin József; Ister: Fried István, Karol Wlachovsky; Jelenkor: Polcz Alaine; Kairosz: Györffy László; Kávé: Kállai R. Gábor; Kiskapu: Kőrösi Imre; Kossuth: Huszár Tibor; Libri: Utassy József; Littera Nova: Balázs Tibor, Kaján Tibor; Magvető: Schein Gábor, Szilágyi István, Takács Zsuzsa; Magyar Könyvklub: Száraz Miklós György; Merhavia: Garamvölgyi László; Műszaki: Vajda Zsuzsanna; Orpheusz: Luca Anna; Palatinus-noran: Lugosi Viktória; Püski: Borbándi Gyula, Fekete Gyula; Szent István Társulat: Bodnár Dániel, Tóth Sándor; Széphalom: Salamon Pál; Trikolór: Benke László, Csontos Gábor, Varga Domokos.

17.00 Ab Ovo: Spiró György; Argumentum–Kortárs: Szepesi Attila, Veress Miklós; Balassi: Molnár István, Nagy László; C.E.T.–Belvárosi: Szenti Tibor; Ciceró: [illegible]

Borbándi Gyula, Csontos Gábor, Fekete Gyula, Gergely Mihály, Siklós László; Vajdasági magyar kiadók–Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság: Spira György.

18.00 Könyvtárellátó: Szegvári Katalin, Érdi Sándor.

Írók Boltja – Liszt Ferenc tér

14.00 Noran: Lugosi Viktória; Palatinus: Eörsi István, Háy János, Györffy Miklós, Kemény István, Kőrösi Zoltán, Maros Attila, Péterfy Gergely, Podmaniczky Szilárd, Szilágyi Ákos, Térey János, Vári Attila.

15.00 Magvető: Bartis Attila, Bodor Ádám, Cserna-Szabó András, Forgách András, György Péter, Kerékgyártó István, Nádasdy Ádám, Orbán Ottó, Radnóti Sándor, Schein Gábor, Szilágyi István, Takács Zsuzsa, Tóth Krisztina, Závada Pál, Zoltán Gábor; Körkép – Szép versek szerzői.

16.00 Argumentum: Határ Győző; Osiris: Gyurgyák János, Kákosy László, Kósa László, Lázár Ervin, Romsics Ignác, Sajó László, Vermes Géza, Zeidler Miklós; Európa: Fehér Béla, Görgey Gábor.

Ráday utca – Könyvutca

10.00 Red Café, Marie Kristensen: Mohás Lívia, Polcz Alaine, Felszeghy Csaba, Katanics Alice, Jozo Vogrinc, Szávai Ilona, Szávai Géza.

12.30 Red Café: Nagy Franciska.

lapokon“ is; lépcsőkön, kávéházi asztalokon nagyon gyakran láthatók. Többek között a Ferenciek templomán levő „Wesselényi-emlék“ bal sarkán alul és jobb sarkán felül is látható egynek-egynek a keresztmetszete. A laikus elsiklik fölöttük a nélkül, hogy tudná, milyen fontos és milyen sok fejtörést okozó jelenséget képviselnek

Közömbösen vesszük ma mindezt és használjuk a vörös mészkő lapjait. Hazánk ezzel is meg van áldva s a Magyar Középhegységben nem ritka ez a kőzetféleség. A legtöbb Budapesten használt „vörös márvány“ a Gerecséből, Piszke, Tardos, Tata vidékéről kerül. Bemutatott kövületeink egy ma már nem művelt kőfejtőből, a bakonyi Csernyéről kerültek ki. Vékony táblákban, rétegekben válik el, tehát igen alkalmas az építkezésre. Ez a fontos csak, a többivel nem igen törődünk. Pedig ennek a rétegekben elváló kőzetnek nagyon szép története van. Sem azelőtt, sem azóta nem élt állatok sokasága nyüzsög az egykori tengerben, mialatt a vörös iszap a fenékre ülepedik és eltemeti az elhalt állatokat. Az egykori tengerfenék szárazföld lesz, a vörös iszap kiemelkedik, megkeményedik, mészkővé lesz. Mindez mérhetetlen idő alatt történik s a fejlődésnek, történetnek csak főbb fejezetei ezek. Az egész történetet a vörös mészkőről lehet leolvasni. Nyitott könyv ez, melynek betűi a szerves zárványok. Nyitott könyv és olvasása élvezetes, de olvasni nem mindenki tudja, csak az, aki ennek a könyvnek abc-jét, a földtant is tudja.

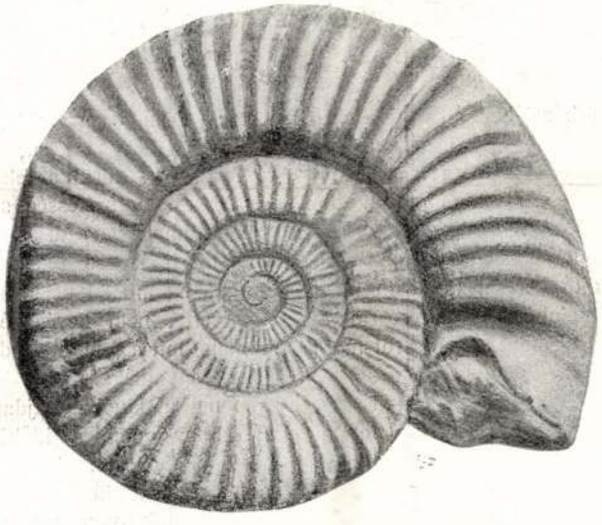

Dumortieria Dumortieri Thioll. képe oldalról.

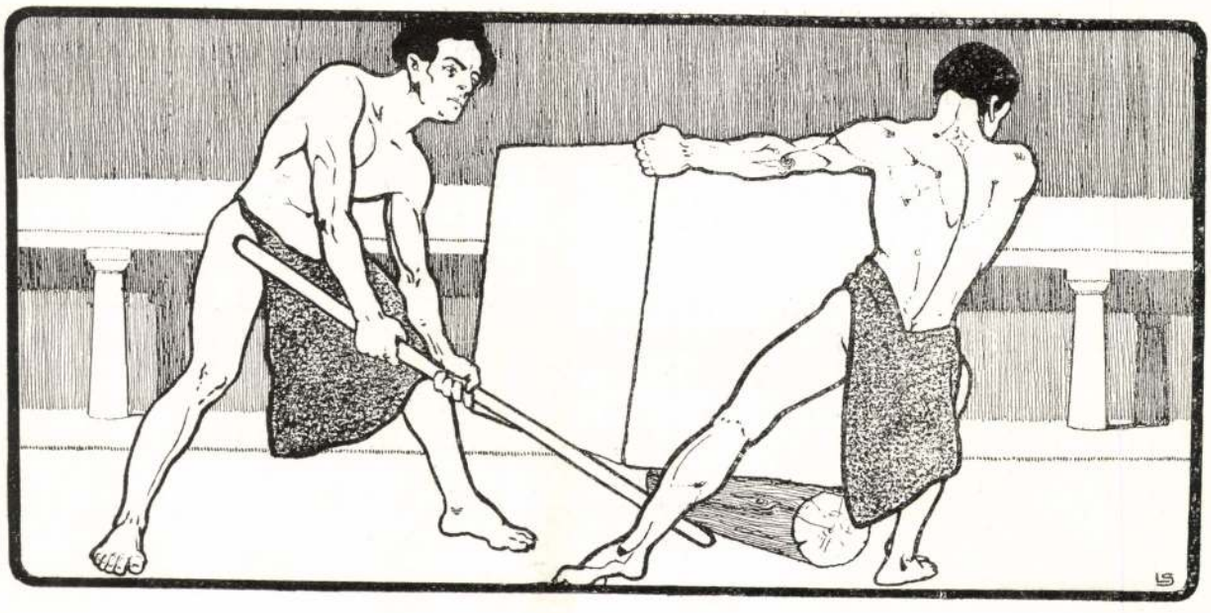

Ceylon és művészete.

Irta Kertész K. Róbert építész.

A Tuparamaya dagoba közelében áll a Dalada Maligawa, a „fog templomának“ romja. A háború veszedelmei elől megmentendő, egy kalingai hercegnő, hajába rejtve hozta el Anuradhapurába, hol tiszteletére és megőrzésére épült a „fogtemplom“. Előtérből, csarnokból és szentélyből állott. Ma csak pár oszlopa és a bejárati ajtó keresztezése van meg. Kevéssel felépülte után a malabárok betörése alkalmával pusztult el. A szent fog további sorsáról majd alább lesz szó.

A Tuparamaya dagobától pár száz lépésnyire egy már méretei következtében is felemlítésre méltó monolit gránitmedencét találunk. Hosszúsága meghaladja a három métert, szélessége csaknem két méter, magassága 84 cm. Eredeti rendeltetéséről azt tartják, hogy a papok részére szánt rizsadományokat ebbe öntötték a hivők, mielőtt a dagobához léptek volna. Részemről valószínűbbnek tartom, hogy egyszerű vízmedence volt, melynek vizéből merítve, a hivő elvégezte az előírt vallásos mosakodást, mint az a délindiai pagodák mellett ma is fennálló, mesterséges, nagyobb vízmedencékben szokásos.

Méreteiben a Tuparamaya dagobánál hatalmasabb, de későbbi korból, a Kr. e. II. századból származik a Ruanwelli vagy aranypor dagoba. Az aranypor elnevezés onnan származik, mert hajdanában a félgömb símára vakolt felszíne aranyporral volt fedve.

Dutthagamini király nevével van e nagy mű keletkezése összeforrva. Mai, szomorú formájában is még, mintegy 92 m. magas kúp, alakú domb áll előttünk, inkább természetalkotta domb, mint sem emberi kéz alkotásának hatását keltve. Két négyzetes terraszon áll a dagoba teste.

Az alsó terasz oldalhosszúságai 210×210 m., a felsőé 150×150 m., az alsó még 30 m. szélességben övezi körül a felsőt.

Ez a nagy szélesség szükséges is volt, hogy nagy vallási ünnepeken a díszmenetek, melyeken nagy számú elefántot is szerepeltettek, megtarthatók legyenek. A hajdan félgömbalak persze megroskadt, századok viharja tépte-verte, nem kevésbbé a háborúk viszontagságai. A mag, mit a szél odasodort, kikelt, gyökeret vert az égetett agyagtéglák törmeléke között; smaragdzöldben ékes ma a dagoba hajdan aranyporos kupolája. Itt is, ott is nyomai az időközi tatarozó munkálatoknak, miket jámbor zarándokok áldozati filléreiből végeztek.

A terrasz külső falát elefántalakok díszítik, minden egyesnek nyeregszerszáma más és más. Az agyarak hiányzanak, eredetileg valódi elefántagyarak voltak a ma látható lyukakba elhelyezve.

Az egész dagobaelrendezés restaurált képe sejteni engedi az óriás építmény hajdani hatását. A főtengelyben az első terraszon széles nyílású kapuzat állott, ma csak pár oszlop meredezik itt az égnek. A második terraszon egy régi csarnoktemplom állott, mely teljesen átépítve ma is e célt szolgálja. A négy főtengely irányában, a négy feljárati lépcsővel szemben áll a lábazatból a kiszölkellő négy főoltár.

Az oltár előtt, annak tengelyében kerek, monolit gránit oltár áll. Alakja a lotuszvirág kelyhét mutatja. Teteje mélyítve van. Valószínűleg áldozati mécsesek felállítására szolgált. Ettől a kerek oltártól két oldalt állanak a négyszögletes oltárok, melyeken a virág-áldozatokat — a buddhista kultusz eme legfontosabb tényezőinek egyikét — helyezték el.

Csaknem a főfeljárati oldallal szemben 5 életnagy-

ságon felüli szobor áll. Négy közülük Buddhát ábrázolja a görög tógához hasonló, festői ráncokat vető lepelben. Az ötödik Dutthagamini királyt, a dagoba alapítóját ábrázolja. Nyakéke valamikor drágakövekkel és gyöngyökkel lehetett kirakva. Noha igen régi, elég épen maradt fenn, csak karjai hibáznak, épp úgy mint a többi szobroknak is.

E hatalmas dagoba szemléletekor laikusban, de építészben bizonyára még inkább először is az a kérdés merül fel, minő alapozással kell bírnia ez óriási tömegű tömör falazatnak?

Mahawanse e kérdésre is ad felvilágosítást. Azt mondja:

„Midőn a szükséges földkiásások (mintegy 30 m. mélységig) megtörténtek, Dutthagamini király, ki minden dolog előnyét és hátrányát bölcs elmével mérlegelte, katonáival gömbölyű köveket hozatott és megparancsolá, hogy azokat hatalmas dögönyözővel felaprítsák. Hogy ennek a kőrétegnek a lehető legnagyobb szilárdságot adja, nagyerejű elefántok által — melyek lábai bőrtokokkal voltak védve — letapostatta. E legalsó kőrétegre egy réteg mész, egy réteg égetett tégla, majd vakolat került. Aztán megint egy réteg kő, reája vasrudakból összerótt rács, erre Phalika, majd ismét közönséges kövek.

Erre az alapfalazatra a kappithafa ragadós nedve és kis vörös kókuszdiók tejéből készült vakolatba 20 cm. vastag érclemezeket tettek. Ezt a réteget a föléje helyezett 18 cm. vastag ezüsttáblákkal cinóberből és tilaolajból készült ragacs tartotta össze."

A király maga ügyelt fel a munkálatokra és nagy ünnepségek közben folyt le az alapkőletétel. A dagobába különböző ereklyéket — pontosabban nincsenek körülírva — és vagyonokat érő áldozati ajándékokat, művészi ötvösmunkákat, arany, ezüst dísztárgyakat, ékszereket, drágaköveket, gyöngyöket, finom selyemszöveteket falaztak be.

Dutthagamini nem élte meg műve elkészültét. Halála előtt, trónján követő öcscsének Saddha Tissának különösen lelkére kötötte a dagoba további sorsát. Ennek uralkodása alatt a művet be is fejezték. Uralkodók és nép mindenkor a legnagyobb tisztelettel és áldozatkészséggel viseltettek irányában. Batiya Tissa királyról (Kr. e. 19. — Kr. u. 9.) van feljegyezve, hogy egy alkalommal az egész dagobát lábazatától csúcsáig jázminfűzérekre burkoltatta, egy más alkalommal pedig valósággal eltemette virágok közé és egy e célra szerkesztett öntözőgéppel locsoltatta.

Egy másik királyról azt mondja a rege, hogy a dagoba csúcsára gyémántos abroncsot kovácsoltatott.

Anuradhapura harmadik nevezetesebb dagobája az Abaygiriya dagoba az egész világ leghatalmasabb, legmagasabb épületének egyike. A legnagyobb buddhista építkezés melylyel csak terjedelemben hasonlít-

Buddha fogának temploma Kandyben.

ható össze a jávai Borobudor és a kambodzsai Ankor Wat, magasságban, tömegben már nem. Alapelrendezése egészen hasonló a Ruanvelli dagobáéhoz.

Eredeti magassága 124 m. volt, tehát csak 20 m.-rel alacsonyabb a Cheopsgulának Diodorus által lemért magasságánál és mintegy 20 m.-rel magasabb mint a budapesti szent István templom. A dagoba alsó átmérője 110 m.

A két alsó négyszögletes, 30—30 m. széles terrasz tömegét és a dagoba félgömb és felépítmény tömegét kiszámítva, összesen mintegy 600,000 m.^{3} falazatot kapunk. Ebből az anyagból egy két m. magas és egy m. széles fal volna felépíthető, mely Budapesttől Temesvárig érne (300 km.) És ez még csak az a tömeg, ami a talaj felszíne felett van — alapozás nélkül!

Az Abayagiriya dagoba ma teljesen rom. A félgömböt csaknem áttörhetetlen vadon borítja. A négy nagy főoltár romjából arra következtethetünk, hogy ezek igen gazdag szobrászati ékítést nyertek.

Be kell még mutatnom egy negyedik, hasonló elrendezésű dagoba, a Miriswetiya dagoba egy oltárát. Valószínű, hogy ezt és az ehhez hasonló oltárokat szobrok díszítették, helyesebben mondva az oltárok eme szobrok elhelyezése kedvéért készültek.

Az oltár két oldalát magas, domborművekkel díszített pillérek szegélyezik, mindegyiken ülő oroszlánszobor. Egy siámi herceg bőkezűségéből jelenleg az egész mű restaurálás alatt áll.

Anuradhapurában még számos dagoba romja maradt fenn. Nagy részük teljesen formátlan romhalmoz.

A legrégibb korból, Dutthagamini király idejéből való az „ezer pillérek csarnoka“ vagy a „fémpalota“ a Lowa Maha Paya.

Mai állapota persze sivár képet nyújt és még a legélénkebb építészi képzelőtehetséggel is bajosan bírnók magunk elé varázsolni a hajdani állapotot, ha itt is a Mahawanse segítségül nem jönne. A kolostorépületből, mert ez volt rendeltetése az épületnek, ma nem látunk mást, mint düledező négyszögletes gránitpillérek rengetegét.

Negyven sort számlálhatunk meg, mindegyikben negyven, összesen tehát 1600 pillér volt. Az oszlopok így mintegy 68 m oldalhosszúságú négyzetes területet foglalnak el.

Ha a Mahawanse magyarázatát halljuk, csodálatos, káprázatos gazdagságú épületet látunk magunk előtt a szürke romokon felépülni. Egyes részleteit e leírásnak érdemes talán szó szerint idézni.

„Az épület kilencemeletes volt, minden emeleten száz szoba. Mind e helyiségek gazdagon díszíttettek ezüstékítményekkel, ezek ismét drágakövekkel. A virágornamenseket drágakövek borították, a virágfűzérek pedig aranyból készültek. A palotában ezer hálószoba volt. (Papok részére.)

A palota közepében a király egy aranyozott csarnokot emeltetett. Oroszlánokat, egyéb állatokat és devatákat (szellemeket) ábrázoló pilléreken nyugodott a mennyezet. A csarnok falain köröskörül gyöngyfűzérek vonultak végig A csarnok közepén pedig a gyönyörű, elefántcsontból faragot trónus állott. Ennek három oldalát gyöngyökből kirakva a nap, a hold és a csillagok képei foglalták el. Az aranyos párkányról helyenként a legdrágább ékkövekből készült, remek alakú virágok és aranyból vert futónövények csüngtek alá. A trónuson, melyre megbecsülhetetlen értékű takaró borult, elragadó, mesterművű elefántcsont-legyező feküdt, előtte gyöngyökkel kihímzett pár papucs és a trón felett a birodalmi fehér baldachin világított.“

Elmondja továbbá a Mahawanse, mily díszes nyugágyakkal és karosszékekkel rendeztette be a király az egyes helyiségeket.

A padlót szőnyegek borították. Nemes fémek, ezüst, arany oly bőségesen nyertek alkalmazást, hogy még a bejárat előtt állott medence, melyben a papok kezeiket mosták és a hozzá való merítő is aranyból készültek.

A legfelső emelet kupoláját fémlapok borították, innen is ered a palota elnevezése.

Igen rövid ideig maradt e pompás épület eredeti gazdagsága teljében. Magassága százhúsz évvel elkészülte után, hétemeletre redukálódott.

Vallási szakadás szülte belviszályok és a tamilok megismétlődő betörései gyors pusztulásra kárhoztatták e művet. Mesés kincseit a mindenkori győztes fosztogatta, prédálta. 285-ben Krisztus után már csak öt emelet áll és ettől kezdve rohamosan haladt a pusztulás, mely már századok előtt is a mai állapotot teremtette meg.

A megmaradt nyomokból ítélve, teraszszerűen, a lépcsős piramis mintájára épülhetett fel a kilencemeletes kolostor. Külső lépcsők vezethettek a teraszokra, melyeket esetleg sarokpavillonok díszítettek, valószínűleg fából, s azért maradtak meg az egész építményből csak a gránitpillérek.

A Ruanwelli dagoba közelében is számos romban heverő épületre akadunk. Kolostorok, csarnoktemplomok, paplakások lehettek ezek. Tekintve, hogy egy nagyobb dagoba körül elfoglalt papság 1000 főből is állott, elképzelhető, hogy ezek befogadására nagymenynyiségű lakóépület is kellett.

Többnyire alacsony teraszon állott az oszlopcsarnok, melyhez egy pár lépcső vezetett fel. A lépcső támaszfalát fantasztikus domborművek díszítik, a legalsó lépcső előtt pedig félköralakú, ú. n. „holdkő“ alkotja fellépő követ. Ezek a „holdkövek“ igen gyakoriak, a csaknem minden hasonló előlépcső előtt feltalálhatók.

Nem mintha ebből merész következtetéseket akarnék levonni, de tényként felemlítem, hogy az erdélyi székely házak előlépcsője előtt igen gyakran láttam félköralakú fél malomköveket fellépőkő gyanánt szerepelni.

A kerítés a feljárati lépcsőt két oldalt kíséri, a befejezést pedig két, domborművel díszített stéla alkotja. E stélák faragványa az asszir életfához hasonló motivumot mutat. Rajza és felfogása pedig csodálatosan hasonlatos a székely kapu zábéfájának alakításához.

Az anuradhapurai műemlékek sorában ezeknek még egy nevezetes csoportját kell megemlítenem. Ezek a nyilvános és magánfürdők, pokunák. Nagy-

számban találhatók ezek a romok között és még nagyobb lehet azok száma, mely a dzsungelek iszapja alatt hever. Négyszögletes, kövekkel kirakott medencék, jó tagozású oldalfalakkal. Az építő anyag mindég a gránit.

Az itt bemutatott pokuna egyik oldalán van a két lejárati lépcső, a vele szemközti oldalon egy a víztükörből kiemelkedő kis plató és ebben még egy külön kisebb medence. E felett nyilván védő tető volt hajdan, amint ez a szegélyező oszlopok megmaradt nyomaiból következtethető.

Külön fürdői voltak a királyi palotának, a paptok, embernyi fűvek, óriás páfrányok, indák és iszalag növények össze-vissza kúszszák, szövik az átláthatatlan rengeteget. Csak ahol vízerek futnak az út melletti árokba, ott lebben meg a szürkés-zöld fátyol, egyebütt két méternyire sem látunk az irdatlan sűrű sötétbe. Ahol bepillantást nyerünk, ott látjuk csak, hogy a dzsungel talaja nedves, mocsaras, ott leheli ki állandóan gyilkos miazmáinak milliárdjait és újabb milliárdjait.

A vadon azonban beszél. A kisérteties csendben minduntalan felhangzik valami madárrikácsolás, valami hosszú elnyújtott vonítás, száraz ágak recsegése.

A dambullai barlangtemplom belseje.

ságnak és a lakosságnak. Az előforduló nagyobb medencék valószínűvé teszik a feltevést, hogy ezek közül némelyek vízrezervoirokként szerepeltek és a városnak vízzel való ellátását szolgálták. Oly hatalmas művek ezek, hogy bár tetemesebb felépítménynyel nem bírtak, mégis a római nagy thermákkal hasonlíthatók össze. A tropikus zóna persze a meleg víz igénybe vételét szükségtelenné tette, valamint a fürdőhelyiségek tető alá hozatalát is.

Hogy e fürdők szerepét megértsük, tekintsük egy kissé a mai állapotot, pillantsunk belé a dzsungelek világába, e lázas zónába, melyet Rudyard Kippling oly remek módon örökített meg. Jobbra-balra az út mentén alacsony, görbe növésű fák, sűrű bozót a mélyben nyüzsög az élet. Ott les prédára a farkas, róka, sakál; ott vadászik a leopárd és a tigris, vad rohanásában széles utat vág a rengetegbe az elefánt, ott síklik nesztelen a gyilkos kobra kígyó, a még veszedelmesebb tik polonga és az ölelésével halált osztó boa constriktor.

Számtalan szürke, hosszú, bozontos farkú mókus szalad keresztül az úton, egy pillanatra megáll, figyel, aztán farkát, mint a zászlót magasra feltartva villámgyorsasággal tűnik el a magas fűben vagy egy magasabb fa koronájában. Mozdulatai groteszkek, szökkelése esetlen, ő a dzsungel ártatlan bohóca.

Fényes zöldtollú, karcsú madarak ülnek a telegráfdróton, mely különben a kultura első vagy utolsó

Buddha fogának temploma Kandyben. (Nézet az udvar felől.)

nyoma. A kocsit pár lépésnyire bevárják, aztán ijedt rikácsolással röpülnek csapatostul a dzsungel felé.

Vadgalamb ijedezve száll a magas útszéli bozótba, a magasban sas kering.

Elvétve emberek jönnek szemközt. Jól esik a piros, sárga és terrakotta színkeverékű ruhák látása a zöld alapon.

Találkozunk bullock-fogatokkal. A kétkerekű taliga elé az apró, marján nagypúpú bullock-ökör van fogva. Púpja elejére fekszik a nehéz járomfa. Az ökör orrán áthúzott kokuszhánccs-madzag a gyeplő. Nyolc-tíz taliga is egymás után, nagy pálmalevélből fonott bálokkal roskadásig megrakva, hogy a kocsi tengelye csak úgy nyöszörög-nyikorog kínjában. A sziget északi kikötőjéből Jafnából hozzák a dohánytermést.

Az utak mellett fekete bivalycsordák henceregnek nyakig a mocsár levében, meg legelésznek bárgyú szemekkel. Az érzékeny, jobb sorsra érdemes mimóza-levelek bivalygyomorba vándorolnak.

Nyolc tíz kilométer távolságra nyomorúságos falvak. 10—12 házból áll az egész. A ház inkább viskó, — ideiglenes tartózkodásra látszik szánva. Aminthogy a buddhista földi léte csak átmenő stádium, — egy állomása a hosszú útnak, mely a tökéletesedés felé visz.

A viskó sarkán bambusznádoszlopok, jó karvastagságúak. A közöttük maradt síkot hosszú bambusz-levélfonadék tölti ki, erre sár csapva tapasznak.

az alattvalók eme legfontosabb érdekét, a hűbérmunkát kizárólag a hatalmas vízművek építésénél alkalmazták.

Ez volt a lankák aranykora. Széles, gondozott, kikövezett utak kötötték össze a nagyobb városokat. A kikötőkben a Kelet világának kereskedelmet űző összes nemzeteinek vitorlásai horgonyoztak és hozták a drága árúkat cserébe Ceylon drágaköveiért és páratlan gyöngyeiért. India illatos szantálfát, indigót, festett szöveteket; Perzsia aranyát; Kína lenge selymet; Arábia tüzes paripáit. Az anuradhapurai udvar fénye túlragyogta az indiai királyok minden gazdagságát, pompáját.

A jólét megszülte a művészeteket, melyeknek romokban is hatalmas alkotásait Anurad apurában fogjuk megcsodálni.

Aztán következett a hanyatlás szomorú korszaka. A Malabár-törzs betörései, s a mi még vészthozóbb, a belső viszály, meghasonlás. Testvérháborúk a trón bírásáért, súlyos külső hadjáratok, — később a portugál hódítók zsoldos csapatai elvégezték a rombolás munkáját alaposan.

Előbb a gazdagság pusztult el, az elhordható, elrabolható kincsek, aztán a műemlékek, végül a jólét alapkövét képező vízreservoirok és csatornák dőltek romba. Velök elpusztult a jólét és boldogság a lankák késői unokái részére talán örökre. A vízáradatok gátjaikat vesztve, elöntik a zöldelő rizsföldeket, termékeny rónákat. A kultura búcsúzik és

egy 150 m. magas, csaknem teljesen kopár hegyhát. A sötét gneiszba vájt lépcsőn jutunk fel közel az oromhoz, hol keskeny platóról nyílnak a bejáratok az öt barlang-templomba. E barlangok természetalkotta üregek, melyeknek alacsony nyílását elfalazták és így nyerték a templomhelyiséget. Legujabb korból származó toldalék-épület áll a bejárat előtt és meglehetősen rontja a hangulatot.

Az első barlangban egy 14 m. hosszú, fekvő Buddha-szobrot látunk, mely a hegy kőzetéből van kifaragva. A második üreg a legnagyobb, 15 m. mély és 45 m. hosszú. A mennyezet a bejáratnál 7 m. magas és hátrafelé erősen lejt. Itt a háttérben álló és ülő Buddha-szobrok a legkülönbözőbb nagyságban és alakításban sorakoznak egymás mellé. Baloldalt egy kisebb dagoba emelkedik, lábazatán köröskörül ismét Buddha-szobrok. Ezek száma csak ez egy templomban egy pár százra tehető. A mennyezet festése is figyelmet érdemel. Mintegy szőnyeg-baldachin borul a templom fölé. Számtalan Buddha sorakozik ezen is, a bejárattal szemközt pedig egy nagyobb ülő Buddha-alak, dicsfénynyel övezve. A falakon a singaléz őstörténetéből vett jelenetek megörökítései. A színek mind élénkek, frissek; a világossárga dominál. E festéseket a bennszülöttek ősrégieknek mondják. Ha ez a feltevés nem is állana meg, mégis valószínű, hogy az újabb festéskor a régi rajzot csak felfrissítették, átfestették.

Kandy története Buddha fogával szoros kapcsolatban van; e szent ereklyének Kandybe hozatala lendítette fel a jelentéktelen falut, itt épült a szent fog temploma, később a királyi palota. Fentebb említettem, mint került a csodatevő ereklye Indiából Ceylonba, hol az anuradhapurai Tuparamaya dagoba közelében épült Dalada Maligawa templomban őrizték. E templom pusztúltával, a háború változó szerencséje szerint, más-más helyeken nyert időleges elhelyezést. 1315-ben a malabarok az ereklyét magukhoz ragadták és Indiába vitték. III. Prakrama Bahu visszaszerezte és így a XIV. század elején Kandybe került, itt emeltek részére templomot, ami maga után vonta nagyszámú és előkelő papság letelepedését. A királyi családok is gyakran időztek itt, míg végre a XVI. század vége felé Kandyt az ország fővárosává emelték. A portugál-hollandi háború alatt Kandy többször került a portugálok kezébe, kik a várost több ízben felégették, valószínűleg a templom maga is, legalább részben, elpusztult. A szent fogat pedig 1560-ban Don Constantin de Braganza az indiai Goa-ba vitette, hol a goai püspök a vicekirály és udvara jelenlétében ünnepélyesen elégette. A hitbuzgó buddhisták erre elefántcsontból készíttettek egy újabb fogat, melynek hossza 4 hüvelyk. Azóta ezt veszik körül azzal a tisztelettel és imádattal, mely az eredetit megillette. A köznép abban a hiedelemben él ma is, hogy az ereklye, melyet Kandyben őriznek, az eredeti.

A szent fog temploma Kandy legnevezetesebb műemléke. Az e célra épült templom ott áll a Kandy-i tó partján erős várfalaktól körülvett terraszon.

Előbb egy vízárkon kell áthaladnunk. Singaléz gyermeklányok pattogatott rizst árulnak itt kis tálcákon. Ha egy centért való rizst a vízbe dobunk, azt hisszük ezüstpikkelyeket szórtunk a víz felületére, százszámra kapkodnak a rizsszemek után a felbukkanó, csillámló halacskák, — de a fürgén úszkáló teknősbékák sem vetik meg e csemegét. Aztán egy oszlopcsarnokban haladunk felfelé. Fekhelyes, borzalmasan megcsonkított végtagú, rongyos koldusok nyöszörögnek alamizsnáért. Az oszlopcsarnok végén a templomépület bejárója.

Különös, infernális zene hangzik onnan. Üstdobok dübörgése, rivó kürtszó és melankolikus furulyaszó. Csak mikor a zenének közelébe érünk, értjük meg eredetét. Jókora tengeri csigák szolgáltatják a kürtöt, amint azt az ó-világ tritonjai használták, száraz lopótökből készül a furulya. Nincs az a Wágneri zenekar, mely ekkora zenebonát produkálna.

A templom földszinti sötét előtermében tolonganak a hívők. Az illat persze stílszerűen ázsiai. A vezetőnkké szegődött singaléz egyházszolga, két könyökkel dolgozik, hogy utat törjön a tömegben. Itt csak 3—4 üvegmécses pislog. Határozottan hangulatos kép, a szorongó marcona fekete emberekkel, — „hátul zene".

Keskeny kőlépcsőn iparkodunk felfelé. Ez persze csak lassan megy, mivel egyidőben lefelé is igyekszik egy ellentétes áramlat. Végre, nagy taszigálások után felérünk a templomba. Mintegy ötven embert bír ez egyszerre befogadni — de vagyunk jelenleg vagy nyolcvanan. Az ablakokat nagy bronztáblák légmentesen zárják el. Vagy tíz mécses világítja meg a falak füstös, régi festményeit. Tisztán azonban nem látunk ezekből semmit; a rövidebb fal közepén nagy ajtó. Ennek díszes kerete valóban jobb világítást érdemelne. A külső keret faragott elefántcsont, a két belső domborított ezüst illetőleg arany. Az aprólékos, finom singaléz ornamentika kiváló példája.

Amint az ajtó bronzszárnyai feltárulnak, megbűvölve állunk meg a küszöbön. A szentélyből számtalan mécses fénye árad, sűrű fehér füstje az illatos áldozati füstölő pálcikáknak és nehéz virágillat. Előttünk áll a ragyogó szentségtartó gazdagon aranyozott faragásos üvegszekrényben. Jobbra-balra sárgatógás papok imádkoznak állva, térdelve, összetett kezekkel mozdulatlanúl, mint az élő szobrok. De belépés előtt le kell vetni a sarukat. „Oldd meg saruidat, mert szent a hely, hová lépsz!" A szentségtartó harang-alakú masszív aranybura, nemes ékkövek sűrűn borítják felületét, helyenként gyöngy nyakláncok, gyémánt hajkapcsok, zafirral kirakott arany karperecek és számtalan egyéb ékszer reáaggatva. Mindmegannyi áldozati tárgy. Az üvegszekrény faragott oszlopain friss virágfüzérek.

A nagy aranybura alatt, még hat kisebb és kisebb borul egymás fölé. A legkisebb alatt színarany lótusz-virág kelyhében nyugszik a bűvös ereklye, Buddha szent foga.

Az ereklye elpusztult ugyan, de nem a beléje vetett hit ereje. A singaléz Wikrama Bahú elefánt-

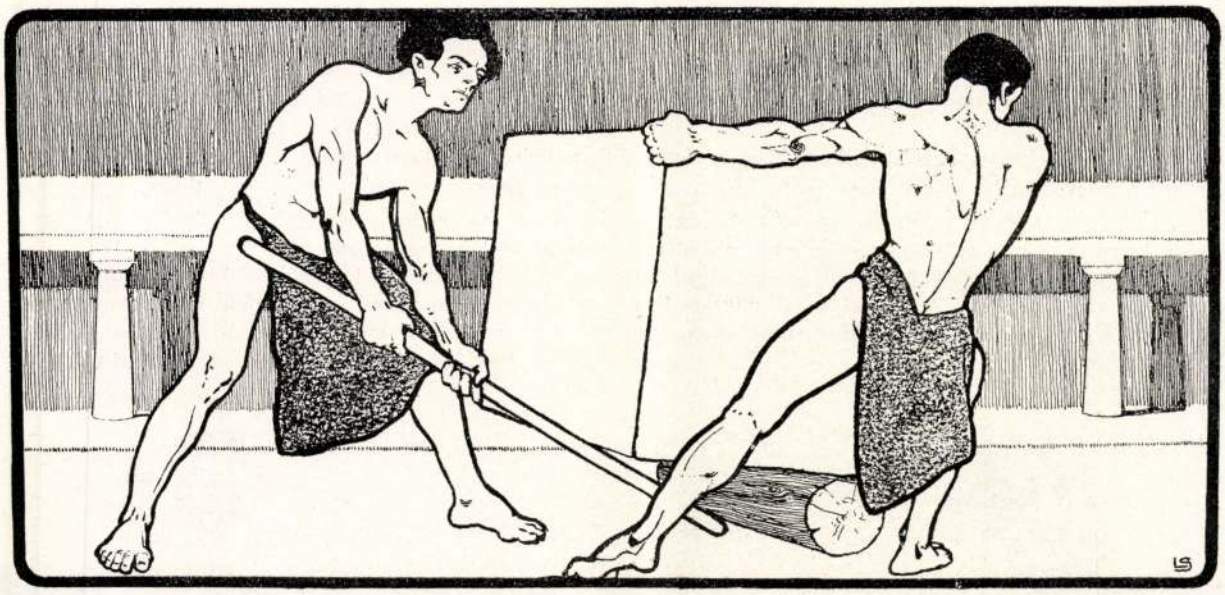

Ceylon és művészete.

Irta Kertész K. Róbert építész.

Ceylont a régi írók, az első khinai nagy utazók, természeti gazdasága és szépségei alapján a legköltőibb, legfellengősebb jelzőkkel illetik. A reális gondolkodású angol „az angol korona legragyogóbb gyémántkövének“ nevezi. És méltán, mert Ceylont nemcsak az angolok legszebb gyarmataként ismerik az utazók, hanem mivel egyátalán ez a darab föld az összes útleírásokban a világ legszebb pontjaként szerepel.

Ceylon szigete Kelet-India legdélibb csúcsától délkeletre terül el. Északi csúcsa, sűrű szigetcsoportjaival és az Ádám-hídja (Adam's bridge) nevű terjedelmes zátony által Indiával csaknem kapcsolatban van és így föltételezhető, hogy még történelmi időkben a kontinenssel tényleg összefüggő egészet alkotott. A keletindiai szigettengeren még napjainkban is előforduló nagyméretű süllyedések, legalább erre engednek következtetni.

Ceylon területe 65,600 km², ami a Magyar szentkorona országainak egyötödrésze, csaknem kétszerese Hollandiának. Lakóinak száma ma 3.650,000.

Egy km²-re esik tehát 55 lakó (nálunk 59). A lakosság nagy zöme, 64% (2.336,000), az őslakók leszármazottjai, a singalézek. Csaknem egy millió a tamil lakosság, mely India déli részeiből vándorolt be. Ezen kívül találunk mintegy 223 ezer arabot, elenyésző csekély malájit és mintegy 38 ezer fehérbőrűt, túlnyomóan angolokat. Az őserdőkben teljesen nomád életet élnek a veddák, a legősibb, történelem előtti kor lakóinak utódai, mindössze pár száz család.

A singalézek az észak-indiai maghadan-törzs rokonai, melyből bizonytalan időben szakadtak ki és telepedtek le Ceylonban, de mindenesetre jóval a Kr. e. VI. század előtt és itt hatalmas, virágzó államot alapítottak, független királyság formájában.

A singalézek több mint két ezer évre visszanyúló történelmét a Mahawanse hősköltemény mondja el, melyet a hagyományok alapján a Kr. utáni első századokban irtak. Ez hasonlóan tárgyalja a singalézek történelmét, mint a Ramajana és Mahabharata az indusokét.

Némelyek szerint Ceylon volt az első emberpár lakóhelye, a bibliai „paradicsomkert“. Közeli fekvése az egyenlítőhöz tropikus klimájával a legdúsabb, legpompázóbb növény- és állatvilággal ruházzák fel.

A legkülönbözőbb pálmák rengetegjeivel az óriás páfrányok és bambuszligetek versenyeznek. Kimeríthetetlen termőképességű talaja állandóan termeli a rizst, kávét, kakaót, teát, fahéjat, borsot, szegfűszeget, gyömbért.

Hasonlóan gazdag az állatvilág. Az ember szolgálatában a bullock (alacsony púpos ökör), a bivaly, a ló és a szelidített elefánt. A rengetegekben pedig ott találjuk a tropikus égalj csaknem összes képviselőit, az emlősök között a kis szürke erdei mókustól felfelé róka, sakál, farkas, szarvas, vaddisznó, leopárd, párduc, vad elefánt ott tanyáznak az őserdők mélyében és a dzsungelek vizenyős talaján.

A szárnyasok képviselői a parányi, csillogó ékkövekhez hasonló kolibritól a színpompás papagályig, hosszú lábú gázlók, a kőszáli sas és keselyű, a tarka dzsungel fácán.

Számtalan válfaja az óriási és színes lepkéknek, melyek, mint megelevenedett virágok, repkednek az örökzöld háttérben. A hüllők osztályában a teknősbéka, kameleon-gyíkok, melyek az egy méter hosszú-

ságot is elérik és a mocsarak lakói az alligátorok. Igen gazdag a rovarok osztálya is.

Egy négyzetméternyi területet kihasítva az erdő altalajából, azon a magas fű között nyüzsgő, mozgalmas életre találunk.

A tenger mélye a világ legértékesebb igazgyöngyét szüli, a hegyek méhe a legkülönbözőbb drágaköveket. Megkivánt kincsek az ó-korban, de még ma is legelső keresete a nyugati és amerikai nagy piacoknak.

Ami már most e minden földi gazdagsággal felruházott sziget történeti fejlődését illeti, mint említettem, az ó-kori eseményekre a Mahawanse ád felvilágositást.

vannak még ma is, kik e világtörténelmi eseményt sem tartalmilag, sem horderejében nem tudják eléggé megérteni és megbecsülni. Pedig Buddha vallása ugyanazt a szerepet viszi Ázsiában, mint a betlehemi Jézus tanításai Európában. Ép oly erővel markolt az emberiség lelkületébe, mint amaz. Ami természetes is, mert amazt hat századévvel megelőzve, ugyanazon emberi, mondhatni a legemberibb érzésen alapult, a tiszta felebaráti szeretetten.

Így ugyanazon mélyreható befolyása, irányító hatása volt a szellemi életre, a kulturális életre, annak minden ágára, így a művészetekre is, valamint a történelmi események kialakulására. Az emberiség fejlő-

Tuparamaya dagoba.

Az észak-indiai maghadan-törzszsel való rokonság maga után vonta, noha nagy a távolság, a népek és fejedelmek kölcsönös jóindulatát és barátságát.

A Kr. e. VI. században ép a maghadan államból indult ki az a csudálatos fénysugár, mely hivatva volt világosságot és melegséget hozni a távoli kelet szellemi életébe s melynek kihatása szellemi, vallási, társadalmi és politikai téren is oly nagyarányú volt, hogy egész Kelet-Ázsia arculatát megváltoztatta. Ez a fénysugár, melynek évezredekre ható ereje Kelet-Ázsia népeibe bizonyos egységet hozott, közös jellemvonással ruházta fel őket Buddha „a nagy felvilágosított" élete, tanításai és az általa alapított új vallás. Sokan

dése történetében Buddha vallása az első szeretet vallás. Ellentétben a keresztény vallással, mely kinyilatkoztatáson alapul és alapitójának istenségén épül fel, a buddhizmus bölcseleti vallás, mely eredeti mivoltában az isteni erő személyesítését nem ismeri, sem az egyén lelki önállóságát.

Előbbi sajátosság éppen a brahmanizmus sokistensége, a különböző metafizikai erők megtestesítésének vallása után, végtelen egyszerűsége következtében kell, hogy hatással volt legyen a sokistenség kaoszában fuldokló emberiségre. Bölcseleti volta pedig megfelel a keleti faj természetének, mely a töprengésre, elmélkedésre mindenkor hajlandó volt.

A vallásalapító Buddha személye iránti tisztelet az idők folyamán természetesen mindinkább növekedett és imádássá változott. A valódi buddhista azonban ma sem tekinti Buddhát Istennek oly értelemben, amint az Istenség fogalmát mi értelmezzük — noha szobra ott áll a templomban. Inkább az ő bölcseletének, vallásának külső jelképe csupán, úgy mint nálunk a kereszt jelvénye. Az alacsonyabb szellemi színvonallal rendelkező tömegek persze az ilyen finomabb megkülönböztetésre képtelenek.

Az új vallás, ép úgy, mint a keresztény vallás, leghamarább az alsóbb néposztályok, az elnyomottak között talált követőkre, mivel ép ezeknek hozta el a szeretet jelében a „megváltás“ fogalmát. De általános boldogító voltánál fogva hamar terjedt el a magasabb kasztok között is. Tudvalévő, hogy a régi brahmanizmus kasztrendszere korántsem volt oly szigorú, mint azt némelyek ezelőtt hirdették.

A Kr. e. III. században India leghatalmasabb uralkodója, ki jogara alatt csaknem egész Elő-Indiát egyesíté Asoka. A bölcs uralkodó átérzi Buddha vallásának erejét és azt államvallássá teszi. Ő Buddha vallásának leghathatósabb terjesztője és apostola. Erős vallási érzés vezeti uralkodásában.

Buddha személye iránti tisztelete hatalmas emlékművek emelésében is nyilvánul. Ezek az emlékoszlopok (lath, v. stambák) és a dagobák vagy stupák, melyek Buddha egy-egy ereklyéjét foglalják magukban, vagy pusztán az ő tiszteletére emelt emlékműve. A vallásalapító Buddha csaknem három század éve húnyta le szemeit, midőn Asoka az új vallást államvallássá tette.

Buddha iránti tiszteletének és imádatának valóban fejedelmi módon adott kifejezést. Ő Buddha holttestét — a monda szerint — 40,000 darabra osztatta. Ezen ereklyéket szétküldte birodalma minden városába és nagyobb községébe, hol föléjük emlékműveket emeltetett. Ezek a dagobák (dhaturgharbha: testmegőrző) valóságos építészeti, gyakran monumentális ereklyetartó.

A dagoba vagy stupa alapalakja a félgömb, mely néha hengeres alépítményen, esetleg még terraszokon is áll. A félgömb tömör építmény, mely a vízből felszálló légbuborék alakjára emlékeztet, melyhez a „nagy felvilágosított“ leggyakrabban hasonlította a mulandó emberi életet.

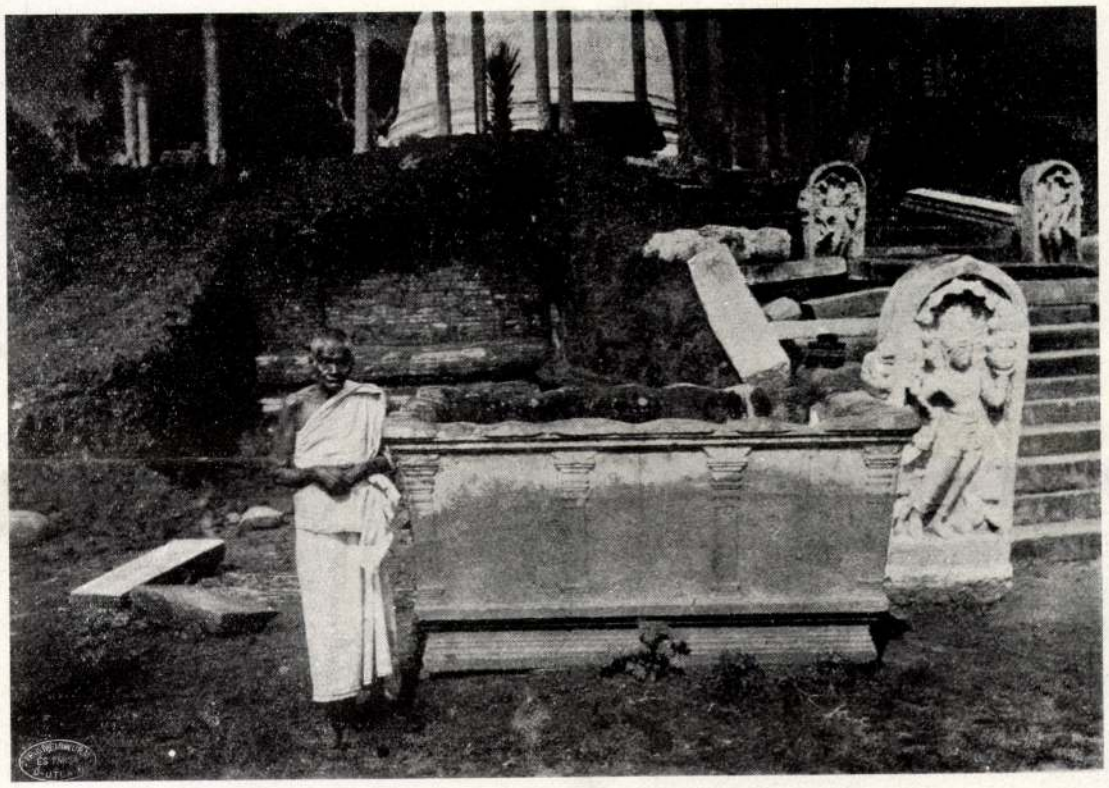

Medence a Tuparamaya dagoba feljárati lépcsője mellett.

Asoka király uralkodása alatt Buddha vallása elterjed egész Indiában. Nagy kolostorépületek is emelkednek, külön a barátok és apácák részére, kiket itt a legmagasabb vallási bölcseletre oktattak, hogy aztán mint tanítók elszéledjenek a rengeteg birodalomban és annak határain is túl, mint hittérítők terjeszszék az áldásos vallás tanait.

Asoka kortársa a singalézek trónján Tissa, ki trónralépte alkalmából nagyértékű ajándékokat küld fejedelmi barátjának.

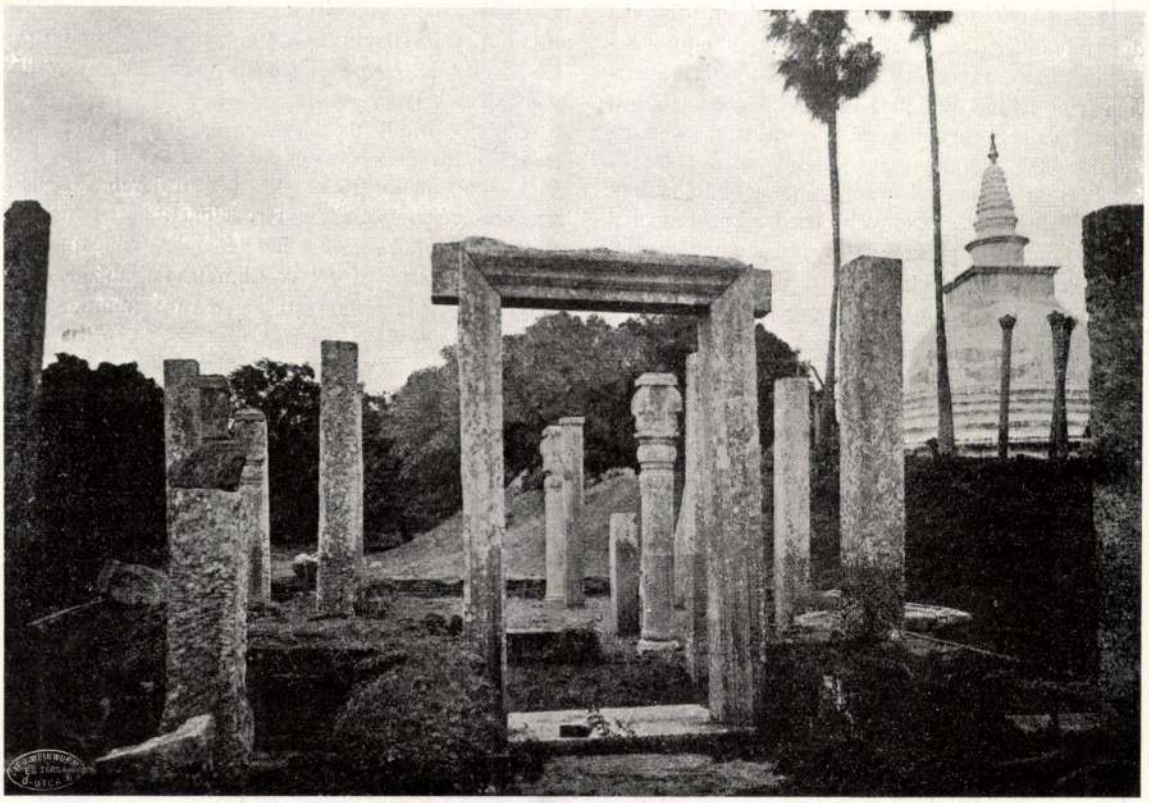

A Dalada Maligava romja a Tuparamaya dagoba közelében.

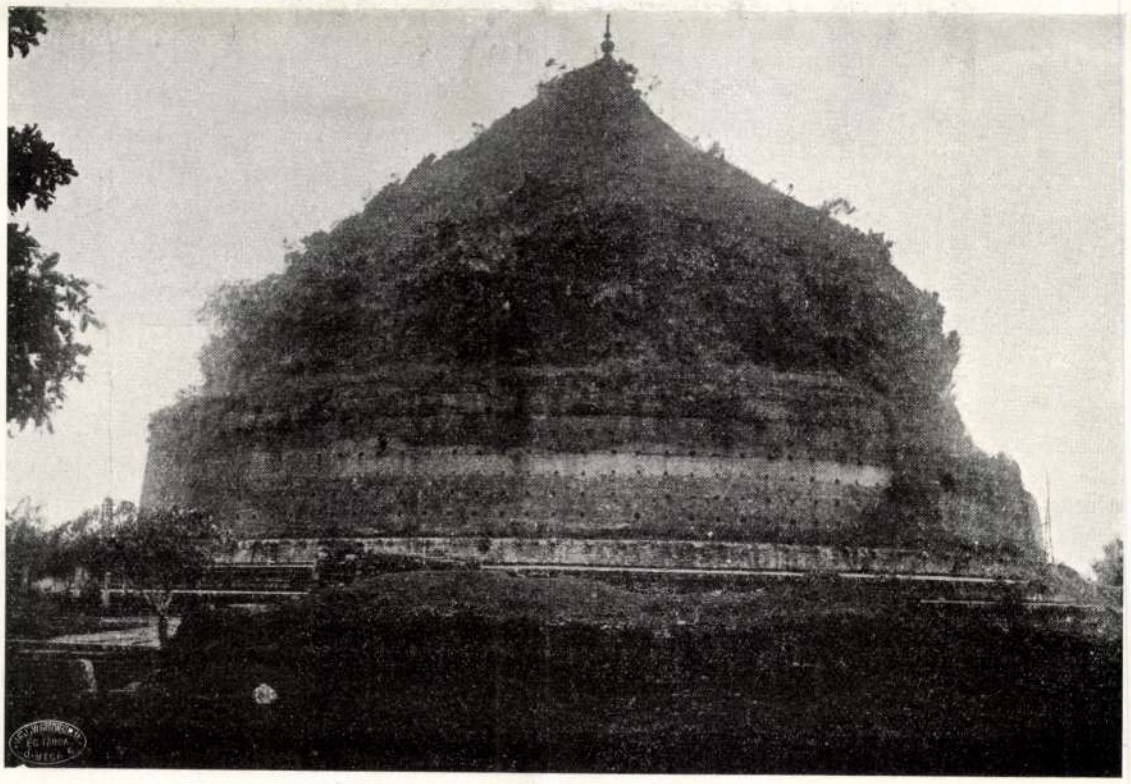

A Ruanwelli dagoba második terrassza.

Amint a „Mahawanse“ elmondja, Asoka király viszonozza ez ajándékokat és üzenetet küld Tissának, mondván:

„Menedéket kerestem Buddhában és az ő papságában.

főpapokkal és megfelelő érdemes kisérettel uralkodó barátjához.

Tissa vadászat közben Mihintalében találkozik a királyi küldöttel s az új vallás meggyőző ereje már ez első találkozás alkalmával annak felvételére

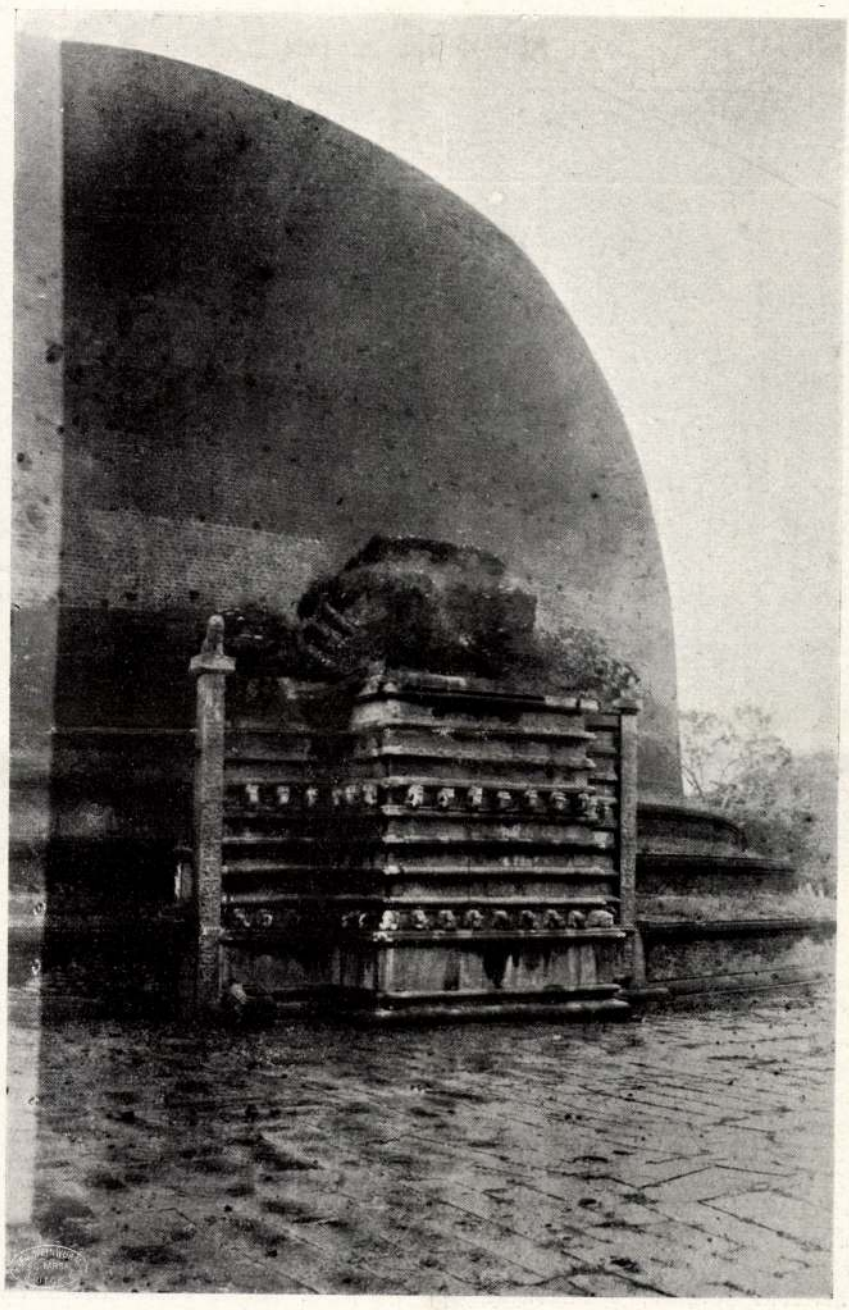

A Miriswetiya dagoba egyik főoltára.

A Sakya ivadék tanainak hivője lettem. Emberek uralkodója, teljék el a Te szellemed is ezen áldás igazságának meggyőződésével és igaz hittel keress Te is menedéket eme megváltásban.“

Asoka nagy súlyt helyezett a singalézek megtérítésére és e célból saját fiát Mahindát küldte el készteti őt magát és kiséretét. Visszatérve a fővárosba, Anuradhapurába, megtér a királyné és az egész udvar. Ettől kezdve az új vallás rohamlépésben hódítja meg Ceylont. Mint Asoka Indiában, úgy Tissa Ceylonban a legnagyobb áldozatokat hozza meg a vallás terjesztésére.

Az ország fővárosa ezidőben Anuradhapura. A város rengeteg kiterjedésű, állítólag 400 km² volt. Keleti várost, különösen az ó-korban azonban nem szabad a mai város-fogalom szerint felfogni. Széles, kikövezett, elefántközlekedésre alkalmas, egyenes útvonalak szelték át a várost, két oldalt árnyas fasorok. A lakóházak kertekben, szabadon állóan épültek s nagy tereket hagytak szabadon a közönség részére. Az előkelőségek palotái óriási, gondozott parkokban állottak, közbe fürdőmedencék (pokúnák). A külvárosokban a különböző mesterségek, iparágak külön városrészekkel bírtak. A vallási élet és vele kapcsolatosan az építőművészet fejlődésére hatalmas befolyást gyakorolt Tissa király valóban fejedelmi elhatározása. A főváros közepén elterülő 35 km² területű királyi parkot a Mahameghá-t vallási célokra szentelte.

A Mahawanse színes képet nyujt ez aktusról:

„Miután dobszó mellett a hírt a lakosság tudtára hozták és a nevezetes fővárost, a Thera (főpap) házához vezető utat és e házat magát is gazdagon feldíszítették, reggeli órákban a fejedelem, királyi méltósága minden jelével felruházva, kocsijában ülve, tanácsosai, a palota asszonyai kiséretében és környezve birodalma fegyveresei által a templom elé vonult, melyet ő maga építtetett.

Ott e tiszteletreméltó therák elé lépett és meghajolt előttük. Aztán kisérve általuk elindult, a talajt aranyekével szántva, hogy a szentelt terület határait megvonja Mahadapuma és Kunjara a nemes, udvari elefántok voltak az aranyeke elé fogva. Népének egyetlen fejedelme, kisérve a therák és a harcosok négy serege által, maga fogta az eke szarvát.

Pompás festett korsókat és gyönyörű zászlókat vittek a menetben; hatalmas csészéket, telve az illatos szantálfa porával; tükröket, arany- és ezüstfogókkal;

Kisebb palota a Ruanwelli dagoba közelében.

kosarakat, melyek a virágok súlya alatt meghajoltak. Mindenütt pisanglevélből készült diadalívek, asszonyok ernyőkkel és egyéb dísztárgyakkal. Harsogó zene közben, országa harci népe közepette, az öröm és hálaszózatok között, melyek a világnak mind a négy tájáról üdvözölték, haladt útján a király, az ekét vezetve s a barázdát maga után hagyván; így lépdelt ő előre lelkesedett kiáltások, száz és száz kendő lobogása és a megbecsülhetetlen ajándék által felkeltett örömmámor közepette.

Mahathera a nagy szent, pontosan jelölé meg a barázdát, mit a királyi eke felvetett. Kiválasztá a harminckét területet, melyeken a szent épületeknek kelle majd emelkedniök; a Tuparamaya dagoba helyét is; — és még az nap befejezték a határvonalak megállapítását. Midőn a szent határ műve elkészült, megrendült a föld." . . .

A Kr. e. II. századtól kezdve a nyugalmas és rövid fejlődési korszaknak gátat vetett a délindiai tamil törzs betörése. Ezek fejedelme Elara foglalta el a trónt. Az előzött király Dutthagamini a sin-

galéz őstörténet egyik leghősiesebb, legkiválóbb alakja, összegyűjtve népe hadi erejét, megkisérlé az idegen igát lerázni. Páros viadalra hívta ki Elarát. A harci elefántokon megvívott párbajban Elara elesett s vele megszünt a tamilok uralma. Újabb virágzásnak indult Lanka, amint az ős singalézek hazájukat nevezték.

A Kr. e. 90-ik évben belső vallási viszályok zavarják a békét. Ettől az időponttól kezdve számíthatjuk a hanyatlás korát. A meghasonlás állandó jellegűvé vált, féktelen dühvel, lankadatlanul dúlt a testvérháború évszázadokon át, közbe a délindiai betörések ismétlődtek és idegen uralom több ízben nehezedett az őslakók vállaira.

A XVI. század elején megkezdődik az európai hatalmak inváziója. Az elsők a portugálok, kik 1505-ben telepednek le Colombóban és azt megerősítik. 1062-ben a hollandusok Batticolában. Az ország fővárosa ez időben már délebbre szorult, Kandybe. A hollandusok a bennszülöttekkel barátságos viszonyt kezdenek és szövetkezve velök a portugálok ellen, azokat 1658-ban, húsz évi háborúskodás után elűzik. Colombóban hatalmas erődítő műveket emelnek es 140 évig birtokukban tartják a gazdag szigetet. 1796-ban az angolok Indiához csatolják és még azon évszázadban önálló koronagyarmatnak nyilvánítják.

A singalézek történetét ezzel valószínűleg örökre befejezettnek tekinthetjük. Művészete fejlődésének történetét pedig szintén.

Mivel a vallás, mely a nagyszabású emlékek létrehozója volt, Indiából került Ceylonba, természetes, hogy a legkorábbi idők emlékei itt is az indiai jelleget viselik magukon, különösen a szorosan vett vallási épületek alapgondolata, azok alapelrendezése. Nevezetesen a dagobák és stupák.

Legtökéletesebb képet nyerünk Ceylon építőművészetéről, ha a régi főváros, Anuradhapura romjaihoz zarándokolunk. A hajdan diesőségteljes, díszes és óriási város, ma csaknem teljesen elhagyatott jelentéktelen kis faluvá zsugorodott össze. A szigetnek északi egyharmadában fekszik, kissé közelebb a nyugati partvidékhez. Egyetlen országút köti össze Kandyvel, a későbbi fővárossal, honnan két és fél napi kocsiutazás után érhető el. Az út oda őserdőkön, kiterjedt dzsungelekon át vezet. Közben alig 3—4 nyomorúságos, egy pár bambusznádból összetákolt viskóból álló faluval találkozunk. A régi gazdagságnak és jólétnek semmi nyoma. Pedig tudni kell, hogy a virágzás korszakában az ország 28 százaléka volt kulturterület. Az esős évszakokban nagy mennyiségben aláhulló vízmennyiséget, a lejtési viszonyoknak megfelelően, kőből épült óriási vízmedencékbe gyűjtötték össze, innen aztán a száraz évszakban a szükségletnek megfelelően, zsilipekkel szabályozható csatornákon át került a víz a kisebb tartányokba és az öntöző csatornákba vagy vízvezetékbe. E vízművek voltak a régi jólét biztosítékai. Az időszakonkénti túlságos vízbőség, mely

„Holdkő."

a lápok, dzsungelek közvetetlen okozója és a forró évszakokban a szárazság egyaránt ismeretlen volt az őslakók előtt. Az ilyen vízmedencék, tank-ek száma meghaladta az ezret. Közöttük több négyzetkilométer kiterjedésűek is voltak. A rengeteg munkaerőt, mely ez áldásos művek létesítéséhez kellett, a hűbér-munka révén teremtették elő, melyet a bölcs uralkodók kizárólag e célra vettek igénybe. Az évszázados belviszályok, külellenség pusztítása megsemmisítették e műveket is; ami pedig a végpusztulást hozta a virágzó szigetországra. A korlátjukat vesztett vizek elárasztották a termőföldeket, a tropikus zóna búja, vad növényzete ellepte azokat és megszületett a dzsungel, a szárazabb helyeken az őserdő.

Ha a mai Anuradhapurában körültekintünk, alig egy pár négyzetkilométer területen látjuk elterülni a fennmaradt romokat a hajdani „Mahamegha" kert egy csekélyke részén. A többi és az óriási város mélyen a dzsungel iszapja és az őserdő százados humusza alátemetve pihen, talán örökös koporsója számos nagyjelentőségű műemléknek, melyet ásójával és csákányával feltámasztani az archeologus és műtörténész feladata volna. Az eddig napfényre került romokat is csak keserves áldozatok árán sikerült a föld méhéből kicsikarni.

Anarudhapura teljes kiásatására a felmerülő költségek következtében ma gondolni sem lehet. Ami azonban máig megközelíthető és ismeretes, már önmagában is bőséges tárháza az építészeti elrendezéseknek és formáknak, melyekből a hajdani állapotokra következtethetünk és melyek útján e régi művészetről elég tiszta képet nyerhetünk.

Legkülönlegesebb mindenesetre a dagoba-alak, mely az ókorban kétségtelen Ceylonban érte el a fejlődés legmagasabb fokát. Méretek dolgában is a ceyloni dagobák a leghatalmasabbak.

A Tuparamaya dagoba mint ereklyét Buddha jobb álkapcsát rejti magában s a legnagyobb tiszteletnek örvend. Korára nézve is a legrégibb emlékek közé tartozik. Tissa király uralkodása alatt Kr. e. 250-ben épült.

A dagoba mai, restaurált alakjában, a félgömb alakú dagobatest fölé emelt csúcsos végződésével nagyjában harangalakot mutat. Ez az egész falépítmény egy kör- és egy négyzetalakú terraszon áll. Az alsó négyzetalakú terasz legkülső mérete mintegy 64×64 m. A dagoba egész magassága a második terasztól számítva mintegy 25 m. A terraszokra a négyszög négy oldalának tengelyében lépcsők vezetnek.

A legsajátságosabb része az egész elrendezésnek az a négy sor oszlop, mely a dagobát körülveszi. Ez oszlopok rendeltetésére vonatkozólag a műtörténészek mindezideig nem tudtak összhangzó véleményre jutni.

Legvalószínűbb, hogy az oszlopok szilárd fatetőzetet hordtak s így négy oszlopcsarnok keletkezett, melyek kellő védelmet nyujthattak nagyszámú ájtatoskodó közönség befogadására minden időjárásban, sőt esetleg zarándokcsapatok lakóhelyéül is szolgálhattak.

(Folytatjuk.)

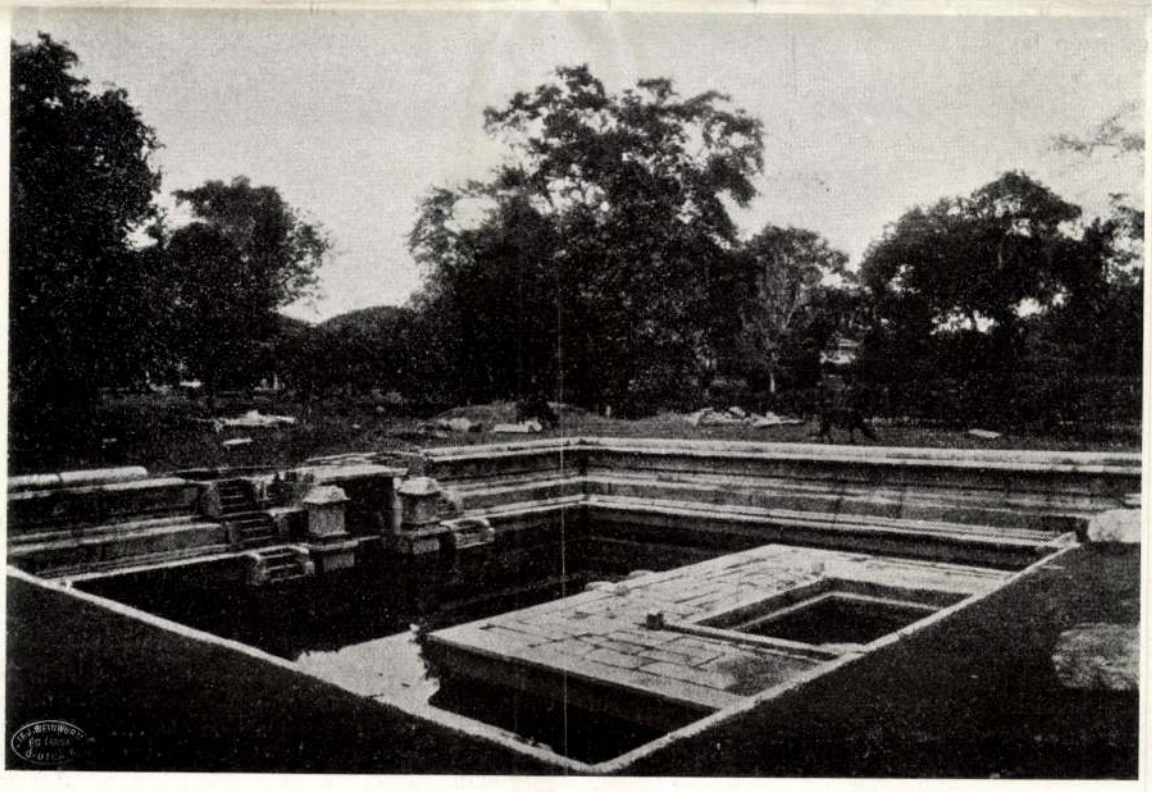

Nyilvános fürdő, pokuma.

Kertész K. Róbert, építész

L: Vákár Tubor

33-3

Vákár T.: Egy építész mérnök pályakezdése
1930–35

Magyar
Építőművészet Bp. 1983

83/2

Kertész K. Róbert

cvód

Čikvári Szeged

97. l

〈Kertész K. Róbert〉

cikke

〈〉 A Nemzeti Emlékcsarnok szimbóluma. A Szegedi Nemzeti Emlékcsarnok. Szeged, 1930.

M 53458

ny

s céljára.

4.500/1931. M. E. számú rendelet 5. §-ában fogialt jog-
atban az exportdevíza beszolgáltatása alól felmentettük.

vény (kép)		
gy dunab		
(mügyvitbes)		
erkettőnaszpenyű		
ett	neve (cége)	Dr Balázs Imre

Kertész K. Róbert

Lind

A Pesti Városháza

1936. 1. 4. 3, 4. l.

T.: 15—92—96

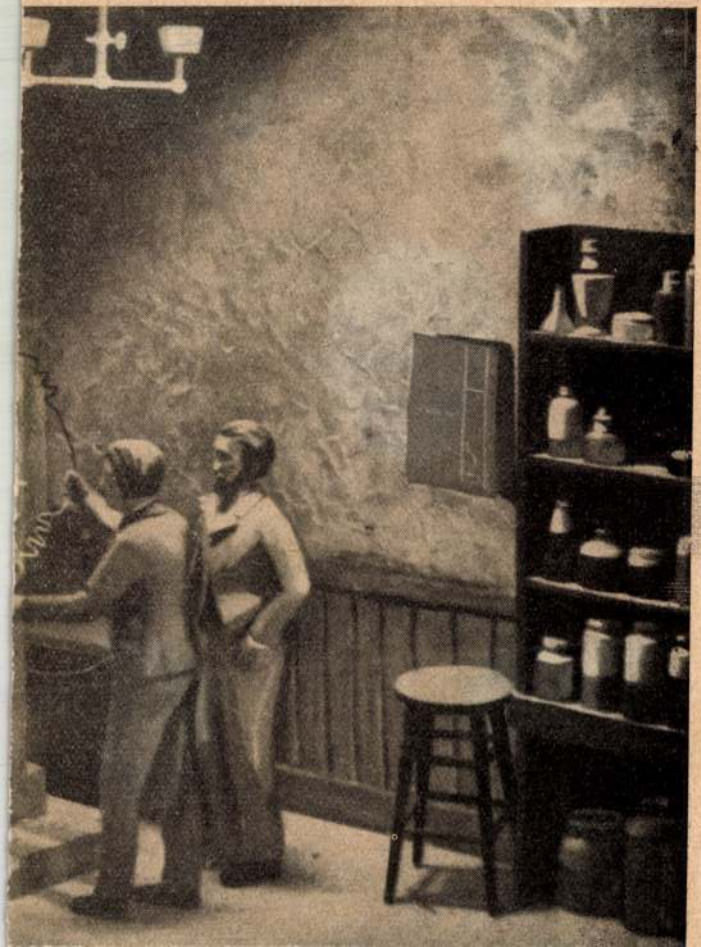

Kertész K. Róbert

Weichinger Károly

Nincs
ced

lárd

A Pesti Varorháza

1937. 11. n. 8. l.

M udvari vadászat ...
volna ha az urak tal
jöminek ki, mert k
re vannak az elökész
Én mindezeket megtávi
Dr. ur hogy táviratot
szives válaszát hogy me
ci mejik állomáson, h
indulnak ha talán
ma pástára adom az
Sok szivélyes üdvözlette
maradtam a viszont

< Kertész K. Róbert

Sváb Gyula >

Mint
Ced

könyve

< > A magyar
parasztház. A
felvételeket és rajzo-
kat készítette —.

III. füzet.

Az I. füzet megjelent
1907-ben. A
vállalat V. fü-
zetre volt
tervezve.

Fragaria collina

Csattogó eper

Kertész K. Róbert

vród
z

Lechner Jenő =

Nemzeti Muzeum
és Nemzeti Szinház
Vállalkozók Közlö-
nye 1908. jan. 22.

~~Öshon örlökövek~~ VI. 124

Kertész K. Róbert

Szul. 1876 Pap. Utarások
Europa, Arsia, Afrika,
Amerika. 1921. óta
tövh. bizotts. tag.

Budmonogr

34 l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, épitési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Kertész K. Róbert

mód
2

Építő Ipar
1909. nov. 14. (A
Rákóczi-síremlék
tervpályázata.)

(Kertész K. Róbert)

cikke

( ) II. Rákóczi Ferenc
siremléke. Budapesti
Hirlap - 1908. febr. 16.

Budapest, 1933. szeptember 10.

zky Rezső"
daságanak,

Dőripuszta.

ket, hogy milyen áron szállítanának
dőri sajtot.

Tisztelettel
Bárdos Kálmán

Kortész K. Róbert

wód
z
Magyarság
1929. jun. 2.
kejzekkel-

Kertész K. Róbert

cód

A Társaság. 1929.

23. 4 (A magyar hős siremlére, kepekkel.)

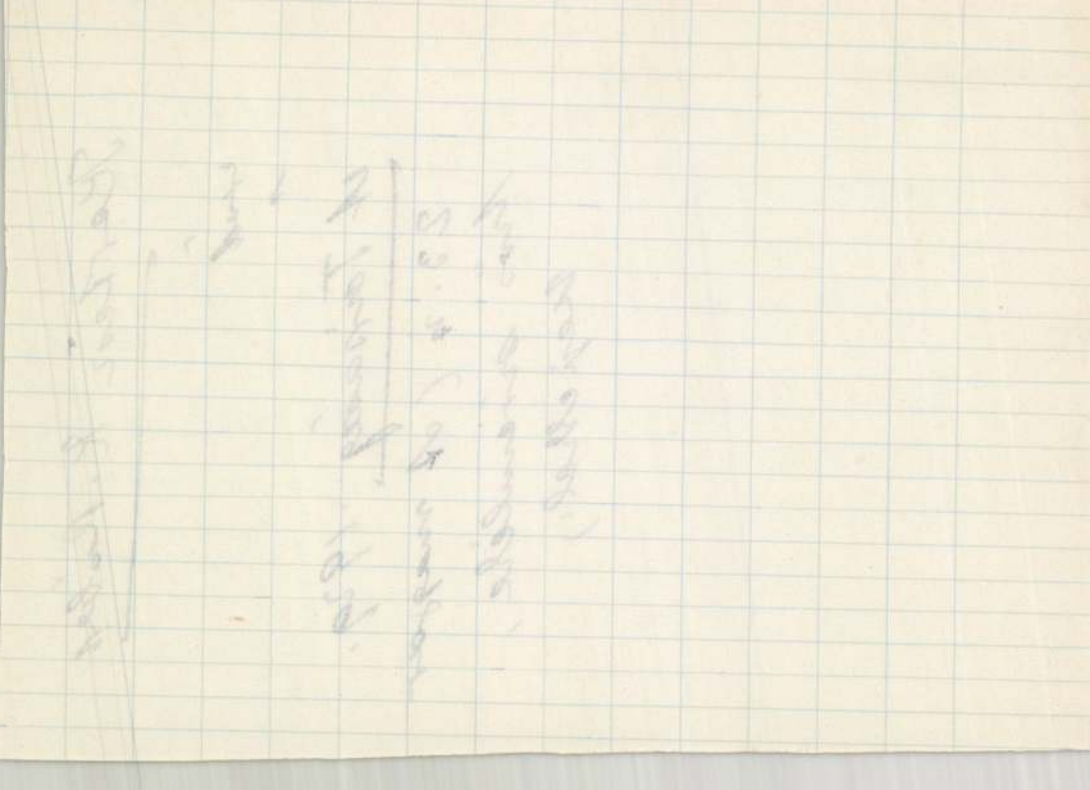

Kertész K. Róbert

akitől az irredenta
szobrok készítésének
eszméje ered

Az Erdekes Ujság

1921. jan. 20. arc-
képpel

1032

1032. Innocenzo da

Főtevékenységét 1506-

A szent család.

A fejjel balra fordultan kezét felemelve tartja, a jobb Madonna imádja. Balról az szt. József van, ki jobbjával keresztelő szt. János áll a ke meggyszínű ruhát és barna balját jobb kezén pihenteti, sá visel. Hátul félrevont piros fü vidék, hol erődök is vannak.

Fa, méretei 49 : 67·5 cm. az ~~1901~~ április 14-iki 7943 sz (Hoffmann és Molnár)-féle könyv totól 300 frton (90–91). — Kifi Elszámoltatott 1892 január 2-án fogadta az 1892 május 22-iki 2 26716 sz. leirat (98–92).

Kifüggesztésére vonatkozó

a) Az Orsz. Képtárban.

Palmezzano: A szent család.

b) A Szépművészeti Múze

Antonio Palmezzano: A szent

M. di Antonio Palmezzano: Sair

H 1891

1891

Vétel

III

Kertész K., Róbert

Sváb Gruba

mincs
led

Goll Elemér dr

A Pozsonyi M. Kir.
Tudományegyetem el-
helyezése.

MMÉEKözl

1916. nov. 26

Museumskunde III. 161

Kertész K. Róbert

vrod
2

Felvidéki Ujság

1917. nov. 11. (Kassa és a műszetem!)

Szerb György, udvari kamarás II. 229

Kertész K. Róbert

wąd

Felvidéki Ujság

1917. nov. 25.

(A kassai mueggyedém)

~~Gyürü bronzból VII. 247~~

Kertész K. Róbert

vód
z
Kassai Újság

1917 nov. 11
(Kassa és a műegyetem)

Gobyó Köböl VII. 247

Kertész K. Róbert

Lvod
2

Kassai Ujság

1917. nov. 25.
(A kassai műegyetem)

Gyurátz Ferenc, ev. püspök

VII. 280

Kertész-K. Róbert

ivód

Kassai Hírlap

1917. nov. 25.

(A kassai ünnegyetemért)

Csatorna árka Magyarkölösön

VI. 164.

Kertész K. Róbert

Erőd

—

Lechner Jenő dr.

A Masztaba 40 évvel
ezelőtt (1939?) Kézi-
rat. 2, 4. l.

Pest
1864

T. 5516.

Durchl: des

r H Commando Ihrer [redacted]
ischen denen Christlich-und
len 18. Augusti 1685. sich bege-
kt zu Wien jelzésü röpiven az
atok helyezvék el, kissé odább
ik, a háttérben pedig Esztergom
elében Párkánynyal és a szent
ölül:

ristlichen Armee mit dem Erb-
gusti Ao. 1685.

A. Die Vestung Gran és befeje-
lu.

8.1 cm.

Kertész K. Róbert

wod

Megfagyott Muzsikus

1908. 32–34 l.

40. l.

hallom hogy elszámitotta magát egy k
pénzét s most a restaurációs költség
kezdheti meg a képpel a " házalást".
jó érzés van benne ,engem nagyon sze
az i.t. Titkár ur engem igy alátámog
a 200 pengőt,ugy hogy Titkár urat
a pénzéhez,amit, hangsulyoznom talán
után hőbb vágya szivemnek,mintha egy
let méltóztatott volna irni,még hozzá
támogatás egészen spontán legyen,prin
szitettem elő.

Még egyszer őszinte há
és ismételten szives elnézését kérve
kész,tisztelő hive

Kertész K. Róbert

volt
adjunktus a mü-
egyetemen

vad

Megfagyott Mussikus

1909 33. l.

tovzkeppel

<Kertész K. Róbert>

cikke

< > Műszaki munka

Keleten.

Vállalkozók Körlönye

1906. jan 3.

Kerteész Róbert

Thieme Becker

XX. 196. l.

(Lyka)

Ó.

ltek általunk szállításra:

pi példány: 19.
napi „ 4.

—.64
—.24
2.15
2.15
1.20

VALÓK:

remittenda csomagban.
az érkezéskor igazoltasson és azt velünk

lája 25—30%-nál magasabb ne legyen.
nda-fedőlap rovatait pontosan töltse ki, a

revételeit külön levélben közölje.
en, igy sok felesleges levelezést kerülünk el.
s a makulaturát.

Kertész K. Róbert

wód
z
Lázármunjövöje

59. l

7.	Saláth Ferenc	szakaltiszt

Összesen:

Kertész K., Róbert

l

Berzsegd

10. 11. l.

Kazinczy Gábor Lévay Józsefhez

írt levele VII. 154.

Kertész K. Róbert

Magyar Pályázatok

1906. 2. n. (Kertész Árpádné úrnő lakóháza, képpel és alaprajzzal)

ros point himzésü kárpitozással. XIX. sz.

glappal. Louis XVI. stilus.

négy hajlott lábbal, lapján festett páros jelenet. XIX. sz.

nyozott fa, virágos selyembrokát kárpitozással. Rokokó

petit point himzésü kárpitozással. XIX. sz.

festett fa, faragott és aranyozott rokokódiszitéssel. Szines

. XIX. sz.

damaszt kárpitozással.

nyozott fa, ónix lappal. Louis XVI. stilus.

ozott bronzveretekkel. Ónixlappal. Louis XVI. stilus.

nyozott fa, himzett piros selyemkárpitozással. XIX. sz.

ÉS KÉT ZSÁMOLYSZÉK, tölgyfa, sásfonat üléssel, az

◀ ták közre az éppen akkoriban felhevülő nemzeti érzések melegen tartására. A kötetet a Magyar Mérnök- és Építészegylet adta ki, nyilván a magyar nemzeti építészeti stílus kibontakozásának helyes irányát is megjelölve ezzel.

Mármost mindezzel a háttérrel érdekes, hogy ne mondjuk: pikáns a Buday László utcai ház. Ennyi úti élmény és előtanulmány után azt várnánk, hogy Kertész K. Róbert valami népies formájú házat tervez 1904–05-ben a rokonának. Ámde itt egy ízig-vérig konzervatív, történelmi rekvizitumokkal és utalásokkal teleszórt, kötelezően festői lovagvárepigonnal állunk szembe. Itt-ott szecesszióba hajló stukkózás a korszerűség kedvéért. Nagyon is jellemző e korra és a felsőpolgári urizálásra az egész.

A Kertész-nyomda 1906-os kalendáriumának borítója

Az épület két lakást foglalt magában: egy bérlakást a földszinten, illetve Kertész Árpád és neje otthonát az emeleten. Alul öt, felül hat lakószoba volt, amikhez persze az alagsorban a kiszolgáló helyiségek és cseléd-, illetve inasszoba is tartozott. A házban mindjárt az építéskor volt vízvezeték, villanyvilágítás és gázfűtés. Az élmények csúcspontja a hallból nyíló erkély és toronyszoba volt: innen akkoriban látni lehetett az egész várost a budai vártól a Margitszigetig.

Kertész Árpád lányának Pusztaszeri úti házáról néhány éve megemlékeztem e hasábokon. Fél évvel később brutális módon elhordták az épületet, feldúlták a kertet, és ma már mindenki láthatja azt a fantáziátlan társasházat, amit a kultúráról mit sem tudó és a műemléki hatóság ügyetlenségét szemfülesen kihasználó vállalkozó felhúzott a helyére. Félve írom e sorokat tehát, de nem hallgathatok arról, hogy az ilyen emlékekből Angliában house museumokat csinálnak, amikben megismerhető, kézzel tapintható a múlt világa.

Nem tudom, milyen e ház belseje ma, mennyit őriz még az egykori nagypolgári miliőből, de el kellene gondolkodni azon, hogy a legközelebbi felújításnál visszaállítsák legalább az eredeti homlokzatokat a két magas oromzattal, a tornyocskával és a szecesszióba hajló ablakkeretelő gipszmotívumokkal, mert ez legalább őrzője, emléke lehetne a száz év előtti budai világnak.

ROSTÁS PÉTER

Véget ért a pekingi olimpia:

Az augusztus 8-tól több mint két héten át tartó pekingi nyári olimpiai játékok küzdelemsorozata véget ért, de az ott történtekről, a magyar kudarcokról, sérülésekről és a nagyon várt sikerekről még sokáig fogunk beszélni. A Budai Polgár három olimpikont keresett meg, hogy meséljenek élményeikről és értékeljék az ott történteket. Egy vízilabdázó újdonsült olimpiai bajnok, egy korábbi ezüstérmes úszó és egy még korábbi generációt képviselő, kétszeres olimpiai bajnok, a magyar sportdiplomácia vezetője nyilatkozott lapunknak.

Varga Dániel egyike volt azoknak a vízilabdázóknak, akik első olimpiai bajnoki címüknek örülhettek Pekingben. A Vasas saját nevelésű játékosa nem számít a legkeményebb pólósok közé. A *Kemény Dénes* szövetségi kapitány által kiválasztott tizenháromba kerülését sokkal inkább az átlagot meghaladóan finom, intelligens játékának köszönheti. Találkozásunk elején legfőbb hobbijáról, a festészetről beszélt.

— 2001 őszén vettem először kezembe ecsetet, miután nem volt különösebb sikerélményben részem. A festészetben viszont egyből látni az eredményt — egy év múlva huszonöt képet állíthattam ki a Székely Ga-

lériában. A 2004-es olimpiát követően már a válogatott peremére kerültem, s ezután egészen mostanáig pihentettem ezt a műfajt. Az olimpiáról hazajövet viszont megint elhatároztam, hogy festeni is fogok, ezért béreltem egy olyan szobát a Pusztaszeri úton, ahol csak ennek a szenvedélyemnek hódolhatok.

Ahogy haladtunk előre a beszélgetésben, kiderült, hogy Varga Dániel abszolút II. kerületi ember.

— Életemet valóban itt élem. A Komjádi uszodában majd' mindennap kétszer is edzésen veszek részt, a Szeréna úton lakom és a Tárogató úti IBS-re, a Nemzetközi Gazdasági Főiskolára járok, ahol harmadéves hallgató vagyok. Bár eléggé fárasztó ez az életforma, de a főiskola és a vízilabda egyfajta szellemi pezsgést hozott az életembe.

Dániel az előadások, vizsgák, edzések, mérkőzések forgatagában ritkán piheni ki magát úgy igazándiból, de a pekingi olimpia, az ott megszerzett aranyérem bőven kárpótolja a feszített tempóért.

— 2000-ben a sydneyi olimpia eseményein csüngtünk öcsémmel, a pekingi válogatottban ugyancsak szerepelt Dénessel. Az a csapat, azok a játékosok, akik az első aranyérmet ott kiharcolták, számunkra abszolút példaképek lettek. Ami pedig a 2008-as olimpiai tornát illeti, számomra az első csoportmeccs, a Montenegro elleni jelentette a legnagyobb élményt. A játékostársak szemében volt tűz, az elökéltség engem teljesen megnyugtatott, hogy jó úton járunk. Amikor az első döntetlent követően az elődöntőben ismét összekerültünk Montenegróval, még 6–3-as vezetésüknél sem gondoltam arra, hogy veszíthetünk.

A főiskolán ebben a tanévben ha lehet, még keményebb feladatok várják.

— Ez gyakorlati évnek számít, el kell helyezkednem egy konkrét cégnél. Ám ez nagyon jó, hogy így van, hiszen ha netán nem tetszene a dolog, úgy 25 évesen változtathatok életpályát, bár ilyesmire jelenleg nem gondolok. A fontos az, hogy idejében igyekszem előkészíteni a pályafutásom végét követő időszak lehetőségeit. Egyébként a 2016-os olimpiáig szeretnék vízilabdázni. Ha egy mód lesz rá, hazai klubcsapatban és persze válogatott szinten.

Gyurta Dániel még sokkal fiatalabb mint Varga Dániel, és ráadásul már második olimpiáján vett részt. Athénban hatalmas meglepetésre ezüstérmet szerzett a 200 méteres mellúszásban, hogy azután Pekingben, ugyanezen a távon, még mindig csak tizenkilenc évesen meg kelljen elégednie az ötödik hellyel. Pedig akár megismételhette volna az athéni második helyét, amennyiben az előfutamban úszott 2:08:68 perces Európa-csúcsát a döntőben éri el.

— Soha nem helyezésben gondolkodom — mesélte Gyurta Dani. — A tervem az volt, hogy a legjobb időmet ússzam meg, ezt pedig az olimpián jóval túlszárnyaltam. Ha 2:07-et úszom, de azzal csak tizenhetedik vagyok, akkor is jobban örülnék, mint a mostani, ötödik helyet érő 2:09:22-nek.

KERTÉSZ KÁROLY RÓBERT építész

A Buday László utcai Kertész-villa

A Rózsahegy utcán a Mechwart tér felé alászállók ma egy furcsa, meglehetősen idomtalan házat látnak a Buday László utca sarkán. Ezen a telken már a XIX. század közepén is állt ház, ez jelezte a határt a Klemm téglagyár és a Rózsadomb beépített lakónegyede között. A természetes magaslati pontra épített, egykor büszke oromzatokat és romantikusan kiszögellő tornyot hordó épület Buda történelmének nemes hagyományát őrzi. Komoly embereknek épült és neves építész tervezte. Az egykori Kertész-villa figyelemre és védelemre méltó.

Az építtető Kertész Árpád, a magyar nyomdaipar legendás alakja, a huszadik század első felében az iparág egyik vezéregyénisége volt. Már dédapja és nagyapja is országos hírű iparos volt, igaz, még Gärtner néven biedermeier órákat készítettek Győrben. A bajor eredetű család első nyomdász és magyarosított nevű tagja Kertész József volt, aki tulajdonképpen kényszerből került e pályára: apja korai halála miatt nem folytathatta tanulmányait. Pályáját 1848-ban a pesti Beimel és Kozma nyomdában kezdte, majd Emich Gusztáv híres üzemében dolgozott, 1856 és 1858 között pedig Bécsben ismerkedett meg a kor legfejlettebb technológiáival. Hazatérése után nem sokkal önállósította magát, és 1863-ban egy ma is álló házban, a Roosevelt téri egykori István király szálló néhány termében nyitotta meg nyomdáját, immár Kertész néven. Nem egész egy év múlva a még szintén álló Vasudvarba, a régi pesti városháza mellé költözött a nyomda. Ettől kezdve jó 15 éven át fontos napilapok, mint a *Reform*, a *Magyar Hírlap*, a Podmaniczky Frigyes szerkesztette *Hazánk* vagy Vas Gereben lapja, a *Népbarát* készült Kertész József nyomdájában. Eközben fontos könyveket is nyomtak itt: Tolnay Lajos költeményeit, Vas Gereben *Tekintetes urak*ját, a Magyar Képzőművészeti Társulat évkönyveit. Érdekes specialitása volt a cégnek a budapesti német és magyar nyelvű útikalauzok előállítása.

Összetett lelkű emberek voltak az akkori iparosok. Kertész József rendszeresen publikált verseket országos lapokban, éppen azokban az években, amikor figyelme házasságkötésére és az üzemalapításra is kiterjedt. 1864 és 1879 között a verseken kívül kilenc gyermeke is született.

Talán éppen a nagy család ellátásának biztonsága érdekében az 1870-es évek végén az egyre nehezebben menő nyomdát Kertész József eladta, és kiszámíthatóbb banki tisztviselői állást próbált szerezni magának. Háromévi bankárkodás után azonban újra megnyitotta nyomdáját, most már a Mária Valéria (ma Apáczai Csere János) utca 11-ben. Életrevalóságát bizonyítja, hogy miután a hírlapok piacáról már a 70-es évek végén a nagyobb tőkeerejű versenytársak kiszorították, kereskedelmi nyomtatványok, értékpapírok, vasúti menetrendek, egyedi fejléces levélpapírok stb. előállításával kezdett el foglalkozni. A profilváltás után a nyomda az 1880-as, 1890-es években fejlődésnek indult és megizmosodott. Ekkor már fiai is beszálltak a vállalat irányításába, elsősorban az 1871-ben született Árpád, aki azután apja 1895-ös halálát követően vezetője lett a nyomdának. Megjegyzendő József papa életerejéről, hogy egy évvel halála előtt, 57 évesen újranősült, és a szintén híres nyomdász-famíliából származó Heckenast Ottíliát vette el, aki szinte férje halála pillanatában egy lánynak adott életet.

Kertész Árpád kiteljesítette apja életművét. Majdnem hatvan éven keresztül volt az ország egyik főnyomdásza. Már az 1920-as években kormányfőtanácsosi címet nyert, és a nyomdaipari vállalkozók szervezetében töltött be hosszú időn keresztül vezető tisztségeket. 1938-ban egy egész iparág ünnepelte nyomdászi működése 50. évfordulóját a Gellért és a Britannia szállodákban rendezett előkelő fogadásokon, ahol pl. Herczeg Ferenc is az ünneplők között volt, majd három év múlva Kertész Árpád 70 éves születésnapján a *Pesti Hírlap* szerkesztősége születésnapi különszámot írt számára tisztelgésül. Saját nyomdáját, amelyet a gazdasági világválság roppantott össze, 1935-ben számolta fel, de már jóval régebb óta a nevezetes Légrády Testvérek nyomdavállalatának volt igazgatója.

A Buday László utcai villa építésekor, 1904–05-ben Kertész Árpád már majd' tíz éve a Kertész nyomda vezetője volt. Saját háza tervezésére unokatestvérét, Kertész K[ároly] Róbertet kérte fel, aki még nála is nagyobb ember volt a századelőn, de főleg a két világháború közti Magyarországon. Töretlen minisztériumi karrierje egészen az államtitkári címig ívelt az 1930-as években.

A tehetséges építészt pályáján szinte mindvégig a magyarság eredete és etnográfiája, egy sajátos nemzeti építészet lehetősége érdekelte. 1900 körül bejárta a Távol-keletet, hazatérve élménybeszámoló előadásokat tartott Japán és Indonézia építészetéről, majd 1904-ben a Nemzeti Múzeumban többek között Hopp Ferenccel közösen kiállítást rendezett távol-keleti tárgyaiból. A következő két évben, 1905-ben és 1906-ban a magyar falu építészete kötötte le a figyelmét. Egy fiatal építésszel, Sváb Gyulával 1907-ben nagyszabású albumot állítottak össze, amelyben a népi építészet és bútorkészítés emlékeinek rajzait bocsátot- ▶

VARASDY IVÁN AKVARELLJE

Kerkész K. Róbert

l.

Szépmüvészet

1942.233.-l.

Tamási

Kertész Róbert

wód

Jblképrőm

324. l.

835,
85,
920

Kertész K. Róbert

Urad
=

Magyarország

1931 febr. 24.

Kertész K. Róbert

cvod
z
Magyarság. 1928. jan. 27.
(A Képzőművészeti Tanács
alakuló ülése.)

Kertész K. Róbert

vád

Magyarország

1923 jan. 28.

(Műemlékeink Magyarország ősi kulturáját hirdetik az ezredéves határokon.)

4266. Olas

A XV. század má

Pietà.

A keresztről levett Megv
és szemben ülve ábrázolt Ma
ki jobbját lándzsával ütött se
úgy, mint a szegek helyeiből
Mindkettőjök fejét dicsfény ve
fejkendő és kék palást. Jézus lá
van kötve. Az aranyozott hátt

Fa, méretei 66·5 : 48 cm. –
2200 K. — Néhai gróf Pálffy Ján
ber 14-én (1429–908). — Az
hagyására vonatkozó adatokat l.
Bejelentetett 1913 márczius 16-á

Kifüggesztésére vonatkozó ad
ban. 1913 : 85. *Olasz iskola*, XV

Jegyzet. Az e festményre vo

a) törzsleltárban (1920–90
Schmerzhafte Muttergottes. Ölgem
Rahmen, mit Elfenbein und Edelste
und vier Säulen (Bibliothek);

b) a leltári kivonatban (
B. Luini: Pietà (Bibliothek);

c) a hagyományi jegyzékber
dino Luini del Lupino (állítóla

d) az átvételi okmányban (
dino Luini del Lupino (?): Piet

Hagy. 1912.
Pálffy

Kertész K. Róbert

Sváb Gyula

nincs
lea

Lechner Jenő dr.:

A magyar parasztház.

Vállalkozók Közlönye

1907. jun. 5.

A MMÉE kiadásában megjelent diszmű felvételeit kiszítették és rajzolták.

Kertész K. Róbert

vred.

Lechner Ödön

1299. *Zalai Fenyvessy*

Vállig látható, balrafor
oldalú plaquetten van ábráz
jusza és körszakálla rövid ;
ing álló gallérral és egyeleji
VESSY ADOLF« és jelzése az

Bronz, méretei 9 : 6·4 cm
1911-ben a Magyar Gyorsíró T
Kifizettetett 1911 január 16-án
8-án (769–911). — Az elszámo
15-iki 24090 szvsz. határozat (

Kertész K. Róbert

gród
z

Zala György: Méltóvá kell tenni a nemzet kegyeletéhez a Névtelen Hős emlékkövét.

Uj Magyarság

1935. nov. 9.

1302. *Bruck Lajos.*

Csaknem mellig, balra karimájú egyoldalú plaque pasz, arcza leberetvált. Ha Öltözete : ing álló gallérra a kép alatt : »BRUCK LAJOS fölül jobbra : »*Csillag J.*«.

Bronz, méretei 15·7 : 12 (1911 február 21-én a művés fizettetett 1911 február 24-én. 8-án (1005–911). — Az elszá szvsz. előadmányt.

Kertész K. Róbert

cvád
2

Lechner Jenő vá-
laszol Zala György-
nek és Márton
Ferencnek.
Uj Magyarság
1935. nov. 17.

a bpesti Hősi
Emlék ügyé-
ben

Lechner Kertész Ró-
bertet mondja a terv
szerzőjének.

Kedves Mujikám!

Ember tervez, Isten végez!
Sajnos a mai találkozónkat le kell mondanom. Ugyanis ma este az egyik ismerős kislánynál nagyszabású garden partie lesz s ott kell feltétlenül megjelennem. A legujabb nagy Ő is ott lesz + kivül majd személyesen bővebben — s mivel a nősülésem már égető

Kertész K. Róbert

cikk
z

Uj Magyarság

1936. jan. 5.

(Ötvennyolc építész — mérnök tiltakozik a Névtelen Hős emlékmüvének átalakitása ellen. — Márton Ferenc válasza.)

2048-909-52

Vegyesek.
T. Képcs.

608. Létra.

1 darab barnára páczolt puhafa létra 16 fokkal és egy vaskapocscsal.
Méretei 460:119 (50) cm.
Becsértéke.....24.00 K

Régi leltári száma: 114.

Kertész K. Róbert

wód
z

Zala György a Névtelen Hős emlékművének vitájához.

Uj Magyarság

1935. nov. 24.

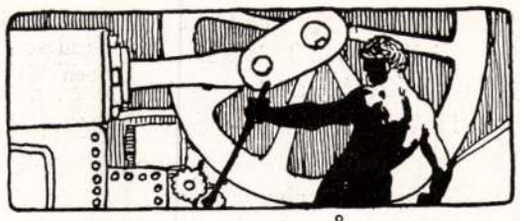

Sziám építészetéről.

Irta Kertész K. Róbert.

A stupaforma, különösen nagyméretű, monumentális alkalmazásában, széles és megfelelő magasságú, alépítményt képező négyzetalakú terraszokra állítva, a főtengelyekben kisebb szentélyek és oltárok felállításával valóban alkalmas formának is mutatkozott nagyszerű építészi, művészi hatás elérésére. A tömör faltömeg, az ereklye misztikus, hozzáférhetlen elrejtése, a nagy anyaghalmaz, a tömeg egyszerű, de imponáló elosztása az alapeszmét helyesen juttatja érvényre és hozzájárul az alkotás emlékmű-jellegének kidomborítására.

Ez alapforma nyomon is követte az Indiából hódító útra indult vallást mindenfelé. Megtaláljuk, mint említettük, Ceylonban, Burmában, Tibetben, Jáván, sőt Kinában is és reá akadunk Sziámban is.

A sziámi stupaforma a burmaiból alakult ki. Ez annyiban különbözik az indiaitól, hogy a félgömbfelépítményt harangalakúvá nyújtja és föléje magas, csúcsban végződő befejezést tesz. A burmai stupák gyakran egész felületeiken gazdagon aranyozottak. Így a rangoon-i Szve-Dagon pagoda. (A burmaiak összes templomaikat, stupáikat is pagodának nevezik.) Sziámban a burmai változat is még átalakuláson megy keresztül. A harangalakról még magas toronyszerű, sokszögletes, többnyire nyolcszögletes, prizmatikus felépítmény emelkedik, mely aztán félgömb

Egy vat belseje.

Óriási Buddha-szobor egy ajuthiai vatban.

vagy kissé csúcsos záradékot nyer. Nagyszabású elrendezésnél az alépítményt alkotó terraszok sarkain is állanak hasonló végződésű tornyok, — a főtengelyekben pedig kisebb csarnokok vagy pavillonok.

Legkimagaslóbb példája az e fajtájú sziámi emlékeknek a bangkoki Vat-Cseng, a Menam folyó jobb partján, melynek magasba repülő végződése Bangkoknak majdnem minden pontjáról látható és a klongok útvesztőjében az egyedüli tájékoztató pont.

Felemlítendő a siámi stupaépítkezésnek még egy fontos sajátossága, mely ép a Vat-Csengnél is első sorban mutatkozik, ez az építési anyag és ennek burkolási módja. Míg India kőben gazdag vidékein a stupák építési anyaga legalább részben a kő volt, — hasonlóképpen Ceylonban legalább a terraszok oldalfalai és a stupa hengeres alépítménye kőből épültek, addig itt Sziámban az egész alkotás égetett agyagtéglából készül. Indokolt ez az ország kőszegénysége által, mely különösen a déli lapályos részeken, a nagy folyók torkolata között érthető. A stupa külső felülete cementhabarccsal van borítva, ebbe homályos zománcú, színezett cseréplapok vannak illesztve és ezek adják az épület külső felületét. Ilyen cserepekből alakulnak ki az összes tagozatok és párkányok. A cserepek alakja a legnagyobb változatosságot mutatja. Helyenként egészen apró, szabálytalan alakú cserépdarabkák illeszkednek össze, ami ismét a mozaik hatását kelti. Tányér- és csészecserepek nem ritkák.

Ilyen felületi díszítés mellett a részletek, párkányzatok képzése meglehetősen durva, de az egész felület hatása, különösen kellő távolságból tekintve, kedvező.

A Vat-Cseng alapdiszpoziciója, egész felépítése, tömegeinek egységes harmóniája, az előkelő és nyugodt körvonalak ez emléket nem csak hogy Sziám építészetében elsőrangú helyre állítják, hanem ez egyúttal a stupa-alapeszmének egyik legmonumentálisabb és legtökéletesebb építészeti megoldását is nyújtja.

Hasonló stupa-vatokkal találkozunk a királyi palota mellett elterülő templomnegyedben. Ezeknek burkolati cserepei már gondosan vannak megmunkálva és külön e célra készültek. Egy nagyobb stupa itten belső, kupolaszerű helyiséggel bír és ebben egy kisebb stupa foglal helyet. E belső stupa felülete négyszögletes, aranyzománcos kis agyaglapocskákkal van borítva. Közbevetőleg meg kell jegyeznem, hogy a királyi palota maga kétemeletes, európai modorban épült, csak az oromzatok és tetők hajlataiban, valamint ezek díszes fafaragásaiban és csúcsos, felkanyarodó végződéseiben mutatkozik a nemzeti jelleg.

A burkolati cserepek rajza és színezése híven tükrözi vissza a sziámi ornamentika sajátosságát. Ez az ornamentika, mint a keleti népek legtöbbjének ornamentikája, a szövés, hímzés és szőnyeg-csomózás alapmotivumaiból alakul ki és hozzájárulnak részben a paszománt- és rojtverésből kialakuló formák is. A színezésben dominálnak a nehéz, sötét színek, az ibolyásba

játszó vörös, kék, zöld, barna, — az alapszínt, valamint a keretezést, körvonalozást többnyire a világossárga adja meg.

A vatok másik csoportjába tartoznak a csarnoktemplomok, melyek alapelrendezése élénken emlékeztet a klasszikus görög templomokéra. Téglányalakú cellafalat egy sor oszlop vesz körül és az egész épület magas, meredek tető alá foglaltatik. Ez a tető az egész épület legjellegzetesebb része és épen itt mutatkozik a tető finom homorulatában a kinai befolyás.

A nyeregtető oromvégein alacsonyabb nyeregtető szökel ki, ami egyes esetekben háromszor is megismétlődik.

A legkülső oromfal megint cserépborítást nyer, vagy gazdag és finom fafaragással díszíttetik.

A vízszintes ereszvonal alatt szintén háromszor ismétlődnek meg a fiók-ereszek. Az oromcsúcsokon és ereszvégeken sajátos, rendkívül lendületes végződések mutatkoznak, az ereszek alját néha még bronzcsengők is díszítik. A tető barnás cserepezése sárga vagy világoszöld cserepekkel van keretezve, vagy mintázva.

Érdekes párhuzam vonható a görög és sziámi templom között, ha a hasonló alépítményen, oszlopcsarnokon nyugvó tetőzeteket állítjuk szembe. A görög építészet tökéletesen kiforrott formáival a templom tetőzetét nem vonja bele az építészi megoldás kereteibe, azt teljesen elhanyagolja, alárendeli. Az épület már az oszlopcsarnokkal azt szerves egésszé kapcsoló gerendázattal, párkányzattal befejezett alkotás. A sziámi templom oszlopcsarnoka a kőanyag hiányánál fogva nélkülözi az összefoglaló gerendázatot, az oszlopokat összekötő egyszerű fagerendázat az eresz alá van rejtve és így nem érvényesül. A sziámi, keleti pompa érzékét az egyszerű oszlopcsarnokra helyezett egyszerű tető nem elégítette volna ki. Ragyogó fantáziája tehát ezen a téren nyilvánul meg és megteremti a komplikált, erősen tagozott, nagy hatású, de európai szemnek kissé bizarr tetőzetet.

Úgy a cella fala, valamint az oszlopok is égetett agyagtéglából épülnek, vakoltak és fehérre meszeltek. A bejárat az egyik rövidebbik oldal mélyében van.

A templom belseje egyetlen téglányalakú helyiség, melynek végében van az oltár felállítva. A mennyezetet vízszintesen fektetett fagerendák alkotják, vagy pedig a fedélszék alulról nyitva marad, gerendázata látható, úgy mint az ó-keresztény bazilikáknál — és gazdagon színezett és aranyozott.

A világosság az oszlopállások között, a cella falában alkalmazott, alacsony fekvésű ablakokon áthatol a templom belsejébe. Az ablakok alacsony fekvésénél fogva ez a megvilágítás persze nem valami tökéletes, különösen a falak felső mezőnyei és a mennyezet marad félhomályban, ami azonban a buddhizmus misztikus voltával összhangban áll és a vallás bölcseleti jellegével jól megfér. Az ablakok feletti és esetleg közötti falsíkokat is Buddha, szentek, vagy vallásos fejedelmek élettörténetéből vett falfestmények borítják.

Az ablakok és bejárati ajtók külső keretezése gazdagon faragott fa s a falhoz simulva, hegyes csúcsban végződik. A fa fényes fekete lakkrétegjén arannyal festett ornamentek; gyakran az egész ablakkeretezés tömör ébenfából készül, melyben az ornamentek gyöngyház- vagy elefántcsont intarziával mutatkoznak.

A templom hátsó fala előtt, lépcsőzetesen emel-

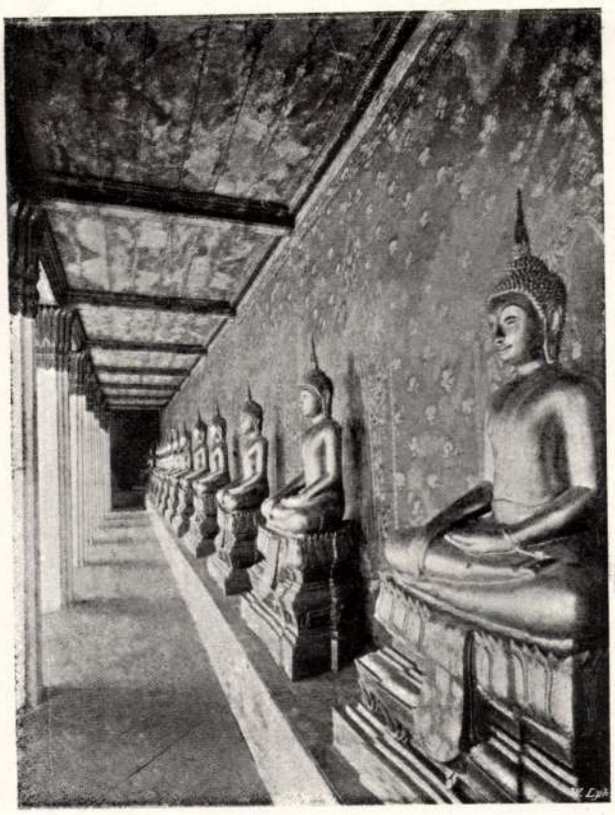

Ülő Buddha-szobrok egy bangkoki vat oszlopcsarnokában.

kedő oltáron, mely maga gazdagon aranyozott fa vagy bronz, legfölül foglal helyet Buddha szobra, többnyire még külön baldachin alatt. Az egyik legnagyobb vat kincsét képezi egy 70 cm. magas, egy darab átlátszó hegyi kristályból faragott ülő Buddha-szobor. A hivők e szobornak drága ruhát is készítettek, arannyal átszőtt színekkel, gyöngyökkel és ékkövekkel kirakva. Két ilyen öltözete is van e Buddha-szobornak, egy könnyebb a nyári és egy nehezebb az esős évszak idejére.

nyos, száz és száz apró olajmécses teljesíti a szolgálatot.

Egyes vatokban oltár egyáltalában nincsen, hanem ehelyett óriási méretű fekvő, ritkábban ülő Buddha-szobor a középpont.

A Bangkok főutcájának északi végén fekvő nagy vatban e fekvő Buddha-szobor hossza 51 méter. Egyenesen kinyújtott testtel fekszik jobb oldalán, jobb karját három párnán pihenő feje alá tartva. Az alépítmény maga két méter magas, a szobor legmagasabb pontja, Buddha jellemző,

Stupavégződésű oszlopcsarnokos vat. Kertész K. R. felv.

Az oltár lépcsőzetén viaszgyertyák, füstölőedények, kisebb Buddha-szobrok és értékes votivtárgyak állanak. A falak mentén kis szekrényeken szintén a templomnak felajánlott ajándéktárgyak, közöttük csomó európai vásári árú, olcsó asztali lámpások, órák, tükrök stb. foglalnak helyet.

A templom estéli megvilágítására szolgáló nagyszámú csillárok és ámpolnák hasonlóképen európai munkák. A legújabb vatokban már villanyvilágításos csillárokat találunk, míg az ajuthiai régi nagy vatokban még a hagyomá-

megnyúlt fejebúbja mintegy 8 méternyire emelkedik a padló felé. Alépítmény és szobor téglából van falazva, cementhabarccsal lesimítva és vastagon arany lakkal áthúzva. Az istenszobor a templom közepén szabadon foglal helyet és a hivők sűrű sorokban járják körül imáikat mormogva, illatos virágokat (különösen a „ficus religiosa", tubarózsához hasonló, erős illatú fehér virágját), virágfüzéreket tesznek a postamentre, szentelt vízzel locsolják és vékony, négyszögletes aranylapocskákat ragasztanak reá. Ugyanezen templom hátsó falán egy érdekes freskó-kép a

Kinai kőkapú egy bangkoki vat bejárata előtt.

Olyan elrendezés ez, mely a buddhista építészetben nagy általánosságban szabálynak mondható.

Az indiai stupák bekerítő falán mutatkozik először (sanchi-i stupa). Találkozunk vele Kínában és Japánban különösen nagy számmal a templomok előudvarán és a bejáratok előtt. E kapuk formái mindenkor faszerkezetet mutatnak, épüljenek bár kőből vagy bronzból, ami az eredeti, ősi faszerkezetet bizonyítja. Legfeltűnőbb ez a japán kapuknál (torii), melyek egyszerű gerendákból vannak összeállítva és bárminő anyagból készülnek, tökéletesen egyazon alakítást nyerik.

A sziámi kapuk teljesen kinai befolyást tüntetnek fel, kinaiak az összes díszítő-elemek, szobrászati részletek, sőt a feliratok is. Többnyire háromnyílásúak, de csak a középső nagyobb nyílás szolgál közlekedésre.

Ha már most végigtekintünk Siám nagyszámú építészeti alkotásainak során, arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy a sziámi nemzeti géniusz, nagy produktivitása mellett sem bírt elég lendülettel arra, hogy új alapeszméket teremtsen és ezeket megfelelő formákba gyúrja. Ezzel szemben nagy a felszívó-képessége és az átvett eszméket nemzeties modorban, lényének bélyegét reányomva alakítja. Legnagyobb sikereit tetőmegoldásokkal éri el, gazdag és szövevényes ornamentikájának csillogtatásával és a cserépburkolás és mozaik technikájával.

Mindezek révén Sziám architekturája, ha nem is teremt meg önálló, kiforrott, egységes stílust, mégis sajátos nemzeties színezetet nyer, stílusa az őt környező stílusoktól különbözik és mint láttuk, alkalmas oly emlékek létesítésére, melyek nem csak tetszetősek, hanem építőművészeti és műtörténelmi beccsel is bírnak.

Ajúthiai részlet. Kertész K. R. felv.

mintegy kétszáz év előtti Bangkokot ábrázolja madártávlatból tekintve.

Egy ajuthiai, közvetlen a Menam folyó partján álló vatban egy kolosszális ülő Buddha-szobor az imádat tárgya. Teljes magassága mintegy 20–22 méter. A szobor vállai és feje már a nyitott fedélszékbe érnek fel.

Az itt ismertetett kétféle vat-rendszer azonban bizonyos kombinációkban is fordul elő.

Az egész elrendezés körül pedig szabályosan elrendezett huszonnégy kisebb stupa foglal helyet. Ez az elrendezés tetszetős, világos és áttekinthető, művészi koncepciónak mondható. Kifogásolható talán az, hogy dacára centrális voltának, a középpont maga, a legbelső vat nem centrális, hanem hossztengellyel bíró épület.

Még szervesebben kapcsolódik össze a kétféle vat egy a Menam folyó jobb partján, a

Kisebb stupák egy oszlopcsarnokos vat-elrendezés körül.

Ezek egyik módja, midőn egy oszlopcsarnokos vat nagyobb szabású alapelrendezési diszpozició középpontja. Ilyet találunk Bangkok északi részében. Az óriási oszlopcsarnokos vat a központ, mely egy keresztalakú udvar közepén áll Ez udvart befelé nyilt, oszlopos folyosók alkotják, a folyosó külső fala mentén teljesen egyforma, aranyozott bronz, ülő Buddha-szobrok állanak. A folyosó keresztágainak végében ismét egy-egy kisebb alapcsarnokos vat emelkedik. Vat-Cseng mellett fekvő kisebb méretű vaton, hol a kereszthajós, oszlopcsarnokos vat nyeregtetőzetéből még egy, a kisebb stupa-vatoknál megszokott csúcsos végződés emelkedik. A bejárat elé állított két monstrum kapuőrző szobor groteszk hatású és a finom részletképzésű épületre nincs épen valami nagyon kedvező befolyással.

Az oszlopcsarnokos vatok bejárata előtt gyakran találunk különállóan épített díszkapuzatot.

Ck.

Europa Lapterjeskö R. T.

Budapest

V, Rothermere-u 12 III. 2.

Kertész K. Róbert

irod.

Az Óbudai híd elhelyezése. A Fővárosi Közmunkák Tanácsának állásfoglalása.

Bp. 1934.

szaki adatai: 25 láb hosszú, 10 láb széles, súlya 25.000 font, teherbíró képessége 12.000 font. 250 HP-s gázolaj motor hajtja. Sebessége teljes terhelésnél. szárazföldön 22, vízben 5.5

ajtolt és im-
készült anyag

18 tonna, szárnytávolsága 33 m., 7.80 m. magas és 23.5 m. hosszú.

Vámos György

FOLYAMATOS CELLULOZE FŐZÉS

Paper Trade Journal 1946. II. 11.

A „De la Rose Corporation" újrendszerű, folyamatos celluloze főzőket készített. Ezek vízszintes tengelyű, hosszú, forgó kazánok, amelyekkel egyenletesebb, erősebb, tisztább és jobb celluloze gyártható, amellett, hogy fát, vegyszereket, tüzelőt és munkát takarítanak meg. Az új főző előnyei a következők:

1. Hidraulikus nyomással állandósítja a kazánba kerülő aprított fa víztartalmát.

2. Mérő és ellenőrző berendezéssel állandóvá teszi a betöltendő aprított fa és szulfitlúg arányát.

3. Nagy nyomással a fának minden részét teljesen bevonja lúggal, mielőtt még a 100° C hőmérsékletet elérné.

4. A fát és a lúgot a főzőkamrában tökéletesen keveri és felmelegíti, ezenkívül pontos hőmérsékleti ellenőrzést létesít a főzés egész idejére.

5. A főzési időt pontosan ellenőrzi.

6. Ellenáram alkalmazása.

7. Indirekt gőzfűtés és hőrekuperáció.

8. A nagy hidraulikus nyomás feloldja az inkrusztáló anyagokat.

9. Kisebb berendezési költségek.

Vámos György

ventilációt
teljesítménye
végzi a haj
meghajtására
pólusú moto
szellőzéssel
szíjhajtásra,
Ugyancsak
vátor, meley
pólusú moto
közvetlen
Egyéb moto
vent látorok,
1 LE egysé
szére. A kö
hajtású; eg
hűtötte 20
delta-kapcsol
tor hajtja a
gákat és ele

A berende
szonyok köz
júniusától 19

DR.

Szerk
Kiadja a M

Dr. M

Kertész K. Róbert

Elektr. arch

Gellért tér

27-l-

Kertész K. Róbert

Élet, arck.

MadStr. 222. l.

Kertész K. Róbert

1933 feb márc

A debreceni hősök
terének rendezési
terve.

A debreceni egye-
tem főterének ren-
dezési terve.

Klebelsberg emlékkiáll Műcsarnok

Kertész K. Róbert

stud. Bpest 1876.

RátStr. 685, 686 l.

lásd

Kertész Aladár

csomagjában

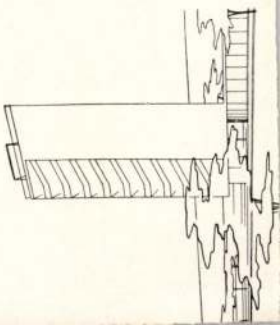

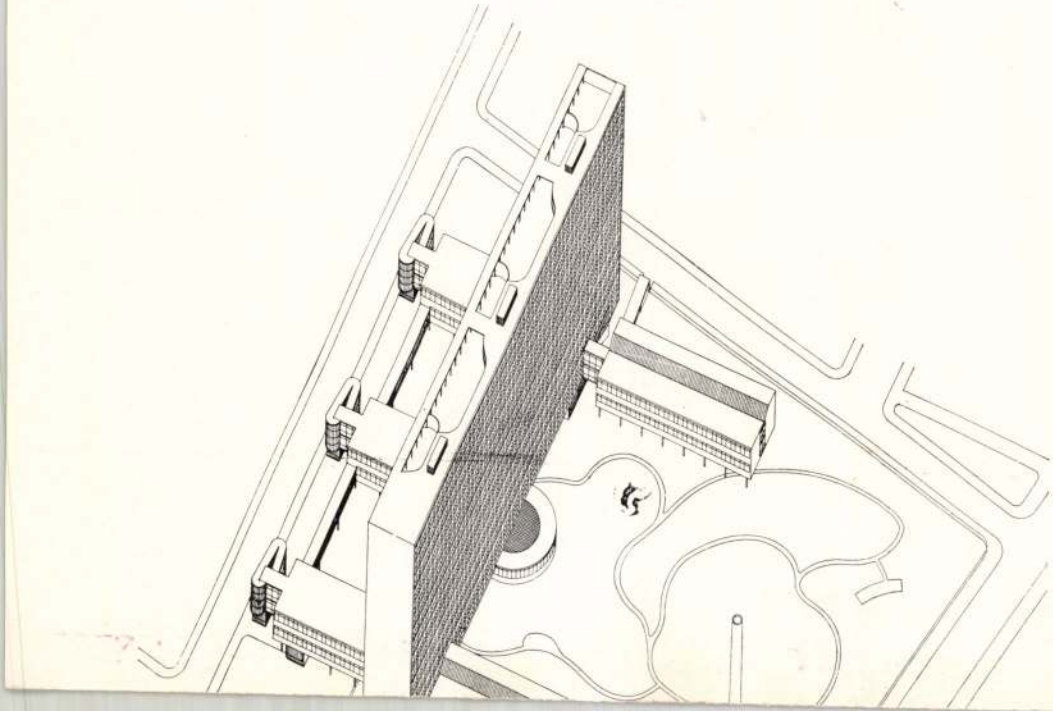

Bale
Dén

Szab
négy
tájol
isko

Proj
d'ha

A ré
hosp

Prog
ospe

Kertész K. Róbert

1933 feb márc

A Nemzeti Hősök
bpesti emlékművei

Klebelsberg emlékkiáll Műcsarnok

Kertész K. Róbert
és Sváb Gyula

1933 feb márc

A gödöllői kanonokrend rendháza és gimnáziuma.

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

Kertész K. Róbert

Wód

Bierbauer Virgil dr.:

Városrendezési problémák Budapest Belvárosának északi oldalán.

Tér és Forma

1936. 201. l.

Barátom!

ttünk a pécsi székesegyház románkori
ost talán alkalom nyilna az egész a-
ért fordulok tehát Hozzád, fenntartod
hajlandó lennél közösbe ezt a nagyon

egyes kőfaragványok eredeti helyének
műszaki leirása, valamint a népoltár,
nstruálása lenne a Te feladatod. Mig
sát végezném el. Szerintem előmunkálat-
méretekben, leirásban az egész ren-
zőnyi katalógusát aligha tudnám hasz-
ok olyan kiadót, aki hajlandó az egész
nielőtt erről tárgyalnék szeretném a

Kertész K. Róbert

Cród
?

Tér és Forma

1935. 10. sz.

(Külföldi vélemény napjaink magyar építészetéről.)

Kertész Róbert

d.

Építész

1943. 3. l.

Kertész K. Róbert

Szód
2

Magyarország
1926. ápr. 1.
(Újabb huzavona a Kossuth-szobor felállítása körül.)

LA BIENNALE DI VENEZIA

XXIIÈME EXPOSITION BIE

1940

N C

Prénom et nom :

Adresse :

Date et lieu de naissance :

Titre de l' oeuvre

Kertész K. Róbert

Wód
3

Uj Magyarság
1935. nov. 17.
(Lechner Jenő válaszol Zala György-nek és Márton Ferencnek.)

Lechner kijelenti, hogy a Nemzeti Hősök Emlékmüvének tervét fenti készítette s hogy a tervet egyszerüség és nagy vonalusag jellemzi, s melynek elgondolását a közvélemény már szentesítette

Kertész K. Róbert

Ivod
2

Új Magyarság

1935. nov. 24.

(. Zala György a Névtelen Hős emlékmüvének vitájához.)

Kertész K. Róbert

l.

Siklóssy F K T. tört-

571. l.
572. l.
598. l.

SALAMON
13 nov 6.

Fémszálas Picklin falsarokvédő és hermetikus elzárás
Budapest. VI., Podmaniczky-u. 63. T. 112-C55

Légvédelmi ajtók Telefon 292-671 **Pick Ede Utódai** Redőnyök Bpest, XIII, Árboc-utca 1.

KRISCH-FEKETE NÁNDOR tetőfedő, javító és karbantartó vállalata
Budapest, XI., Szent Imre herceg útja 40/A. T.: 258-228

Portálokat, csőbútort, acélajtókat, vasmunkákat, harang- és mindennemű műöntéseket készít
Buchner Béla
cégt.: ifj. BUCHNER BÉLA
épület-, műlakatos, harang- és műöntőde üzeme
Kassa, Szent István-körút 26
TELEFON: 35—97

Magyar Építőművészet 1941. januári számát visszavásárolja a kiadóhivatal
XIII., Dráva-utca 11.

MAGYAR WAYSS és FREYTAG RT.
Építési vállalat — Magas, vasbeton, mély, víz és betonépítés
BUDAPEST, V., HARMINCAD-UTCA 6. SZÁM. — TELEFON: 180-800

CRITTALL RENDSZERŰ SZAB. SUGÁRZÓFŰTÉS, VIZVEZETÉKBERENDEZÉSI VÁLLALAT *KESZLER JENŐ ÉS FIVÉRE V., BÁLVÁNY-UTCA 5. TEL.: 180-237*

Nedvesség elleni szigetelés SÁNDOR ARNOLD GOUDRON vállalat, VI., Podmaniczky-u 29. Telefon: 116-353

EPÜLET- ÉS PORTÁL-ÜVEGEZÉSI VÁLLALAT **BODORIK ANTAL** Budapest, VII., Károly-körút 9. Tel.: 423-369

Tervpályázati eredmény

Budapest Székesfőváros Elektromos Művei Lőrinci község közelében létesítendő mátravidéki erőművének lakótelepe stb. létesítésével kapcsolatban hirdetett tervpályázaton díjat nyertek, illetve megvásárlásra kerültek az alább felsorolt pályázók tervei:

I. díj: Kertész K. Róbert és Weichinger Károly építészmérnökök, Budapest.
II. díjak: Benedek Frigyes, építészmérnök, Budapest.
Sztojka József építészmérnök, Budapest.
III. díjak: Árkay Bertalan építészmérnök, Budapest.
Györgyi Dénes építészmérnök, Budapest.
Megvásároltattak:
Horváth Szabolcs építészmérnök, Budapest,
Kéri Gyula építészmérnök, Budapest,
Olgyay és Olgyay építészmérnökök, Budapest,
Müller Miksa Antal építészmérnök, Budapest
tervei.

A pályatervek a Fővárosi Képtár (IV., Egyetem-u. 6.) földszinti kiállítási termében kerülnek kiállításra, s megtekinthetők december 10-ig bezárólag mindennap d. e. 10—2 óráig, d. u. 4—6 óráig, vasárnap és ünnepnap d. e. 10—2 óráig.

A Magyar Építőművészet kiadóhivatala és szerkesztősége új címe:

Budapest, XIII., Dráva-utca 11.
Telefon: 493-789. Postacsekkszám: 46.003

Magyar Építőművészet
1941. 12. sz.

LOMÁSI ERDŐIPAR R. T. MAGYARORSZÁGI ÜZEMEINEK KIRENDELTSÉGE
KOLOZSVÁR, MÁTYÁS KIRÁLY-TÉR 7. I. 3 * TELEFON: 18-89

SZÁLLIT: Szatmárnémeti-Gőzfűrész-i és láposbányai (Szatmár megye) parkettagyárából, illetve fűrészeiből a legkényesebb ízlést kielégítő bükk-, tölgy-, dió- és kőrisfából készült rendes és díszítő parkettát, különleges eljárással feketére színezett tölgyparkettát, kiváló osztályozású és minőségű bükk-, tölgy-, dió-, kőris- és juhar- stb. építő bútoranyagot. Galócási (Csik vármegye), dédabisztrai és szovátai (Marostorda vármegye) fűrészeiből bármilyen mennyiségű, méretű és osztályozású luc-jegenyefenyő és bükkfűrészárut

BOHN TESTVÉREK TÉGLAGYÁR RT.
BUDAPEST, III., BÉCSI-ÚT 166
Falazó-, válaszfal- és födémtéglák

DEUTSCHE BAUZEITUNG 1941. évi 42. száma. Milanói városi új közkórház. Az újabb időnek kétségtelenül legnagyobb szabású épülete ez az építkezés, amelyet 1932. évben kezdtek meg. A kb. négyzet alaprajzú területen az épületek pavillonszerűen vannak elhelyezve, a négyzet oldalhosszúsága kb. 450 m. A következő főosztályok sorakoznak egymás mellett: igazgatósági épület, felvételi épület és elsősegélynyujtás, ambulancia, diagnosztikai osztály, templom 450 hellyel, sebészet, gyógyszerészeti épület, szülészet és szemészet, végül az elkülönítő épület. A kór-

HŐSZIGETELÉS ÉS HANGSZIGETELÉS
nélkül nincsen
KORSZERŰ ÉRTÉKÁLLÓ ÉPITKEZÉS
AZ ÉPITŐANYAG-TECHNIKA MAI ÁLLÁSA SZERINTI LEGTÖKÉLETESEBB MEGOLDÁST TESZIK LEHETŐVÉ

AZ „ULTRA-HÁESZ" hőszigetelőanyagok és
„ULTRA-HÁHÁESZ" hangszigetelő anyagok
KIZARÓLAGOSAN GYARTJA ÉS FORGALOMBA HOZZA ÉS A SZIGETELŐ MUNKAK KIVITELEZÉSÉT IS VÁLLALJA:
„NAGYBÁTONY-UJLAKI" EGYESÜLT IPARMŰVEK RT
BUDAPEST, V., VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 16. TELEFON: 18-18-03

Somogyi Béla
Eternit tetőfedő vállalat
Eternit csövek
Eternit falburkolások
*
Budapest, VI.,
Gróf Zichy Jenő-utca 37. Tel.: 118-355

TRAVERTIN
és mindennemű **kőfaragó** munkát készít:
IFJ. TURRA ADOLF
kőfaragómester Budapest, VIII., Luther-u. 1/a.
Tel.: 140-329. Bánya- es üzemtelep: Budakalász.
Tel.: 162-036 19. mellékállomás

ház méreteire jellemzők a következő adatok: betegágyak száma 1700, orvos- és személyzeti ágyak száma 800, beépített terület 322.000 m², kerítésfal hossza 2280 m, az épületek összterülete 41.890 m², beépített légköbméter 766.000 m³, termek száma 2350, lépcsőké 74, felvonoké 78 s végül az ablakok száma 5485. Az épületek külső megjelenése egyébként modern, nagy falfelületekkel, kissé egzotikus jelleggel. (Huber Géza.)

Sérült alapok javítása
Talajkövesítés, Joosten-eljárás
Cement bepréselés
LISKA JENŐ
okl. gépészmérnök
Budapest, VIII., Orczy-út 22
Telefon: 342-951

KURZWEIL SÁNDOR
FESTÉKGYÁRA ● BUDAPEST, VIII., NÉMET-UTCA 10–12
„STABITOL"
szín- és fényálló műkőfestékek a
LEGJOBBAK

Kertész K. Róbert épitész és mint-ő

Szül. 1876. VI. 9. Budapesten, hol a mindszentemet is végezte. 1903-4. bentarta Ázsiát és Amerikát, s Kelet mindszentéről több könyvet ír. ~~Hor-~~ 1908. átvette a Kultusztmintérium épitészeti ügyosztály and ~~vezetését~~ vezetését, jelenleg ugyanott a mindszenti osztály vezetője. 1921 a szt. Margit sziget szabadszási terveivel első díjat nyert. Sváb Gyulával közösen tervezte a premontrei gödöllői főgimnázium. ~~Ördemes vodalmi mi-~~

476. Giovan France

Sz~~ületett~~ Centoban 1591-ben, ~~meghal~~

Péter apostol.

A kesergő ~~helyzetben feltünt~~
tekint és könnyeket hullat
gyült, szemöldöke s szeme b
mely alól inge kilátszik, v
gét pedig, melynek aljás jó
A égbolt felhős.

Fa, mereteí 53.
Pyrker János La

52

Kartész K. Róbert

U. 1706.

Kertész K. Róbert

ép.

ind

Magyar Építőművészet

1909. 4 7. 26. l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ___n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kerteor K Robert

ind

Magyar Pálházak

1903, 4 sz 25-26 d

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... szamu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Kertész K. Róbert

terverte XI. Ince pápa
emléktábláját (1924.)
kolrázzati rejzet kiszi-
tette Szentgyörgyi István
Ki volt állítva 1925.
Ernst Muzeumban
Új Idők 1925. 250 l.

Erdélyi Kath. státus V. 219

Kertész K. Róbert

---

lárd

Művészeti lexikon

385 l.

~~Árpádkori lópatkó VI. 134.~~

MDK

Kertész K.Róbert

x/Építkezés/c Építő Ipar Építő Művészet, 1931, jun. 15. x95-96 l.

intes, 3+kapu+ 3 tengellyel, XVIII.

lapszám, 31

MDK

Kertész K.Róbert épitőmüv.

a képzőmüv. tanács uj tagja

Vállalkozók Közl. 1908. dec. 9. 8 l.

MDK

Kertész K.Róbert

VIII. bécsi épitészeti kongresszuson részt vett.

Magy. Épitőművészek Szöv. közgyülése

Vállalkozók Közl. 23.sz. 1908. jun. 3. 4 l.

MDK

Mertész K.Róbert müegy.adjunktus

Kinevezések. Vállalkozók Közlönye, 19o8. jun.24.
9 l.

Kertész Róbert , a fegyelmi tagja

Magy. Építőművészek Szöv. közgyülése.
Vállalkozók Közl. 23.sz. 1908. jun. 3. 4 l.

MDK

Kertész Kata iparművén (Debrecen)

1909. Hiszett futónőnyeget kénít

Debreceni Iparműv. Kiállítás vezetője. D. - 1909. - 16 l.

16

MDK

Kertész K. Róbert

építész

A Nemzeti Hajós Egylet Klubházát a Margit szigeten 1936-ban építette fel.

Dersény - Szivós : Margita

242.0

Kertész K.Róbert, Lipót rend II.oszt.

Ujság 1926. jul. 25. Magyar müvészek belga kitüntetése.

MDK

Kertész K.Róbert

Bálint L: Az Iparművészeti Társ. kettős kiáll.
Magyar Iparművészet. 1913. 17 l.

MDK

Kertész K.Róbert müsz.tan. épitőművész

Rákóczi-siremlék pályázat... Vállalkozók Közl.
1909. okt. 20. 4 l.

MDK

Kertész K.Róbert okl. épitész

Gold.

A pozsonyi egyetem elhelyezése. M.Mérnök és Épitész Egylet Közl. 1916. nov. 26. 48.sz. 2e4-2e5 l.

M D K

Kertész K. Róbert müépitész

A ma müvészetének szemináriuma. Esti Kurir 1936. jan. 23. 9. 1.

M D K

Kertész K. Róbert épitész

Házikápolna a premontrei rendházban, Gödöllőn, repr.

Mária Teréziától - Firenzéig. A Migyüjtő 1929. 263 1

MDK

Kertész K.Róbert

Nemzeti Ujság. 1928. ~~ix~~ okt. 7. mell. 38 l.

Kertész K.Róbert

MDK

Művésztelep 30.6. jub. kiáll. Szolnoki Újság. 1932. szept. 6. 1 l.

Kertész K. Róbert

lásd

Művészet.

1940. 84 l.

35. naim

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kertész K. Róbert

A köszegi szent Domonkos-rendi növérek iskolájának kibővítési tervét fenti készítette. Az épitherei 1929-ben történt.

erod

Németh Imre:

Kőszeg város mű-vészettörténete.

Szombathely 1934.

(~~Képzel~~ Ekkel) 16.l–17.l.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Kertész K. Róbert

Perspektíva. 1935.
márc. 7. 15. l. (Gróf
Klebelsberg Kunó
síremléke, × képpel.)

Tervezte fenti,
a szobrászati rész
Ohmann Bélától.

× a szegedi fogadal-
mi templomban

KERTÉSZ K. RÓBERT, épm.
Nemzeti Hősök Országos Emlékköve, VI., Hősök-tere.

Medvey 118.C.

Temesvár – Józsefvárosi polg. olvasó-
egylet X. 174, 176.

Kertész K. Róbert

műegyetemi rendkívüli tanári címet kapott

8 Órai Ujság
1943. ápr. 27.

< Kertész K. Róbert >

~~cród~~
2.

Építő Ipar – Építő Művészet. 1925.
43. l. (< > h.
Államtitkár ünneplése.)

Hivatali működésének 25 éves fordulója alkalmából.

Éppen ezért előadásainkat két csoportra osztottuk: a délelőtti órákban tartott előadások inkább általános irányúak voltak, színvonaluk olyan volt, hogy azt minden művelt ember könnyűszerrel megérthette. Ezzel szemben a szigorú értelemben vett és kizárólag műszaki és gazdasági szakemberek részére szervezett előadásokat a lehetőségig a délutáni órákra osztottuk be.

Különös tekintettel voltunk a tanrend összeállításánál arra is, hogy az egy csoportba tartozó szakelőadások lehetőleg egymást követő napokra szoríttassanak össze, abból a célból, hogy azok a rendszerint nagyon elfoglalt szakemberek, akik ezeket az előadásokat hallgatni óhajtották, egyhuzamban vehessenek részt az előadásokon. A tapasztalat azt mutatta, hogy ez az intézkedés nagyon jól bevált és a Nyári Egyetem hallgatóságát sok igen kiváló szakemberrel gyarapította.

Az 1938. évi Nyári Egyetemünk fejlődését mutatja az ezidei hallgatóság létszámának jelentékeny emelkedése is.

A tavalyi 499 hallgatóval szemben a Nyári Egyetemre ezidén 728 hallgató jelentkezett. Ezeknek megoszlását állandó

Kertész K. Róbert

Ívod

Z

Építő Ipar – Építő

Művészet. 1925. 136. l.

(A philadelphiai

világkiállítás.)

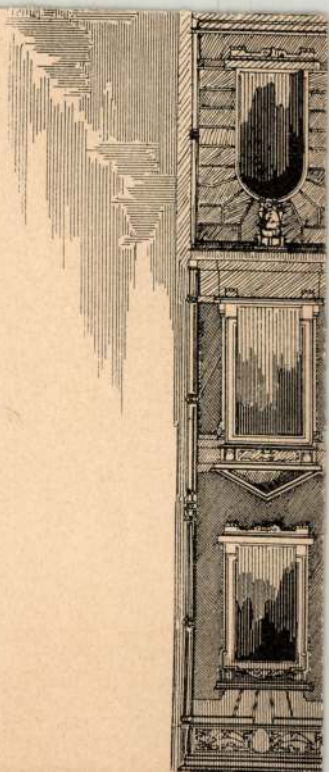

Kertész K. Róbert

cród
2

Épitő Ipar
1913. 89. l.
(A Nemzeti Szinhaz
szükebb terepálzárata.)

Kertész K. Róbert

cikd

Éjtő Ipar. 1913. 11. 7.
(A Nemzeti Szinház
fervpályázata.)

Fenti a bíráló bizottság
tagja volt.

egyetértőleg meghagyta; a kir
kanonokok engedélye nélkül s
hatott, főpapi ténykedést nen
egyháznak a népét akkora s
föl, hogy egyetlenegy püspökn
hanem a király akarata szerin
nokoknak tartoztak szolgálni"
alapított püspökséget, hanem
különleges helyzetének megfe
dékozta meg. Valóban „házi k
názó és temetkező templomár
hácsi katasztrófáig.

Lényegesebb ennél Hartv
Szent István halálakor még n
kök tanácsa úgy határozott, l
utána helyezik el a király test

A bazilika alapítását felj
viknak fenti tudósítása lehe

Kertész K. Róbert

a MMÉE egylet. szakosztályi elnökévé választottak
Elnöki székfoglalója közölve

Épitő Ipar 1913. 12. szám
(Elnöki székfoglaló.)

ázolások, a pompás
irai és költői művész
derengő romantikus
képeken, mint azt a
ubens művészetének
lendülete, a ragyogó
szabadon érvényesül-
e, hogy a bensőséges
fel s így szerencsésen
Rubensről, a barok
A képekhez fűzött
ja le a kötetet, a jeles
fogalmazásában.

R. GARAS KLÁRA

mo—Milano—Roma.
, 8°. 46 l. 144 tábla.
sokszor nehéz a hely-
áis orra s nem egyszer
. A ma élő kutatónak,
és"-ek csábító esz é-
választania. Az egyik
agy mesterek és na y
gozása. Ne becsüljük
lemi és anyagi csúcs-
sok jobban áthatották
, mint a ma feltüne-
ben legszétszakadtabb
b igényű, jellegében
ettörténeti munkákra k
sága. Ezzel szemben
önség felé fordítják
, hogy művét nem
n tudósoknak írta s
azdagítani a Michel-
elyett egy művész-
ek me é tetése. Ne

< Kertész K. Róbert >

Cikke

< > Az ~~III.~~ évad küszöbén. K. K. R. szakosztályi elnök megnyitója a M. M. és Építész-Egyletben.

Építő Ipar

1913. 43. sz.

157. kép. *Reulin*

ROOS, PHILIPP PETER (frankfurti festő
—1705.)

Olasz táj

Vászon, olaj, 71·5×97 cm.

Korkeis R. Róbert
Képes Vasárnap 1943. máj. 25.

Légi háború!

Kertész K. Róbert

építész

lásd Elektr.

Karcragmagyarország

636, 637.6.

Muz. Kat. Estensio" VI. 288.

Kerteész K. Róbert, építész

Muz. és Kvt. Ért. IV. 251.

Kertész K. Róbert

irod

Pesti Napló. 1933.
nov. 9. (Megfeszdték
Szegeden a Klebelsberg-
kripta átalakitását.)

U. 3670.

Kertész K. Róbert

círód

A Reggel

1933. jun. 19.

Hír Kertész nyu-
galombavonulá-
tásról.

U. 3609

MEGHÍVÓ

KERTÉSZ K. RÓBERT h. államtitkár,
a Műemlékek Országos Bizottságának elnökhelyettese

f. évi november hó 14-én délután fél 7 órakor a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet (Budapest, IV., Reáltanoda-u. 13—15. sz.) székházának nagytermében a T. E. Sz. Nemzeti Munkahét programjának keretében a

MAGYAR MŰEMLÉKEKRŐL ELŐADÁST TART,

melyre van szerencsém tisztelettel meghívni.

Budapest, 1933 november hó.

A MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

előadó.

STÁDIUM SAJTÓVÁLLALAT RT.

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Kertész K. Róbert

epitéz

lisd ohr.

U. 4198.

Urnatemető, vesecsi bronzkori

VIII-195.

Kertész Róbert

Architekt

geb. 9. Juni 1876 in Budapest.
war 1900/1908 Assistent an
der technischen Hochschule
ebenda, 1903/4 machte er
zwecks kunstgeschichtlicher
Studien eine Reise nach
Ceylon, Indien, Birma, Java,
Siam, China, Japan und den
Vereinigten Staaten. Auser-
dem bereiste er ganz Europa.
Als er heimkehrte, wurde er
mit dem Titel eines Sektions-
rates Leiter der Bauabteilung
des Kultus- und Unterrichts-
ministeriums. Auf literar.
Gebiete entwickelte er eine sehr
anerkennenswerte Tätigkeit.
Bedeutendere Werke: India, Kina,
és Japán építészete 1903, Az épi-
tészet 1907, Képek Ázsia Keletéről
fordítás.

Soproni muzeum fejlődése
1909-ben IV. 131, 132

1905, A magyar parasztház
1905/13, Japáni műveszete
1905, Ceylon épiteszete
1906.

Krücke II. 3. 1.

Kertész K. Róbert

wód

Szegedi emlékcsarn.

(Archeppel).

Megtereintésében
fentinek nagy részé
volt.

A vörös fenyő.

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Kertész K. Róbert, okl. építész, államtitkár, a R. I. B. A. levelező tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, a Műemlékek Országos Bizottságának, az Országos Középítési Tanács, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa, a III. oszt. vaskorona-rend lovagja, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt, az osztrák nagy tiszteletjelvény és csillag, az olasz kir. Korona-rend parancsnoki keresztjének és csillagának, a svéd kir. Észak Csillag-rend parancsnoki keresztjének és csillagának, a norvég királyi Olaf-rend I. oszt. parancsnoki keresztjének, a spanyol kir. Merito Civil-rend nagy tiszti keresztjének és a belga kir. II. Lipót-rend nagy tiszti keresztjének tulajdonosa, a „Kelet-Ázsia

építőművészete" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1918. június 27-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1936. március 6-án. *II., Görgey Artúr-u. 19.*

Kertész K. Róbert

József nádor dájek. 1940/41 – 59, 60. l.

110. Fischer Veronika I. II.
Fitos Árpád I. II.
Fodor Ferenc I. II.
Fogarassy Zsuzsánna I. II.
Fórizs Irén I.
115. Fórizs Lenke I. II.
Fórizs Margit I. II.
Földváry Miklós I. II.
Freiberger Endre I.
Freiságer László I. II.
120. Friedrich Árpád I. II.
Fülöp Antal Béla I. II.
Fürst István I. II.
Gaál Márton II.
Gábor Ninette II.
125. Gál Tibor I. II.
Gáll Árpád I.
Galasy István I. II.
Gaul Jenő I. II.
Gebauer Miklós I. II.
130. Geiszler György I. II.
Gelléri Ervin I.
Gergely Ferenc II.
vitéz Gerenday Tivadar I. II.
Gerő Ottó I. II.
135. Gerő Miklós II.
Gesztesi János II.
Góczán József I. II.
Goldberger Margit I.
Gottesmann Endre I. II.
140. Gottlieb József I.

170. Hoffmann Endre I.
Hoffmann Jenő I.
Hollerbach Károly I. II.
Hollerung Piroska I. II.
Honti János I. II.
175. Horvai János I. II.
Horváth Dezső I.
Horvát Imre I. II.
Horváth Jenő Gyula I. II.
Horváth János I.
180. Horváth Sándor I. II.
Horváth J. Tamás I. II.
Hosszu Károly I. II.
Huberth István I.
Hurta László I. II.
185. Ignácz Gyula I. II.
Illovszky László I.
Imre Jenő I.
Ivanovszky Endre I. II.
Jancsó László I. II.
190. Jankó István I. II.
Jankovics Ferenc I. II.
Járdány Kálmán I. II.
Jávorka Éva I. II.
Jeczis Jenő I. II.
195. Jeddy Péter I. II.
Jelenik Mária I. II.
Jóházi Béla II.
Josefovics Alfréd II.
Józan Imre II.

200. Jutasi Ernő I.

Kertész K. Rábert

Szód

Rákóczi sírja. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet emlékirata. Bpest, é. n.

Az építészeti rajzok e műben fentitől.

Kertész K. Róbert

Irod

Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye. 1922. 281. l.

(Kertész K. Róbert a magyar művészetek ügyeinek vezetője.)

Működése részletesen jellemzve, amelyben kell, a MOB könyvtárában megvan.

Kertész K. Róbert

Ivod

Lechner Jenő dr:

Az Országos Műemlékbi-
zottság újabb működése.
Építő Ipar-Építő Művészet.
1928. 3-4. sz. (jan. 15.)

Domenico Tintoretto: Férfi képmás.

A tiszadobi és tőketerebes

Az árverést rendezi a M. Kir. Postatakarékpénztár Árve

Kertész K. Róbert

wód
Z

Uj Magyarság. 1935. nov. 17.
(Lechner Jenő válaszol
Zala Györgynek és
Márton Ferencnek.)

„ „ 25	661—720	—	1061—1110	—	1851—1890	
„ „ 27	721—798	799—906	1111—1160	—	—	
„ „ 28	—	—	—	—	—	

RUCZ

régiség- és műkereskedő.
Az állami árverési csarnok

·VASS BÉLA·
CIMTÁBLA
ÉS CIMERFESTŐ
IX. VÁMHÁZ-KÖRUT 11.
ALAPITVA: 1886
TELEFON: 853-49

Kertész K. Róbert

~~cikk~~
2

Újmagyarság
1935. nov. 26.
(Lechner Jenő hozzá-
tólása a Névtelen
Hős emlékművének
vitájához.)

Kertész K. Róbert

Írod

Wlassics Gyula, ítj báró. A hatósági művészetpartolás feladatairól. 8. l.

Bpest 1917.

Notabilitások a Kormányzó környezetében a főlavató ünnepségen *Kallós Oszkár udvari fényképész felvétele*

A MAGYAR HŐS SÍREMLÉKE.

Magyarország legszebb, leggrandiózusabb emlékművének főlavatását ünnepelte a mai Csonkaország és ugyanakkor a világtörténelem legsötétebb lapjainak emlékét is megörökítette. Az ezeréves mult gigantikus szépségét és históriai magasztosságát legtalálóbban fejezi ki a hatalmas millenáris emlék, mely előtt vasárnap óta a magyar hős jelképes sirhalma is fekszik. Szoros összefüggés van a kettő között, mert a mult és a megdöbbentő jelen között kell, hogy ott álljon ez a hatalmas sirkő, amely egyrészt szimbolizálja azt a hatalmas véráldozatot, amelyet a magyarság hozott a világháború idején történelmi határainak megvédéseért, másrészt pedig jelképezi annak a hatalmas munkának megkezdését és kiinduló pontját, amely egy legigazott és legázolt nemzet magahitt föltámadása felé vezet. A két hatalmas emlékmű ünnepélyes főlavatása olyan keretek között játszódott le, amilyen teljesen méltó a két szimbólumhoz. Az állam történelmi osztályai ünneplő díszben vonultak a föllobogózott térségre és csöndben várta mindenki az ünnepség megkezdését. Féltizenegy órakor érkezett meg nagybányai vitéz Horthy Miklós Magyarország kormányzója a kormány tagjai kiséretében, majd rövid üdvözlés után Bethlen István gróf tartotta meg magasszárnyalású és mélyelgondolású, a magyarság jobb jövőjébe vetett bizalomtól eltelt beszédét. A Magyar Hős szimbólikus sirjának leleplezése alkalmával földig hajoltak a diadalmas csatákban résztvett golyólyukas és srapnellpörkölte zászlók, megdördültek a citadella öreg ágyui és harangzúgás kisérte a magyarság ajkáról e pillanatban fakadt fohászt a magasban trónoló magyar Hadúrhoz: hogy im lássa meg az ezeréves multat követő uj millénium alapjául lerakott hatalmas gránitkövet, amelyre a magyarság uj jövendőjét építi. A magyar hős emléke mellett a királyi testőrség és koronaőrség állt díszőrséget, ünnepélyes dísz-magyarban jelent meg a magyarság vezéreinek tömege és a legfőbb eseménynek legjobban megfelelő fekete ünneplőben a polgárság ezrei. A két emelvényen megjelent mindenki, aki csak valamelyest is számit a mai Magyarországon, de számosan vettek részt az elszakitott végek magyarságának képviselői is, akik jelenlétükkel itt is tanubizonyságát adták a nagy összefoglaló erőnek és hatalomnak. *(S)*

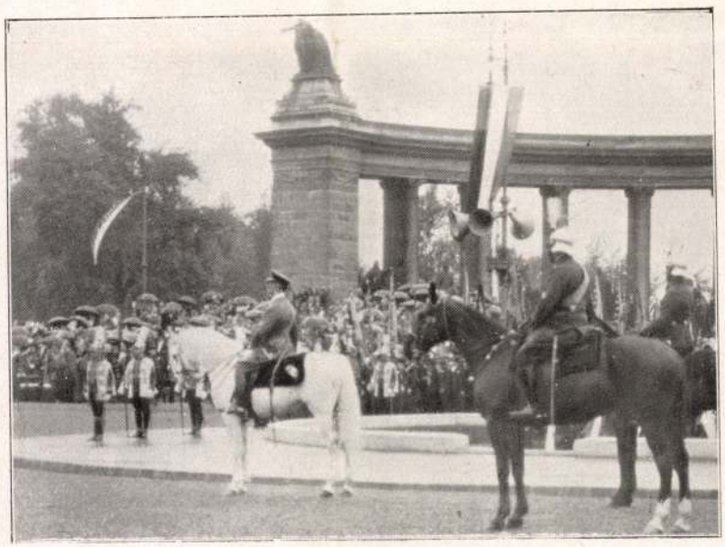

A Kormányzó az elvonuló csapatok tisztelgését fogadja
Kallós Oszkár udv. és kam. fényképész felvétele

MINDEN ÚJ ELŐFIZETŐ

ingyen kapja »A Társaság« egy évi teljes évfolyamát

„A Társaság" csak előfizetőktől fogad el képeket közlésre. • Fizessen tehát elő!

A Társaság

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI KÉPES HETILAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, I. kerület, Horthy Miklós-út 1. szám
Telefon: Szerk.: 358-58, Kiadóhivatal: 410-88

Szerkeszti és kiadja:
MIAKICH KÁROLY

Előfizetési árak:
Egy évre 25 P, félévre 14 P, negyedévre 8 P.
Utólag fizetve 1/4 évre 10 P. Egyes szám 80 fill

bonyhádi Perczel Miklós

Halmi (Kecskeméti-u. 19.) felvétele

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Kertész K. Róbert, okl. építész, államtitkár, a R. I. B. A. levelező tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, a Műemlékek Országos Bizottságának, az Országos Középítési Tanács, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa, a III. oszt. vaskorona-rend lovagja, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt, az osztrák nagy tiszteletjelvény és csillag, az olasz kir. Korona-rend parancsnoki keresztjének és csillagának, a svéd kir. Észak Csillag-rend parancsnoki keresztjének és csillagának, a norvég királyi Olaf-rend I. oszt. parancsnoki keresztjének, a spanyol kir. Merito Civil-rend nagy tiszti keresztjének és a belga kir. II. Lipót-rend nagy tiszti keresztjének tulajdonosa, a „Kelet-Ázsia építőművészete" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1918. június 27-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1936. március 6-án. II., Görgey Artúr-u. 19.

Kertész K. Róbert

Pr Józsefműegy 1938/39. II

60. l

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

31 nap **AUGUSZTUS** 36. hét

29 Vasárnap		Ker. Ján. *Erneszt*
30 Hétfő		L. Róza *Róza*
31 Kedd		Rajmund *Erika*
1 Szerda	**SZEPTEMBER**	Egyed *Egyed*
2 Csütörtök		István kir. *Rebeka*
3 Péntek		Manszvét *Hilda*
4 Szombat		Vit. Róza *Rozália*

< Kertész K. Róbert >

< > Az óbudai hid elhelyezése. Városkultura 1935. 49–50, 121–127 l.

V.

PORCELLÁN- ÉS ÜVEG-TÁRGYAK

Méltóságos

Dr. Gerevich Tibor Urnak

a „Műemlékek Országos Bizottsága" Elnökhelyettese

Budapest.

Méltóságos Uram!

A „Magyarország-Hongrie-Hungarij" c. folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala felkért arra, hogy e folyóiratnak mintegy 160 oldalt kitevő „Budapest" számát szerkesszem meg. Tekintettel arra, hogy ezzel a számmal, mely magyar, francia és angol nyelven jelenik meg és melyből mintegy 2000 példánynak külföldre juttatása biztosítva van; fővárosunk és az ország idegenforgalmát és ismertetését eredményesen szolgálhatjuk, eleget tettem e felkérésnek. Munkatársaim Dr. Liber Endre, Dr. Némethy Károly, Dr. Lechner Jenő, Dr. Pacher Béla, Györgyi Dénes, Warga Lánló, Dr. Kertész Róbert, Pluchár István, Dr. Bierhauer Virgil, Dr. Kovácsházy Vilmos, Dr Ybl Ervin és Dr. Magyar Pál. Ebben a munkában a főváros története, műemlékei, újabbkori építészete, emlékműnei, városfejlődése, társadalmi élete, népjóléti és közegészségügyi berendezései, sportja, fürdői, idegenforgalma, gazdasági élete és a fővárosból a vidékre tehető kisebb nagyobb kirándulások fognak ismertettetni.

A „Budapest" számnak mintegy 70 oldal szövege és 90 oldal illustrátiója lesz, utibbiak sinnitott münyomó papiron. A folyó viat tekintélyes formátuma megengedi, hogy oldalanként átlagban négy képet hoszhassunk, úgy, hogy a képanyag mintegy 360 képből fog állani, a mintegy 10-15 szines mellékletten, terképen kívül.

Tekintettel e „Budapest" szám kiszhaspnú voltára, mély tintelettel kérem Méltóságodat, hogy a „Müenlékek Országos Bizottsági tulajdonában lévő" cliché anyagból, az e számhoz szükséget clichéket felhaspnálás céljából a „Magyarország-Hongrie-Hungary" szerkesztősége ill. kiadóhivatala rénére rendelkezésre bocsájtani méltóztassék.

Méltóságos Elnökhelyettes Ur kegyes hozzájárulásával a szóbajöhető clichék pontos jegyzékét bemutatnám, a melynek alapján történnék a clichéknek felelősség melletti átvétele azzal a kötelezettséggel, hogy a clichék a nyomdai haspnálat után hiánytalanul szolgáltatnának vissza a Müenlékek Országos Bizottságának.

Méltóságos Elnökhelyettes Ur kegyes hozzájárulását kérve mély tintelettel diadott kérelmemhez fogadja kérem Méltóságod őszinte nagyrabecsülésem és kiváló tintelettem kifejezését.

Budapest 1934. május 28 án.

Kertész K. Róbert
a M. O. B. tagja.

Kertész K. Róbert

VI. 25. 1922.

Tisztelt Barátom,

fogadd őszinte köszönetemet a fejérvári puszók ur ohajtása szerint szíves intézkedésedért és értesitésedért a festményett ügyében.

Különös hálámat nyilvánitom, hogy kegyes voltál tiszteleti elnökségemről megemlékezni és jókivánataiddal elhalmozni. Teljes mérvben viszonzom azokat. Mint két alkalommal a bucsuzáskor, most is ismételhetem, hogy a bizottsághoz továbbra is a szellemi kötelék füz és ezt erősiti a tiszteletbeli elnökség mint külön erkölcsi kapocs. Kegyes

Kedjél

azonban megengedni, hogy a Te meleg
üdvözlésedet mint elnökét a bizott-
ságának is tekinthessem s kér-
hesselek, hogy mély hálámat nyil-
vánitani méltóztassál a tisztelt
bizottság előtt.

Legyen szabad tehát ezúttal
is, mint 1920-ban, a külön üd-
vözlés mellőzését kérnem.

Meleg hálám érzelmeinek
megujitása mellett igaz tisztelettel
maradok

őszintehivedi
Borsberggyak

Kertész K. Róbert
kivelegyezett
irat
1948

Méltóságos Elnökhelyettes Ur,

A Műemlékek országos Bizottsága házasságom 50-ik évfordulója alkalmából 315 szám alatt kelt nagybecsű átiratával kifejezést méltóztatott adni legjobb kívánatainak.

Örömmel és hálával emlékezem vissza mindenkor a műemlékek ügykörében töltött hosszú működésemre és a Bizottság mélyen tisztelt tagjainak buzgó támogatására, melyre érdemesítettek. Ez az emlék még fokozza forró hálám érzelmeit, melyeket a mélyen tisztelt Bizottságnak irántam tanusított kegyessége bennem ébresszt és midőn ezeknek kifejezést adni sietek, kérem Méltóságodat és a mélyen tisztelt Bizottságot, hogy fogadja kitünő tiszteletem nyilvánitását.

Budapest aug. 27. 1923.

Forstergyak

Méltóságos Kertész K. Robert ur, a Műemlékek orsz. Bizottsága Elnökhelyettesének s. a. t.

Kertész K. Róbert

Kiselejtezett írat

1948

Kolduló állatok

Irta: Bálint György

Van egy régi és titkos szenvedélyem: időnként kimegyek az Állatkertbe. Nem este, a hangversenyekre, hanem nappal, az állatokhoz. Félóráig tudom nézni a vízilócsalád üdülését az újonnan épült strandfürdőn, a merészen stilizált formájú, fiatal és idős zsiráfok csodálkozó mélázását és a rókakölyköl nyüzsgését a napon. E látogatások magános földerítő bolyongásaimhoz tartoznak, melyek újra meg újra elvezetnek ködös kora-gyermékkoromhoz, ahol egyszer valami rejtélyes hiba történt és az állatok ősvilágához, ahol, mint néha naivul hiszem, még nem rontottak el semmit. Igazi állatokat szeretnék látni, szabad, gátlás- és elnyomásmentes élőlények nyers és üdítő közelségére vágyom. Reménytelenül végződnek mindig ezek az expedíciók. Megkísérlem nem észrevenni a vasrácsokat és a védőárkokat, elvonatkoztatni tőlük az állatokat. Hiú próbálkozás ez, mindig újra bebizonyosodik: milyen céltalan kísérlet, társadalmi kelyzetüktől függetlenítve, »abszolút értékként« vizsgálni és megítélni az egyéneket. Sajnos, nincs »abszolút« jegesmedve, nagy J-vel, nincsenek általános jegesmedvei jellemvonások és eszmények. Van szabad jegesmedve és van elnyomott jegesmedve — és a kettő nem ugyanaz a fajta. Rendszerint lemondóan megyek ki az állatkertből: alig találok benne igazi állatokat. Elszomorító tulajdonságokat öltenek fel a rabságban az állatok. Legtragikusabb eltévelyedésük a koldulás.

*

Igen, számtalan állat koldul ebben a kertben. A fókák a leghangosabb, legszemérmetlenebb koldusok. Ha valaki megáll a fóka-tó partján, a betonjéghegyek tövében, hangos, jajongó bőgéssel úsznak a part felé a fókák. Izmos, csillogó testük izgatottan vonaglik, szép, okos szemük filléres haldarabokért eseng. A Jeges-tengerből jöttek ide, hogy megtanulják a koldulás csunya és kétségbeejtő művészetét. A majmok is koldulnak. Ha végigmégy a kis ketrecek sora előtt, könyörgő majomkezek nyulnak feléd. Csak a csimpánz nem koldul, ami elég meglepő, ha tekintetbe vesszük, hogy emberszabású majom. A barnamedve kétlábon áll és hosszasan tapsol egy kiflivégért. Láttam egy nőt, aki nem elégedett meg azzal, hogy a medve kétlábra állt. »Tapsolni, Pali!« vezényelte a medvének, akit, úgylátszik, személyesen ismert és addig nem adott neki kiflit, amíg ügyetlenül és megalázkodva össze nem verte a tenyerét. Ha valami hegyierdőben találkozna Palival, segítségért kiáltana vagy elájulna, most pedig fölényesen tapsoltatja a rács mögül. Sokan ezért a fölényért szeretnek az Állatkertbe járni.

Sziám, a vén elefánt, pénzügyeit mindenki ismeri. Ormányát nyujtja a húszfilléresért és másfajta pénzt visszadob. Rejtélyes módon züllött hozzá az emberekhez ez a hatalmas indiai állat. Valamikor még vad volt, fejbecsapdosta a tolakodókat, aztán áttért a pénzügyekre. Ez az idős elefánt még a háború előtt kezdte a kéregetést, aztán végigcsinálta a kék- és fehérpénz küzdelmét, az inflációt, a pengő bevezetését. Bankjegytípusok, váltópénzek tűntek fel és multak el, a békebeli hatost piros papírkoronások, később százasok, zöldes ezresek, időnként postatakarékpénztári jegyek váltották fel és végül ismét feltűnt a húszfilléres. Sokan tönkrementek, egyesek beleőrültek ebbe: az elefánt mindig kiismerte magát, mindig tudta, hogy melyik a pillanat legjobb pénzegysége, mindig valorizált és a nem megfelelő pénzt szigorúan visszadobta, mint egy öreg pénztárnok. Kétszeresen hoz szégyent a dsungelre ez az elfajzott állat: nemcsak kéregető lett belőle, hanem bürokrata is.

Azt a fókát sem felejtem el soha, mely néhány évvel ezelőtt feljött a szerkesztőségbe. Egy variétészínpadon lépett fel és idomítójával felment a lapokhoz, a sajtó jóindulatát kérni. Nem volt még sivárabb, szomorúbb látvány, mint ez az artista-fóka a szerkesztőségi várószobában, kéziratokat szorongató titkos alanyi költők, idézések közt válogató kézbesítők, nyugdíjügyekben felvilágosítást kérő özvegyek és találmányaikat kínálgató esendes őrültek között. Jártam egyszer Norvégia délibbfekvésű fjordjaiban, szerettem volna szabad fókákat látni, de azt mondták ott, hogy csak feljebb, az Északfok táján élnek a fókák. Néha arról álmodtam, hogy egészen fentjárok, zöldeskék, kristálytiszta vidékeken és fókákkal találkozom. Ehelyett a szerkesztőségi folyosón kellett a fókába botlanom, amint éppen jó kritikáért könyörgött. Utána napokig féltem, hogy egyszer csak orrszarvú állít be a szerkesztőségbe, elolvasásra szánt darabjával, vagy királytigris keres fel, zavartan félrevon és öt pengőt kér kölcsön elsejéig.

*

Azt hiszem, csúcsteljesítménye mai társadalmunknak a kolduló állat. Ez a berendezkedés, melynek csodálatosképpen még ma is akadnak rajongói, az idők folyamán a végsőkig alázta meg az emberek hatalmas tömegét és mikor már ez sem volt elég, megalázta még az állatokat is. Mi jöhet még ezután? Millióktól vették el az emberi méltóság lehetőségét és végül már annyira belejöttek a lendületbe, hogy az állati méltóságot is elkobozták. A legapróbb részletből is mindig vissza lehet következtetni az egészre: erre a világrendre mélységesen jellemző, hogy még az állatok is koldulnak benne.

RÖVID LÁTOGATÁS SAROLTA GRÓFNŐNÉL

KIS RAJZ

IRTA: SZOMORY DEZSŐ

Szerettem volna elmondani Sarolta grófnőnek, aki barátnőm, egyéni benyomásaimat a Dréhrügy tárgyalásáról, de meglehetősen rosszkedvűnek találtam. Ezüstszürke szeme, a szemgolyó csillogásával, olyan ellenséges sugárzással tört reám, hogy szinte önmagamban omlottam össze. Alig ültem le, másfél méternyire szibillatekintetétől a kék szalónban egy székre s már is éreztem, aranyfonállal átszőtt pongyolájában azt az aranypikkelyes viperát, akiről a költő dalol s aki mint barátnő és embertárs egyaránt megbízhatatlan s ingadozó szívű. És éreztem és megértettem, szelíd természetem ellenére, de történelmi és irodalomtörténeti évszázadok sugallatában annak a shakespeare-i *murderer*-nek könnyed készségét és eleganciáját, amelyekkel egy ilyen nőt, néhány aranypénzért, rögtön torkon szelt volna mint egy hattyút. De ugyanakkor, őrködvén gondolataim fölött s elhárítván magamtól a bűntény feldícsérésének aggasztó kísértését, pillanatnyi elborulásomban elképedve eszméltem rá arra a shakespeare-i modorra és technikára, mely sötét bérgyilkosokat, mint kötelességteljesítő műszaki férfiakat szerepeltet, akik egyszerűen »belépnek« a lakásba. Mint ahogy egyszerű villanyszerelők lépnek be egy szobába. Ifjúkoromban, Párizsban, viharos ambícióim idején, hogy tanuljak s fölmagasztosuljak, nem egyszer próbálkoztam, hosszú éjszakákon át, azzal az öntalálmányommal, hogy elolvasván Shakespeare valamelyik, előttem még ismeretlen királydrámájának első, vagy második felvonását, megírjam utána, *sponte naturae*, a harmadikat! Hogy büszkén mondhassam, megmaradva a latinban, amit a Vergilius hőse mond: *Me, me adsum qui feci!* — én csináltam! Mondanom sem kell, hogy fiatalos önkívületemmel, amit sűrű koplalásom a tragikumig fokozott egy magános gyertyaláng alatt az éjjelben, de bűntársi ösztönömmel is, nem egyszer, pontosan eltaláltam és követtem az eredeti fonalat, mesgyéket, árkokat és bokrokat s összehasonlítván, félig ájultan az izgalomtól, meglepetéstől és elragadtatástól az avoni költőt a szamospartival, nagyrészt csak abban tértem el tőle, hogy jó magam, erkölcsösebb író létemre, nem dolgoztam gyilkosokkal. Azóta is megmaradtam erkölcsösnek, de sőt ezen a ponton olyan sarkcsillagi magaslatokra értem, hogy például *János, az utolsó magyar nemzeti király* című történelmi színművemről inkább lemondtam, semhogy Martinuzzit meggyilkoltassam, amit nem lehetett volna elkerülnöm. Ilyen jó ember vagyok. A történelmet, számos mozzanatában, fordulatában s változatosságában, immorálisnak tartom. A legnagyobb sikerek, igen gyakran, a legnagyobb gazságokhoz vannak fűzve. Ilyen gazság például Martinuzzi meggyilkoltatása is. Bejön hozzá egy ember, egy hosszú karddal s rövid kézitusa után egyszerűen leszúrja, hátulról leszúrja? Nyilvánvalóan, hogy Ferdinánd király megerősödjön a trónján. Kérdem, szabad-e ezt, lehet-e ezt, egy ilyen kitűnő zseniális embert, aki imádta a hazáját. Nem tehetek róla, de az én szívem a szenvedő áldozatok fejé hajlik, mégha talán vétkesek is. Az én szívem Bánk bán felé hajlik.

Nem tudom, mért merültem el ezekbe a történelmi körökbe Sarolta grófnő előtt, amikor igazában a napi események élvezetdús megvitatását kívántam volna intonálni vele, a bölcseleti kifejlesztésnek addig a mámoros fokáig, ahol mind a ketten, mint egy hegyesúcsról, meglátjuk emberi életünk hívságát és sérelmességét s amiben végül egyetértünk. Nyilvánvalóan éreztem a magam ösztöneivel s a magam borulatában, hogy Sarolta grófnő ezekben a percekben, semmiféle módon és formában és eszmekörben, mégha mindez az ő módja, formája és eszmeköre is volna, nem kíván egyetérteni velem. Csakugyan az a perc volt, az a mindenféle mérges fűszerekkel és zamatokkal telített perc, amelyben az ember a nőt születéses ellenségének érzi. Kígyótekintetének lesujtó erejéhez, a kifejezés mérgéhez és veszedelméhez, két sor apró fehér foga olyan marcangolóan társult két vékony skarlát ajk között, hogy ez az egész női száj, a nyelv rejtett fullánkjával, egy aeschylosi tragédiához látszott kifőstve lenni.

— Asszonyom, — rebegtem s mint egy szalmaszálon emelkedtem föl a székemről a bizonytalanba, hogy búcsúzzam és menjek.

— De hát akkor mért jött? — kérdezte azzal az ősemberi mosolyával, mely sugárzott a gyűlölettől. — Az élet sokkal rövidebb, semhogy az ember megossza valakivel, ha csak egy pár percre is.

— Magam is ezt gondolom, — mondtam s már mentem is.

— Maga ne gondoljon semmit, — felelte, — magának ahoz nincs joga. Érje be azzal, hogy én gondolkodom.

— Grófnő, én hallgatok.

— Ez sértő! — felelte.

— Tehát se ne szóljak, se ne hallgassak? Háf mit tegyek?

— Ne kérdezze. Ez a maga dolga. Azonfelül látja jól, hogy várok valakit...

»MŰHELY ÉS MŰVÉSZET«

A *Pesti Napló* mult vasárnapi számában *Kertész K. Róbert* tollából fenti cím alatt megjelent cikkel kapcsolatban szükségesnek látszik néhány fogalom tisztázása.

Induljunk ki a cikk következő mondatából:

»Nem kételkedhetünk abban, hogy a magyar faj alkotó géniusza a repülés, a rádió és a gépek által diktált szellemi világkorszakban is meg fogja találni a maga saját nemzeti ösvényét.«

1. A művész az embernek, a szellemiségnek alkot. Alkotása ezért nemzetek felett álló. Az alkotás közös alapjaiból indul ki, nem a parciális, nemzeti különbözőségekből. Ha ezeket veszi kiindulásul, zsákutcába jut; ha föléjük tud emelkedni, egyben legnemzetibb is lesz. A magasabb egység magában foglalja az alacsonyabbat. Ne beszéljünk mindig a magyar faj alkotó géniuszáról, beszéljünk egyszerűen az alkotó géniuszról.

2. Ez az alkotó géniusz nem az anyagi élet tartozéka. Nem teszi a »mindennapit ízletesebbé«. Nem a »repülés, a rádió és a gépek által diktált« ez a »szellemi világkorszak«, hiszen megindulásakor még repülés és rádió nem is volt.

A művészet az emberi szellem fontos funkciója. Nem kifejezője az életnek, hanem maga is szellemi élet.

3. A szellemi élet oszthatatlan egység. Nem mondhatjuk tehát, hogy »az alkotó művészetek egyike-másika megtalálta a kibontakozás útjának nagy vonalát«.

A szellemi élet fejlődésével a művészetek egységesen fejlődnek, hiszen az elsőben a második bennfoglaltatik.

Helyesen jegyzi azonban meg a cikkíró, hogy a művésznevelésnek műhelyekben kellene történnie.

Rá kell itt mutatnunk arra az iskolára, melyet például vehetnénk: a sokszor félreértett és rosszindulatúan félremagyarázott Bauhausra. A Bauhaus úttörő célkitűzéseivel: az alkotás problémáinak tisztázásával, a művészetek egységének és a gazdasági élettel való kapcsolatnak megteremtésével a világ egyik művészi centruma volt.

Működése nagyrészben hozzájárult ahoz, hogy a mai gyülölködő időkben olyan produktív munkaközösség tudott létesülni, mint a CIRPAC (Comité international pour la réalisation des problèmes d'architecture contemporaine), amely az egész világ leghaladóbb építészeit magábanfoglalja.

Hogy ez mit jelent nemzeti szempontból is, azt például abból láthatjuk, hogy a magyar Cirpac-csoport munkáit legutóbb japáni, amerikai, spanyol stb. folyóiratokban láttuk viszont. Ezzel demonstrálhatjuk igazán a magyar nemzet élniakarását, nem pedig nemzeti jelszavakkal.

Végül még csak azt szeretném megjegyezni, hogy a szóbanforgó írás lényegében azonos az illusztris cikkíró nak a Magyar Műhely Szövetségben tartott elnöki székfoglalójával. A Magyar Műhely Szövetség a német, svájci és osztrák Werkbundok mintájára alakult, azokhoz hasonló célkitűzéssel. Ezek az egész világon elismert és valóban példaadó működést kifejtett Werkbundok azonban abban a szellemben dolgoznak, amelynek jegyében ez a hozzászólás íródott. A magyar »Werkbund«-ot is csak ez a szellem teheti naggyá.

Földes Róbert
műegyetemi építési hallgató.

Látogatás Jenő főhercegnél,

a német lovagrend utolsó nagymesterénél, a gumpoldskircheni várkastélyban

„Szerencsétlenség volt, hogy elvesztettük a háborút, nem is mi, hanem az elbizakodottság. Szerencse a szerencsétlenségben az, hogy így nem német állampolgár ma ön is, én is". — „Nem tudok a német imperializmusért lelkesedni..." — „Új kor, új emberek kellenek" — „A jövőben nem a háború, hanem a gép- és nőuralom tizedeli majd meg az embereket" „Felebarátaim szolgálatában kell leélnem életemet"

Gumpoldskirchen, június.
(A Pesti Napló alkalmi tudósítójától.)

Gumpoldskirchen! Vajjon ki ismeri ennek az osztrák falunak a nevét? És aki valaha is hallotta, nem felejtette-e el? Pedig nevezetes, régi kis városka ez Alsó-Ausztriában. Bécstől alig pár kilométernyire. Lankás szőlőhegyek közti medencében áll a falu, talán már ősidők óta, legalább is ezt hirdetik a szőlőhegyekbe vájt borpincék kapuékei. A pincéket még a rómaiak vájták a hegyekbe és római diszítésűek a kapuk kőfaragványai. Az emeletes községháza 1595-ből való. Előtte egy római oszlop áll, az oszlopon felirat, amely emlékezteti az olvasót, hogy ez egykoron kalodául szolgált. Még a régi karikák is láthatók, amelyekhez hozzáláncolták a bűnösöket. A bűnösöket és a leányokat, akiket esti időben egyedül találtak az uccán. Lehet, hogy ez a mód túlontúl brutális volt, ám ekkor még nem voltak feministák, nem kívánták a nők egyenjogúságát, nem voltak önálló nők és voltak kitűnő családanyák.

A község népe bortermelő, boraik: — a *Zierfaner*, a *Silvana*, vagy akár a magyar tokaival vetélkedő: *Traminer*, — messze földön híresek. A »szőlők,« már mint a szőlőföldek túl gondozottak, laikus szemmel is megállapítható, hogy itt nagyon törődnek a venyigékkel. A birtokok nagysága egy holdtól huszonöt holdig. Huszonöt katasztrális holdnyi szőlőbirtoka csak egy van Gumpoldskirchennek és ez a Német Lovagrend.

Deutscher Orden Sankt Mariens zu Jerusalem

vagy magyarul: *Jeruzsálemi Szent Mariens Testvéreinek Német Rendje.* A rend ma nyolcszáz esztendős. Azért alakultak annak idején, hogy a kor akkori szellemének megfelelően karddal a kezükben terjesszék a hitet. Szentföldi zarándokok alapították és a rend évszázadok folyamán a világ egyik nagyhatalma lett. Ők hódították meg Poroszországot, hosszú időn át uralkodtak ott. A XIII. században Erdélyt is kormányozták. Első ízben a reformáció törte le a rend hatalmát, Napoleon alatt pedig a rend végleg elvesztette szuverénitását. Vagyona mind kevesebb lett, míg végül is csak a gumpoldskircheni 25 kat. hold maradt meg és az ősi várkastély.

Az ősi várkastély Gumpoldskirchenben

ma az egyetlen számottevő objektum. Ezenfelül egy-két régi, szinte értéktelen várat mondhatnak birtokul.

Az egyik kis hegy tövében áll a régi lovagvárakra emlékeztető kétemletes kastély, amely ma hétszáz éves. A kastély mellett székesegyház. A várkastély kapuján, — de különben mindenütt a belső ajtókon is, — a rend jellegzetes, keskeny keresztje feketéllik elő a faragványok közül.

A kastély kapuján nincs csengő, vagy hasonló modern jelzőkészülék. Kis vaskalapács lóg a kilincs alatt, azzal kell kopogtatni annak, aki bebocsátást kér.

Az elfogadó teremben megjelenik fogadásomra egy idősebb, feketeruhás pap, Páter *Lux* Richárd, a Német Lovagrend priorja. Mellén ott a rend jellegzetes keresztje. Jovíális, mosolygós arcú, hófehérhajú atya, aki nehezen oldódik fel a sok és kellemetlen tapasztalat után. Nézegeti útlevelemet.

— Hírlapíró? — kérdi még mindig elfogultan, majd hozzáteszi: — Gondolja, hogy érdekelheti a magyarokat a mi rendünk? Ha igen, úgy szívesen rendelkezésére állok. De hogy *Jenő testvér* fogadja-e önt, ezt nem hiszem.

Később megtudtam, hogy »Jenő testvér,« nem más, mint Jenő főherceg, az egykori »Deutsch- und Hochmeister,« itt már csak testvér és nem több.

A rend mai tagjai

Legelsősorban információt kértem a kedves atyától, a német lovagrend mai tagjait illetően. Egy pillanatra eltűnik ajkáról a mosoly, gondolkodik, mereven néz rám.

— ...Ennyi alaposság! — szinte kiáltva mondja. — Ám jó. Elmondom, jegyezze. A rendnek ma hat világi tagja van. Ezek: *Reischbach* Ferenc József gróf úr, ausztriai tartományi nagymester, hetvenhétéves. Utána sorban következik *Mennsdorf-Poully-Ditrichstein* Albert gróf úr, aki hetvenhárom esztendős. Sokáig a volt monarchia angol nagykövete volt, később népszövetségi megbizottunk. Különben az angol király cousinja; sorban következő: *Jenő* főherceg a rend utolsó nagymestere, hetvenkétéves.

Kérdőn nézek a páterre.

— Nyomban meg fogom mondani, miért az utolsó. — Majd folytatja a rend lovagjainak elsorolását: — Következik sorszerint *Mattencleit* Imre báró úr, aki hatvankilenc éves. Arról nevezetes, hogy ő volt Istenben boldogult Károly királyunk nevelője. *Belrupt-Tissac* Frigyes gróf úr csak ötvenkilenc éves. A legfiatalabb *Skerbensky Hrzistie* báró. Mindössze ötven esztendős. Sokáig Jenő főherceg adjutánsa volt, ma bankhivatalnok Bázelben... Ők az utolsó lovagok. Ha meghalnak, többé nem lesznek a rendnek világi tagjai, hanem csak egyháziak, papok és apácák. Tizenkét éve nem gyült össze a rend káptalanja, nem volt lovaggá avatás és nem is lesz. Nem suhan többé a széles, kereszt-markolatu kard, hogy lovaggá üsse azokat, akik a hit terjesztésére és védelmére esküdtek fel. Visszatérünk a betegápolásra és a tanításra. Ma már csak gyakorlati célú rendeltetéssel szolgálhatjuk az emberiséget...

A páter elmerengve néz ki a fogadóterem hatalmas ablakán, tekintete a multban révedez. Látszik rajta, hogy a lovagok elmúlásán meditál. Sokáig ülünk úgy, amíg végül is megszólal:

— A rend mestere ma *Heider* Pál, troppaui apát úr. Az ő kezébe szalad össze a rend ügyeinek legfőbb intézése. Négy provincia volt, de a háború óta ez különvált. Mindegyik önálló, a csehszlovákiai, jugoszláviai és az olaszországi is. Ez volna röviden összefoglalva mondanivalóm a rendről. Különben jöjjön, nézzünk körül.

A kastély lakói

Keskeny udvaron megyünk át. Kútgémet látok a ciszterna fölött. Az emeleten körbeszaladó ablakok.

— A második emelet új építés, két éve huzattuk fel.

Elérkeztünk egy hangárszerű építmény elé. Takaros menyecskék sürögnek-forognak, kékkötényes legények járnak-kelnek. A helyiségben ragyogó tisztaság mindenütt. Pléhből készült vályuban üvegeket mosnak, máshelyen címkéket ragasztanak az üvegre. A vignetták hirdetik, hogy az üveg tartalma a Rend borpincéjéből kikerült szőlőlé, rajta a kastély rajza és a jellegzetes hosszú fekete kereszt.

— Ez a mi jövedelmi forrásunk. Ennek árából tartjuk fenn a plébániákat, az iskolákat, meg a kórházakat. Ami megmarad, azt a noviciusok neveltetésére fordítjuk. 300—400 hektóból nem sokra telik.

Átmegyünk a konviktusba, ahol mindössze négy novicius lakik. Teljes ellátást kapnak, itt készülnek a főiskolai tanulmányaikra. Egy fráter is van, Fráter Philipp.

— Kitűnő asztalos — jegyzi meg a páter. — A kastély a háború alatt a Landscomtur helyiségéül szolgált, papok nem voltak itt, csak a plébános, aki tradiciószerűen ősidők óta a rend tagjainak sorából kerül ki. Az a nagy fal, — mutat a kert végén álló kétembermagasságú kőfalra, — választ el bennünket a rend apácáinak klastromától. Hat kedvesnővér foglalkozik betegápolással. Vezetőjük Sorror *Ignazia.*

Hamar felérünk az emeletre. Útközben elmondja a páter, hogy pár napja lakik csak itt Jenő testvér, a német lovagrend utolsó nagymestere. Hosszú volt az út, amíg idáig eljutott. Az élete tele volt romantikával, aztán nagy csapások szántottak végig rajta. Életének alkonyán ide jött megpihenni. Egy ajtó előtt megállunk, rajta felirat: »Clausura.: Csak a rend tagjai léphetik át a küszöbét, Páter Richard kezében azonban máris megcsördül a kulcscsomó és kitárja előttem a tilos ajtót.

Jenő főhercegnél

— A könyvtárban van most Jenő testvér, tessék várni, talán fogadja önt. Milyen lap nevében jön?... — Megmondom, de a kedves páter nyelve megbotlik a magyar szón, leírom. Átveszi a kis papírszeletet, eltűnik egy hatalmas fafaragással diszített ajtó mögött. Nem sokáig kellett várnom, kitárja előttem a hatalmas ajtó szárnyát, úgy invitál befelé.

Meghajtottam magam a főherceg előtt és néhány keresetlen szóval kértem, hogy nyilatkozzék. A főherceg egy kis empire-asztal előtt ült, előtte könyv. Kezeit összekulcsolja és ajka előtt tartja, úgy néz rám. Amikor befejeztem mondanivalómat, leengedi, kezét akkor láttom, hogy mosolyog.

— Nincs szükség semmi etikettkedésre, — mondja — azok az idők elmúltak. *Egy világháborúnak kellett jönnie, hogy mi is embereknek érezzük magunkat.* — Felál, felém jön, kezet nyujt. — Isten hozta, kedves barátom. Hát ön magyar, melyik lapnak is a munkatársa? — nézi az asztalon lévő kis papirt, — ahá, — hibátlan magyarsággal olvassa. — Hát jó, beszéljünk magyarul, — szól most némi idegen akcentussal. — Lapjukat nagyon jól ismerem. Nem egyszer megveszem, ha valahol meglátom.

Azt mondta »megveszem.« Polgári fogalmak szerint azt kell ez alatt érteni, hogy odamegy az ujságárushoz, talán a rikkancshoz, kivesz tárcájából 20 garast és megveszi az uccán az ujságot. Ő maga meséli el, hogy személyesen el szokott menni a pályaudvarokra, ott vásárolja össze az ujságokat. Hazaviszi és hangosan felolvassa önmagának. Amíg beszél, vizsgálgatom alakját, az arcát. Magas, karcsú, még mindig délcegnek mondható férfi, a hetvenkét év nem görnyesztette meg. Szép, szabályos arc, igen emlékeztet a Habsburgokra. Nagyműveltségű férfi.

— Fenséges uram, ennyire tud magyarul?

Felveszi a könyvet a kis asztalról:

— Nézze, mit olvasok; az öreg József (József főherceg) könyvét a nagy háborúról. És nem tudja, hogy a 3-as huszároknál... — gondolkodik... — annyi minden adat sorakozik bennem, nem is tudom...

— Erdélyben.

—...igen, Erdélyben voltam hosszú időn át ezredparancsnok? Meg Budapesten mennyi ideig éltem, meg Kőszegen? Bázelben volt egy hazánkfia, *Verzár* Frigyes, egyetemi tanár, akivel nagy barátságban voltam és akivel magyarul beszéltem.

Meglepő, hogy azt mondja a főherceg: hazánkfia.

— A milléneum idejében tanultam magyarul is és természetesen a monarchia területén élő más nagyobb nemzetek nyelvén is.

— Valamit a multról, a jelenről, és a jövőről, ha méltóztatna... — kezdem el ujból.

— Jól feladta a leckét, mondhatom, — feleli a főherceg. — szerencse, hogy magánember vagyok s nyilatkozhatom. A mult? — ...Szeme a dús szemöldök alatt mintha eltünne egy percre, amikor a multról gondolkodik...— Én mindenben egyetértek e mű (József főherceg könyvére mutat) tartalmával. *Szerencsétlenség volt, hogy elvesztettük a háborút, illetve nem is mi, hanem az elbizakodottság. Szerencse a szerencsétlenségben az.. hogy így nem német állampolgár ma ön is, én is.* A közismert közhely szerint, a Habsburgok »elnyomása« elenyészett ahoz képest, *s mi lett volna, ha ma fél Európa német iga alatt nyögne.* Tudj' Isten, *nem tudok a német imperializmusért lelkesedni.* Gőzhengerként szántott volna végig Magyarországon s ön ma azóta régen Sommer lenne. Ez holtbizonyos... A jelen? Még mindig átmeneti állapot, még mindig nem billent helyre a lelkek egyensúlya, s amíg ez a két generáció él, nem is fog. *Új kor, új emberek kellenek ahoz, hogy Isten parancsait meg tudják érteni.* Felebaráti szeretet... A jövő? Nincs váteszi tehetségem, konzervatív is vagyok, de a jövőben nem a háború fogja az embereket megtizedelni, hanem a gép és a nő-uralom.

Valami siri csend lesz úrrá egy percig a szobában, a főherceg néz rám, várja, hogy beszéljek, amikor nem szólok, folytatja:

— Tudja-e, hogy milyen új élet, munkaalkalom, megélhetés, bizodalom támadna a cinikussá vált, agyon sanyargatott lelkekben, ha a gépek csak a békebeli teljesítménnyel dolgoznának? Van fogalmuk arról, mit dolgoznak ma már a gépek? Borotválógép, Gólem, — a háziszolgagép, könyvelőgép... végül is nem marad az embereknek teendőjük, holott az emberiség naponta százezerrel mindig több lesz. Mire fog ez vezetni? Azután... Lesznek, akik haragudni fognak rám, de én bizony nyiltan kimondom: a nők a mindjobban gyérülő állásokat is elfoglalják, a férfiak munkanélküli tömege napról-napra nő. Tudja-e, milyen nagy házassági hausse lenne, ha például Európában az államok egyöntetűen kimondanák, hogy *nő állást nem vállalhat.* El tudja-e képzelni, milyen új világfordulat lenne ez? Az ötszáz és nem ritkán ezersillinges kegyencek helyét elfoglalnák a háromszázsillinges fizetésű családapák, férjek. A mai fiatalság, a férfi és a nő a házasságtalanságban züllik, mindegyik kaszt a maga módja szerint, de züllik. 1900-ban a lányok 15 százaléka volt 30 éves, ma pedig 70 százaléka a lányoknak 30 esztendős. És mit gondol a világ, ez a 70 százalék *leány?* De ki törődik ma ilyen dolgokkal? Egy pár ilyen »konzervatívnak« csúfolt vén ember, aki előre látja a száz év mulva elkövetkező Sodomát és Gomorrát... Nekem pedig törődnöm kell az emberekkel, mert rendünk jelszava: *Servicendi aliis consummor,* ami, némi szabadsággal: *felebarátom szolgálatában kell leélnem életemet* — szerint fordítható — ezt parancsolja nekem.

Súlyos szavak ezek, több, mint nyilatkozat... de ki törődik ma ezzel?

Búcsúzom a főhercegtől, aki a páter Priorral együtt lekisér az elfogadó szobáig. Mielőtt elköszönnék, még megkérdem:

— Fenséges úr nem jön Magyarországba?

— Szeretnék, de szinte lehetetlen. Idejövetelem is annyi bajjal járt, ha meglátogatnám Budapestet, bizonyos, hogy másnap a világsajtó végigkürtölné Európát: Habsburg Jenő elfoglalta a magyar trónt. A legártatlanabb dologból is politikát csinálnak... Még csak annyit: Irja meg a nők részére, én nem ellenük akartam beszélni, hanem *mellettük,* az ő érdekükben... Lehet talán, hogy az első pillanatban ellenségesnek is látszik nyilatkozatom, de ha jobban utána gondolnak, rájönnek, hogy én jót szeretnék.

Becsukódik mögöttem a nehéz kapu. Elindulok a szerpentin úton, tarsolyomban egy sokat tapasztalt, művelt »európéer« útravalójával. A mondottakhoz nem lehet hozzátenni semmit.

De elvenni sem lehet belőle semmit.

Nyáry László.

Kertész K. Róbert

l.

Liber Apostrophorai

312. l.

1771

93

Kertész K. Róbert

Lóbert Bpest szobrai

336 l. 337 l.

BUDAPEST
1938 JAN 18
HL 4 HL
A RÁDIÓ JÓ BARÁT
KÉSZPÉN-
ZEL
BÉRME
TESITVE

Nemzetes

tanársegéd urnak

családjának

Bpest

IX Iparmüvészeti müzeum

Müemlékek orsz bizottsa

Kertész K. Róbert

— **A Magyar Műhely Szövetség új elnöke.** A Magyar Műhely Szövetség most tartotta évi rendes közgyűlését, amelyen a Szövetség elnökévé *Kertész* K. Róbert építész, helyettes államtitkárt választották meg. Kertész K. Róbert köszönetét fejezte ki a leköszönt elnöknek, Tolnay Kornél nyug. államtitkárnak, aki megalakulása óta szeretettel és megértéssel irányította a szövetség életét. A közgyűlés végül tiszteletbeli tagjává választotta *Beck* Ö. Fülöpöt, *Nagy* Sándort és *Tolnay* Kornélt.

Pesti Napló 1934 június 3.

GR. KLEBELSBERG KUNÓ

A MINISZTER

A miniszternek lélekemelően szép foglalkozása a kormányzás. A kezeire bízott bárka vagy dreadnought kormányzása. Romantikusan szép dolog állni a kormányhídon és intézni az életet. Még látványnak is szép, hát még csinálni. Különösen, ha a víz csendes, békés, napsugarasan idillikus és a hajó szinte magától megy, viszi a víz.

De hol van ma ilyen csendes víz! Démoni erők dobálják világszerte a hullámhegyeken táncoló tojáshéjhajókat. A mi csonka országunk hajóját meg éppenséggel nagyon kell tudni kormányozni. A szegénység rosszindulatú, mindig dühöngő tengerén a lékelő zátonyoknak se szeri, se száma. Az elnyeletés összes rémei lesnek a hajóra. Hát még a művészet és művelődés hajójára! Olyan időben, mikor az emberek gondja korlátozódik a puszta kenyérre, a rövidlátás minden garast sajnál ettől a „luxus"-hajótól. Elsajnálják a büszke zászlaját, a szenét, a fáját, minden vitorláját. Mert azt hiszi a nyomorúság sötét mélységeiben vergődő kétségbeesés, hogy ez a hajó az ő szenét-fáját eszi, az ő kenyerét kisebbíti. Elfelejtik, hogy a szellem ereje, a művelődés ereje ma — a találmányok, gépek és rendszerek idejében — minden anyagi erőnél nagyobb hatalom, biztosabb erőforrás, nagyobb karaj kenyér.

Gróf *Klebelsberg* Kunó ezt az igazságot nemcsak elsőnek ismerte fel és vonta le e felismerés következéseit száz százalékban, de meg is toldotta egy olyan meglátással, ami speciális helyzetünkből folyik: Csonka-Magyarország reménynyének horgonyát csak szellemi erőinek talajába vetheti, egy magyar renaissancet csak a magyar szellemiség révén érhetünk el. Az anyag erejében megcsalódtunk, nincs más hátra, minthogy a szellem erejére apelláljunk.

És ennek a felismerésnek pillanatától Magyarországnak megint egyszer kultuszminisztere is

lett, ami Trefort óta nem volt. A magyar kultuszkormányzat rúdja mellé az igazság lebírhatatlan erejétől megszállott férfiú került. Kormányos, aki kimért útját ismerőn biztos kézzel vezeti a hajót abba a révbe, melyet térképén ő már kijelölt. Az utasok, akik mitsem látnak az útirányból, hasztalan nyugtalankodnak, a hajó fölényes biztossággal halad a veszedelmes vizeken. A kormányos és minden embere rendületlen áll őrszem-helyén. És

KERTÉSZ K. RÓBERT
h. államtitkár, a műv. ügyosztály vezetője.

egyre emelkednek az iskolák, már 5000 új elemi iskola objektuma áll, egyetemi városok születnek és az Alföld homokján, a déli határon épp most szaladt fel a magyar művészet és művelődés vártornyára a büszke zászló. És mindenütt a szellem elhanyagolt parlagán a teremtő munka friss nyomai látszanak. Itt dolgoznak.

A magyar iskola már biztos léptekkel halad renaissance-a felé. Ugyanekkor — fáj leírnunk — a magyar képzőművészet, a legerőteljesebb külföldi propaganda a magyar tehetség mellett a legválságosabb óráit éli. Egészen biztos, nemcsak nekünk, a miniszternek is fáj, hogy ez így van. De a magyar művész is több lelkierővel győzi a harcot, ha olyan példákat lát, mint Szeged, ahol a pedagógusok mellett a művészek is bőséges foglalkoztatásra találtak. Szeged ünneplésének ebben az örömteli pillanatában arra kérjük tehát a minisztert, hogy a művészeti ügyosztályt a jövőben is annyi intenzitással kapcsolja terveibe, mint Szegeden és dotálja erősebben a művészeti ügyosztály büdzséjét, mert az a világosság, amit az iskolák gyujtanak szerte az országban, a távol csillagok fényéhez hasonlít, mely csak 10—20 év mulva érkezik hozzánk. A magyar képzőművészet azt várja a minisztertől, hogy a művészeti ügyosztály rövidítse meg ezt a csillagászati távolságot.

Bizalommal és hittel ünnepeljük a minisztert Szeged alkalmából, mert valóban ő nem csupán miniszter, de kormányos is. Ő a tanítók, tudósok és művészek minisztere. Több. A magyar szellemiség minisztere.

Több. A magyar feltámadás minisztere.

GY. N.

Kertész K., Róbert

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. 52, II. 43, 164, 579
1926. 128. 304
1927. 49, 113, 263, 490
1928. 143
1930. 557
1932. 255
1929. 299

1908.

~~xellesben 1831 április 12-én~~
~~05 április 5-én.~~

k. 15. r. 20.).

⊥ azonban

pillanatban van ábrázolva, midőn
dre ereszkedett és a kit kezeivel
zben ~~ez~~ fejét fogja ~~meg~~ és arczát
. A fiú lágyékát ⊥ kendő takarja. Ha-
földön pásztorbot ~~[illegible]~~ fekszik.
ő hátán: C. Meunier.

.0 cm.
23-iki 7868 sz. leirat alapján
tetett 1908. deczember 26-án (1933
. február 20-án (309-909).

. 160

309

681

Dr. SAS ERNŐ
ÜGYVÉD
BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 15.

TELEFON: AUT. 29-7-89.

Ngs.

D Szentiványi Gyula umak

H

I. Lenke tér 7

Kertész K. Róbert

A Corvin-Eszorúval tüm-
pettók ki-

Pesti Napló

1931 febr. 24

U. 3147